

Bedenkingennota ontwerp-POL Grensmaas en MER Grensmaas 2003

inclusief Nota van Wijzigingen

Inhoudsopgave

INLEIDING

Inhoudsopgave	2
Inleiding	4
1. Aantal bedenkingen en wijze van verwerking	4
2. Wettelijke adviseurs, PCOL en Commissie voor de m.e.r.	5
3. Convenantpartners	8
4. Algemene strekking van de bedenkingen	8
5. Algemene strekking van het bestuurlijke standpunt op de bedenkingen	12
6. Nota van wijzigingen	20
7. Leeswijzer	20
8. Tot slot	21
Deel I.....	22
Doel, achtergronden en uitgangspunten.....	22
1 Doelstellingen Grensmaasproject	24
1.1 Doelen Grensmaasproject	24
1.2 Concrete beleidsbeslissing (CBB)	27
2 Relatie met Vlaanderen	32
2.1 Samenwerking met Vlaanderen	32
2.2 Cumulatief onderzoek	34
2.3 Thalweg	38
2.4 Procedures	40
3 Plan Grensmaas, alternatieven en procedures	45
3.1 Voorkeursalternatief 2003	45
3.2 Meest Milieuvriendelijk Alternatief	57
3.3 De drie Vlaamse Boertienlocaties	61
3.4 Ontwerp-optie verhoging ontgravingsdiepte rivierverruiming	64
3.5 Ontwerp-optie verlaging ontgravingsdiepte rivierverruiming	66
3.6 Meest Sober Alternatief	66
3.7 Voorstellen voor alternatieven en varianten	68
3.8 Dekgrondbergingen	68
3.9 Dekgrondberging locatie Koeweide	70
3.10 Verbreding Julianakanaal	75
3.11 Procedures	77
Deel II.....	84
Ruimte, water en milieu.....	84
1 Hoogwaterbeveiliging	86
1.1 Beschermingsniveau	86
1.2 Kadeverhogingen	92
1.3 Benedenstroomse effecten	94
2 Morfologie.....	95
2.1 Toelichting nader morfologisch onderzoek	95
2.2 Morfologische ontwikkeling	96
3 Grondwater.....	99
3.1 Nader grondwateronderzoek	99
3.2 Grondwaterstandsverhoging Bunde	102
3.3 Grondwaterstandsverhoging overige gebieden	107
3.4 Grondwaterstandsverlaging in bestaande natuurgebieden	112
3.5 Grondwatereffecten algemeen	116
3.6 Grondwaterwinning	125
4 Natuur	129
4.1 Natuurontwikkeling	129
4.2 Beken en beekmondingen	134
4.3 Vissen	135
4.4 Cyclisch verjongen	138
4.5 Wet- en regelgeving voor natuur	139
5 Aardkunde en cultuurhistorie.....	141
5.1 Aardkundige en cultuurhistorische waarden	141
5.2 Archeologie	145

5.3	Historische geografie	146
6	Bodem.....	149
6.1	Puntverontreinigingen	149
6.2	Dekgrondbergingen	151
6.3	Actief Bodembeheer	155
7	Oppervlaktewater en zwerfvuil	157
7.1	Oppervlaktewaterkwaliteit	157
7.2	Zwerfvuil	158
7.3	Ecotoxicologie	160
7.4	Blauwalgen, botulisme en muggen	160
8	Landbouw.....	163
8.1	Toekomstperspectief landbouw	163
8.2	Ruilgronden, waardeverminderingen en marktwaarden	168
8.3	Alternatieve inkomstenbronnen	169
9	Recreatie en toerisme.....	170
10	Wonen, werken en infrastructuur.....	176
10.1	Wonen	176
10.2	Bereikbaarheid, verkeer en verkeersveiligheid	179
10.3	Leidingen	182
11	Hinder	188
11.1	Geluid, laagfrequent geluid en trillingen	188
11.2	Stofhinder	206
Deel III.....		210
Doorwerking beleid.....		210
1	Budgetneutraliteit, zelfrealisatie en aanbesteding	212
1.1	Budgetneutraliteit	212
1.2	Zelfrealisatie en aanbesteding	220
2	Uitvoering	222
2.1	Uitvoering algemeen	222
2.2	Wijze van uitvoering	229
2.3	Vrijkomende hoeveelheden, dekgrondberging en verwerking	232
2.4	Uitvoeringsduur en fasering	234
3	Grondverwerving.....	242
4	Ruimtelijke ordening.....	244
4.1	Bestemmingsplannen	244
4.2	Landinrichting	245
5	Vergunningen	251
6	Schade	253
Deel IV.....		256
Beheer		256
1	Uitgangspunten en organisatie	258
1.1	Beheerorganisaties	258
1.2	Uitvoering van het beheer	259
2	Kosten en monitoring.....	266
2.1	Kosten en financiering	266
2.2	Monitoring en evaluatie	270
Deel V.....		274
Algemeen.....		274
1	Voorlichting en communicatie.....	276
2	Presentatie en volledigheid documenten	281
3	Voldoen aan richtlijnen	291
4	Nadere onderzoeken naar milieueffecten	297
Inspraakreacties op nummer		299
Inspraakreacties op alfabetische volgorde.....		304
Nota van wijzigingen POL Grensmaas		309
1.	Wijzigingen planteksten ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas.....	309
2.	Wijzigingen plankaarten ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas	360

Inleiding

1. Aantal bedenkingen en wijze van verwerking

Algemeen

In deze nota zijn de bedenkingen tegen het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas 2003, voorzien van bestuurlijke standpunten van Gedeputeerde Staten van Limburg weergegeven. De bestuurlijke standpunten op de bedenkingen met betrekking tot Habitat- en Vogelrichtlijngebieden is opgenomen in deel II, paragraaf 4.5.

Het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas 2003 zijn van 7 april tot en met 6 mei 2003 ter visie gelegd. Binnen deze periode konden schriftelijk (en tijdens de inspraakavonden ook mondeling) bedenkingen hierop worden ingebracht. In totaal zijn er 171 bedenkingen binnen gekomen, die naar indieners als volgt zijn gegroepeerd:

• Particulieren	92
• Organisaties en belangengroepen	25
• Agrarisch ondernemers	21 waarvan 19 via een belangenorganisatie
• Overige bedrijven	13
• Nederlandse overheden	11
• Belgische federale en Vlaamse overheden	9

Ten tijde van de ter visie legging van het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas 2003 werd gekoerst op vaststelling van het POL Grensmaas in oktober 2003. In verband met discussies omtrent de wijze waarop het project zal worden aanbesteed, is besloten de vaststelling van het ruimtelijk besluit uit te stellen tot het moment waarop helderheid zou zijn over de wijze van aanbesteding. Over de wijze van aanbesteding is inmiddels duidelijkheid ontstaan. Daarnaast hebben het afgelopen periode andere ontwikkelingen plaatsgevonden, waardoor inzichten op onderdelen gewijzigd zijn. Daarmee is deze Bedenkingennota en de bijbehorende Nota van Wijzigingen geactualiseerd. De inhoud van een aantal bedenkingen is daarmee inmiddels achterhaald. Hier is dan in de bestuurlijke standpuntbepaling op ingegaan.

Een aantal brieven met bedenkingen is na 6 mei 2003, de laatste dag van de inspraaktermijn verzonden. Voor zover die brieven voor 6 juni 2003 in bezit van de provincie waren, zijn indieners in de gelegenheid gesteld een plausibele verklaring aan te reiken voor de overschrijding van de termijn. Van drie indieners is geen reactie ontvangen, en een indiener voert geen plausibele verklaring aan. Op grond hiervan stellen wij Provinciale Staten voor de vier brieven als niet-ontvankelijk te beschouwen. Voor zover de niet-ontvankelijke bedenkingen overeenkomen met de door anderen ingediende - bedenkingen, zijn de standpunten daarop uiteraard meegenomen in de Bedenkingennota.

Tijdens de periode van ter inzage legging zijn drie inspraakavonden georganiseerd (in Itteren, Grevenbicht en Meers), waar naast het uitwisselen van informatie ook mondelinge bedenkingen konden worden geuit. Deze avonden zijn door circa 250 mensen bezocht. Tijdens deze avonden zijn enkele mondelinge bedenkingen ingediend. Voorliggende bedenkingennota geeft de bestuurlijke reactie op alle, zowel mondeling als schriftelijk, ingediende bedenkingen en adviezen.

Nadat de termijn van ter visie legging is verstreken, is onder andere nog een aanvullend grondwateronderzoek verschenen. Naar aanleiding van een informatieavond op 13 januari 2004 over een mogelijke vernatting in delen van Bunde, is aan ieder de mogelijkheid geboden om reacties en opmerkingen over de resultaten van dit grondwateronderzoek kenbaar te maken. Hieraan is gehoor gegeven door tien particulieren en/of organisaties. Deze reacties maken officieel geen deel uit van de bedenkingen, maar er is wel kennis van genomen ten behoeve van de besluitvorming. Overigens is de strekking van de reacties nagenoeg gelijk van aard als de officieel ingediende bedenkingen in april/mei 2003 aangaande de mogelijke vernatting in Bunde.

Systematiek

De bedenkingen en adviezen hebben tevens ter inzage gelegen op de wettelijk vastgestelde informatiepunten. In voorliggende Bedenkingennota zijn de bedenkingen weergegeven – soms samengevat – en alle voorzien van een reactie onzerzijds. De bedenkingen zijn daartoe gegroepeerd naar ontwerp. De indeling in onderwerpen komt in grote lijnen overeen met de indeling die in het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas 2003 is gehanteerd. Het gros van de brieven en mondelinge

reacties kenmerkt zich door meer dan één bedenking, zienswijze of advies. In totaal zijn daardoor ruim 1200 deelbedenkingen onderscheiden. In deze nota worden de 'indieners van bedenkingen' aangeduid met 'indieners'.

Wij hebben op 14 oktober 2003 de behandeling van het POL Grensmaas aangehouden. Aanleiding daartoe was de voorlopige ingebrekestelling van de Staat der Nederlanden door de Europese Commissie op grond van klachten over de aanbesteding van het Grensmaasproject. Hangende de ingebrekestelling kon het rijk geen overeenkomst aangaan over de uitvoering van het Grensmaasproject. Zo'n overeenkomst is voorwaardelijk voor de realisatie van de doelstellingen als verwoord in het POL Grensmaas en derhalve voor vaststelling van de POL-aanvulling zelf. De Europese Commissie heeft op 13 oktober 2004 besloten de klachten te seponeren.

Op 4 februari 2004 heeft de Vlaamse Regering aangegeven de vaststelling van de POL-aanvulling onaanvaardbaar te achten vanuit ondermeer grondwatergerelateerde natuurproblemen in Vlaamse Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Op 19 november 2004 is een Passende Beoordeling van deze problematiek in procedure gebracht. De Passende Beoordeling is eveneens voorwaardelijk voor vaststelling van de POL-aanvulling. Om een gedegen besluitvorming van het POL Grensmaas mogelijk te maken hebben wij besloten het onderzoeksprogramma eerst af te ronden en de Passende Beoordeling aan te passen met de meest recente inzichten. Op 12 april 2005 hebben wij deze Passende Beoordeling vastgesteld en vervolgens ter inzage gelegd. De reacties zijn opgenomen in deel II, paragraaf 4.5.

Inmiddels zijn meer grensoverschrijdende afspraken gemaakt inzake het werken aan de Gemeenschappelijke Maas/Grensmaas. De Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie is door Vlaamse en Nederlandse bewindslieden gevraagd voor de geconstateerde problemen met betrekking tot de uitvoering van plannen voor de Gemeenschappelijke Maas concrete oplossingen aan te dragen. Dit heeft geleid tot nadere afspraken met betrekking tot het 'Samen werken aan de Gemeenschappelijke Maas'. Daarbij zijn enkele principes van samenwerking voor de hoogwaterbescherming en natuurontwikkeling geformuleerd en zijn kansen voor versterking van de wederzijdse plannen aangegeven.

Genoemde omstandigheden zijn aanleiding geweest om de vaststelling van het POL Grensmaas aan te houden, maar hebben geen wezenlijke wijzigingen van het Ontwerp-POL Grensmaas tot gevolg.

2. Wettelijke adviseurs, PCOL en Commissie voor de m.e.r.

In de m.e.r-procedure zijn als wettelijk adviseur aangewezen het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer - Inspectie Zuid en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit - Directie Zuid. Verder zijn ook als wettelijk adviseur aangemerkt de adviseurs in het kader van het besluit waarvoor het MER is gemaakt, namelijk het POL Grensmaas. Dit zijn:

- het ministerie van Economische Zaken - Regio Zuid
- het ministerie van Defensie
- de rijksdienst voor de Monumentenzorg
- de rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
- provincie Noord-Brabant
- provincie Gelderland
- het waterschap Roer en Overmaas
- het Zuiveringschap Limburg

Op verzoek van ons College hebben de Provinciale Commissie Omgevingsvraagstukken Limburg (PCOL) en de Commissie voor de milieueffectrapportage advies uitgebracht over de ter inzage gelegde stukken. Deze adviezen zijn bij de behandeling van de bedenkingen meegenomen.

Hieronder zijn de bedenkingen van de wettelijke adviseurs – voor zover ontvangen binnen de periode van terinzagelegging – kort beschreven en opgenomen in bijlage G van deze bedenkingennota. Ook een samenvatting van het advies van de PCOL is hieronder weergegeven en integraal opgenomen in bijlage G. Tot slot wordt kort ingegaan op de twee toetsingsadviezen van de Commissie voor de m.e.r., die integraal zijn opgenomen in bijlage F.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit - Directie Zuid

Het ministerie constateert dat het Voorkeursalternatief 2003 voldoet aan de eisen die in het kader van het natuurbeleid worden gesteld. Bij de afweging is naar de mening van het ministerie voldoende aandacht besteed aan de volgens de Nederlandse en Europese regelgeving beschermde soorten en gebieden. Op grond daarvan beschouwt het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit nut en noodzaak, alsmede het onderzoek naar alternatieven en de keuze voor het Voorkeursalternatief 2003, voldoende onderbouwd ten behoeve van de besluitvorming in het kader van de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn/Natuurbeschermingswet.

Voor de uitvoering van het project acht het ministerie de in het MER Grensmaas 2003 opgenomen informatie als een goede basis, maar voor dit doel toch onvoldoende. De informatie die nodig is voor een toetsing in het kader van de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn/Natuurbeschermingswet moet specifiek en actueel zijn over de beschermde soorten en gebieden die nadelige effecten onderkennen. Besluitvorming in het kader van onderhavige wetten kan plaatsvinden op basis van uitgewerkte ontheffingsaanvragen inclusief een plan van aanpak waarin nauwkeurig moet worden aangegeven welke maatregelen moeten worden genomen om schadelijke effecten aan soorten tijdens en na de werkzaamheden te voorkomen, mitigeren of compenseren.

Rijksdienst voor de Monumentenzorg

De rijksdienst voor de Monumentenzorg acht het positief dat de maatregelen langs de Maas zoveel mogelijk in samenhang met het aangrenzende cultuurlandschap plaatsvinden. Volgens de rijksdienst is in het MER Grensmaas terecht gesteld dat het Voorkeursalternatief 2003 het minst schadelijk is voor de aanwezige cultuurhistorische waarden en ondersteunt daarmee de keuze voor het Voorkeursalternatief 2003. Bovendien geeft het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas een heldere beschrijving en onderbouwing van de beoogde maatregelen per locatie en uitgangspunten ten aanzien van cultuurhistorie. Vooral de kaarten met de historische elementen uit het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden worden door de rijksdienst hoog gewaardeerd. Een aantekening daarbij is dat de veerovergangen in de beschrijving en de kaarten worden gemist, gevolgd door een advies om een verdiepingsslag te maken in de plaats en historie van de voormalige veerplaatsen en waar mogelijk landschappelijk in te passen. Daarnaast plaatst de rijksdienst voor de Monumentenzorg voor een paar locaties opmerkingen.

Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

De rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek waardeert de manier waarop in het MER Grensmaas wordt ingegaan op de aardkundige en cultuurhistorische waarden en de stappen die er sinds het MER Grensmaas uit 1998 zijn ondernomen. Met name de grote toename van archeologische vindplaatsen in en kennis over de cultuurhistorie van het Grensmaasgebied is een verdienste van de inventarisaties en onderzoeken die naar aanleiding van het MER Grensmaas 1998 zijn uitgevoerd. Ook de doorwerking van het MER in het ontwerp-POL Grensmaas acht de rijksdienst goed vormgegeven.

Provincie Noord-Brabant

De provincie Noord-Brabant heeft haar advies gericht op de benedenstroomse effecten. Uit het MER blijkt dat zowel bij een frequentie van 1/250 per jaar als bij een 1/1250 per jaar de hoogwatergolf als gevolg van uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 met twee uur wordt versneld, hetgeen in de omgeving van 's-Hertogenbosch de kans op wateroverlast vergroot doordat de lozing van de Dommel en de Aa op de Maas verdergaand gestremd kan raken. Aanvullende maatregelen zijn dan nodig om deze kans op overstroming niet te laten toenemen. De provincie Noord-Brabant adviseert de gevolgen van deze versnelling nader te beschrijven en aan te geven hoe deze gevolgen gecompenseerd gaan worden.

Waterschap Roer en Overmaas en Zuiveringschap Limburg

Het Zuiveringschap Limburg heeft in haar reactie aangegeven zich aan te sluiten bij de opmerkingen die gemaakt zijn door het waterschap Roer en Overmaas.

Het waterschap spreekt haar zorg uit over de waterkering en is van mening dat de kaden die worden aangelegd in het kader van het Voorkeursalternatief 2003 alsmede de te handhaven DGR-kaden moeten voldoen aan de eisen die de Wet op de waterkeringen daaraan stelt. Indien aanpassing aan kaden nodig mocht blijken wenst het waterschap dat dit – alsmede de financiering – in het POL Grensmaas wordt opgenomen. Daarnaast vraagt het waterschap aandacht voor de kwelwaterproblematiek, dat volgens haar onvoldoende in beeld is gebracht. Ook bestaat

onduidelijkheid of de bestaande kaden langs de Geleenbeek hoog genoeg zijn in de maatgevende hoogwaterstand.

Het waterschap verzoekt tevens in de nadere planuitwerking rekening te houden met aanvullende waterstaatkundige maatregelen in het regionale watersysteem om het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime te realiseren en eventueel optredende nat- of droogteschade te compenseren. Voor de Kanjelbeek wenst het waterschap toekenning van een zogenaamd 'specifiek ecologische functie' op grond van de ligging in een ecologische verbindingzone. Voor de ontgroning van het Haertelsteinveld is tijdelijke verlegging van de Geul voorzien. Het waterschap wenst dat op grond van negatieve ecologische en morfologische effecten deze haar huidig tracé blijft volgen in onvergraven gebied of eventueel permanent te verleggen. Het waterschap pleit daarbij voor een uitvoeringsalternatief.

Om grondwaterstanddalingen langs de zijbeken tegen te gaan, wordt in het ontwerp-POL Grensmaas voorgesteld om als compensatie in de beekmonding vaste drempels te plaatsen. De toegankelijkheid van de zijbeken voor vissen zal daardoor verslechteren. Dit is in strijd met internationale, landelijke en provinciale afspraken en beleidslijnen die aandringen op een verbetering van de vistoestand. In plaats van het plaatsen van een drempel adviseert het waterschap de monding van onder andere de Geul actief te verlagen naar het gemiddelde waterstandniveau dat de Grensmaas heeft in de paaiperioden van stroominnende vissoorten (het ontstane verval uitsmeren over de monding en benedenloop).

Provinciale Commissie Omgevingsvraagstukken Limburg (PCOL)

Wij hebben bij de PCOL aangegeven het op prijs te stellen dat zij bij haar advisering in het bijzonder zou willen ingaan op een aantal punten. De PCOL heeft hier gehoor aan gegeven en haar advies voornamelijk gericht op onderstaande punten.

Het gebruik van het instrument concrete beleidsbeslissing voor de te ontgraven en/of op te vullen gebieden wordt door de PCOL onderschreven. De commissie vraagt aandacht voor een integrale uitvoering van het plan en de doorwerking van hoofdlijnen van beleid, alsmede de waarborging in de bestemmingsplannen. Een wisselwerking tussen de Projectnota Landinrichting, de bestemmingsplannen en het Natuurgebiedsplan acht de commissie noodzakelijk. De commissie is tevens van mening dat wij extra zorg dienen te dragen voor de realisering van een goede landbouwstructuur met agrarische bedrijven van voldoende omvang en ruimte voor verdere bedrijfsontwikkeling.

Met betrekking tot Landinrichting stemt de PCOL in met de vernieuwende inzet van het instrument Landinrichting, te weten de projectsgewijze aanpak van het gebied. De commissie vraagt aandacht voor de financiële zekerheid van het totaalpakket. De commissie wenst een verheldering van de financiering van de totaalopzet van het POL Grensmaas alsmede de niet in het project Grensmaas begrepen streekplanonderdelen. De commissie acht toepassing van Landinrichting onvoldoende voor met name het Hervestigen van geamputeerde bedrijven op een goede locatie ter bevordering van de landbouwstructuur.

Om verruwing in de toekomstige natuurgebieden te voorkomen op plaatsen waar dat vanwege hoogwaterveiligheid noodzakelijk is, zullen beheersmaatregelen nodig zijn, waaronder toepassing van zgn. cyclische verjonging. De PCOL wenst duidelijkheid in het beheer en de daarmee gepaard gaande kosten. Deze worden volgens de commissie onterecht verplaatst van inrichting naar beheer. De commissie wenst aanpassing van de paragraaf over beheer in het POL Grensmaas.

Met betrekking tot de Vlaamse Boertienlocaties is de PCOL van mening dat de uitvoering niet zal plaatsvinden en dat de consequenties hiervan dienen te worden meegenomen in het POL Grensmaas.

De commissie vraagt zich ook af of hetgeen in het MER Grensmaas 2003 is gesteld over het meest milieuvriendelijk alternatief (MMA) voldoet aan de verlangens (en daarmee het advies voor de richtlijnen) van de commissie voor de m.e.r. De PCOL acht een nadere aanduiding op welke wijze verdroging gemitigeerd dan wel gecompenseerd gaat worden in het POL Grensmaas nodig. De PCOL constateert tevens dat het Eindplan Grensmaas niet is aangepast nadat uit het MER is gebleken dat verdrogingsverschijnselen in België en het zuidelijk deel van het Bunderbos zullen gaan optreden. Bovendien spreekt de commissie de wens uit om bij de dekgrondberging Trierveld uit te breiden en zodoende de dekgrondberging aan de Slapersdijk te laten vervallen.

Tenslotte heeft de PCOL enkele overige opmerkingen geplaatst. Het voorlopig advies (14 februari 2003) en het definitief advies (3 juni 2003) zijn integraal opgenomen in bijlage G van deze bedenkingennota.

Commissie voor de milieueffectrapportage

Nadat de bedenkingen ter inzage hebben gelegen, heeft de Commissie voor de m.e.r. het MER Grensmaas 2003 getoetst. Hierbij is nagegaan of het MER de gevraagde informatie bevat. Naast een

algemeen positief oordeel over het MER, heeft de Commissie voor de m.e.r. op 13 juni 2003 geadviseerd het MER op onderdelen aan te vullen. Aanvullende informatie bleek nodig voordat een verantwoord besluit genomen kan worden. De gemaakte aanvulling op het MER heeft betrekking op:

- De beschrijving van de effecten voor de beschermde Vlaamse natuur;
- De onderbouwing van de uitspraak dat de emissies uit de dekgrondbergingen zonder aanvullende isolerende maatregelen aan de eisen uit het Beleidsstandpunt Verwijdering Baggerspecie zullen kunnen voldoen;
- De motivering van de samenstelling van het Voorkeursalternatief 2003 en het Meest Milieuvriendelijk Alternatief op basis van een overzicht van de voor- en nadelen van de in beschouwing genomen deelvarianten.

De Commissie voor de m.e.r. heeft de als gevolg hiervan opgestelde 'Aanvulling op het MER Grensmaas 2003' nader bestudeerd en vervolgens op 15 augustus 2003 een toetsingsadvies uitgebracht. Het resultaat van beide toetsingsadviezen levert een positief advies op, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas. De aanvulling op het MER Grensmaas is als los document beschikbaar en als bijlage C in deze bedenkingennota opgenomen. Beide toetsingsadviezen van de Commissie voor de m.e.r. zijn in bijlage F opgenomen.

3. Convenantpartners

De beide convenantpartners het ministerie van Verkeer en Waterstaat (door Rijkswaterstaat - Directie Limburg) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben bedenkingen geuit dan wel advies uitgebracht over het MER Grensmaas 2003 en/of het ontwerp-POL Grensmaas.

Rijkswaterstaat - Directie Limburg

Rijkswaterstaat heeft concrete uitvoeringsplannen voor de aanleg van een vispassage naast de stuw Borgharen en constateert een discrepantie tussen de aanduiding op de plankaarten 1 en 2 en hetgeen in de plantekst is opgenomen.

Als rivier- en waterwegbeheerder brengt Rijkswaterstaat enkele aspecten onder de aandacht die betrekking hebben op de uitvoeringsfase van het project. Zo heeft zij haar (beheertechnische) twijfels over het voorgestelde aangepaste natuurbeheer (zogenaamd cyclisch verjongen) op enkele plaatsen waar de hoogwaternorm in het gedrang komt. Ook wijst Rijkswaterstaat op een permanente waterstandverhoging benedenstrooms van Roosteren als gevolg van uitvoering van het Grensmaasproject en vraagt zij aandacht voor het risico van te hoge stroomsnelheden voor de scheepvaart op het Julianakanaal als gevolg van de uitvoering. Tevens wenst Rijkswaterstaat dat het nader morfologisch onderzoek, dat bestaat uit morfologische berekeningen, wordt afgerond voordat Provinciale Staten het POL Grensmaas vaststelt.

Rijkswaterstaat geeft bovendien te kennen een Samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas te ondersteunen en gaat ervan uit dat zij als rivierbeheerder daarbij tijdig en nadrukkelijk wordt betrokken.

Tenslotte wijst Rijkswaterstaat op de extra kosten die het rivierbeheer naar verwachting tijdens en na uitvoering van het project met zich mee zal brengen. Over de financiering hiervan dienen nog concrete afspraken te worden gemaakt tussen de convenantpartners en eventueel ook de uitvoerder van het plan. Voor de meeste zaken zal vergunningverlening in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken nodig zijn, waarvoor de beleidslijn 'Ruimte voor de Rivier' het beoordelingskader vormt. Rijkswaterstaat wijst er in haar bedenking op dat nu al vaststaat dat het Grensmaasplan op een aantal punten de toets aan de beleidslijn niet doorstaat, waardoor bij vergunningverlening ten behoeve van uitvoering, beheer en inrichting van deze punten alleen gebruik gemaakt kan worden van de mogelijkheid om af te wijken van de beleidslijn.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, directie Zuid

De reactie van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is hierboven al beschreven in paragraaf 'Wettelijke adviseurs'.

4. Algemene strekking van de bedenkingen

Zoals hierboven is aangegeven zijn er ruim 1200 deelbedenkingen geuit tegen de ter inzage gelegde plannen in het kader van de planvorming Grensmaas. Deze bedenkingen zijn naar onderwerp gerubriceerd en in Deel I t/m V opgenomen en voorzien van een bestuurlijke reactie.

De meeste bedenkingen hebben betrekking op het (ontwerp van het) plan in zijn algemeenheid en de relatie tot de randvoorwaarde van budgetneutraliteit in het bijzonder. Toepassing van het principe van budgetneutraliteit is voor velen discutabel en er wordt betwijfeld of een budgetneutrale uitvoering van het Grensmaasproject in de praktijk haalbaar zal zijn. Er wordt te kennen gegeven niet zozeer tegen de principes van rivierverruiming door grindwinning te zijn, maar de schaal waarop en de mate waarin dit staat te gebeuren. Het aanleggen van dekgrondbergingen om aan de randvoorwaarden van budgetneutraliteit en integraliteit te kunnen voldoen is voor velen een doorn in het oog. Daarbij is een veel gehoorde opmerking dat het rijk zijn verantwoordelijkheid moet nemen en geld beschikbaar moet stellen voor het treffen van beschermingsmaatregelen tegen hoogwater.

Hierdoor bestaat veel bezwaar tegen de aanleg van de dekgrondbergingen en in het bijzonder van Koeweide en Trierveld. De gemeente Sittard-Geleen wijst een dekgrondberging tussen de Slapersdijk en de Kingbeek af en doet een voorstel de dekgrondberging in het Trierveld met 19 ha aan de westkant te vergroten. De gemeente haakt daarbij aan de zogenaamde 'Griffioenvariant'. Ook de Vereniging Federatief Verband tegen Ontgrindingen in Born wijst een dekgrondberging tussen de Slapersdijk en de Kingbeek af en acht het beter om in het Trierveld (buiten de invloed van de rivier) een dekgrondberging te realiseren. Het Belangencomité Ontgrinding Schipperskerk/Berghaven toont haar verzet tegen de omvang van de delfstoffenwinning en het daaruit voortvloeiende 'gesleep met niet-vermarktbaar dekgrond' en draagt een Meest Sober Alternatief (MSA) voor dat volgens het belangencomité voldoet aan de hoogwaterdoelstelling en de doelstelling voor natuurontwikkeling. Het MSA is in de aanvulling op het MER Grensmaas op milieu- en kosteneffecten onderzocht. Ook het door de gemeente Sittard-Geleen aangedragen alternatief voor de dekgrondberging op de locatie Koeweide is in deze aanvulling meegenomen. De aanvulling op het MER Grensmaas 2003 is in bijlage C opgenomen van deze bedenkingennota.

Concrete beleidsbeslissing

Een aantal indieners van bedenkingen acht dat de concrete beleidsbeslissing (CBB) zoals thans omschreven in het ontwerp-POL Grensmaas deze status niet waardig is, aangezien de beslissing volgens hen niet volledig is afgewogen. De gemeente Stein vraagt aandacht voor de juridische afbakening van de CBB en vraagt zich af of deze voldoet aan de criteria gelet op het standpunt van indiener inzake aangedragen alternatieven voor de nevengeul Maasband. Het Consortium Grensmaas vindt dat een aantal aspecten onvoldoende in het MER Grensmaas zijn onderzocht, waardoor niet aan de criteria 'volledig afgewogen' en 'uitvoerbaar' wordt voldaan. Het is hierdoor onzeker of alle benodigde vergunningen wel kunnen worden verleend. Zij verzoekt nadrukkelijk om voldoende onderzoek, zowel in onderwerpen als in detail, uit te voeren voor de vaststelling van het POL Grensmaas door Provinciale Staten. Bovendien constateren enkele indieners dat er geen concreet compensatie- en mitigatieplan voor grondwater is, hetgeen bijdraagt aan het beeld van het niet volledig afgewogen zijn van de CBB in het ontwerp-POL Grensmaas.

Uitvoering

Vanuit de gemeenten wordt aangegeven niet op de hoogte te zijn van de inhoud van de concept-uitvoeringsovereenkomst, waardoor zij niet kunnen verifiëren of de inhoud van deze overeenkomst strookt met het gestelde in het ontwerp-POL Grensmaas. De gemeente Maastricht hecht er grote waarde aan dat deze uitvoeringsovereenkomst moet zijn afgesloten en bekrachtigd in een formeel contract voordat Provinciale Staten overgaan tot besluitvorming inzake het POL Grensmaas. De gemeente is daarbij tevens van mening dat dit proces moet zijn afgerond voordat wordt overgegaan tot vaststelling van het bestemmingsplan en verlening van de benodigde vergunningen. Daarom stelt Maastricht dat de uitvoeringsovereenkomst tussen de betrokken partijen in ieder geval een integraal uitvoeringsplan inclusief de afwerking en financiële dekking moet bevatten. Een bestemmingsplan vraagt zelfs om een economisch uitvoerbaar plan. Indien dit niet het geval is, zal volgens de gemeente de vaststelling van het bestemmingsplan op juridische gronden moeilijk realiseerbaar worden. De gemeente wil de (eventuele) vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad hieraan koppelen.

Ook wordt, onder andere vanuit de gemeenten, meer helderheid gevraagd over de volgorde van uitvoering. De gemeente Maastricht stelt dat de planperiode van een bestemmingsplan en een concrete beleidsbeslissing maximaal 10 jaar mag bedragen. In het ontwerp-POL Grensmaas worden geen begin- en einddatum genoemd, hetgeen juridisch gezien de vaststelling van een bestemmingsplan zal bemoeilijken. De gemeente verzoekt dan ook precies aan te geven wanneer de uitvoering per locatie start. De gemeente Echt-Susteren verzoekt om spoed te betrachten bij de uitvoering van de plannen. Over de volgorde van uitvoering (van zuid naar noord of omgekeerd) en het tijdstip waarop per locatie

met de uitvoering wordt begonnen, moet volgens een aantal indieners het ontwerp-POL Grensmaas en de uitvoeringsovereenkomst voldoende zekerheid verschaffen.

De gemeente Stein dringt met nadruk aan op een logistieke afstemming van de uitvoeringsvolgorde van de Grensmaas en Maasroute en een zodanige afstemming van de uitvoeringsplanning dat cumulatieve van hinder zoveel mogelijk wordt beperkt.

De mogelijke hinder die de uitvoering van het project met zich mee kan brengen is ook uitgebreid aan de orde gekomen in de bedenkingen. Ondanks het feit dat specifieke zaken met betrekking tot hinderaspecten als geluid en stof nader worden onderzocht bij de vergunningaanvragen, wensen veel indieners van de bedenkingen duidelijkheid in de mogelijk te verwachten hinder.

Nevengeul Maasband

De gemeente Stein heeft, ondersteund door een aantal bewoners van Maasband, bedenkingen geuit tegen de geplande nevengeul ten oosten van Maasband. Doordat bij hoogwater Maasband op een eiland komt te liggen, verhoogt dit bij veel bewoners het gevoel van onveiligheid. Ook acht men de bereikbaarheid van het dorp in geval van hoogwater ontoereikend. Als alternatief voor de gewenste waterstandverlaging zien de bewoners mogelijkheden op Vlaams grondgebied.

Schade

Over schade en de afhandeling daarvan zijn veel vragen gesteld. Er wordt duidelijkheid geëist over de mogelijk te verwachten schade en hoe deze schade wordt afgehandeld. Daarbij is onderscheid te maken tussen schade aan bebouwing, schade aan de landbouw door verdroging en vernatting en schade in zijn algemeenheid (planschade en schade die kan ontstaan tijdens de uitvoering). De gemeente Maastricht ziet het aspect planschade gaarne publiekrechtelijk dan wel privaatrechtelijk voor de vaststelling van het bestemmingsplan geregeld. Bij vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeente zijn vanaf deze datum namelijk alle planschadeclaims juridisch te verhalen op de gemeente. De gemeente Sittard-Geleen vraagt een herbevestiging van de toezeggingen uit 1996/1997 dat planschadeclaims niet ten laste zullen komen van de gemeenten maar ten laste van het Grensmaasproject. Vanuit de gemeente Stein wordt aandacht gevraagd voor de juridische afbakening van de planschaderegeling en uitvoeringsschade en met name de afwenteling daarvan op het bedrijfsleven (in dit geval het Consortium Grensmaas).

Ook zijn er indieners die zich afvragen wie de schade zal vergoeden die ontstaat door transport van werkvoertuigen langs de woningen en verzoeken indieners duidelijkheid over bij wie zij zich kunnen vervoegen indien er zich problemen voordoen of schade ontstaat aan woningen. Bovendien vreest een aantal indieners waardedaling van hun woning en aantasting van het woongenot en stelt het college van Gedeputeerde Staten dan wel de organisatie van het project bij voorbaat volledig verantwoordelijk dan wel aansprakelijk voor alle schade die optreedt ten gevolge van de uitvoering van het Grensmaasproject.

Landbouwareaal

Vanuit de landbouwsector is weerzin tegen het project geuit omdat areaal landbouwgrond zal verdwijnen en het toekomstperspectief voor de sector in het projectgebied zal worden aangetast. De LLTB stelt zelfs dat de agrarische sector uitzonderlijk wordt aangetast. Doordat ongeveer 2/3 van de landbouwgrond in het Grensmaasgebied een andere bestemming zal krijgen, zal het merendeel van de bestaande agrarische bedrijven hun toekomstperspectief in dit gebied verliezen. Uitrookplanologie mag volgens de LLTB niet aan de orde zijn, maar voor ieder agrarisch bedrijf dat door de maatregelen wordt geraakt dient een passende oplossing te worden geboden.

Daarnaast zijn door agrariërs onzekerheden over marktwaarden, ruilgronden en mestrechten als heikele punten naar voren gebracht.

Grondwateroverlast Bunde

Vanuit Bunde zijn door bewoners en de gemeente Meerssen bedenkingen geuit tegen de mogelijk hogere grondwaterstand door het opstuwend effect van de dekgrondberging op de locatie Itteren. Naar aanleiding van een informatieavond op 13 januari 2004 over deze problematiek is een ieder de mogelijkheid geboden om aanvullend te reageren. Tien particulieren/organisaties hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Deze opmerkingen worden meegenomen bij de besluitvorming van het POL Grensmaas.

Drinkwaterwinning

De NV Waterleiding Maatschappij Limburg gaat onder andere in op de strijdigheid tussen het gebied Borgharen als winning voor drinkwater en de binnen deze locatie voorgestelde maatregelen in het kader van het Grensmaasproject. De WML is niet tegen sluiting van de winplaats Borgharen en wil ook de voortgang van het Grensmaasproject niet frustreren. De overname van de winplaats Borgharen is financieel nog niet op orde, zodat de WML zich genoodzaakt ziet vooralsnog bezwaar te maken tegen de voorgenomen concrete beleidsbeslissing inzake het aanwijzen van delen van het waterwingebied en het grondwaterbeschermingsgebied van de waterwinning Borgharen als natuur na ontgraving en opvulling. De functie drinkwaterwinning is volgens de WML niet te verenigen met de functies die in het ontwerp-POL Grensmaas worden toegekend.

De WML vraagt als eigenaar en daardoor verantwoordelijk voor het beheer van het waterwingebied bij Roosteren duidelijkheid ten aanzien van het gewenste beheer van het waterwingebied. Rivierverruiming is op deze locatie slechts beperkt toegestaan in het belang van de waterkwaliteit.

Leidingen

Leidingstroken worden veelal gesitueerd in onvergraven gebieden. Vanuit de eigenaren/beheerders van aanwezige leidingen is aangegeven dat het toestaan van natuur(ontwikkeling) in de onvergraven gebieden tegenstrijdig is met de functionaliteit leidingstrook. De leidingstrook dient volgens hen juist vrij te blijven van ontwikkelingen (natuur) welke de integriteit van de leiding zouden kunnen aantasten. Voor bestaande natuur geldt dat deze dient te worden verwijderd om dezelfde reden. Om de integriteit van de leidingen(stroken) te waarborgen achten de eigenaren/beheerders het noodzakelijk in het POL Grensmaas op te nemen dat ter plaatse van de functie leidingstrook natuurontwikkeling niet is toegestaan. Tevens dient de bereikbaarheid ten behoeve van inspectie en onderhoud van de leidingen en leidingstroken te zijn gegarandeerd. De eigenaren/beheerders verzoeken om voldoende garanties af te geven opdat de integriteit van de leidingen gewaarborgd is. Vanwege het grensoverschrijdende karakter kunnen ingrepen in Nederland gevolgen hebben op Belgisch grondgebied. Mogelijke erosie aan Belgische zijde zou de leidingen welke parallel aan de Maas zijn gelegen in gevaar kunnen brengen.

Beheer

Over het toekomstig beheer van het Grensmaasgebied zijn bedenkingen geuit. Er wordt gesteld dat het onduidelijk is wie verantwoordelijk is voor het opruimen van zwerfvuil. Naast een preventieve aanpak – het voorkomen van zwerfvuil in samenwerking met België en Frankrijk – is ook gevraagd om een oplossing te zoeken voor de enorme berg afval die na een hoogwater achterblijft.

De gemeente Stein wenst een goede regeling voor het toekomstig natuurbeheer. Over de uitvoering van het beheer zijn twijfels geuit, omdat het project budgetneutraal moet worden uitgevoerd.

Een aantal bedenkingen is gericht op het feit dat in het ontwerp-POL Grensmaas en het ontwerp-Natuurgebiedsplan geen reële beheertaak met substantiële inkomsten weggelegd is in het natuurontwikkelingsgebied voor agrarisch ondernemers. Het beheer is gericht op de duurzame ontwikkeling en instandhouding van een zo natuurlijk mogelijke grindrivier. Men vraagt zich af waarom de huidige eigenaren niet in de gelegenheid gesteld worden om te participeren in het beheer. Volgens hen liggen hier mogelijkheden voor inkomsten uit natuur- en landschapsbeheer. Dit wordt gezien als een gemiste kans, te meer omdat er gestreefd wordt naar een zo hoog mogelijke graad van zelfregulatie. De indieners van deze bedenkingen wensen dan ook dat alsnog specifieke invulling gegeven wordt aan het agrarisch natuurbeheer. De manier van gebiedsbeheer en de daaraan ten grondslag liggende regelingen dienen in dat kader nader te worden geconcretiseerd.

Het Consortium Grensmaas geeft als beoogd uitvoerder van het project aan dat door haar geen rekening is gehouden met extra beheerkosten tijdens de uitvoering voor delen waar aangepast natuurbeheer moet plaatsvinden. De aangegeven 'overruimte' uit de voorkeursaanpak 1998 is in het Voorkeursalternatief 2003 verdwenen, waardoor aangepast natuurbeheer en de daarmee gepaard gaande kosten eerder zullen optreden. Het Consortium Grensmaas doet de suggestie de in het MER onderzochte ontwerp-optie verlaging ontgravingsdiepte rivierverruiming met een halve meter als Voorkeursalternatief te beschouwen, dan wel om op een andere wijze extra 'overruimte' te creëren.

Vlaanderen

Vanuit Vlaanderen zijn ook bedenkingen geuit tegen het MER Grensmaas 2003 en het ontwerp-POL Grensmaas. Logischerwijs zijn de bedenkingen met name gericht op de effecten die uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 op Belgisch grondgebied kan hebben. Daarbij worden effecten op de rivierwaterstanden, de morfologische stabiliteit (door te laag insteekniveau van de rivierverruiming) en de mogelijke verdroging van enkele Vlaamse natuurgebieden meerdere keren naar voren gebracht.

Plaatselijke waterstandverhogingen aan Vlaamse zijde door uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 wordt door de Vlaamse rivierbeheerder niet aanvaardbaar en vergunbaar geacht, mede omdat delen van deze gebieden zeer gevoelig zijn voor hoogwaterkwel vanuit de Maas.

Een verplaatsing van de Thalweg als grens tussen Nederland en België wordt eveneens afgewezen met het oog op de zeer complexe weg om dit nadien juridisch te regelen.

Een belangrijke leemte blijft volgens enkele Vlaamse indieners het nog niet bekend zijn van de resultaten van het Cumulatief onderzoek 2003 op het moment van vaststelling POL Grensmaas. In dit onderzoek zijn de grensoverschrijdende effecten van het Voorkeursalternatief 2003 en het Vlaams Voorkeursalternatief in beeld gebracht. Er wordt onderzocht hoe mogelijke nadelige effecten geminimaliseerd, hersteld of gecompenseerd kunnen worden en hoe positieve effecten gemaximaliseerd kunnen worden. Het betreft een globale effectenanalyse. Een aantal indieners vindt dat de resultaten van het Cumulatief onderzoek in het MER Grensmaas opgenomen hadden moeten worden. Deze milieueffecten zijn immers grensoverschrijdend en de resultaten van het Cumulatief onderzoek kunnen dan ook planwijzigingen noodzakelijk maken. In deze fase vinden zij dat het POL Grensmaas alleen vastgesteld kan worden indien de resultaten van het Cumulatief onderzoek bekend zijn en verwerkt in het POL Grensmaas.

In de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 zijn onder andere de effecten in beeld gebracht van de gemiddelde grondwaterstanddalingen op de Vlaamse natuur in relatie tot het Vlaamse natuurbeschermingsregime. Het MER zelf gaf naar het oordeel van de Commissie voor de m.e.r. – die zich ten dele gebaseerd heeft op de ingebrachte bedenkingen – een te beperkt beeld van enkele verdrogingsgevoelige gebieden aan Vlaamse zijde.

5. Algemene strekking van het bestuurlijke standpunt op de bedenkingen

Bestuurlijke standpunten op de adviezen

Zoals hierboven aangegeven hebben enkele wettelijke adviseurs gehoor gegeven aan hun verzoek door het geven van adviezen of het indienen van bedenkingen.

Het advies van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is voor kennisgeving aangenomen en sterkt ons in onze overtuiging dat het Voorkeursalternatief 2003 voldoet aan de eisen die in het kader van het natuurbeleid worden gesteld.

De adviezen en/of bedenkingen van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (129), de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (25), het waterschap Roer en Overmaas (41) en het Zuiveringschap Limburg (94) zijn in opgenomen in de bedenkingennota en voorzien van onze standpunten. Het advies van de provincie Noord-Brabant is meegenomen bij de bestuurlijke standpunten op de bedenkingen van het waterschap De Maaskant (69) en het waterschap De Aa (159).

De door de PCOL aangedragen opmerkingen zijn allen tevens uitvoerig aan de orde gekomen bij de ingediende bedenkingen, de aanvulling op het MER, nadere onderzoeken en in overlegsituaties met belanghebbenden en als zodanig voorzien van ons standpunt in deze bedenkingennota.

Bestuurlijke standpunten op de bedenkingen

Bij de beoordeling van de bedenkingen, vragen en opmerkingen die uit de ter inzage legging naar voren zijn gekomen, kan onderscheid worden gemaakt tussen informatieve vragen en opmerkingen enerzijds en bewaren tegen het Eindplan Grensmaas, de mogelijke uitvoeringswijze en/of de onderliggende afwegingen anderzijds.

Budgetneutraliteit

Een groot deel van de reacties heeft betrekking op de randvoorwaarde dat het Grensmaasproject budgetneutraal moet worden uitgevoerd. Een harde randvoorwaarde voor de uitvoering van het Grensmaasproject is dat dit budgetneutraal moet plaatsvinden. De reden voor de budgetneutraliteit is dat er geen geld van de overheid beschikbaar is. Wij hebben daar lang en uitputtend met de Rijks-overheid overleg over gevoerd. Uiteindelijk hebben we de conclusie moeten trekken dat budgetneutraliteit een feit is en blijft. Er is geen geld en er komt geen geld voor de uitvoering van het Grensmaasproject.

Budgetneutraliteit betekent dat de opbrengsten van de gewonnen delfstoffen de kosten van de uitvoering dienen te dragen. Bij het opstellen van het Voorkeursalternatief 2003 is rekening gehouden met deze randvoorwaarde. Met name komt dit tot uiting bij de omvang van de rivierverruiming, de afwerkhoogte van dekgrondbergingen, de vormgeving van locaties en het niet uitvoeren van een aantal civiele werken (bijvoorbeeld het niet verleggen van een aantal leidingen en het laten liggen van een verontreiniging als Elba).

Het gestelde over budgetneutraliteit geldt niet voor de locatie Roosteren, het proefproject Meers en reguliere overheidssubsidies.

In de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 hebben wij de kosteneffecten van de varianten in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat het Voorkeursalternatief 2003 voldoet aan de randvoorwaarde dat het project budgetneutraal moet worden uitgevoerd. Hiervoor is een nauwkeurige en betrouwbare raming opgesteld. Het meest milieuvriendelijk alternatief (MMA) voldoet niet aan de randvoorwaarde van budgetneutraliteit en zal bij uitvoering circa 60 miljoen euro kosten, waarbij de kosten voor uitvoering van de Vlaamse Boertienlocaties nog niet zijn meegenomen. Deze laatstgenoemde kosten zijn zeer globaal geraamd en bedragen bij de meest gunstige uitvoeringsmethode circa 6 miljoen, zodat de totale kosten van het MMA uitkomen op circa 66 miljoen euro. Een belangrijke onzekerheid in deze raming is de kosten die gepaard gaan met sanering van de puntverontreinigingen, omdat van deze verontreinigingen nog niet alle gegevens beschikbaar zijn. Het geven van een accurate kostenraming van het door belangengroepen aangedragen Meest Sober Alternatief (MSA) is niet mogelijk gebleken, omdat dit alternatief slechts op hoofdlijnen is uitgewerkt. Ook is nog te weinig bekend over eventuele kostenverhogende wensen en randvoorwaarden indien dit alternatief verder zou worden uitgewerkt. Projecten elders zoals de HSL en Betuwelijn wijzen uit dat deze wensen en randvoorwaarden kunnen leiden tot verveelvoudiging van kosten. Uitgaande van een ramingmethodiek bij Rijkswaterstaat is in de aanvulling op het MER ingeschat dat het MSA de overheid circa 65 miljoen euro meer zal kosten dan het Voorkeursalternatief 2003. De variant die de gemeente Sittard-Geleen heeft aangedragen is een variatie op de dekgrondberging Slapersdijk (zogenaamde Griffioenvariant) uit het MER Grensmaas 2003. In plaats van een uitbreiding van de dekgrondberging van het Trierveld in zuidelijke en noordelijke richting wordt de dekgrondberging in westelijke richting vergroot. In tegenstelling tot het MMA en de Griffioenvariant voorziet de variant van Sittard-Geleen niet in afgraving van het gebied achter de Slapersdijk. Hierdoor wordt er circa 1,9 Mm³ minder touthout afgegraven, waardoor deze niet budgetneutraal kan worden uitgevoerd. In de Nota van Wijzigingen POL Grensmaas hebben wij aangegeven dat met betrekking tot de keuze voor twee dekgrondbergingen in de locatie Koeweide onverlet laat dat er in de jaren voordat ter plaatse met de feitelijke uitvoering van het project wordt begonnen, nieuwe omstandigheden en inzichten kunnen ontstaan die een alternatieve inrichting rechtvaardigen. Het initiatief voor een alternatief wordt overgelaten aan de gemeente Sittard-Geleen. Indien zo'n alternatief geen afbreuk doet aan de uitgangspunten en de voortgang van het Grensmaasproject is de Provincie bereid te zijner tijd een herziening voor dit deel van het POL Grensmaas in procedure te brengen.

Concrete beleidsbeslissing

Naar onze mening is het besluit om gebieden aan te wijzen als concrete beleidsbeslissing (CBB) volledig afgewogen. Het Voorkeursalternatief 2003 heeft de m.e.r-procedure doorlopen, waarbij op advies van de commissie voor de m.e.r een aanvulling op het MER is gemaakt. Daarnaast is aanvullend op het MER Grensmaas 2003 een nader grondwateronderzoek en een nader morfologisch onderzoek uitgevoerd. De commissie voor de m.e.r heeft zowel voor het MER Grensmaas 2003 als voor de aanvulling hierop een positief toetsingsadvies uitgebracht. Het Voorkeursalternatief 2003 beschouwen wij als een uitgebalanceerd ontwerp binnen de harde randvoorwaarde van budgetneutraliteit. Daarnaast heeft veelvuldig en intensief overleg plaatsgevonden met de gebiedscommissie Grensmaas waarin een aantal belangenorganisaties vertegenwoordigd is en is een aantal informatieavonden in de regio georganiseerd. De budgetneutraliteit als randvoorwaarde voor het project is – tezamen met de doelstellingen hoogwaterbeveiliging en natuurontwikkeling- mede sturend geweest voor onder andere de begrenzingen van de ontgrondingen. Ons inziens vormen genoemde argumenten voldoende onderbouwing voor de CBB's.

Een ingediend alternatief voor de nevengeul bij Maasband achten wij niet realistisch, aangezien dit alternatief niet budgetneutraal uitvoerbaar is en het alternatief niet voldoet aan het uitgangspunt dat de doelstellingen van het Grensmaasproject op Nederlands grondgebied gerealiseerd moeten kunnen worden. Juridisch gezien zijn de CBB's volgens ons voldoende afgebakend. Overigens heeft de gemeenteraad van Stein in haar vergadering van 10 november 2004 ingestemd met het gegeven dat er een positief sinaal uitgaat naar het bevoegde gezag over de aanpak van de Grensmaas en de aanleg van de nevengeul bij Maasband. Daarbij is het college van B & W gemandateerd de opvatting van de gemeenteraad ter kennis te brengen van Provinciale Staten. Dit is gebeurd bij brief van 11 februari 2005, gericht aan Gedeputeerde Staten.

Het is juist dat een compensatie- en mitigatieplan voor mogelijke grondwateroverlast ontbreekt. Uit het nader grondwateronderzoek is naast de omvang van de negatieve effecten ook duidelijk geworden dat

oplossingen hiervoor zowel technisch als financieel goed haalbaar zijn. Voor het vaststellen van het POL Grensmaas biedt dit voldoende informatie.

Uitvoering

De concept-uitvoeringsovereenkomst is inmiddels aan de gemeenten in het Grensmaasgebied beschikbaar gesteld, zodat zij kunnen verifiëren of de inhoud van deze overeenkomst strookt met het gestelde in het ontwerp-POL Grensmaas.

De ondertekening van de uitvoeringsovereenkomst is voorzien bij de vaststelling van het POL Grensmaas door Provinciale Staten. Gelet hierop wordt daarmee tevens tegemoet gekomen aan de stelling van de gemeente Maastricht dat de uitvoeringsovereenkomst moet zijn gesloten voordat bestemmingsplannen worden gewijzigd en de noodzakelijke vergunningprocedures worden gestart.

De uitvoerder van het project zal een uitvoeringsplan opstellen, waarin de volgorde van uitvoering dient te zijn opgenomen. Dit uitvoeringsplan is onderdeel van de uitvoeringsovereenkomst. Daarbij is het na te streven de locaties die het hoogste veiligheidsrendement hebben eerst uit te voeren. Dit betreft de locaties Borgharen en Itteren. Het uitvoeringsplan is door de overheid geaccordeerd. De uitvoeringsvolgorde wordt echter door meerdere (wettelijke) en economische eisen bepaald. De belangrijkste eis is dat volgens de rivierenwet er geen tussentijdse waterstandverhogingen mogen optreden.

De planperiode voor een bestemmingsplan bedraagt inderdaad 10 jaar. Dit stelt randvoorwaarden aan de in het bestemmingsplan te hanteren systematiek. Om een rechtstreekse bestemming ten behoeve van de uitvoering van het project te kunnen opnemen moet er zicht zijn op de start van de uitvoering van een locatie binnen deze periode. Dat de totale uitvoeringsduur van een locatie langer duurt dan 10 jaar vormt geen beletsel voor de juridische regeling in het bestemmingsplan, indien de uitvoering (van de locaties) zoals aangegeven is gestart binnen de planperiode van 10 jaar. De startdatum is derhalve bepalend.

Wij onderschrijven de wens van de gemeente Echt-Susteren het project met de grootst mogelijke spoed tot uitvoering te brengen zonder daarbij de wettelijk voorgeschreven procedures te veronachtzamen. Ook het verzoek van de gemeente Stein voor een logistiek verantwoorde afstemming ten aanzien van de uitvoeringsvolgorde onderschrijven wij. Afstemming van de werkzaamheden betreffende logistiek en ook hinder zien wij in het voordeel van alle partijen en zal door de overheid zo zorgvuldig mogelijk plaatsvinden.

Zoals in de inleiding van hoofdstuk 11 uit deel II is aangegeven, wordt de uitvoeringswijze niet in het POL Grensmaas geregeld. Tijdelijke effecten die zullen optreden als gevolg van de werkzaamheden tijdens de uitvoering van het Grensmaasproject zijn daarom in het MER slechts beperkt in beeld gebracht. Het MER Grensmaas is een zogenaamd locatie-MER is, dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. Dit betekent dat in het MER Grensmaas het accent ligt op de ruimtelijke aspecten van het project, en vooral ingaat op de blijvende effecten van het Grensmaasproject die na uitvoering van het project zullen optreden. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project komen in de eerste plaats in de uitvoeringsovereenkomst met de uitvoerder aan bod, en in de tweede plaats in de diverse vergunningen. Het betreft aspecten die in ieder geval apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. De formele vergunningsprocedure met alle afwegingen start na de vaststelling van het POL Grensmaas. Inmiddels vindt al vooroverleg plaats tussen de vergunningaanvrager en de vergunningverleners. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen. De uitvoering zal in alle gevallen plaatsvinden binnen de wettelijke normen. Ondanks bovenstaande is in het MER Grensmaas wel aandacht besteed aan hinderaspecten die tijdens de uitvoering kunnen optreden, mede gezien het aantal inspraakreacties dat is ingediend op de Startnotitie m.e.r. Grensmaas. Er is in het MER Grensmaas uitgegaan van gangbare uitvoeringsmethoden. De uiteindelijke uitvoeringsmethode is – zoals aangegeven – nog niet bekend. Op deze wijze is een beeld geschetst van de te verwachten hinder en is aannemelijk gemaakt dat uitvoering van het Grensmaasproject mogelijk is binnen de wettelijke kaders.

Nevengeul Maasband

Het aangedragen alternatief voor de nevengeul bij Maasband achten wij zoals aangegeven niet realistisch, aangezien dit alternatief niet budgetneutraal uitvoerbaar is en het alternatief niet voldoet aan het uitgangspunt dat de doelstellingen van het Grensmaasproject op Nederlands grondgebied gereali-

seerd moeten kunnen worden. De nevengeul bij Maasband is nodig om de hoogwaterdoelstelling te bereiken aangezien er aan de rivierzijde geen ruimte voor rivierverruiming is. Berekeningen laten zien dat de nevengeul circa 115 dagen per jaar mee stroomt. Om het 'eilandgevoel' te verminderen is het ontwerp van de nevengeul ten opzichte van 1998 al gewijzigd. De weerd naast de nevengeul wordt aangelegd in de vorm van een plateau zodat de overgang van Maasband naar het diepste punt van de geul geleidelijker is. Tevens wordt een drempel in de instroomopening van de nevengeul aangebracht waarmee wordt voorkomen dat de nevengeul als hoofdgeul gaat functioneren en te diep wordt.

Tijdens en na de uitvoering wordt Maasband omsloten door een ringkade. Deze situatie is vergelijkbaar met andere dorpen in het gebied zoals bijvoorbeeld Borgharen. Ten zuiden van Maasband wordt een hoogwatervrije verbindingsbrug aangelegd. De brug wordt minstens een halve meter hoger uitgevoerd boven de 1/250 waterstand in verband met drijvende objecten. Daardoor overstroomt de brug nog niet eens bij een 1/1250 afvoer. Door de aanleg van de nevengeul vervallen een drietal andere (deels onverharde) verbindingsroutes naar Maasband. Met de aanleg van een hoofdweg met de brug is ons inziens de bereikbaarheid van Maasband op voldoende wijze gewaarborgd. Een tweede brug achten wij daarom niet noodzakelijk. De snelheden in de rivier ter plaatse van Maasband dalen in het Voorkeursalternatief 2003 met ongeveer 0,5 m/s ten opzichte van de huidige situatie. Hierdoor neemt het risico op erosie van de Maas bij Maasband af. In de geul zelf zijn de snelheden bij de maatgevende 1/250 afvoer bij de instroomopening circa 2,0 m/s. Verder komt de snelheid bij die afvoer niet boven de 1,0 m/s in de geul. Bij deze stroomsnelheden wordt niet verwacht dat uitspoeling en afkalving van de oevers zal optreden.

Schade

Bij de uitvoering van het Grensmaasproject zal niet altijd kunnen worden voorkomen dat derden als gevolg daarvan schade lijden.

In bepaalde gevallen is de overheid, ondanks dat een daaraan ten grondslag liggend besluit of handelen van de overheid op zichzelf genomen *rechtmatig* is, gehouden deze schade te vergoeden, omdat de schade redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van deze derde behoort te blijven.

Naast schade als gevolg van rechtmatig handelen van de overheid kan onverhoopt ook sprake zijn van uitvoeringsschade. Uitvoeringsschade is schade die optreedt ten gevolge van de zogenoemde *onrechtmatige* uitvoering van werkzaamheden. Verzoeken om vergoeding van uitvoeringsschade moeten door het Consortium afgewikkeld worden.

In aanvulling op de bestaande (wettelijke) regels over aansprakelijkheid voor schade is in de uitvoeringsovereenkomst het Consortium een nadere regeling met betrekking tot schade opgenomen. Uitgangspunt van deze regeling is het voorzien in een inzichtelijke en met aanvullende waarborgen omklede schaderegeling, waarbij de schadeverzoeken binnen de kortst mogelijke termijn worden afgehandeld.

Deze bijzondere schaderegeling houdt – samengevat – het volgende in. Om voor belanghebbenden inzichtelijk te maken wáár zij een verzoek tot schadevergoeding moeten indienen, wordt een loket (het zogenoemde Meldpunt) van drie onafhankelijke deskundigen ingesteld. Dit Meldpunt heeft in ieder geval de functie om dit verzoek door te geven aan de in aanmerking komende partij, die vervolgens het verzoek tot schadevergoeding in behandeling neemt.

Schade voor de overheid

Zoals gezegd is de overheid verantwoordelijk voor de afhandeling van een schadevergoedingsverzoek als het schade als gevolg van rechtmatig handelen van de overheid betreft. Het Meldpunt stuurt een verzoek echter ook door naar de overheid indien het schade betreft die het gevolg is van de uitvoering van het Programma van Eisen en deze schade door het Consortium niet kon worden voorkomen of beperkt. Het Meldpunt stuurt een dergelijk verzoek om schadevergoeding door naar het verantwoordelijke overheidsorgaan. Dit overheidsorgaan neemt vervolgens een besluit waartegen de schadeverzoeker eventueel bezwaar en beroep kan indienen.

Schade voor het Consortium

Betreft het uitvoeringsschade dan stelt het Meldpunt de schadeverzoeker in de gelegenheid het verzoek om schadevergoeding te laten afhandelen conform de regeling die daartoe met het Consortium is overeengekomen. Daartoe legt het Meldpunt de schadeverzoeker een overeenkomst

met het Consortium voor. Wenst de schadeverzoeker daarvan geen gebruik te maken dan staat het hem uiteraard vrij te zijn schade op basis van de bestaande reguliere juridische instrumenten op het Consortium te verhalen.

Maakt de schadeverzoeker wel gebruik van de bijzondere schaderegeling dan stuurt het Meldpunt het verzoek om schadevergoeding door naar het Consortium. Bij een verzoek om schadevergoeding minder dan 50.000 euro dient het Consortium dit verzoek binnen 20 werkdagen en op basis van het aannemelijkheidsprincipe (versoepeling van de bewijslast) af te handelen. Kan de schadeverzoeker zich niet vinden in het besluit van het Consortium of beslist deze laatste niet binnen de termijn dan beslist het Meldpunt door middel van een bindend advies binnen 40 werkdagen. In het geval van toekenning van een schadevergoeding dient het Consortium binnen 10 werkdagen tot uitbetaling daarvan over te gaan. Betreft het verzoek een bedrag groter dan 50.000 euro, dan dient het Consortium binnen 40 werkdagen op het verzoek tot schadevergoeding te beslissen. Als de schadeverzoeker niet akkoord gaat met dit besluit dan kan hij zijn verzoek met het besluit van het Consortium ter beoordeling voorleggen aan de deskundigen van het Meldpunt. Het Meldpunt zal binnen 40 werkdagen een deugdelijk gemotiveerd en schriftelijk niet-bindend oordeel over het schadevergoedingverzoek doen. Geeft het Consortium niet tijdig een beslissing of kan de schadeverzoeker zich niet in dit besluit vinden dan staat het de schadeverzoeker vrij het ontstane geschil voor te leggen aan de bevoegde rechter te Maastricht. Het deskundigenoordeel van het Meldpunt kan daarbij worden betrokken.

Door het Consortium zullen nulmetingen aan bebouwing worden uitgevoerd. Dit is in het uitvoeringsplan nader uitgewerkt. Als uitgangspunt wordt daarbij een afstand van 250 meter van vergraven gebieden aangehouden. In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal nut en noodzaak van verdere nulmetingen worden beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld. Zonodig zal een monitoringsprogramma worden vastgesteld en uitgevoerd. Het doel van de nulmetingen, al dan niet in combinatie met een monitoringsprogramma, is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf nulmetingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren.

Landbouwareaal

Het is bij uitvoering van het Grensmaasproject onvermijdelijk dat grondeigenaren grond zullen moeten afstaan. Aanpassing van de begrenzingen zal wellicht oplossingen bieden voor de nu getroffen agrariërs, maar vervolgens andere agrariërs treffen. Dit is dan ook geen oplossing. De begrenzing is het eindresultaat van langdurige afweging van verschillende belangen en is ons inziens het beste compromis.

In het kader van het MER Grensmaas is uitgebreid onderzoek gedaan naar de effecten voor de landbouwsector. Dit vanwege het belang dat gehecht wordt aan een zorgvuldige afweging. Op basis van de resultaten van de studie wordt het instrument Landinrichting specifiek ingezet. De resultaten van de studie zijn opgenomen in het hoofdrapport van het MER Grensmaas en in het achtergronddocument 8 Landbouw. Op basis hiervan zijn de betreffende paragrafen in POL Grensmaas opgesteld. Duidelijkheid over het uitvoeringstraject en financiële consequenties voor individuele agrariërs past hier niet in, maar is in algemene zin onderdeel van de op te stellen uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas dan wel voor de betreffende agrariër in de op te stellen (ver)koopovereenkomst tussen koper en verkoper. In de onderhandelingen met het Consortium Grensmaas zal passende vervangende grond of financiële compensatie kunnen worden verkregen. De betreffende agrariërs zijn hierbij zelf in staat – al dan niet met inzet van extern advies – om hun wensen via onderhandelingen met het Consortium Grensmaas als beoogd uitvoerder te realiseren. Mocht dit uiteindelijk niet leiden tot een bevredigend resultaat voor de betrokken partijen, dan zal op een gegeven moment het onteigeningsinstrument –al dan niet voorafgegaan door interventie van een gebiedsmakelaar (bemiddelaar) – worden ingezet. Hierbij zullen de wettelijke regelingen toegepast worden waarbij uiteindelijk zelfs de rechter in beeld kan komen. Op deze wijze zijn er ons inziens voldoende mogelijkheden om aanvaardbare compensatie te krijgen voor het verlies van grond.

Ons inziens zijn hiermee de gevolgen van het Grensmaasproject en de toekomstmogelijkheden voor deze sector in dit stadium van de besluitvorming voldoende uitvoerig beschreven, en is zorgvuldig omgegaan met de belangen van de betrokken agrariërs.

Grondwateroverlast Bunde

Uit het grondwateronderzoek in het kader van het MER Grensmaas 2003 is (indicatief) gebleken dat met name in delen van Bunde grondwateroverlast zou kunnen optreden door het opstuwend effect van de dekgrondbergingslocatie Itteren. Naar aanleiding hiervan is een nader onderzoek uitgevoerd. Dit nader grondwateronderzoek bevestigt de resultaten van het eerder uitgevoerde onderzoek (zie Deel II-paragraaf 3.2). De extra grondwateroverlast die ontstaat door uitvoering van het Grensmaasproject is oplosbaar, waarbij wij twee varianten als realistisch beschouwen:

- het behouden van een grindpakket van 1,8 m in de dekgrondbergingslocatie Itteren;
- de aanleg van drainage en bemaling achter het Julianakanaal.

De eerste variant heeft weliswaar een positief neveneffect doordat er geen ringdijken worden aangelegd. Het is een duurzame, maar ook veruit de duurste oplossing. Om dit te kunnen financieren moet de dekgrondbergingslocatie Itteren worden uitgebreid en zal de uitvoeringsduur met twee jaar worden verlengd. Drainage en bemaling is een minder duurzame, maar veel goedkopere oplossing, waarbij de huidige begrenzing volgens het Voorkeursalternatief 2003 behouden kan blijven. Ook is dit de meest flexibele oplossing, want er kan worden ingespeeld op meer of minder grondwater. Bovendien wordt de huidige grondwaterproblematiek in delen van Bunde door bemaling opgelost en zal de situatie hier verbeteren. Wij zien daarbij in het waterschap de meest aangewezen organisatie om de bemaling over te nemen nadat het project is afgerond. Over de grondwatersituatie in Bunde is meer opgenomen in paragraaf 3.2.

Drinkwaterwinning

In het MER Grensmaas 2003 en in het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven dat er conform het provinciaal beleid van uitgegaan wordt dat de drinkwaterwinning Borgharen zal sluiten en geen belemmering zal vormen voor de uitvoering van het Grensmaasproject. Wij verwachten in het reeds lopende gezamenlijk overleg tot een oplossing voor het door de WML naar voren gebrachte probleem te komen. Recente besluitvorming wijst ook op een tijdige oplossing van dit knelpunt. Aanpassing van de ontwerpen waarbij rekening gehouden wordt met de drinkwaterwinning Borgharen is niet mogelijk, omdat daarmee de gehele locatie Borgharen en Itteren voor het Grensmaasproject zou komen te vervallen. Op die wijze kunnen daar de doelstellingen van het Grensmaasproject niet gerealiseerd worden.

Met betrekking tot het beheer van het waterwingebied bij Roosteren heeft de WML voorgesteld om met ons in overleg te treden over het te voeren natuurbeheer. Wij gaan graag op dit voorstel in. Dit sluit aan op ons streven om te komen tot een Samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas tussen alle beheersverantwoordelijke organisaties. Met alle beheersverantwoordelijke organisaties is reeds regulier overleg gaande in het kader van het Beheerdersoverleg Grensmaas, waaraan de WML als grondeigenaar en als beheersverantwoordelijke organisatie reeds deelneemt. Daarnaast is in het POL Grensmaas de visie op het beheer van het Grensmaasgebied beschreven. Binnen deze visie wordt er naar gestreefd het waterwingebied Roosteren bij het totale natuurgebied te betrekken. Hiervoor zal nog een apart beheerplan moeten worden opgesteld waarbij Rijkswaterstaat als rivierbeheerder nauw betrokken zal worden.

Leidingen

Aangaande passages over leidingstroken in het projectgebied voldoen wij aan het verzoek van eigenaren/beheerders door in het POL Grensmaas aan te geven dat ter plaatse van leidingstroken aangepast beheer van de natuurontwikkeling noodzakelijk is om de integriteit van de leiding te handhaven en dat de bereikbaarheid ten behoeve van inspectie en onderhoud van leidingen en leidingstroken gegarandeerd dient te zijn. Overigens dienen gemeenten in hun bestemmingsplannen een adequate regeling op te nemen die de bereikbaarheid en veiligheid van de leidingen waarborgt.

In een aantal gevallen zal het nodig zijn om bestaande leidingen te beschermen tegen erosie door de rivier, omdat het risico hierop groter kan worden door de rivierversuiming. De noodzaak hiertoe en de wijze van verdediging zal nader worden onderzocht door het Consortium Grensmaas als beoogd uitvoerder in het kader van de vergunningverlening aan de hand van berekeningen, in overleg met de eigenaren/beheerders van de leidingen. Dit geldt eveneens voor de leidingen op de Vlaamse oever. Mogelijk erosiegevaar van de leidingen mag door het Grensmaasproject niet groter worden dan in de huidige situatie.

Ons zijn geen gevallen bekend van bestaande natuur die de integriteit van hoofdleidingen in gevaar zou brengen.

Beheer

Wij zien de zwerfvuilproblematiek als een groot probleem. Na elk hoogwater blijft een grote hoeveelheid afval achter op de oevers. De belangrijkste bronnen liggen in de zijrivieren van de Maas in Wallonië. De zwerfvuilproblematiek staat momenteel op de politieke agenda. Wij ondernemen samen met Rijkswaterstaat initiatieven om bij het Internationaal Maasoverleg deze problematiek onder de aandacht te brengen. De eerste hoofdlijn van beleid voor zwerfvuil is dan ook het zoveel mogelijk voorkomen en verminderen van grootschalige verspreiding van zwerfvuil door internationaal overleg met België en Frankrijk, voorlichting, educatie, bronnenonderzoek en handhaving. Desondanks zijn er geen concrete aanwijzingen om aan te nemen dat op korte termijn de belasting van de Maas met zwerfvuil zal afnemen. Er moet dan ook rekening worden gehouden met de blijvende aanvoer van zwerfvuil, ook na realisatie van het Grensmaasproject. Het opruimen van zwerfvuil is en blijft een verantwoordelijkheid van de grondeigenaren. Aangezien dit niet duidelijk als zodanig aangegeven was in het ontwerp-POL Grensmaas, is de tekst aangepast.

In antwoord op de wens van de gemeente Stein voor een goede regeling voor het toekomstig natuurbeheer hebben wij als hoofdlijn van beleid aangegeven dat wij streven naar een organisatorische beheerstructuur die, startend vanuit de reguliere (lijn)verantwoordelijkheden van iedere betrokken partij en de inhoudelijke doelstellingen van het POL Grensmaas, leidt tot een integraal beheer van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas. Het oprichten van een Samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas tussen alle beheersverantwoordelijke organisaties is daarvan een uitwerking (beleidslijn). Met alle beheersverantwoordelijke organisaties is nu reeds regulier overleg gaande in het kader van het Beheerdersoverleg Grensmaas. Zoals in paragraaf 6.3.3. van het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven zijn de gemeenten belangrijke partijen in het kader van het natuurbeheer. Ons inziens wordt hiermee voldaan aan de wens van de gemeente Stein.

Met betrekking tot het natuurbeheer en de rol van agrariërs stellen wij het volgende. De natuurdoelstelling van het Grensmaasproject is het realiseren van grootschalige natuurontwikkeling en ecologisch herstel van de rivier, waarbij een nieuw aaneengesloten riviergebonden natuurgebied van minimaal 1000 ha ontstaat. Om dit te kunnen realiseren zal het toekomstig beheer zoveel mogelijk bestaan uit het toelaten van natuurlijke processen oftewel 'niets doen'. Het beheer zal door inzet van natuurlijke begrazing zeer extensief zijn. Een groot deel van het beheer zal slechts bestaan uit periodiek toezicht. Het (natuur)beheer van grootschalige natuurontwikkelingsgebieden in Strategische Groenprojecten zoals de Grensmaas, is conform het rijksbeleid toebedeeld aan professionele en op dit terrein ervaren natuurorganisaties. Het natuurbeheer van het Grensmaasgebied zal worden uitgevoerd door de Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Bovenstaande neemt niet weg dat bijvoorbeeld vanuit het oogpunt van de hoogwaterbescherming technische ingrepen waarbij vegetatie verwijderd moet worden om een al te hoge mate van verruwing door spontane begroeiing tegen te gaan nodig kunnen zijn. Deze vorm van gecontroleerde natuurontwikkeling is voorzien op de locaties Aan de Maas, Urmond en Maasband. Daar waar dergelijke werkzaamheden zijn voorzien zijn wij voorstander van het inschakelen van agrariërs bij het beheer door de terreinbeherende natuurorganisaties.

Volgens de uitvoeringsovereenkomst is het beheer tijdens de uitvoering een zaak voor de toekomstige uitvoerder. Het in toom houden van de natuurontwikkeling op plaatsen waar dat cruciaal is voor het beschermingsniveau hoort daarbij. Voor de toekomstige uitvoerder is dat wellicht een stimulans om gronden die reeds klaar zijn zo snel mogelijk over te dragen aan de eindbeheerder. Het Voorkeursalternatief 2003 kent weliswaar minder overruimte in het beschermingsniveau dan voorgaande plannen, echter in de rivierkundige berekeningen is nadrukkelijk rekening gehouden met toekomstige natuurontwikkeling. Op de meeste locaties zal de natuurontwikkeling daarom geen negatieve invloed hebben op het beschermingsniveau. Alleen op plaatsen waar door omstandigheden (aanwezigheid leiding, voorkomen van fijn zand) weinig rivierversmalling kan worden uitgevoerd zal de natuurontwikkeling in toom gehouden moeten worden. Voor een belangrijk deel was dit ook al het geval in eerdere ontwerpen.

Vlaanderen

Uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 zonder aanvullende maatregelen veroorzaakt negatieve milieueffecten op Vlaams grondgebied. Het betreft met name effecten op grondwaterstanden (van belang voor landbouw, natuur en drinkwaterwinning) en de morfologische stabiliteit van de Maas. Wij streven er naar deze negatieve effecten tot een minimum te beperken door zo goed als mogelijk te mitigeren dan wel te compenseren. Voor de grondwatereffecten op de Vlaamse Habitatgebieden geldt dat we deze tot onder het significantieniveau zullen moeten terugbrengen. Mocht er ook na mitigatie

en compensatie nog sprake zijn van resterende negatieve effecten dan geldt dat in het kader van de vergunningverlening wordt geregeld dat voor een aantal aspecten de nulsituatie – ofwel de situatie voor uitvoering van het Grensmaasproject – wordt vastgelegd, en indien relevant een monitoringprogramma wordt vastgesteld en uitgevoerd. Het doel hiervan is om schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de schade te kunnen bepalen. Indien blijkt dat er sprake zou zijn van schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1. Deze regeling geldt ook voor schade op Vlaamse oever.

Voor de natuureffecten op Vlaams grondgebied is in de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 een aanvullende studie verricht, waarin de relaties tussen uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 en de Vlaamse grondwatergevoelige gebieden uitgebreid in beeld zijn gebracht. Tevens is een nader grondwateronderzoek uitgevoerd, waarin een uitgebreide inhoudelijke beschrijving van de risico's van grondwaterdaling staat en een verdere uitwerking van mogelijk mitigerende en compenserende maatregelen zowel aan Vlaamse als aan Nederlandse kant.

Op 4 februari 2004 hebben wij een brief ontvangen van de Vlaamse minister van Mobiliteit, Openbare Werken en Energie, waarin een standpuntbepaling is gegeven inzake het Grensmaasproject. In deze brief stelt de minister ondermeer dat de grondwaterstandsdingen die leiden tot verdroging in enkele nader genoemde Vlaamse natuurgebieden ingevolge het Voorkeursalternatief 2003, als onaanvaardbaar worden gezien. Deze gebieden zijn door de Vlaamse regering aangemeld als speciale beschermingszone in het kader van de Habitatrichtlijn. Naar aanleiding hiervan hebben wij in gezamenlijkheid met de Vlamingen een plan van aanpak opgesteld hoe om te gaan met deze problematiek.

In een overleg op 4 oktober 2004 met de verantwoordelijke Vlaamse minister heeft het Rijk de garantie afgegeven dat het project geen significante effecten op Vlaamse Habitat- en Vogelrichtlijngebieden zal hebben. Hiertoe zijn diverse mitigerende maatregelen onderzocht en technisch en financieel haalbaar gebleken. Deze maatregelen zijn nader uitgewerkt in een aanvullend Habitatdocument (Passende Beoordeling Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn Grensmaasproject) dat in nauw overleg met Vlaamse autoriteiten is opgesteld. Het resultaat van de verkenning van de mitigatiemaatregelen geeft aan dat het risico van significant negatieve effecten op volgens de Europese richtlijnen beschermde natuur volledig kan worden weggenomen. Dit kan door het treffen van enkele specifieke maatregelen in het zomerbed en de directe oevers. De voorkeursvariant voor deze aanpassing bestaat uit het aanleggen van een zevental grinddrempels en een grindrug op de locatie Meers en drie grinddrempels op de locatie Aan de Maas.

Het Cumulatief onderzoek levert eveneens gegevens over effecten op grondwatergevoelige gebieden aan Vlaamse kant.

Ten aanzien van de waterstanden na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 geldt dat voor het overgrote deel van het gebied wordt voldaan aan de hoogwaterdoelstelling van het Grensmaasproject, te weten het bereiken van een beschermingsniveau van 1/250 per jaar voor de door kaden beschermde gebiedsdelen met behulp van rivierverruiming. Op een groot aantal locaties is zelfs sprake van overruimte (doordat meer rivierverruiming plaatsvindt dan strikt noodzakelijk). Hierdoor zal het beschermingsniveau op die plaatsen hoger zijn dan de beoogde 1/250 per jaar (bijvoorbeeld Borgharen, Itteren, Aan de Maas, Obbicht en Grevenbicht).

Om te kunnen voldoen aan de eis vanuit de Wet beheer rijkswaterstaatswerken dat geen waterstandsverhoging op mag treden ten opzichte van de huidige situatie, is op de locaties Aan de Maas, Urmond en Maasband gecontroleerd natuurbeheer voorzien. Hierbij wordt de natuurlijke spontane begroeiing aan banden gelegd en zodoende waterstandsverhoging tegengegaan. Voor het bereiken van het beschermingsniveau van 1/250 per jaar is echter de gecontroleerde natuurontwikkeling niet nodig, omdat de kaden op deze trajecten voldoende hoog zijn. De uitvoering van het gecontroleerd natuurbeheer zal worden geregeld bij de vergunningverlening in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, waarvoor Rijkswaterstaat het bevoegd gezag is.

Het standpunt dat de rivierbeheerders aan beide zijden van de Grensmaas innemen met betrekking tot de Thalweg (de lijn die de diepste punten van de rivier met elkaar verbindt) is dat deze niet mag verplaatsen, gezien de complexe weg om dit nadien juridisch te regelen. Informatie over het Grenstraktaat uit 1843, de invloed van plannen op de Thalweg en hetgeen hierover in het POL Grensmaas is opgenomen, zijn verwoord in paragraaf 2.4.

In 2000 is op basis van het Nederlandse 'Ruw Ontwerp' en het Vlaamse Voorkeursalternatief een Cumulatief onderzoek verricht, waarvoor alleen de rivierkundige effecten zijn berekend door middel van een modelberekening. Omdat in zowel Nederland als Vlaanderen een reeks ingrepen aan de oevers van de Grensmaas is gepland en beide projecten ieder voor zich de effecten in beeld brengen, is het wenselijk om de effecten van de ingrepen aan beide zijden van de rivier ook in samenhang te

beschouwen. Het Cumulatief onderzoek is in 2004 geactualiseerd op basis van het Voorkeursalternatief 2003 uit het Eindplan Grensmaas (Nld) en het (inmiddels gewijzigde) Vlaamse Voorkeursalternatief uit het Gewestplan Limburgs Maasland (Be). In het Cumulatief onderzoek zijn dus de grensoverschrijdende effecten van het voorgenomen beleid in beeld gebracht. Er is onderzocht hoe mogelijke nadelige effecten geminimaliseerd, hersteld of gecompenseerd kunnen worden en hoe positieve effecten gemaximaliseerd kunnen worden. Het betreft een globale effectenanalyse en heeft zich gericht op de cumulatieve effecten voor rivierkunde, grondwater en natuur. Het belang van de Vlaamse locaties voor het MER Grensmaas is ook door de Commissie voor de m.e.r. beschouwd. In haar advies voor de richtlijnen van 13 juni 2002 heeft de Commissie voor de m.e.r. ten aanzien van maatregelen op de Vlaamse oever dit aangegeven. Wij onderschrijven het advies van de Commissie voor de m.e.r. Aanvullend merken wij op dat ons bekend is dat voor uitvoering van het Vlaams Voorkeursalternatief en de drie Vlaamse Boertienlocaties de benodigde gewestplanwijzigingen al zijn doorgevoerd. Uitzondering hierop vormen de locaties Kotem en Herbricht, waarvoor nog passende regelingen getroffen moeten worden. In het Cumulatief onderzoek is apart aandacht besteed aan de uitvoering van de Vlaamse Boertienlocaties in combinatie met het Nederlandse Voorkeursalternatief 2003.

Wij hanteren het uitgangspunt dat de Nederlandse doelstellingen op Nederlands grondgebied gerealiseerd moeten worden, hetgeen daarmee het uitgangspunt is voor het Voorkeursalternatief 2003. De voorbereidingen voor de uitvoering zijn aan Nederlandse zijde inmiddels in een vergevorderd stadium, waardoor na het doorlopen van het verdere besluitvormingsproces de uitvoering snel van start kan gaan. Aan Vlaamse zijde is nog geen zicht op uitvoering van het Vlaams Voorkeursalternatief. In de vergadering van de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie van 31 maart 2005 heeft Nederland bereidheid getoond om ter vergroting van de evenwichtigheid in de rivier te investeren in de zogenaamde Vlaamse Boertien locaties. Het gaat daarbij om de fysieke ingrepen ter plaatse nodig voor de rivierverruiming. Vlaanderen heeft daarbij te kennen gegeven bereid te zijn de projectvoorbereiding te financieren evenals de noodzakelijke grondaankopen.

6. Nota van wijzigingen

Enkele bedenkingen en ambtshalve gemaakte opmerkingen op het ontwerp-POL Grensmaas hebben geleid tot een voorstel aan Provinciale Staten voor aanpassing van de planteksten en/of de plankaarten. Een overzicht van alle tekst- en kaartaanpassingen is apart opgenomen in de Nota van wijzigingen ontwerp-POL Grensmaas (zie bijlage I).

Naast het ontwerp-POL Grensmaas en het bijbehorend MER heeft ook het ontwerp-Natuurgebiedsplan Grensmaas ter inzage gelegen. Dit plan beschrijft de natuur-, bos- en landschapsdoelen voor het Grensmaasgebied. Deze landschapsdoelen zijn in het ontwerp-Natuurgebiedsplan Grensmaas beschreven voor zover zij betrekking hebben op aanleg en beheer van kleine landschapselementen. De bedenkingen en adviezen op het ontwerp-Natuurgebiedsplan Grensmaas zijn niet in deze nota opgenomen, maar zullen – nadat Provinciale Staten het POL Grensmaas hebben vastgesteld – door Ge-deputeerde Staten worden betrokken bij de besluitvorming over het Natuurgebiedsplan.

7. Leeswijzer

Alle indieners van bedenkingen hebben kort na het uiten van hun bedenking schriftelijk een ontvangstbevestiging gekregen, waarin een nummer van de bedenking is aangegeven. De laatste cijfer(s) geven het volgnummer aan. In bijlage A van deze bedenkingennota is een lijst van bedenkingen opgenomen die geordend is op alfabet van indieners. Bijlage B betreft dezelfde lijst van bedenkingen, maar hier zijn de bedenkingen geordend op volgnummer. Aan het begin van ieder hoofdstuk is een overzicht gegeven van de volgnummers die betrekking hebben op het betreffende onderwerp in het hoofdstuk. Hierdoor is door indieners van bedenkingen eenvoudig terug te vinden waarover men een bedenking heeft ingediend voorzien van ons antwoord. Enkele onderwerpen worden vooraf gegaan door een inleiding waarbij we hebben getracht dat de informatie uit deze inleiding zo goed mogelijk antwoord geeft op de geuite bedenkingen. Ter onderscheid van bedenkingen en bestuurlijke standpunten zijn de bedenkingen vet gedrukt en de standpunten cursief gedrukt aangegeven.

8. Tot slot

De in deze bedenkingennota geformuleerde bestuurlijke standpunten van ons College worden opgenomen in het voorstel aan Provinciale Staten ter vaststelling van het POL Grensmaas. De voorstellen zoals aangegeven in de Nota van Wijzigingen ontwerp-POL Grensmaas zien wij als de concrete tekstwijzigingen en kaartaanpassingen die uit onze standpunten voortvloeien. Naast wijzigingen die ten gevolge van de bedenkingen tot stand zijn gekomen zijn ook ambtshalve wijzigingen in de Nota opgenomen. De Nota van Wijzigingen is opgenomen in bijlage I.

Deel I

Doel, achtergronden en uitgangspunten

1 Doelstellingen Grensmaasproject

Indieners: 5, 23, 43, 52, 55, 56, 75, 81, 83, 92, 141, 142, 143, 147, 162, 172

1.1 Doelen Grensmaasproject

Indieners: 5, 23, 55, 75, 92, 141, 172

De voorliggende plannen staan in schril contrast met de uitkomsten van de Integrale Verkenning Maas 2050 waarin naar verwachting de topstanden van de hoogwaters zullen toenemen (hoofdrapport p. 103). Het is voor indieners dan ook duidelijk dat de ingrepen, voorgesteld in het ontwerp-POL Grensmaas, op termijn niet meer zullen voldoen. Indiener 92 wil weten of er in de toekomst weer rigoureuze projecten met decennia durende overlast en hinder en vooral grindwinning onder het mom van 'inhaal manoeuvres' ten dienste van de veiligheid komen. Indiener 172 vraagt zich af of de overlast die de uitvoering van het Grensmaasproject teweeg zal brengen dan wel de moeite waard is.

Indieners 5 en 55 merken op dat de landelijke overheid momenteel campagne voert onder de naam 'Nederland Leeft met Water'. In deze campagne wordt het beeld geschetst dat het steeds meer gaat regenen en dat dit gevolgen heeft voor de waterstanden. Op geen enkele wijze is duidelijk geworden in hoeverre deze effecten zijn meegewogen met betrekking tot hogere grondwaterstanden die veroorzaakt worden door de Grensmaasplannen.

Om de hoogwaterproblematiek het hoofd te bieden wordt een tweesporenbeleid gevolgd.

Het eerste spoor zet in op de korte termijn en gaat uit van een maatgevende afvoer van 3800 m³/s bij Borgharen. Het tweede spoor zet in op de langere termijn waarbij in het jaar 2050 als gevolg van klimaatveranderingen een verhoogde maatgevende afvoer van 4600 m³/s bij Borgharen wordt verwacht. Het Grensmaasproject gaat uit van de huidige situatie ten aanzien van de afvoeren en valt daarmee onder het eerste spoor. Er wordt dus geen rekening gehouden met de effecten van mogelijk hogere neerslag en hogere Maasafvoeren in de toekomst.

In het kader van het tweede spoor wordt enerzijds door ons binnen de Internationale Commissie voor Bescherming van de Maas aangedrongen op maatregelen in het bovenstroomse deel van het stroomgebied van de Maas in België en Frankrijk, waardoor de effecten van de verhoogde neerslag in het benedenstroomse deel van de Maas, dus in Nederland, zo beperkt mogelijk kunnen blijven. Doel is om samen met alle Maasoeverstaten een onderzoeksprogramma gericht op de lange termijn op te zetten, gevolgd door een gezamenlijk uitvoeringsprogramma voor de toekomstige hoogwaterbescherming. Anderzijds dient men in Nederland met name met het oog op het voorkomen van ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen nu reeds zelf voorbereidingen te treffen. De mogelijk in de toekomst te nemen maatregelen in Nederland worden in het project Integrale Verkenning Maas (IVM) onderzocht. Het project wordt door Rijkswaterstaat-Directie Limburg gezamenlijk uitgevoerd met drie provincies (waaronder de provincie Limburg), het ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu en het ministerie Landbouw Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, een viertal waterschappen en een kleine groep gemeenten. Doel van het project IVM is om vroegtijdig op globaal niveau de noodzaak en mogelijkheden in beeld te brengen om toekomstige klimaatsveranderingen op te kunnen vangen. Uitgangspunt voor het bepalen van eventuele maatregelen is dat het Grensmaasproject is uitgevoerd. Besluitvorming over de uitvoering van maatregelen in het kader van IVM is – gezien de tijdschaal van de toekomstige ontwikkelingen en de onzekerheden daaromtrent – voorlopig nog niet aan de orde. Hierdoor kunnen eventuele maatregelen in het kader van IVM niet gelijktijdig worden uitgevoerd met het Grensmaasproject, maar kunnen pas na uitvoering van het Grensmaasproject mogelijk-kerwijs aan bod komen. Wel is het zo dat de mogelijk benodigde ruimte voor IVM de komende jaren gereserveerd moet worden en zal worden vastgelegd in de dan op te stellen ruimtelijke plannen. Hoe groot het pakket met benodigde maatregelen is, zal de komende twee jaar blijken.

In het Grensmaasproject is rekening gehouden met de duurzaamheid van het ontwerp, zodat niet nu maatregelen uitgevoerd worden die toekomstige ontwikkelingen of maatregelen in de weg staan. Ook wordt ernaar gestreefd om locaties die nu in het kader van het Grensmaasproject ontgrond worden niet later opnieuw verder te ontgronden. Daardoor is het niet zo dat – indien al sprake zou zijn van overlast – het samenvoegen van maatregelen in het kader van het Grensmaasproject en van maatregelen in het kader van IVM zou leiden tot minder overlast op de Grensmaaslocaties.

Indieners: 23, 141

In het achtergronddocument 2 Morfologie (p. 3) worden de drie doelstellingen van het Eindplan Grensmaas opgesomd. In het hoofdrapport (p. 9) wordt de hoogwaterdoelstelling van het Grensmaasproject echter sterk vereenvoudigd. Hier spreekt men van een ‘beperking van de wateroverlast’, volgens indiener gaat daarmee de oorspronkelijke opzet van het Eindplan Grensmaas verloren. In het MER Grensmaas 1998 is de globale doelstelling wel juist weergegeven: “het door verruiming van de rivier verlagen van de hoogwaterstanden”. Toen werd dus de notitie “door verruiming” wel opgenomen.

De doelstelling ten aanzien van de hoogwaterbeveiliging zoals verwoord in het MER Grensmaas uit 1998 is ongewijzigd. Wel is de formulering van de doelstellingen van het Grensmaasproject in het hoofdrapport MER Grensmaas 2003 en het POL Grensmaas vereenvoudigd, en is de zinsnede ‘door rivierverruiming’ niet opgenomen in de formulering van de hoogwaterdoelstelling. Dat het realiseren van de hoogwaterdoelstelling door rivierverruiming nog wel steeds het uitgangspunt voor het project is volgt uit de voorwaarde – zoals opgenomen in het MER Grensmaas 2003 en het POL Grensmaas – dat de drie doelstellingen van het Grensmaasproject integraal, in onderlinge samenhang moeten worden gerealiseerd.

Indiener: 43

Indiener heeft een sterke aversie tegen de grindwinning in de regio en stelt een alternatief voor: al jaren wordt uit de Noordzee miljarden m³ zand opgezogen voor het opspuiten van laaggelegen gebieden als de Bijlmermeer, Schiphol, Maasvlakte en dijklichamen voor wegenbouw.

In de bestuursovereenkomst tussen de provincie Limburg, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit is de hoeveelheid grind die de provincie Limburg moet leveren voor de nationale behoefte gespecificeerd als ‘maximaal de hoeveelheid die vrijkomt bij uitvoering van het Grensmaasproject en het project Zandmaas/Maasroute’. De grindwinning in het plangebied Grensmaas staat ten dienste van de hoogwaterbescherming en de natuurontwikkeling, omdat de drie projectdoelstellingen in onderlinge samenhang gerealiseerd dienen te worden.

Indiener: 81

Indiener maakt bezwaar tegen het ontwerp-POL Grensmaas en het bijbehorend MER gezien het feit dat het natuurlandschap niet als uitgangspunt voor de grindexploitatie wordt genomen. Waar veel grind is kan langer, dieper en dus meer worden gewonnen, aldus indiener.

De grindwinning in het plangebied staat ten dienste van de hoogwaterbescherming en de natuurontwikkeling, omdat de drie projectdoelstellingen in onderlinge samenhang gerealiseerd dienen te worden. In die zin is de natuurontwikkeling dus wel degelijk als uitgangspunt genomen voor de ontgrindingen. De opbrengsten uit de grindwinning komen ten goede aan het project, waardoor voldaan kan worden aan de randvoorwaarde van budgetneutraliteit. Daarom is met name bij de locatiekeuze van de dekgrondbergingen ook rekening gehouden met het voorkomen van winbare grindpakketten. Een van de functies van de dekgrondbergingen is namelijk – naast de berging van dekgrond en het tegengaan van verdroging in het achterland – de winning van grind. De dekgrondbergingen vervullen daarmee een belangrijke rol in het behalen van de doelstelling voor grindwinning en voor de budgetneutrale uitvoering van het project.

Indiener: 83

Indiener schrijft een verhandeling over overstromingen op grotere (Europese) schaal. Hij heeft een afkeer van ‘man made’ kanalisering – dijkverhoging, rivierverruiming, verkeerd management van stedelijke drainage – waardoor hoogwatergolven kunnen versnellen daar waar ze volgens indiener eigenlijk vertraagd moeten worden. Benedenstroomse landen, waaronder Nederland, worden hiermee opgezadeld. Vandaar dat indiener een pleidooi houdt om het probleem internationaal te bekijken en aan te pakken.

Wij onderschrijven het pleidooi van de indiener voor het aanpakken van de hoogwaterproblematiek in internationaal verband. In dat kader wordt door ons binnen de Internationale Commissie voor Bescherming van de Maas aangedrongen op maatregelen in het bovenstroomse deel van het stroom-

gebied van de Maas in België en Frankrijk, waardoor de effecten van hoogwaters in het benedenstroomse deel van de Maas, dus in Nederland, zo beperkt mogelijk kunnen blijven.

Indiener: 141

Volgens indiener halen de in het MER Grensmaas voorgestelde ingrepen de hoogwaterdoelstelling niet. Het hoofdrapport geeft dit toe op p.102.

Het is juist dat de hoogwaterdoelstelling niet overal gerealiseerd kan worden door rivierverruiming. Dit komt omdat rivierverruiming niet op alle locaties mogelijk is door de aanwezigheid van bijvoorbeeld bebouwing. Daarom is, om te voldoen aan de hoogwaterdoelstelling, aanvullend op de rivierverruiming op een aantal locaties kadeverhoging nodig. Deze kadeverhoging vormt een onderdeel van het Voorkeursalternatief 2003. Door uitvoering van de rivierverruiming tezamen met de kadeverhoging wordt de hoogwaterdoelstelling van het Grensmaasproject bereikt.

Indiener: 141

Indiener stelt dat de doelstelling natuur niet zal worden gehaald. Het Natuurgebiedsplan zal pas in oktober 2003 worden vastgesteld. Wellicht zal dit gebeuren op basis van het Voorkeursalternatief 2003, aangevuld met elementen en voorstellen die in het MMA zijn opgenomen. Deze MMA-voorstellen zullen echter getoetst worden aan de financiële mogelijkheden die het project zichzelf biedt. Met andere woorden: mits er voldoende financiële mogelijkheden zijn zullen hier en daar de MMA-voorstellen uit achtergronddocument 4 Natuur worden uitgevoerd.

Uitvoering van (onderdelen van) het MMA is niet voorzien vanwege de randvoorwaarde van een budgetneutrale uitvoering. In de aanvulling op het MER – welke is opgesteld op advies van de Commissie voor de m.e.r. – is ingegaan op de afzonderlijke kosten van de onderdelen van het MMA. De aanvulling op het MER is als bijlage C opgenomen. Het Voorkeursalternatief 2003 is opgenomen in het ontwerp-POL Grensmaas. Met uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 wordt de natuurdoelstelling van het Grensmaasproject gehaald. Dit blijkt uit het MER Grensmaas 2003.

Het Natuurgebiedsplan Grensmaas is geen separaat plan, creëert geen nieuwe situatie buiten het POL en het POL Grensmaas om, maar geeft een overzicht van de mogelijkheden voor financiering door de overheid van de kosten voor het instandhouden van natuur- en landschapswaarden. Het Natuurgebiedsplan geeft geen nadere invulling en verantwoording voor de keuze voor de natuurontwikkeling in het Grensmaasproject. De datum van vaststelling van het Natuurgebiedsplan is in dit verband dus niet relevant.

Indieners: 141, 172

Het MER Grensmaas 2003 betekent een forse stap achteruit ten opzichte van het MER Grensmaas 1998. De overruimte die nog in de plannen van 1998 zat is helemaal weggefallen in de huidige plannen.

In het jaar 2050 wordt als gevolg van klimaatveranderingen een verhoogde maatgevende afvoer van 4600 m³/s bij Borgharen verwacht, in plaats van 3800 m³/s in de huidige situatie. Het Grensmaasproject gaat echter uit van de huidige situatie ten aanzien van de waterstanden. Er wordt dus geen rekening gehouden met de effecten van mogelijk hogere neerslag en hogere Maasafvoeren in de toekomst. In de voorkeursaanpak uit 1998 was sprake van meer overruimte ten aanzien van de hoogwaterdoelstelling dan in het Voorkeursalternatief 2003. Overruimte wil zeggen dat er meer verruimd wordt dan noodzakelijk om de hoogwaterdoelstelling te bereiken. Ten aanzien van de te verwachten hogere afvoeren in de toekomst was de voorkeursaanpak uit 1998 dus gunstiger.

In het Voorkeursalternatief 2003 is de hoeveelheid rivierverruiming verminderd en zit hierdoor dichter tegen de oorspronkelijke doelstelling aan. Redenen voor de verminderde overruimte zijn:

- *verhoging van de ontgravingsdiepte: vanwege nieuwe inzichten in het ecologisch en morfologisch functioneren van de rivier;*
- *beperking van de hinder tijdens de uitvoering: op plaatsen dicht bij de bebouwing is ervoor gekozen om de afgraving zoveel mogelijk te beperken;*
- *nieuwe inzichten in de bodemopbouw: op een aantal locaties is rivierverruiming niet mogelijk in verband met het voorkomen van fijn zand in de ondergrond, bijvoorbeeld in Urmond;*
- *budgetneutraliteit: op relatief dure locaties zoals Nattenhoven is ernaar gestreefd om niet meer te verruimen dan noodzakelijk in verband met de hoge kosten.*

Indieners: 142, 143

Indieners stellen dat, daargelaten of de beschrijving van de milieugevolgen toereikend is, het in de kern voor een belangrijk deel gaat om een beschrijving van gevolgen van delfstoffenwinning als afgeleide van de financieringsdoelstelling. Dit is schrijnend, omdat de vermoedelijke meerkosten van hoogwaterbeveiliging economisch verantwoord mogen worden geacht vanwege het feit dat de overheid schadeplichtig is in het geval dat zij haar beschermingstaak niet nakomt.

In dit project zien wij geen onoverkomelijke bezwaren in het bereiken van hoogwaterveiligheid en natuurontwikkeling middels grindwinning. Op deze wijze laten wij de opbrengsten van delfstoffenwinning ten goede komen aan de Limburgse samenleving.

Indiener: 162

In de Startnotitie m.e.r. Grensmaas staat dat het Grensmaasproject is opgestart om aan de overeenkomst met de baggeraars tegemoet te komen en dat deze overeenkomst – met de winning van 35 miljoen ton grind – de beëindiging van de grindwinning in de provincie Limburg behelst voor de nationale behoefte. Na meer dan 20 jaar is het indiener onduidelijk wanneer sprake er is van een Limburgse behoefte dan wel van een nationale behoefte. Er zijn proefprojecten lopende, die door de provincie Limburg buiten de sfeer van de nationale behoefte worden gehouden zonder daarvoor een duidelijke verklaring te geven. Ook is onduidelijk of bij de winning van delfstoffen (waaronder grind) in de Zandmaas sprake is van nationale behoefte. Indiener stelt dat alvorens het Grensmaasproject doorgang mag vinden voor eens en voor altijd hierover duidelijkheid gegeven moet worden.

Er is geen sprake meer van een nationale taakstelling. Vooralsnog resteert de provinciale taakstelling zoals vastgelegd in het Provinciale Grondstoffenplan. Voor de provincie Limburg is dit integraal opgenomen in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg 2001. In de Startnotitie m.e.r. Grensmaas 2002 hebben wij – anders dan indiener stelt – niet aangegeven dat het Grensmaasproject is opgestart om aan enige overeenkomst met de baggeraars tegemoet te komen. Wel is in de Startnotitie aangegeven dat in een bestuursovereenkomst tussen de provincie Limburg, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de hoeveelheid grind die de provincie Limburg nog moet leveren voor de nationale behoefte gespecificeerd is als 'maximaal de hoeveelheid die vrijkomt bij uitvoering van het Grensmaasproject en het project Zandmaas/Maasroute'. De ontgroningen die nabij Meers en Maasband in het kader van het Grensmaasproject (inclusief proefproject Meers) gaan plaatsvinden, zien wij als winning voor de regionale behoefte. De overige winningen in het kader van het Grensmaasproject zien wij als winning voor de nationale behoefte. Dit betekent dat het overgrote deel van de grindwinning in het kader van het Grensmaasproject voor de nationale behoefte is.

1.2 Concrete beleidsbeslissing (CBB)

Indieners: 52, 56

Indieners stellen dat de CBB zoals thans omschreven in het ontwerp-POL Grensmaas deze status niet waardig is, aangezien de beslissing niet volledig is afgewogen. In het MER Grensmaas ontbreekt het Meest Sober Alternatief (MSA), waarin met een minimale inspanning aan delfstoffenwinning toch de doelstellingen ten aanzien van hoogwaterbescherming en natuurontwikkeling kunnen worden bereikt. Een redelijk alternatief mag niet om budgettaire redenen op voorhand in een m.e.r.-onderzoek worden uitgesloten. Dat dit MSA niet budgetneutraal is, is geen argument om het niet op te nemen in het MER; het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is immers ook niet budgetneutraal. Ook het niet meenemen van de resultaten van het Cumulatief onderzoek en de onzekerheden ten aanzien van uitspoeling vanuit de dekgrondbergingen, geeft volgens indiener aan dat de CBB niet volledig is afgewogen. Aldus is aanwijzing van de gronden voor de verschillende uiteindelijke gebruiksdoelen, zoals op de plankaarten van februari 2003 is vastgelegd, onrechtmatig.

In het MER Grensmaas is niet ingegaan op het zogenaamde Meest Sober Alternatief (MSA). Op advies van de Commissie voor de m.e.r (zie toetsingsadvies d.d. 13 juni 2003, bijlage F) is een aanvulling op het MER Grensmaas gemaakt (zie bijlage C), waarin het MSA wel is opgenomen. Het MSA voldoet – uitgaande van 35 miljoen ton grindwinning – minimaal aan de doelstellingen van het Grensmaasproject, maar is niet budgetneutraal, en voldoet dus niet aan een belangrijke randvoorwaarde voor het project. Het advies van de commissie is mede gebaseerd op de betreffende bedenking. Het Meest

Milieuvriendelijk Alternatief (MMA) is een wettelijk verplicht alternatief waarbij gestreefd wordt naar het realiseren van de doelstellingen op een voor het milieu zo gunstig mogelijke wijze. Kostenaspecten mogen hierbij geen doorslaggevende rol spelen. In de richtlijnen voor het MER Grensmaas hebben wij aangegeven welke uitgangspunten voor het ontwerpen van het MMA gehanteerd moesten worden. Ten aanzien van de verspreiding van verontreinigingen uit de dekgrondbergingen geldt dat ook op dit punt op advies van de Commissie voor de m.e.r. (zie het hierboven genoemde toetsingsadvies) nader wordt ingegaan in de aanvulling op het MER. Uit de aanvulling op het MER blijkt dat het aannemelijk is dat de dekgrondbergingen zullen voldoen aan het geldende toetsingskader uit het Beleidsstandpunt Verwijdering Baggerspecie. Inmiddels hebben wij op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 ontvangen. Het resultaat van beide toetsingsadviezen levert een positief advies op, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de hiervoor opgestelde richtlijnen. Beide toetsingsadviezen zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota.

De resultaten van het Cumulatief onderzoek zijn inderdaad niet opgenomen in het MER Grensmaas. Het Cumulatief onderzoek is een gezamenlijk Vlaams-Nederlands onderzoek, waarin de effecten van de gezamenlijk geplande ingrepen aan weerszijden van de Maas worden onderzocht. In het MER Grensmaas en het POL Grensmaas is alleen van de maatregelen op de Nederlandse oever uitgegaan. Het Voorkeursalternatief 2003 is zodanig vormgegeven dat uitvoering van maatregelen op de Vlaamse oever niet nodig is om de Nederlandse doelstellingen te halen. Dit omdat nog onvoldoende zekerheid bestaat over de uitvoering van maatregelen aan Vlaamse zijde. De besluitvorming ten aanzien van het POL Grensmaas staat dan ook los van het Cumulatief onderzoek. Het Cumulatief onderzoek is in 2004 afgerond, waardoor de resultaten worden meegenomen in de besluitvorming van het POL Grensmaas.

Indieners: 52, 56

Indieners constateren dat er geen concreet compensatie- en mitigatieplan voor grondwater is, hetgeen bijdraagt aan het beeld van het niet volledig afgewogen zijn van de concrete beleidsbeslissing in het ontwerp-POL Grensmaas.

Er is inderdaad geen concreet mitigatieplan voor grondwater. In het MER Grensmaas 2003 en in het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) is onderzocht wat de grondwatereffecten zijn. Hieruit wordt naast de omvang van de negatieve effecten ook duidelijk dat de negatieve effecten oplosbaar zijn. Voor deze fase van de besluitvorming – namelijk het vaststellen van het POL Grensmaas – wordt hiermee voldoende informatie geboden. Ook uit het nader grondwateronderzoek is gebleken dat de grondwaterproblemen opgelost kunnen worden.

Indieners: 52, 56

Indieners constateren dat in het MER Grensmaas (p. 7) wordt gesteld: “Opgemerkt wordt wel dat in dit MER 2003 slechts indicatieve berekeningen zijn uitgevoerd en dat in het kader van de vergunningprocedures voor de individuele dekgrondbergingen op grond van gedetailleerde verspreidingsberekeningen zal moeten worden aangetoond dat aan de eisen uit het Beleidsstandpunt Verwijdering Baggerspecie wordt voldaan”. Daarnaast wordt op p. 30 gesteld: “Ten behoeve van de nazorgfase zal een nazorgplan worden opgesteld. Monitoring van het grondwater kan hier deel van uitmaken”. Op grond hiervan oordelen indieners dat de keuze voor dekgrondbergingen conform de verschillende plankaarten en zoals bedoeld in de CBB van het ontwerp-POL Grensmaas onvoldoende is afgewogen. Vermeden moet worden dat in het ontwerp-POL Grensmaas functionaliteiten worden toegekend aan gebieden waarbij later in het vergunningstraject blijkt dat niet aan de nodige eisen kan worden voldaan. Het toepassen van mitigerende maatregelen is praktisch onmogelijk als de dekgrondbergingen er eenmaal liggen. Indieners vragen zich af welke redelijke mogelijkheden er nog zijn voor mitigatie als uit monitoring van het grondwater blijkt dat de verontreinigingseffecten groter zijn dan voorzien. Dit maakt eens te meer duidelijk dat gedetailleerde verspreidingsberekeningen moeten worden uitgevoerd, eerst dan kan een CBB op dit punt volledig afgewogen worden vastgesteld.

Het uitvoeren van verspreidingsberekeningen ter onderbouwing van de CBB voor de begrenzing van de dekgrondbergingen achten wij niet noodzakelijk. Uit de aanvulling op het MER Grensmaas blijkt dat het aannemelijk is dat de dekgrondbergingen zullen voldoen aan het geldende toetsingskader uit het Beleidsstandpunt Verwijdering Baggerspecie. Inmiddels hebben wij hierover een positief toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. ontvangen (zie toetsingsadvies over het MER Grensmaas 2003, d.d. 13 juni 2003 en het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas 2003, d.d. 25 au-

gustus 2003, tezamen opgenomen in bijlage F). Voor deze fase van de besluitvorming – namelijk het vaststellen van het POL Grensmaas – wordt hiermee voldoende informatie geboden. In het kader van de volgende fase van de besluitvorming – namelijk de vergunningverlening – zal het uitvoeren van verspreidingsberekeningen in voorkomende gevallen wel noodzakelijk zijn. De resultaten daarvan zullen dan worden vertaald naar vergunningsvoorschriften. Tijdens en na de aanleg van de dekgrondbergingen zal de verspreiding van verontreiniging vanuit de dekgrondbergingen gevolgd (gemonitord) worden. Indien blijkt dat de normen overschreden worden moeten vanuit de wet- en regelgeving passende maatregelen worden getroffen. Het risico dat dit aan de orde zal zijn is bijzonder klein gezien de strenge regelgeving op dit terrein. Dit zal tot uitdrukking komen in de vergunningsvoorschriften.

Indiener: 75

Indiener vraagt aandacht voor de juridische afbakening van de CBB en vraagt zich af of deze voldoet aan de criteria gelet op het standpunt van indiener inzake aangedragen alternatieven voor de nevengeul Maasband.

Indiener geeft in haar bedenking een alternatieve mogelijkheid voor de rivierverruiming rondom de locatie Maasband. Dit alternatief is niet budget neutraal uitvoerbaar. Op het alternatief wordt verder ingegaan in Deel I-paragraaf 3.1 van deze bedenkingennota. Bovendien geldt als uitgangspunt dat de doelstellingen van het Grensmaasproject op Nederlands grondgebied gerealiseerd moeten kunnen worden. Daarom zijn ons inziens de CBB's juridisch gezien voldoende afgebakend.

Indiener: 92

In consistentie met de eerdere inspraakreacties van indiener en met het gevoerde bilateraal overleg sinds 1992, is indiener tegen de binnen het ontwerp-POL Grensmaas voorgenomen CBB met betrekking tot de realisatie van een dekgrondberging op locatie Koeweide ten westen van de Ruitersdijk en de daarmee samenhangende CBB met betrekking tot de beperking van de oppervlakte van de dekgrondberging in het Trierveld. Tevens is indiener tegen de in het ontwerp-POL Grensmaas voorgenomen CBB met betrekking tot de afgraving van de kronkelwaardformatie op de locatie Koeweide ten noorden van de Kingbeek en de Kink. Indiener is van mening dat de voorgestelde keuze met betrekking tot de afgraving van Koeweide niet goed is afgewogen.

Op advies van de Commissie voor de m.e.r (zie toetsingsadvies d.d. 13 juni 2003, bijlage F) is een aanvulling op het MER Grensmaas gemaakt (zie bijlage C), waarin onder andere nader wordt ingegaan op de varianten voor de dekgrondberging(en) op de locatie Koeweide. Het advies van de commissie is mede gebaseerd op de ingediende bedenkingen. In de aanvulling wordt de keuze voor de dekgrondbergingen op de locatie Koeweide uit het Voorkeursalternatief 2003 onderschreven. Volgens het Voorkeursalternatief 2003 wordt de kronkelwaardformatie ten noorden van de Kingbeek en de Kink op de locatie Koeweide afgegraven. In het MER Grensmaas en in de aanvulling daarop is aangegeven dat hierdoor inderdaad verlies aan aardkundige, archeologische en cultuurhistorische waarden optreedt, maar dat dit ten goede komt aan de kwaliteit van de toekomstige natuurontwikkeling. Ook blijkt een budgetneutrale uitvoering zonder afgraving van het betreffende gebied niet mogelijk. Gezien het bovenstaande achten wij de grond die de indiener aanwijst als reden dat de CBB niet volledig is afgewogen onjuist. De argumenten voor de keuze voor twee dekgrondbergingen op de locatie Koeweide staan beschreven in het ontwerp-POL Grensmaas op p. 86.

Indieners: 142, 143, 147

Indieners 142 en 143 stellen dat van een (zichtbaar) afgewogen beslissing die aan de CBB's ten grondslag moet liggen geen sprake is. Een verwijzing naar budgetneutraliteit als randvoorwaarde is daarvoor niet toereikend. Indiener 147 stelt dat een aantal aspecten onvoldoende in het MER Grensmaas zijn onderzocht, waardoor niet aan de criteria 'volledig afgewogen' en 'uitvoerbaar' wordt voldaan. Het is hierdoor onzeker of alle benodigde vergunningen wel kunnen worden verleend. Indiener verzoekt nadrukkelijk om voldoende onderzoek, zowel in onderwerpen als in detail, uit te voeren voor de vaststelling van het POL Grensmaas door Provinciale Staten. Alleen op deze wijze kan een verantwoorde en afgewogen beslissing worden genomen.

Aanvullend op het MER Grensmaas en het POL Grensmaas is nog een aanvulling op het MER Grensmaas opgesteld (zie bijlage C) is nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) en nader morfolo-

gisch onderzoek (zie bijlage E) uitgevoerd. Ons inziens vormen deze documenten tezamen voldoende onderbouwing voor de CBB's. De budgetneutraliteit is een randvoorwaarde voor het project, en is – tezamen met de doelstellingen hoogwaterbeveiliging en natuurontwikkeling – medesturend geweest voor onder andere de begrenzingen van de ontgrondingen. De wijze waarop dit is gebeurd, is toege-licht in het MER Grensmaas. Gezien het voorgaande ligt ons inziens aan de CBB's een voldoende afgewogen beslissing ten grondslag.

2 Relatie met Vlaanderen

Op 4 februari 2004 heeft het Vlaams Gewest schriftelijk een onaanvaardbaar uitgesproken tegen de verdroging van een aantal Vlaamse Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Slechts als het Grensmaasplan zodanig aangepast wordt dat er geen 'betekenisvolle effecten' te voorzien zijn, zal het Vlaams Gewest het Grensmaasplan willen overwegen. Deze problematiek mag niet worden doorgeschoven naar het vergunningentraject. Een ander 'onaanvaardbaar' in de brief wordt uitgesproken over pieken in maatgevende hoogwatersituaties (bij Roosteren en een aantal andere locaties).

Tot slot moet voor de landbouwschade 'voorafgaandelijk door Nederland een geschikte vergoedingsprocedure uitgewerkt en kenbaar gemaakt worden'.

Met de Vlaamse autoriteiten is in de afgelopen maanden enerzijds zeer constructief samengewerkt en zijn de geconstateerde problemen opgelost. In het bestuurlijk overleg tussen minister Veerman, staatssecretaris Schultz-van Haegen en minister Peeters (Vlaanderen) van 4 oktober j.l. is een Vlaams-Nederlandse aanpak inzake de 'Gemeenschappelijk Maas' vastgesteld. In de Bilaterale Vlaams-Nederlandse Maascommissie van 31 maart is de notitie 'Samen werken aan een gemeenschappelijke Maas' vastgesteld waarin de verschillende discussiepunten rond de Maas zijn omgezet in een gemeenschappelijke visie (gebaseerd op het Cumulatief Onderzoek) en een gemeenschappelijke aanpak. Zo zullen Vlaanderen en Nederland gemeenschappelijk de Boertienlocaties uitvoeren en zal Nederland de pieken in de maatgevende hoogwaterstanden aanpakken.

Verder zijn er afspraken gemaakt over de oplossing van de Habitat-verdrogingsproblemen. Nederland garandeert dat er geen betekenisvolle effecten in Vlaanderen zullen optreden.

Om verdrogingseffecten op Vlaamse (en Nederlandse) Habitat- en Vogelrichtlijngebieden te voorkomen, heeft gedetailleerd veld- en modelonderzoek plaatsgevonden. In een separaat inspraakproces over de Habitatproblematiek (en de daaruitvolgende documentatie) wordt hier verder op in gegaan. Kern van de problematiek was dat er op een paar Habitatgebieden bij uitvoering van het VKA 2003 risico's bestaan voor Vlaamse natuurgebieden. Door middel van technische oplossingen in de Maas worden deze risico's teruggebracht tot onder een significant niveau. Nederland garandeert dat er geen significante effecten zullen optreden.

Indieners: 2, 15, 16, 23, 44, 52, 56, 57, 59, 75, 76, 92, 106, 119, 122, 134, 135, 136, 140, 141, 152, 154, 158, 162, 163, 166, 173

2.1 Samenwerking met Vlaanderen

Indieners: 44, 75, 92, 152, 154, 158, 162

De samenwerking met België wordt nog niet zo vruchtbaar geacht door indiener 92 dat er sprake is van tweezijdige natuurontwikkeling zoals door De Maaswerken wordt voorgestaan. Hierdoor is volgens indieners het oplossen van een aantal rivierkundige knelpunten op Nederlands grondgebied niet mogelijk zonder dure en met het concept strijdige maatregelen. Resultaten op basis van het Cumulatief onderzoek vinden indieners een startvoorwaarde voor verdere voorbereiding van vervolgstappen van het Grensmaasproject. De samenwerking met België dient dan ook snel van de grond te komen om een integrale aanpak van de Grensmaas te realiseren en om de drie Vlaamse Boertienlocaties op korte termijn mee te kunnen nemen ter verbetering van de Nederlandse plannen. Indiener 44 verzoekt dan ook met klem om een gelijktijdige aanpak van het project Grensmaas en de uitvoering van het Vlaams Voorkeursalternatief. Naast de vraag óf België deelneemt aan het Grensmaasproject, moeten volgens indiener 162 ook de effecten van de deelname duidelijk worden op bijvoorbeeld de grondwaterstanden en het beschermingsniveau.

Wij onderschrijven de stelling van indieners dat uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties en het Vlaams Voorkeursalternatief een duidelijke meerwaarde hebben in aanvulling op het Nederlandse Voorkeursalternatief 2003. Het Cumulatief onderzoek naar de gezamenlijke effecten van de Vlaamse en de Nederlandse plannen is inmiddels uitgevoerd. Wij zien het Vlaams Voorkeursalternatief als een

waardevolle aanvulling op het Voorkeursalternatief 2003. Dit geldt zowel vanuit rivierkundig oogpunt als vanuit het oogpunt van natuurontwikkeling. De rivier kan nog meer haar natuurlijke loop volgen en krijgt nog meer de ruimte. Dit heeft inderdaad zoals door indieners aangegeven gunstige effecten bij Meers, Maasband en Berg aan de Maas, daarnaast vindt er verbetering van de ecologische structuur plaats doordat het natuurgebied groter wordt. Daarom streven wij de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties na, zoals ook aangegeven in het ontwerp-POL Grensmaas. Daarover zijn inmiddels afspraken gemaakt met Vlaanderen waardoor uitvoering mogelijk wordt.

De stelling dat het Nederlandse ontwerp aangepast zou kunnen worden – in die zin dat aan Nederlandse zijde minder rivierversuiming uitgevoerd zou hoeven te worden – indien het Vlaams Voorkeursalternatief en/of de drie Vlaamse Boertienlocaties uitgevoerd worden, onderschrijven wij echter niet. Weliswaar is het zo dat wanneer versuiming aan Vlaamse zijde uitgevoerd wordt er (voor de hoogwaterdoelstelling) aan Nederlandse zijde dan waarschijnlijk lokaal met minder rivierversuiming kan worden volstaan, maar dat dit meer gezien moet worden als een zeer waardevolle aanvulling op het Nederlandse Grensmaasproject. Wij zijn daarnaast van mening dat het vanuit het Nederlandse standpunt wenselijk is de Nederlandse doelstellingen op Nederlands grondgebied te realiseren. Hiermee wordt de sturing van het project in eigen hand gehouden. Dit is dan ook het uitgangspunt voor het Voorkeursalternatief 2003.

2.2 Cumulatief onderzoek

Inleiding

In 2000 is op basis van het Nederlandse 'Ruw Ontwerp' en het Vlaamse Voorkeursalternatief een Cumulatief onderzoek verricht, waarvoor alleen de rivierkundige effecten zijn berekend door middel van een modelberekening. Omdat in zowel Nederland als Vlaanderen een reeks ingrepen aan de oevers van de Grensmaas is gepland en beide projecten ieder voor zich de effecten in beeld brengen, is het wenselijk om de effecten van de ingrepen aan beide zijden van de rivier ook in samenhang te beschouwen. Het Cumulatief onderzoek is inmiddels geactualiseerd op basis van het Voorkeursalternatief 2003 uit het Eindplan Grensmaas (Nld) en het (inmiddels gewijzigde) Vlaamse Voorkeursalternatief uit het Gewestplan Limburgs Maasland (Be). In het Cumulatief onderzoek zijn dus de grensoverschrijdende effecten van het voorgenomen beleid in beeld gebracht. Er is onderzocht hoe mogelijke nadelige effecten geminimaliseerd, hersteld of gecompenseerd kunnen worden en hoe positieve effecten gemaximaliseerd kunnen worden. Het betreft een globale effectenanalyse.

Vanuit Vlaanderen zijn betrokken: de Administratie milieu-, natuur-, land- en waterbeheer en de Dienst Maas en Albertkanaal, beiden vallend onder het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en het Instituut voor Natuurbehoud. Vanuit Nederland is De Maaswerken de betrokken partij. De Maaswerken is een samenwerkingsverband tussen de provincie Limburg, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

In het Cumulatief onderzoek is uitgegaan van de volgende ontwerpen:

- Het Cumulatief Ontwerp A (CO-A) betreft het VKA 2003 samen met de drie, op verzoek van Vlaanderen aangepaste, Boertien-locaties (ontwerp 1997);
- Het Cumulatief Ontwerp-B (CO-B) betreft het VKA 2003 samen met de drie voormelde Boertien-locaties alsmede de ingrepen uit de Voorkeursvariant van het Project Levende Grensmaas;

De conclusies uit het Cumulatief onderzoek luiden:

A. Door de Vlaams-Nederlandse Projectgroep Grensmaas is geconstateerd dat de gebruikte modellen om effecten te voorspellen voor hydraulica (WAQUA), grondwater (TRIWACO) en ecologie (ECODYN) alsmede de toepassing hiervan binnen het Cumulatief Onderzoek 2003, de best beschikbare kennis vertegenwoordigen. De voorspelde effecten zijn het resultaat van een modelmatige exercitie waarbij niet is uit te sluiten dat de effecten in de situatie na realisering van de ingrepen kunnen afwijken van de huidige voorspellingen.

B. In de autonome ontwikkeling van de rivier zal op termijn van een eeuw de bodem van het zomerbed dalen met ca. 2 m., lokaal zelfs 4 m. Dit levert problemen op voor zowel de morfologische stabiliteit van bodem en oever (zomerbed) als voor de grondwaterstanden. De voorspelde autonome bodemdaling wordt door uitvoering van de gecombineerde projecten grotendeels tot staan gebracht. De in het VKA 2003 voorziene bodembeschermingen hoeven in het CO-B slechts gedeeltelijk te worden aangebracht.

C. Uit het Cumulatief Onderzoek 2003 blijkt dat het samenvoegen van de Vlaamse en Nederlandse ontwerpen voor de Grensmaas een duidelijke meerwaarde oplevert op het gebied van de beheersing van de hoogwaterstanden en de ontwikkeling van riviernatuur. De Nederlandse en Vlaamse projectonderdelen vullen elkaar voor wat betreft deze aspecten prima aan. Enkele kadeverhogingen kunnen in het CO-B achterwege blijven.

D. Voor wat betreft de rivierwaterstanden is gebleken dat de Vlaamse ingrepen een aantal waterstandsverhogingen oplossen die in het Nederlandse VKA 2003 aanwezig zijn. Alleen de verhoging bij Roosteren uit het VKA 2003 wordt ook door het CO-A en CO-B niet opgelost.

E. Het CO-B toont aan dat de Boertien-locatie Kotem nog geen duurzame oplossing heeft.

F. Door de daling van de rivierwaterstanden zullen ook de grondwaterstanden in de omgeving dalen. Dit heeft zowel positieve als negatieve effecten tot gevolg hebben. Zowel in Vlaanderen als in Nederland is er in het onderzoek sprake van negatieve effecten op verdrogingsgevoelige natuurgebieden waarvan enkele de status van habitatgebied hebben. Voor de gebieden "Ven onder de Berg", de Ziepbeekvallei – Neerharerheide en Maaswinkel, waar de effecten significant negatief zijn, moet nader bezien worden in hoeverre er sprake is van een geïsoleerd lokaal grondwatersysteem of van een rechtstreekse beïnvloeding door de Maas en de gevolgen daarvan op het VKA 2003, het

CO-A en het CO-B. Daar waar de effecten significant negatief blijven zal voor de habitatsoorten, zijnde de boomkikker in Maaswinkel en de kleine modderkruiper in Negenoord, een oplossing moeten worden gezocht die een instandhouding garandeert. Als positief effect zal daarentegen de kwel- en vernattingsoverlast aan de bebouwing aan de Vlaamse zijde van de Maas verminderen. Aan beide zijden van de Maas is er sprake van een lichte algemene opbrengsttoename van de landbouw. De tussentijdse aanpassing van het ontwerp voor de Boertien-locatie Herbricht heeft de negatieve gevolgen voor verdroging, flink verminderd. Voor de Nederlandse en Vlaamse winningen van drinkwater treden geen noemenswaardige problemen op als gevolg van de ontwerpen.

Inmiddels is hier meer bekend over geworden. Hierover wordt in het Habitattraject verder gerapporteerd.

G. Het CO-B is als resultaat méér dan de som van de delen. Uit ecologisch oogpunt vullen de Vlaamse en Nederlandse onderdelen elkaar goed aan en versterken elkaar. Enkel na realisering van de wederzijdse plannen bereikt het project de doelstellingen zoals geformuleerd in de ecologische toetsingskaders. Dit wordt geïllustreerd door het verschijnen van duurzame habitatnetwerken voor grotere doelsoorten van het project (Bever, Kwak, Visdief). De Vlaamse en Nederlandse onderdelen vullen elkaar wederzijds aan. De Nederlandse delen leveren vooral veel rivierbed en bankzone, terwijl de Vlaamse onderdelen veel extra hectares lage weerd bijdragen.

H. Vergunningstechnisch geeft het CO-B meer mogelijkheden voor uitvoering van de afzonderlijke onderdelen van het VKA 2003.

Indieners: 15, 23, 57, 76, 106, 119, 135, 136, 140, 141, 166, 173

Indieners vinden dat de resultaten van het Cumulatief onderzoek in het MER Grensmaas opgenomen hadden moeten worden. Deze milieueffecten zijn immers grensoverschrijdend en de resultaten van het Cumulatief onderzoek kunnen dan ook planwijzigingen noodzakelijk maken. In deze fase vinden indieners dat het POL Grensmaas alleen vastgesteld kan worden indien de resultaten van het Cumulatief onderzoek bekend zijn en verwerkt in het POL Grensmaas. Volgens indiener 135 had een betere coördinatie met de Belgische overheid op dit punt moeten plaatsvinden. Indieners 57, 76, 106 zijn officiële Vlaamse instanties en geven aan geen standpunt in te kunnen nemen voordat de resultaten van het Cumulatief onderzoek bekend zijn. Ook indieners 166 en 173 geven aan dat de resultaten van het Cumulatief onderzoek essentieel zijn om een evenwichtig oordeel te kunnen vellen over de effectiviteit en de haalbaarheid van het totale Grensmaasproject. Indiener 15 maakt bezwaar tegen de onduidelijkheid die bestaat over de gevolgen van Belgische deelname aan het project.

Het belang van de Vlaamse locaties voor het MER Grensmaas is ook door de Commissie voor de m.e.r. beschouwd. In haar advies voor de richtlijnen van 13 juni 2002 geeft de Commissie voor de m.e.r. ten aanzien van maatregelen op de Vlaamse oever het volgende aan:

“In bepaalde inspraakreacties wordt gevraagd om niet alleen de drie Vlaamse Boertienlocaties in beschouwing te nemen, maar ook te kijken naar nog negen nieuwe andere varianten op Vlaams grondgebied, te wachten op de resultaten van het cumulatieve onderzoek en in te gaan op de milieueffecten van de meest recente concrete plannen in Vlaanderen voor het Grensmaasgebied. Natuurlijk is het wenselijk dat de plannen voor de Grensmaas in zo goed mogelijk onderling overleg tot stand komen. Wanneer deze onderlinge afstemming echter nog niet tot stand is gekomen, is het terecht dat in het MER Grensmaas wordt uitgegaan van maatregelen waarover de Nederlandse overheid zeggenschap heeft. Concrete resultaten uit het Cumulatief onderzoek kunnen zo nodig met een wijziging later worden ingepast. Dan dienen ook goede afspraken te worden gemaakt over de relatie tussen de landsgrenzen en de ligging van de Thalweg. De maatregelen in Vlaanderen waarover al is besloten, liggen nog slechts vast in het Gewestplan en zijn nog niet concreet uitgewerkt en vastgelegd in op de uitvoering gerichte (financierbare) besluiten. Daarmee vervalt naar het oordeel van de Commissie het vereiste om de gevolgen van deze plannen in dit MER (bij de autonome ontwikkeling) mee te nemen. Ook hiervoor moet worden verwezen naar het Cumulatief onderzoek.”

Wij onderschrijven het advies van de Commissie voor de m.e.r. Aanvullend merken wij op dat ons bekend is dat voor uitvoering van het Vlaams Voorkeursalternatief en de drie Vlaamse Boertienlocaties de benodigde gewestplanwijzigingen al zijn doorgevoerd. Uitzondering hierop vormen de locaties Kotem en Herbricht, waarvoor nog passende regelingen getroffen moeten worden. In het Cumulatief

onderzoek zijn de effecten van de gezamenlijke plannen in beeld gebracht voor de belangrijkste milieueffecten te weten rivierkunde, grondwater en natuur. Er is apart aandacht besteed aan de uitvoering van de Vlaamse Boertienlocaties in combinatie met het Nederlandse Voorkeursalternatief 2003 (zie inleiding).

Wij hanteren het uitgangspunt dat de Nederlandse doelstellingen op Nederlands grondgebied gerealiseerd moeten worden, hetgeen daarmee het uitgangspunt is voor het Voorkeursalternatief 2003. De sturing van het project en het behalen van de doelstellingen is daarmee in eigen handen.

Indiener: 16

Indiener vraagt de gevolgen van de waterstroming te onderzoeken indien België ook tot rivierverruiming zal besluiten. Naar het inzien van indiener is hiernaar te weinig onderzoek gedaan. Hij vraagt zich af of de Maas na een tweezijdige verruiming van de rivierbedding nog wel die stroming heeft zodat er van een snelle grond- en grindafzetting geen sprake meer kan zijn.

Voor het antwoord op deze vraag verwijzen wij naar de inleiding van deze paragraaf.

Indieners: 23, 57, 76, 119

Volgens indieners is het gemis van het Cumulatief onderzoek een belangrijke leemte. Indieners 23 en 76 geven aan dat de verschillende rapporten van het MER onderling tegenstrijdig zijn. Hierdoor is de conclusie van het hoofdrapport voorbarig dat “volgens de huidige inzichten de milieueffecten zoals die in het MER gepresenteerd worden niet wezenlijk afwijken van de situatie waarin ook het Vlaamse Voorkeursalternatief wordt uitgevoerd.” Dit had vermeden kunnen worden als het Cumulatief onderzoek afgerond was geweest voor de publicatie van het MER Grensmaas. Indiener 57 onderschrijft bovengenoemde stellingname niet. Met name de ingreep in Negenoord ter hoogte van Nattenhoven-Obbicht kan leiden tot grote waterstandsverlagingen. Deze ingreep zal in het Cumulatief onderzoek geïntegreerd worden.

De opmerking in het MER Grensmaas is inderdaad niet gebaseerd op resultaten van het Cumulatief onderzoek. De resultaten waren nog niet beschikbaar ten tijde van de publicatie van het MER en zijn als gevolg daarvan dan ook niet opgenomen in het MER. Inmiddels is het Cumulatief onderzoek opgeleverd (zie inleiding van deze paragraaf) en vormt deel van het dossier op basis waarvan besluiten worden genomen.

Indieners: 52, 56

Indieners stellen voor in het kader van het Cumulatief onderzoek Vlaanderen te bewegen de drie Vlaamse Boertienlocaties alsnog op te nemen in het Vlaams Voorkeursalternatief.

In het Cumulatief onderzoek is wel een ontwerp opgenomen en op effecten doorgerekend waarin het Vlaams Voorkeursalternatief, alsmede het Nederlandse VKA 2003 inclusief de drie Vlaamse Boertienlocaties zijn opgenomen (CO-B). De resultaten van dit onderzoek zijn opgenomen in de inleiding van deze paragraaf.

Het opnemen van de drie Vlaamse Boertienlocaties in het Vlaams Voorkeursalternatief is niet nodig. Wij merken op dat uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties planologisch gezien al mogelijk gemaakt is. Een uitzondering hierop vormt de locatie Kotem, waar nog een passende regeling aangaande een bedrijfsverplaatsing getroffen moet worden. Daarnaast zijn inmiddels tussen Nederland en Vlaanderen afspraken gemaakt over de uitvoering.

Indieners: 141, 166, 173

Het is indiener 141 niet duidelijk of het voorliggende MER Grensmaas rekening houdt met ingrepen aan Vlaamse zijde en zo ja met welke ingrepen en de plaatsen waar deze ingrepen uitgevoerd zouden moeten worden. Volgens het MER Grensmaas (p. 25) wordt in het Cumulatief onderzoek uitgegaan van het (ongewijzigde) Vlaamse Voorkeursalternatief (juni 1999). Sindsdien zijn er volgens indieners ook aan Vlaamse zijde een aantal planontwikkelingen geweest zodat een en ander momenteel niet meer op elkaar is afgestemd en de informatie van het hoofdrapport niet correct kan zijn. Onder andere voor de Vlaamse locatie 8 Negenoord-Booien komen de huidige inzichten helemaal niet meer overeen met het Vlaamse Voorkeursalternatief 1999.

In het MER Grensmaas is het Vlaams Voorkeursalternatief niet opgenomen. De invloed van de Vlaamse Boertienlocaties is in het MER Grensmaas alleen onderzocht als aanvullende maatregel op het Voorkeursalternatief 2003 (voor de rivierkundige aspecten) en als onderdeel van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (voor alle milieueffecten). Over het ontwerp voor de drie Vlaamse Boertienlocaties zoals opgenomen in het MER Grensmaas heeft indertijd afstemming plaatsgevonden met de Vlaamse rivierbeheerder. In het MER Grensmaas (p. 25) is inderdaad aangegeven dat het Vlaams Voorkeursalternatief sinds de vaststelling in 1999 niet meer is gewijzigd. Op het moment dat het MER Grensmaas werd geschreven was dat ook het geval.

Inmiddels is het ontwerp aangepast, met name voor de locatie Negenoord-Booien hebben belangrijke nieuwe inzichten geleid tot een aanpassing van het ontwerp. In het Cumulatief onderzoek wordt uitgegaan van de meest recente ontwerpen, zoals aangegeven door de Vlaamse rivierbeheerder en dat is dus inderdaad niet meer het ontwerp zoals in 1999 is vastgesteld.

Indieners: 166, 173

De drie Vlaamse Boertienlocaties Hochterbampd, Herbricht en Hal-Kotem spelen een belangrijke rol in de hoogwaterbescherming aan Nederlandse zijde. Dit in tegenstelling tot wat in het MER Grensmaas beweerd wordt dat “volgens de huidige inzichten de milieueffecten zoals die in dit MER gepresenteerd worden niet wezenlijk zullen afwijken van de situatie waarin ook het Vlaamse Voorkeursalternatief wordt uitgevoerd.”

De drie Vlaamse Boertienlocaties vormen geen onderdeel van het Vlaams Voorkeursalternatief. De aangehaalde bewering uit het MER Grensmaas heeft betrekking op het Vlaams Voorkeursalternatief, dat alle ingrepen aan Vlaamse zijde behelst behalve de drie Vlaamse Boertienlocaties. De invloed van de Vlaamse Boertienlocaties is in het MER Grensmaas onderzocht, als aanvullende maatregel op het Voorkeursalternatief 2003 (voor de rivierkundige aspecten) en als onderdeel van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (voor alle milieueffecten). Gezien de resultaten zien wij de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties als een waardevolle aanvulling op het Nederlandse Voorkeursalternatief 2003, zowel vanuit rivierkundig oogpunt als vanuit het oogpunt van natuurontwikkeling. De rivier kan nog meer haar natuurlijke loop volgen en krijgt nog meer de ruimte, daarnaast vindt er verbetering van de ecologische structuur plaats doordat het natuurgebied groter wordt. Daarom streven wij de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties na, zoals ook aangegeven in het ontwerp-POL Grensmaas. Er zijn inmiddels ook vergaande afspraken gemaakt met Vlaanderen over uitvoering van deze locaties.

Indieners: 166, 173

Indiener stelt dat de combinatie van het Nederlandse en Vlaamse Voorkeursalternatief voor meer evenwichtige ontwikkelingskansen zorgt voor de Maas, rivierkundig, morfologisch en ecologisch. Dergelijk soort ontwikkeling was de natuurdoelstelling, de basisfilosofie om van de Grensmaas weer een levende rivier te maken.

Een combinatie van het Nederlandse en Vlaamse voorkeursalternatief levert een grote meerwaarde op voor het toekomstige Grensmaasgebied, zowel qua beschermingsniveau als natuurontwikkeling. Daarom streven zowel de Nederlandse overheid als de Vlaamse overheid naar tweezijdige uitvoering van het Grensmaasproject; hierover zijn reeds afspraken gemaakt. Uitvoering van het Nederlandse deel, waarover deze POL-aanvulling gaat, is een onderdeel van het grensoverschrijdende Grensmaasproject.

2.3 Thalweg

Algemeen

Een aantal indieners spreekt hun zorg uit over mogelijke verschuivingen van de Thalweg als gevolg van het Grensmaasproject. De Thalweg is de lijn die de diepste punten van de rivier met elkaar verbindt. Deze lijn vormt de grens tussen Nederland en België. Het standpunt van de rivierbeheerders aan weerszijden van de grens is dat deze niet mag verplaatsen, gezien de complexe weg om dit nadien juridisch te regulariseren. Vanwege de veelal gelijklopende bedenkingen wordt hieronder eerst een algemene toelichting gegeven over dit onderwerp.

Grenstraktaat 1843

Uitgangspunt voor de afspraken tussen Nederland en België omtrent de mogelijke verschuivingen van de Thalweg is het handhaven van het Grenstraktaat uit 1843. Dit betekent dat de grens de Thalweg moet blijven volgen. In het Grenstraktaat uit 1843 betreffende de grenslijning tussen België en Nederland is vastgesteld dat geen ingrepen mogen plaatsvinden in een zone van 150 m langs de grens zonder wederzijdse consultatie. In 1950 is de breedte van deze 'gemeenoverleg zone' voor een deel van de grens verruimd tot 300 m. Bedoelde bepaling in het traktaat betekent dus niet dat er geen ingrepen vlak langs de grens mogen plaatsvinden, maar betekent dat ingrepen alleen mogen plaatsvinden als het buurland instemt met de voorgenomen ingrepen. Indien verplaatsing van de Thalweg toch op zou treden voorziet het Grenstraktaat in een passende regeling. Deze regeling houdt in dat beide Staten in gemeen overleg gaan over de alsdan ontstane situatie en afspraken maken over de te nemen maatregelen.

Resultaten MER Grensmaas 2003

In het MER Grensmaas (hoofdrapport en achtergronddocument 2 Morfologie) is op grond van gedetailleerde waterstandsberoeeningen met een tweedimensionaal model en morfologische berekeningen met een ééndimensionaal model aangegeven dat op drie locaties (Itteren, Meers en Koeweide) door uitvoering van het Grensmaasproject de Thalweg zich over een grotere afstand zal kunnen verschuiven. Over een totale lengte van 6 km kunnen verschuivingen optreden. Het betreft telkens verschuivingen in oostelijke richting. Bij Itteren en Koeweide kunnen verschuivingen optreden tot 500 m en bij Meers kan de verschuiving tot rond de 200 m zijn. Bij Meers zal een eventuele verschuiving vooral veroorzaakt worden door erosie (geulvorming) in de verbrede bedding. Bij Itteren en Koeweide zal een eventuele verschuiving van de Thalweg veroorzaakt worden door sedimentatie in de oude geul en erosie (geulvorming) in de verbrede bedding. Het proces van mogelijke thalwegverplaatsingen zal zeer langzaam gaan en sterk afhankelijk zijn van de mate van voorkomen van extreme hoogwaters. Een mogelijke verplaatsing van de Thalweg is een aangelegenheid voor de Vlaamse en Nederlandse rivierbeheerder. De grootste morfologische veranderingen zullen vrijwel direct na of tijdens de uitvoering van de werken optreden na het voorkomen van een extreem hoogwater. Bij ieder volgend hoogwater zullen de morfologische effecten kleiner zijn door de vorming van een pleisterlaag in de verbrede bedding. Naast de hierboven behandelde grotere verschuivingen kunnen op diverse plaatsen kleinere verschuivingen optreden.

Met het modelinstrumentarium dat is ingezet bij het MER Grensmaas kunnen geen nauwkeurige voorspellingen gemaakt worden van de te verwachten verschuivingen van de Thalweg na uitvoering van de rivierverruimingen. Zelfs met het ééndimensionale morfologisch model dat in het nader morfologisch onderzoek is toegepast is dit niet mogelijk (zie de inleidende tekst in Deel II-hoofdstuk 2 en bijlage E). De beste indicatie van mogelijke thalwegveranderingen wordt gegeven door de eerder uitgevoerde hydraulische studie met een tweedimensionaal hydraulisch model in het kader van het MER

Grensmaas achtergronddocument 2 Morfologie. De bij het uitgevoerde onderzoek gebruikte hydraulische (2-D) en morfologische (1-D) model zijn geavanceerde modellen, waarin de laatste ontwikkelingen op hydraulisch en morfologisch gebied zijn geïmplementeerd. De met deze modellen verkregen resultaten en inzichten in de morfologische veranderingen door de uitvoering van het Grensmaasproject zijn ons inziens de best haalbare resultaten, gezien de huidige stand der techniek.

Overigens dient te worden opgemerkt dat de situatie van de Thalweg bij uitvoering van het Grensmaasplan met een grindrug en grinddempels niet verandert. Er wordt in beginsel niet gegraven in het zomerbed waartoe, in een nog dieper gelegen deel, de laagwaterbedding met de Thalweg behoort. De uit te voeren stroomgeleidingsmaatregelen om knelpunten op te lossen versterken de huidige ligging van de Thalweg. Garanties kunnen evenwel niet gegeven worden en daar voorziet het traktaat in bij eventuele niet gewenste gebeurtenissen.

Invloed van Vlaams Voorkeursalternatief en/of de drie Vlaamse Boertienlocaties op de Thalweg

Ontwikkelingen van de Thalweg zullen ook beïnvloed worden door maatregelen op de Vlaamse oever. Of en zo ja welke maatregelen op de Vlaamse oever zullen worden uitgevoerd is momenteel nog niet bekend. In het gezamenlijke Vlaams/Nederlands Cumulatief onderzoek (zie paragraaf 2.2) is hieraan aandacht besteed.

Indieners: 2, 57, 106, 173

Indieners spreken hun zorg uit over (het ontbreken van afspraken met Vlaanderen over) mogelijke verschuivingen van de Thalweg – ofwel de grens tussen Nederland en Vlaanderen – als gevolg van het Grensmaasproject. Bij indiener 2 rijst de vraag of dan nog wel voldaan wordt aan het Grenstraktaat uit 1843. Het standpunt van de rivierbeheerders aan weerszijden van de grens is dat de grens niet mag verplaatsen. Indiener 57 geeft in zijn bedenking aan dat het vanuit het standpunt van de Vlaamse rivierbeheerder aangewezen lijkt geen ontwerpen te formuleren die een verplaatsing van de Thalweg buiten de huidige laagwaterbedding veroorzaken. Dit met het oog op de zeer complexe weg om dit nadien juridisch te regulariseren. Gewezen wordt op de problematiek ten gevolge van de bochtafsnijdingen ter hoogte van het Nederlandse Eijsden.

Indiener 106 geeft aan dat behoud van de Thalweg een basisvoorwaarde is voor het project, dit ook in relatie tot mogelijke erosie van de puntverontreiniging te Elba indien de Thalweg zich zou verplaatsen. Indiener 173 geeft aan dat er geen duidelijkheid is over de te verwachten verschuivingen van de Thalweg en dat hierover geen akkoord is met Vlaanderen.

Uit de inleidende tekst van de paragraaf 2.4 blijkt dat nog veel onzekerheden bestaan rondom de ontwikkeling van de Thalweg als gevolg van het Grensmaasproject. Wel is zeker dat de ontwikkelingen zich langzaam zullen voltrekken. Ook blijkt uit de inleidende tekst dat het Grenstraktaat uit 1843 het 'loslaten' van de Thalweg niet in de weg staat. Er kan dus ook in het geval de Thalweg zal verschuiven voldaan worden aan het Grenstraktaat, mits de ingrepen die hieraan ten grondslag liggen de instemming van het buurland hebben. Het ontwerpen van een rivierverbreding op Nederlandse oever zonder enig risico op verplaatsing van de Thalweg is niet mogelijk, anders dan door de rivierverbreding drastisch in te perken, waarmee het behalen van de doelstellingen van het Grensmaasproject niet meer mogelijk is. Verwacht wordt dat de uitvoering van het Vlaams Voorkeursalternatief en de drie Vlaamse Boertienlocaties tot gevolg hebben dat de tendens tot verschuiving van de Thalweg zal afnemen. Hier is in het Cumulatief onderzoek aandacht aan besteed. Verder merken wij op dat een doelstelling van het Grensmaaproject is om de Grensmaas haar natuurlijke karakter terug te geven. Uit het nader morfologische onderzoek (zie bijlage E) blijkt dat het risico op erosie van de puntverontreiniging te Elba kan worden tegengegaan door beheersmaatregelen op de locatie Koeweide. Dit zal in het kader van het nog op te stellen integraal natuurbeheersplan, waarbij ook de Vlaamse instanties betrokken zullen worden, nader worden uitgewerkt. Wij zullen bij de verdere uitwerking van de plannen terdege rekening houden met de thalwegproblematiek. Wij staan het maken van nadere afspraken op korte termijn (civiel-technisch, monitoring, internationaal juridisch) voor.

Indiener: 52

Indiener constateert dat bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 de Thalweg op de locatie Koeweide significant zal verschuiven in oostelijke richting en stelt dat mogelijk de hieruit voortvloeiende uitbreiding van het Vlaamse grondgebied de Vlamingen zal bewegen hun bijdrage te leveren aan het Cumulatief onderzoek.

Voor de conclusies van het Cumulatief onderzoek verwijzen wij naar de inleiding van gelijknamige paragraaf.

Indiener: 134

Indiener geeft aan dat door behoud van de Slapersdijk kan worden voorkomen dat de Thalweg teveel naar de Nederlandse zijde zal verschuiven.

In het Voorkeursalternatief 2003 blijft de Slapersdijk voor het grootste deel gehandhaafd, alleen het zuidelijk deel zal over een lengte van ongeveer 500 m in oostwaartse richting verlegd worden om rivierverruiming op het hier smalle deel van de rivier mogelijk te maken. Verlegging van het zuidelijke deel is nodig omdat anders een zogenaamde 'flessenhals' zou ontstaan, ofwel een smal deel van de rivier waar in de toekomst grote kans ontstaat op erosie door hogere stroomsnelheden als gevolg van de bovenstroomse verruiming. Door de verlegging van de Slapersdijk wordt juist – voor zover mogelijk – voorkomen dat de Thalweg zich zal gaan verplaatsen, doordat de rivier meer ruimte krijgt.

2.4 Procedures

Indiener: 59

Indiener stelt dat enkele specifieke locaties, behorende tot het Grensmaasproject en zelfs tot de Boertienlocaties, door een vernietigingsbesluit van de Raad van State hun rechtskracht hebben verloren. Er zal derhalve een bijkomend planologische omkadering geboden dienen te worden binnen de uittekening van het Vlaams Ecologisch netwerk, mogelijk in de tweede fase, en de daarbij horende op te maken Ruimtelijke Uitvoeringsplannen.

Het is ons bekend dat de voor uitvoering van het Vlaams Voorkeursalternatief en de drie Vlaamse Boertienlocaties de benodigde gewestplanwijzigingen al zijn doorgevoerd, maar dat de locaties Kotem (Boertienlocatie) en Herbricht (uit het Vlaams Voorkeursalternatief) hierop een uitzondering vormen, omdat nog passende regelingen getroffen moeten worden. Tussen Nederland en Vlaanderen zijn inmiddels afspraken gemaakt over het oppakken van de planvoorbereiding van de Boertienlocaties door Vlaanderen.

Indiener: 76

De nadelige effecten aan Nederlandse zijde kunnen niet door Landinrichting gemilderd worden; daardoor kan aan Vlaamse zijde een verhoogde gronddruk optreden. De inzet van Landinrichting als milderende maatregel aan Vlaamse zijde zou daardoor vroegtijdig opgebruikt kunnen zijn, wat het maatschappelijk draagvlak in het plangebied niet ten goede komt.

Wij verwachten geen extra druk op de landbouwgrond aan Vlaamse zijde. Naar verwachting zullen veel Nederlandse agrariers de verkoop van hun grond aangrijpen om hun landbouwactiviteiten te staken.

Indieners: 76, 163, 166, 173

Indieners stellen dat in het MER Grensmaas niet is aangegeven waar – aan Nederlandse of aan Vlaamse zijde – en op welke wijze de verdrogingschade aan Vlaamse zijde wordt gemitigeerd om natuurschade als gevolg van verdroging te voorkomen of te beperken. Voor resterende natuurschade moet noodzakelijke natuurcompensatie worden vastgesteld. Maar in het MER Grensmaas is niet aangegeven volgens welke normen (Vlaamse of Nederlandse) de Nederlandse overheid de natuurschade denkt te compenseren. Aan Nederlandse zijde zijn zowel in het kader van het provinciaal compensatiebeginsel als in het kader van de Flora- en faunawet aanvullende maatregelen en voorzieningen noodzakelijk wanneer er sprake is van schade aan natuur. Nochtans maakt het grensoverschrijdende karakter van deze schade de juridische regeling gecompliceerder.

Aanvullend stelt indiener 163 dat bij de later nog te nemen vervolgbesluiten (zoals vergunningen) de eventuele negatieve gevolgen voor Vlaanderen tot een minimum beperkt dienen te worden. Indien negatieve effecten zich voordoen aan Vlaamse zijde dient volgens indiener 76 rekening gehouden te worden met de natuurbehoudswetgeving ter zake en dienen mogelijkerwijs ontheffingen aangevraagd te worden conform de Vlaamse regelgeving. In het MER wordt hier niet op ingegaan (wel op de Nederlandse procedures).

Inmiddels is voor de natuureffecten aan Vlaamse kant de aanvulling op het MER Grensmaas uitgebracht, waarin de relaties tussen uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 en de Vlaamse grondwatergevoelige gebieden uitgebreid in beeld zijn gebracht. Ook is inmiddels een aanvullend grondwateronderzoek afgerond waarin een uitgebreidere inhoudelijke beschrijving van de risico's van grondwaterdaling is beschreven samen met een nadere uitwerking van mogelijke mitigatie- en compensatiemaatregelen, zowel aan Nederlandse als aan Vlaamse zijde. Tot slot heeft er ook nog gedetailleerd veld- en modelonderzoek plaatsgevonden. Dit in samenwerking met Vlaamse autoriteiten. Uit dit onderzoek blijkt dat er lokaal in Vlaanderen (Maaswinkel, Ziepbeek) verdrogingsrisico's bestaan. Er blijken diverse technisch en financieel haalbare mitigerende maatregelen te bestaan die momenteel in nauwe samenwerking met Vlaanderen verder worden uitgewerkt en geselecteerd. Nederland garandeert dat er geen significante effecten zullen optreden. Na vaststelling van het POL Grensmaas zal de uiteindelijke toetsing aan de geldende wet- en regelgeving plaatsvinden in het kader van de vergunningverlening. Vergunningverlening zal in alle gevallen plaatsvinden door Nederlandse bevoegde instanties. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder, dus ook door Vlaamse instanties, organisaties en individuele burgers. Ook is bij een aantal vergunningen wettelijk geregeld dat betrokken Vlaamse instanties om advies gevraagd wordt. Via deze weg kan aan Vlaamse zijde aan de daar geldende wet- en regelgeving getoetst worden. Eventuele eisen vanuit Vlaanderen kunnen dan via het verzoek om advies vanuit de Nederlandse wetgeving kenbaar gemaakt worden. Deze eisen worden dan als voorschriften opgenomen in de Nederlandse vergunningen. Het Consortium Grensmaas zal dan op basis van de betreffende vergunningsvoorschriften zelf – indien nodig, dus indien het uitvoeren van concrete maatregelen op de Vlaamse oever betreft – de benodigde bestuursrechtelijke toestemmingen in Vlaanderen aanvragen. Van de mogelijkheid tot inspraak en advies zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen, zowel in Nederland als in Vlaanderen. Een en ander wordt ook voordien in de Vlaams-Nederlandse Projectgroep Grensmaas afgestemd en aangekondigd. De uitvoering van het Grensmaasproject kan negatieve effecten op de Vlaamse oever tot gevolg hebben. Het betreft onder andere effecten op waterstanden, grondwaterstanden, landbouw, natuur en drinkwaterwinning. Hier wordt nader op ingegaan in de desbetreffende paragrafen. In de eerste plaats is gestreefd naar een ontwerp met zo min mogelijk negatieve effecten. Voor de mogelijk optredende negatieve effecten geldt dat via de bovengenoemde weg mitigerende en compenserende maatregelen vanuit Vlaanderen geëist kunnen worden. Mocht er ook na mitigatie en compensatie nog sprake zijn van resterende negatieve effecten dan geldt dat in het kader van de vergunningverlening wordt geregeld dat voor een aantal aspecten de nulsituatie – ofwel de situatie voor uitvoering van het Grensmaasproject – wordt vastgelegd, en indien relevant een monitoringprogramma wordt vastgesteld en uitgevoerd. Het doel hiervan is om schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de schade te kunnen bepalen. Indien blijkt dat er sprake zou zijn van schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1. Deze regeling geldt ook voor schade op Vlaamse oever.

Indieners: 122, 163

Indiener 122 stelt dat de gesignaleerde knelpunten zoals stroomversnellingen, opstuwingen en grondwaterdalingen in dit stadium, ondanks dat de effecten bekend zijn, onvoldoende met de Belgische overheden zijn besproken. Indiener vindt dit een (primaire) taak van De Maaswerken en niet van de uitvoerende partij. Aanvullend stelt indiener 163 dat ook over de negatieve milieueffecten (verdroging natuurgebieden en wincapaciteit grondwaterwinning) en andere gevolgen voor Vlaanderen (onder andere pieken waterstanden en Thalweg), vooraleer er definitieve besluiten worden genomen, overleg gepleegd dient te worden met de bevoegde Vlaamse instanties en administraties.

Overleg over de door indieners genoemde problematiek heeft ten tijde van de planvoorbereiding plaatsgevonden in het kader van de Vlaams-Nederlandse Projectgroep Grensmaas, conform de Intentieverklaring voor een grensoverschrijdend overlegkader inzake de structuur en inrichting van de Grensmaasvallei. Deze intentieverklaring is op 1 juli 1994 door de betrokken Vlaamse en Nederlandse overheden ondertekend. Het overlegkader bestond uit een bestuurlijke en een ambtelijke component: de Vlaams-Nederlandse Coördinatiecommissie en de Vlaams-Nederlandse Projectgroep Grensmaas. De Maaswerken nam deel aan beide overlegorganen. Inmiddels is er een Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie ingesteld die periodiek bijeenkomt om het Grensmaasproject te bespreken. Met de Vlaamse autoriteiten is een gemeenschappelijke aanpak van de gesignaleerde problemen afgesproken. Deze aanpak is ondermeer op 4 oktober 2004 bestuurlijk vastgesteld en heeft ondermeer betrekking op de oplossing van de opstuwings bij Roosteren, de gemeenschappelijke

uitvoering van de Vlaamse Boertienlocaties en de oplossing van de Habitatproblematiek in Vlaanderen.

Indiener: 140

Indiener verzoekt om duidelijkheid over de vraag of het Vlaamse grinddecreet, inhoudende het ontgrinden tot uiterlijk 2005, nog van toepassing is.

Voor zover ons bekend is het bedoelde decreet van toepassing.

Indieners: 166, 173

In het ontwerp-POL Grensmaas (p. 21) staat dat “Afgezien van de besluiten die in Vlaams-Nederlands Verband worden genomen (..)”. Indiener merkt op dat niet is aangegeven welke besluiten nog in Vlaams-Nederlands verband genomen (moeten) worden.

Het betreft allereerst besluitvorming op basis van het Cumulatief onderzoek en besluitvorming ten aanzien van de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties. In dit verband kan gemeld worden dat er inmiddels afspraken gemaakt zijn tussen Nederland en Vlaanderen over deze aspecten. Daarna zullen op grond van de Nederlandse wet- en regelgeving toestemmingen en/of adviezen aan Vlaamse instanties gevraagd worden in het kader van uitvoeringsbesluiten (vergunningen, ontheffingen, en dergelijke). Het zal dan gaan om onder andere de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, in het kader van die wet is instemming van de Vlaamse rivierbeheerder met de pannen noodzakelijk.

3 Plan Grensmaas, alternatieven en procedures

Indiener: 5, 14, 18, 20, 23, 28, 31, 32, 33, 34, 41, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 62, 75, 76, 80, 82, 86, 87, 89, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 117, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 134, 135, 136, 137, 138, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 156, 158, 160, 161, 162, 166, 168, 173

3.1 Voorkeursalternatief 2003

Indiener: 20

Indiener vraagt de thans aanwezige 'oude grindplas/visvijver' gelegen nabij de Battenweg achter de sportvelden te Meers te dempen. Bij de hoge waterstand in januari 2003 is gebleken dat bij deze dijk gevaar van 'piping' dreigde en dat dit gevaar nog latently aanwezig is. Indiener heeft bij het waterschap Roer en Overmaas en de gemeente Stein aangedrongen op demping/opvulling van het gehele terrein. Naar aanleiding van dit verzoek is een onderzoek gestart waarvan de uitslag bij de indiener nog niet bekend is. Indiener vreest dat bij het opvullen van buitendijkse terreinen na ontgronding met afdekgrond, zonder de nodige maatregelen ter plaatse binnendijks te treffen, het water van de Maas zich een weg blijft zoeken naar deze plas nabij de Battenweg. Het gevolg daarvan is blijvende wateroverlast voor de aangrenzende percelen.

De oude grindplas/visvijver ligt binnen de kade en valt buiten het projectgebied van het Grensmaasproject. Het opvullen van de visvijver is derhalve niet opgenomen in het Grensmaasproject. Door uitvoering van het Grensmaasproject komt de Maas dichterbij Meers en de visvijver te liggen. Hierdoor zal het waterpeil in de visvijver in de toekomst iets sneller reageren op een stijgend Maaspeil dan in de huidige situatie. Echter door de rivierversuiming zullen de Maaswaterstanden en daarmee de grondwaterstand en het waterpeil in de visvijver ten opzichte van de huidige situatie dalen tijdens hoge waterstanden. Dit betekent dat wateroverlast via het grondwater of de visvijver pas zal optreden bij een hogere Maasafvoer dan in de huidige situatie het geval is; er zal dus minder vaak grondwateroverlast optreden. De aanleg van een dekgrondberging tussen de Maas en de visvijver blijkt zelfs nog verder beschermend te werken doordat de berging een ondoorlaatbare barrière vormt voor het stijgende Maaswater dat in de richting van de visvijver stroomt. Het door indiener genoemde mogelijke risico op 'piping' zal door uitvoering van het Grensmaasproject dan ook minder worden. Voor meer informatie wordt verwezen naar het achtergronddocument 3 Grondwater.

Indiener: 31, 33, 45, 48, 49, 50, 51, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 109, 110, 111, 123, 125, 126, 127, 128, 161.

Indiener tekent bezwaar aan tegen de aanleg van de nevengeul ten oosten van Maasband. Daarbij wordt gesteld dat door deze nevengeul de woongemeenschap Maasband op een eiland komt te liggen dat gedurende een langere periode per jaar volledig omgeven zal zijn door (Maas)water. Dit verhoogt de gevoelens van onveiligheid.

Een aantal indiener (31, 33, 45, 48, 49, 50, 51, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 109, 110, 111, 123, 125, 126, 161) heeft bovendien twijfels over de stabiliteit van het te vormen eiland gelet op de kracht die het water van de Maas bij hoge waterstanden heeft. Uitspoeling en afkalving van grond en uiteindelijke verzakking van de woningen worden zeer wel denkbaar geacht. Ook wordt de bereikbaarheid van Maasband via een nog aan te leggen brug ontoereikend geacht.

De nevengeul bij Maasband is nodig om de hoogwaterdoelstelling te bereiken aangezien er aan de rivierzijde geen ruimte voor rivierversuiming is. Berekeningen laten zien dat de nevengeul circa 115 dagen per jaar mee stroomt. Door de aanleg van de nevengeul komt Maasband circa vier maanden per jaar op een eiland te liggen. Om het 'eilandgevoel' te verminderen is het ontwerp van de nevengeul ten opzichte van 1998 al gewijzigd. De weerd naast de nevengeul wordt aangelegd in de vorm van een plateau zodat de overgang van Maasband naar het diepste punt van de geul geleidelijker is. Tevens wordt een drempel in de instroomopening van de nevengeul aangebracht waarmee wordt voorkomen dat de nevengeul als hoofdgeul gaat functioneren en te diep wordt.

Tijdens en na de uitvoering wordt Maasband omsloten door een ringkade. Deze situatie is vergelijkbaar met andere dorpen in het gebied zoals bijvoorbeeld Borgharen. Ten zuiden van Maasband wordt een hoogwater vrije verbindingsbrug aangelegd. De brug zal pas bij een extreem hoge afvoer (hoger dan de maatgevende 1/250 per jaar) overstroomd. De kans hierop is uiterst gering. Maasband blijft dan ook gewoon bereikbaar tijdens hoogwaters. Door de aanleg van de nevengeul vervallen een

drietal andere (deels onverharde)verbindingroutes naar Maasband. Met de aanleg van een hoofdweg met de brug is ons inziens de bereikbaarheid van Maasband op voldoende wijze gewaarborgd. Een tweede brug achten wij daarom niet noodzakelijk. De snelheden in de rivier ter plaatse van Maasband dalen in het Voorkeursalternatief 2003 met ongeveer 0,5 m/s ten opzichte van de huidige situatie. Hierdoor neemt het risico op erosie van de Maas bij Maasband af. In de geul zelf zijn de snelheden bij de maatgevende 1/250 afvoer bij de instroomopening circa 2,0 m/s. Verder komt de snelheid bij die afvoer niet boven de 1,0 m/s in de geul. Bij deze stroomsnelheden wordt niet verwacht dat uitspoeling en afkalving van de oevers zal optreden.

Indieners: 31, 33, 45, 48, 49, 50, 51, 75, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 109, 110, 111, 123, 125, 126, 127, 128, 161

Het alternatief om de gewenste waterstandsverlaging ter hoogte van Maasband en dus de veiligheidsdoelstellingen van het Grensmaasproject te behalen is een rivierverruiming op Belgisch grondgebied. Aangedrongen wordt om dit alternatief ten uitvoer te brengen en de nevengeul achterwege te laten. Indieners 127 en 128 merken in dit verband op dat tot op heden alleen toezeggingen zijn gedaan over overleg met de Belgische overheden, maar dat enige voortgang nog niet is geconstateerd. Tijdens de informatieavond op 28 april 2003 zijn hierover vragen gesteld door raadslid W. Janssen, die onvoldoende zijn beantwoord.

Indiener 75 vraagt zich af de stelling wordt onderschreven dat in geval de Belgische variant bij Maasband beter en structureel goedkoper is, deze uitgevoerd moet worden? Zelf staat indiener 75 een tweeledige en versnelde aanpak voor van de uitvoering van het Vlaams Voorkeursalternatief in combinatie met rivierverruiming op de locatie Kotem. Indiener noemt een aantal voordelen die de uitvoering van de gezamenlijke grensoverschrijdende aanpak heeft:

- doet meer recht aan het karakter van de Maas als grensrivier;
- leidt tot beperking van de wateroverlast aan beide zijden van de rivier;
- biedt kansen voor meer natuurontwikkeling;
- leidt tot een meer evenwichtige inrichting van de Grensmaasvallei;
- voorkomt allerlei civieltechnische werken en kapitaalvernietiging.

Door het bereiken van een grotere waterstanddaling wordt volgens indiener de nevengeul bij Maasband overbodig. Ook zijn de toekomstige stroomsnelheden ter hoogte van Meers beheersbaar en wordt de flessenhalswerking bij Maasband en Berg aan de Maas aanzienlijk verminderd. Tevens hoeven een tweetal in de kern van Maasband gevestigde melkveebedrijven niet te worden verplaatst. Op basis van de resultaten van het Cumulatief onderzoek wenst indiener dat het Rijk spoedig met Vlaanderen in overleg zal treden. Om het Vlaams Voorkeursalternatief en uitvoering van Kotem gestalte te geven. Indiener wenst duidelijkheid hierover bij de vaststelling van het POL Grensmaas.

Waar het gaat om het bereiken van voldoende hoogwaterbescherming voor de bewoners aan de Nederlandse zijde van de rivier willen Gedeputeerde Staten dat op eigen kracht zeker kunnen stellen. Echter er blijft gestreefd worden naar tweezijdige rivierverruiming waaronder de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties.

Daarnaast zien wij geen mogelijkheden om de nevengeul bij Maasband te vervangen door ingrepen aan Vlaamse zijde. Om dezelfde waterstandsvaling te bereiken als de nevengeul bij Maasband zijn aan de Vlaamse oever bij Mazenhoven en Maasbeemdergreend (de Cup) forse ingrepen nodig in de vorm van rivierverruiming. Hiervoor is fysiek geen ruimte aanwezig. De winterdijk ligt dicht op de Maasoever en beschermt het lager gelegen en relatief dicht bevolkte mijnverzakkingsgebied en de drinkwatervoorziening voor half Belgisch Limburg. Grootschalige rivierverruiming zou deze belangen ernstig in gevaar kunnen brengen. Tevens is de Maasoever aan Vlaamse kant aangewezen als natuurreservaat en habitatrichtlijngebied waardoor grootschalige ingrepen niet mogelijk zijn. Ook zijn in de Maasoever op korte afstand van de Maas vijf grensoverschrijdende hoofdtransportleidingen aanwezig die verlegd zouden moeten worden. De kosten voor verlegging van deze leidingen worden geraamd op minimaal 30 miljoen euro. Een en ander is door Vlaamse autoriteiten bevestigd in de Vlaams-Nederlandse Projectgroep Grensmaas.

Indieners: 41, 94

Indieners hebben bedenkingen bij het verleggen van de beekloop van de Geul vanaf het Julianakanaal tot aan de Maas gedurende de uitvoering van de ontgroning Haertelsteinveld. Volgens indieners heeft deze werkwijze nadelige ecologische en morfologische consequenties. Het heeft de voorkeur van indieners dat de Geul haar huidige tracé blijft volgen in onvergraven gebied. Zo blijven hydromorfologische en bodemkundige randvoorwaarden voor het ontstaan

van onder andere natuurlijke oeverafkalving en grindbanken in dit tracé duurzaam behouden. Indiëners pleiten er daarom voor een uitvoeringsalternatief te ontwikkelen waarbij langs de huidige loop aan weerszijden een strook van tenminste 25 m wordt gevrijwaard van afgraving. De precieze strookbreedte voor een vrij meanderende beek dient met een horizon van bijvoorbeeld 100 jaar nog nader te worden berekend.

Een ander alternatief is om de voorziene tijdelijke verlegging van de Geul als permanent tracé in te richten, dus vanaf het Julianakanaal in zuidelijke richting en vervolgens een (korte) doorsteek naar het onvergraven gebied ten oosten van Itteren. Tevens acht indiener het onduidelijk of er voldoende afstemming is tussen het Grensmaasproject en de voorziene ingrepen bij het Julianakanaal (Zandmaas/Maasroute), waarbij ter plaatse van de Geul aan nog een andere variant wordt gedacht, namelijk het verleggen van de Geulduiker onder het Julianakanaal in noordelijke richting.

Het tijdelijk verleggen van de loop van de Geul en het weer terugleggen naar het huidige tracé na opvulling zal inderdaad nadelige ecologische en morfologische consequenties hebben voor de Geul, die zich echter in de loop van de tijd – nadat de Geul weer is teruggelegd in een grindpakket – wel weer zullen herstellen.

Technisch gezien is het aanwijzen van stroken onvergraven natuur langs de Geul mogelijk, door de dekgrondberging in twee delen te splitsen. Om elk deel kan een aparte ringdijk met invaart worden aangelegd. Hierdoor neemt het oppervlak dekgrondberging af waardoor er minder grind vrijkomt. Ook moet er voorzieningen worden getroffen (waaronder de aanleg van een extra ringdijk over een grote afstand) waardoor de uitvoeringskosten toenemen. Om deze financiële redenen – afgezet tegen de beperkte en tijdelijke ecologische en morfologische consequenties – is niet voor deze optie gekozen. Na de aanleg van de dekgrondberging kan de Geul naar het huidige tracé worden teruggelegd. Het definitief besluit over het al dan niet omleggen van de Geul zal in het kader van de verdere planuitwerking en bij de vergunningaanvragen samen met betrokken instanties worden genomen.

Uit het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden van het MER Grensmaas 2003 blijkt dat in Itteren het Geistingenterras met verschillende geulvormige laagtes, de Maas, de Oude Kanjelbeek en de Geul(monding) een hoge landschappelijke ensemblewaarde hebben. Alle potentiële landschappelijke en archeologisch waardevolle gebieden binnen de Grensmaas zijn gewaardeerd. De locatie Itteren valt binnen klasse 1, zijnde een gebied met een hoge gaafheid en hoge archeologische en landschappelijke waarde. Het onvergraven gebied rondom de dekgrondberging Itteren is derhalve archeologisch en landschappelijk waardevol. Om die reden kan de Geul niet met een brede meanderzone om de dekgrondberging heen worden geleid. Tevens is in het MER aangegeven dat de beekdalen en het mondingsgebied van de Geul en Kanjelbeek aardkundig waardevolle vormen betreft. Er heeft afstemming plaatsgevonden over de voorziene ingrepen bij het Julianakanaal. De plannen in het kader van het project Maasroute zijn nog niet zover uitgewerkt dat er een definitief ontwerp voor de Geulduiker is. Voorsnog wordt in het project Maasroute uitgegaan van aanpassing van de duiker op de bestaande locatie.

Indiener: 52

Indiener stelt voor een hoogwatervluchtplaats in te richten op de locatie Koeweide, aan de oostzijde van de Slapersdijk. Hiermee wordt een mogelijkheid geschapen voor een bovenmaai-veldse dekgrondberging, die een eventueel overschot aan dekgrond kan herbergen.

Op de locatie Koeweide is het niet nodig om een hoogwatervluchtplaats voor dieren aan te leggen omdat de bestaande Slapersdijk als zodanig dienst zal doen. Het bovengronds bergen aan de oostzijde van de Slapersdijk is vergunningstechnisch niet mogelijk omdat dit gebied deel uit maakt van het stroomvoerende winterbed: in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken zijn ophogingen in dit gebied niet toegestaan in verband met het waterstandsverhogend effect van ophogingen. Bovendien is ondergrondse dekgrondberging – die gepaard gaat met voorafgaande grindwinning – noodzakelijk om aan de randvoorwaarde van een budgetneutrale uitvoering te kunnen voldoen.

Indieners: 52, 56

Indieners constateren uit de samenvatting van achtergronddocument 4 Natuur dat hoogwater-vrij terrein ontbreekt, hetgeen het beheer problematisch maakt. Hoogwatervluchtplaatsen kunnen volgens hen worden gemaakt uit de beschikbare hoeveelheid dekgrond.

Volgens het Voorkeursalternatief 2003 worden geen hoogwater-vrije terreinen als vluchtplaats voor dieren aangelegd, omdat deze reeds in voldoende mate aanwezig zijn. Overigens zijn de hoeveel-

heden dekgrond die nodig zouden zijn voor de aanleg van hoogwatervrije terreinen dusdanig klein dat dit slechts een geringe invloed zou hebben op de hoeveelheid te bergen dekgrond in de dekgrond-bergingen.

Indiener: 56

Indiener stelt dat een oplevering onder maaiveld van de dekgrondberging Aan de Maas een negatief effect heeft waardoor plassen zullen ontstaan. Dit doet de beleving van het landschap geen goed.

De dekgrondberging op de locatie Aan de Maas wordt op het niveau van de rivierverruiming afgewerkt en staat in open verbinding met de Maas. Met stijgend Maaswater zal de berging net als het ernaast gelegen verruimde winterbed overstromen en met dalend Maaswater loopt dit gebied vervolgens weer leeg. De dekgrondberging wordt hiertoe aflopend naar de Maas aangelegd. Er zullen derhalve geen plassen op deze locatie ontstaan.

Indiener: 75

Indiener vraagt zich af of de langshaven bij Aan de Maas na uitvoering van het project gehandhaafd blijft of niet. In het ontwerp-POL Grensmaas staat dat na voltooiing van de locatie Aan de Maas de langshaven wordt opgeleverd op een wijze die nog nader ingevuld moet worden in overleg met de toekomstige beheerders. Tevens is aangegeven dat Natuurmonumenten hier al toestemming voor heeft gegeven. De vraag van indiener is wat deze toestemming behelst. Indiener is altijd uitgegaan van opheffing van de langshaven na oplevering van het project als dit niet het geval is vraagt indiener zich af of deze haven een recreatieve functie kan vervullen. Bovendien zou de kostenbesparing die achterwege laten van sloop van de langshaven oplevert kunnen worden benut voor aanleg van de gewenste tweede brug bij Maasband en de aanleg van een fiets- en voetgangerstrap aan de brug van de rijksweg A76/E314.

Bij Aan de Maas wordt een tijdelijke voorziening aangelegd waar laad- en losactiviteiten zullen plaatsvinden. Uitgangspunt voor het Grensmaasproject is dat alle voor de uitvoering aangelegde tijdelijke werken, waaronder de bypass bij Aan de Maas, na afloop van de uitvoering verwijderd worden en de situatie in de oude staat hersteld wordt, tenzij nadrukkelijk anders met de toekomstige beheerder en het bevoegd gezag nader wordt overeengekomen. In het ontwerp-POL Grensmaas is niet opgenomen dat deze voorziening kan blijven liggen. Rijkswaterstaat is de beheerder van het Julianakanaal en staat op het standpunt dat deze voorziening na uitvoering van het Grensmaasproject moet worden verwijderd. Natuurmonumenten heeft hierin geen formele zeggenschap.

Indiener: 75

Indiener stelt dat in het POL Grensmaas explicieter moet worden aangegeven wat het beschermingsniveau in Nattenhoven zal zijn. Aangezien op de locatie Nattenhoven volgens het MER Grensmaas geen gebruik kan worden gemaakt van de bandbreedte in de ontgravingsdiepte, eist indiener hier uitvoering van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief in die zin dat de rivierverruiming bij Nattenhoven vergroot wordt tot wat maximaal mogelijk is zodat de waterstanden verder dalen.

Door uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 worden de doelstellingen van het Grensmaasproject – inclusief de hoogwaterdoelstelling van 1/250 per jaar bij Nattenhoven – gehaald. Uitvoering van de Meest Milieuvriendelijk Alternatief-variant op de locatie Nattenhoven is derhalve naar onze mening niet nodig. Uitvoering van de Meest Milieuvriendelijk Alternatief-variant op de locatie Nattenhoven past bovendien niet binnen een budgetneutrale uitvoering.

Indiener: 75

De woningen van de Weerterhof vallen binnen het gebied van een winzone. Dit betekent dat ter plaatse van deze monumentale bebouwing ontgrondingen mogelijk zijn. Indiener heeft hier tegen bezwaren omdat ontgraving en inklinking van de bodem ter plekke volgens opvatting indiener ertoe kan leiden dat de Weerterhof overstromingsgevoelig wordt en niet meer bereikbaar is voor hulpdiensten in geval van calamiteiten. Indiener wijst ook op het feit dat in 1998 (inspraakronde bestemmingsplan en streekplan Grensmaas) het standpunt is ingenomen dat deze woningen buiten het reservegebied van de kleiberging zouden komen te liggen. Tevens was volgens indiener afgesproken dat ter plaatse een nieuwe toegangsweg zou worden aangelegd. Ook zouden de effecten op de grondwaterstand en op mogelijk verzakkinggevaar voor

deze woningcluster nader bekeken worden. De gemaakte afspraken moeten volgens indiener worden nagekomen.

De woningen van de Weerterhof zelf vallen buiten de winplaats. Het gebied direct rondom de Weerterhof is in het ontwerp-POL Grensmaas aangewezen als geluidsgevoelig gebied en winzone. Dit gebied kan mogelijk en alleen onder voorwaarden ontgrind worden. In het MER Grensmaas is de kans op zettingsschade door veranderende grondwaterstanden onderzocht. Zelfs voor de 'worst case' worden geen zettingen verwacht die tot schade kunnen leiden. De effecten tijdens de uitvoering zijn grotendeels afhankelijk van de gevolgde uitvoeringsmethode en worden onderzocht in het kader van de vergunningverlening. Door uitvoering van het Grensmaasproject dalen de rivierwaterstanden in de locatie Meers. Ook voor de Weerterhof zal de kans op overstromingen daardoor afnemen. Weliswaar kan de omringende dekgrondberging verlaagd opgeleverd worden, maar de bereikbaarheid van de Weerterhof zal niet slechter worden dan in de huidige situatie, ook niet tijdens de uitvoering. Indien hiervoor de aanleg van een nieuwe toegangsweg nodig is zal deze worden aangelegd. Hiermee wordt ons inziens voldaan aan de gemaakte afspraken.

Indiener: 76

De grondwaterstands daling in de gebieden Ven onder de Berg en Maaswinkel zijn vermoedelijk te wijten aan de locatie Meers. Mogelijke mildeerende maatregelen die voorgesteld worden in de vorm van kleischermen aan Vlaamse zijde, worden als niet realistisch beschouwd om de knelpunten op te heffen. Van compensatiemogelijkheden is voor de betreffende habitats zeker geen sprake. Deze zijn nagenoeg onvervangbaar. Een hoger insteekniveau in Meers wordt als oplossing gezien.

Het is juist dat uitvoering van de locatie Meers het grootste effect heeft op de grondwaterstand ter plaatse van de locaties Ven onder de Berg en Maaswinkel. Uit nader veldonderzoek is gebleken dat de locatie Ven onder de Berg een onafhankelijk grondwatersysteem heeft en dat er geen negatieve effecten van het Grensmaasproject te verwachten zijn. De problematiek bij de locatie Maaswinkel (droogvallen poelen) kan met eenvoudige maatregelen gemitigeerd worden. Dit is in een gemeenschappelijke Vlaams-Nederlandse aanpak uitgewerkt.

Indiener: 80

Indiener is agrarisch ondernemer te Urmond en vraagt zich af of de geplande omvang van de stroomgeulverbreding noodzakelijk is. Voor indiener betekent dit dat het water dichterbij het gebouwencomplex kan komen dan nu het geval is. Hij vraagt zich af hoe de dieren op tijd in veiligheid gebracht kunnen worden in tijden van hoogwater als de gehele inrichting aangrenzend aan het bedrijf continu verandert.

De stroomgeulverbreding en weerdverlaging op de locatie Urmond zijn noodzakelijk voor het bereiken van de hoogwaterdoelstelling. Door uitvoering van het project wordt de stroomgeul van de Grensmaas weliswaar breder, maar de waterstanden zullen met name tijdens hoogwater dalen, waardoor minder vaak wateroverlast zal ontstaan voor de omgeving. De inrichting van het gebied zal tijdens de uitvoering slechts geleidelijk aan veranderen. Daarom worden hierdoor geen problemen verwacht ten aanzien van het in veiligheid brengen van vee in het omringende cultuurlandschap.

Indiener: 82

Indiener wil 100% garantie dat indien er door middel van natte ontgrinding zal worden ontgrind, het ontstane gat in dit geval de haven in het Trierveld weer in de huidige situatie (zelfde hoogte en infrastructuur) zal worden teruggebracht. Tevens vraagt indiener de garantie dat de Ruitersdijk als fietspad zal terugkomen.

In de uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas dat – gelijktijdig met de vaststelling van het POL Grensmaas – zal worden gesloten zijn eisen opgenomen waaraan het ontwerp, de uitvoering, civiele werken en de oplevering van gebieden moeten voldoen. Zo zijn opleveringseisen opgenomen voor de dekgrondbergingen. Voor het Trierveld is een maximale maaiveldverlaging van 1,4 m toegestaan. Tevens dient het Trierveld direct na oplevering geschikt te zijn voor landbouw. Tijdelijke werken zoals ringdijken en havens dienen na afloop van de uitvoering verwijderd te worden en de situatie en infrastructuur in oude staat hersteld te worden. Het herstellen van de Ruitersdijk als fietspad hoort hier ook bij.

Indiener: 86

Indiener is agrarisch ondernemer op de Weerterhof en maakt ernstig bezwaar tegen het feit dat hij in tijden van hoogwater op een 'eiland' komt te zitten. Hij vraagt zich af hoe hij zijn dieren tijdig in veiligheid kan brengen als de getroffen voorzieningen (kaden) onvoldoende bescherming bieden.

Door uitvoering van het Grensmaasproject dalen de rivierwaterstanden in de locatie Meers. Ook voor de Weerterhof zal de kans op overstromingen daardoor afnemen. Weliswaar kan de omringende dekgrondberging verlaagd opgeleverd worden, maar de bereikbaarheid van de Weerterhof zal niet slechter worden dan in de huidige situatie, ook niet tijdens de uitvoering. Indien hiervoor de aanleg van een nieuwe toegangsweg nodig is zal deze worden aangelegd.

Indiener: 87

Indiener is agrarisch ondernemer in de omgeving van Koeweide en zal gronden verliezen als gevolg van het Grensmaasproject. Hij heeft zijn bedenkingen bij de omvang van de stroomgeulverbreding en vraagt zich af wat de noodzaak ervan is. Voor hem betekent dit dat het water dicht bij het gebouwencomplex kan komen dan nu het geval is. Hij vraagt zich tevens af hoe hij zijn dieren op tijd in veiligheid kan brengen ten tijde van hoog water wanneer de gehele inrichting aangrenzend aan zijn bedrijf continu verandert. Het is volgens hem onmogelijk tijdig in te schatten welke gevolgen de doorlopende veranderingen aan het landschap betekenen ten tijde van hoog water.

De stroomgeulverbreding op de locatie Koeweide is noodzakelijk voor het bereiken van de doelstellingen van het Grensmaasproject binnen de randvoorwaarde van budgetneutrale uitvoering. Door uitvoering van het project wordt de stroomgeul van de Grensmaas weliswaar breder, maar de waterstanden zullen net als tijdens hoogwater dalen, waardoor minder vaak wateroverlast zal ontstaan voor het omringende cultuurlandschap. De inrichting van het gebied zal tijdens de uitvoering slechts geleidelijk aan veranderen. Daarom worden hierdoor geen problemen verwacht ten aanzien van het in veiligheid brengen van vee in het omringende cultuurlandschap.

Indiener: 92

Indiener stelt dat de maatregelen bij Koeweide-west en de nevengeul (banaan) niet noodzakelijk zijn voor de veiligheid. Door de dekgrondberging onder de nevengeul wordt verdere rivierverruiming in de toekomst uitgesloten, daarnaast is het risico op uitspoeling groot. Beter is het om in het Trierveld (buiten de invloed van de rivier) een dekgrondberging te realiseren en wel met een gesloten grondbalans.

De maatregelen in Koeweide-west (stroomgeulverbreding en aanleg dekgrondberging Slapersdijk) zijn inderdaad niet volledig nodig voor het realiseren van de hoogwaterdoelstelling (veiligheid). Om integraal de overige projectdoelstellingen binnen de randvoorwaarde budgetneutraliteit te kunnen realiseren zijn de maatregelen echter wel noodzakelijk. De dekgrondberging Slapersdijk sluit verdere rivierverruiming niet uit, omdat de dekgrondberging op voldoende afstand van de rivier ligt, achter de Slapersdijk, waardoor ook het genoemde risico van uitspoeling niet reëel is. Aan de andere kant zijn aanvullende maatregelen in de toekomst op deze locatie niet waarschijnlijk, omdat juist op deze locatie al – zoals door indiener aangegeven is – meer ontgrond wordt dan op dit moment strikt genomen voor de veiligheid noodzakelijk is. Op deze locatie is dus qua veiligheid sprake van 'overruimte'. Kanttekening is dat het inderdaad mogelijk is om de dekgrondberging Slapersdijk te laten vervallen, en de dekgrondberging in het oostelijke deel van de locatie Koeweide, dus op het Trierveld, te vergroten. Deze optie is ook in het MER Grensmaas opgenomen (de zogenaamde Griffioen-variant). In de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 (zie bijlage C) zijn nog andere varianten hierop opgenomen. Uit een vergelijking van de effecten blijkt dat de aanleg van een dekgrondberging op het Trierveld qua milieueffecten beter scoort dan de variant zoals opgenomen in het Voorkeursalternatief 2003. Tegen de Griffioenvariant bestaat echter veel weerstand in Schipperskerk en Illikhoven. Op basis hiervan is in het Eindplan Grensmaas gekozen voor een compromis, waarbij een deel van de dekgrond in de dekgrondberging Slapersdijk wordt geborgen en een deel op het Trierveld. Het Eindplan Grensmaas is op 21 december 2001 vastgesteld door Provinciale Staten als uitgangspunt voor de verdere besluitvorming, en vormt samen met proefproject Meers het Voorkeursalternatief 2003. De aanvulling op het MER Grensmaas heeft niet geleid tot een wijziging ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 92

Indiener verzoekt zodanige maatregelen te treffen dat de inzet van het fietsveer van Grevenbicht gecontinueerd wordt.

De voet-fiets veren bij Grevenbicht en Aan de Maas worden in het kader van het Grensmaasproject dusdanig aangepast dat ze in de toekomst onder dezelfde condities te gebruiken zijn als in de huidige situatie. Alleen tijdens een korte periode, als de directe omgeving van de veren wordt afgegraven en de afmeerconstructie wordt aangepast, zal gebruik van de veren niet mogelijk zijn.

Indiener: 95

Indiener heeft grote moeite met het voornemen bij Borgharen een waterkrachtcentrale aan te leggen. De turbines van waterkrachtcentrales brengen ernstige schade aan vissen toe. Daarnaast ligt in de zomermaanden het zuurstof gehalte van de Grensmaas nu al regelmatig onder de norm voor vissen. In de huidige situatie wordt het zuurstofgehalte nog positief beïnvloed door het feit dat het water voor een groot deel over de stuw naar beneden stort. Dit effect gaat echter bij de aanleg van een waterkrachtcentrale verloren.

De aanleg van een eventuele waterkrachtcentrale bij de stuw van Borgharen maakt geen onderdeel uit van het Grensmaasproject. Discussie over nut, noodzaak en ecologische effecten vindt daarom plaats buiten het kader van het Grensmaasproject. Er is een verzoek ingediend om op het Bosscherveld bij de stuw van Borgharen een waterkrachtcentrale te realiseren. Op de plankaart is indicatief de plaats aangeduid voor vestiging van deze waterkrachtcentrale en voor de vispassage die erop aansluit. Voor de waterkrachtcentrale is in het verleden een MER gemaakt. De commissie voor de milieueffectrapportage heeft hierover geadviseerd. De uiteindelijke afweging over nut en noodzaak en de ecologische effecten van de waterkrachtcentrale vindt plaats bij de behandeling van de aanvragen voor de benodigde vergunningen. Zodra duidelijk is dat de waterkrachtcentrale vergunbaar is, dient deze planologisch in een bestemmingsplan te worden geregeld. Het ruimtebeslag van vispassage en waterkrachtcentrale dient geminimaliseerd te worden en beide objecten dienen op zorgvuldige wijze te worden ingepast in het landschap dat bij uitvoering van het Grensmaasproject ontstaat.

Indiener: 113

Indiener verzoekt om in het POL Grensmaas nadrukkelijker vast te leggen, binnen welk gebied de feitelijke uitbreiding van de vaste verwerkingsinstallatie zal kunnen plaatsvinden. Indiener wijst er op dat de bestaande situatie, zonder uitbreiding van de verwerkingsinstallatie te Meers, het niet toelaat het touvenant uit Maasband en Urmond op een economische verantwoorde wijze te verwerken. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door ruimtegebrek en anderzijds door geluidsoverlast.

De ruimtelijke uitbreidingsmogelijkheden zullen op gemeentelijk niveau worden geregeld. Daarbij zal voldaan moeten worden aan de eisen die de Wet geluidhinder stelt.

Indiener: 113

Indiener wijst er op dat noch in het ontwerp-POL Grensmaas, noch in het MER Grensmaas is vastgelegd dat de status van de locatie Meers, anders dan de andere deelprojecten van het Eindplan Grensmaas reeds eerder is aangewezen als grindwinplaats. Indiener verwijst daarbij naar eerdere vaststellingen in het Provinciaal Ontgrondingenplan (1992), het Grondstoffenplan Provincie Limburg (1998), het Ontwerp Streekplan Grensmaas (1998), het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (2001) en het besluit van Provinciale Staten van 21 december 2001 (E-427-1). Indiener acht het noodzakelijk, ter verduidelijking, deze reeds eerder toegekende status, los van de integrale uitvoering, nadrukkelijk te noemen.

Binnen de in het POL (2001) opgenomen winplaats Meers is het proefproject Meers reeds planologisch vastgelegd. Deze status verandert niet met de vaststelling van het POL Grensmaas, zoals onder meer blijkt uit paragraaf 1.4 van dat document. Met de vaststelling van het POL Grensmaas wordt de rest van de winplaats Meers (opnieuw) aangewezen, samen met alle andere winplaatsen in het Grensmaasgebied. De locatie Meers maakt integraal onderdeel uit van het Grensmaasproject.

Indiener: 113

Op de plankaart 1, behorende bij het ontwerp-POL Grensmaas, lijkt aangeduid dat het eiland ter hoogte van Meers onderdeel van het project zou zijn. Op plankaart 7b, locatie Meers, is voor dit eiland geen nadere aanduiding gegeven. Volgens indiener zou dit als 'onvergraven natuur' moeten worden aangeduid.

Het zomerbed van de Maas inclusief daartoe behorende eilanden maakt geen onderdeel uit van het projectgebied Grensmaas. De aanduiding 'onvergraven natuur' is alleen van toepassing op gronden binnen het projectgebied. Op plankaart 1 is het eiland aangeduid als P2, ontwikkelingsgebied eco-systemen. Daarmee geven wij aan welke ontwikkelingen wij hier wenselijk vinden en welke niet (zie p. 25 ontwerp-POL Grensmaas)

Indiener: 114

Indiener is van mening dat bij een diepere ontgraving het belang van natuur en ecologie als mede het woon- en leefklimaat gewaarborgd moeten blijven.

Een verlaging van de ontgravingsdiepte (ook wel insteekniveau genoemd) ten opzichte van het Voorkeursalternatief 2003 levert weliswaar meer waterstanddaling en grind op, maar scoort vanuit natuuroverwegingen en grondwatereffecten beduidend slechter dan het Voorkeursalternatief 2003. Om natuurbelangen te waarborgen is een diepere ontgraving niet in het Voorkeursalternatief 2003 opgenomen. Wij hebben de tekst ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas op dit punt verduidelijkt.

Indiener: 115

In het ontwerp-POL Grensmaas (p. 13) staat aangegeven dat de kleischermen direct langs de rivier worden aangelegd. Dit in tegenstelling tot het gebied Trierveld (meer dan 1,5 km). Indiener is van mening dat dit niets met het Grensmaasproject te maken heeft, maar puur met winstbejag voor de overheid, provincie en gemeente.

In het ontwerp-POL Grensmaas (p. 13) is een fictieve situatieschets gegeven van de situatie voor en na uitvoering van het Grensmaasproject. In het MER Grensmaas (p.108) zijn de algemene uitgangspunten beschreven voor het bepalen van de meest geschikte locatie voor de dekgrondbergingen. Een van de uitgangspunten is dat de bergingen zo ver mogelijk buiten de invloedssfeer van de rivier worden aangelegd om erosie te voorkomen en toekomstige rivierversuiming mogelijk te maken. Tevens moet een efficiënte uitvoering mogelijk zijn en moet het project budgetneutraal uitgevoerd kunnen worden. Deze uitgangspunten zijn bepalend geweest voor het aanwijzen van het Trierveld als meest geschikte locatie voor de berging van een deel van de dekgrond uit de (omgeving van de) locatie Koeweide.

Indiener: 117

Indiener is van mening dat uitbreiding van de dekgrondberging Trierveld op voorhand tegemoet komt aan de wensen van diverse andere belanghebbende partijen waardoor andere gebieden gespaard kunnen blijven.

Het is mogelijk om de dekgrondberging Slapersdijk te laten vervallen, en de dekgrond-berging in het oostelijke deel van de locatie Koeweide, dus op het Trierveld, te vergroten. Deze optie is ook in het MER Grensmaas opgenomen (de zogenaamde Griffioen-variant). In de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C) zijn nog andere varianten hierop opgenomen. Uit een vergelijking van de effecten blijkt dat de aanleg van een dekgrondberging op het Trierveld qua milieueffecten beter scoort dan de variant zoals opgenomen in het Voorkeursalternatief 2003. Tegen de Griffioenvariant bestaat echter veel weerstand in Schipperskerk en Illikhoven. Op basis hiervan is in het Eindplan Grensmaas gekozen voor een compromis, waarbij een deel van de dekgrond in de dekgrondberging Slapersdijk wordt geborgen en een deel op het Trierveld. Het Eindplan Grensmaas is op 21 december 2001 vastgesteld door Provinciale Staten als uitgangspunt voor de verdere besluitvorming, en vormt samen met proefproject Meers het Voorkeursalternatief 2003. De aanvulling op het MER Grensmaas heeft niet geleid tot een wijziging ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 129

Reeds in het stadium van de startnotitie is indiener betrokken geweest bij de planvorming. Grindwinning en Landinrichting gaan hand in hand in de Grensmaas. In globale zin is aan te geven dat een cultuurlandschap gedeeltelijk wordt getransformeerd tot natuurlandschap. Vooral de weidegebieden langs de Maas, daar gesitueerd vanwege de nattere gronden, zullen

verdwijnen. Dit heeft invloed op de samenhang van het landschap en op de waardevolle 'landschapsgezichten' langs de Maas. Het is positief te constateren dat de ingrepen langs de rivier zoveel mogelijk in samenhang met het aangrenzende cultuurlandschap plaatsvinden. In het MER Grensmaas wordt terecht aangegeven dat het Voorkeursalternatief 2003 het minst schadelijk is voor de aanwezige cultuurhistorische waarden. Conform de conclusie in het MER Grensmaas wil indiener de keuze voor het Voorkeursalternatief 2003 ondersteunen.

Wij waarderen uw steun voor onze voornemens.

Indiener: 134

Indiener is van mening dat de uitbreiding van de dekgrondberging Trierveld met 19 ha alleen in westelijke richting mogelijk is. Bij een uitbreiding in zuidelijke richting vormen de effecten van met name laagfrequentgeluid voor de woonkern Schipperskerk een probleem. Een uitbreiding naar het noorden zou een bedreiging vormen voor de woonkern Illikhoven. En voor de uitbreiding in oostelijke richting vormt de ligging van het Julianakanaal een barrière.

Het door indiener genoemde voorstel voor de dekgrondberging op de locatie Koeweide is als de zogenaamde Sittard-Geleen-Born-variant in de aanvulling op het MER Grensmaas uitgewerkt (zie bijlage C). De analyse voor de varianten voor de locatie Koeweide in de aanvulling op het MER Grensmaas heeft niet geleid tot een wijziging ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 134

Indiener verzoekt de bestemming geluidsgevoelig gebied aan de westzijde van de dekgrondberging Trierveld (circa 7 ha groot) te wijzigen in 'landbouw na ontgronding en opvulling'.

Het voorstel van indiener is in het Voorkeursalternatief 2003 niet mogelijk, omdat hier bebouwing met woon/werk-bestemming aanwezig is. Het Voorkeursalternatief 2003 is overgenomen in het ontwerp-POL Grensmaas. De analyse voor de varianten voor de locatie Koeweide in de aanvulling op het MER Grensmaas heeft niet geleid tot een wijziging ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 136

Indiener merkt op dat er tussen het ontwerp-POL Grensmaas en de ingrepen in het kader van het proefproject Meers, voor zover in dat gebied sprake is van overlap, de ontwikkelingen niet op elkaar aansluiten. Indiener merkt op dat het in het kader van het proefproject Meers de bedoeling is een hoogwatergeul te graven (zie plankaart 6 'stroomgeulverbreding'). In het ontwerp-POL Grensmaas is op een deel van die hoogwatergeul de bestemming 'onvergraven natuur' gelegd. De provincie ziet deze onvergraven natuur als essentieel voor het halen van de natuurdoelstellingen en het toekomstig beheer van het gebied. Aan deze onvergraven natuur mag derhalve niet worden getornd. Het in het POL vastgelegde beleid dient derhalve sturend te zijn voor de verdere ontwikkelingen. Indiener stelt dat vorenstaande betekent, dat de hoogwatergeul in het kader van het proefproject Meers niet meer op de voorgenomen wijze kan worden aangelegd. In het kader van het proefproject zal hiervoor dan ook een alternatief moeten worden gezocht.

Er is sprake van een inconsistentie op de plankaarten. Het gebied dat in het kader van het proefproject Meers als hoogwatergeul wordt vergraven wordt in de eindsituatie – als ook het aangrenzende westelijk gelegen gedeelte ontgrond is – weerdverlaging. De plankaarten 1 en 7B zijn hierop aangepast.

Indiener: 138

Indiener vreest dat de ligging van de dekgrondberging, tot tegen de kade aan, er voor zorgt dat in natte perioden de grondwaterstand onverwacht hoog kan worden en binnendijks uittreedt. Indiener wenst in dit kader een grondwateruitredingszone tussen de kade en de geplande dekgrondberging bij Meers om overlast door stijging van de grondwaterstand tegen te gaan.

Uit het MER Grensmaas en het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) volgt dat niet verwacht wordt dat in Meers extra grondwateroverlast zal ontstaan na afronding van alle geplande ingrepen. Er vindt weliswaar opstuwing van grondwater plaats oostelijk van de dekgrondberging, maar ook grondwaterstandverlaging door de rivierverruimende maatregelen. In de winter (wanneer de grondwaterstanden het hoogst zijn) is de verlaging groter dan de verhoging zodat netto sprake is van een grondwaterstandverlaging. In de zomer is mogelijk wel sprake van een grondwaterstandstijging, dit leidt

echter niet tot grondwateroverlast omdat de grondwaterstand dan van nature al laag is. Het is derhalve niet nodig een zone te creëren waar eventueel kwelwater kan uittreden.

Indieners: 142, 143

Indieners stellen dat er onderscheid moet worden gemaakt tussen het plangebied en de aangewezen wingebieden die daarvan deel uitmaken. Onvoldoende wordt beschreven welke activiteiten (waaronder transport) zullen plaats vinden in de ruimten tussen plangebied en wingebied.

Het plangebied bestaat volgens de definities van het POL Grensmaas uit het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas en het aangrenzende cultuurlandschap, dus het gebied tussen de Maas en het Julianakanaal. De wingebieden liggen binnen het plangebied. Hier zullen delfstoffen worden gewonnen. De wijze waarop de uitvoering van het Grensmaasproject zal geschieden wordt niet in het POL Grensmaas geregeld. Wel zijn in het MER Grensmaas mogelijke uitvoeringsvarianten in beeld gebracht. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project komen in de eerste plaats in de uitvoeringsovereenkomst met de uitvoerder aan bod, en in de tweede plaats in de diverse vergunningen. Het betreft aspecten die in ieder geval apart belicht worden in de vergunningsaanvragen met eventueel onderliggende onderzoeken, waarna een afweging in de vergunningverlening zal plaatsvinden. De vergunningsprocedure met alle afwegingen start na de vaststelling van het POL Grensmaas. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen. De precieze uitvoeringsmethode zal dus pas overeengekomen worden in het kader van de vergunningverlening – wat na vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase in de besluitvorming is. Dan zullen ook pas de werkzaamheden duidelijk worden die nodig zijn buiten de wingebieden (zoals transport en opslag).

Indiener: 143

Volgens indiener bevatten de voorliggende plannen geen enkel concreet spoor van een afweging van het belang van de bewoners tegen de financiële voordelen van grindwinning op zeer kleine afstand van de betrokken woningen.

Wij onderschrijven de mening van de indiener niet. In het MER Grensmaas en de aanvulling daarop zijn zo goed als mogelijk de milieueffecten van uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 en andere alternatieven in beeld gebracht. Hierbij is duidelijk aangegeven welke negatieve effecten kunnen worden verwacht.

Indieners: 143, 145, 158

Gepleit wordt voor de afwerking op maaiveldniveau van de dekgrondberging rond Haertelstein. Indiener 158 stelt dat bij afwerking van 2 m onder maaiveld de situatie van het gebied, dat nu al bij hoogwater snel onder loopt, alleen maar zal verergeren en zal erosie en uitspoeling optreden. Bij afwerking op het huidige maaiveld niveau zal dit effect niet of veel minder optreden. In het Programma van Eisen, op basis waarvan de Provincie en het Consortium Grensmaas een intentieverklaring hebben getekend voor budgetneutrale uitvoering, is oplevering op maaiveldniveau voorzien. Gevraagd wordt om hiervan dan ook niet van af te wijken. Oplevering van de dekgrondberging beneden maaiveld wordt door indieners gezien als een restproduct van grindwinning en sluitstuk van de financiële planning en dit was dan ook niet voorzien in de voorkeursaanpak 1998. Oplevering beneden huidig maaiveld wijst volgens indieners op een negatieve grondbalans en daarmee op een teveel aan grindwinning. Het ontwerp-POL Grensmaas bevat hieromtrent naar de mening van indiener geen adequate afweging.

Het gebied rond Haertelstein bestaat in het Voorkeursalternatief 2003 uit een dekgrondberging, die beneden maaiveld wordt afgewerkt. Hierdoor worden de kansen voor het uittreden van grondwater op de dekgrondberging, met de bijbehorende natuur, groter en wordt voldoende grind gewonnen om het project budgetneutraal uit te kunnen voeren. In de verlaagde dekgrondberging zal na uitvoering struweel en bos tot ontwikkeling kunnen komen. Ondanks dat de verlaagde dekgrondberging bij hoge Maaswaterstanden zal overstromen zullen de stroomsnelheden dusdanig laag zijn dat de kans op erosie en uitspoeling klein is. In het Programma van Eisen is een oplevering voorzien met een bandbreedte van 0 tot 2,5 m verlagings. Bij een eventuele afwerking van de dekgrondberging lteren op maaiveldniveau wordt het oppervlak kleiner waardoor er te weinig grind vrijkomt om het project budgetneutraal uit te kunnen voeren. Bovendien nemen de kansen op het ontstaan van kwelnatuur af.

Indieners: 143, 145

Indieners stellen dat de oplevering van het gebied rond Haertelstein als natuurontwikkelingsgebied met struweel en oibossen tot circa 2 m beneden huidig maaiveld – gezien de aard van de bebouwing en de cultuurhistorische achtergrond van het monument – een regelrechte aanfluiting is van het historisch besef en de goede smaak van de plannenmakers. Het monument wordt volledig geïsoleerd van haar omgeving, geschiedenis en oorspronkelijke bestemming.

Haertelstein zelf blijft op bestaand maaiveldniveau liggen waardoor de kasteelboerderij ook in de toekomst zichtbaar zal blijven ondanks de natuurontwikkeling. Wij delen uw mening over de toekomstige ontwikkelingen rondom Haertelstein niet. De kasteelboerderij is in het verleden eeuwenlang door bos omgeven geweest. Haertelstein betekent zelfs letterlijk 'kasteel in het bos' (Hartelt = bos of woud, stein = kasteel of hoeve). Pas in de 18e eeuw is de omgeving van Haertelstein veranderd in het agrarische gebied zoals we het nu kennen, eerst met boomgaard en later met akkerbouw.

Indieners: 143, 145, 158

In het ontwerp-POL Grensmaas (tabel op p. 64) wordt melding gemaakt van een alternatief voor de dekgrondberging rond Haertelstein. Dit alternatief is indiener onbekend en ook volstrekt anders dan door de bewoners van Itteren en Voulwames is voorgesteld. In dat voorstel ging het (en gaat het nog steeds) om een zodanige verdeling van de circa 80 ha die voor rivierverruiming en weerdverlaging zijn gepland dat de ruimte voor de rivier ten gunste van de ruimte voor de weerdverlaging kan worden verkleind (mogelijk tot 55 ha) en binnen het gebied voor weerdverlaging (mogelijk 25 ha) dekgrondberging kan plaatsvinden. Hierdoor zouden volgens indiener zowel het gebied rond Haertelstein, het onvergraven gebied, de loop van Kanjelbeek en Geul worden gespaard en het gebied rond Haertelstein de bestemming kunnen blijven houden die het hoort te hebben, namelijk agrarisch.

De vergelijking die in het ontwerp-POL Grensmaas wordt gemaakt is misleidend door uit te gaan van alternatieven die erger zijn dan het Voorkeursalternatief 2003. Volgens indiener heeft de dekgrondberging rond Haertelstein nagenoeg uitsluitend een financieringsfunctie en het zou getuigen van meer respect voor de mondigheid van belanghebbenden om dat ronduit toe te geven.

In het ontwerp-POL Grensmaas wordt gemotiveerd aangegeven waarom qua locatie voor de dekgrondberging gekozen is voor de locatie tegen het Julianakanaal aan, zoals opgenomen in het Eindplan Grensmaas en overgenomen in het Voorkeursalternatief 2003.

In de aanvulling op het MER Grensmaas wordt het Meest Sober Alternatief beschreven. In het Meest Sober Alternatief wordt de stroomgeulverbreding op de locatie Itteren verkleind. Ook worden twee varianten beschreven voor de locatie van de dekgrondberging: dekgrondberging tegen de rivierverruiming aan (dus niet eronder) en dekgrondberging op het Haertelsteinveld. Van beide varianten zijn de milieueffecten in beeld gebracht, waarbij de laatste als meest reëel wordt gezien. Het Meest Sober Alternatief voldoet aan de drie doelstellingen van het Grensmaasproject maar kan niet budgetneutraal worden uitgevoerd.

Indieners: 144, 145

Volgens indieners beschrijft het MER Grensmaas niet of in onvoldoende mate welke milieugevolgen voortvloeien uit de realisatie van de beoogde doelstellingen op zich (hoogwaterbeveiliging door rivierverruiming, eventueel aangevuld met plaatselijke kadeverhogingen, 1.000 ha natuurontwikkeling en 35 miljoen ton grindwinning) en welke uit de financieringsdoelstelling.

Wij onderschrijven de mening van de indiener niet. In het MER Grensmaas en de aanvulling daarop zijn zo goed als mogelijk de milieueffecten van uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 en andere alternatieven in beeld gebracht. Hierbij is duidelijk aangegeven welke negatieve effecten kunnen worden verwacht. Op 13 juni 2003 is het hierover toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. over het MER Grensmaas 2003 ontvangen en op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas 2003. Tezamen geven de documenten een positief advies, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas. Beide toetsingsadviezen zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota.

Indiener: 145

Indiener vindt dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen het plangebied en de aangewezen gebieden voor dekgrondberging die in het plangebied liggen. Tussen de noordelijke grens van de dekgrondberging Itteren en de kade rondom Voulwames ligt een kleine strook die is aangewezen als onvergraven natuur. Op de kaart is niet expliciet aangegeven dat op deze strook geen geluidhinder veroorzakende activiteiten mogen plaatsvinden. Indiener is van mening dat dit wel zou moeten worden vermeld omdat met cumulatie van geluidhinder met die van transport, vergraving en verwerking in het dekgrondgebied geen rekening is gehouden.

Anders dan indiener stelt is in het achtergrondrapport 9 Hinder met cumulatie van geluidhinder van transport, vergraving en verwerking rekening gehouden. De optredende geluidsbelasting is in dit achtergronddocument voor alle locaties terug te vinden, ook voor de genoemde locatie Voulwames. De bedoeling van de kaarten is niet om de situatie tijdens de uitvoering aan te geven, maar om de situatie na beëindiging van de uitvoering aan te geven, en om aan te geven in welke gebieden ontgrinding zal plaatsvinden.

Indiener: 145

De omkade gebieden van Itteren en Voulwames blijven onvergraven. In het MER Grensmaas wordt volgens indiener niet duidelijk gemaakt welke maatregelen worden beoogd om deze gebieden te kunnen aanmerken als natuurgebieden.

De gebieden buiten de kaden van Itteren en Voulwames worden ingericht als onvergraven natuurgebied. Dit betekent dat de agrarische landgebruik zal worden stopgezet en obstakels als schuurtjes en afrasteringen zullen worden verwijderd. In de onvergraven natuurgebieden worden geen maatregelen beoogd anders dan dat het gebied omheind wordt en dat grote grazers worden uitgezet. Natuurlijke begrazing, spontane bosontwikkeling en rivieroverstromingen zullen de belangrijkste landschapvormende processen zijn. Het betreft veelal hogere terreinen die naast de gebieden met stroomgeulverbreeding en weerderlaging bijdragen aan de diversiteit van het nieuwe natuurgebied. Op deze wijze wordt een snelle terugkeer van veel natuurwaarden verwacht (zie achtergronddocument 4 Natuur).

Indieners: 152, 154

Indiener maakt bezwaar tegen elke ontgrinding binnen de gemeente Sittard-Geleen die in totaal meer dan 30 ha omvat.

De ontgrindingen in het kader van het Grensmaasproject zijn nodig om te kunnen voldoen aan de projectdoelstellingen. De gemeente Sittard-Geleen ligt voor een gedeelte binnen het Grensmaasgebied. Er is bij het ontwerp van het Grensmaasproject geen rekening gehouden met gemeentegrenzen, maar er is uitgegaan van de natuurlijke loop van de rivier. Met name bij de locatie Koeweide is daarom een groot oppervlak aan rivierverruiming voorzien, waardoor het oppervlak aan ontgrindingen de door indiener genoemde 30 ha overschrijden.

Indiener: 156

Indiener stelt dat in de plankaart van het ontwerp-POL Grensmaas de voorgenomen vispassage bij stuw Borgharen niet correct is opgenomen. De vispassage dient volgens het ontwerp-POL Grensmaas te worden gerealiseerd binnen het deelgebied dat op plankaart 2 is aangeduid als 'reservering waterkrachtcentrale en vistrap'. Deze ruimtelijke reservering is echter niet volledig afgestemd met het concept-eindplan van de vispassage en daarmee ongeschikt om de vispassage te kunnen realiseren. Indiener verzoekt om de ruimtelijke reservering voor de vistrap conform het concept-eindplan aan te passen, zodat de nadere uitwerking en invulling van het plan voor de vispassage niet zal worden gehinderd door de (te krappe) begrenzing van de concrete beleidsbeslissing. In het plan voor de vispassage is volgens indiener namelijk niet voorzien in een inpassing van een verlengde Stuwweg via de zuidzijde van het gebied. Deze weg is noodzakelijk om de bereikbaarheid van de stuw te alle tijden te garanderen. Indiener wijst er verder op dat er tussen de realisatie van de waterkrachtcentrale en de vispassage geen koppeling voorhanden is en realisatie onafhankelijk van elkaar kan plaatsvinden.

In overleg met indiener hebben wij de begrenzing van de plankaarten aangepast aan de laatste inzichten met betrekking tot het benodigde ruimtebeslag voor de vistrap.

Er is een verzoek ingediend om op het Bosscherveld bij de stuw van Borgharen een waterkrachtcentrale te realiseren. Op de plankaart is indicatief de plaats aangeduid voor vestiging van

deze waterkrachtcentrale en voor de vispassage die erop aansluit. Voor de waterkrachtcentrale is in het verleden een MER gemaakt. De commissie voor de milieueffectrapportage heeft hierover geadviseerd. De uiteindelijke afweging over nut en noodzaak en de ecologische effecten van de waterkrachtcentrale vindt plaats bij de behandeling van de aanvragen voor de benodigde vergunningen. Zodra duidelijk is dat de waterkrachtcentrale vergunbaar is, dient deze planologisch in een bestemmingsplan te worden geregeld. Het ruimtebeslag van vispassage en waterkrachtcentrale dient geminimaliseerd te worden en beide objecten dienen op zorgvuldige wijze te worden ingepast in het landschap dat bij uitvoering van het Grensmaasproject ontstaat.

Indiener: 158

Indiener verzoekt de aanwijzing ‘onvergraven natuur’ van de dekgrondberging rond Haertelstein te wijzigen in ‘agrarisch cultuurlandschap met natuurlijke waarden’. Dit gezien het feit dat het gebied na de uitvoering ook een open en toegankelijk gebied moet zijn.

De dekgrondberging rond Haertelstein krijgt de functie van ‘natuur na ontgroning en opvulling’. Deze functie veranderen in ‘agrarisch cultuurlandschap met natuurlijke waarden’ past niet in de doelstellingen van het Grensmaasproject, namelijk vrije natuurontwikkeling. Overigens zal het gebied voor bezoekers vrij toegankelijk zijn na uitvoering. Er is geen sprake meer van een agrarische functie in het gebied.

Indiener: 160

Indiener vraagt waarom een aantal gronden in het Trierveld na de uitvoering worden bestemd als landbouwgrond en dit principe niet wordt toegepast op de locatie Nattenhoven?

Inrichting van het Trierveld als natuurgebied is niet essentieel voor het bereiken van de natuurdoelstelling, op de locatie Koeweide wordt een groot oppervlakte aan natuur ontwikkeld, en de ecologische verbinding met de andere locaties kan in voldoende mate worden gerealiseerd zonder het Trierveld als natuurgebied aan te wijzen. De locatie Nattenhoven daarentegen ligt dicht langs de rivier. Het aantal hectares aan natuurontwikkeling is in het Voorkeursalternatief 2003 reeds klein en de locatie is als natuurgebied onmisbaar voor het realiseren van een ecologische verbinding tussen de locaties ten noorden en zuiden van Nattenhoven.

3.2 Meest Milieuvriendelijk Alternatief

Indiener: 23

In de ter inzage gelegde documenten wordt gesteld dat het Meest Milieuvriendelijk Alternatief niet budgetneutraal is te realiseren. Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief neemt de drie Vlaamse Boertienlocaties in één pakket mee met andere ingrepen, zoals puntverontreinigingen saneren, leidingen verleggen, afwerkhoogte dekgrondbergingen en een viertal ontwerp aanpassingen van Nederlandse locaties (MER Grensmaas, p. 139, tabel 3.12 en achtergronddocument 4 Natuur, p. 23, tabel 3). Om de impact, haalbaarheid en wenselijkheid van één, twee of drie Vlaamse Boertienlocaties te beoordelen is budgettaire informatie noodzakelijk. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de Nederlandse locaties. Indien het MER Grensmaas – in het hoofdrapport en de achtergronddocumenten – een differentiatie in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief inclusief kostenindicatie (zoals de richtlijnen vereisen) bevat zou hebben, zou het voor de indieners pas mogelijk zijn geweest om inzicht te krijgen in de mogelijkheid of meer milieuvriendelijke deelalternatieven ontwikkeld kunnen worden die aan de doelstellingen en de randvoorwaarde van budgetneutraliteit voldoen. Nu is het niet mogelijk de conclusie ‘het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is niet budgetneutraal’ te toetsen.

Wij zijn voorstander van uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties. Aan Vlaamse zijde is nog geen zicht op uitvoering van het Vlaams Voorkeursalternatief. Ook over de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties zijn nog geen afspraken gemaakt. Wij hebben hiertoe al wel initiatieven ondernomen. Daarom zijn wij van mening dat het vanuit het Nederlandse standpunt wenselijk is de Nederlandse doelstellingen vooralsnog op Nederlands grondgebied te realiseren. Dit is dan ook het uitgangspunt voor het Voorkeursalternatief 2003.

In de aanvulling op het MER Grensmaas – welke is opgesteld op advies van de Commissie voor de m.e.r. – wordt ingegaan op de door indiener gevraagde kostenaspecten. Er is ingegaan op de afzonderlijke kosten van de onderdelen van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief en er is een onderbou-

wing gegeven van de budgetneutraliteit van het Voorkeursalternatief 2003. De aanvulling op het MER Grensmaas is opgenomen als bijlage C.

Indiener: 23

In het MER Grensmaas (p. 211) staat **“De kosten die met uitvoering van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief zijn gemoeid liggen in de orde van grootte van tientallen miljoenen euro’s. Deze kosten houden verband met bijvoorbeeld de sanering van puntverontreinigingen en doordat er minder grind vrijkomt.”**

De drie Vlaamse Boertienlocaties genereren echter zowel uitgaven als besparingen. Naar de kwalitatief te berekenen minderuitgaven wordt niet verwezen, zoals:

- reductie van benodigde oeververdediging en beschermende maatregelen tegen beddingerosie (achtergronddocument 2 Morfologie p. 99, 108, 117, 118);
- sanering van puntverontreinigingen die (gedeeltelijk) ook buiten het Grensmaasproject uitgevoerd zullen moeten worden;
- verleggen leidingen, zodat zware verdedigingswerken vermeden worden;
- een meer natuurlijke rivier (achtergronddocument 2 Morfologie p. 120 **“Men bedenke hierbij dat de grootste dynamiek ter plaatse van de flessenhalzen optreedt; deze vervolgens goeddeels vastleggen betekent een sterke verslechtering van het morfodynamisch areaal”.**)

Inderdaad leiden de drie Vlaamse Boertienlocaties tot kostenbesparing op het Nederlandse ontwerp. Met name het gebruik van stortsteen kan op een aantal locaties beperkt blijven. Dit weegt echter niet op tegen de kosten van de uitvoering van de drie Boertienlocaties.

In de aanvulling op het MER Grensmaas – welke is opgesteld op advies van de Commissie voor de m.e.r. – wordt ingegaan op de door indiener genoemde kostenaspecten. Er is ingegaan op de afzonderlijke kosten van de onderdelen van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. De aanvulling op het MER Grensmaas is opgenomen als bijlage C.

Indieners: 23, 141

Het in het MER Grensmaas beschouwde Meest Milieuvriendelijk Alternatief representeert niet het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. De in achtergronddocument 4 Natuur aangegeven Meest Milieuvriendelijk Alternatief-suggesties (vanaf p. 66) hadden juist de basis kunnen en moeten vormen voor het Meest Milieuvriendelijk Alternatief, maar zijn daar niet in opgenomen. Deze conclusie wordt zelfs in het achtergronddocument 4 Natuur getrokken (p. 74). Daarnaast zijn alleen de drie Vlaamse Boertienlocaties opgenomen, die oorspronkelijk geselecteerd zijn omwille van hun waterstanddalend effect (flessenhals reducerend) en niet omwille van hun ecologisch belang. De andere 9 Vlaamse locaties (Voorkeursalternatief 1999) ontbreken, terwijl deze juist zorgen voor **“het behoud en de ontwikkeling van ecologische waarden en beperking van de wateroverlast in samenhang met een duurzaam oppervlaktewater- en grondwaterbeheer (uit: Levende Grensmaas, p.6)”.**

Voor het bepalen van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is uitgegaan van het principe zoals aangegeven in de richtlijnen voor het MER Grensmaas. De richtlijnen zijn vastgesteld op 24 september 2002 en staan nu niet meer ter discussie.

Indiener: 52

In het ontwerp-POL Grensmaas (p. 19) staat **“Uitgangspunt voor het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is geweest dat het gegeven de voorgeschiedenis niet realistisch is om als Meest Milieuvriendelijk Alternatief een geheel nieuw plan te ontwikkelen zonder daarbij oog te hebben voor de uitvoeringskosten.”** Indiener vindt het argument ‘voorgeschiedenis’ onduidelijk. Indien bedoeld wordt dat de budgetneutraliteit als randvoorwaarde geldt, is het nog onduidelijk waarom het Meest Milieuvriendelijk Alternatief in de huidige uitvoeringsvorm het milieutechnisch maximaal haalbare zou zijn.

Met voorgeschiedenis wordt bedoeld het besluitvormingsproces dat voorafgegaan is aan het opstellen van het MER Grensmaas. Dit betreft onder andere de vaststelling van het Eindplan Grensmaas door Provinciale Staten als basis voor de verdere planvoorbereiding. Er is bij het ontwerpen van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief in die zin rekening gehouden met de uitvoeringskosten dat – conform de richtlijnen voor het MER – is uitgegaan van de voorkeursaanpak uit het MER Grensmaas uit 1998, dat destijds als meest milieuvriendelijk is aangemerkt. Het Voorkeursalternatief 2003 wijkt daarvan af.

Voor het bepalen van het nieuwe Meest Milieuvriendelijk Alternatief is nagegaan waar de eis tot budgetneutraliteit voor het Voorkeursalternatief 2003 beperkend is geweest ten opzichte van de voorkeursaanpak uit 1998 op de bereikte milieukwaliteit. Deze elementen zijn met het Voorkeursalternatief 2003 als basis verwerkt in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief in het MER Grensmaas. Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is dus niet budgetneutraal.

Op advies van de Commissie voor de m.e.r. is in de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C) nader ingegaan op de kostenaspecten van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief en een nadere onderbouwing gegeven van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. De aanvulling op het MER Grensmaas heeft echter niet geleid tot een wijziging ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 52

Conform de richtlijnen moet worden nagegaan waar de eis tot budgetneutraliteit voor het Voorkeursalternatief 2003 beperkend is geweest op elementen in de bereikte milieukwaliteit. Deze elementen zijn startend vanuit het Voorkeursalternatief 2003 opgenomen in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. De dekgrondbergingen Koeweide en Trierveld in beschouwing nemend, leidt het wegvallen van de dekgrondberging op Koeweide en het vergroten van de dekgrondberging in het Trierveld met een afdekking op maaiveldniveau niet tot meerkosten. Andersom geredeneerd kan dus uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 niet tot minder kosten leiden ofwel kunnen er bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 om budgettaire redenen ook nauwelijks milieuvoordelen sneuvelen.

In de aanvulling op het MER – welke is opgesteld op advies van de Commissie voor de m.e.r. – wordt ingegaan op de door indiener gevraagde kostenaspecten. Er is ingegaan op de afzonderlijke kosten van de onderdelen van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. De aanvulling op het MER Grensmaas is opgenomen als bijlage C. Ook is in de aanvulling nader ingegaan op de verschillende alternatieven voor dekgrondberging op de locatie Koeweide. De aanvulling op het MER Grensmaas heeft niet geleid tot een wijziging ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 52

Indiener bekritiseert de motivatie in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief om de dekgrondberging Koeweide te laten vervallen en dientengevolge de dekgrondberging Trierveld te vergroten:

- **geluidshinder voldoet in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief, Voorkeursalternatief 2003 én door indiener aangedragen Meest Sober Alternatief (MSA) aan de normen;**
- **grote delen van het Trierveld zijn nog volledig ongeschonden, waardoor ook op deze locatie landschappelijke gevolgen zullen optreden;**
- **de dekgrondberging blijft ook bij het Voorkeursalternatief 2003 buiten bereik van de rivier door de beschermende werking van de Slapersdijk. Bovendien is dit geen valide argument omdat ook de overige dekgrondbergingen in het winterbed van de Maas zijn gelegen.**

Indiener stelt dat in het Meest Sober Alternatief de dekgrondberging Koeweide is geminimaliseerd en dat door deze situering de berging zoveel mogelijk buiten het bereik van de rivier wordt gehouden.

In de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C) wordt nader ingegaan op de alternatieven voor de dekgrondberging op de locatie Koeweide, waarbij ook het MSA (Meest Sober Alternatief) in beschouwing is genomen. In het MSA zijn voor de locatie van de dekgrondberging Koeweide twee alternatieven beschouwd, namelijk berging achter de Slapersdijk en berging op het Trierveld. De aanvulling op het MER Grensmaas heeft niet geleid tot een wijziging ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 52

In achtergronddocument 4 Natuur (p. 68/69) worden voor de locatie Koeweide / Trierveld de nadelen van de Voorkeursalternatief 2003 en de voordelen van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief omschreven. Indiener erkent de Meest Milieuvriendelijk Alternatief-voordelen van een verruiming van de dynamische grindmilieus en de vrije afstroming van de Kingbeek over de lage weerd. In het door indiener aangereikte Meest Sober Alternatief – met minimalisatie van de dekgrondberging (in hectaren gemeten) en opvulling van de dekgrondberging tot maaiveld – worden de voordelen van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief grotendeels behouden, terwijl het nadeel van het Voorkeursalternatief 2003, de sterk verlaagde oplevering van de dekgrondberging, wordt opgeheven.

In de aanvulling op het MER Grensmaas wordt ingegaan op de milieueffecten van het MSA (Meest Sober Alternatief). In het MSA worden voor de locatie van de dekgrondberging Koeweide twee alternatieven beschouwd, berging achter de Slapersdijk en berging op het Trierveld. De aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C) heeft niet geleid tot een wijziging ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas.

Indieners: 52, 56

Indiener vindt het gepresenteerde Meest Milieuvriendelijk Alternatief geen daadwerkelijk Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Een daadwerkelijk Meest Milieuvriendelijk Alternatief is dat alternatief dat de hoogwaterdoelstelling 1/250 per jaar bereikt, bestaande natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden zo weinig mogelijk aantast en ruimte creëert voor het ontwikkelen van nieuwe waarden:

- **de redenering dat het Voorkeursalternatief 2003 het Meest Milieuvriendelijk Alternatief uit 1998 was, maakt het Voorkeursalternatief 2003 niet automatisch de basis voor het Meest Milieuvriendelijk Alternatief 2003;**
- **het milieu-onderscheid tussen Meest Milieuvriendelijk Alternatief en Voorkeursalternatief 2003 is niet van doorslaggevende betekenis;**
- **een Meest Milieuvriendelijk Alternatief dient gebaseerd te zijn op de huidige wet- en regelgeving. Actief Bodembeheer Maas kan ten aanzien van de verwerking van dekgrond geen rol spelen. Een alternatieve vorm van verwerking moet worden overwogen.**
- **in het MER Grensmaas wordt te snel de conclusie getrokken dat dekgrond, restspecie en stoorlagen niet-vermarktbaar zijn.**

Een nadere onderbouwing van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief wordt gegeven in de aanvulling op het MER (zie bijlage C), welke op advies van de Commissie voor de m.e.r. is opgesteld. De analyse in de bijlage heeft niet geleid tot een ontwerpwijziging van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Bij het bepalen van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief zijn de richtlijnen gevolgd. Actief Bodembeheer Maas is vastgesteld door de provincie Limburg en het Rijk en is dus vigerend beleid. Uit overleg met het bedrijfsleven is gebleken dat dekgrond, restspecie en stoorlagen uit bedrijfseconomische overwegingen niet-vermarktbaar zijn.

Indiener: 56

Conform de richtlijnen moet worden nagegaan waar de eis tot budgetneutraliteit voor het Voorkeursalternatief 2003 beperkend is geweest op elementen in de bereikte milieukwaliteit. Deze elementen zijn startend vanuit het Voorkeursalternatief 2003 opgenomen in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. De dekgrondberging Aan de Maas in beschouwing nemend, leidt het vergroten van de dekgrondberging daar met een afdekking onder maaiveldniveau slechts tot problemen.

Volgens het Meest Milieuvriendelijk Alternatief wordt er op de locatie Aan de Maas – ten gunste van de natuurontwikkeling en het landschapsbeeld – minder grind gewonnen, onder andere doordat de (ondergrondse) dekgrondberging deels komt te vervallen. Hierdoor wordt het principe van budgetneutraliteit aangetast.

Indieners: 166, 173

De waarde van het uiterwaardenlandschap wordt ondergewaardeerd, zowel uit het oogpunt van historisch gegroeid cultuurlandschap, als van landbouw en bijbehorende natuurwaarden. Het traditionele extensieve landbouwbeheer, waaraan veel flora- en fauna-elementen zich wisten aan te passen, wordt door het MER Grensmaas in de deelaspecten Natuur en Landbouw ondergewaardeerd. Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief moet varianten voorzien en doorrekenen die aan het uiterwaardenlandschap recht doen.

In zowel het ontwerp van het Voorkeursalternatief 2003 als van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is rekening gehouden met het belang van cultuurhistorisch patronen en elementen. Voor wat betreft de door indiener genoemde landbouw en de bijbehorende natuurwaarden merken wij op dat van traditioneel extensief landbouwbeheer in het overgrote deel van het Grensmaasgebied al geen sprake meer is. Ondanks de lokale aanwezigheid van beplantingen en hagen vindt in het overgrote deel van het gebied intensieve landbouw plaats. Juist hierdoor is een aanzienlijk deel van de karakteristieke natuur van het rivierdal verdwenen. Zelfs soorten die zich nog in vrij intensieve agrarische gebieden

kunnen handhaven, gaan sterk achteruit (zoals grauwe gors, veldleeuwerik, patrijs, geelgors. Er is met het Grensmaasproject een keuze voor meer natuur gemaakt. Dit betekent dat het landschap zal veranderen van een agrarisch cultuurlandschap naar een natuurlandschap.

Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief zoals in het MER Grensmaas gepresenteerd voldoet naar onze mening en naar mening van de Commissie voor de m.e.r. aan de doelstelling van een Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief beoogt niet alleen vanuit het perspectief van landschappelijke waarden het meest gunstig te zijn, maar beoogt over de gehele linie van alle milieueffecten het meest gunstige te zijn.

3.3 De drie Vlaamse Boertienlocaties

Indiener: 23

Zowel in MER Grensmaas 1998 als in de verdere planuitwerking (Ruw Ontwerp, Voorlopig Ontwerp) zijn de drie Vlaamse Boertienlocaties in het Nederlandse Grensmaasproject meegenomen. Dit is vastgelegd in het Deltaplan Grote Rivieren (p. 11, 23) en was ook in overeenstemming met het officiële Vlaamse standpunt, zoals geformuleerd in het document: Levende Grensmaas – Stand van zaken en beschrijving Vlaams Voorkeursalternatief (1999). Dit Vlaams-Nederlands wederzijds engagement is door de vaststelling van het Eindplan Grensmaas in 2001 de facto eenzijdig door Nederland opgezegd. Het MER Grensmaas 2003 gaat hieraan dan ook voorbij en stelt dat “het Cumulatief onderzoek momenteel wordt geactualiseerd op basis van het Nederlandse Voorkeursalternatief 2003 en het ongewijzigde Vlaamse Voorkeursalternatief 1999” (p. 25). Het Nederlandse Voorkeursalternatief 2003 omvat de drie Vlaamse Boertienlocaties niet meer en het Vlaamse Voorkeursalternatief (1999) heeft ze nooit omvat. Strikt genomen zou – volgens het hoofdrapport MER Grensmaas – het Cumulatief onderzoek de drie Vlaamse locaties niet bestuderen. Indiener is benieuwd wat het onderwerp van het Cumulatief onderzoek nu is.

Uitgangspunt voor het ontwerp van het Voorkeursalternatief 2003 is dat de Nederlandse doelstellingen op Nederlandse oever gerealiseerd moeten kunnen worden. Daarom zijn de drie Vlaamse Boertienlocaties destijds niet opgenomen in het Eindplan Grensmaas. Dit neemt niet weg dat wij de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties nastreven, zoals aangegeven in het POL Grensmaas, omdat dit een belangrijke meerwaarde oplevert, zowel vanuit rivierkundig oogpunt als vanuit het oogpunt van natuurontwikkeling. De rivier kan nog meer haar natuurlijke loop terugkrijgen en krijgt nog meer de ruimte, daarnaast vindt er verbetering van de ecologische structuur plaats doordat het natuurgebied groter wordt.

In het Cumulatief onderzoek zijn de drie Vlaamse Boertienlocaties wel degelijk opgenomen. Naast de gezamenlijke plannen (CO-B: Nederlands Voorkeursalternatief 2003, Vlaams Voorkeursalternatief en de drie Vlaamse Boertienlocaties), zijn ook de effecten van het Voorkeursalternatief 2003 in combinatie met uitvoering van alleen de drie Vlaamse Boertienlocaties bestudeerd, zonder uitvoering van het Vlaamse Voorkeursalternatief (CO-A).). Inmiddels zijn met Vlaanderen afspraken gemaakt over uitvoering van deze locaties.

Indiener: 23

Volgens het MER Grensmaas (p. 132) is “het Voorkeursalternatief 2003 aangevuld of gewijzigd met voor het milieu gunstigere elementen, die sinds 1998 vanwege de budgetneutraliteit zijn afgefallen. Dit betekent dat het Meest Milieuvriendelijk Alternatief niet budgetneutraal is (..).” Blijkbaar zijn sinds 1998 budgetcalculaties doorgevoerd, waarna bepaalde (deel) ingrepen omwille van de kosten zijn afgevoerd, waaronder de drie Vlaamse Boertienlocaties. Over de calculaties van 1998 wordt geen enkele informatie meegedeeld, zodat de conclusie dat het Meest Milieuvriendelijk Alternatief niet budgetneutraal is niet kan worden getoetst.

In de aanvulling op het MER Grensmaas – welke is opgesteld op advies van de Commissie voor de m.e.r. – wordt ingegaan op de door indiener gevraagde kostenaspecten. Er is ingegaan op de afzonderlijke kosten van de onderdelen van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. De aanvulling op het MER Grensmaas is als bijlage C opgenomen.

Indiener: 23

Het is methodologisch fout om de drie Vlaamse Boertienlocaties als één variant mee te nemen. De karakteristieken van de locaties verschillen totaal wat betreft ecologische winst, effect op hoogwaterbescherming en grindopbrengst.

De drie Vlaamse Boertienlocaties zijn in het MER Grensmaas in combinatie met het Voorkeursalternatief 2003 beoordeeld op rivierkundige effecten. Ook zijn de drie Vlaamse Boertienlocaties opgenomen als onderdeel van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. De drie locaties zijn niet afzonderlijk op hun milieueffecten beoordeeld. Dit is ook niet gedaan voor de afzonderlijke Nederlandse locaties. In het MER Grensmaas zijn de integrale effecten van de alternatieven dan wel varianten opgenomen. De effecten van de afzonderlijke locaties op de door indiener genoemde aspecten kunnen hier door indiener zelf in meer of mindere mate direct uit afgeleid worden. In het kader van vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal door de uitvoerder een Inrichtings-MER worden opgesteld voor de verschillende dekgrondbergingen.

Indieners: 23, 52, 56

Onder de naam Eindplan Grensmaas inclusief Vlaamse Boertienlocaties (EPVL) is alleen in de achtergrond-documenten 1 en 2, respectievelijk Rivierkunde (p. 73-79) en Morfologie (p. 102-109) de impact van de drie Vlaamse Boertienlocaties weergegeven. Hieruit blijkt dat het afzonderlijk behandelen en berekenen van locaties mogelijk is. Deze variant wordt echter in het MER Grensmaas nergens genoemd. Indiener pleit dan ook voor het opnemen van een volledige variant EPVL.

De drie Vlaamse Boertienlocaties zijn – zoals in het MER Grensmaas aangegeven – in het MER Grensmaas alleen betrokken in het rivierkundig onderzoek. Op deze wijze is het gunstige effect van de locaties in combinatie met het Voorkeursalternatief 2003 inzichtelijk gemaakt. Omdat de drie Vlaamse Boertienlocaties geen onderdeel uitmaken van het Voorkeursalternatief 2003 zijn de overige milieueffecten van deze locaties niet beoordeeld. Deze zijn beoordeeld in het kader van het Cumulatief onderzoek (zie Deel I-paragraaf 2.2).

Indieners: 23, 76, 166

Het is indieners niet duidelijk welke versie van de opeenvolgende ontwerpen voor de drie Vlaamse Boertienlocaties wordt gebruikt in de Cumulatief onderzoek. De drie Boertienlocaties maken deel uit van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief van het MER Grensmaas. Daarom zou het hoofdrapport, volgens de Startnotitie m.e.r. Grensmaas (p. 23), tenminste een beschrijving van de voorgenomen activiteiten moeten bevatten. Ook in het achtergrond-document 4 Natuur (p. 66) wordt gesteld dat een uitgebreide beschrijving van het ontwerp in het hoofdrapport is terug te vinden. Daarnaast merkt indiener 166 op dat in de achtergrond-documenten 1 Rivierkunde en 2 Morfologie wordt uitgegaan van het Voorlopig Ontwerp, terwijl in het achtergronddocument 4 Natuur het Ruw Ontwerp wordt aangehaald. Noch het Ruw Ontwerp noch het Voorlopig Ontwerp worden beschreven, zoals de m.e.r.-wetgeving vereist.

Over het ontwerp voor de drie Vlaamse Boertienlocaties zoals opgenomen in het MER Grensmaas heeft afstemming plaatsgevonden met de Vlaamse rivierbeheerder. Er is uitgegaan van de meest recente inzichten, uitgaande van de ontwerpprincipes van het Grensmaasproject, te weten alleen rivierverruiming. Ook in het Cumulatief onderzoek 2003 is uitgegaan van de meest recente ontwerpen.

Indiener: 57

Het is volgens indiener niet mogelijk de voorgestelde ingrepen voor het Meest Milieuvriendelijk Alternatief, met name de drie ingrepen aan Vlaamse zijde, exact in te schatten. Zij gaan uit van ingrepen tot in het grind op deze locaties. In de periode 2000-2002 zijn op deze ingrepen door de Vlaamse leden van de ambtenarenwerkgroep van de Vlaams-Nederlandse coördinatiegroep opmerkingen geformuleerd. Slechts ingrepen die strikt rivierkunding noodzakelijk zijn, kunnen gemodelleerd worden. Ingrenen met het oog op budgetneutraliteit, financiering door middel van grindopbrengsten, kunnen niet worden voorgesteld omdat deze gebieden niet aangeduid zijn als grind-wingebied en omdat het grinddecreet tegen einde 2005 een afbouw van de grindwinning in de valleigebieden beoogt.

Over het ontwerp voor de drie Vlaamse Boertienlocaties zoals opgenomen in het MER Grensmaas heeft afstemming plaatsgevonden met de Vlaamse rivierbeheerder. Er is uitgegaan van de meest

recente inzichten, uitgaande van de ontwerpprincipes van het Grensmaasproject, te weten alleen rivierverruiming. Ook in het Cumulatief onderzoek 2003 is uitgegaan van de meest recente ontwerpen.

Indiener: 135

Indiener roept in herinnering dat in het MER Grensmaas 1998 expliciet was opgenomen dat de locatie Kotem als één van de eerste locaties ter hand moest worden genomen. Naar de effecten op de landbouwgronden van indiener (locatie Kotem) is in het kader van het huidige MER Grensmaas, bij het niet uitvoeren van deze locatie geen onderzoek gedaan. Ook wordt volgens indiener in het MER Grensmaas geen beschrijving gegeven van de gevolgen (onder andere morfologie, natuur en landbouw) welke in de toekomst optreden bij het niet uitvoeren van de ontgroning van de locatie Kotem. Indiener merkt op dat in het MER Grensmaas weliswaar geconstateerd wordt dat er nabij Meers in de flessenhals een stroomsnelheidsverhoging zal optreden, doch er geen onderzoek is gedaan naar de effecten welke dat (bij hoge waterstanden) zal hebben op de landbouwgronden, welke deel uitmaken van de locatie Kotem. Dat er effecten op de gronden optreden is volgens indiener onder andere duidelijk geworden tijdens de overstromingen van 1993 en 1995.

De drie Vlaamse Boertienlocaties – waaronder de locatie Kotem – vormden onderdeel van de voorkeursaanpak in het MER Grensmaas uit 1998. In het huidige Voorkeursalternatief 2003 zijn de drie Vlaamse Boertienlocaties niet opgenomen. Vandaar dat voor de Vlaamse Boertienlocaties waaronder Kotem geen integrale effectbeoordeling is uitgevoerd. In het MER Grensmaas zijn alleen de rivierkundige effecten onderzocht voor het geval de drie Vlaamse Boertienlocaties worden uitgevoerd in combinatie met het Voorkeursalternatief 2003. Bovendien zijn de integrale effecten van de drie Vlaamse Boertienlocaties als onderdeel van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief opgenomen. In het kader van het Cumulatief onderzoek 2003 (zie Deel I-paragraaf 2.2) zijn de belangrijkste milieueffecten van de uitvoering van de locatie Kotem nader onderzocht. Tot slot merken wij op dat waar het gaat om het bereiken van voldoende hoogwaterbescherming voor de bewoners aan de Nederlandse zijde van de rivier willen wij dat op eigen kracht zeker kunnen stellen.

Indiener: 136

De ontwikkeling van de drie Vlaamse Boertienlocaties wordt met kracht nagestreefd en kan niet losgezien worden van toekomstige planologische ontwikkelingen op Nederlands grondgebied. In het ontwerp-POL Grensmaas ontbreken echter ‘bepalingen’ die aangeven wat er (op hoofdlijnen) dient te gebeuren bij het alsnog daadwerkelijk uitvoeren van deze drie locaties.

De drie Vlaamse Boertienlocaties vormen geen onderdeel van het Voorkeursalternatief 2003 en maken daarmee ook geen onderdeel uit van het POL Grensmaas. Het POL Grensmaas heeft slechts betrekking op Nederlands grondgebied. Om over te kunnen gaan tot uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties dient overeenstemming bereikt te worden tussen de Nederlandse en Belgische overheid zowel ten aanzien van de procedurele, de financiële als de technische aspecten. De technische aspecten zijn onderzocht in het kader van het Cumulatief onderzoek 2003 (zie Deel I-paragraaf 2.2). Inmiddels zijn vergaande afspraken gemaakt met Vlaanderen over uitvoering.

Indiener: 136

Indiener merkt op dat er onder de locatie Kotem een grote hoeveelheid winbaar grind aanwezig is (meerdere miljoenen tonnen). Indiener merkt op dat dit in het kader van de budgetneutraliteit – in samenspraak met de Belgische overheid – wellicht soelaas biedt om nadelige milieueffecten en/of sterke maatschappelijke weerstand op andere locaties (onder andere omgeving Schipperskerk) te verminderen of op te heffen. Indiener is van mening dat dit aspect in het Cumulatief onderzoek wellicht meegenomen kan worden, zodat het alsnog in het definitieve POL Grensmaas kan worden verwerkt. Indien dit niet kan worden meegenomen in het Cumulatief onderzoek acht indiener het raadzaam dit alsnog in het kader van het POL Grensmaas te onderzoeken.

Over de mogelijkheid om ingrepen te financieren uit grindopbrengsten geldt dat dit door het Vlaamse grinddecreet niet mogelijk is omdat deze gebieden niet zijn aangeduid als grindwingebied. Het grinddecreet beoogt een afbouw van de grindwinnings in de valleigebieden tegen het einde van 2005. Dit maakt het dus onwaarschijnlijk dat de drie Vlaamse Boertienlocaties gebruikt kunnen worden voor grindwinning. Dit aspect is dan ook niet als zodanig in het Cumulatief onderzoek meegenomen, en wordt ook niet alsnog in het kader van het POL Grensmaas nader onderzocht. Daarnaast is uitgegaan

van de meest recente inzichten, uitgaande van de ontwerpprincipes van het Grensmaasproject, te weten alleen rivierverruiming.

Verder wordt opgemerkt dat rekening houdend met de grindopbrengsten uit de locatie Kotem, de uitvoering van deze locatie toch geld zal kosten. Uitvoering van deze locatie levert dus geen geld op maar kost geld. Uitvoering van Kotem zal alleen daarom al niet kunnen leiden tot vermindering van de grindwinning aan Nederlandse zijde met als doel om nadelige milieueffecten en/of sterke maatschappelijke weerstand te verminderen of op te heffen. Daarnaast streeft de Nederlandse overheid naar uitvoering van de Vlaamse Boertienlocaties in aanvulling op de Nederlandse plannen, en niet in plaats van een gedeelte van de Nederlandse plannen.

Indiener: 137

In het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven dat het Rijk zal worden aangespoord initiatieven te nemen om uitvoering van de drie zogenaamde Vlaamse Boertienlocaties te bewerkstelligen. Indiener spreekt zijn zorg uit over de eventuele gevolgen van de uitvoering van deze drie locaties op de grondwaterhuishouding en met name voor de effecten voor de inwoners van Bunde en Geulle aan de Maas.

Uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties zal leiden tot een verdere waterstandsverlaging op de Maas en zal daardoor zeker niet leiden tot een verdere verhoging van de grondwaterstanden te Bunde, eerder tot een verlaging ervan. Dit valt af te leiden uit het MER Grensmaas waarin de effecten van de Boertienlocaties als onderdeel van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief zijn onderzocht.

Indieners: 142, 143

Volgens indieners zijn de Vlaamse Boertienlocaties van dusdanig potentieel belang voor het beschermingsniveau tegen hoogwater, dat van een volledige afweging geen sprake kan zijn zonder deze locaties in de uitkomsten te betrekken.

Uitgangspunt voor het Voorkeursalternatief 2003 voor het behalen van de doelstellingen – waaronder het beschermingsniveau – is uitvoering van ingrepen aan Nederlandse zijde van de rivier. De drie Vlaamse Boertienlocaties zijn dus niet nodig om de Nederlandse hoogwaterdoelstelling te behalen. Echter de uitvoering van deze Vlaamse locaties streven wij wel met kracht na omdat de uitvoering ervan – in aanvulling op het Voorkeursalternatief 2003 – voornamelijk positieve gevolgen heeft, zowel voor de natuurontwikkeling als voor de rivierkundige aspecten.

Indieners: 166, 173

Indiener stelt dat de positie van de drie Vlaamse Boertienlocaties in deze fase niet wordt gespecificeerd. Enerzijds hebben de Boertienlocaties nooit deel uitgemaakt van het Vlaamse Voorkeursalternatief, anderzijds zijn ze nu geschrapt uit het MER Grensmaas (tot 2001 werden ze nog meegenomen door De Maaswerken onder andere in het Voorlopig Ontwerp). Als het Voorkeursalternatief 2003 zoals het nu voorligt gevolgd wordt, bestaan de drie Boertienlocaties eigenlijk niet meer.

De drie Vlaamse Boertienlocaties Hochter Bampd, Herbricht en Kotem maken inderdaad geen onderdeel uit van het Voorkeursalternatief 2003. Echter de uitvoering van deze Vlaamse locaties streven wij wel met kracht na omdat de uitvoering ervan – in aanvulling op het Voorkeursalternatief 2003 – voornamelijk positieve gevolgen heeft, zowel voor de natuurontwikkeling als voor de rivierkundige aspecten.

3.4 Ontwerp-optie verhoging ontgravingsdiepte rivierverruiming

Inleiding

Een ander aspect bij de rivierverruiming is de omvang waarin in het horizontale vlak wordt afgegraven en de ontgravingsdiepte (ook wel insteekhoogte genoemd) bij de rivier van waaruit de verlaging van de weerd (de rivieroever) plaatsvindt. Een ontwerp van 'stroomgeulverbreding' en 'weerdverlaging' (in de POL-legenda als 'natuur na ontgroning' aangeduid) wordt door vele factoren beïnvloed en is het resultaat van complexe afwegingen. Ten eerste zijn er fysieke barrières (woningen, kaden, infrastructuur). Verder zijn de omvang en ontgravingsdiepte van grote invloed op de hoogwaterstanden. Hoe groter de omvang en hoe lager de ontgravingsdiepte, des te meer waterstandsvaling. Daarnaast worden de kansen voor bijzondere natuur beïnvloed door het ontwerp van de weerdverlaging. Een groot gebied geeft veel kansen, een te lage ontgraving geeft teveel watervlakten met weinig natuurkansen. Dit geldt ook voor een te hoge ontgraving. Het ontwerp heeft verder een grote invloed op de grond-

waterstanden. Tot slot moeten hinder, landbouw, archeologie, te bergen dekgrondhoeveelheden, risico's van het vrijleggen van instabiele lagen en erosie/sedimentatieprocessen betrokken worden bij de afweging.

Het Voorkeursalternatief 2003 hanteert voor de gemiddelde ontgravingdiepte van de rivierverruiming (stroomgeulverbreeding en weerdverlaging) nog een bandbreedte van plus of min een halve meter ten opzichte van het zogenaamde nulniveau oftewel de ontgravingdiepte zoals vastgelegd in de dwarsprofielen van het Eindplan Grensmaas. De reden voor de bandbreedte is dat op deze manier de mogelijkheid bestaat om binnen de aangegeven marges zowel de natuurdoelstelling, als de hoogwaterdoelstelling en de uitvoeringsmethodiek van het project te optimaliseren binnen het kader van budgetneutraliteit.

In MER-paragraaf 3.2 ('rivierverbreeding Voorkeursalternatief 2003) wordt hier nader op ingegaan. Ten aanzien van de ontgravingdiepte is in MER-paragraaf 3.15 een beschrijving gegeven. In het MER worden de effecten van een volledige benutting van de bandbreedte in beeld gebracht. Er wordt daarbij ingezoomd op de belangrijkste effecten van veranderingen in de ontgravingdiepte: de effecten op de rivierwaterstanden, de grondwaterstanden, de rivierdynamiek, de riviermorfologie en de ecotoopverdeling.

Uit het MER volgt dat een verhoging van de ontgravingdiepte gunstiger is voor de kwaliteit van het nieuwe natuurgebied, maar minder duurzaam is ten aanzien van de waterstandsverlaging en de budgetneutraliteit in gevaar brengt. Een verlaging van de ontgravingdiepte levert meer waterstandsverlaging op, maar is vanuit natuuroverwegingen, riviermorfologisch en voor grondwatergevoelige natuur beduidend slechter. Op grond van deze overwegingen dient de bandbreedte in de gemiddelde ontgravingdiepte niet te worden benut; het nulniveau is naar huidige inzichten het optimum.

Zowel vanuit de uitvoering als vanuit de omgeving kunnen in de toekomst – mede gelet op de lange duur van de uitvoering – voorstellen komen voor verdere optimalisatie binnen de bandbreedte. Dergelijke voorstellen kunnen alleen dan worden overwogen wanneer ze zijn gebaseerd op nieuwe kennis en inzichten en in de balans tussen de af te wegen aspecten duidelijk meerwaarde wordt bereikt ten opzichte van het nulniveau. De voorstellen behoeven de goedkeuring van het bevoegd gezag.

Indiener: 56

Voorkeur voor de ontgravingdiepte van +0,5 m ten noorden van Aan de Maas wordt uitgesproken, omdat bij deze variant:

- minder risico optreedt voor erosie van de kade Aan de Maas;
- minder wateropstuwing veroorzaakt bij rivierkilometer 28,9 (en benedenstrooms lagere stroomsnelheid);
- een betere basis vormt voor morfodynamische processen en ecotoopdiversiteit (zie p. 212, MER Grensmaas);
- een betere grondwaterafvoer bewerkstelligt aan oostzijde Julianakanaal bij Elsloo en Geulse bossen;
- de huidige noord-zuidweg als fietspad gehandhaafd kan blijven, om onder andere de nieuwe natuur te bereiken.

In het MER Grensmaas is duidelijk aangegeven dat – rekening houdend met alle milieueffecten en de randvoorwaarde van budgetneutraliteit – de voorkeur uitgaat naar de ontgravingdiepte van het Voorkeursalternatief 2003. Op basis van deze conclusie is het Voorkeursalternatief 2003 – inclusief de in het Eindplan Grensmaas vastgelegde ontgravingdiepten – ongewijzigd overgenomen in het POL Grensmaas. Wij hebben de tekst ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas op dit punt verduidelijkt. In de Passende Beoordeling Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn Grensmaasproject zijn tevens mitigerende maatregelen opgenomen om significant negatieve effecten op verdroging in nabij gelegen Habitatgebieden te voorkomen. Daarbij wordt een aantal natuurlijke grinddrempels in het zomerbed van de rivier de Maas voorgesteld, waaronder twee tot drie drempels nabij Aan de Maas. Voor nadere informatie over de Passende Beoordeling Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn Grensmaasproject wordt verwezen naar deel II, paragraaf 4.5 (Wet- en regelgeving voor natuur).

Indiener: 76

De conclusie in de samenvatting MER Grensmaas (p. 29 alinea 4) sluit niet aan bij de resultaten van de achtergrondrapporten. Hier wordt gesteld dat het Voorkeursalternatief 2003 de beste

balans biedt tussen +0,5 m en -0,5m. De variant met +0,5 m is vanuit grondwateroptiek echter verreweg de beste variant.

Vanuit grondwateroptiek is het juist dat de +0,5 m variant gunstiger is. Bij de afweging zijn echter alle milieuaspecten betrokken. Dit is nader toegelicht in hoofdstuk 5 van het hoofd rapport MER Grensmaas.

3.5 Ontwerp-optie verlaging ontgravingsdiepte rivierverruiming

Indiener: 34

Gevraagd wordt welke invloed de uitvoering van de ontwerp-optie: ‘verlaging ontgravingsdiepte rivierverruiming (-0,5 m)’ op den duur heeft op het milieu in het algemeen en voor de locatie Meers in het bijzonder.

De milieueffecten van een diepere ontgraving (stroomgeulverbreding en weerdverlaging) zijn in het MER Grensmaas onderzocht. In hoofdstuk 4 van het rapport is telkens per aspect (rivierkunde, morfologie, grondwaterkwaliteit, natuur, bodem, ecotoxicologie, landbouw, recreatie, drinkwaterwinning, bebouwing en infrastructuur) de milieueffecten aangegeven. De milieueffecten zijn samengevat in bijlage 2 van het MER Grensmaas. In het MER Grensmaas zijn niet de effecten per locatie apart in beeld gebracht, maar zijn telkens per aspect de effecten voor het gehele Grensmaasgebied gepresenteerd. De effecten voor de locatie Meers (rivierkilometer 30-34) kunnen hieruit door indiener zelf afgeleid worden.

Indiener: 147

In het uitvoeringsplan van het Consortium Grensmaas is ‘overruimte’ aanwezig door een insteekniveau dat 0,5 m lager is gelegen, dan waar het ontwerp-POL Grensmaas vanuit gaat. Gepleit wordt om of het insteekniveau van het uitvoeringsplan aan te houden, of op andere wijze extra ‘overruimte’ te creëren. Dit om ruimte te bieden aan spontane ontwikkeling van vegetatie en ter voorkoming van regelmatig (kosten)intensief ingrijpen.

Wij onderschrijven hetgeen door indiener naar voren gebracht wordt niet. In het MER Grensmaas is duidelijk aangegeven dat – rekening houdend met alle milieueffecten en de randvoorwaarde van budgetneutraliteit – de voorkeur uitgaat naar de ontgravingsdiepte van het Voorkeursalternatief 2003. Op basis van deze conclusie is het Voorkeursalternatief 2003 – inclusief de in het Eindplan Grensmaas vastgelegde ontgravingsdiepten – ongewijzigd overgenomen in het ontwerp-POL Grensmaas. Wij hebben de tekst van het ontwerp-POL Grensmaas op dit punt verduidelijkt.

3.6 Meest Sober Alternatief

Indieners: 18, 52, 56, 122

Indieners stellen een Meest Sober Alternatief (MSA) voor en geven een aantal voordelen ten opzichte van de in het MER Grensmaas gepresenteerde alternatieven. Indieners stellen dat De Maaswerken geen duidelijk argument heeft aangedragen om het Meest Sober Alternatief niet als volwaardig alternatief mee te nemen in het MER Grensmaas. De voordelen van dit alternatief zijn van dien aard dat zij een tweede toets, gezien het marginale score van het Voorkeursalternatief 2003, rechtvaardigen. Indieners wensen daarom dat het Meest Sober Alternatief opgenomen wordt in het MER Grensmaas en als Voorkeursalternatief 2003 wordt verwerkt in een nieuw ontwerp-POL Grensmaas. Het Meest Sober Alternatief kenmerkt zich door een voor de hoogwaterbescherming noodzakelijke grindwinning en een minimale dekgrondberging op de locatie Koeweide. Andere kenmerken van het Meest Sober Alternatief zijn:

- niet-budgetneutrale uitvoering;
- een limiet aan de grindwinning: alleen de noodzakelijke grindwinning voor hoogwaterbescherming tot een maximum van 35 miljoen ton grind;
- een beschermingsniveau van ten hoogste 1/250 per jaar, waarbij uitvoering van de Vlaamse Boertienlocaties deel uitmaakt van het plan. Een significante verkleining van de omvang van de stroomgeulverbreding op Koeweide is volgens indiener in deze configuratie mogelijk, waardoor ook de te bergen hoeveelheid dekgrond kan worden geminimaliseerd;

- de dekgrondberging kan nog verder in omvang worden verkleind door deze tot op maaiveldniveau af te werken. Ook is volgens indiener dekgrond te bergen in noodzakelijke hoogwatervluchtplaatsen;
- sanering van de puntbron Elba;

In het Meest Sober Alternatief blijft er meer ruimte voor de landbouw, en geeft daarmee naar het oordeel van indiener 56 de landbouwers in het plangebied letterlijk en figuurlijk meer mogelijkheden om te overleven. In het Meest Sober Alternatief wordt het Trierveld ontzien, waardoor waardevolle archeologische vindplaatsen en een cultuurhistorisch interessant wegennet blijven gespaard.

Het Meest Sober Alternatief is op advies van de Commissie voor de m.e.r. in een aanvulling op het MER Grensmaas uitgewerkt (zie bijlage C). In dit Meest Sober Alternatief wordt minimaal aan de doelstellingen van het Grensmaasproject voldaan maar wordt de randvoorwaarde van een budgetneutrale uitvoering losgelaten. Er is in het kader van de aanvulling een globaal ontwerp gemaakt voor het Meest Sober Alternatief, dat in de aanvulling is beschreven. Ook zijn in de aanvulling de milieueffecten en kosten van het Meest Sober Alternatief globaal in beeld gebracht. Het ontwerp is tot stand gekomen in overleg met de Gebiedscommissie.

Voor de locatie van de dekgrondberging zijn twee varianten beschreven, een waarbij de dekgrond dicht bij de rivier wordt geborgen, zoals indiener wenst, en een waarbij de dekgrond op het Trierveld wordt geborgen, hetgeen beter in overeenstemming is met de ontwerp-uitgangspunten van het Grensmaasproject. De drie Vlaamse Boertienlocaties zijn – ondanks de wens van indiener – niet opgenomen in het Meest Sober Alternatief omdat het uitgangspunt voor het Grensmaasproject is dat de doelstellingen gerealiseerd moeten kunnen worden door maatregelen op de Nederlandse oever. Wij achten de sanering van Elba wenselijk. Wij hebben Rijkswaterstaat verzocht om de sanering van Elba in hun bodemsaneringsprogramma op te nemen. Dit programma is er (conform het landelijke beleid) op gericht is om de ernstige en urgente gevallen van bodemverontreiniging voor 2023 te saneren. Gezien de hoge kosten van de sanering van Elba maakt de sanering geen deel uit van het Grensmaasproject. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft de sanering van Elba echter niet in het saneringsprogramma waterbodems Rijkswaterstaat 2005-2010 opgenomen.

Doordat er in het Meest Sober Alternatief minder ontgrond wordt en het toekomstig natuurgebied kleiner wordt, blijft er meer oppervlak voor de landbouw over. De reactie van de gebiedscommissie op het concept van de aanvulling op het MER is ter kennisgeving doorgezonden aan de Commissie voor de m.e.r. Inmiddels hebben wij op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas ontvangen. Het resultaat van beide toetsingsadviezen levert een positief advies op, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas. Beide toetsingsadviezen zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota.

Indiener: 56

Indiener is het volstrekt oneens met de redenering dat het Meest Sober Alternatief niet stoelt op het Eindplan Grensmaas en dat afwijzing ervan dus 'een politieke keuze' is. Het Meest Sober Alternatief, stoelt wel degelijk op het Eindplan Grensmaas, heeft zelfs milieuvoordelen ten opzichte van het Voorkeursalternatief 2003. Dat het Meest Sober Alternatief niet haalbaar is omdat het niet-budgetneutraal is vindt indiener niet relevant omdat het Meest Milieuvriendelijk Alternatief ook niet-budgetneutraal is en toch is opgenomen in het MER Grensmaas.

Het Meest Sober Alternatief is op advies van de Commissie voor de m.e.r. – gebaseerd op ingediende bedenkingen – in een aanvulling op het MER Grensmaas uitgewerkt. De aanvulling op het MER Grensmaas heeft echter niet geleid tot een wijziging ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas. Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is een wettelijk verplicht alternatief, waarbij kostenoverwegingen geen doorslaggevende rol mogen spelen. Uitgangspunt voor het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is dat op een voor het milieu zo gunstig mogelijke wijze invulling wordt gegeven aan de projectdoelstellingen. Vandaar dat in het MER Grensmaas een niet-budgetneutraal alternatief is opgenomen, zijnde het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Met beide alternatieven kunnen de doelstellingen van het Eindplan Grensmaas worden gerealiseerd, maar beide alternatieven voldoen niet aan de randvoorwaarden van budgetneutraliteit.

Indieners: 142, 143

Het ontwerp dient naar de mening van indieners duidelijk onderscheid te maken tussen de effecten van de eigenlijke doelstellingen (uitgaande van 35 miljoen ton grindwinning) en de effecten van de grindwinning als financieringsinstrument.

In de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C) is een beschrijving opgenomen van het Meest Sober Alternatief. In dit Meest Sober Alternatief wordt minimaal aan de doelstellingen van het Grensmaasproject voldaan maar wordt de randvoorwaarde van een budgetneutrale uitvoering losgelaten. De verschillen in oppervlaktes van ontgrondingen tussen het Meest Sober Alternatief en het Voorkeursalternatief 2003 laten zien welke oppervlakten en hoeveelheden zijn toegevoegd om onder andere een budgetneutrale uitvoering mogelijk te maken.

3.7 Voorstellen voor alternatieven en varianten

Indiener: 89

Indiener houdt een pleidooi voor het opstellen van een realistisch en financieel uitvoerbaar plan, waarbij in voldoende mate rekening wordt gehouden met het agrarisch belang. Het spreekt voor zich dat dit zo nodig ten koste gaat van het areaal natuurontwikkeling en ten gunste komt van een groter oppervlak agrarisch cultuurlandschap in het onvergraven deel van het Grensmaasgebied. Dit heeft voordelen in financieel opzicht, er wordt een geleidelijke overgang tussen het ruige natuurgebied en het aangrenzende landbouwgebied gerealiseerd en cultuurhistorische waarden kunnen volledig worden gerespecteerd. Indiener stelt dat dit van meerdere zijden in de streek wordt bepleit. Indiener geeft aan mee te willen denken om tot acceptabele oplossingen te komen.

De natuurdoelstelling van het Grensmaasproject is het realiseren van grootschalige natuurontwikkeling en ecologisch herstel van de rivier, waarbij een nieuw aaneengesloten riviergebonden natuurgebied van minimaal 1.000 ha ontstaat.

Uit het MER Grensmaas blijkt dat dit project realistisch is en acceptabele milieueffecten heeft. Het Consortium Grensmaas heeft aangegeven dit project te kunnen en willen uitvoeren, waarmee de financiële uitvoerbaarheid aangetoond is.

Indiener: 117

Indiener verzoekt Gedeputeerde Staten om verantwoordelijkheid te nemen en een goed plan te maken gebaseerd op juiste afwegingen die zowel financieel en economisch haalbaar zijn, maar vooral ook de situatie voor alle belanghebbenden op den duur leefbaar houdt. Indiener is van mening dat daarbij ook de bereidheid hoort betreffende belanghebbenden op een juiste wijze tegemoet te komen in hun grieven of deze grieven weg te nemen door belanghebbenden binnen de wettelijke kaders schadeloos te stellen of de mogelijkheid te geven elders gewoon verder te leven.

Uit het MER Grensmaas blijkt dat dit project realistisch is en acceptabele milieueffecten heeft. Het Consortium Grensmaas heeft aangegeven dit project te kunnen en willen uitvoeren, waarmee de financiële uitvoerbaarheid aangetoond is.

Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 149

Er wordt gesuggereerd de Maas over de stroombreedte van 15 m uit te diepen en om de 2 tot 3 km stuwen te plaatsen. Het hele plan is dan niet nodig en men is dan in één keer klaar.

Met het door indiener voorgestelde alternatief wordt niet voldaan aan de natuurdoelstelling van het Grensmaasproject en wordt bovendien niet voldaan aan de randvoorwaarde van budgetneutraliteit. Daarom zien wij het uitdiepen van de Maas en plaatsen van stuwen niet als een reëel alternatief.

3.8 Dekgrondbergingen

Indiener: 28

Indiener verzoekt de dekgrondbergingen af te werken op een niveau dat maatschappelijk aanvaardbaar is, waardoor de contourellijnen minder vast moeten liggen. Indiener stelt dat het lagere maaiveld enkel is ingegeven door de grindwinning.

Het definitief vastleggen van de uiterste begrenzingen van de dekgrondbergingen is juist uitgangspunt geweest bij het opstellen van het MER Grensmaas. Op deze wijze wordt voorkomen dat in de toekomst een groter oppervlak wordt ontgraven dan was voorzien – met als risico dat de dekgrondbergingen niet voldoende worden opgevuld – en wordt daardoor de maximaal te winnen hoeveelheid grind vastgelegd. Ons inziens zijn de afwerkkniveaus van de dekgrondbergingen maatschappelijk aanvaardbaar en afgestemd op de toekomstige functie van de bergingen: natuurontwikkeling of landbouw.

Indiener: 44

In het ontwerp-POL Grensmaas wordt uitgegaan van een afwerkingsniveau van 2 m beneden maaiveld voor de dekgrondbergingen Borgharen en Itteren. Indiener verzoekt in het definitieve POL Grensmaas een afwerkingsniveau van 1 m beneden maaiveld te hanteren indien wordt gekozen voor afwerking als natuurlandschap. Indien wordt gekozen voor afwerking als cultuurlandschap wenst indiener afwerking op maaiveldhoogte.

De dekgrondbergingen Borgharen en Itteren hebben in het ontwerp-POL Grensmaas de status van 'natuur na ontgraving en opvulling'. Dit betekent dat ze na de uitvoering integraal onderdeel zullen worden van het nieuwe natuurgebied. De verlaagde afwerking van de dekgrondbergingen is noodzakelijk om voldoende grind te kunnen winnen zodat het project budgetneutraal uitgevoerd kan worden. Een afwerking van beide dekgrondbergingen op 1 m beneden maaiveld gaat ten koste van de budgetneutraliteit. Randvoorwaarde voor maaiveldverlaging is dat de dekgrondberging goed ingepast wordt in het nieuwe landschap en liefst ook een meerwaarde biedt voor de natuurontwikkeling. Er zal straks geen scherp begrensde 'bak' in het landschap ontstaan.

De opleverhoogte van de dekgrondberging Borgharen zal naar verwachting gemiddeld op 2,5 m beneden maaiveld liggen, met een maximum 3 m beneden maaiveld. De dekgrondberging heeft de vorm van een benedenstrooms aangetakte geul en zal gedurende een aantal dagen per jaar met water gevuld zijn. Een dergelijke geulvormige dekgrondberging lijkt op een natuurlijke verlaten geul en past ons inziens goed in het nieuwe natuurlandschap.

De dekgrondberging bij Itteren zal naar verwachting op ongeveer twee meter beneden maaiveld worden afgewerkt, met een maximale verlaging van 2,5 m beneden maaiveld. Als de berging op 2 m beneden maaiveld wordt afgewerkt bestaat de kans op uittredend grondwater op de berging, met een specifieke kans voor de natuurontwikkeling. Dit is belangrijk omdat kwelmilieus in het nieuwe natuurgebied schaars zullen zijn.

Indiener: 58

Indiener stelt dat sinds 1998 altijd is gesproken van een aanvulling van de dekgrondberging locatie Meers tot op huidig maaiveld. Groot is dan ook indieners verbazing dat dit 'in principe' nog geldt, maar dat afhankelijk van de hoeveelheid te bergen materiaal een afwijking van plus één en minus anderhalve meter toelaatbaar is. Destijds is in onder andere in deelrapport 3 aangegeven op welke manier een dekgrondberging zodanig gemaakt kan worden dat er geen overschot, dan wel tekort aan vulmateriaal zou ontstaan. De grootte van de berging dient aangepast te zijn aan de hoeveelheid dekgrond en niet-vermarktbaar materiaal dat hier vrijkomt. Indiener verwacht dan ook dat de dekgrondberging tot maaiveldniveau wordt opgevuld, inclusief de oude kleiberging nabij de verwerkingsinstallatie van l'Ortye. De poelen die in de oude kleiberging zijn ontstaan zijn het gevolg van de te lage oplevering in combinatie met de ondoordringbaarheid van de nieuwe ondergrond voor hemelwater dan wel door verhoging van het Maaspeil. Ze vormen een ideaal gebied voor onder anderen muggen.

In het MER Grensmaas uit 1998 werd nog uitgegaan van een flexibele begrenzing van de dekgrondbergingen zodat de bergingscapaciteit kon worden afgestemd op de vrijkomende hoeveelheid grond. Dit was ook de reden waarom in de voorkeursaanpak uit 1998 reservegebieden werden aangewezen voor de dekgrondbergingen. In het Eindplan Grensmaas is dit principe losgelaten en is gekozen voor het vastleggen van een maximale grootte van de berging, met een marge in het opvulniveau. Afwerking van de dekgrondberging Meers tussen 1,5 m beneden maaiveld en 1 m boven maaiveld is ons inziens acceptabel en inpasbaar in het toekomstige landschap en zal niet leiden tot het ontstaan van plassen. Opvulling van de oude groeve van l'Ortye maakt onderdeel uit van het Voorkeurs-alternatief 2003.

Indiener: 62

Indiener maakt bezwaar tegen de afwerking van de dekgrondberging Borgharen beneden het maaiveld. De gaten zijn een grote aantasting van het landschap en leveren geen wezenlijke bijdrage aan de hoogwaterbeveiliging en natuurontwikkeling. Bovendien twijfelt indiener aan de uitspraak in het MER Grensmaas dat er slechts 4 dagen per jaar water zal staan in de dekgrondberging. Praktijkervaring wijst uit dat dit meer zal zijn, zeker naarmate de verlaging dieper is.

De dekgrondberging Borgharen heeft in het ontwerp-POL Grensmaas de status van 'natuur na ontgroning en opvulling'. Dit betekent dat de dekgrondberging na de uitvoering integraal onderdeel zal worden van het nieuwe natuurgebied. De verlaagde afwerking van de dekgrondberging is noodzakelijk om voldoende grind te kunnen winnen zodat het project budgetneutraal uitgevoerd kan worden. Randvoorwaarde voor maaiveldverlaging is dat de dekgrondberging goed ingepast wordt in het nieuwe landschap en liefst ook een meerwaarde biedt voor de natuurontwikkeling.

De opleverhoogte van de dekgrondberging Borgharen zal naar verwachting op 2,5 m beneden maaiveld liggen, met een maximum 3 m beneden maaiveld. De dekgrondberging heeft de vorm van een benedenstrooms aangetakte geul en zal gedurende een aantal dagen per jaar met water gevuld zijn. Een dergelijke geulvormige dekgrondberging lijkt op een natuurlijke verlaten geul en past ons inziens goed in het nieuwe natuurlandschap.

Indieners: 152, 154

Indieners zijn van mening dat alle dekgrondbergingen tot op maaiveld moeten worden opgevuld.

Een verlaagde afwerking van een aantal van de dekgrondbergingen is noodzakelijk om voldoende grind te kunnen winnen zodat het project budgetneutraal uitgevoerd kan worden. Randvoorwaarde voor maaiveldverlaging is dat de dekgrondbergingen goed ingepast worden in het nieuwe landschap en het liefst ook een meerwaarde bieden voor de natuurontwikkeling. In het MER Grensmaas 2003 is per dekgrondberging de maximale maaiveldverlaging, de maximale maaiveldverhoging en de verwachtingswaarde voor de maaiveldoplevering aangegeven (zie tabel 3.1 p. 110).

3.9 Dekgrondberging locatie Koeweide

Alternatieven en varianten op de locatie Koeweide

In het MER Grensmaas zijn voor de locatie Koeweide een viertal alternatieven en varianten beschreven, namelijk:

- Voorkeursalternatief 2003;
- Meest Milieuvriendelijke Alternatief;
- Ontwerp-optie dekgrondberging Slapersdijk opvullen tot maaiveld;
- Ontwerp-optie vergroten dekgrondberging Trierveld (Griffioenvariant).

De alternatieven en varianten verschillen met name in de grootte en ligging van de dekgrondbergingen en het oppervlakte aan rivierverruiming.

De gemeente Sittard-Geleen heeft in een formele reactie op het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas 2003 een nieuw voorstel gedaan voor een alternatief ontwerp op de locatie Koeweide, gebaseerd op de Griffioenvariant.

In het MER Grensmaas zijn het Voorkeursalternatief 2003, MMA, Slapersdijkvariant en Griffioenvariant uitgebreid behandeld. In de aanvulling op het MER zijn alle alternatieven nogmaals op een rij gezet en is ook de zogenaamde Sittard-Geleen-Bornvariant beschreven. Alle vijf de alternatieven voor de locatie Koeweide voldoen in meer of mindere mate aan de drie doelstellingen van het Grensmaasproject. Echter, alleen de variant in het Voorkeursalternatief 2003 en de Griffioenvariant zijn budgetneutraal.

In de aanvulling op het MER (zie bijlage C) is geconcludeerd dat de nadere evaluatie van de milieueffecten en de kosten van de onderzochte varianten geen aanleiding geven om (delen van) deze varianten over te nemen in het Voorkeursalternatief 2003, hetgeen in de aanvulling op het MER heeft geleid tot de beleidsaanbeveling het Voorkeursalternatief 2003 niet aan te passen, en om dus geen wijziging op dit punt in het ontwerp-POL Grensmaas door te voeren.

Hierbij moet aangetekend worden dat met name de Griffioenvariant een interessant alternatief is voor de locatie Koeweide, omdat dit alternatief net als het Voorkeursalternatief 2003 ook budgetneutraal is en qua milieueffecten gunstiger is dan het Voorkeursalternatief 2003. Voor de Griffioenvariant was ten tijde van de vaststelling van het Eindplan Grensmaas geen draagvlak, vanwege de hogere geluidsbelasting van dit alternatief te Schipperskerk. Daarom is dit alternatief destijds niet opgenomen in het Eindplan Grensmaas. Ook andere alternatieven zijn interessant, maar niet budgetneutraal. In de besluitvorming ten aanzien van het POL Grensmaas moet afgewogen worden welke effecten het zwaarst wegen. Er zal beoordeeld moeten worden of relatieve voordelen van bepaalde varianten zwaar genoeg wegen om het lange besluitvormingsproces dat geleid heeft tot het Eindplan Grensmaas en waarmee diverse betrokken groeperingen hebben ingestemd, voor de locatie Koeweide open te breken.

In het ontwerp-POL Grensmaas en in de onderstaande reacties op de ingediende bedenkingen gaan wij daarom vooralsnog uit van het Voorkeursalternatief 2003 volgens het Eindplan Grensmaas.

Indieners: 18, 52, 115

Grindwinning en dekgrondberging in het Trierveld is volgens indieners volstrekt onbespreekbaar. Indiener verzet zich tegen elke vorm van grindwinning of dekgrondberging in het Trierveld omdat het Trierveld als winplaats onnodig is wanneer het Rijk de bereidheid gaat tonen financieel bij te springen. Bovendien levert de maatregel geen voordeel op voor de hoogwaterbescherming van de buurt Schipperskerk.

Deze dekgrondberging vormt een wezenlijk onderdeel van het Eindplan Grensmaas. Een randvoorwaarde voor uitvoering van het project is dat dit budgetneutraal moet geschieden. Het Eindplan Grensmaas (het Voorkeursalternatief 2003) voldoet zowel aan deze randvoorwaarde als aan de doelstellingen ten aanzien van hoogwaterbeveiliging, natuurontwikkeling als grindwinning. Provinciale Staten heeft op 21 december 2001 ingestemd met het Eindplan Grensmaas. Zonder dekgrondberging bij Trierveld wordt niet voldaan aan de doelstellingen.

Indieners: 18, 52

Indiener is het oneens met de concrete beleidsbeslissing zoals beschreven in het ontwerp-POL Grensmaas (p. 53) om navolgende gronden conform de plankaarten 12a en 12b aan te wijzen tot 'natuur na ontgronding en opvulling' of 'landbouw na ontgronding en opvulling'. De dekgrondberging Koeweide (kaart 12a) is volgens indiener te groot in hectare gemeten en onjuist qua uitvoeringsvorm. Ten grondslag aan deze afwijzing van de concrete beleidsbeslissing ligt de randvoorwaarde van budgetneutraliteit waaraan het Eindplan Grensmaas moet voldoen. Deze randvoorwaarde heeft als consequentie een aanmerkelijk grotere omvang van de grindwinning (53 miljoen ton) dan in 1990 (convenant 35 miljoen ton) is afgesproken. Bovendien zorgt de budgetneutraliteit voor de noodzaak om een belangrijk deel van het grind uit gemakkelijke winplaatsen te halen, zoals het Itterenseveld tussen Itteren en Voulwames en het Trierveld tussen Schipperskerk en Illikhoven.

Het is juist dat de beide dekgrondbergingen Trierveld en Itteren zodanig gedimensioneerd zijn dat het project budgetneutraal kan worden uitgevoerd. Budgetneutraliteit is een randvoorwaarde voor dit project. Bij het bepalen van de positie van de dekgrondbergingen hebben ook andere aspecten dan budgetneutraliteit een rol gespeeld.

Indiener: 46

Indiener stelt dat verzuimd is in het MER Grensmaas te vermelden dat de Griffioen-variant (naast positieve milieueffecten) ook positieve landschappelijke effecten heeft. Door het niet uitvoeren van de dekgrondberging Slapersdijk kan een waardevol kronkelwaardenlandschap behouden blijven. Indiener stelt voor het POL Grensmaas op dit punt te wijzigen.

In de Griffioenvariant zal het gebied achter de Slapersdijk evenals de dijk wel degelijk worden vergraven, net als in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (zie figuur 6.9 p. 256 MER Grensmaas). Afgraving van dit gebied is noodzakelijk om de grondbalans sluitend te krijgen en om te kunnen voldoen aan de harde randvoorwaarde van een budgetneutrale uitvoering.

Indiener: 52

Indiener verzet zich tegen de omvang van de delfstoffenwinning en de daaruit voortvloeiende verplaatsing van niet-vermarktbaar grond. Met name grindwinning en dekgrondberging in het Trierveld is indiener een doorn in het oog. Indiener stelt dat een oplevering op huidig maaiveld van de dekgrondbergingen Koeweide en Trierveld geen enkel negatief effect zullen hebben op het beschermingsniveau. Daarnaast zullen de verlaagde dekgrondbergingen geruime tijd per jaar water bevatten waardoor twee plassen zullen ontstaan in Grevenbicht/Schipperskerk en Illikhoven, ondanks het feit dat in het MER Grensmaas (p. 109) iets anders wordt beweerd. Indiener stelt dat dit de beleving van het landschap verre van goed doet.

De verlaagde afwerking van de dekgrondbergingen Trierveld en Slapersdijk heeft niet als doel het realiseren van het beschermingsniveau, maar is ingegeven door de randvoorwaarde van budgetneutraliteit.

De dekgrondberging Trierveld zal op maximaal 1,4 m beneden maaiveld worden opgeleverd, gelijk aan het niveau van de percelen waarop in de huidige situatie reeds kleiwinning heeft plaatsgevonden en landbouw plaatsvindt. Door de forse rivierversuiming in de locatie Koeweide dalen de rivierwaterstanden tijdens hoogwater dusdanig dat ter plaatse van het Trierveld minder vaak sprake zal zijn van wateroverlast door opkwellend rivierwater dan in de huidige situatie. Grondwaterberekeningen laten tevens zien dat het opstuwend effect van de dekgrondberging op het Trierveld dusdanig gering is dat het grondwater in gemiddelde hydrologische situaties niet op het verlaagde maaiveld zal uittreden. Ter plaatse van het Trierveld zal dus geen plas ontstaan.

De dekgrondberging bij de Slapersdijk wordt op het niveau van de stroomgeulverbreding afgewerkt en zal hiermee in open verbinding met de Maas staan. Deze dekgrondberging zal naar schatting gedurende 235 dagen per jaar volstromen met rivierwater. Tevens kan door de verlaagde aanleg grondwater uittreden.

Indiener: 52

In het MER Grensmaas wordt gesteld dat door de aanleg van de banaanvormige dekgrondberging Koeweide binnen het kader van het Voorkeursalternatief 2003 opstuwning van grondwater zal ontstaan. Hierdoor zal infiltratie van water vanuit de Kingbeek naar de omgeving verminderen, met als positief effect dat de Kingbeek over een langer traject watervoerend zal zijn. Dit bevordert de ecologische kwaliteit van de beek en de migratie mogelijkheden van vis en macrofauna. Indiener stelt dat, indien de banaanvormige dekgrondberging op maaiveldniveau wordt afgewerkt – zoals in het Meest Sober Alternatief wordt voorgesteld – dit positieve effect zal worden versterkt. Daarentegen is het Meest Milieuvriendelijk Alternatief – waarin de dekgrondberging Koeweide verdwijnt – ongunstig en versterkt juist de infiltratie van de Kingbeek.

Indiener heeft gelijk in zijn constatering. Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief scoort wat betreft het grondwater op dit punt minder goed dan het Voorkeursalternatief 2003 en het Meest Sober Alternatief. Echter, in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief wordt beduidend meer nieuwe natuur ontwikkeld, waardoor het toch ook uit het oogpunt van natuur als milieuvriendelijker wordt beschouwd dan het Voorkeursalternatief 2003 en het Meest Sober Alternatief.

Indiener: 52

Indiener constateert dat in de tabellen over de oppervlakten, hoeveelheden en grondbalans de opvulfactor van de dekgrond niet is weergegeven. Indiener stelt dat deze grootte expliciet moet worden vermeld omdat dit een essentieel kwaliteitscriterium is van de dekgrondberging.

De opvulfactor (uitlevering) is afhankelijk van de uitvoeringswijze die gehanteerd wordt. Als een kubieke meter dekgrond nat wordt verpompt zal deze meer uitleveren (meer volume innemen) dan wanneer hij wordt getransporteerd met vrachtwagens en droog wordt gestort. In paragraaf 3.9.4 van het MER Grensmaas wordt hierop nader ingegaan. Zoals in deze paragraaf staat vermeld wordt gemiddeld uitgegaan van een uitlevering van 10 % van afgraving (door middel van graafmachines) tot na het aanbrengen in de dekgrondberging (door middel van vrachtauto's). Indien de uitvoeringswijze verandert zal ook de uitlevering veranderen. Deze onzekerheid in de grondbalans wordt opgevangen binnen de afwerkhoogte van de dekgrondbergingen.

Indiener: 91

Indiener stelt dat de dekgrondberging Trierveld direct in en langs de weerdverlaging gesitueerd dient te worden en niet in het Trierveld waar de dekgrondberging haaks op de grondwaterstroming staat.

In het MER Grensmaas en de aanvulling hierop zijn diverse alternatieven voor de locatie van de dekgrondberging Koeweide beschreven en op milieueffecten onderzocht. Ook de grondwaterstroming is in deze onderzoeken beschouwd. Uit het MER Grensmaas blijkt dat een dekgrondberging op het Trierveld vanuit milieueffecten, hinder en kostentechnisch oogpunt de beste locatie is.

Indiener: 91

Indiener stelt dat de dekgrondberging Trierveld, gecombineerd met verwerking, onbespreekbaar is vanwege het feit dat de afstand van de afgraving/verwerking tot de bebouwing van Schipperskerk en Illikhoven kleiner is dan bij een dekgrondberging ten noordwesten van de Kingbeek.

De dekgrondberging op het Trierveld, gecombineerd met verwerking, is qua uitvoering, milieueffecten en financiën de beste oplossing. Er kan zelfs voor de meest nabij gelegen bebouwing, zoals in het MER Grensmaas is aangegeven, ruimschoots voldaan worden aan het wettelijke normen. De argumenten voor deze keuze staan beschreven in het ontwerp-POL Grensmaas op p. 86.

Indiener: 92

Volgens het ontwerp-POL Grensmaas streeft het Voorkeursalternatief 2003 een dekgrondberging na waarbij sprake is van een gesloten grondbalans (p. 55). Voor de locatie Koeweide geldt, dat de grondbalans voor de dekgrondberging Koeweide West (Banaan) niet gesloten is. De berging wordt ondanks afgraving van een maximale schade aan belangrijke aardkundige waarden in het gebied slechts opgevuld tot ongeveer 5 m beneden het huidige maaiveld (p. 86). De dekgrondberging Trierveld wordt afgewerkt tot op 1,4 m beneden het huidige maaiveld en weer geschikt gemaakt wordt voor agrarisch gebruik.

Indiener vraagt zich af hoe bij het aansnijden van het reservegebied Trierveld nog sprake kan zijn van een gesloten grondbalans voor de locatie Koeweide. Indiener verzet zich tegen aansnijding van het reservegebied Trierveld met het oog op uitbreiding van de grondwinning, omdat opvullen tot 1,4 m beneden het huidige maaiveld onherroepelijk zal leiden tot nog verdere aantasting van bestaande waarden. Er is immers al een tekort aan dekgrond. Tevens verzet indiener zich tegen een plas op het Trierveld die het als gevolg van verdere grindwinning zal of zou kunnen ontstaan.

In het POL Grensmaas wordt met een gesloten grondbalans bedoeld: gesloten binnen de marges die voor de maaiveldafwerking zijn opgesteld.

De dekgrondberging Trierveld zal op maximaal 1,4 m beneden maaiveld worden opgeleverd, gelijk aan het niveau van de percelen waarop in de huidige situatie reeds kleiwinning heeft plaatsgevonden en landbouw plaatsvindt. Door de forse rivierverruiming in de locatie Koeweide dalen de rivierwaterstanden tijdens hoogwater dusdanig dat ter plaatse van het Trierveld minder vaak sprake zal zijn van wateroverlast door opkwellend rivierwater dan in de huidige situatie. Grondwaterberekeningen laten tevens zien dat het opstuwend effect van de dekgrondberging op het Trierveld dusdanig gering is dat het grondwater in gemiddelde hydrologische situaties niet op het verlaagde maaiveld zal uit treden. Ter plaatse van het Trierveld zal dus geen plas ontstaan.

Indiener: 92

Indiener verzet zich tegen de dekgrondberging Koeweide. Indiener is van mening dat het feit dat de dekgrondberging onder de rivierverruiming is gesitueerd verdere verruiming niet meer mogelijk is en uitspoel risico ontstaat. Daarnaast zal circa 235 dagen per jaar een plas van meer dan 100 ha ontstaan hetgeen ecologisch niet wenselijk is en wordt de Kingbeek als landschapselement ernstig aangetast.

Indiener concludeert dat in afwijking van eerder gedane beloften een waterplas ontstaat op de locatie Koeweide. Indiener stelt dat in de afweging en keuze voor splitsing van de dekgrondberging volstrekt voorbij wordt gegaan aan het feit, dat maatschappelijk draagvlak verkrijgen voor de ingrepen op Koeweide verder reikt dan de bewoners van Schipperskerk.

Tot slot is indiener van mening dat de opmerking in het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas aangaande de grotere aantasting van archeologische waarden op de locatie Koeweide bij uitvoering van de Meest Milieuvriendelijk Alternatief niet juist is. Ook bij autonome ontwikkeling van het betreffende gebied worden de archeologische waarden aangetast als gevolg van kleiwinning ten behoeve van de keramische industrie.

De dekgrondberging bij de Slapersdijk wordt op het niveau van de stroomgeulverbreding afgewerkt en zal hiermee in open verbinding met de Maas staan. Deze dekgrondberging zal naar schatting gedurende 235 dagen per jaar met rivierwater volstromen. Tevens kan door de verlaagde aanleg grondwater uit treden. De landschappelijke diversiteit die hierdoor ontstaat biedt ook kansen voor een gunstige ecologische ontwikkeling. De Kingbeek blijft onaangetast.

Het is juist dat ook bij de autonome ontwikkeling op het Trierveld sprake is van aantasting van archeologische waarden door kleiwinning, uitvoering van het Grensmaasproject verandert hieraan echter niets. Wij achten het Voorkeursalternatief 2003 ecologisch acceptabel.

Indiener: 117

Indiener merkt op dat, in de zoektocht naar de meest optimale locatie voor de dekgrondberging voorbijgegaan wordt aan de gevolgen voor de woningen aan de Ruitersdijk. De door indiener gemaakte opmerkingen in het kader van de Startnotitie m.e.r. Grensmaas ten aanzien van de insluiting van beide panden wordt volgens indiener genegeerd en de realisatie van de dekgrondbergingen aldaar wordt verder geconsolideerd.

In het MER Grensmaas is – naar aanleiding van de vele inspraakreacties op de Startnotitie m.e.r. Grensmaas – uitgebreid aandacht besteed aan hinderaspecten. Uit het MER Grensmaas volgt dat ook voor de woningen aan de Ruitersdijk voldaan kan worden aan de wettelijke normen ten aanzien van hinderaspecten (zie hoofdstuk 6 hoofdrapport MER en achtergronddocument 9 Hinder).

Indiener: 134

De uitbreiding van de dekgrondberging Trierveld is alleen in westelijke richting mogelijk, omdat uitbreiding in oostelijke richting (ligging kanaal) en noordelijke richting (te dicht bij Illikhoven) geen alternatief is. Indiener zet de voor- en nadelen op een rij en merkt op dat in het MER

Grensmaas 1998 deze mogelijkheid is onderzocht. Destijds is deze optie afgefallen om landschappelijke, archeologische en landbouwkundige redenen. In de huidige situatie, met de huidige kennis van het project en alle belangen afwegende lijkt het indiener reëel om de optie opnieuw mee te nemen. Te meer omdat de uitbreiding momenteel slechts 12 ha betreft van een dekgrondberging reeds gepland op die locatie.

In de aanvulling op het MER Grensmaas is deze variant meegenomen en qua milieueffecten beschreven.

Indiener: 134

Opgemerkt wordt dat in het MER Grensmaas (p. 136/137) gesproken wordt over de zogenaamde Griffioenvariant, waarbij de dekgrondberging tussen de Slapersdijk en de Kingbeek vervalt en de dekgrondberging Trierveld met 16 ha (ook wordt gesproken van 19 ha) uitbreidt. Gezien hetgeen de betreffende pagina's weergeven over hoeveelheden, kosten en opbrengsten, leidt indiener af dat de Griffioenvariant voldoet aan het criterium van budgetneutraliteit.

De Griffioenvariant kan budgetneutraal worden uitgevoerd indien er ook rivierverruiming achter de Slapersdijk plaatsvindt zoals in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief.

Indiener: 134

Indiener verzoekt op de dekgrondberging tussen Slapersdijk en Kingbeek (de 'banaan') te laten vervallen en de betreffende gronden de bestemming 'overgraven natuur' te geven. Daarnaast verzoekt indiener te voorzien in een uitbreiding van de dekgrondberging Trierveld aan de westzijde (groot ca 12 ha) met als eindbestemming deels 'landbouw na ontgronding en opvulling' en deels 'natuur na ontgronding en opvulling', een en ander volgens de indeling op de plankaart van ontwerp-POL Grensmaas.

De door indiener beschreven variant is in de aanvulling op het MER Grensmaas opgenomen als de Sittard-Geleen-Bornvariant. De variant is echter niet opgenomen in het Voorkeursalternatief 2003 omdat er door het vervallen van de dekgrondberging achter de Slapersdijk aanzienlijk minder grind gewonnen kan worden, waardoor niet meer aan de randvoorwaarde van budgetneutrale uitvoering kan worden voldaan.

Indiener: 148

In het ontwerp-POL Grensmaas wordt voorgesteld de winzone Trierveld te verkleinen en te vervangen door de concrete beleidsbeslissing, waarbij het Trierveld wordt aangewezen als winplaats in het kader van de uitvoering van het Grensmaasplan. De mogelijkheid tot kleiwinning wordt daardoor beperkt en de oorspronkelijk geraamde hoeveelheid klei kan niet meer gewonnen worden. Indiener heeft bedenkingen tegen het verkleinen van de winzone Trierveld. Daarom stelt indiener voor om, naast de concrete beleidsbeslissing in het kader van het POL Grensmaas, het Trierveld ten behoeve van de kleiwinning volledig te handhaven als winzone zoals aangegeven in het POL 2001.

In het POL (2001) is ter plaatse van het Trierveld een winzone van 28 ha opgenomen. Het POL Grensmaas voorziet in een winplaats van 39,3 ha. Wij zijn van mening dat de in het POL (2001) opgenomen winningshoeveelheden binnen deze nieuwe begrenzing gerealiseerd kunnen worden. Voorts is onlangs vergunning verleend voor een deel van de winzone die straks vervalt.

3.10 Verbreding Julianakanaal

Indieners: 14, 32, 151

Het verbaast indiener dat in de documenten die ter inzage liggen niets staat over de op handen zijnde verbreding van het Julianakanaal in westelijke richting. Volgens indiener wordt een deel van het stuk natuur dat in het kader van het Grensmaasproject wordt ontwikkeld weer teniet gedaan, hetgeen als kapitaalsvernietiging wordt aangemerkt. Dit is – gezien de economische situatie – onacceptabel.

De verbreding van het Julianakanaal vormt in het MER Grensmaas onderdeel van de autonome ontwikkeling voor het Grensmaasproject (zie hoofdstuk 2 van het MER Grensmaas). Bij de bepaling van de milieueffecten is dus rekening gehouden met de westwaartse verbreding van het Julianakanaal. Op de plankaarten is eveneens rekening gehouden met de ingrepen in het kader van de verbreding van

het Julianakanaal. Omdat het tracébesluit aangaande de verbreding van het Julianakanaal inmiddels is vernietigd, en de begrenzing van de nog steeds beoogde verbreding dus nog niet met zekerheid vaststaat, hebben wij de plankarten en de tekst van het ontwerp-POL Grensmaas zodanig aangepast dat nu een reservering van de naar verwachting benodigde strook grond voor een eventuele westwaartse verbreding langs het Julianakanaal is opgenomen.

In de bedoelde strook zal – in ieder geval totdat de definitieve begrenzing van de verbreding van het Julianakanaal vast komt te liggen – geen natuurontwikkeling in het kader van het Grensmaasproject plaatsvinden.

Indieners: 52, 56

Indieners stellen dat elementen die behoren bij de modernisering van de vaarroute, zoals de verbreding van het Julianakanaal in westelijke richting, niet tot de autonome ontwikkeling mogen worden gerekend zo lang de beroepsprocedures hierover nog niet zijn doorlopen.

De verbreding van het Julianakanaal vormt in het MER Grensmaas onderdeel van de autonome ontwikkeling voor het Grensmaasproject (zie hoofdstuk 2 van het MER Grensmaas). Ten tijde van de vaststelling van het ontwerp-POL Grensmaas door Gedeputeerde Staten is uitgegaan van het tracébesluit. Het tracébesluit voor de verbreding van het Julianakanaal is inmiddels om procedurele redenen vernietigd. Er is inmiddels een nieuwe procedure ingezet om alsnog over te kunnen gaan tot de verbreding. Daarbij zal westwaartse verbreding weer één van de te onderzoeken alternatieven zijn. Omdat het tracébesluit aangaande de verbreding van het Julianakanaal is vernietigd, en de begrenzing van de nog steeds beoogde verbreding dus nog niet met zekerheid vaststaat, hebben wij de plankarten en de tekst van het ontwerp-POL Grensmaas zodanig aangepast dat nu een reservering van de naar verwachting benodigde strook grond voor een eventuele westwaartse verbreding langs het Julianakanaal is opgenomen).

Indieners: 5, 55

Naast de Grensmaas zal er in het betreffende gebied nog een grote landschappelijke ingreep gaan plaatsvinden te weten de verbreding van het Julianakanaal. De effecten van beide ingrepen kunnen niet los van elkaar gezien worden. De effecten van de ene ingreep kunnen van invloed zijn op de effecten van de andere ingreep. Het zou bijvoorbeeld wel eens kunnen zijn dat de verbreding van het Julianakanaal ook van invloed is op de grondwaterstanden in Bunde. Nergens uit de stukken blijkt dat dit in het onderzoek is meegenomen. Hierdoor zouden schadeclaims van de ene partij naar de andere kunnen worden geschoven. Een gedegen onderzoek op dit punt is noodzakelijk om duidelijk te maken wie waar aansprakelijk voor is.

De verbreding van het Julianakanaal vormt in het MER Grensmaas onderdeel van de autonome ontwikkeling voor het Grensmaasproject (zie hoofdstuk 2 van het MER Grensmaas). Bij de bepaling van de milieueffecten is dus rekening gehouden met de westwaartse verbreding van het Julianakanaal, ook bij de bepaling van de grondwatereffecten. Daarnaast is de procedure voor de verbreding van het Julianakanaal hervat, waarvoor naar verwachting in het najaar van 2005 een milieueffectrapport (MER) zal verschijnen. In dat MER wordt bij het beoordelen van verbredingsvarianten rekening gehouden met wel en geen uitvoering van het Grensmaasproject.

Voor het aanmelden van schade ten gevolge van activiteiten in het kader van het Grensmaasproject zal één centraal loket worden ingericht, waar én uitvoeringsschade én planschade kan worden gemeld. Indien niet duidelijk is waar de schadeclaim thuishoort, zal het loket op dit punt (indien gewenst) uitsluitel geven.

Indiener: 75

Indiener stelt dat als gevolg van de realisering van het Grensmaasproject door drukverschil de stabiliteit van de westelijke kanaaldijk van het Julianakanaal in gevaar kan worden gebracht. Om dit probleem te voorkomen zou een deel van de vrijkomende dekgrond over een lengte van circa 2 km tegen het talud van de dijk van het Julianakanaal kunnen worden aangezet. Dit betekent dat het oppervlak van de dekgrondberging kleiner wordt, terwijl de grindbodem van de rivier verruimd wordt. De nieuwe helling overbrugt het circa 7 m grote hoogteverschil tussen het huidige maaiveld en de bovenkant van de kanaaldijk. Hierdoor ontstaat een aaneengesloten helling van de Scharberg tot Aan de Maas. Op dit talud kan zich een hellingbos (begrasd grasland/struweel/bos) ontwikkelen, dat mede een functie kan vervullen voor het extensief recreatief medegebruik (wandelen) en de recreatiedruk op kasteelpark Elsloo kan verminderen. Indiener verzoekt dringend het ontwerp in bovenstaande zin aan te passen.

Geotechnisch onderzoek heeft aangetoond dat er geen stabiliteitsproblemen voor de Julianakanaaldijk ontstaan door uitvoering van het Grensmaasproject. De maatregelen die door indiener worden opgenoemd maken deel uit van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief voor de locatie Aan de Maas. In het Voorkeursalternatief 2003 is niet gekozen voor aanberming van de Julianakanaaldijk maar voor een ondergrondse dekgrondberging ten noorden van het dorp omdat op deze wijze meer grind kan worden gewonnen waardoor een budgetneutrale uitvoering van het project mogelijk wordt. Ook het Voorkeursalternatief 2003 voorziet in de ontwikkeling van natuur die openstaat voor recreatief gebruik.

In het MER Julianakanaal, dat naar verwachting in het najaar 2005 gereed is, wordt nogmaals aandacht geschonken aan het genoemde stabiliteitsprobleem.

Indiener: 75, 137

Als het Grensmaasproject en de verbreding van het Julianakanaal worden uitgevoerd, resteert een smaller Grensmaasgebied. Indiener 75 stelt dat er een verschil in druk kan ontstaan met het hoger gelegen Julianakanaal waarvan in de toekomst ook nog eens de peilopzet met circa 10 cm verhoogd wordt. Hij wenst dat tussen het kanaal en de Maas voldoende buffering moet overblijven en wenst aandacht om uit te sluiten dat er geen risico optreedt. Ook indiener 137 benadrukt dat – voorafgaand aan de vaststelling van het POL Grensmaas door Provinciale Staten – aantoonbaar wordt gemaakt dat de uitvoering van het Grensmaasproject geen invloed heeft op de stabiliteit van de (verplaatste) kanaaldijk.

Voor de stabiliteit van (de dijken van) het Julianakanaal is het van belang dat afgravingen onder een stabiel talud plaatsvinden. De dijken van het Julianakanaal hebben een talud van 1:1,5. De afgravingen gebeuren onder een veel stabielere talud van 1:2. De breedte van de strook tussen het Julianakanaal en de afgraving is van geen belang voor de drukverschillen. Er is dus geen risico op instabiliteit van het Julianakanaal. Deze strook is wel van belang voor erosie door de Maas bij hoge waterstanden. De grond mag dan niet eroderen. Dit zal met de juiste begroeiing en eventueel oeververdediging gehandhaafd worden.

In het MER Julianakanaal, dat naar verwachting in het najaar 2005 gereed is, wordt nogmaals aandacht geschonken aan het genoemde stabiliteitsprobleem. Een van de alternatieven in het MER Julianakanaal betreft een alternatief waarbij plaatselijk verbreding zal plaatsvinden door het plaatsen van damwanden, o.a. ter hoogte van het smalle deel nabij Voulwames.

Indiener: 153

Indiener vraagt zich af waarom de verbreding van het Julianakanaal niet in de plannen is meegenomen. Er bestaat toch een duidelijke fysieke relatie. Indiener is van mening dat in verband met cumulatie gecombineerde onderzoeken nodig zijn.

De verbreding van het Julianakanaal vormt in het MER Grensmaas onderdeel van de autonome ontwikkeling voor het Grensmaasproject (zie hoofdstuk 2 van het MER Grensmaas). Besluitvorming over het trace van het Julianakanaal tussen Limmel en Stein heeft echter nog niet plaatsgevonden, maar zal na het MER Julianakanaal gebeuren. Naar verwachting is dit in het najaar van 2005. In het POL Grensmaas is een strook ten westen van het Julianakanaal gereserveerd ten behoeve van verbreding van het kanaal, aangezien verbreding aan de westzijde als alternatief in het MER Julianakanaal wordt onderzocht. Bij de bepaling van de milieueffecten is dus rekening gehouden met de westwaartse verbreding van het Julianakanaal.

3.11 Procedures

Indiener: 44

Voordat Provinciale Staten overgaat tot besluitvorming inzake de POL Grensmaas en het MER Grensmaas moet een uitvoeringsovereenkomst tussen de Provincie Limburg, het Consortium Grensmaas en De Maaswerken zijn afgesloten en bekrachtigd in een formeel contract. Het proces moet zijn afgerond voordat wordt overgegaan tot vaststelling van het bestemmingsplan en verlening van de benodigde vergunningen.

De ondertekening is voorzien bij de vaststelling van het POL Grensmaas door Provinciale Staten. Gelet hierop wordt daarmee tevens tegemoet gekomen aan de stelling van indiener dat de uitvoe-

ringsovereenkomst moet zijn gesloten voordat bestemmingsplannen worden gewijzigd en de noodzakelijke vergunningprocedures worden gestart.

Indieners: 5, 55

Bijeenkomsten en inspraak op de startnotities inrichtings m.e.r. hebben al plaatsgevonden voordat het MER Grensmaas is geëvalueerd en is vastgesteld.

Een van de doelstellingen van het Grensmaasproject is om voor 2017 het beschermingsniveau van 1/250 per jaar gerealiseerd te hebben. Om dit te kunnen bereiken is het noodzakelijk de hiervoor te doorlopen procedures zo snel mogelijk af te ronden. Om deze reden loopt een aantal procedures parallel.

Indiener: 56

Indiener protesteert met klem tegen de bewering dat er inmiddels maatschappelijk draagvlak is voor het Eindplan Grensmaas.

De Provinciale Staten hebben bij de vaststelling van het Eindplan Grensmaas in 21 december 2001 de afweging gemaakt dat voor dit plan voldoende maatschappelijk draagvlak bestaat.

Indiener: 58

Indiener stelt dat de dekgrondberging Meers ten opzichte van het MER Grensmaas 1998 ongeveer twee keer zo groot is geworden. Een deel hiervan was in de toenmalige plannen ingetekend als 'mogelijke uitbreiding'. In 2001 is deze 'mogelijke uitbreiding' bij de plannen ingelijfd. Indiener heeft de bezwaren tegen deze vergroting en tegen de koppeling van met dekgrondberging van het Proefproject al eerder schriftelijk kenbaar gemaakt. Indiener begrijpt niet waarom niet op deze bezwaren is ingegaan.

Vervolgens is indiener zeer verbaasd dat de kleiberging Meers meegenomen blijkt te zijn tijdens het MER van het Proefproject Meers. Uit verschillende reacties blijkt dat dit ook voor de inwoners niet duidelijk was. Juist omdat men zich redelijk kon vinden in de plannen voor het proefproject, is niet voldoende duidelijk geworden dat deze MER ook een veel groter gebied betrof dan alleen het proefproject. De uiteindelijke omvang van de dekgrondberging Meers is pas bij het totaal gewijzigde Eindplan Grensmaas bekend geworden. Indiener vindt dat – mede gezien de complexiteit van het project: proefproject, MER 1998 en Eindplan Grensmaas 2001 – de bedenkingen over de dekgrondberging Meers op een zelfde wijze behandeld behoort te worden als bij de andere dekgrondberginglocaties.

Door nieuwe inzichten is de dekgrondberging vergroot. De in het ontwerp-POL Grensmaas opgenomen visie hoeft niet overeen te stemmen met eerder gepresenteerde plannen. De plannen die thans in het ontwerp-POL zijn opgenomen, zijn van de benodigde onderbouwing voorzien. Daarbij is aan een ieder de mogelijkheid geboden tot het indienen van zijn of haar bedenkingen op de plannen van het ontwerp-POL Grensmaas.

Het opstellen van een inrichtings-MER hoort thuis in de vergunningprocedure. Het inrichtings-MER Meers is voor de gehele dekgrondberging Meers opgesteld en hoort bij de vergunning die l'Ortye destijds heeft aangevraagd voor het proefproject Meers. Aan het Proefproject Meers verandert niets in het MER Grensmaas en ontwerp-POL Grensmaas. Alleen in de rest van de locatie Meers zijn kleine wijzigingen opgetreden. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat hiervoor het bestaande inrichtings-MER niet hoeft te worden aangepast. In de vergunningverlening voor de rest van de locatie Meers zal dit nader worden beschouwd. Uiteraard kan er in dat te voeren vergunningetraject nog bedenkingen worden gemaakt. Het moment dat dit kan gebeuren is bij de tervisielegging van de vervolgvergunningsaanvragen, inclusief het daarbij horende inrichtings-MER voor de locatie Meers. Dit inrichtings-MER is wel hetzelfde inrichtings-MER dat gediend heeft bij het vergunnen van het proefproject Meers.

Indiener: 76

In paragraaf 11.1 achtergronddocument 4 Natuur is te lezen dat het op dit moment niet duidelijk is welke maatregelen genomen kunnen worden om de natuurschade te voorkomen of beperken. In paragraaf 5.1. van het achtergronddocument 3 Grondwater worden echter enkele mitigerende maatregelen voorgesteld. Het ontbreken van concrete oplossingen is een leemte in het MER Grensmaas en het POL Grensmaas. Dit is in strijd met Europese bepalingen. Door schuiven van de oplossingen naar de vergunningsfase is niet aan de orde.

Inmiddels hebben hieromtrent extra onderzoeken plaatsgevonden, zowel binnen het kader van het MER als binnen het kader van de Passende Beoordeling (Habitatrichtlijn). Over de aard en ernst van de problematiek alsmede de oplossing van de problematiek is inmiddels overeenstemming bereikt met Vlaanderen. Hierin zijn effecten verder gedetailleerd en zijn oplossingen aangedragen.

Indiener: 89

Indiener stelt dat in het ontwerp-POL Grensmaas en het ontwerp-Natuurgebiedsplan vooralsnog in onvoldoende mate aan het agrarisch belang tegemoet wordt gekomen. Dit blijkt uit het feit dat er geen betrokkenheid van de agrarische sector is geweest bij de intentieverklaring van de Staat der Nederlanden, Gedeputeerde Staten van Limburg en het Consortium Grensmaas.

Bij de totstandkoming van de Intentieverklaring zijn geen sectoren, dus ook niet de landbouwsector, betrokken geweest. De belangen van de verschillende economische sectoren zijn door de overheid afgewogen en vormen onderdeel van de besluiten van de overheid. Op basis van deze besluiten is vervolgens een intentieverklaring getekend.

Indiener: 122

Indiener stelt dat niet uitgesloten mag worden dat de diverse uitvoeringstechnische en ruimtelijke mitigerende maatregelen door hun onderlinge wisselwerking van invloed zijn op de kaders van het POL Grensmaas. Bij de drie proefprojecten, gelegen in zowel de Grensmaas als de Zandmaas, is door De Maaswerken ruime ervaring opgedaan. Onder andere op het gebied van financiën, uitvoeringsprocedures en vergunningverlening. Het ligt dan ook voor de hand dat De Maaswerken – die al bijna een decennia lang studeert over de aanpak van de hoog-waterproblematiek en inrichting van de Grensmaas – de regie voert over de oplossingen van de door haar in het MER Grensmaas gesignaleerde knelpunten.

De Maaswerken en de bevoegde gezagen doen uitvoerig studie voor oplossingsrichtingen voor gesignaleerde knelpunten. Dit als voorbereiding op de vooroverleggen die in het kader van de vergunningverlening worden gevoerd. Het is echter de verantwoordelijkheid van de uitvoerder om oplossingen daadwerkelijk aan te dragen en uit te voeren. De overheid controleert en handhaaft.

Indiener: 134

Indiener verwijst naar een overleg dat in 2001/2002 enkele malen heeft plaatsgevonden tussen de voor het Grensmaasproject verantwoordelijke deputé en een bestuurlijke vertegenwoordiging van indiener. Daarin is gesproken over compenserende maatregelen in verband met dit project en zijn verschillende afspraken gemaakt. Indiener gaat ervan uit dat die afspraken gestand worden gedaan en de gestelde randvoorwaarden tot tevredenheid zijn ingevuld bij de vaststelling van het bestemmingsplan.

Voor zover er nog geen concrete afspraken zijn gemaakt over compenserende maatregelen gaat indiener ervan uit dat de Gedeputeerde Staten – indien daar aanleiding voor bestaat – ook in de toekomst over die thema's met indiener in overleg blijft. Overigens acht indiener het op dit moment ontbreken van afspraken over die punten evenwel niet van dusdanige importantie dat daardoor de voortgang van het Grensmaasproject zou moeten stagneren of vertraging oplopen.

Uiteraard zullen wij de reeds gemaakt afspraken nakomen. Verder hopen ook wij op voortzetting van constructief overleg over belangrijke thema's.

Indiener: 137

Verzocht wordt om voordat de Provinciale Staten het POL Grensmaas vaststellen het mitigatie- en compensatieplan op te stellen, met als uitgangspunt het handhaven van de huidige kwaliteiten en natuurwaarden. Daarbij mag het positieve effect (stijging van de grondwaterstand), dat zich in enkele kwelafhankelijke natuurgebieden voordoet, niet als compensatie aangemerkt worden.

De ter plaatse aanwezige natuurwaarden zijn ruimschoots onderzocht in het achtergrondrapport 4 Natuur, behorende bij het MER Grensmaas. Ten aanzien van compenserende en mitigerende maatregelen is reeds een eerste aanzet gedaan in dit achtergrondrapport. Uit de diverse onderzoeken zijn geen aanknopingspunten af te leiden dat vergunningen niet kunnen worden verleend. In de vergunningenfase zal nadere uitwerking moeten plaatsvinden.

Indiener: 138

De in het MER-Grensmaas opgenomen dekgrondberging Meers betreft niet meer de regionale winning zoals die in eerdere fasen van het project is aangegeven. Bovendien komt de hoeveelheid en oppervlakte niet meer overeen met hetgeen in het Eindplan Grensmaas (2001) is beschreven. De daarin gearceerde 'uitwijkzone' is in het MER Grensmaas als basisomvang van de dekgrondberging opgenomen. Daarbovenop blijkt uit het ontwerp-POL (2003) dat dekgrondberging Meers nog eens extra uitgebreid wordt. Het MER voor de dekgrondberging van Proefproject Meers komt daarmee niet overeen met de nu voorliggende plannen.

Door nieuwe inzichten is de dekgrondberging vergroot. De in het ontwerp-POL Grensmaas opgenomen visie hoeft niet overeen te stemmen met eerder gepresenteerd plannen. De plannen die thans in het ontwerp-POL zijn opgenomen, zijn van de benodigde onderbouwing voorzien. Daarbij werd tevens aan een ieder de mogelijkheid geboden tot het indienen van zijn of haar bedenkingen op de plannen van het ontwerp-POL Grensmaas.

Indieners: 142, 143

Indieners stellen dat gezien het feit dat in de intentieverklaring met bijlagen sprake is van een zekere hoeveelheid grindwinning, de overheid al in strijd met deze overeenkomst zou kunnen handelen door aan het opnemen van de effecten van de drie Vlaamse Boertienlocaties gevolgen te verbinden voor hoeveelheid te winnen grind aan Nederlandse zijde. Er zijn andere voorbeelden te bedenken waarbij de overheid als gevolg van deze civielrechtelijke verbintenis in eigen voet schiet wanneer zij haar wezenlijke taken, waaronder wetshandhaving, naar behoren vervult.

Wij verbinden aan de effecten van de drie Vlaamse Boertienlocaties geen directe gevolgen voor de in Nederland te winnen hoeveelheid grind.

Indieners: 142, 143, 144, 145, 162

Ondanks herhaald aandringen van de Gebiedscommissies en betrokkenen daarbuiten om belanghebbenden voldoende tijd te gunnen voor bestudering van de omvangrijke en complexe documenten en voor onderling overleg, is de inspraaktermijn beperkt gebleven tot vier weken, waaronder twee weken schoolvakantie. Dit is een herhaling van de situatie ten tijde van de inspraak op de Startnotitie m.e.r. Grensmaas. Dit leidt naast frustraties ook onvolledige inspraakreacties, met als een gevolg daarvan een mogelijke verschuiving van overlegsituaties naar beroepsprocedures. Indieners betreuren dit en vragen zich af of het gekozen tijdschema van het ontwerp-POL Grensmaas, het MER Grensmaas en de Startnotities m.e.r. Dekgrondbergingen wel in overeenstemming is met de bedoelingen van de (milieu-)wetgever. Indiener 162 voegt daaraan toe het onbegrijpelijk te vinden dat de voorbereiding van het Grensmaas-project meer dan 10 jaar heeft geduurd, maar dat de Raad van State het verzoek om verlenging van de inspraaktermijn vanwege zorgvuldigheid zou vernietigen. Indiener 162 wil weten wanneer en op welke gronden de Raad van State die uitspraak heeft gedaan, want in augustus 2002 is het termijn om te reageren op de Startnotitie wel met twee weken verlengd.

In de Wet op de Ruimtelijke Ordening is bepaald dat het ontwerp voor een streekplan (POL aanvulling) gedurende vier weken voor een ieder ter inzage ligt. Deze termijn kan niet worden verlengd. Zulks volgt ook uit de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 3 november 1998, gepubliceerd in AB 1999/134. De terinzagetermijn voor het MER ligt niet zo nauwkeurig vast, maar volgt die van de POL aanvulling. Bij de Startnotitie was van zo'n koppeling geen sprake.

De inzagetermijn voor het ontwerp-POL Grensmaas en MER Grensmaas 2003 liep van 7 april tot en met 6 mei. Deze periode viel buiten de zomer- en kerstvakantie en in deze periode was ook geen sprake van een aaneengesloten vakantieperiode van enkele weken tegelijkertijd voor de hele regio. Er was dus geen sprake van een herhaling van de situatie die zich heeft voorgedaan ten tijde van de terinzagelegging van de Startnotitie. Hierdoor hebben wij geen aanleiding en mogelijkheid gezien om de periode van de terinzagelegging te verlengen.

Indieners: 144, 145

Indieners stellen dat niet expliciet wordt vastgesteld dat de budgettaire gevolgen van financiële risico's niet van invloed mogen zijn op de uitgangspunten van het Eindplan Grensmaas. Dit

geldt met name daar waar de te vergraven oppervlakten betreft en de duur en wijze van de uitvoering.

In het POL Grensmaas worden de oppervlakten die ontgraven moeten worden vastgelegd. Buiten de vastgelegde begrenzingen is ontgraving niet mogelijk. In de uitvoeringsovereenkomst dat gelijktijdig met de vaststelling van het POL Grensmaas gesloten zal worden met het Consortium Grensmaas, worden de uitgangspunten van het Eindplan Grensmaas opgenomen, waaronder de eisen betreffende maximale uitvoeringsduur en de te vergraven oppervlakten (conform de begrenzingen in het POL Grensmaas). Hier mag niet vanaf geweken worden. Daarmee wordt gegarandeerd dat financiële tegenvallers niet gecompenseerd kunnen worden door meer ontgravingen en/of een langere uitvoeringsduur. In de vergunningen – die zullen worden verleend na vaststelling van het POL Grensmaas – wordt de wijze van uitvoering vastgelegd. Handhaving van de vergunningen zal geschieden door de diverse bevoegde instanties.

Indiener: 146

Indiener stelt dat hij nooit antwoord heeft gekregen op zijn bedenkingen geuit in 1998.

Het is correct dat destijds geen bestuurlijk standpunt is ingenomen ten aanzien van de bedenkingen. Reden hiervoor was dat de besluitvorming over de toenmalige Streekplanherziening werd uitgesteld. Alle indieners zijn hierover destijds schriftelijk geïnformeerd.

Indiener: 153

Uit de stukken blijkt dat reeds een Startnotitie is opgesteld voor de Inrichtings-MER Dekgrondbergingen en dat de inspraakprocedure hierover is afgerond. Indiener is van deze inspraak niet op de hoogte gebracht en verzoekt dan ook zijn bedenking – voor zover het betrekking heeft op de inrichtings-MER (locatie Itteren) – in deze procedure te betrekken. Kennis hebbend van het feit dat een aantal bedenkingen niet kunnen worden meegenomen bij het MER Grensmaas verzoekt indiener wel al zijn inhoudelijke bezwaren te behandelen.

Formeel kunnen wij uw bedenkingen op de Startnotitie niet in deze procedure betrekken. Daar waar anderen gelijkluidende bedenkingen hebben ingediend, zijn deze betrokken bij het opstellen van de richtlijnen voor het Inrichtings-MER. Voorts treft u in deze bedenkingennota onze reacties aan op uw bedenkingen die betrekking hebben op het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas 2003.

Indiener: 153

Op basis van de voorliggende plannen kan geen besluitvorming plaatsvinden, omdat indiener overlast verwacht door geluid, stof en grondwater, zowel tijdens als na de uitvoering. Het verzoek wordt ingediend om de plannen grondig te heroverwegen en vervolgens aan te passen.

Wij zijn van mening dat voldoende onderzoek is uitgevoerd om een afgewogen besluit te nemen. Deze mening wordt gedeeld door de Commissie voor de m.e.r.(zie toetsingsadviezen, bijlage F).

Indiener: 162

Het inspraak-traject is in het leven is geroepen om aan bedenkingen tegemoet te komen zodat het pad van bezwaar en eventueel beroep vermeden kan worden. Dat deze mogelijkheid uitgesloten is, is een aantasting van het recht van de reclamant zonder dat daarvoor enige reden wordt gegeven.

Ingevolge de concrete beleidsbeslissing, die in het ontwerp-POL Grensmaas is opgenomen, staat beroep open bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De overige onderdelen van het (ontwerp-)POL Grensmaas krijgen hun uitwerking eerst bij de desbetreffende bestemmingsplannen, welke hun eigen rechtsbescherming kennen. Het (ontwerp-)POL Grensmaas dient als kader voor de gemeenteraad bij het ontwikkelen van bestemmingsplannen en heeft voor burgers geen direct bindende werking. Deze volgt uit het van toepassing zijnde bestemmingsplan. Aan indiener wordt dan ook geen rechtsbeschermingsmogelijkheid ontnomen.

Indiener: 168

Zolang de resultaten van de nadere studies nog niet bekend zijn weten indieners niet waarover ze inspreken en of ze al dan niet bedenkingen moeten uiten. Indieners kunnen hierdoor de indruk krijgen niet serieus genomen te worden.

Ons inziens is met het MER Grensmaas en de aanvulling daarop voldoende informatie verkregen voor het doel waarvoor het MER Grensmaas is opgesteld namelijk om een verantwoord besluit te nemen over het POL Grensmaas. Onze zienswijze wordt bevestigd door het positieve advies dat de Commissie voor de m.e.r. op 13 juni en 25 augustus 2003 op het MER Grensmaas heeft gegeven.

Naar aanleiding van de bedenkingen en de adviezen zijn vervolgonderzoeken – die van belang zijn voor de besluitvorming – in gang gezet, dan wel afgerond. Zo zijn de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C), een nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) en een nader morfologische onderzoek (zie bijlage E) uitgevoerd. Deze documenten zijn alle openbaar. In dit complexe, langdurige project zullen nog vaker onderzoeken moeten worden gedaan naar geconstateerde knelpunten. Er wordt gestreefd naar een goede communicatie naar de omgeving, maar het zal niet altijd nodig en mogelijk zijn om formele inspraakprocedures te voeren.

Ook in het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zullen ter onderbouwing van de vergunningaanvragen onderzoeken worden uitgevoerd. Vergunningverlening zal in alle gevallen plaatsvinden door Nederlandse bevoegde instanties. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Indiener: 168

Indiener stelt dat wijzigingen in grondwaterstanden (verhoging / verlaging) voor burgers, organisaties en bedrijven van groot belang zijn. Verzocht wordt om hetzij de inspraaktermijn te verlengen tot nadat de studieresultaten bekend zijn, dan wel hierover alsnog aparte inspraakprocedure in te lassen.

Wijzigingen in grondwaterstanden als gevolg van de uitvoeringswerkzaamheden door het Consortium Grensmaas zullen een rol spelen in het traject van vergunningverlening. In dit kader zal nader worden ingegaan op de grondwaterstandseffecten alsmede wordt aan indiener de mogelijkheid tot reageren geboden. De verzoeken van indiener tot verlenging van de inspraaktermijn alsmede het bieden van een aparte inspraakmogelijkheid ten behoeve van grondwater zullen niet worden gehonoreerd.

Deel II

Ruimte, water en milieu

1 Hoogwaterbeveiliging

Indieners: 4, 16, 34, 41, 57, 65, 69, 75, 89, 90, 92, 94, 102, 119, 124, 128, 129, 130, 133, 146, 156, 159, 166, 173

1.1 Beschermingsniveau

Indiener: 16

Er wordt verzocht te onderzoeken wat de minimaal te behalen veiligheidsgarantie is na einde van het totale project. Tevens vraagt indiener zich af of dit project dan wel het beoogde resultaat heeft zonder extra dijk- en kadeverhogingen.

Voor het overgrote deel van het gebied wordt voldaan aan de hoogwaterdoelstelling van het Grensmaasproject, het bereiken van een beschermingsniveau van 1/250 per jaar voor de door kaden beschermde gebiedsdelen met behulp van rivierverruiming. Op een groot aantal locaties is zelfs sprake van overruimte (doordat meer rivierverruiming plaatsvindt dan strikt noodzakelijk). Hierdoor zal het beschermingsniveau op die plaatsen hoger zijn dan de beoogde 1/250 per jaar (bijvoorbeeld Borgharen, Itteren, Aan de Maas, Obbicht en Grevenbicht). Op de locaties Aan de Maas, Urmond en Maasband is gecontroleerd natuurbeheer voorzien – waarbij de natuurlijke spontane begroeiing aan banden gelegd wordt – noodzakelijk om te voldoen aan de eis vanuit de Wet beheer rijkswaterstaatswerken dat geen waterstandsverhoging op mag treden ten opzichte van de huidige situatie. Dit is ook vanuit de Vlaamse rivierbeheerder een vereiste. Voor het bereiken van het beschermingsniveau van 1/250 per jaar is de gecontroleerde natuurontwikkeling niet nodig, omdat de kaden op deze trajecten voldoende hoog zijn. De uitvoering van het gecontroleerd natuurbeheer zal worden geregeld bij de vergunningverlening in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, waarvoor Rijkswaterstaat het bevoegd gezag is. Deze wet laat waterstandsverhoging niet toe. In het gebied rondom Roosteren is een substantiële kadeverhoging (gemiddeld 15 cm) noodzakelijk over een lengte van circa 5 km om de hoogwaterdoelstelling te bereiken (rivierkilometer 49 Illikhoven tot rivierkilometer 54 voorbij Roosteren). Hier is het realiseren van het beschermingsniveau van 1/250 zonder kadeverhoging niet mogelijk.

Indiener: 34

Indiener is woonachtig in complex Weerterhof en vreest dat hij wateroverlast zal ondervinden na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 door de voorgenomen bekkenvorming in de directe omgeving van de woning van indiener. Indiener vreest dat de toegangsweg naar de woning, nog meer dan nu het geval is, zal overstromen. Noch uit het ontwerp-POL noch uit het MER Grensmaas maakt indiener op wat de gevolgen van uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 zullen zijn op de bereikbaarheid van de woning van indiener en welke maatregelen eventueel getroffen moeten worden om de bereikbaarheid van de woning niet te laten verslechteren ten opzichte van de huidige situatie.

De toegangsweg naar het Weerterhof ligt op ongeveer 37,80 m+NAP. In de huidige situatie raakt deze weg overstroomd bij een 1/50 hoogwatergolf, qua maximale afvoer (ongeveer 2.750 m³/s) overeenkomend met hoogwater van januari 2003. Uitvoering van het Grensmaasproject verlaagt de waterstanden met circa 0,5 m. Hierdoor blijft - bij een oplevering van de dekgrondberging op huidig maaiveldniveau - de toegangsweg berijdbaar tot afvoeren van circa 3.000 m³/s. De bereikbaarheid zal voor de bewoners van het Weerterhof zal dus verbeteren ten opzichte van de huidige situatie bij oplevering van de dekgrondberging op huidig maaiveldniveau. Indien de dekgrondberging lager dan huidig maaiveldniveau wordt opgeleverd (maximaal 2,5 m lager) zullen maatregelen getroffen worden waardoor de bereikbaarheid van de Weerterhof niet slechter zal worden dan in de huidige situatie. Deze maatregelen worden geregeld in de vergunningen.

Indieners: 41, 94

Indieners stellen dat onduidelijk is of de bestaande kaden langs de Geleenbeek hoog genoeg zijn bij de nieuwe hoogwaterstand. Indien de kaden langs de Geleenbeek niet voldoen aan de hieraan gestelde eisen, dienen de technische en planologische consequenties in het Grensmaasplan te worden meegenomen. Hierbij zal afstemming moeten komen tussen eventueel het verleggen/ verhogen van de kaden langs de Geleenbeek en de beleidsmatig gewenste ecologische herinrichting van deze beek met een specifiek ecologische functie.

De uitvoering van het Grensmaasproject leidt tot een beperkte waterstandsverhoging op de Geleenbeek, doordat de waterstanden ter hoogte van de instroom van de Geleenbeek in het winterbed enigszins zullen stijgen als gevolg van het Grensmaasproject. In het kader van het beheer en onderhoud kunnen deze negatieve effecten opgelost worden. Hierover heeft reeds een verkennend overleg plaatsgevonden met indiener. Wij zullen hierover nader in overleg treden met indiener.

Indieners: 57, 130, 156

Indiener 57 vindt de plaatselijke waterstandsverhogingen (Boorseem, Kotem, Leut-Meeswijk, Aldeneik, Maaseik) bij het Voorkeursalternatief 2003 en Meest Milieuvriendelijke Alternatief niet aanvaardbaar en vergunbaar. Naast het gevaar voor de winterdijken is er ook toename van kwel door de grindlaag. Deze kwel bedreigt ook het mijnverzakkingsgebied en tevens wordt voor een stijging van nitraatgehalten in de drinkwaterwinning Meeswijk gevreesd. Indiener 130 stelt dat de verhoging van het waterpeil aan de maasbrug in Maaseik geen enkel negatief effect mag hebben voor Maaseik. Indiener 57 merkt op dat ook in Vlaanderen (lokale) verhogingen in de waterstand ten gevolge van een ingreep in het zomerbed of het winterbed van de rivier niet zijn toegestaan. Natuurontwikkeling kan pas overwogen worden indien voordien voldoende extra waterstandsverlaging gerealiseerd wordt om de door natuurontwikkeling veroorzaakte verruwing te compenseren. Indiener 156 stelt dat er benedenstrooms nabij Roosteren een permanente waterstandsverhoging zal gaan optreden als gevolg van de uitvoering van het Grensmaasplan. Een oplossing hiervoor dient gevonden te worden alvorens een vergunning in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken wordt aangevraagd. Dit punt zal naar verwachting van indiener aan de orde komen in het overleg met België/Vlaanderen over de Grensmaasplannen.

Ten aanzien van de waterstanden na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 geldt dat voor het overgrote deel van het gebied wordt voldaan aan de hoogwaterdoelstelling van het Grensmaasproject, te weten het bereiken van een beschermingsniveau van 1/250 per jaar voor de door kaden beschermde gebiedsdelen met behulp van rivierverruiming. Op een groot aantal locaties is zelfs sprake van overruimte (doordat meer rivierverruiming plaatsvindt dan strikt noodzakelijk). Hierdoor zal het beschermingsniveau op die plaatsen hoger zijn dan de beoogde 1/250 per jaar (bijvoorbeeld Borgharen, Itteren, Aan de Maas, Obbicht en Grevenbicht).

Om te kunnen voldoen aan de eis vanuit de Wet beheer rijkswaterstaatswerken – dat geen waterstandsverhoging op mag treden ten opzichte van de huidige situatie – is op de locaties Aan de Maas, Urmond en Maasband gecontroleerd natuurbeheer voorzien. Hierbij wordt de natuurlijke spontane begroeiing aan banden gelegd en zodoende waterstandsverhoging tegengegaan. Voor het bereiken van het beschermingsniveau van 1/250 per jaar is echter de gecontroleerde natuurontwikkeling niet nodig, omdat de kaden op deze trajecten voldoende hoog zijn. De uitvoering van het gecontroleerd natuurbeheer zal worden geregeld bij de vergunningverlening in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, waarvoor Rijkswaterstaat het bevoegd gezag is.

In het gebied rondom Roosteren is een substantiële kadeverhoging (gemiddeld 15 cm) noodzakelijk over een lengte van circa vijf kilometer om de hoogwaterdoelstelling te bereiken (rivierkilometer 49 Illikhoven tot rivierkilometer 54 voorbij Roosteren). Hier is het realiseren van het beschermingsniveau van 1/250 per jaar zonder kadeverhoging niet mogelijk. Ook moet op een aantal locaties in het kader van regulier onderhoud marginale kadeverhogingen aangebracht worden. Het bovenstaande betekent dat alleen bij Roosteren sprake zal zijn van een verhoging van de waterstanden ten opzichte van de huidige situatie. Zo treedt bij de brug naar Maaseik (rivierkilometer 52) een aanzienlijke verhoging van de waterstand op. Deze verhoging is opgebouwd uit twee afzonderlijke delen:

- *Eén deel wordt veroorzaakt door de reeds ingezette natuurontwikkeling op de locatie Roosteren (op het terrein van de WML-drinkwaterwinning). Deze verhoging bedraagt 15 cm bij een 1/250 hoogwatergolf;*
- *Het andere deel wordt veroorzaakt door een benedenstrooms effect van de Grensmaasmaatregelen en bedraagt bij een 1/250 hoogwatergolf circa 11 cm.*

De situatie ter plekke is complex. Enerzijds worden de mogelijkheden beperkt door de oeverwinning van de Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) en de aanwezige infrastructuur (de brug) en anderzijds is er sprake van een combinatie van een bestaand project (WML) en een nieuw project (Grensmaasproject) met meerdere partijen.

Inmiddels is een gemeenschappelijk Vlaams-Nederlands onderzoek en overleg opgestart naar de oplossing van dit probleem.

Tot slot verwachten wij niet meer wateroverlast door kwel, geen bedreiging voor het mijnverzakkingsgebied en geen stijging van de nitraatgehalten in de drinkwaterwinning Meeswijk, omdat de enige locatie waar sprake zal zijn van waterstandsverhoging ten opzichte van de huidige situatie benedenstrooms van de in dit verband relevante locaties ligt.

Indiener: 65

Indiener stelt dat in het ontwerp-POL Grensmaas (p. 77) en in het MER Grensmaas (p. 157) melding wordt gemaakt van bodem- en oevererosie als gevolg van de stromingssnelheden in de flessenhals. De aan de Maas grenzende percelen van indiener zullen daardoor mogelijk schade gaan oplopen omdat deze nu reeds direct aan de hoge stroomsnelheden en overstroming blootgesteld zijn. Temeer daar er ter plaatse geen waterstandsverlaging als gevolg van de ontgrindingen voorspeld is in uw onderzoeken. Hiervoor vragen wij gepaste maatregelen. Indiener geeft bovendien aan dat bodembescherming met zware stortsteen na ontgraving in het traject langs zijn woning (rivierkilometer 38,1 – 38, 7) hinder en overlast kan veroorzaken.

Inderdaad is bij Berg aan de Maas sprake van een flessenhals, oftewel een smal gedeelte in de rivier waar als gevolg daarvan relatief hoge stroomsnelheden zullen optreden. Op dit traject is rivierverruiming gezien de aanwezige bebouwing niet mogelijk. Schade door erosie als gevolg van de hogere stroomsnelheden zal overal worden tegengegaan door het aanbrengen van bodem- en of oeververdediging. Dit vormt onderdeel van het ontwerp van het Grensmaasproject. Er ontstaat risico op oevererosie als de stroomsnelheden hoger worden dan 3,5 m/s. Volgens de rivierkundige berekeningen uit het MER Grensmaas zal dit bij Berg aan de Maas het geval zijn. Daarom wordt op dit traject bodembescherming opgenomen. In het MER Grensmaas is dit traject abusievelijk niet opgenomen als een traject waar bodembescherming nodig is. In het POL Grensmaas is dit wel correct opgenomen. Er zal door uitvoering van het Grensmaasproject – anders dan indiener aangeeft – weldegelijk sprake zijn van waterstandsverlaging, en wel dusdanig dat een beschermingsniveau van 1/250 per jaar voor Berg aan de Maas gerealiseerd wordt.

Het is ons niet bekend op welke wijze bodembescherming hinder en overlast zou kunnen veroorzaken. Er zal bij de nadere uitwerking van de oever- en bodembescherming telkens rekening gehouden worden met specifieke en lokale omstandigheden. Bij het aanbrengen van de bodem- en oeververdediging zal voldaan moeten worden aan de wettelijke normen. Ook gezien de aard van de werkzaamheden en de relatief beperkte omvang van de werkzaamheden verwachten wij daarom niet dat het aanbrengen van de bodem- en oeververdediging zal leiden tot onacceptabele hinder.

Indiener: 65

Bij rivierkilometer 40,7 ligt een dam in de Maas die bij de hogere afvoeren een stromingsweerstand vormt welke het waterpeil tussen Urmond en Nattenhoven naar mening van indiener opstuwt. Deze dam is in de 60-er jaren door de toenmalige grindwinningsfirma Juliana aangelegd om voldoende water te hebben voor hun schepen ter plaatse van de overslagplaats 100 m stroomopwaarts, aan het exploitatiegebied nabij Stokkem (B). Nu beweert menigeen dat dit de dam is aangelegd om 's zomers voldoende water te hebben voor het veer te Berg. Derhalve vraagt indiener te toetsen of de peilopzet bij lage waterstanden overeenkomt met het verhang van de rivier over betreffende 1.800 m, en zonodig deze dam binnen het Eindplan Grensmaas te verwijderen.

Ons is de aanwezigheid van de door indiener beschreven dam in het zomerbed van de Maas bekend. Dergelijke dammen komen op meerde plaatsen in de Grensmaas voor. Uitgangspunt van het Grensmaasproject is handhaving van het huidige zomerbed. Er vindt alleen rivierverbreiding vanaf een bepaald insteekniveau plaats. Daardoor zal de dam niet worden verwijderd in het kader van het Grensmaasproject. De dam is wel opgenomen in het rivierkundig model. Er is dus rekening gehouden met de dam in de waterstandsberekeningen.

Indiener: 89

Indiener stelt dat in het ontwerp-POL Grensmaas en het ontwerp-Natuurgebiedsplan vooralsnog in onvoldoende mate aan het agrarisch belang tegemoet wordt gekomen. Dit blijkt uit het feit dat er geen gegarandeerd beschermingsniveau tegen hoogwater voor agrarische bedrijven buiten de kaden. Tevens stelt indiener dat niet alleen burgers, maar ook agrariërs baat hebben bij een voldoende beschermingsniveau tegen hoogwater. Het kan niet zo zijn dat agrariërs telkens bij hoogwater hun have en goed door middel van de aanleg van een nooddijk veilig moeten stellen. Indiener verzoekt het college van Gedeputeerde Staten om te bewerkstel-

ligen dat individuele agrarische bedrijven een voldoende beschermingsniveau krijgen en bij ontbreken daarvan in de gelegenheid worden gesteld om een bedrijfsomkading rond hun erf met bedrijfsgebouwen aan te leggen.

Eén van de drie doelstellingen van het Grensmaasproject is het realiseren van een beperking van de wateroverlast, gericht op het bereiken van een beschermingsniveau van 1/250 per jaar voor de door kaden beschermde gebiedsdelen met behulp van rivierverruiming. De projectdoelstelling wordt daar waar mogelijk door rivierverruiming bereikt, het beschermingsniveau wordt dus gerealiseerd door waterstandsverlaging. Hierdoor profiteert ook de (agrarische) bebouwing buiten de kaden van het Grensmaasproject, de buitenkaads gelegen gebieden zullen minder vaak overstromen. In de huidige situatie overstroomt het winterbed bij een afvoer vanaf 1250 m³/s. Na uitvoering van het Grensmaasproject dalen de waterstanden bij deze afvoer met gemiddeld 60 cm, en overstroomt het winterbed pas bij een afvoer vanaf 1500 m³/s.

Het aanleggen van bedrijfsomkading valt buiten het Grensmaasproject. Het is een maatregel waarvoor bij Rijkswaterstaat in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken een vergunning moet worden aangevraagd. De waterstandsverlaging die door het Grensmaasproject wordt bereikt kan – gezien de regelgeving op dit punt – niet worden gebruikt als compensatie voor bedrijfsomkading van individuele agrariërs.

Indiener: 89

Indiener wijst de ontwikkeling van oobossen (20% begroeiing in het stroomvoerend en 100% in het bergend winterbed) in een rivierbegeleidende ecotoop af. Dit valt bovendien niet uit te leggen aan agrariërs die voor iedere nieuwe paal of erfbeplanting een vergunning moeten aanvragen. Indiener is van mening dat gebiedsvreemde bebossing in het weidse Maasdal niet thuishoort.

De ontwikkeling van oobossen is onderdeel van de invulling van de natuurdoelstelling van het Grensmaasproject, gericht op ecologisch herstel van de rivier. De ontwikkeling van oobossen in het kader van het Grensmaasproject zonder dat dit leidt tot waterstandsverhoging is mogelijk omdat hier bij het bepalen van de mate van rivierverruiming rekening mee gehouden is. Deze aanpak is voor de ontwikkeling van riviergebonden natuur toegestaan in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken.

Indiener: 90

Indiener vraagt zich, gezien de kadeverhogingen bij Illikhoven en de beperkte rivierverruimende maatregelen bij Roosteren, af of de kaden in het gebied Ohé en Laak-Linne hoog genoeg zijn om een beschermingsniveau te bieden van 1/250 per jaar.

De uitvoering van het Grensmaasproject leidt niet tot waterstandverhoging benedenstrooms (vanaf Aasterberg). Dit betekent dat het Grensmaasproject geen invloed heeft op het beschermingsniveau in het benedenstroomse gebied.

Het gebied tussen Ohé en Laak – Linne vormt én geen onderdeel van het Grensmaasproject én geen onderdeel van het Zandmaas/Maasrouteproject. Als zodanig zijn er geen financiële middelen voorzien voor eventuele additionele maatregelen, die mogelijkerwijs nodig zouden zijn indien het beschermingsniveau 1/250 per jaar in dit gebied ontoereikend zou zijn.

Indiener: 90

Volgens indiener zal er op plaatsen waar geen dan wel nauwelijks voorzieningen zijn getroffen, zoals de Linnerweerd, grotere overlast optreden omdat het af te voeren water in het stuwvak Linne wordt gestremd. De combinatie van snellere stijging van het Maaaswater en de stremming bij de stuw nopen tot het treffen van extra maatregelen. Indiener zou dit graag nader onderzocht hebben.

De stremming bij de stuw Linne zal in de toekomstige situatie niet anders zijn dan in de huidige situatie, omdat het Grensmaasproject geen effect heeft op de waterstanden benedenstrooms. Wel treedt als gevolg van het Grensmaasproject een versnelling van hoogwatergolven op, waardoor hoogwatergolven enkele uren eerder bij Linne aan zullen komen. Hiervoor hoeven geen speciale maatregelen getroffen te worden. Naar onze mening is dit aspect in het MER Grensmaas voldoende onderzocht.

Indieners: 92, 166, 173

Indiener 92 is van mening dat bij de ontwikkeling van plannen ten behoeve van de hoogwaterveiligheid van burgers uitgegaan moet worden van de debieten die de prognoses voor de nabije toekomst aangeven. Daarom zou voor het Grensmaasproject een debiet van 4500 m³/s het uitgangspunten moeten zijn. Daarnaast stellen indieners 166 en 173 dat in overeenstemming met internationale akkoorden uit de jaren negentig, die zowel door Nederland als België onderschreven worden, het stroomgebied van een rivier in zijn totaliteit beschouwd dient te worden. Unilaterale ingrepen kunnen dus niet.

Om de hoogwaterproblematiek het hoofd te bieden – dus om ook in de toekomst blijvend een beschermingsniveau van 1/250 per jaar te kunnen blijven bieden – wordt een tweesporenbeleid gevolgd. Het eerste spoor zet in op de korte termijn en gaat uit van een maatgevende afvoer van 3800 m³/s bij Borgharen. Het tweede spoor zet in op de langere termijn waarbij in het jaar 2050 als gevolg van klimaatveranderingen een verhoogde maatgevende afvoer van 4600 m³/s bij Borgharen wordt verwacht. Het Grensmaasproject gaat uit van de huidige situatie ten aanzien van de afvoeren en valt daarmee onder het eerste spoor. Er wordt dus geen rekening gehouden met de effecten van mogelijk hogere neerslag en hogere Maasafvoeren in de toekomst.

In het kader van het tweede spoor wordt enerzijds door ons binnen de Internationale Commissie voor Bescherming van de Maas aangedrongen op maatregelen in het bovenstroomse deel van het stroomgebied van de Maas in België en Frankrijk, waardoor de effecten van de verhoogde neerslag in Nederland zo beperkt mogelijk kunnen blijven. Doel is om samen met alle Maasoeverstaten een onderzoeksprogramma gericht op de lange termijn op te zetten, gevolgd door een gezamenlijk uitvoeringsprogramma voor toekomstige hoogwaterbescherming. Anderzijds dient men in Nederland met name met het oog op het voorkomen van ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen nu reeds zelf voorbereidingen te treffen. De mogelijk in de toekomst te nemen maatregelen in Nederland worden in het project Integrale Verkenning Maas (IVM) onderzocht. Hoe groot het pakket met benodigde maatregelen is, zal in het najaar van 2005 blijken. De verwachting is, dat vanaf 2006 de voor de lange termijn benodigde ruimte gereserveerd zal worden.

In het Grensmaasproject is rekening gehouden met de duurzaamheid van het ontwerp, zodat niet nu maatregelen uitgevoerd worden die toekomstige ontwikkelingen of maatregelen in de weg zouden staan. Ook wordt ernaar gestreefd om locaties die nu in het kader van het Grensmaasproject ontgrond worden niet later opnieuw verder te ontgronden.

Indiener: 102

Indiener maakt bezwaar tegen het ontwerp-POL Grensmaas omdat door het uitvoeren van het project de bestaande stroomversnelling bij Obbicht verdwijnt en daarmee indiener berooft van haar trainingslocatie. Na meer dan 25 jaar de stroomversnelling bij Obbicht als trainingslocatie gebruikt te hebben meent indiener aanspraak te kunnen maken op een alternatieve voorziening.

Zoals naar aanleiding van een eerdere vraag van indiener al (in meer detail) is aangegeven volgt uit het MER Grensmaas dat voor het Voorkeursalternatief 2003 de stroomsnelheden tussen Nattenhoven en Obbicht voor afvoeren tot orde 10 m³/s niet zullen veranderen. Tot 100 m³/s zal geen wezenlijke veranderingen optreden en bij afvoeren boven de 100 m³/s zullen de stroomsnelheden afnemen. Voorspellingen op langere termijn zijn niet goed te maken. Wel valt te verwachten dat op meer plaatsen variatie in stroomsnelheden zal gaan ontstaan, met name de gebieden waar de stroomgeulverbreding grootschalig is, zoals bij Itteren en Koeweide.

Na uitvoering van het Grensmaasproject zal de rivier op korte termijn door sedimentatie en erosie gaan reageren op de wijzigingen in het doorstroomprofiel. Al met al schatten wij in dat de toekomstige situatie de kanovaarder eerder meer variatie biedt dan dat de mogelijkheden beperkt worden.

Gezien het bovenstaande verwachten wij niet dat een alternatieve voorziening voor de kanovereniging nodig is.

Indiener: 119

Indiener heeft twijfels over de berekende opstuwing bij Elsloo als gevolg van de aldaar toegepaste ruwe oever- en bodembescherming en de doorwerking in Meeswijk. Andere oorzaken worden door indiener genoemd.

Volgens de met behulp van WAQUA berekende stationaire verhanglijnen (zie achtergronddocument 1, Rivierkunde van het MER Grensmaas) is bij een afvoer van 10 m³/s de Maaspeilverhoging bij uitoe-

ring van het Voorkeursalternatief 2003 bij rivierkilometer 28 het grootst. Hieruit is geconcludeerd dat de flessenhals bij Elsloo voor deze lage afvoer het meest effect heeft ter hoogte van Meeswijk.

Indiener: 124

Indiener is van mening dat de beoogde verlaagde waterstanden na uitvoering van het Grensmaasproject onvoldoende zullen zijn. Wanneer er zich een volgende overstroming voordoet zal er volgens hem toch weer de nodige plan- en vervolgschade aan zijn gewassen worden toegebracht.

Eén van de drie doelstellingen van het Grensmaasproject is het realiseren van een beperking van de wateroverlast, gericht op het bereiken van een beschermingsniveau van 1/250 per jaar voor de door kaden beschermde gebiedsdelen met behulp van rivierverruiming. De projectdoelstelling wordt daar waar mogelijk door rivierverruiming bereikt, het beschermingsniveau wordt dus gerealiseerd door waterstandsverlaging. Hierdoor profiteren ook de gebieden buiten de kaden van het Grensmaasproject, de buitenkaads gelegen gebieden zullen minder vaak overstromen. In de huidige situatie overstromt het winterbed bij een afvoer vanaf 1250 m³/s. Na uitvoering van het Grensmaasproject dalen de waterstanden bij deze afvoer met gemiddeld 60 cm, en overstromt het winterbed pas bij een afvoer vanaf 1500 m³/s. Daarom verwachten wij dat indiener in de toekomst minder schade aan zijn gewassen zal hebben. Indien in voorkomend geval toch schade zou ontstaan zal de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III hoofdstuk 6.1 van toepassing zijn.

Indiener: 129

Los van de bestaande ingrepen is indiener van mening dat het mooi geweest zou zijn als de Oude Maas in het kader van de doelstelling van de Grensmaas opnieuw een nieuwe functie (bijvoorbeeld als overlaat?) had gekregen.

Aanpassing van Oude Maas is niet opgenomen in het Grensmaasproject, omdat de Oude Maas zich voor een groot deel buiten het projectgebied van het Grensmaasgebied bevindt. De projectgrens volgt de gemeentegrens tussen de gemeente Echt-Susteren en de gemeente Maasbracht. De mogelijkheden voor de door indiener voorgestelde suggestie komt in het kader van de Integrale Verkenning Maas aan de orde (zie hiervoor onder bedenking 92 in deze paragraaf).

Indiener: 146

Indiener geeft aan dat de slangenhal bij het maasveer Berg aan de Maas in plaats van een waterverlagend effect een waterverhogend effect heeft. Indiener wijst erop dat er nu al een verhoging van 20 cm is in verband met de Maaskaden. Indiener is voorts bezorgd dat door het dichtslibben van de geul het waterpeil alleen maar meer stijgt bij hoge waterstanden. Indieners bedrijfsgebouwen liggen op 45.00 + N.A.P., bij het laatste hoogwater was de waterstand bij Borgharen 45.70 + N.A.P., indiener had echter een waterhoogte van 45.89 + N.A.P.

Eén van de drie doelstellingen van het Grensmaasproject is het realiseren van een beperking van de wateroverlast, gericht op het bereiken van een beschermingsniveau van 1/250 per jaar voor de door kaden beschermde gebiedsdelen met behulp van rivierverruiming. Dit betekent dat er ook ter hoogte van de bedrijfsgebouwen van indiener sprake zal zijn van waterstandsverlaging. Het is mogelijk dat door lokale opstuwung van het water, bijvoorbeeld tegen de bedrijfsgebouwen van indiener, de waterstanden benedenstrooms tot ongeveer 20 cm hoger zijn dan bovenstrooms gemeten waterstanden. Van het dichtslibben van de hoofdgeul zal geen sprake zijn, gezien de hoge stroomsnelheden die juist op dit traject van de Maas zullen optreden.

Indiener: 156

Aandacht wordt gevraagd voor het risico van te hoge stroomsnelheden voor de scheepvaart als gevolg van uitvoering van de het Grensmaasproject. Met name bij de zuidelijke invaart van het Julianakanaal bij de stuw van Borgharen is dit gevaar nadrukkelijk aanwezig. Indiener verzoekt bij de vaststelling van het plan duidelijk aan te geven hoe dit gevaar zal worden voorkomen.

Uitvoering van het Grensmaasproject zorgt voor aanzienlijke verlaging van de waterstanden net benedenstrooms van de stuw Borgharen. Deze waterstandsverlaging varieert tussen 0,6 m ($Q = 3.800 \text{ m}^3/\text{s}$) en 1,2 m ($Q = 1.000 \text{ m}^3/\text{s}$). Ten gevolge van deze waterstandsverlaging zal de stuw bij een hogere afvoer gestreken kunnen worden ($Q = 1.700 \text{ m}^3/\text{s}$, minder dan één dag per jaar) dan in de huidige situatie ($Q = 1.250 \text{ m}^3/\text{s}$, gemiddeld vier dagen per jaar). Hierdoor ontstaat na uitvoering van het Grensmaasproject bij afvoeren tussen 1.250 en $1.700 \text{ m}^3/\text{s}$ een rustiger stroombeeld waardoor de situatie voor de scheepvaart zal verbeteren. Bij hogere afvoeren nemen de snelheden in de Maas toe ten opzichte van de referentiesituatie vanwege de grote daling (circa 1,0 m) van de waterstanden.

Omdat er echter veel meer water over het Bosscherveld stroomt dalen de stroomsnelheden ter hoogte van de invaart van sluis Limmel. In de huidige situatie wordt sluis Limmel bij een waterstand van 45,30 m+NAP (overeenkomend met een afvoer van circa $1.960 \text{ m}^3/\text{s}$) buiten bedrijf gesteld. Op dat moment stroomt het water ter plaatse van de invaart circa 1,0 m/s. In de situatie na uitvoering van het Grensmaasproject wordt de waterstand van 45,30 m+NAP bereikt bij een afvoer van circa $2.700 \text{ m}^3/\text{s}$. Ter plaatse van de invaart naar sluis Limmel zijn de stroomsnelheden beperkt tot circa 0,8 m/s. Dit betekent dat sluis Limmel veel langer in bedrijf kan blijven. De situatie voor de scheepvaart zal dus in het algemeen verbeteren.

1.2 Kadeverhogingen

Indieners: 4, 75, 128

Er heerst onduidelijkheid over de voorgenomen kadeverhoging bij Nattenhoven. Binnen het projectgedeelte Nattenhoven is sprake van kadeverhoging over circa 500 m omdat het beschermingsniveau niet geheel wordt gehaald. Verhoging van de kaden langs Nattenhoven is voor indieners onaanvaardbaar gelet op visuele en landschappelijke aspecten, de schijnveiligheid en de toekomstige klimatologische veranderingen. Indiener 128 stelt dat bewoners minimaal het recht hebben op duidelijkheid over dit kadentraject voordat het MER Grensmaas wordt vastgesteld. Is toch blijkt dat het beschermingsniveau niet gehaald wordt mogen volgens indiener 128 wel rivierverruimende maatregelen genomen worden, maar geen kadeverhoging omdat dit nooit is afgesproken. Verder vraagt indiener 4 zich af waar en waarmee de kaden bij Nattenhoven worden verhoogd. Indiener 75 betwijfelt of de kwaliteit en de fundatie van de bestaande kade bij Nattenhoven voldoende is voor verdere verhoging.

In het ontwerp-POL Grensmaas is onterecht opgenomen dat de kade bij Nattenhoven verhoogd moet worden. Op basis van de uitgevoerde berekeningen is geconstateerd dat de kade bij Nattenhoven niet verhoogd hoeft te worden, door de maatregelen van het Grensmaasproject wordt bij Nattenhoven voldoende waterstandsverlaging gerealiseerd om het beoogde beschermingsniveau van 1/250 per jaar te halen. Wij passen de bedoelde passage in het ontwerp-POL Grensmaas aan.

Indiener: 16

Indiener vraagt de gevolgen van kadenaanpassingen, die nodig zijn omdat de beoogde bescherming niet wordt gehaald, te onderzoeken.

Voor het overgrote deel van het gebied wordt – uitgaande van de kaden en dijken – voldaan aan hoogwaterdoelstelling van het Grensmaasproject. De beperking van de wateroverlast, gericht op het bereiken van een beschermingsniveau van 1/250 per jaar voor de door kaden beschermde gebiedsdelen wordt gerealiseerd met behulp van rivierverruiming. Op een groot aantal locaties is zelfs sprake van overruimte (doordat meer rivierverruiming plaatsvindt dan strikt noodzakelijk), waardoor het beschermingsniveau op die plaatsen hoger zal zijn dan de beoogde 1/250 (bijvoorbeeld Borgharen, Itteren, Aan de Maas, Obbicht en Grevenbicht). Op de locaties Aan de Maas, Urmond en Maasband is gecontroleerd natuurbeheer voorzien – waarbij de natuurlijke spontane begroeiing aan banden gelegd wordt – noodzakelijk om te voldoen aan de eis vanuit de Wet beheer rijkswaterstaatswerken dat geen waterstandsverhoging op mag treden ten opzichte van de huidige situatie. Dit is ook vanuit de Vlaamse rivierbeheerder een vereiste. Voor het bereiken van het beschermingsniveau van 1/250 per

jaar is de gecontroleerde natuurontwikkeling niet nodig, omdat de kaden op deze trajecten voldoende hoog zijn.

De uitvoering van het gecontroleerd natuurbeheer zal worden geregeld bij de vergunningverlening in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, waarvoor Rijkswaterstaat het bevoegd gezag is. Deze wet laat waterstandsverhoging niet toe. Op een aantal locaties moeten in het kader van regulier onderhoud marginale kadeverhogingen aangebracht worden. In het gebied rondom Roosteren is een substantiële kadeverhoging (gemiddeld 15 cm) noodzakelijk over een lengte van circa 5 km om de hoogwaterdoelstelling te bereiken (rivierkilometer 49 Illikhoven tot rivierkilometer 54 voorbij Roosteren). Op deze trajecten is het realiseren van het beschermingsniveau van 1/250 zonder kadeverhoging niet mogelijk. Met de kadeverhoging bij Roosteren – die op zichzelf een aanvullend opstuwend effect hebben – is rekening gehouden in de waterstandsberekeningen.

De kadeverhogingen en de aanpassingen die in het kader van het regulier onderhoud van de kaden noodzakelijk zijn vormen onderdeel van het Grensmaasproject.

Indieners: 41, 94

Indieners verwachten dat de waterkeringen in Limburg in 2005 onder de Wet op de Waterkeringen zullen vallen. Voorzien is dat de waterkeringen een beschermingsniveau krijgen van 1/250 per jaar. Dit beschermingsniveau dient in 2017 gerealiseerd te zijn. Indieners zijn van mening dat de kaden die aangelegd worden in het kader van het POL Grensmaas dienen te voldoen aan de eisen die de Wet op de Waterkeringen daaraan stelt. Uit het ontwerp-POL Grensmaas blijkt verder dat delen van de in 1995 en 1996 ontworpen en aangelegde kaden nog steeds noodzakelijk blijven om het gewenste veiligheidsniveau te kunnen halen. Het is indiener niet bekend of deze kaden die gehandhaafd dan wel aangepast worden, voldoen aan de eisen die de wet daaraan stelt. Dit dient nauwkeurig onderzocht te worden. Indien blijkt dat deze kaden aanpassing behoeven, dient dit volgens indieners eveneens in het plan te worden opgenomen.

Wij zijn ervan op de hoogte dat de waterkeringen in Limburg naar verwachting in 2005 onder de Wet op de Waterkeringen zullen vallen. Wij ondersteunen het onder de Wet op de Waterkering brengen van de kaden langs de Maas. Wij zijn met indiener van mening dat bij de aanpassing van kaden in het kader van het Grensmaasproject bij voorkeur direct rekening gehouden moet worden met de eisen uit de Wet op de Waterkeringen.

In het Grensmaasproject en de concept uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas is zowel in technische als in financiële zin geen rekening gehouden met het feit dat de kaden in de toekomst zullen moeten voldoen aan de Wet op de waterkering. Wij nemen eventuele aanpassingen die in het kader van de nieuwe wetgeving nodig zullen zijn niet in het ontwerp-POL Grensmaas op, omdat deze werkzaamheden geen onderdeel van het Grensmaasproject vormen, en deze bovendien in het kader van de ruimtelijke besluitvorming niet relevant zijn.

Indiener: 133

Indiener gaat ervan uit dat daar waar in het ontwerp-POL Grensmaas (p. 91) melding wordt gemaakt van een kadeverhoging op de locatie Roosteren over een lengte van circa 4,3 km tot aan Illikhoven ook een verhoging van de kaden bij Aasterberg bedoeld wordt.

Het huidige beschermingsniveau bij Aasterberg is 1/50 per jaar. Voor alle kaden langs de Grensmaas moet vóór 2017 een beschermingsniveau van 1/250 per jaar gerealiseerd worden.

1.3 Benedenstroomse effecten

Indiener: 69, 159

Indiener stellen dat terecht in het MER Grensmaas wordt gesteld dat een versnelling van de hoogwatergolf bij een afvoerfrequentie van 1/250 en 1/1250 met twee uur negatief is. In het MER Grensmaas is ook gesteld dat negatieve milieueffecten te compenseren of te mitigeren zijn. Indiener signaleren dat nergens is aangegeven of en zo ja hoe dit versnellings-effect van de hoogwatergolf kan worden gemitigeerd of gecompenseerd. De ontwerp-opties voor ontgravingstiefte leiden volgens het MER Grensmaas niet tot verschillen in de effecten op de looptijd van de hoogwatergolf bij 1/250 en 1/1250. Dit wijst erop dat reële mogelijkheden voor mitigatie van het versnellings-effect niet waarschijnlijk zijn. Indiener vindt dat de twee uur versnelde hoogwatergolf in beginsel elders in het winterbed van de Maas moet worden gecompenseerd.

De voorspelde versnelling van de 1/250 hoogwatergolf van circa twee uur valt binnen de nauwkeurigheidsmarges van het gebruikte rekenmodel en kan dus in dit verband niet als significant aangeduid worden. Indiener heeft gelijk dat geen mogelijkheden zijn voor het verkleinen of mitigeren van dit effect, anders dan door af te zien van de rivierverruiming, hetgeen niet mogelijk is in verband met het bereiken van de doelstellingen van het Grensmaasproject.

Wat wel tot de mogelijkheden behoort dat extra aandacht besteed wordt aan de hoogwatervoorspelling en de waarschuwing. Dit aspect heeft nu reeds de volle aandacht van de rivierbeheerder (Rijkswaterstaat).

Indiener: 69, 75

Indiener 75 stelt dat de boven- en benedenstroomse effecten niet alleen voor de eindfase bepaald moeten worden, maar ook voor de tussenliggende fases aangezien het project in gedeelten wordt uitgevoerd. Hierdoor kunnen mogelijk problemen ontstaan benedenstrooms van de deelprojecten. Aansluitend stelt indiener 69 dat eventuele waterstandsverhogende effecten het verlagen het veiligheidsniveau van dijkkring 36 tot gevolg kan hebben, die bij indiener in beheer is. Volgens het MER Grensmaas treden langs de bedijkte Maas geen blijvende waterstandsverhogingen op, maar is het onduidelijk of er tijdelijk effecten gaan optreden door de uitvoeringsvolgorde van de ontgrondingslocaties. Indiener 69 stelt dat het uitgangspunt van het Voorkeursalternatief 2003 ook moet zijn het voorkómen van tijdelijke waterstandsverhogende effecten.

In het ontwerp-POL Grensmaas is het gebruik van een rivierkundig monitoringsysteem van Rijkswaterstaat tijdens en na de uitvoering vermeld. Indiener stelt dat daardoor toetsing aan voornoemde eis daadwerkelijk te realiseren moet zijn.

Het Grensmaasproject zal – zo blijkt uit het MER Grensmaas - na uitvoering niet leiden tot waterstandsverhogende effecten in het benedenstroomse traject. Effecten tijdens de uitvoering (waarvan ook mogelijke benedenstroomse effecten onderdeel zijn) zullen worden beschouwd in de aanvraag van de vergunningen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de vergravingen. Het door indiener genoemde aspect zal aan de orde komen in het kader van de vergunningverlening in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken. Omdat uitvoering van het totale project geen effect heeft op de benedenstroomse waterstanden, verwachten wij niet dat uitvoering van delen van het project dit wel zal hebben. Het monitoringssysteem dat door Rijkswaterstaat wordt opgezet is inderdaad onder andere bedoeld om de effecten van het Grensmaasproject te kunnen meten, om zodoende onder meer te kunnen controleren of voldaan wordt aan de vergunningsvoorschriften. Hierbij moeten wij wel opmerken dat het controleren van de waterstanden bij een 1/250 hoogwatergolf alleen mogelijk is als die hoogwatergolf daadwerkelijk op zou treden.

Indiener: 90

Indiener stelt dat er in het MER Grensmaas geen aandacht wordt geschonken aan de stroomsnelheden op het traject rivierkilometer 60 – 65. Bij hoge waterstanden gaat de Oude Maas bij Roosteren meestromen. Bij het meestromen van de Oude Maas zijn twee knelpunten aanwezig, te weten de brug over de Oude Maas bij Ohé en Laak evenals de brug te Stevensweert. De hogere stroomsnelheden zal volgens indiener de druk op beide knelpunten verhogen waardoor er niet alleen stuwingsdruk kan ontstaan, maar ook de kunstwerken in gevaar kunnen komen met alle consequenties van dien.

Op dit traject heeft uitvoering van het Grensmaasproject geen invloed op de waterstanden en stroomsnelheden. Er zullen dus geen hogere stroomsnelheden ontstaan door uitvoering van het Grensmaasproject ten opzichte van de huidige situatie.

2 Morfologie

Indieners: 52, 57, 90, 119, 156

2.1 Toelichting nader morfologisch onderzoek

In het kader van het MER Grensmaas is uitgebreid onderzoek gedaan naar de effecten van het Grensmaasproject op de morfologie van de Grensmaas. Het MER Grensmaas is op 25 februari 2003 door ons aanvaard, hetgeen inhoudt dat wij van mening zijn dat het MER voldoende basis biedt voor de besluitvorming ten aanzien van het POL Grensmaas. De Commissie voor de m.e.r. heeft – nadat nog een aanvulling op het MER Grensmaas is gemaakt – een positief toetsingsadvies afgegeven over het MER Grensmaas, hetgeen inhoudt dat ook de commissie onze mening onderschrijft (zie bijlage F). De aanvulling op het MER Grensmaas had geen betrekking op morfologie. Ondanks bovenstaande is naast het m.e.r.-onderzoek een nader morfologisch onderzoek uitgevoerd. Het onderzoeksrapport 'Nader morfologisch onderzoek Grensmaasproject' (hierna te noemen nader morfologisch onderzoek) is inmiddels afgerond en als bijlage E bij deze bedenkingennota opgenomen. Uitvoering van het nader morfologisch onderzoek heeft mede plaatsgevonden op verzoek van de Nederlandse rivierbeheerder, Rijkswaterstaat-Directie Limburg.

Het nader morfologisch onderzoek betreft een nader onderzoek op de morfologische bureaustudie zoals in die het kader van het MER Grensmaas is uitgevoerd en verwoord in het achtergronddocument 2 Morfologie. Ook heeft het nader onderzoek een nauwe relatie met het rivierkundig onderzoek zoals verwoord in het achtergronddocument 1 Rivierkunde. De resultaten (waterstanden, stroomsnelheden) uit het rivierkundig onderzoek zijn gebruikt om de gebruikte modellen te kalibreren.

Het doel van het nader morfologisch onderzoek is antwoord te krijgen op een aantal concrete vragen met betrekking tot de morfologische ontwikkelingen, de stabiliteit van de te treffen maatregelen en de effecten op de veiligheid. In het onderzoek zijn de te verwachten morfologische effecten over 25, 50, 75 en 100 jaar voor de autonome ontwikkeling, het Voorkeursalternatief 2003 en de overige alternatieven berekend. Daarnaast is de kans op aanzanding en/of erosie van de (nevengeulen in de) Grensmaas – met name van de flessenhalzen en het effect van eventuele bodembeschermingen – onderzocht. Ook is een beeld geschetst van de veranderde veiligheid tegen overstroming door de morfologische ontwikkeling in het Voorkeursalternatief 2003.

Op basis van het nader morfologisch onderzoek worden de volgende conclusies ten aanzien van de riviermorfologie van de Grensmaas getrokken:

- De autonome ontwikkeling laat een voortgang zien van de huidige morfologische trend van de Grensmaas waarbij de rivier zich steeds dieper in het landschap insnijdt. Deze erosieve trend lijkt zich te hebben versneld sinds de aanleg van de kaden uit het Deltaplan Grote Rivieren en zal zich nog verder versnellen zodra de doorgaande bodemdaling de fijne zandlagen bereikt. Volgens het natte afvoerscenario gebeurt dit rond 2065, volgens het historische scenario rond 2090 en volgens het gemiddelde scenario rond 2115. In het geval van het droge afvoerscenario kan het nog vele eeuwen duren. Opgemerkt wordt dat de simulaties in 2015 met de bodemgegevens van 1995 beginnen. Mogelijk treden de gesimuleerde processen van de autonome ontwikkeling om deze reden 20 jaar eerder op.
- Na uitvoering van de rivierversmalling volgens het Voorkeursalternatief 2003 zal de totale bodemerosie in de Grensmaas sterk afnemen. Door de afnemende stroomsnelheden zal het totale doorgaande sedimenttransport minder worden en zal de nieuwe pleisterlaag een fijnere samenstelling krijgen. Hoewel op diverse plaatsen lokale bodemerosie zal optreden is van een algehele doorgaande bodemdaling van de Grensmaas nauwelijks nog sprake. Benedenstrooms zal het transport zich echter herstellen en kan een bodemdaling worden verwacht.
- De verruimingslocaties (Borgharen, Itteren, Aan de Maas, Urmond en Koeweide) laten allen een bovenstroomse bodemdaling en een aanzanding ter plaatse van de verruiming zien. De meeste bodemaanpassingen bereiken een evenwicht.

- Het effect van de extreme verruimingslocaties Ifteren en Koeweide is zo sterk dat het sedimenttransport vrijwel volledig zal worden gestopt. Beide locaties vertonen een neiging tot aanzanden over zowel de bestaande Maasgeul als de verbredingslocatie. Het is echter mogelijk dat zich op deze verbredingslocaties nieuwe geulenpatronen zullen vormen. Dergelijke verschijnselen kunnen echter niet met een 1-dimensionaal model worden beschreven.
- De nevengeul bij Meers ligt in de binnenbocht en laat een lichte neiging tot bodemerosie zien. In de simulaties bereikt de bodemdaling een grens. Vermoedelijk heeft de hoge hydraulische ruwheid van de geul een remmende werking op de bodemerosie van de nevengeul.
- De nevengeul bij Maasband vertoont geen noemenswaardige morfologische activiteit behoudens een kleine initiële bodemaanpassing. Omdat de oevers hier begroeid zijn hoeft geen oevererosie verwacht te worden.
- Bij Grevenbicht tonen de simulaties een sterke neiging tot bodemerosie in de hoofdgeul of de nevengeul. Het blijkt moeilijk te voorspellen welke tak erosie zal ondergaan. Deze situatie lijkt te worden veroorzaakt door de extreme verruiming van de Koeweide, ruim een kilometer benedenstrooms van de monding van de nevengeul. Dit resultaat geeft aanleiding in een detailstudie te onderzoeken hoe realistisch dit gesignaleerde knelpunt is. Een variatie op het ontwerp van de Koeweide, bestaande uit minder verdieping en meer hydraulische ruwheid, heeft in de simulaties een stabiliserende werking op dit knelpunt.
- De nevengeul bij Visserweert vertoont een lichte voortdurende neiging tot aanzanden.
- De gevoeligheid van de voorspellingen voor het toekomstige afvoerregime blijkt erg groot.
- De gevoeligheid van de autonome bodemontwikkeling voor de dikte van de grindlaag (secundair bodemmateriaal) is door de aanwezigheid van fijne zandlagen erg groot.

2.2 Morfologische ontwikkeling

Indiener: 52

Geconstateerd wordt dat uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 plus drie Vlaamse Boertienlocaties (in het achtergronddocument 2 Morfologie aangeduid als Eindplan Grensmaas plus Vlaamse Locaties) qua besparing op bodem- en oeververdediging vergelijkbaar is met uitvoering van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA). Bovendien constateert indiener dat uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 ten opzichte van het MMA een licht positieve invloed heeft op erosie van de zijbeken.

In het achtergronddocument 2 Morfologie (p. 117) wordt beschreven dat wanneer naast het Voorkeursalternatief 2003 ook de drie Vlaamse Boertienlocaties zouden worden uitgevoerd, er minder bodemverdediging noodzakelijk is dan in het MMA. De reductie in de aan te brengen bodemverdediging is vastgesteld op ongeveer 5%. De benodigde oeververdediging is in het Voorkeursalternatief 2003 plus drie Vlaamse Boertienlocaties ook wat kleiner dan in het MMA.

De snelheid van voortschrijdende erosie in de zijbeken wordt bepaald door de waterstandsverlaging in de Grensmaas ter hoogte van de uitstroming van de beken en de samenstelling van de bodem van de beek. In het achtergronddocument 2 Morfologie (p. 106, figuur 9.1) zijn de verlagingen van de waterstanden in de Grensmaas weergegeven voor het MMA en het Voorkeursalternatief 2003 plus drie Vlaamse Boertienlocaties ten opzichte van het Eindplan Grensmaas. Tot km 30 zijn de waterstandsverlagingen van het Voorkeursalternatief 2003 plus drie Vlaamse Boertienlocaties en MMA vrijwel gelijk aan elkaar. Tussen km 30-55 is de waterstandsverlaging in het Voorkeursalternatief 2003 plus drie Vlaamse Boertienlocaties op verschillende locaties significant kleiner dan in het MMA. Dit betekent, dat voor de beken, die ter hoogte van deze locaties uitmonden in de Grensmaas, de terugschrijdende erosie in de beken minder groot (diep) zal zijn in het Voorkeursalternatief 2003 plus drie Vlaamse Boertienlocaties dan in het MMA.

Indiener: 57

Indiener stelt dat de omschrijving van de huidige morfologische toestanden en oeverstabiliteit onjuist is. Het is niet correct te stellen dat hoofdzakelijk de Vlaamse zomeroevers zwaar verdedigd zijn, ook de Nederlandse oevers zijn over vele kilometers verdedigd met zetwerk.

Indiener heeft hierin gelijk, ook aan Nederlandse zijde is op vele trajecten van oudsher oeververdediging aangebracht. Mede hierdoor is de Grensmaas in haar huidige keurslijf gedrongen.

Indiener: 57

Indiener stelt dat het aanbrengen van bescherming van de zomerbedding door middel van breuksteen in tegenspraak is met de beoogde doelstelling om een natuurlijke rivier te realiseren.

Indiener heeft gelijk dat het aanbrengen van bescherming van het zomerbed door middel van breuksteen in tegenspraak is met de beoogde doelstelling op een natuurlijke rivier te realiseren. Dit is echter nodig om in de nabijheid van bebouwing, leidingen of infrastructuur ongewenste erosie te voorkomen. Bodem- en oeverbescherming zal bestaan uit breuksteen. Dit is natuurvriendelijker dan constructies van beton. Wij hechten verder sterk aan de gekozen opzet waarbij alle beheersverantwoordelijke organisaties gezamenlijk een integraal beheersplan opstellen en een gezamenlijke beheer voeren. Natuurbeheer mag daarbij uiteraard niet ten koste gaan van andere doelen en wensen. Ook streven wij de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties na, zoals aangegeven in het ontwerp-POL Grensmaas. Hierdoor zal ingrijpen in de natuurlijke ontwikkeling van het gebied naar onze verwachting minder vaak noodzakelijk worden, en zal minder bodem- en oeververdediging aangebracht hoeven te worden.

Indieners: 90, 119

Door hoge stroomsnelheden kan ongewenste erosie ontstaan, waardoor risico's op bodeminstabiliteit kunnen ontstaan. In het MER Grensmaas wordt gewezen op de problematiek van de flessenhalzen, vooral ter hoogte van Urmond-Nattenhoven. De hogere stroomsnelheden kunnen hier, mede door de beperkte dikte van de grindlaag en de aanwezigheid van fijn zand onder het grind, zorgen voor hevige (oncontroleerbare) erosie, zeker wanneer bij hoge afvoer de pleisterlaag wordt doorbroken. Dit zou leiden tot een verlaging van de bedding, wat op zijn beurt gevolgen kan hebben op de waterstanden van de Maas bij lage afvoer en zodoende ook op de grondwaterstanden. Ook op het traject Roosteren-Ohé bestaat de mogelijkheid van erosie. Het is volgens indiener 90 van belang om de risico's vooral op dit traject goed in kaart te brengen en adequate maatregelen hierop af te stemmen. Dit mede gelet op het feit dat in de invloedssfeer van de Maas het Julianakanaal is gelegen. Indiener 119 merkt op dat één van de kritieke secties voor dit probleem (km 38-41) precies gelegen is ter hoogte van de winning Meeswijk en stelt dat gewaakt moet worden voor oncontroleerbare erosie. Hij verzoekt om oncontroleerbare erosie van de bedding te vermijden, vooral ter hoogte van km 38-41, door het voorzien van een degelijke bodem- en oeverbescherming en een regelmatige controle ervan na periodes van zeer hoge afvoer.

In het achtergronddocument 2 Morfologie is aangegeven dat op een aantal trajecten bodem- en oeververdediging aangebracht zal moeten worden om ongewenste erosie op bepaalde kritieke punten (nabij bebouwing, leidingen of infrastructuur) in de rivier te voorkomen. Daarbij wordt in het door indiener genoemde traject Roosteren-Ohé rekening gehouden met de nabijheid van het Julianakanaal. Te alle tijden zal worden voorkomen dat de Maas het Julianakanaal zal aansnijden. Op het betreffende traject bij Roosteren zullen de stroomsnelheden niet hoger worden dan in de huidige situatie, waardoor in het kader van het Grensmaasproject het aanbrengen van oeververdediging op dit traject niet nodig is. Ook wordt rekening gehouden met de belangen op de Vlaamse oever, zo zal voorkomen worden dat de drinkwaterwinning te Meeswijk in gevaar komt. Voor het betreffende traject bij Berg aan de Maas geldt dat er risico op oevererosie ontstaat. Daarom wordt op dit traject bodembescherming aangebracht als onderdeel van het Grensmaasproject. In het MER Grensmaas is dit traject abusievelijk niet opgenomen als een traject waar bodembescherming nodig is.

Wij merken naar aanleiding van bovenstaande nog op dat uitvoering van het Grensmaasproject over de gehele Grensmaas gezien leidt tot een afname van de stroomsnelheden, en daardoor tot een afname van de erosieve kracht van de rivier. Dit blijkt ook uit het nader morfologisch onderzoek (zie inleidende paragraaf van dit hoofdstuk en bijlage E). Door uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 neemt de erosieve kracht van de rivier af, en zullen in de regel minder snel kritieke situaties ontstaan ten aanzien van bodem- en oevererosie. De benodigde oever- en bodemverdediging wordt aangebracht als onderdeel van het Grensmaasproject. In het kader van beheer en onderhoud zullen deze oever- en bodemverdedigingen met regelmaat – en zeker na een hoogwater – worden gecontroleerd, net zoals ook in de huidige situatie de oevers regelmatig geïnspecteerd worden. Dit is een taak van de rivierbeheerder en dat zal het ook in de toekomstige situatie blijven. Bij de inspecties worden ook de belangen op de Vlaamse oever in het oog gehouden.

Indiener: 156

De morfologische risico's zijn alleen middels een bureaustudie in beeld gebracht. Indiener stelt dat hiermee de belangrijkste risico's weliswaar worden benoemd, maar voor een gedetailleerde analyse acht indiener echter modelberekeningen noodzakelijk. Indiener verzoekt om spoedige afronding van deze modelberekeningen en overleg met de Directie Limburg van Rijkswaterstaat als waterbeheerder alvorens het POL Grensmaas wordt vastgesteld.

De door indiener gevraagde modelberekeningen zijn inmiddels uitgevoerd in het kader van het nader morfologisch onderzoek. De resultaten van het onderzoek zijn toegelicht in de inleidende paragraaf van dit hoofdstuk en het rapport is in bijlage E opgenomen. Over deze rapportage heeft reeds overleg met indiener plaatsgevonden. De rapportage is door indiener beoordeeld en zij heeft haar bevindingen in een brief aan De Maaswerken kenbaar gemaakt. De brief is opgenomen als bijlage H bij deze bedenkingennota. Indiener concludeert in de brief dat zij het uitgevoerde morfologisch onderzoek (dus het onderzoek in het kader van het MER Grensmaas en het nader morfologisch onderzoek) voldoende acht voor een verantwoorde vaststelling van het POL Grensmaas. Wel geeft indiener aan dat bij de detailuitwerking van meerdere locaties nader morfologisch onderzoek nodig zal zijn. Bij de vergunningverlening zal dit aan de orde worden gesteld.

3 Grondwater

Indieners: 5, 9, 10, 14, 16, 19, 20, 21, 22, 24, 32, 41, 42, 43, 46, 47, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 68, 70, 71, 72, 75, 76, 77, 78, 79, 87, 91, 94, 106, 107, 108, 114, 119, 120, 121, 124, 131, 132, 137, 138, 140, 143, 145, 150, 151, 153, 157, 163, 164, 165, 166, 171, 173

3.1 Nader grondwateronderzoek

Aanleiding

In het kader van het MER Grensmaas is uitgebreid onderzoek gedaan naar de effecten van het Grensmaasproject op het grondwatersysteem. Het MER is op 25 februari 2003 door ons aanvaard, hetgeen inhoudt dat wij van mening zijn dat het MER voldoende basis biedt voor de besluitvorming ten aanzien van het POL Grensmaas. Op 13 juni 2003 is het toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. over het MER Grensmaas ontvangen en op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas. Tezamen geven de documenten een positief advies, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas. Beide toetsingsadviezen zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota. De aanvulling op het MER Grensmaas had geen betrekking op het nader grondwateronderzoek.

Er is naast het m.e.r.-onderzoek een nader grondwateronderzoek uitgevoerd waarmee bepaalde (negatieve) effecten nauwkeuriger in beeld gebracht zijn. Het onderzoeksrapport 'Nader grondwateronderzoek Grensmaasproject, 2003' (hierna nader grondwateronderzoek) is inmiddels afgerond en een uitgebreide samenvatting is als bijlage D bij deze bedenkingennota opgenomen. Het achterliggende technische achtergrondrapport (De Maaswerken, 2003) is op verzoek in te zien. Het nader grondwateronderzoek is met name uitgevoerd om aan de wens van betrokken zoals geuit tijdens voorlichtingsbijeenkomsten tegemoet te komen om negatieve grondwatereffecten duidelijker in beeld te brengen. Ook uit de ontvangen bedenkingen op het MER Grensmaas en het ontwerp-POL Grensmaas komt duidelijk naar voren dat er behoefte is aan meer duidelijkheid op dit punt.

Opzet nader grondwateronderzoek

Bij de grondwaterberekeningen die in het kader van het MER Grensmaas zijn uitgevoerd is telkens uitgegaan van een gemiddelde winter, zomer- en voorjaars situatie voor de Maasafvoer en de gemiddelde jaarlijkse neerslag. In het nadere grondwateronderzoek is uitgegaan van werkelijk gemeten afvoeren (dus geen gemiddelden) in de periode 1993 – 1996. In dit interval komen diverse extreme situaties voor, te weten de hoogwaters van 1993 (piekafvoer van 3.000 m³/s) en 1995 (piekafvoer van 2.700 m³/s), gecombineerd met veel regenval en een droge periode van mei 1995 tot augustus 1996. Deze berekeningen geven derhalve zowel voor gemiddelde situaties als voor een 'worst case'-situatie inzicht in de gevolgen van het Grensmaasproject.

In het nader grondwateronderzoek zijn de volgende zaken aan bod gekomen:

- gebieden met grondwateroverlast of verdroging en landbouwschade zijn nader in beeld gebracht;
- de bandbreedte in de rekenresultaten is verder afgebakend;
- de mogelijkheden voor landbouw op het Trierveld na opvulling met dekgrond zijn nader in beeld gebracht;
- voor het uitvoeringsalternatief met natte ontgrinding (ringbekkens) zijn de tijdelijke grondwatereffecten van peilopzet tijdens ontgrinding in de omgeving van de dan aan te leggen ringbekkens op het Trierveld en bij Ifteren onderzocht;
- er worden mogelijke oplossingsrichtingen oftewel mitigerende maatregelen voor negatieve effecten aangedragen, met name voor de permanente negatieve effecten, dus de effecten die optreden na uitvoering van het project. Dit zijn de effecten die in het kader van de vaststelling van het POL Grensmaas van belang zijn. Het betreft schade door vernatting en verdroging voor de landbouw, verdroging van verdrogingsgevoelige natuurgebieden en effecten van vernatting in kelders.

Resultaten nader grondwateronderzoek

De resultaten van het onderzoek zijn in het kort:

- Tijdens hoogwaterperioden zoals voorgekomen in 1993 en 1995 zal, in vergelijking met de huidige situatie, de grondwaterstand vlak langs de Maas aanzienlijk lager zijn na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003. Het verschil kan oplopen tot 1,5 m. Een hoogwatergolf in de Maas plant

zich richting Maasdal in de ondergrond voort als een 'grondwatergolf'. Na enkele weken tot maanden is de golf het dal uit. In bijna het gehele dal zal de piek van de 'grondwatergolf' aanzienlijk lager liggen dan in de huidige situatie en dus voor minder overlast zorgen. Alleen ten oosten van de dekgrondbergingen van Ifteren en Aan de Maas zal het gehele jaar door sprake zijn van een grondwaterstandsverhoging. Voor de overige dekgrondbergingen zal alleen in de zomer sprake zijn van een grondwaterstandverhoging.

- Ook als de onnauwkeurigheid in de berekeningsresultaten meegenomen wordt, blijkt de verwachte schade aan gewasopbrengsten door verdroging zowel in Nederland als in België nergens meer dan 10% te zijn, over het algemeen zelfs niet meer dan 5%. Voor een groot gebied zal zelfs sprake zijn van opbrengstverhoging omdat het veld in de winter minder nat is. Netto zal de opbrengstverhoging groter zijn dan de opbrengstderving. Een uitzondering hierop vormt het gebied ten oosten van de dekgrondbergingen bij Ifteren en Aan de Maas waar over een klein oppervlak vernattingssschade van 10-20% kan optreden. Nergens is de vernatting echter zo groot dat het land onder gemiddelde winteromstandigheden onbegaanbaar wordt.
- Na afronding van de werkzaamheden zal het Trierveld waarschijnlijk langer nat blijven dan in de huidige situatie. Dat wil zeggen dat de percelen, zonder maatregelen, voornamelijk geschikt zullen zijn als grasland. Voor gebruik als bouwland, dient afdoende drainage aangelegd te worden.
- Indien geen maatregelen getroffen worden zal in het westelijk deel van Bunde (omgeving Meerstraat, en delen van de wijken Ingenope, De Burcht en Bunderveld) aanzienlijke (extra) grondwateroverlast kunnen ontstaan voor bebouwing omdat het grondwater het gehele jaar door hoger komt te staan dan nu het geval is. Hierdoor kunnen niet waterdichte kelders en/of kruipruimtes gedurende een langere periode nat dan wel vochtig blijven. Voor de laagst gelegen delen van Bunde kan de extra overlast voor onderkelderde bebouwing oplopen tot 30 à 60 dagen/jaar in jaren zonder extreme Maasafvoer. In jaren met extreme Maasafvoer zoals in 1993 en 1995 kan de extra overlast oplopen tot 100 à 200 dagen/jaar. Voor niet onderkelderde bebouwing is zowel in de huidige situatie als na uitvoering van het Grensmaas-project grondwateroverlast mogelijk bij Maasafvoeren boven de $2.500 \text{ m}^3/\text{s}$. Dit is een extreme situatie die zich statistisch gezien 1 maal in de 115 jaar (1993) of 1 maal in de 50 jaar (1995) voordoet. De extra grondwateroverlast zal in de laagst gelegen delen echter wel 2 tot 4 weken langer kunnen duren dan momenteel het geval is. Op de situatie ten aanzien van Bunde wordt specifiek ingegaan in paragraaf 3.2.
- Ook wordt grondwaterstandsverhoging verwacht ten oosten van de dekgrondberging bij Aan de Maas. In dit gebied is nagenoeg geen bebouwing aanwezig. De bebouwde kom van Geulle ligt (net) buiten het invloedsgebied en Broekhoven ligt op de grens. Hierdoor wordt voor de bebouwing van Broekhoven en Geulle geen (extra) grondwateroverlast verwacht, ook niet bij extreem hoge Maasafvoeren. In Geulle aan de Maas zal geen sprake zijn van grondwaterstands-verhoging alleen van grondwaterstandsverlaging, omdat het niet in het 'opstuwingsgebied' van een dekgrondberging ligt.
- De in het MER Grensmaas berekende negatieve effecten op verdrogingsgevoelige natuurgebieden worden door het nader grondwateronderzoek bevestigd. Aanvullend op het MER Grensmaas is ook de vallei van de Ziepbeek in België beschouwd. Inmiddels is de problematiek in detail in beeld gebracht door aanvullend veld- en modelonderzoeken. In het separate Habitattraject komt e.e.a. verder aan bod.
- De voor de wintersituatie berekende grondwaterstandveranderingen ten opzichte van de nulsituatie hebben een foutenmarge van circa 30-50%. Daarnaast is sprake van een niet te kwantificeren fout vooral in de detaillering van de geohydrologische parameters ten gevolge van de soms grote spreiding van de meetresultaten. Voor de zomer geldt een foutenmarge van circa 20%. De foutenmarge blijkt hoger te zijn dan in het MER Grensmaas werd aangenomen doordat in het nader grondwateronderzoek ook effecten zoals de onnauwkeurigheid in de berekende Maasstanden en grondwateraanvulling uit neerslag zijn meegenomen. Rondom de dekgrondbergingen is de onnauwkeurigheid ongeveer 20 tot 30%. Er zijn met de huidige stand der techniek en de beschikbare zeer uitgebreide set aan gebiedsgegevens redelijkerwijs geen uitspraken te doen met een grotere nauwkeurigheid.
- Het voornemen is de dekgrondbergingen bij Ifteren en Koeweide nat te ontgrinden. Hiertoe wordt rond de dekgrondberging bovengronds een tijdelijke ringdijk aangelegd en ondergronds een cement-bentonietscherm tot onder het grindpakket. Binnen de ringdijk wordt een waterpeil opgezet gelijk aan dat van het Julianakanaal. Voor de dekgrondberging Ifteren blijkt ter plaatse van de zuidpunt water onder het cement-bentonietscherm door te kunnen lekken, omdat de kleilaag onder het grindpakket hier zeer dun is of zelfs ontbreekt en het grind rechtstreeks op redelijk goed doorlatende kalk ligt. In de 'worst case'-situatie, dat wil zeggen over het gehele oppervlak wordt

ontgrind en er is nog nergens dekgrond geborgen, kan dit in een wintersituatie leiden tot een geringe extra grondwaterstandsverhoging in Bunde (orde grootte 5 tot 10 cm), zodat de grondwateroverlast daar nog meer toeneemt. Ook aan de oostkant van Itteren zal de grondwaterstand hierdoor tijdelijk stijgen (orde grootte 10 tot 25 cm). Overigens zal in de praktijk de 'worst case'-situatie waarschijnlijk niet voorkomen, omdat de ontgrinding en het opvullen gelijk op gaan. In dat geval zal de lek en dus ook de kans op extra grondwateroverlast kleiner zijn. Het cement-bentoniet-scherm van het Trierveld rust in een formatie bestaande uit zand- en kleilagen. Onbekend is waar de kleilagen precies lopen, maar de verwachting is dat ze onvoldoende waterafsluitend zijn. Hierdoor kan in de 'worst-case'-situatie 's zomers een aanzienlijke hoeveelheid water onder het scherm doorstromen. Het gaat om orde grootte 0,5 m³/s, ofwel 5% van het totale Maasdebiet bij lage Maasafvoer (10 m³/s). Ook hier geldt dat de 'worst case'-situatie met ontgrinding over het gehele oppervlak terwijl er nog geen dekgrond is geborgen, in de praktijk onwaarschijnlijk is. Ook in de winter lekt er een aanzienlijke hoeveelheid water weg, wat tot grondwaterstandsverhogingen leidt in (delen van) Schipperskerk, Papenhoven, Grevenbicht, Illikhoven, Buchten, Holtum en Born. In grote delen van het invloedsgebied kan dit – bij extreme Maasafvoeren zoals in 1993 en 1995 – leiden tot extra grondwateroverlast voor zowel onderkelderde als niet-onderkelderde bebouwing.

- Het opvullen van de dekgrondbergingen tot aan maaiveld (ten opzichte van een verdiepte ligging) heeft een verwaarloosbaar effect op de grondwaterstand rondom de dekgrondberging. Wel zal het grondwater ter plaatse van de dek-grondberging zelf stijgen.
- De negatieve effecten in de verdrogingsgevoelige natuurgebieden zijn alle te mitigeren of te compenseren (zie paragraaf hieronder, consequenties nader grondwateronderzoek. Zie ook het separate Habitattraject).
- De toenemende infiltratie vanuit de benedenloop van de Hemelbeek dient in overleg met de beheerder te worden aangepakt. Gedacht kan worden aan bekleding van de bodem. Momenteel is in de zomer geen sprake van vrije visoptrek. Hierin komt geen verandering door de Grensmaasplannen. Het Waterschap heeft echter aangegeven op termijn wellicht de benedenloop opnieuw te willen inrichten. Beide maatregelen dienen op elkaar afgestemd te worden.
- De grondwateroverlast in Bunde is technisch gezien mitigeerbaar. Voorgesteld wordt een drainage gecombineerd met een bemaling toe te passen. Aanpassen van het ontwerp van de dekgrondberging Itteren blijkt niet alleen erg duur, maar zal de extra grondwateroverlast niet volledig mitigeren, zodat alsnog een bemaling nodig is.

Consequenties nader grondwateronderzoek

- Uit het nader grondwateronderzoek blijkt dat de grondwaterstandsverhoging te Bunde groter zal zijn dan op basis van het MER Grensmaas werd verwacht. Vooral de overlast voor niet waterdichte kelders zal – indien geen maatregelen getroffen worden – aanzienlijk toenemen. Dit kan niet gemitigeerd worden met alleen drainage. Hiervoor is een bemaling nodig of een wijziging van het ontwerp van de dekgrondberging Itteren. Hierop wordt nader ingegaan in de volgende paragraaf 3.2. In de rest van het Grensmaasgebied wordt er geen toename van grondwateroverlast voor bebouwing verwacht na afronding van de werkzaamheden.
- De negatieve grondwatereffecten zijn voor alle natuurgebieden ofwel te mitigeren dan wel aanvaardbaar. Dat wil zeggen dat de conclusie uit het MER Grensmaas overeind blijft. De mitigatie was in het kader van het MER nog niet nader uitgewerkt. In het kader van de daarna uitgevoerde "Passende Beoordeling" is wel naar mitigatie gekeken en over de maatregelen (grindderempels en een grindrug) is inmiddels reeds overeenstemming bereikt met Vlaanderen.
- De conclusies ten aanzien van landbouwschade en drinkwaterwinning blijven gehandhaafd.
- In het nader grondwateronderzoek is bovendien inzicht verworven in de gevolgen van het toepassen van cement-bentoniet-schermen rondom Itteren en Trierveld tijdens de uitvoering. In een 'worst case'-situatie zou dit voor extra grondwateroverlast in Bunde dan wel 's zomers voor een hoog lekdebiet uit het Trierveld kunnen leiden. Onder 'worst case' wordt verstaan een situatie waarbij over het gehele oppervlak wordt ontgrind, maar nog geen dekgrond is geborgen. In de praktijk zal grindwinning en dekgrondberging gelijk op gaan, zodat de negatieve effecten kleiner zullen zijn dan berekend. Dit betreft een uitvoeringsaspect en zal verder uitgewerkt worden in het kader van de vergunningverlening.

Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijngebieden

Voordat ruimtelijke plannen worden vastgesteld dient nagegaan te worden of zich in het invloedsgebied natuurgebieden bevinden die speciale bescherming genieten volgens de Europese Habitat- en Vogelrichtlijnen. Conform deze richtlijnen dient het effect van de ruimtelijke plannen in een "Passende Beoordeling" te worden beschreven. Hierin staat onder andere een overzicht van de effecten en een beoordeling of deze significant zijn. Daarnaast dienen maatregelen onderzocht te worden om de effecten tegen te gaan aan de bron dan wel te mitigeren als er geen mogelijkheden zijn het probleem aan de bron aan te pakken. Dit proces is uitgevoerd in nauwe samenwerking met het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en het Instituut voor Natuurbehoud in Brussel. Er is een passende beoordeling gemaakt voor het Bunderbos (NI), de Grensmaas zelf (NI), De Vlaamse Uiterwaarden, de Mechelse heide (Be) met daarin onder andere Ven onder de Berg en de Ziepbeekvallei en Itterbeek (met Brand, Jagersborg, Schootsheide en Bergerven). In de gebieden Ven onder de Berg, Ziepbeekvallei en Daalbroek worden in dit kader grondwaterstandmetingen uitgevoerd gedurende een jaar. De definitieve beoordeling is op 12 april door ons vastgesteld en heeft tussen 15 april en 12 mei ter inzage gelegen.

De uitwerking van significante effecten op Vlaamse en Nederlandse Vogel- en Habitatrichtlijngebieden heeft plaatsgevonden in drie onderzoeksstappen. Op basis van onderzoeken is door Vlaanderen en Nederland geconstateerd dat de volgende aandachtsgebieden en soorten significant negatief worden beïnvloed door uitvoering van het VKA 2003:

- De Ziepbeekvallei, Neerharerheide, Asbeekvallei en Daalbroek
- De Boomkikker en de Kamsalamander in Maaswinkel

Als onzekerheid wordt vermeld de Kleine Modderkruiper in Maaswinkel. Voor de Nederlandse Habitatgebieden zijn er op basis van huidige kennis en inzichten geen significant negatieve effecten te verwachten door het VKA 2003, zowel in het noordelijke als zuidelijke deel van het Bunder- en Elsloërbos. Dit negatieve effect kan geheel worden gemitigeerd door de aanleg van grinddrempels (drempels dwars op de stroomrichting) in de Maas op de locaties Meers en Aan de Maas en de aanleg van een grindrug (een rug evenwijdig aan de stroomrichting) in Meers. Hier over is inmiddels overeenstemming bereikt met Vlaanderen.

3.2 Grondwaterstandsverhoging Bunde

Overzicht bedenkingen

Ten aanzien van de in het MER Grensmaas berekende grondwaterstandsverhoging te Bunde zijn veel bedenkingen ingediend. Indieners zijn bezorgd over mogelijke negatieve effecten, met name wateroverlast in kelders met alle gevolgen van dien. Het nader grondwateronderzoek dat in oktober 2003 is afgerond (zie bijlage D), bevestigt de bezorgdheid van de indieners dat het Voorkeursalternatief 2003 in haar huidige vorm daadwerkelijk tot grondwateroverlast in delen van Bunde zal leiden. Naar aanleiding van de ingediende bedenkingen en het nader grondwateronderzoek hebben wij voor een andere aanpak gekozen. Hieronder wordt eerst ingegaan op de aard van de bedenkingen. Vervolgens worden de resultaten van het nader grondwateronderzoek toegelicht en wordt tot slot aangegeven voor welke aanpak wij gekozen hebben om ook voor Bunde een acceptabele oplossing te vinden. In dit licht achten wij het niet zinvol om nu op de afzonderlijke bedenkingen in te gaan.

Ingediende bedenkingen over te verwachten grondwateroverlast van bebouwing in Bunde

Onderstaande indieners hebben allen gereageerd op de situatie die in en nabij Bunde gaat ontstaan na uitvoering van het Grensmaasproject en de aanleg van de dekgrondberging locatie Itteren in het bijzonder: 5, 9, 10, 14, 19, 21, 22, 24, 32, 53, 55, 60, 61, 68, 70, 71, 72, 77, 78, 79, 107, 108, 121, 131, 132, 137, 143, 145, 150, 151, 153, 157, 158, 171.

In onderstaande tekst zijn de identieke, maar ook de op elkaar lijkende bedenkingen, samengenomen en verwoord. Voor zover de bedenkingen een specifieke situatie of een aanvulling op de gezamenlijke bedenkingen betreft, is de (deel)bedenking apart weergegeven.

Door uitvoering van het Grensmaasproject zal met name ten oosten van de dekgrondberging locatie Itteren de grondwaterstand stijgen. Veel van bovenstaande indieners zijn woonachtig in Bunde en vrezen hierdoor waardevermindering van hun woning door overlast van water in kelders en kruipruimten. De door indieners te verwachten problemen zijn met name vochtvorming in fundering en muren, schimmelvorming en moerasvorming in de tuinen. Volgens indieners 5 en 55 zijn deze problemen niet alleen in een klein deel van Bunde te verwachten, maar in een groot deel van Bunde. Samen met indiener 9 wijzen ze in dit verband specifiek op gevaar voor de wijken De Burcht en Ingenope te Bunde door stijging grondwaterstanden. Indieners 5 en 55 lichten toe dat in deze natte wijken, om

deze reden nieuwe woningen alleen een kruipruimte hebben en dat in de bestaande kelders voorzieningen zijn getroffen om wateroverlast te beperken (bijvoorbeeld pompinstallaties). Indiëners stellen dat in een aantal kruipruimten tijdens de zeer natte perioden een laagje water staat en deze kunnen 50 cm extra water er niet bij hebben. Verder wordt opgemerkt dat het rioleringsstelsel in deze wijken niet is berekend op dergelijke grondwaterstanden. Indiëner 9 wijst aanvullend op het welzijn van de burgers (hygiëne) dat hierdoor gevaar loopt.

Specifiek voor zijn situatie vreest indiëner 10 materiële en financiële overlast en schade aan tientallen huurwoningen (kelders en kruipruimten) door stijgende grondwaterstanden. Onduidelijk is in welke mate overlast zal optreden, of dit van tijdelijke of structurele aard zal zijn, welke technische gevolgen dit voor woningen heeft en welke aanvullende voorzieningen getroffen moeten worden aangaande de verhuurbaarheid van de woningen. Indiëner 78 heeft de voorraad van zijn winkel in de kelder van het woon- annex bedrijfspand opgeslagen. Door stijging van de grondwaterstand vreest indiëner water in zijn kelder met omzetschade en reparatiekosten.

Een aantal indiëners (19, 21, 53, 68 en 171) stellen het College van Gedeputeerde Staten op voorhand volledig aansprakelijk voor alle financiële schade die indiëners zouden kunnen lijden, zowel materieel als immaterieel en zowel direct als indirect aan roerende en onroerende goederen, die het gevolg zijn van de uitvoering van het Grensmaasproject. Indiëner 53 stelt bovendien het Consortium Grensmaas aansprakelijk voor eventuele schade aan zijn woonhuis.

Indiëners 71, 72, 143, 145 en 153 stellen dat de gevolgen van de grondwaterstijgingen in het MER onvolledig en onzorgvuldig zijn onderzocht en uitgewerkt. Uit de verstrekte documentatie is niet duidelijk hoeveel het grondwater (uiteindelijk) zal stijgen, wat de tijdelijke en permanente effecten zijn en de mogelijkheden om vernatting te voorkomen of te compenseren is via simpele verwijzingen naar drainagemogelijkheden onrealistisch en onvoldoende. Ook indiëner 10 is van mening dat meer onderzoek nodig is, waarop het advies gebaseerd moet worden, én dat meer duidelijkheid omtrent vergoedingen en schadeloosstellingen noodzakelijk is voordat gestart kan worden met de uitvoering van het Grensmaasproject. In dit kader eist indiëner 53 dat Provincie Limburg en het Consortium Grensmaas voldoende maatregelen nemen om schade en overlast als gevolg van grondwaterstijging te voorkomen en stelt dat de te maken kosten van deze maatregelen uiteraard voor beider rekening komen. Indiëner 137 voegt hieraan toe dat onduidelijk is wat bijvoorbeeld de drainerende maatregelen om wateroverlast weg te nemen aan de westzijde van het Julianakanaal te Bunde inhouden en of zij het beoogde effect hebben. Indiëner stelt een aanvaardbare oplossing van de grondwaterproblematiek gevonden moet worden alvorens tot vaststelling van het POL Grensmaas wordt overgegaan. Zolang deze vragen blijven bestaan en niet afdoende worden beantwoord, kan indiëner 137 met de plannen, zoals die nu gepresenteerd zijn, niet akkoord gaan.

Indiëners 53 en 132 maken zich ernstig zorgen over een structurele stijging van het grondwaterpeil in en rond Bunde. Deels door de veranderingen in bodemgesteldheid veroorzaakt door de Grensmaaswerkzaamheden in de omgeving van Borgharen, Itteren en Geulle aan de Maas en deels vanwege toevoer van hemelwater dat door de geplande bodemveranderingen niet voldoende snel kan worden afgevoerd naar de Maas, hetgeen wederom tot gevolg heeft dat het grondwaterpeil zal stijgen. Indiëners 53 en 132 stellen dat in de plannen geen rekening is gehouden met hemelwater.

Indiëners 5 en 55 merkt op dat met de campagne 'Nederland leeft met water' getracht wordt het draagvlak voor allerlei beschermende maatregelen te vergroten. Het is duidelijk dat er iets moet gebeuren maar de grondwaterproblemen die in Bunde dreigen te ontstaan hebben niets te maken met bescherming tegen wateroverlast maar staan rechtstreeks in verband met de grindwinning. Voor de beveiliging van de Maas is het echt niet nodig om tot 12 m diep grind weg te halen. De grondwaterproblemen ontstaan immers doordat men het grindpakket gaat vervangen door klei (dekgrondbergingen). Indiëners 5, 55 en 137 stellen dat één van de doelstellingen van het Grensmaasproject is om te komen tot een hoogwaterbescherming van 1/250 per jaar en het niet zo mag zijn dat grote delen van Bunde wellicht na uitvoering jaarlijks overlast gaan ondervinden door gestegen grondwater. Ook indiëners 153, 157 en 171 begrijpen niet dat enerzijds mensen worden gevrijwaard van hoogwater en dat anderzijds andere mensen juist een stijging in het vooruitzicht wordt gesteld. Daarbij vult indiëner 153 aan dat er een grindwinning wordt gerealiseerd van een ongekeerde omvang waarvan de milieueffecten nauwelijks zijn onderzocht en niet zijn te overzien. In ieder geval staan de positieve gevolgen van de plannen bij Itteren in geen enkele verhouding tot de grote negatieve resultaten.

Tot slot stellen indieners 5, 55 en 153 dat ook overlast zal plaatsvinden in een natuurgebied tussen Bunde en Elsloo, de grondwaterstand zou daar tot 1 m hoger kunnen worden. Op deze wijze kan de natuurdoelstelling niet gehaald worden. Om nabij de Maas natuur te ontwikkelen moet elders (bijvoorbeeld Bunderbos) natuurverarming worden geaccepteerd. Indiener 153 vraagt hiervoor een verklaring.

Indiener 122 stelt dat als gevolg van de dekgrondberging nabij Haertelstein er een continue verhoging van de grondwaterstand ten oosten van het Julianakanaal ontstaat. Van het toegezegde by-pass onderzoek heeft indiener tot op heden nog geen actie van De Maaswerken mogen ervaren. De omvang van de problematiek is volgens indiener van dien aard dat dit wel moet leiden tot een drastische aanpassing van het ruimtelijke plan van de dekgrondberging en de wijze van de uitvoering. De voorstellen tot mitigatie van het probleem zoals de aanleg van een drainagestelsel getuigen volgens indiener van 'lichtzinnigheid' en een grove onderschatting van het probleem.

Op 13 januari 2004 heeft een voorlichtingsavond plaatsgevonden over mogelijke veranderingen in grondwaterstanden in delen van Bunde als gevolg van het Grensmaasproject. Het aanvullend grondwateronderzoek en de conclusie dat grondwateroverlast kan worden voorkomen met een drainagesysteem en pompen zijn tijdens deze avond gepresenteerd. Tijdens deze avond is toegezegd dat, als bewoners willen reageren naar aanleiding van de informatieavond en dit voor 13 februari 2004 doen, dat deze reacties worden toegevoegd aan het dossier dat naar Provinciale Staten wordt gestuurd. Met klem is benadrukt dat deze reacties geen onderdeel uitmaken van de formele inspraak die op 6 mei 2003 is afgerond. Tijdens de formele inspraakperiode is door een aantal belanghebbenden gereageerd op de grondwatereffecten in Bunde ten gevolge van het Grensmaasproject.

Tussen 13 januari en 13 februari 2004 hebben 10 particulieren en/of organisaties gebruik gemaakt van de extra mogelijkheid om te reageren. De strekking van de reacties is grotendeels identiek en beschrijft de zorg dat door een verhoging van de grondwaterstand vernatting en daardoor schade zal ontstaan aan met name onroerend goed. Veelal wordt het College van Gedeputeerde Staten en/of De Maaswerken hiervoor aansprakelijk gesteld. Het feit dat de dekgrondberging Itteren wordt aangelegd op budgetneutrale gronden en daardoor negatieve effecten ontstaan in Bunde wordt onacceptabel geacht. Enkele reacties betwijfelen de onderzoeksresultaten en er wordt aangedrongen om nadere onderzoeken te verrichten naar de aard, het functioneren, doelmatigheid, omvang en kosten van de benodigde mitigerende maatregelen en zonodig het ontwerp-POL Grensmaas hierop aan te passen.

Effecten van het Voorkeursalternatief 2003 op basis van het nader grondwateronderzoek

In de lage delen van Bunde is momenteel al sprake van grondwateroverlast enige tijd na een hoge Maasafvoer. Omdat dit probleem al bekend was, zijn er ook relatief weinig kelders gebouwd. In de wel aanwezige kelders zijn soms al voorzieningen getroffen zoals pompen.

Schade door grondwaterstandsverhoging kan naast tijdelijk water in de kelder, kruipruimte of de tuin met alle gevolgen daarvan zoals schimmelvorming en vochtotrek via muren en funderingen, ook bestaan uit effecten op de lange termijn. Hiermee wordt scheurvorming in de kelder bedoeld. Momenteel fluctueren de grondwaterstanden al sterk. Indien een kelder regelmatig in het grondwater staat kunnen door de periodieke belasting (grondwaterstandsverhoging) en ontlasting (grondwaterstandsverlaging) scheuren ontstaan, vooral in de vloer. Indien het grondwater nog hoger komt, kan dit de scheurvorming verergeren. Eén en ander is afhankelijk van het ontwerp van de keldervloer, of deze dicht is, wat voor type wapening etcetera.

In het MER Grensmaas is aangegeven dat de grondwaterstand als gevolg van het Grensmaasproject in een groot deel van Bunde zal stijgen gedurende het hele jaar. In het MER Grensmaas is aangegeven dat dit – indien geen maatregelen getroffen worden – voor een deel van Bunde in de winterperiode kan leiden tot (extra) grondwateroverlast doordat kelders en kruipruimten vochtig kunnen worden of zelfs onder kunnen lopen. Het betreft een gebied gelegen in de wijken Ingenope, De Burcht en Bunderveld alsmede industrieterrein de Meer. Ook ten westen van de Geul komen zones voor met mogelijke overlast, alleen is hier op de Meerssenhove na geen bebouwing. De stijging van de grondwaterstand leidt overigens niet in geheel Bunde tot overlast, omdat sommige delen hoger liggen. Het betreft een zogenaamd permanent effect van het Grensmaasproject, dus geen tijdelijk effect dat bijvoorbeeld alleen tijdens de uitvoering zal optreden.

In het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) is nagegaan wat de grondwateroverlast zal zijn na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 bij Maasafvoeren zoals in de periode 1 januari 1993 tot en met 31 december 1996. In deze periode komen diverse extreme situaties voor: twee hoogwater-

pieken van 3.000 m³/s (december 1993) respectievelijk 2.700 m³/s (januari 1995) alsmede een lange periode met geringe neerslag (april 1995 tot en met medio augustus 1996). Uit de berekeningen volgt dat in een groot deel van Bunde in de huidige situatie een zekere mate van grondwateroverlast kan voorkomen bij hoge Maasafvoeren. Dit strookt met de werkelijkheid. Het is niet eenduidig aan te geven wanneer (bij welke Maasafvoer en hoeveelheid neerslag) overlast ontstaat, omdat dit ook afhankelijk is van de 'voorgeschiedenis'. Over het algemeen zal een afvoergolf van 700 m³/s momenteel geen grondwateroverlast opleveren, maar indien een week eerder ook één of meerdere afvoerpieken van 700 m³/s zijn langs gekomen, kan dit lokaal wel overlast geven. Tussen het moment dat het Maaspeil op z'n hoogst is en het moment dat de grondwaterstand in Bunde maximaal is gestegen, kan één of meerdere weken zitten. De grondwateroverlast is uitgedrukt als het aantal dagen per jaar dat de grondwaterstand boven een kritische waarde komt. De kritische grondwaterstand voor woningen zonder kelder is gesteld op 70 cm beneden maaiveld, voor woningen met een kelder op 2 m beneden maaiveld.

In een deel van Ingenope en De Burcht kan de grondwaterstand momenteel bij afvoeren hoger dan circa 2.500 m³/s, ondieper dan 70 cm beneden maaiveld komen te staan. Afvoeren zoals in 1993 en 1995 zijn echter extreme situaties die statistisch gezien 1 maal in de 115 jaar (1993) of 1 maal in de 50 jaar (1995) voorkomen. De hoge grondwaterstand kan leiden tot overlast, variërend van vochtige kruipruimten tot plassen in de tuin, natte fundering en muren en schimmelvorming in huis. Na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 zal de periode met grondwateroverlast met enkele weken per extreme piekafvoer kunnen toenemen. Bij lagere Maasafvoer is de extra overlast geringer. De maximale hoogte van het grondwater voor en na uitvoering van het Grensmaas-project blijft ongeveer gelijk, alleen de periode met overlast wordt langer.

Voor onderkelderde bebouwing is het verschil voor en na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 groter, omdat ook in niet extreme situaties aanzienlijke extra overlast kan ontstaan. Over de periode 1993 tot en met 1996 zou de extra grondwateroverlast maximaal 50 tot 100 dagen per jaar zijn geweest als het Grensmaasproject toen al was gerealiseerd. In deze periode zitten jaren met en zonder extreem hoge Maasafvoeren. In de jaren zonder extreme afvoeren (1994, 1996) zou de extra overlast orde grootte 30 tot 60 dagen per jaar zijn in de laagste delen van Bunde. In de jaren met een extreem hoogwater (1993, 1995) kan de extra overlast in de laagste delen oplopen tot maximaal 200 dagen per jaar. Dat wil zeggen dat de grondwateroverlast een structureel effect wordt, omdat al extra overlast kan ontstaan bij Maasafvoeren vanaf 600 à 700 m³/s (afhankelijk van de voorgeschiedenis). Dit komt elk jaar wel een keer voor. In het MER Grensmaas is uitgegaan van een gemiddelde winterafvoer van 540 m³/s. Bij een dergelijke afvoer is de grondwateroverlast relatief gering. Bij hogere afvoeren worden de negatieve effecten pas duidelijk. Het nader grondwateronderzoek is hierin dus een essentiële aanvulling op het MER Grensmaas 2003.

Een langere periode met grondwateroverlast betekent niet alleen langer pompen om de kelder of kruipruimte droog te houden, maar verhoogt ook de kans op bijvoorbeeld schimmelvorming en vocht-optrek via muren, waarmee de nasleep van de winter een bijna permanent karakter krijgt en extra onderhoud nodig is of de waarde van het huis mogelijk daalt. In het kader van de vergunningverlening worden zo nodig middels voorschriften mitigerende maatregelen voorgeschreven waardoor de situatie ten aanzien van het grondwater niet zal verslechteren en het materieel en immaterieel welzijn van de burgers niet achteruit zal gaan.

Om de extra grondwateroverlast in Bunde te mitigeren zijn drie opties beschouwd:

- het ontwerp voor de dekgrondberging Itteren aanpassen door minder diep ontgrinden van de dekgrondberging Itteren, zodat er een doorlatende laag grind onder de dekgrondberging aanwezig blijft (1,8 meter);
- het ontwerp van de dekgrondberging Itteren aanpassen door het laten zitten van een doorlatende 'grindcorridor' ter hoogte van Haertelstein;
- het ontwerp van de dekgrondberging Itteren niet aanpassen, maar alleen drainage gecombineerd met bemaling toepassen.

Uit de berekeningen blijkt dat bij minder diep ontgrinden de extra overlast orde grootte 50% vermindert ten opzichte van het Voorkeursalternatief 2003, maar niet tot nul wordt gereduceerd. De minder opbrengsten aan grind bedragen orde grootte € 8 miljoen. De ontwerpoptie met de grindcorridor levert een afname van de extra grondwateroverlast ten opzichte van het Voorkeursalternatief 2003 op van circa 20%. Deze reductie is gering ten opzichte van de daarmee gemoeide minderopbrengsten aan

grind te weten € 4 miljoen, Om aan de randvoorwaarde van budgetneutraliteit te kunnen blijven voldoen zal de dekgrondberging met 11 hectare richting Itteren moeten worden uitgebreid en zal de uitvoeringsduur toenemen met circa 2 jaar. Gezien de overlast die dit tot gevolg zal hebben, is dit ongewenst. In beide gevallen zou voor een volledige reductie van de extra grondwateroverlast de ontwerpaanpassing nog gecombineerd moeten worden met drainage/bemaling.. Minder ontgrinden is een duurzame oplossing maar is duurder en niet volledig effectief. De dekgrondberging Itteren niet aanpassen en alleen drainage plus bemaling toepassen is verreweg de goedkoopste en eenvoudigste maatregel, maar niet de meest duurzame. Wel is deze oplossing de meest flexibele: er kan worden ingespeeld op meer of minder grondwater (in tegenstelling tot de ontwerpaanpassingen). Gelet op de kosten-afweging, de flexibiliteit en de nadelige effecten voor Itteren van de ontwerpaanpassingen, is uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 met drainage in combinatie met bemaling als mitigerende maatregel de voorkeurs-oplossingsrichting, waar in het ontwerp-POL Grensmaas vanuit gegaan wordt.

Overigens moet opgemerkt worden dat de modelresultaten niet geïnterpreteerd kunnen worden op perceelsniveau. De berekende (extra) grondwateroverlast geldt voor een bepaald gebied, alleen is niet aan te geven om welke woningen en/of tuinen binnen dit gebied het gaat. De 'rekenelementen' in Bunde hebben een oppervlak van orde grootte 700 m². Hierbinnen treden bijvoorbeeld al verschillen in maaiveldhoogte op.

Aanpak

Uit nader onderzoek naar aanleiding van het MER Grensmaas is gebleken dat de grondwaterproblematiek bij Bunde van dien aard is dat mitigatiemaatregelen nodig zijn. Op grond daarvan is ook gekeken naar aanpassing van het ontwerp van de dekgrondberging. Vooralnog blijkt mitigatie door middel van drainage gecombineerd met een bemaling de beste resultaten te geven. Deze maatregelen worden verder uitgewerkt in het vergunningenspoor.

Overleg gemeente Meerssen en betrokkenen

In het kader van het nader grondwateronderzoek heeft overleg plaatsgevonden met de gemeente Meerssen en vertegenwoordigers van bewoners. In dit verband is eerst de opzet van het nader grondwateronderzoek besproken, is het onderzoek vervolgens uitgevoerd, en zijn tot slot de tussenresultaten weer aan de gemeente en de vertegenwoordigers van bewoners gepresenteerd. Vervolgens zijn de resultaten in een voorlichtingsavond 13 januari 2004 gepresenteerd aan alle bewoners. Hierbij is tevens aangegeven dat wij voorstaan de problematiek op te lossen door middel van drainage in combinatie met bemaling.

3.3 Grondwaterstandsverhoging overige gebieden

Indiener: 5

Door uitvoering van het project zal op een aantal plaatsen de grondwaterstand toenemen. Volgens indiener is dat niet alleen in een klein deel van Bunde, maar in een groot deel van Bunde en in een natuurgebied tussen Bunde en Elsloo. De grondwaterstand zou daar tot 1 m hoger kunnen worden. Indiener 153 geeft aan dat om nabij de Maas natuur te ontwikkelen, elders (bijvoorbeeld Bunderbos) natuurverarming moet worden geaccepteerd. Indiener vraagt hiervoor een verklaring.

Voor wat betreft het natuurgebied tussen Bunde en Elsloo (in het MER aangeduid met Bunderbos noord) geldt dat een grondwaterstandsverhoging – zoals aangegeven in het MER Grensmaas – juist een gunstig effect heeft op de natuurwaarde van dit gebied. Vanaf het eind van de negentiende eeuw is de Grensmaas op grote schaal genormaliseerd. In een eeuw tijd is de Maasstand hierdoor met ca. 2 meter gedaald. Daarnaast is op grote schaal grondwater onttrokken en zand en grind gewonnen. Dit heeft allemaal bijgedragen aan een aanzienlijke verlaging van de grondwaterstand. Het Bunderbos is een zeer soortenrijk gebied, waar zowel vochtige als drogere bostypen voorkomen alsmede bronvenen. Juist de natte condities hebben geleid tot het zeer zeldzame Essenbronbos. Een grondwaterstandsverhoging betekent mogelijk op kleine schaal een terugkeer naar de vroegere situatie en betere kansen voor vochtminnende plantengemeenschappen. De meeste bronnen liggen overigens hoger op de helling van het Elsloer- en Bunderbos op kleilenzes. Ze zijn onafhankelijk van het diepere grondwater, wat tevens de reden is dat ze nog bestaan. Dit alles is uitgebreid onderzocht en na te lezen in een nadere studie (Bouwsteen Passende beoordeling Bunder- en Elsloërbos) en met het ministerie van LNV en externe deskundigen beoordeeld en gecontroleerd. Voor de situatie in Bunde verwijzen wij ook naar paragraaf 3.2 in dit hoofdstuk.

Indieners: 41, 94

In het Bunderbos-Noord en in het Kingbeekdal zal door een stijging van de grondwaterstand vernatting kunnen optreden. Dit wordt in het MER Grensmaas als een positief effect vermeld. Indieners melden dat uit eigen ervaring is gebleken dat dit in beide gebieden niet altijd het geval hoeft te zijn. De situatie kan namelijk ook te nat worden voor de gewenste natuurdoeltypen. Extra ontwateringsmaatregelen zijn op dat moment noodzakelijk.

Op grond van het m.e.r.-onderzoek wordt het effect van het Grensmaasproject door een ervaren ecohydroloog voor het betreffende gebied als positief aangemerkt. Op lokale schaal zijn er echter variaties mogelijk. In het nader grondwateronderzoek zijn de effecten van het Voorkeursalternatief 2003 op de grondwaterstanden berekend met de Maaspeilen van de periode 1-1-1993 tot en met 31-12-1996. In het brongebied van de Kingbeek blijkt, zoals ook in het MER Grensmaas aangegeven, dat het grondwaterpeil in de zomer omhoog gaat. In droge perioden, bij Maasafvoeren minder dan 50 m³/s, is deze verhoging circa 20 cm. Gemiddeld is de verhoging circa 12 cm. Aangezien op dat moment de grondwaterstand ten opzichte van maaiveld erg laag is (meer dan 2 m beneden maaiveld), zal dit geen schade opleveren voor de vegetatie. In een gemiddelde wintersituatie is de stijging slechts enkele centimeters. Dit leidt zeker niet tot schade. Overigens zal een extra toevoer van kwelwater niet zozeer leiden tot merkbare verhogingen van de waterstand in het bronnenbosje, in het beste geval tot een wat hogere afvoer van de Hemelbeek. Bij extreme Maasafvoeren is geen sprake van een grondwaterstandsverhoging, maar van een geringe verlaging. Het gebied is tijdens hoogwatermomenten al erg nat op grond waarvan geoordeeld is dat dit geen schade oplevert voor de vegetatie.

In het noordelijk deel van het Bunderbos zal de verhoging ten opzichte van de huidige situatie meer worden, maximaal 1,45 m in een droge zomer als de Maasafvoer ongeveer 10 m³/s is en circa 0,80-1 m onder normale voorjaars- en winter-omstandigheden. In de zomer zal dit geen problemen opleveren omdat de grondwaterstand dan laag is. Wel kunnen kwelplekken langer nat blijven. Dit wordt over het algemeen als zeer gunstig beschouwd. Overigens zal dit niet tot grote waterstandstijgingen aan maaiveld leiden vanwege de diepte van het grondwater en de drainerende werking van de Hemelbeek. Dit is nader beschreven in een nadere studie (Bouwsteen Passende beoordeling Bunder- en Elsloërbos) en met het ministerie van LNV en externe deskundigen beoordeeld en gecontroleerd.. De structurele verhoging van het grondwaterpeil in het voorjaar en de winter wordt ook niet als problematisch beschouwd; eerder als een voordeel voor de ecologische waarden van het gebied.

Vanaf het eind van de negentiende eeuw is de Grensmaas op grote schaal genormaliseerd. In een eeuw tijd is de Maasstand hierdoor behoorlijk gedaald. Daarnaast is op grote schaal grondwater onttrokken en zand en grind gewonnen. Dit heeft allemaal bijgedragen aan een aanzienlijke verlaging van de grondwaterstand. Het Bunderbos is een zeer soortenrijk gebied, waar zowel vochtige als drogere bostypen voorkomen alsmede bronvenen. Juist de natte condities hebben geleid tot het zeer zeldzame Essenbronbos. Een grondwaterstandsverhoging betekent op kleine schaal een terugkeer naar de vroegere situatie en een betere kans voor vochtminnende plantengemeenschappen. In het separate Habitattraject zal hier nader op ingegaan worden.

Indieners: 43, 120

De dekgrondberging Aan de Maas zal ervoor zorgen dat het water wordt opgestuwd richting Kasteel van Elsloo en richting Geulle aan de Maas, dus ook richting de Sint Martinuskerk. Tot zijn grote ontsteltenis heeft indiener kennis genomen van het feit dat de voorgenomen ontgrindingen zullen leiden tot een permanente verhoging van de grondwaterstand met circa 50 cm. Door het ontstaan van kwelwater zal de Sint Martinuskerk (rijksmonument nr. 28476) en de kerkhofmuur (rijksmonument nr. 507234) worden bedreigd en zwaar worden aangetast door optrekkend vocht. Indieners constateren met het jaarlijks terugkerende hoogwater dat het optrekkende vocht in de muren reeds ernstige gevolgen heeft voor het behoud van de kerk alsmede voor de wandschilderingen in het interieur. Indiener bereidt dan ook de aanleg van een (kostbaar) drainagesysteem rondom het kerkgebouw voor. Indiener vreest als gevolg van de stijging van het grondwaterpeil geconfronteerd te worden met een welhaast onoplosbare en onbetaalbare situatie. Voor indiener is een minder rigoureuus plan met minder ernstige gevolgen het enig aanvaardbare.

Daarnaast merkt indiener op dat de graven op het parochiekerkhof permanent onder water komen te staan, hetgeen niet bevorderlijk is voor de hygiëne.

In het MER Grensmaas blijkt dat de St. Martinuskerk buiten het invloedsgebied van de dekgrondberging op de lokatie Aan de Maas ligt. Dat wil zeggen dat er eerder sprake zal zijn van een grondwaterstandsverlaging dan van een grondwaterstandsverhoging, en er geen risico is voor de door indiener gevreesde aantasting van de Sint Martinuskerk door optrekkend vocht. Dit wordt in het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) bevestigd. Ook bij een hoogwatersituatie zoals in 1993 en 1995 zal de grondwaterstand ter plaatse van de Martinuskerk dalen, zelfs meer dan 50 cm. Uitvoering van het Grensmaasproject vormt ons inziens dus geen bedreiging voor de Sint Martinuskerk en het kerkhof.

Indiener: 47

Indiener is tegen een diepere ontgrinding in Meers omdat door een dekgrondberging van dergelijk materiaal en omvang er een stijging van de grondwaterstand ter plaatse zal optreden. Daarnaast vreest indiener dat de kans op schade door grondwaterstandsveranderingen tijdens en na de uitvoering aan zijn opstallen aanzienlijk zal toenemen.

Op basis van zowel het MER Grensmaas als het nader grondwateronderzoek wordt niet verwacht dat ter plaatse van Meers extra grondwateroverlast zal ontstaan na uitvoering van het Grensmaasproject, en dat de kans op schade tijdens en na de uitvoering aan de opstallen van indiener zullen toenemen. Er vindt weliswaar opstuwing van grondwater plaats oostelijk van de dekgrondberging, maar ook grondwaterstandsverlaging door de rivierverruimende maatregelen. In de winter (wanneer de grondwaterstanden het hoogst zijn) is de verlaging groter dan de verhoging zodat netto sprake is van een grondwaterstandsverlaging. Dit geldt niet alleen voor de gemiddelde situatie, maar ook voor extremen, zoals uitgewerkt in het nader grondwateronderzoek. Berekend is wat de effecten van het Voorkeursalternatief 2003 zouden zijn indien sprake is van neerslag en Maasafvoer gelijk aan die in de periode 1 januari 1993 tot en met 31 december 1996. In deze periode komen twee hoge Maasafvoeren voor (3.000 m³/s in december 1993 en 2.700 m³/s in januari 1995) alsmede een droge zomer. Uit het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) blijkt dat de grondwaterstand na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 zelfs bij de hoge afvoeren van 1993 en 1995 lager komt te liggen dan in de huidige situatie. Alleen in de zomer stijgen de grondwaterstanden, maar het grondwater staat dan meer dan 5 m beneden maaiveld. Dit veroorzaakt dus geen overlast of schade. De effecten tijdens de uitvoering zijn (voor het proefproject Meers) en worden (voor de totale locaties Meers) nader in beeld gebracht in het kader van de vergunningverlening. Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 56

Indiener vreest bij oplevering van de dekgrondberging van Aan de Maas op een niveau van 2 m onder maaiveld, het ontstaan van grote stilstaande plassen (voornamelijk dus regenwater wat blijft staan) met als gevolg overlast van muggen en gevaar voor botulisme. Indiener eist dat eerst een zorgvuldig onderzoek naar het watervoerende vermogen van de dekgronden wordt gedaan alvorens er grote grindgaten worden gemaakt, welke vervolgens met die ondoordringbare gronden worden opgevuld.

De dekgrondbergingen zullen gezien de samenstelling van de dekgrond (mengsel van zand, klei en leem) slecht doorlatend zijn, zowel voor grondwater als voor regenwater. Hierover bestaat op grond van uitgebreid bodemonderzoek dat heeft plaatsgevonden in het kader van het Grensmaasproject reeds voldoende duidelijkheid. De dekgrondbergingen worden licht hellend richting de Maas afgewerkt, zodat er een natuurlijke oppervlakkige drainage ontstaat, en er noch door regenwater noch door Maaswater stilstaande plassen zullen ontstaan. Wel zal overlast door muggen en gevaar voor botulisme door uitvoering van het Grensmaasproject in zijn algemeenheid iets toenemen, omdat meer ondiepe oeverzones ontstaan en daardoor een toename van natte natuur.

Indiener: 56

Indiener eist dat er een onderzoek wordt verricht naar de gevolgen van de grondwaterstandsstijging voor de woningen en voor de verbindingsweg van Geulle naar Elsloo ter hoogte van de dekgrondberging van Aan de Maas.

Aan de eis van de indiener is voldaan door uitvoering van het nader grondwateronderzoek. Uit het nader grondwateronderzoek volgt – net als uit het MER Grensmaas – dat ten oosten van de dekgrondberging bij Aan de Maas, dus ten oosten van het Julianakanaal, weliswaar sprake is van grondwaterstandsverhoging, maar dat dit zich niet voordoet in bebouwd gebied. De grondwaterstandsverhoging heeft dus geen gevolgen voor bebouwing in dit gebied. Ten aanzien van de verbindingsweg tussen Geulle en Elsloo volgt uit het nader grondwateronderzoek – net als uit het MER Grensmaas – dat onder gemiddelde winteromstandigheden de grondwaterstandsverhoging geen gevolgen heeft. Alleen bij extreme afvoeren van circa 3.000 m³/s kan zowel in de huidige situatie als na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 direct achter het Julianakanaal water op het maaiveld komen te staan. Dit zal echter minder worden na uitvoering van het Grensmaasproject. Dit betekent dat er in de toekomst minder wateroverlast op de weg langs het kanaal zal optreden.

Indiener: 58

Indiener vreest dat vernatting zal optreden door de aaneenschakeling van diverse dekgrondbergingen over een grote lengte. Dit zal gevolgen hebben voor vele huizen aan de rand van Meers. Aan de oostkant zal door opstuwning van het grondwater waarschijnlijk ook vernatting optreden. Kelders zullen sneller dan voorheen last van vocht/water krijgen.

De aanleg van dekgrondbergingen is onder andere bedoeld om verdrogingseffecten in het achterland als gevolg van de lagere rivierwaterstanden door de rivierverruiming tegen te gaan. Het tegengaan van verdroging in het achterland kan gerealiseerd worden door de aanleg van dekgrondbergingen doordat de dekgrondbergingen gezien de samenstelling van de dekgrond (mengsel van zand, klei en leem) vrijwel ondoorlatend zijn voor het grondwater, terwijl het omliggende toutvenant (voornamelijk zand en grind) juist zeer goed doorlatend is, waardoor de dekgrondbergingen een grondwater opstuwend effect hebben. Uit de grondwaterberekeningen uit het MER Grensmaas blijkt dat de dekgrondbergingen inderdaad zorgen voor de beoogde grondwateropstuwning aan de stroomopwaartse (is oost) zijde. De dekgrondbergingen zijn dusdanig vormgegeven dat – rekening houdend met economische en geografische beperkingen – de uiteindelijke netto grondwatereffecten van het Grensmaas project in het achterland zo minimaal mogelijk zijn. Dit neemt niet weg dat desondanks plaatselijk sprake zal zijn van een grondwaterstandverhoging zoals in Bunde. Deze overlast dient gemitigeerd te worden. Uit de eerste verkenning van mitigatiemaatregelen blijkt dat een drainage gecombineerd met een bemaling de beste resultaten levert om de extra grondwaterstandstijging teniet te doen. Er is ook gekeken naar twee ontwerpwijzigingen van de dekgrondberging Itteren te weten een corridor van grind overlaten ter hoogte van Haertelstein of de onderste 1,8 m grind laten zitten. In beide gevallen zal het totale oppervlak van de dekgrondberging moeten toenemen om de uitvoering budgetneutraal te kunnen houden. Geen van beide aanpassingen leidt tot 100% reductie van de verwachte extra grondwateroverlast.

Op basis van zowel het MER Grensmaas als het nader grondwateronderzoek wordt niet verwacht dat ter plaatse van Meers extra grondwateroverlast zal ontstaan na uitvoering van het Grensmaasproject. Er vindt weliswaar opstuwning van grondwater plaats oostelijk van de dekgrondberging, maar ook grondwaterstandsverlaging door de rivierverruimende maatregelen. In de winter (wanneer de grondwaterstanden het hoogst zijn) is de verlaging groter dan de verhoging zodat netto sprake is van een grondwaterstandsverlaging. Dit geldt niet alleen voor de gemiddelde situatie, maar ook voor extremen, zoals uitgewerkt in het nader grondwateronderzoek. Berekend is wat de effecten van het Voorkeursalternatief 2003 zouden zijn indien sprake is van neerslag en Maasafvoer gelijk aan die in de periode 1 januari 1993 tot en met 31 december 1996. In deze periode komen twee hoge Maasafvoeren voor (3.000 m³/s in december 1993 en 2.700 m³/s in januari 1995) alsmede een droge zomer. Uit het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) blijkt dat de grondwaterstand na uitvoering van het Voorkeursalternatief zelfs bij de hoge afvoeren van 1993 en 1995 lager komt te liggen dan in de huidige situatie. Alleen in de zomer stijgen de grondwaterstanden, maar het grondwater staat dan meer dan 5 m beneden maaiveld. Dit veroorzaakt dus geen overlast. Samenvattend wordt niet verwacht dat kelders sneller dan voorheen last van vocht/water krijgen.

Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 91

Indiener verwacht vernatting van de bodem rond Schipperskerk als gevolg van uitvoeren van het Voorkeursalternatief 2003. Bovendien verwacht hij grondwateroverlast in kelders en kruipruimten.

Uit het nader grondwateronderzoek (zie paragraaf 3.1 en bijlage D) volgt – net als uit het MER Grensmaas – dat overlast door grondwaterstandsverhoging niet zal optreden in Schipperskerk, ook niet bij extreme afvoeren zoals in 1993 en 1995. In Schipperskerk zal daarom naar verwachting geen sprake van overlast door grondwaterstandsverhoging zijn.

Wel kan de in het MER Grensmaas voorgestelde uitvoeringswijze met een ringdijk rond het Trierveld, ondergrondse cement-bentonietschermen en waterpeilverhoging binnen de ringdijk tijdelijk tot overlast leiden indien geen maatregelen getroffen zouden worden om dit te voorkomen. Door water in te laten binnen de ringdijken kan in den natte grind worden gewonnen. Er kan echter water onder de cement-bentonietschermen door stromen. Dit zal grondwaterstandsverhoging rond de dekgrondberging veroorzaken. In het meest pessimistische geval (er wordt over het gehele oppervlak grind gewonnen en er is nog geen dekgrond teruggestort) kan deze invloed zich tot Schipperskerk, Illshoven, Papenhoven, Buchten en Holtum uitstrekken. In Schipperskerk kan dan sprake zijn van een grondwaterstandsstijging van 25-50 cm. Bij het ontwerp van het uitvoeringsplan dient hiermee rekening gehouden worden. Dit betreft een uitvoeringsaspect en zal verder uitgewerkt worden in het kader van de vergunningverlening. In dit kader zal geregeld worden dat geen onacceptabele overlast tijdens de uitvoering zal ontstaan.

Indiener: 114

Indiener merkt op dat door de opstuwning van het mijnwater aan de oppervlakte diverse bronnen in de omgeving volop water zijn gaan geven, hetgeen toch te denken geeft. Indiener verwijst daarbij naar de gemeente Heerlen waar men recentelijk energie is gaan putten uit het mijnwater.

Uit de uitvoerige onderzoeken die wij hebben verricht naar de grondwatereffecten van het Grensmaasproject – MER Grensmaas 2003 en nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) – is ons niet gebleken dat door mijnwater gevoede bronnen in Nederland bijzondere aandacht behoeven. De winning van energie uit mijnwater is in het kader van het POL Grensmaas niet aan de orde.

Indiener: 138

Indiener stelt dat de ligging en omvang van de dekgrondberging bij Meers tot grondwateroverlast in het dorp Meers zal leiden. De zorg wordt uitgesproken dat de ligging van de dekgrondberging bij Meers, tot tegen de kade aan, er voor zorgt dat in natte perioden de grondwaterstand onverwacht hoog kan worden en binnendijs uittreedt. Voor indiener geven de algemene bewoordingen in het achtergronddocument 3 Grondwater onvoldoende zekerheid dat voor de bewoners van Meers in dit opzicht voldoende veiligheid geboden wordt. Daarnaast merkt indiener op dat op zijn eerdere (inspraak)reacties geen bevredigende oplossing is onderzocht en verwerkt in het MER Grensmaas.

Op basis van zowel het MER Grensmaas als het nader grondwateronderzoek wordt niet verwacht dat bij Meers extra grondwateroverlast zal ontstaan en dat de grondwaterstand binnendijks onverwacht hoog kan worden en uittreden. Er vindt weliswaar opstuwning van grondwater plaats oostelijk van de dekgrondberging, maar ook grondwaterstandsverlaging door de rivierverruimende maatregelen. In de winter (wanneer de grondwaterstanden het hoogst zijn) is de verlaging groter dan de verhoging zodat netto sprake is van een grondwaterstandsverlaging. Dit geldt niet alleen voor de gemiddelde situatie, maar ook voor extremen, zoals uitgewerkt in het nader grondwateronderzoek. Berekend is wat de effecten van het Voorkeursalternatief 2003 zouden zijn indien sprake is van neerslag en Maasafvoer gelijk aan die in de periode 1 januari 1993 tot en met 31 december 1996. In deze periode komen twee hoge Maasafvoeren voor (3.000 m³/s in december 1993 en 2.700 m³/s in januari 1995) alsmede een droge zomer. Uit het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) blijkt dat de grondwaterstand na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 zelfs bij de hoge afvoeren van 1993 en 1995 lager komt te liggen dan in de huidige situatie. Alleen in de zomer stijgen de grondwaterstanden, maar het grondwater staat dan meer dan 5 m beneden maaiveld. Dit veroorzaakt dus geen overlast. Ons inziens is hiermee duidelijk dat de inwoners van Meers voldoende veiligheid geboden wordt. Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 138

Volgens indiener zijn de in het kader van het MER Grensmaas uitgevoerde onderzoeken gebaseerd op een regionaal peilnet die onmogelijk in algemene termen vertaald kunnen worden naar de zeer specifieke komsituatie (de uitstulping van de Maas ten opzichte van het hoger gelegen plateau) van Meers.

Het grondwatermodel dat ten grondslag ligt aan de berekeningen is inderdaad een regionaal model. In dit model zijn overigens wel het zomer- en het winterbed van de Maas en de locatie van de dekgrondbergingen nauwkeurig ingevoerd, dus ook de zeer specifieke situatie van Meers. Zowel in het MER als het nader grondwateronderzoek is aangegeven dat sprake is van een onzekerheidsmarge. De berekeningen hebben betrekking op grondwaterstandsverschillen. De onnauwkeurigheid bij berekening van de huidige grondwaterstanden is ongeveer gelijk aan de onnauwkeurigheid bij de berekening van de grondwaterstanden na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003. De onnauwkeurigheid in het verschil is daarom kleiner dan van de grondwaterstand op zich. Rond de dekgrondbergingen is de fout in het berekende grondwaterstandsverschil orde grootte 20% tot 30%. Een belangrijke foutenbron is de Maasstand. Deze is in de huidige situatie op diverse plaatsen langs de Maas bekend, maar niet als de autonome ontwikkelingen worden meegenomen en al helemaal niet in de toekomst na uitvoering van het Grensmaasproject. Daarnaast is er altijd sprake van een onbekende onnauwkeurigheid die samenhangt met de onevenwichtige spreiding van meetresultaten. Aan beide laatstgenoemde onnauwkeurigheden is niets te doen. Voor het project als geheel zijn geen uitspraken te doen met een grotere nauwkeurigheid.

Indieners: 143, 145

Indieners merken op dat vastgesteld wordt dat er aanzienlijke risico's optreden voor verhoging van grondwaterstanden ten oosten van het Julianakanaal (Bunde). De mogelijke gevolgen voor de woningen in Voulwames zijn in het geheel niet genoemd, terwijl toch evident is dat het grondwater dat door de voorgenomen dekgrondberging wordt tegengehouden, met kracht zijn natuurlijke weg zal trachten te vinden aan de noordzijde van de stremming en daardoor een belangrijke invloed zal hebben op de grondwaterstand in en om Voulwames. Het MER Grensmaas is volgens indieners op dit punt ontoereikend in de beschrijving van de milieueffecten.

Het grondwater in het gebied tussen Itteren en Voulwames wordt beïnvloed door de dekgrondberging te Itteren enerzijds en de rivierverruiming anderzijds. Uit het MER Grensmaas volgt dat het netto effect in dit gebied grondwaterstandsverlaging is. In dit gebied is de invloed van de rivierverruiming dus groter dan de invloed van de dekgrondberging. In het gebied tussen Itteren en Voulwames zal – gezien de ligging ten opzichte van de dekgrondberging – de grondwaterstroomsnelheid toenemen. Dit heeft geen gevolgen voor bebouwing.

Het nader grondwateronderzoek bevestigt de berekeningen die aan het MER Grensmaas ten grondslag liggen. In het nader grondwateronderzoek is voor werkelijk waargenomen afvoeren en regenval berekend wat de gevolgen van het Voorkeursalternatief 2003 zouden zijn. De gesimuleerde periode loopt van 1 januari 1993 tot en met 31 december 1996. Zowel in 1993 als in 1995 was sprake van een

extreem hoge Maasafvoer ($3.000 \text{ m}^3/\text{s}$ respectievelijk $2.700 \text{ m}^3/\text{s}$). Ook bij dergelijke hoge afvoeren zal de grondwaterstand rond Voulwames na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 lager zijn dan momenteel het geval is.

3.4 Grondwaterstandsverlaging in bestaande natuurgebieden

Indieners: 5, 9, 14, 32, 55, 137, 151, 153, 171

Eén van de doelstellingen van het Grensmaasproject is natuurontwikkeling. Echter als gevolg van ingrepen in de grondwaterhuishouding dreigen grote delen van het unieke natuurgebied Bunderbos onherstelbare schade op te lopen. Hierdoor wordt schade toegebracht aan een uniek natuurgebied en een van de weinige hellingbossen die Nederland nog bezit. Indieners maken hier bezwaar tegen. In het MER Grensmaas wordt enkel gesteld, dat gezien de aard en de omvang van deze problemen wordt 'ingeschat' dat deze oplosbaar zijn. In het ontwerp wordt aangegeven, dat mitigatie en compensatie aantasting dient te voorkomen.

Het blijkt dat de aanvoer van water naar het bronnengebied van het Bunderbos onafhankelijk is van de Grensmaas en dus ook van de uitvoering van het Grensmaasproject. Er was ten tijde van het opstellen van het MER nog twijfel over de beïnvloeding van de grondwaterstand van het moerasgebied aan de voet van de steilrand onderaan het Bunderbos bij uitvoering van het Grensmaasproject. Recent veld- en modelonderzoek in het kader van de 'Passende Beoordeling' toont echter aan dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat door uitvoering van het Grensmaasproject er elementen van het habitatype 91e0 (alluviale bossen) schade zullen ondervinden in het Bunderbos-Zuid. In het zuidelijk deel van het Bunderbos (het Geulderbosch) is berekend dat de GVG maximaal 0.3 m zal dalen en de GLG maximaal 0.1 m. De aanwezigheid van het meest kwetsbare vegetatietype (Elzen/Essenbronbos) hangt hier samen met oppervlakkig afstromend (en plaatselijk in de bodem bestervend) water afkomstig uit hoger gelegen bronnen. De locaties met dergelijke ondiep oppervlaktewatergebonden natuur bevinden zich circa vijf meter boven het Maasbed. Uit berekeningen gecombineerd met stijghoogtemetingen in het grindpakket (afgedekt met een ca. drie meter dik lössdek) was al bekend dat alleen bij de hoogste Maaspeilen de stijghoogten incidenteel tot in het lössdek doordringen. Bij lagere Maaspeilen daalt de stijghoogte tot twee meter onder het lössdek. Berekend is dat de grondwaterspiegel gedurende ca. 20 dagen per jaar eerder uit de deklaag kan wegzakken bij uitvoering van het VKA 2003 dan momenteel het geval is. Dit gebeurt aan het eind van de winter of in het voorjaar. Zuiver theoretisch kan dit leiden tot enige verdroging, omdat gedurende die periode geen vocht via capillaire opstijging in de wortelzone terecht komt. De grondwaterstand is echter het grootste deel van het jaar laag, waardoor extra verdroging en daarmee een significant negatief effect hoogst onwaarschijnlijk is. Uit de 'Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject' blijkt verder dat deze effecten weggenomen kunnen worden door maatregelen als de aanleg van grinddempels in de rivier de Maas.

Indieners: 41, 46, 94

Indieners 41 en 94 stellen dat er sprake is van negatieve gevolgen voor enkele verdrogingsgevoelige natuurgebieden binnen en buiten het plangebied. In de paragraaf 'nadere uitwerking van het beleid' ten aanzien van dit aspect staat vermeld dat aanvullende beheersmaatregelen voorzien zijn om in grondwaterafhankelijke natuurgebieden mogelijke dalingen van grondwaterstanden te compenseren (p. 119). Indieners gaan ervan uit dat voor alle verdrogingsgevoelige natuurgebieden maatregelen worden uitgevoerd die de negatieve effecten vrijwel geheel mitigeren en dat compensatie elders pas als laatste middel zal worden ingezet.

Indiener 46 acht het van groot belang dat in het POL Grensmaas concrete maatregelen worden opgenomen voor de natuurgebieden die kunnen verdrogen door uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003. Het doorschuiven van deze maatregelen naar de vergunningverlening acht indiener onaanvaardbaar.

In de eerste plaats merken wij op dat bij het ontwerp van het Grensmaasproject gestreefd is naar het minimaliseren van de grondwatereffecten: De aanleg van dekgrondbergingen is onder andere bedoeld om verdrogingseffecten in het achterland als gevolg van de lagere rivierwaterstanden door de rivierverruiming tegen te gaan. De dekgrondbergingen zorgen voor de opstuwning van grondwater aan de

stroomopwaartse (is oost) zijde doordat de dekgrondbergingen gezien de samenstelling van de dekgrond (mengsel van zand, klei en leem) vrijwel ondoorlatend zijn voor het grondwater, terwijl het omliggende toutvenant (voornamelijk zand en grind) juist zeer goed doorlatend is. De dekgrondbergingen zijn dusdanig vormgegeven dat – rekening houdend met economische en geografische beperkingen – de uiteindelijke netto grondwatereffecten van het Grensmaasproject in het achterland zo minimaal mogelijk zijn. In het ontwerp is dus gestreefd naar het voorkomen van aantasting van waardevolle natuurgebieden in de omgeving.

In het MER Grensmaas zijn enkele mogelijkheden gegeven voor mitigatie, die in het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) verder zijn uitgewerkt, voor alle verdrogingsgevoelige natuurgebieden, zowel op de Nederlandse als op de Vlaamse oever. Volgens het vigerend beleid ten aanzien van verdrogingsgevoelige natuurgebieden is compensatie inderdaad pas aan de orde als mitigatie niet mogelijk of doelmatig blijkt te zijn. Uit de Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject blijkt dat het treffen van mitigerende maatregelen in het zomerbed van de rivier de Maas de verdrogingseffecten op Vlaamse en Nederlandse Habitatrictlijngebieden tot onder het niveau van significantie zal brengen.

Indiener: 59

Indiener heeft geen principiële bezwaren tegen de voorgenomen activiteiten. De ruimtelijke impact aan Vlaamse zijde lijkt eerder beperkt. De bekommernis gaat echter wel uit naar het mogelijk risico van verdroging van natuur- en landbouwgebieden aan Vlaamse zijde ten gevolge van de uitvoering van het Grensmaasproject. Deze verdrogingseffecten zijn voor indiener niet aanvaardbaar.

Uit het MER Grensmaas 2003 blijkt dat er een aantal negatieve effecten kan optreden, ook op Vlaamse oever. Wij erkennen dat deze risico's zwaarwegend zijn en zullen ze samen met de Vlaamse verantwoordelijke autoriteiten oplossen. Daartoe is het probleem nader in kaart gebracht en zijn passende oplossingen gevonden, waarbij nauw samen is gewerkt tussen Vlaanderen en Nederland. Kortheidshalve wordt verwezen naar de Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject en het in deze Bedenkingennota genoemde over het Habitattraject.

Na vaststelling van het POL Grensmaas zal de uiteindelijke toetsing aan de geldende wet- en regelgeving plaatsvinden in het kader van de vergunningverlening. Vergunningverlening zal in alle gevallen plaatsvinden door Nederlandse bevoegde instanties. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder, dus ook door Vlaamse instanties, organisaties en individuele burgers. Ook is bij een aantal vergunningen wettelijk geregeld dat betrokken Vlaamse instanties om advies gevraagd wordt. Via deze weg kan aan Vlaamse zijde aan de daar geldende wet- en regelgeving getoetst worden. Eventuele eisen vanuit Vlaanderen kunnen dan via het verzoek om advies vanuit de Nederlandse wetgeving kenbaar gemaakt worden. Deze eisen worden dan als voorschriften opgenomen in de Nederlandse vergunningen. Nederlandse instanties kunnen echter nooit vergunning verlenen voor maatregelen op Vlaamse oevers. Wel zullen en kunnen Nederlandse instanties een 'buitenlandse vergunning' als randvoorwaarde bij hun eigen vergunningverlening of -behandeling opnemen.

Van de mogelijkheid tot inspraak en advies zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen, zowel in Nederland als in Vlaanderen.

Indiener: 75

Het MER Grensmaas besteedt volgens indiener geen aandacht aan de hoge verdrogingsgevoeligheid van het bronmoeras 't Brook-Zijpe en daling van de grondwaterstand, hetgeen in het MER Grensmaas 1998 wel is gebeurd. Ook wordt niets meer vermeld over de verdrogingseffecten in de onderrand van de hellingbossen tussen Elsloo en Bunde. Indiener geeft ook aan dat uit het MER Grensmaas blijkt dat de meeste beken die in de Maas uitmonden veel water verliezen door infiltratie in het grindpakket met kans op droogval van de Hemelbeek. Voor indiener zijn negatieve ecologische effecten op de vegetatie (met name beekfauna) en amfibieënpopulaties in 't Brook-Zijpe en het zuidelijk deel van het Bunderbos onaanvaardbaar.

In het achtergronddocument 3 Grondwater wordt wel degelijk aandacht besteed aan de negatieve effecten voor de gebieden t Brook-Zijpe (in het MER Grensmaas aangeduid als 't Brook) en de hellingbossen tussen Elsloo en Bunde (aangeduid als Bunderbos noord, midden en zuid). In bijlage 22 staat

per gebied beschreven wat de mogelijke gevolgen kunnen zijn. In hoofdstuk 5.1. staan oplossingsrichtingen aangegeven om de verwachte schade voor natuurgebieden tegen te gaan. In het nader grondwateronderzoek is onder andere aandacht besteed aan mitigatie van de negatieve effecten voor alle onderzochte natuurgebieden. In het MER Grensmaas en in het nader grondwateronderzoek (zie paragraaf 3.1 en bijlage D) zijn mogelijke mitigerende maatregelen voor de genoemde negatieve effecten voorgesteld:

- Voor het zuidelijk deel van het Bunderbos blijken lokale maatregelen zoals optimalisatie van de drainage weinig soelaas te bieden. In het Nader grondwateronderzoek is aangegeven dat hier kan gedacht worden aan de aanleg van een additioneel kleischerm. Dit zal zelfs tot een grondwaterstandsverhoging kunnen leiden. Omdat de afgelopen honderd jaar de Maasstand en daarmee de grondwaterstand aanzienlijk is gedaald, is dit juist als positief effect te beschouwen. Recent onderzoek bevestigt deze conclusie. Op basis van de Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject kan worden geconcludeerd dat op basis van de huidige kennis en inzichten er geen significant negatieve effecten te verwachten zijn door het VKA 2003, zowel in het noordelijke als zuidelijke deel van het Bunder- en Elsloërbos.
- De amfibieënpopulatie in 't Brook-Zijpe bevindt zich voornamelijk in het bronbos (mondelijke mededeling Waterschap). Dit bos zal weinig te leiden krijgen van de maatregelen. Het meest kwetsbare deel van het gebied 't Brook-Zijpe is het zeggenmoerasje. Dit is deels al verland. Naast het moerasje stroomt de Broekbeek. Voorgesteld wordt de Broekbeek door het zeggenmoeras te leiden, zodat hier wat extra grondwatervoeding komt. Dit kan gecombineerd worden met de aanleg van een extra amfibieënpool.
- In het MER is aangegeven dat de infiltratie in de benedenloop van de Hemelbeek zou kunnen toenemen in de zomer, met een kans op droogval van de beek. Dit is schadelijk voor de visoptrek. Momenteel is er echter ook geen sprake van een vrije visoptrek in de zomer, omdat de Hemelbeek met een verval van zeker een meter in de Maas uitmondt. Bekleding van de bodem van de Hemelbeek kan deze infiltratie voorkomen. Dit dient wel in goed overleg met de oppervlaktewaterbeheerder (Waterschap Roer en Overmaas) en na afweging van de ecologische effecten uitgevoerd te worden. Aanbevolen wordt de maatregelen ook af te stemmen met een eventueel op termijn uit te voeren reconstructie van de benedenloop van de Hemelbeek.

De uitvoering van mitigerende maatregelen worden verder uitgewerkt en voorgeschreven in het kader van de vergunningverlening, na de vaststelling van het POL Grensmaas. De Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject geeft inzicht in de voorgestelde mitigerende maatregelen.

Indiener: 76

Indiener stelt dat effecten op ecosystemen (in dit geval hydrologische effecten) die vallen onder de vogel- en habitatrictlijn in het MER Grensmaas niet voldoende onderzocht zijn. Krachtens Europese richtlijnen is een dergelijk onderzoek verplicht.

Aan deze verplichtingen is voldaan. Korthedshalve wordt verwezen naar de Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject.

Indiener: 106

Indiener stelt dat een aantal kwellocaties infiltraties wordt. Het is niet duidelijk wat de gevolgen hiervan zullen zijn en of er milderende maatregelen kunnen genomen worden.

In het MER Grensmaas is niet separaat beschreven wat de gevolgen zullen zijn voor de gebieden waar een kwelsituatie omslaat naar een infiltratiesituatie, maar dit is impliciet meegenomen in de beschrijving van diverse functies. De belangrijkste gebieden waar omslag van kwel naar infiltratie kan optreden liggen langs de monding van de Geleenbeek en Rode beek in de Vloedgraaf (Nederland) en langs de bovenloop van de Zanderbeek of Diepbeek (Vlaanderen). Het gebied waar Geleenbeek, Rode Beek en Vloedgraaf samenkomen is een landbouwgebied, evenals het betreffende gebied bij de Zandbeek. De berekende grondwaterstandsverlaging bedraagt orde grootte 10-25 cm. Negatieve grondwatereffecten zijn hier vertaald naar 'potentiële opbrengstvermindering door droogte'. De berekende opbrengstvermindering voor de landbouw bedraagt minder dan 5%. Dit wordt over het algemeen als niet significant beschouwd. In Vlaanderen is naast een geringe afname van de gewasopbrengst tevens sprake van een geringe toename (< 5%) van de gewasopbrengst langs dezelfde beken, omdat het land in de winter minder nat wordt.

De bovenloop van de Zanderbeek valt binnen het door de Habitatrictlijn beschermd gebied Itterbeek. Echter ter plaatse van de kwelverandering bevinden zich voor zover bekend in dit gebied geen bijzondere natuurwaarden die negatief beïnvloed worden. Hier is - in nauwe samenwerking met

Vlaanderen- in meer detail naar gekeken in het kader van de Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject conform de Europese Habitatrichtlijn. Ons inziens zijn dus op dit punt geen mitigerende maatregelen nodig.

Mitigerende maatregelen voor de effecten op landbouw zijn op basis van huidige kennis en inzichten niet nodig. De effecten op Vlaamse oever zijn dermate gering dat deze als acceptabel worden beschouwd. Bovendien geldt dat in een groot deel van het landbouwgebied momenteel al beregend wordt in de zomer. Desalniettemin zal door het vaststellen van een nulsituatie en monitoring tijdens en na afloop van de werkzaamheden pas blijken in hoeverre sprake is van een negatief effect en mogelijke schade. In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal de nut en noodzaak van nulmetingen worden beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld. Zonodig zal een monitoringprogramma worden vastgesteld en uitgevoerd. Het doel van de nulmetingen al dan niet in combinatie met een monitoringsprogramma is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf nulmetingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren. Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1. De schaderegeling geldt ook voor Vlaanderen.

Indieners: 163, 166, 173

Indieners 166 en 173 stellen dat het uitvoeren van het Grensmaasproject ernstige effecten heeft aan Vlaamse zijde. Het Ven onder de Berg in Maasmechelen is een bijzonder kwetsbaar ven met verlandingsvegetatie, zodat de effecten van de grondwaterstandsdeling hier als uiterst negatief worden beoordeeld in het MER Grensmaas. Mitigerende maatregelen zijn hier niet vanzelfsprekend, aangezien aanvoer van oppervlaktewater geen soelaas biedt omdat dit niet de vereiste kwaliteit heeft. Ook plaatsing van een kleischerm biedt geen oplossing omdat dergelijk scherm nooit pal stroomafwaarts van het ven kan worden geplaatst. Dit belemmert de doorstroming van het grondwater, wat essentieel is voor de waterkwaliteit van het ven. Hoewel dit gegeven reeds bekend was voor 2000 is nog steeds geen oplossing voor dit probleem gevonden. De mededeling dat dit nader grondwateronderzoek behoeft is onvoldoende. Het gebied dat op de tweede plaats komt van negatieve effecten door grondwaterdeling is de Maaswinkel, bekend om zijn boomkikkerpopulatie. Het MER Grensmaas geeft geen informatie over hoe dit probleem kan worden opgelost. Verdere uitdieping van de poelen is geen oplossing. Daarbij heeft grondwaterstandsdeling ook een effect op de globale flora- en faunatoestand van het gebied. Een algemene verdroging zal leiden tot een uitbreiding van het landbouwareaal met maïsvelden als gevolg ten nadele van de nog resterende (vochtige) natuur. Met compenserende maatregelen op andere plaatsen neemt indiener voor deze zeer belangrijke natuurgebieden zeker geen genoegen. Indiener 163 gaat niet akkoord met de ernstige milieueffecten die te verwachten zijn op Vlaams grondgebied, met name de verdrogingseffecten natuurgebieden (Ven onder de Berg en Maaswinkel).

Inmiddels is er reeds zeer veel bekend over de risico's van verdroging in Vlaamse Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Onderzoek is verricht in het kader van het MER Grensmaas 2003, de aanvulling op het MER, het nader grondwateronderzoek en (in nauwe samenwerking met Vlaamse autoriteiten) in het kader van de Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject. Daarbij is een Vlaams-Nederlands stappenplan doorlopen waarbij alle effecten en oplossingen in detail zijn beschouwd en uitgewerkt. De Nederlandse rijksoverheid heeft gegarandeerd dat er geen significante verdrogingseffecten zullen optreden. Hiertoe zullen verschillende technisch (grinddrempels en –ruggen) en financieel haalbare mitigerende maatregelen worden getroffen die samen met Vlaanderen zijn vastgesteld. Alle voorgestelde mitigerende maatregelen worden getroffen in het zomerbed van de rivier de Maas.

Indieners: 166, 173

Indieners stellen dat mitigerende en compenserende maatregelen voor natuurschade aan Vlaamse zijde niet voorgesteld worden. Er kan dus niet afgewogen worden of de negatieve effecten op de bestaande natuur aanvaardbaar zijn. Opvallend is dat voor informatie over Vlaamse effecten vaak volstaan wordt met 'mondelinge mededeling van...' waarbij de puntjes staan voor een Vlaamse instantie, zonder nadere specificatie, alsof er geen schriftelijke rapportage rond deze onderwerpen beschikbaar is.

In de aanvulling op het MER Grensmaas is uitgebreid ingegaan op de effecten op de natuur in Vlaanderen door uitvoering van het Grensmaasproject (zie bijlage D).

Daarnaast hebben wij op 12 april 2005 de Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject vastgesteld die in Vlaanderen en Nederland ter inzage heeft gelegen. Daaruit blijkt onder andere dat het treffen van mitigerende maatregelen in het zomerbed van de rivier de Maas de verdrogingseffecten van nabij gelegen Habitat- en Vogelrichtlijngebieden tot onder het niveau van significantie kan brengen.

3.5 Grondwatereffecten algemeen

Indiener: 16

Indiener vraagt om nader onderzoek op het gebied van grondwater, waar het gaat om ecologische veranderingen ten gevolge van de ontgrinding, aanleg van kleischermen en opvulling van dekgrondbergingen met vervuilde grond met name rond Grevenbicht, Koeweide en Trierveld.

Naar onze mening zijn de ecologische effecten van de dekgrondberging op het Trierveld in het MER Grensmaas voldoende in beeld gebracht. Aan het verzoek de effecten op het grondwater rond de dekgrondbergingen nader te onderzoeken hebben wij voldaan door uitvoering van het nader grondwateronderzoek (zie paragraaf 3.1 en bijlage D). Aan mogelijke vervuiling van het grondwater rondom de dekgrondbergingen is aandacht besteed in het MER Grensmaas en in de aanvulling op het MER Grensmaas (bijlage C). In deze documenten wordt aannemelijk gemaakt dat de dekgrondbergingen voor wat betreft de verspreiding van verontreiniging naar het grondwater zullen kunnen voldoen aan de daaraan conform het beleid Actief Bodembeheer Maas gestelde normen zoals opgenomen in het Beleidsstandpunt Verwijdering Baggerspecie.

Indiener: 16

Indiener stelt dat door het aanleggen van kleischermen de doorstroming van grondwater komende vanuit de achterliggende gebieden zich zal gaan opstuwen of verplaatsen. Indiener vraagt zich af wat de gevolgen hiervan zijn voor de omgeving, hoe dit wordt voorkomen en wat wordt hieraan gedaan.

De aanleg van dekgrondbergingen is onder andere bedoeld om verdrogingseffecten in het achterland als gevolg van de lagere rivierwaterstanden door de rivierverruiming tegen te gaan. Het tegengaan van verdroging in het achterland kan gerealiseerd worden door de aanleg van dekgrondbergingen doordat de dekgrondbergingen gezien de samenstelling van de dekgrond (mengsel van zand, klei en leem) vrijwel ondoorlatend zijn voor het grondwater, terwijl het omliggende toutvenant (voornamelijk zand en grind) juist zeer goed doorlatend is, waardoor de dekgrondbergingen een grondwater opstuwend effect hebben. Uit de grondwaterberekeningen voor het MER Grensmaas blijkt dat de dekgrondbergingen inderdaad zorgen voor de beoogde grondwateropstuwning aan de stroomopwaartse (is oost) zijde. De dekgrondbergingen zijn dusdanig vormgegeven dat – rekening houdend met economische en geografische beperkingen – de uiteindelijke netto grondwatereffecten van het Grensmaasproject in het achterland zo minimaal mogelijk zijn. Dit neemt niet weg dat desondanks plaatselijk sprake zal zijn van enige verlaging dan wel verhoging.

Uit het MER Grensmaas en het nader grondwateronderzoek (zie paragraaf 3.1 en bijlage D) blijkt dat de grondwaterstandsverhoging oostelijk van de dekgrondbergingen in de winter en het voorjaar in de meeste gevallen kleiner is dan de grondwaterstandsverlaging ten gevolge van de rivierverruiming. Er is dan dus sprake van een netto grondwaterstandsverlaging. In de winter en het voorjaar zijn de grondwaterstanden over het algemeen het hoogst, en kan grondwaterstandsverlaging met name voor de landbouw gunstig zijn. Alleen ten oosten van de dekgrondbergingen bij Itteren en Aan de Maas zal het gehele jaar sprake zijn van een grondwaterstandsverhoging. Voor de dekgrondberging Itteren is geconstateerd dat de verhoging te groot is en daardoor overlast zal veroorzaken in Bunde. In het nader grondwateronderzoek (bijlage D) zijn hiervoor 3 oplossingen onderzocht. Twee van de drie oplossingen houden in dat minder ontgrind wordt. Deze oplossingen nemen het probleem echter niet geheel weg. De derde oplossing bestaat uit drainage en een bemaling in Bunde. Deze oplossing is weliswaar niet duurzaam, maar wel flexibel en in staat het probleem geheel op te lossen. Wij staan laatst genoemde oplossing voor. Voor de overige dekgrondbergingen geldt dat alleen in de zomer sprake is van grondwaterstandsverhoging. Dit zal echter niet tot overlast leiden omdat de grondwaterstanden in de zomer van nature erg laag zijn.

Indiener: 20

Indiener vraagt zich af of de gevolgen van de grondwaterstand binnendijs achter de woningen te Meers aan de Grotestraat Noord-groeve Coumans-l'Ortye-visvijver voldoende onderzocht zijn met het oog op de diepere ontgroning buitendijs en de forse dekgrondberging daarna. Indiener kan zich voorstellen dat door de dekgrondberging Meers (formaat en diepte) de grondwaterstroom richting Maas teveel belemmerd wordt met als gevolg een onacceptabele stijging van de grondwaterstand binnendijs. Indiener stelt voor het teveel aan dekgrond te gebruiken om binnendijs gelegen gaten en slenken te dempen (visvijver Meers), in plaats van het te bergen in de dekgrondberging. Hierdoor kunnen op termijn misschien bepaalde groene kaden vervallen, een nog grotere mate van veiligheid wordt bereikt en het landschap-pelijk uitzicht niet verstoord wordt door deze kaden.

Op basis van het zowel het MER Grensmaas als het nader grondwateronderzoek wordt niet verwacht dat ter plaatse van het gebied Grotestraat Noord-groeve Coumans-l'Ortye-visvijver te Meers extra grondwater-overlast zal ontstaan na uitvoering van het Grensmaasproject. Wij verwachten geen onacceptabele stijging van de grondwaterstand binnendijs. Er vindt weliswaar opstuwung van grondwater plaats oostelijk van de dekgrondberging, maar ook grondwaterstandsverlaging door de rivierverruimende maatregelen. In de winter (wanneer de grondwaterstanden het hoogst zijn) is de verlaging groter dan de verhoging zodat netto sprake is van een grondwaterstandsverlaging. Dit geldt niet alleen voor de gemiddelde situatie, maar ook voor extremen, zoals uitgewerkt in het nader onderzoek. Berekend is wat de effecten van het Voorkeursalternatief 2003 zouden zijn indien sprake is van neerslag en Maasafvoer gelijk aan die in de periode 1 januari 1993 tot en met 31 december 1996. In deze periode kwamen twee hoge Maasafvoeren voor (3.000 m³/s in december 1993 en 2.700 m³/s in januari 1995) alsmede een droge zomer. Uit het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) blijkt dat de grondwater-stand na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 zelfs bij de hoge afvoeren van 1993 en 1995 lager komt te liggen dan in de huidige situatie. Alleen in de zomer stijgen de grondwaterstanden, maar het grondwater staat dan meer dan 5 m beneden maaiveld. Dit veroorzaakt dus geen overlast. Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uit-eengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1. Het volume dek-grond dat geborgen kan worden in binnendijs gelegen gaten en slenken is dermate klein ten opzichte van het totale volume, dat dit niet effectief is. Gezien de aard van de voorgestelde maatregel zal deze niet leiden tot een hogere mate van veiligheid en de mogelijkheid om kaden te laten vervallen.

Indieners: 41, 94

Indieners vragen aandacht voor de kwelwaterproblematiek. Door het weghalen van de deklaag in het voorland ontstaat mogelijk extra kwel achter de kaden bij de maatgevende hoge waterstand. De kwelweg tussen de Maas en de kaden wordt namelijk kleiner. Dit aspect is volgens indieners onvoldoende in beeld gebracht.

In het MER Grensmaas is berekend in hoeverre voor een gemiddelde zomer- en wintersituatie de kwel verandert als gevolg van het Grensmaasproject. Dit is terug te vinden in bijlage 19 van het achtergronddocument 3 Grondwater. Uit het MER Grensmaas volgt dat de bestaande kwelgebieden ook in de toekomstige situatie kwelgebieden zullen blijven. Het belangrijkste verschil is dat de oevers van de Maas door de weerdverlaging in de toekomst op veel plaatsen breder worden, waardoor deze kwelzone direct langs de Maas ook breder wordt.

De kwelberekening is niet gemaakt voor de afvoer 1/250 per jaar, maar op basis van een deskundigenoordeel kunnen de resultaten van de genoemde berekening als volgt worden vertaald naar het maatgevende beschermingsniveau van 1/250 per jaar. Weliswaar zal de kweldruk theoretisch toenemen door het lokaal verwijderen van de dekgrond (deklaag), maar het effect van de Maaspeilen grondwaterstandsverlaging door de rivierverruiming zal aanmerkelijk groter zijn, zodat netto juist sprake zal zijn van een afname van de kweldruk ten opzichte van de huidige situatie.

Indieners: 41, 94

Indieners maken een aantal inhoudelijke en tekstuele opmerkingen over het achtergrond-document 3 Grondwater:

- In paragraaf 3.2 'Verandering ten opzichte van modellering MER 1998', wordt gesteld dat er bij de scenarioberekeningen diverse afvoersituaties zijn beschouwd tussen 50 m³/s en 540 m³/s. In het natte jaar 1998 werden gemiddelde afvoeren van 100 m³/s en 235 m³/s gebruikt. In de tekst van het MER Grensmaas wordt wel vermeld dat de effecten hierdoor onderschat

werden, maar er ontbreekt een verklarende toevoeging als *“door toedoen van overvloedige neerslag in 1998”*;

- In paragraaf 3.3 ‘Opzet modellering’, is het stuk tekst over ‘voeding uit neerslag’ hydrologisch gezien erg beknopt verwoord. Een tekstvoorstel wordt gedaan;
- Volgens tabel 3.1 zijn voor de invoerparameter ‘Neerslag’ alleen de gegevens van KNMI-station in Beek gebruikt. Om de aangenomen ruimtelijke verdeling van neerslag te staven, zouden wellicht ook neerslaggegevens van het Waterschap Roer en Overmaas geraadpleegd kunnen worden;
- Ten aanzien van paragraaf 5.1.1 (p. 51) is voor het Waterschap Roer en Overmaas een indicatie van de kwelflux achter de kaden zeer aan te bevelen;
- Paragraaf 5.10, ad 5 ‘droogval Hemelbeek’ stelt indiener dat voor het eventueel aanbrengen van een bodembekleding in de benedenloop van de Hemelbeek gewenst is. Hierbij dient een goede kosten-batenanalyse en een ecologische analyse te worden gemaakt;
- De tekst in de illustraties van de figuren 2.2 en 2.3 is zeer slecht leesbaar;
- Een opmerking ten aanzien van de modelschematisatie in bijlage 4.1. Een vergelijking met gegevens gepresenteerd in het rapport ‘Aanvullend geohydrologisch onderzoek grondwateronttrekkingsvergunning ENCI leert dat er verschillen zijn in de gehanteerde KD-waarden en c-waarden, terwijl voor deze studie hetzelfde model is gebruikt;
- In bijlage 7 staat op de onderste tekening aangegeven dat ten oosten van het brongebied van de Middelsgraaf Maasgrind aanwezig zou zijn, hier is waarschijnlijk het Rijnterras bedoeld met oude Rijngrinden;
- In bijlage 22 zijn de beschrijvingen van ‘De Doort’ en ‘t Hout’ onvolledig. Tekstvoorstellen worden gedaan.

Hieronder wordt een reactie gegeven op de opmerkingen bij het achtergronddocument 3 Grondwater.

- *Paragraaf 3.2. De effecten bij de berekeningen in 1998 werden onderschat. Door voortschrijdend inzicht is inmiddels bekend dat voor de winter een te lage gemiddelde afvoer en voor de zomer een te hoge gemiddelde afvoer werd gebruikt als uitgangspunt. Het effect van de rivierverruiming, en daarmee de grondwaterstandsverlaging, is groter naarmate de Maasafvoer hoger is. Door uit te gaan van een te lage wintergemiddelde afvoer wordt automatisch ook een geringere grondwaterstandsverlaging berekend, dat wil zeggen een onderschatting van de werkelijke effecten. Omgekeerd is de opstuwung ten oosten van de dekgrondbergingen netto groter in de zomer dan in de winter. Een te hoge zomerafvoer resulteert derhalve in een te lage berekende opstuwung. Tevens heeft voortschrijdend inzicht ertoe geleid dat nu uitgegaan wordt van een hogere doorlatendheid van het grind, waardoor de effecten van hoge Maasafvoer sneller doorgegeven worden naar het achterland.*
- *Paragraaf 3.3. ‘Grondwateraanvulling uit neerslag’ is in feite de beste term. Volgens de hydrologische woordenlijst is ‘nuttige neerslag’ af te raden en is ‘effectieve neerslag’ gelijk aan ‘afvoerbare neerslag’ ofwel het deel van de netto neerslag dat oppervlakkig of ondergronds tot afvoer komt in het oppervlaktewater.*
- *Tabel 3.1. Er is gebruik gemaakt van de neerslaggegevens van station Beek, maar daarnaast is voor het noordelijk deel van het gebied ook gebruik gemaakt van de kleinere KNMI-weerstations. Geoordeeld is dat dit in voldoende mate de ruimtelijke verdeling van de neerslag weerspiegelt die nodig is voor de schaal waarop de modellering plaats vindt.*
- *Paragraaf 5.1.1. Er is geen separate analyse uitgevoerd naar de kwelflux achter de kaden, alleen een kwantitatieve analyse gemaakt op basis van deskundigenoordeel.*
- *Paragraaf 5.10. In het huidige stadium worden vooralsnog alleen mitigatierichtingen aangedragen. Bij verdere afweging zal de waterbeheerder zeker worden betrokken.*
- *Figuren 2.2 en 2.3 Er is inderdaad een moeilijk leesbare versie van de figuren in het document ingevoegd. Wel zijn de betreffende figuren via de bij de samenvatting van het MER Grensmaas gevoegde CD-ROM op het juiste schaalniveau te bekijken.*
- *Bijlage 4.1., dit is correct. De ENCI-modellering is gedetailleerder voor wat betreft de kalkpakketten dan de m.e.r.-modellering. Het matige ijkingresultaat voor deze pakketten wordt beschreven in de technische achtergrondrapportage van De Maaswerken (Onderzoek grondwatereffecten ten behoeve van het MER Grensmaas 2003, DMW2003/4308, 15 juli 2003). Overigens is niet hetzelfde model gebruikt.*
- *Bijlage 7. Deze opmerking is correct.*
- *Bijlage 22. De tekstvoorstellen van de indiener voor De Doort en t Hout zijn inmiddels verwerkt in het nader grondwateronderzoek.*

Indieners: 42, 140

Indieners willen meer duidelijkheid over de hydrologische gevolgen van het Grensmaasproject.

Aan het verzoek van indieners om meer duidelijkheid over de hydrologische gevolgen voor grondwater is invulling gegeven door o.a. uitvoering van het nader grondwateronderzoek (zie paragraaf 3.1 en bijlage D). Het bedrijf van indiener 42 is gelegen in het invloedsgebied van de dekgrondbergiging bij Nattenhoven, welk gebied is opgenomen in het nader grondwateronderzoek. Op basis van het nader grondwateronderzoek wordt niet verwacht dat ter plaatse van de Bergerstraat (extra) grondwateroverlast dan wel significante landbouwschade zal ontstaan ten opzichte van de huidige situatie na afronding van het Grensmaasproject. Eerder zal sprake zijn van een verbetering van de opbrengst omdat in de winter het veld minder nat zal zijn.

Indiener 140 is woonachtig te Grevenbicht. In Grevenbicht wordt het gehele jaar door een grondwaterstandsverlaging verwacht. Dit kan leiden tot vermindering van de gewasopbrengst door droogte van maximaal 5 tot 10%. Of deze schade ook daadwerkelijk optreedt zal uit een nulmeting vooraf en grondwaterstandsmonitoring tijdens en na de werkzaamheden moeten blijken. In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal de nut en noodzaak van nulmetingen en een monitoringprogramma worden beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld.

Indiener: 43

Indiener stelt dat de klei/sliblaag op de bodem van de Maas een zelfde functie heeft als de kleilaag, zoals die is aangebracht aan de binnenwand van het Julianakanaal en dient om te voorkomen dat het water weglekt. Wanneer deze klei/slib wordt verwijderd, zal via het onderliggende pakket elke stijging van het water in de Maas, meer en vaker dan tot nu toe, een verhoging van het kwelwater tot gevolg hebben. Bovendien zal de dekgrondbergiging ten noorden van Geulle aan de Maas (locatie Aan de Maas), ernstige storingen van de ondergrondse waterhuishouding tot gevolg hebben.

Het Julianakanaal is inderdaad zodanig geconstrueerd dat het water van het hooggelegen Julianakanaal niet weglekt naar het grondwater en dat het grondwater niet in het Julianakanaal kan dringen. Voor de Maas geldt dit echter niet. Op de bodem en oevers van de Maas kan lokaal sprake zijn van een zeer dunne sliblaag, echter bij hoge afvoeren zal deze laag deels weer wegspoelen door de hoge stroomsnelheden.. De mogelijk lokaal aanwezige sliblaag heeft wel een zekere remmende werking, maar deze is echter niet groot en zeker niet vergelijkbaar met die van het Julianakanaal. Dit volgt ook uit het feit dat het grondwater bij normale waterstanden draineert in de Maas, niet gehinderd door een weerstandbiedende laag.

De kweldruk zal theoretisch toenemen door het weghalen van de mogelijk lokaal aanwezige sliblaag, maar het kweldruk verlagende effect van de grondwaterstandsverlaging door de rivierverruiming zal aanmerkelijk groter zijn. Rekening houdend met de invloed van de totale rivierverruiming (dus niet alleen met het weghalen van de sliblaag) zal netto juist sprake zijn van een afname van de kweldruk ten opzichte van de huidige situatie. Na afronding van de werkzaamheden zal na verloop van tijd weer lokaal een weerstandbiedende sliblaag ontstaan – vergelijkbaar met de huidige situatie – door de sedimentatie van fijner materiaal (slib) op de oevers, waardoor de kweldruk weer verder zal afnemen ten opzichte van de situatie direct na de ontgravingen. Door erosie en sedimentatie ontstaat een dynamisch systeem, waardoor – net als in de huidige situatie – geen dikkere weerstandbiedende laag zal ontstaan.

De dekgrondbergiging bij Aan de Maas heeft de beoogde effecten op de grondwaterhuishouding. Er is geen sprake van een ernstige verstoring. Uit het MER Grensmaas en het nader grondwateronderzoek (zie paragraaf 3.1 en bijlage D) volgt dat de dekgrondbergiging zorgt voor opstuwung van grondwater aan de stroomopwaartse (is oost) zijde: ten oosten van het Julianakanaal zal het gehele jaar door sprake zijn van een grondwaterstandsverhoging. Het betreft een gebied waar geen bebouwing aanwezig is, dus de grondwaterstandsverhoging zal geen overlast tot gevolg hebben, ook niet voor aanwezige infrastructuur. De grondwaterstandsverhoging heeft een gunstig effect op de natuurgebieden Bunderbos midden en noord. In het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) is berekend dat bij hoge afvoerpieken zoals in 1993 en 1995 de overlast in de huidige situatie tegen het Julianakanaal aan zal verminderen, omdat het effect van de rivierverruiming op de (grond)waterstand dan maximaal tot uiting komt. Dit betekent dat bij extreem hoge Maasafvoeren minder overlast op de weg langs het Julianakanaal zal ontstaan.

Indiener: 52

In het achtergronddocument 3 Grondwater (p. 52) wordt gesteld dat de onnauwkeurigheid in de voorspelde effecten circa 20% is. Het niet gekwantificeerde effect van onzekerheden in randvoorwaarden zoals het Maaspeil komt hier nog bij. De berekende effecten zijn derhalve gevoelig voor een aantal aannames die binnen het hydrologisch model zijn gemaakt. Dit brengt indiener op het standpunt dat aanvullend onderzoek zonder meer noodzakelijk is. Bij dit aanvullend onderzoek moet worden nagegaan of potentieel optredende negatieve effecten in redelijkheid mitigeerbaar zijn. Tijdens en na de uitvoering moeten grondwaterstanden nauwkeurig worden gemonitord.

Aan verzoek van indiener om aanvullend onderzoek is voldaan door uitvoering van het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D). De hydrologie van het Grensmaasgebied is complex en dit brengt met zich mee dat er altijd een zekere foutenmarge aanwezig zal zijn, zelfs als er deelmodellen worden gemaakt en op bepaalde locaties nader wordt 'ingezoomd'.

Uit het nader grondwateronderzoek volgt dat voor deberekenende grondwaterstandsveranderingen in de winter en het voorjaar een foutenmarge van 30-50% geldt, en in de zomer een foutenmarge van 20%. In het MER Grensmaas werd uitgegaan van een foutenmarge van 20%. Daarnaast is er altijd een onbekende fout die ook niet ingevuld kan worden omdat niet overal meetgegevens bekend zijn. De foutenmarge blijkt hoger te zijn dan in het MER Grensmaas werd aangenomen doordat in het nader grondwateronderzoek ook effecten zoals de onnauwkeurigheid in de berekende Maasstanden zijn meegenomen. Rondom de dekgrondbergingen is de onnauwkeurigheid ongeveer 20 tot 30%. De berekeningen hebben betrekking op grondwaterstandsverschillen. De onnauwkeurigheid in de verschilberekeningen is kleiner dan van de grondwaterstand op zich. Er zijn met de huidige stand der techniek en de beschikbare zeer uitgebreide set aan gebiedsgegevens geen uitspraken te doen met een grotere nauwkeurigheid. Uit de gevoeligheidsanalyse in het nader grondwateronderzoek blijkt inderdaad dat het grondwatermodel gevoelig is voor aannames die gedaan zijn, maar er kan wel voldoende betrouwbaar worden aangegeven of er sprake zal van een verhoging of verlaging van de grondwaterstand.

Uit het onderzoek volgt dat potentieel optredende negatieve effecten in redelijkheid mitigeerbaar zijn. Mogelijkheden voor mitigerende maatregelen zijn opgenomen in het nader grondwateronderzoek. Op de situatie te Bunde wordt nader ingegaan in paragraaf 3.2.

In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal zonedig een monitoringprogramma worden opgesteld en uitgevoerd. Het doel van een monitoringsprogramma is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf metingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren. Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 52

Commissie m.e.r. vermeldt in haar Advies voor richtlijnen milieueffectrapport dekgrondberging Nattenhoven en Koeweide (10.04.2003), dat de ondergrond van het ringdijkbekken Trierveld bestaat uit de formatie van Kedichem. In het achtergrondrapport 3 Grondwater, van het MER Grensmaas wordt de formatie van Kedichem omschreven als watervoerende laag in de Roerdalslenk, ten noorden van de Feldbissbreuk. Deze formatie is volgens de Commissie voor de m.e.r. waterdoorlatend, waardoor hij volgens indiener als ondergrond niet is te gebruiken in een ringdijkbekken.

Indiener wil de klaarblijkelijke waterdoorlatendheid van de formatie van Kedichem en de hieruit voortvloeiende consequenties nadrukkelijk onderzocht zien in MER Grensmaas.

De vraag of de ondergrond van een eventueel aan te leggen ringdijkbekken op het Trierveld geschikt is voor deze toepassing en de vraag wat eventuele tijdelijke effecten van deze toepassing zouden zijn, zijn vragen die van belang zijn bij het bepalen van de uitvoeringswijze van het project. De uitvoeringswijze wordt niet in het POL Grensmaas geregeld. Tijdelijke effecten die zullen optreden als gevolg van de werkzaamheden tijdens de uitvoering van het Grensmaasproject zijn daarom in het MER Grensmaas slechts beperkt in beeld gebracht. Het MER Grensmaas is een zogenaamd locatie-MER, dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. Dit betekent dat in het MER Grensmaas het accent ligt op de ruimtelijke aspecten van het project, en vooral ingaat op de blijvende effecten van het Grensmaasproject die na uitvoering van het project zullen optreden.

Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project komen aan bod in de diverse vergunningen. Het betreft aspecten die in ieder geval apart belicht worden in de vergunningaanvragen

met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. De vergunningen worden verleend na de vaststelling van het POL Grensmaas. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Ondanks bovenstaande is in het MER Grensmaas wel aandacht besteed aan hinderaspecten die tijdens de uitvoering kunnen optreden. Er is daarbij uitgegaan van gangbare uitvoeringsmethoden maar de uiteindelijke uitvoeringsmethode is – zoals aangegeven – nog niet bekend. Op deze wijze is een beeld geschetst van de te verwachten hinder.

Ook is in het kader van het nader grondwateronderzoek aandacht besteed aan de door indiener geschetste problematiek, omdat dit mogelijk een belangrijk tijdelijk effect tijdens de uitvoering zal zijn. Uit het nader grondwateronderzoek volgt dat indien de uitvoering via natte ontgroning met een ringdijkbekken zal plaatsvinden er inderdaad sprake zal zijn van overlast door lek. In een 'worst case'-situatie, dat wil zeggen er wordt over het gehele oppervlak grind gewonnen en het opvullen met dekgrond is nog niet begonnen, kan tot op een afstand van 3 km oostelijk en zuidelijk van het Trieveld nog sprake zijn van een grondwaterstandsstijging van 5 tot 10 cm. Bij extreme afvoeren zoals in 1993 en 1995 is de additionele grondwaterstandsverhoging minder groot, maar zal altijd nog tot op zo'n 2 km van de dekgrondberging merkbaar zijn. Dit betekent dat omringende bebouwing vooral bij hoge afvoeren als de grondwaterstand dicht bij het maaiveld komt extra grondwateroverlast kan ondervinden. Dit geldt vooral voor woningen zonder waterdichte kelders. Het invloedsgebied strekt zich uit tot Schipperskerk, Papenhoven, Illikhoven, Buchten, en Holten. Deze inzichten zal De Maaswerken mededelen aan de uitvoerende partij, zodat hier rekening mee gehouden kan worden bij de vergunningaanvragen. Overigens zullen in werkelijkheid de grindwinning en de opvulling met dekgrond gelijk op gaan, dat wil zeggen dat er het oppervlak waarover lek optreedt (veel) kleiner is dan in de berekeningen is aangenomen. Hierdoor wordt het invloedsgebied met grondwaterstandsverhogingen ook navenant kleiner.

Indieners: 5, 55

Indieners stellen dat in de bij het hoofdrapport gevoegde kaartbijlage D geen kaart is opgenomen die een duidelijk beeld geeft van de grondwatereffecten.

Het weergeven van de grondwatereffecten op een enkele kaart is niet mogelijk, gezien de veelheid aan aspecten die daarbij een rol spelen. De grondwatereffecten staan in detail beschreven en op kaarten weergegeven in het achtergronddocument 3 Grondwater en het nader grondwateronderzoek. De betreffende kaarten van het MER Grensmaas zijn in meer detail ook via de bij de samenvatting van het MER Grensmaas gevoegde CD-ROM te bekijken. In het hoofdrapport met bijbehorende bijlagen is hiervan slechts een samenvatting opgenomen.

Indieners: 5, 55

De bij het achtergronddocument 3 Grondwater, gevoegde kaarten 31 tot en met 33 zouden het risico op grondwateroverlast in bebouwd gebied moeten weergeven. Op deze kaarten wordt slechts zeer vaag aangegeven waar risico is op wateroverlast en waar risico is op extra wateroverlast. Door de slechte kwaliteit van deze kaarten is niet te zien om welke wijken of delen van wijken het gaat. Bovendien vraagt indiener zich af waar de schokkende maar zeer gedetailleerde kaarten zijn gebleven die tijdens een informatiemarkt werden getoond.

Helaas zijn de kaartbijlagen in het achtergronddocument 3 Grondwater van het MER Grensmaas inderdaad klein afgedrukt. Wel zijn de betreffende kaarten via de bij de samenvatting van het MER Grensmaas gevoegde CD-ROM op het juiste schaalniveau te bekijken. Verder zijn de grondwatereffecten in de door indiener genoemde gebieden nader onderzocht in het nader grondwateronderzoek (zie paragraaf 3.1). In de rapportage van dit onderzoek, dat als bijlage D is opgenomen in deze bedenkingennota, zijn de kaarten wel op het juiste schaalniveau afgedrukt. Van belang is te vermelden dat de berekeningen in het MER Grensmaas van regionale aard zijn, dat wil zeggen dat de uitkomsten niet op perceelsniveau nauwkeurig zijn. De bedoelde kaarten die tijdens een informatiemarkt getoond zijn, zijn uitvergrotingen van bijlage 13.3, van het achtergronddocument 3 Grondwater.

Indieners: 75, 114

Indieners stellen dat de omvang van de dekgrondberging te Meers ten opzichte van de weerdverlaging zodanig gering is, dat compensatie van daling van grondwaterstand niet te realiseren is. Indiener verzoekt een nulmeting te doen en de effecten van de weerdverlaging op de

grondwaterstand in beeld te brengen en oplossingsvarianten aan te dragen om het niveau te handhaven.

Op basis van zowel het MER Grensmaas als het nader grondwateronderzoek blijkt inderdaad dat in Meers sprake is van een grondwaterstandsverlaging na uitvoering van het Grensmaasproject. Er vindt weliswaar opstuwning van grondwater plaats oostelijk van de dekgrondberging, maar ook grondwaterstandsverlaging door de rivierverruimende maatregelen. In de winter (wanneer de grondwaterstanden het hoogst zijn) is de verlaging groter dan de verhoging zodat netto sprake is van een grondwaterstandsverlaging. Dit zal niet leiden tot zettingschade (zie Deel III-paragraaf 6.2). De landbouwschade wordt in de omgeving van Meers op basis van het nader grondwateronderzoek als minder dan 5% ingeschat, wat normaal gesproken als niet significant wordt beschouwd. Deze grondwaterstandsverlaging geldt niet alleen voor de gemiddelde wintersituatie, maar ook voor extremen, zoals uitgewerkt in het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D). Alleen in de zomer stijgen de grondwaterstanden, maar het grondwater staat dan meer dan 5 m beneden maaiveld. Dit veroorzaakt dus geen overlast. Samenvattend blijkt zowel uit het MER Grensmaas als het nader grondwateronderzoek dat de negatieve effecten van de grondwaterstandsverlaging rondom de dekgrondberging Meers dusdanig gering zijn dat deze acceptabel zijn. Daarom zijn geen aanvullende maatregelen nodig om deze netto grondwaterstandsvaling op te heffen. Er worden daarom in dit verband geen oplossingsvarianten aangedragen.

In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal de nut en noodzaak van nulmetingen worden beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld. Zonodig zal een monitoringprogramma worden vastgesteld en uitgevoerd. Het doel van de nulmetingen al dan niet in combinatie met een monitoringsprogramma is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf nulmetingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren.

Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 76

Indiener stelt dat de cumulatieve effecten van andere in vergunningsfase verkerende projecten (zandwinningen op het kempisch plateau) ook mee in rekening gebracht dienen te worden. Door uitbreiding van de witzandwinning (groeve Berg) ontstaan er aanzienlijke verdrogings-effecten in de vallei van de Ziepbeek (beschermd habitat, voorkomen prioritaire habitats). Ter mildering van de verdrogingseffecten zal het project enkel vergund worden met een stijging van het plaspeil in de groeve Opgrimbe. Hierdoor worden de negatieve effecten in de Ziepbeekvallei te niet gedaan. Mogelijkerwijs zal door uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 in Nederland de gewenste peilstijging in de groeve Opgrimbe niet gehaald kunnen worden, waardoor cumulatief gezien, de verdrogingseffecten in de Ziepbeekvallei toch tot uiting zullen komen. Dergelijke fundamentele analyses ontbreken in het MER, deel Grondwater en Natuur en zijn onontbeerlijk in een passende beoordeling.

De voorgenomen stijging van het plaspeil in de groeve Opgrimbe in het kader van de witzandwinning in de groeve Berg is ons bekend. Bij het bepalen van eventuele mitigerende maatregelen voor het Grensmaasproject in het kader van de vergunningverlening is hier rekening mee gehouden. In samenwerking met het Ministerie voor de Vlaamse Gemeenschap en het Instituut voor Natuurbehoud is een Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject gemaakt conform de Europese Habitat- en Vogelrichtlijnen. Hierbij is ook rekening gehouden met cumulatieve effecten, waaronder het peilopzet in de groeve. In het kader van dit onderzoek zijn onder andere in de Ziepbeekvallei peilbuizen geplaatst om de reactie van het lokale ondiepe en diepe grondwatersysteem in kaart te brengen.

Indiener: 76

In de bijlage van het achtergronddocument 3 Grondwater wordt meer specifiek (in tabelvorm) ingegaan op de grondwaterstandsvalingen uitgedrukt in centimeters. Methodologisch wordt de vraag gesteld hoe op basis van een regionaal grondwatermodel grondwaterstandsvalingen tot op één cm nauwkeurig kunnen voorspeld worden.

Voor wat betreft de nauwkeurigheid van de grondwaterberekeningen geldt dat de berekende grondwaterstandsverlagingen in bijlage 22 van achtergronddocument 3 Grondwater, inderdaad bedoeld zijn

als indicatie en niet als absolute waarden dienen te worden beschouwd. In hoofdstuk 3 van het achtergronddocument staat aangegeven dat het hier om een regionale modellering gaat, waarbij de grondwaterstandsveranderingen niet tot op perceelsniveau worden berekend. Tevens staat aangegeven dat er sprake is van een deels bekende en deels onbekende bandbreedte in de berekende resultaten.

Uit het nader grondwateronderzoek volgt dat voor de berekende grondwaterstandsveranderingen in de winter en het voorjaar een foutenmarge van 30-50% geldt, en in de zomer een foutenmarge van 20%. In het MER Grensmaas werd uitgegaan van een foutenmarge van 20%. De foutenmarge blijkt hoger te zijn dan in het MER Grensmaas werd aangenomen doordat in het nader grondwateronderzoek ook effecten zoals de onnauwkeurigheid in de berekende Maasstanden zijn meegenomen. Rondom de dekgrondbergingen is de onnauwkeurigheid ongeveer 20 tot 30%. De berekeningen hebben betrekking op grondwaterstandsverschillen. De onnauwkeurigheid in het verschil is kleiner dan van de grondwaterstand op zich. Er zijn met de huidige stand der techniek en de beschikbare zeer uitgebreide set aan gebiedsgegevens geen uitspraken te doen over de te verwachten grondwaterstand met een grotere nauwkeurigheid, maar er kan wel voldoende betrouwbaar worden aangegeven óf er sprake zal van een verhoging of verlaging van de grondwaterstand. Ten aanzien van Vlaanderen dient nog vermeld te worden dat de ijking hier op aanzienlijk minder gegevens is gebaseerd dan aan de Nederlandse zijde omdat er minder gegevens beschikbaar zijn. Dat wil zeggen dat de kans op lokale variaties hier groter is dan aan Nederlandse zijde.

Nadien heeft een beperkte aanvullende ijking van het model plaatsgevonden. Deze ijking bevestigt de berekeningsresultaten.

Indiener: 76

De effecten van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief op het grondwatersysteem werden niet berekend (zie achtergronddocument 3 Grondwater, p. 45). Nochtans wordt op in een tabel (p. 64) de ecohydrologische effecten van het Grensmaasproject gepresenteerd, inclusief die van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Welke methodiek aan de grondslag voor deze beoordeling ligt is onduidelijk.

De beoordeling van de effecten van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is gedaan door de berekende WAQUA-verhanglijnen voor de huidige situatie, het Voorkeursalternatief 2003, het Meest Milieuvriendelijk Alternatief en de alternatieven met verhoogde en verlaagde ontgravingsdiepte onderling te vergelijken (zie hoofdstuk 3.11 achtergronddocument 3 Grondwater). Hieruit is bijvoorbeeld af te leiden dat in de zomer, bij een afvoer van 50 m³/s, de Maasstand bij uitvoering van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief en het Voorkeursalternatief 2003 vergelijkbaar zullen zijn. Omdat de Maasstand één van de belangrijkste randvoorwaarden voor de grondwaterstand is, kan hieruit worden afgeleid dat het effect van het Voorkeursalternatief 2003 en het Meest Milieuvriendelijk Alternatief wat betreft het grondwatersysteem voor die afvoer vergelijkbaar zullen zijn.

Indiener: 76

Indiener stelt dat als leemte in de kennis in het achtergronddocument 3 Grondwater wordt verwezen naar de onbekende impact van grondwaterstandswijzigingen op puntverontreinigingen tussen Maas en Julianakanaal. De inventarisatie aan Vlaamse zijde ontbreekt. Deze leemte ontbreekt in het MER Grensmaas evenals hoe met deze leemte zal worden omgegaan.

In het kader van het MER Grensmaas heeft overleg plaatsgevonden met de bevoegde Vlaamse instanties. Uit dat overleg is naar voren gekomen dat geen ernstige puntverontreinigingen langs de Grensmaas bekend zijn, behoudens een stortplaats waarvan bekend is dat vanuit deze puntverontreiniging geen verspreiding van verontreiniging naar het grondwater plaatsvindt, waardoor het Grensmaasproject op deze situatie geen effect zal hebben. In het kader van het Cumulatief onderzoek (zie Deel I-paragraaf 2.2) is desondanks in meer detail het voorkomen van puntverontreinigingen aan Vlaamse zijde geïnventariseerd. De beoordeling van mogelijke verspreiding is op vergelijkbare wijze geschiedt als in het MER Grensmaas gehanteerd voor de puntverontreinigingen aan Nederlandse zijde.

Indiener: 124

Indiener vrees dat als gevolg van afgravingen van klei en het uit de grond halen van kiezel, ondanks de voorzorgsmaatregelen zoals het aanbrengen van kleischermen en dergelijke, de grondwaterstand in het gebied Ifteren – Borgharen ernstig verstoort raakt. Dit heeft als gevolg

dat indiener en andere boeren in dit gebied de opbrengst en kwaliteit van de gewassen (voornamelijk bij suikerbieten en granen) steeds moeilijker kunnen optimaliseren.

Voor het gebied rondom Borgharen en Ifteren waar indiener woont is in het MER Grensmaas berekend dat er als gevolg van veranderingen in de grondwaterstanden lokaal zowel sprake kan zijn van opbrengstverhoging als van opbrengstverlaging. In beide gevallen betreft het over het algemeen een verandering van minder dan 5%, hetgeen als niet significant beschouwd wordt gezien de onzekerheidsmarge in de berekeningsresultaten. Alleen in een smalle strook ten zuiden van de dekgrondberging Ifteren kan tot 10% droogteschade ontstaan voor bouwland. Of dit ook daadwerkelijk optreedt dient nagegaan te worden door middel van monitoring (zie hieronder). Daarnaast geldt dat door de grondwaterstandsverlaging gedurende een kortere periode dan nu het geval is het land niet of slecht begaanbaar zal zijn. Dit geldt zowel voor een gemiddelde wintersituatie als voor extremen zoals de hoge afvoeren van 1993 en 1995 (zie nader grondwateronderzoek, bijlage D).

In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal de nut en noodzaak van nulmetingen worden beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld. Zonodig zal een monitoringprogramma worden vastgesteld en uitgevoerd. Het doel van de nulmetingen al dan niet in combinatie met een monitoringsprogramma is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf nulmetingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren.

Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 137

Indiener stelt dat om de gevolgen van het Grensmaasproject in kaart te brengen, het noodzakelijk is, dat voor Bunde en Geulle aan de Maas een zogenaamde nulmeting wordt uitgevoerd, waarbij de grondwaterstand voor de kwetsbare delen van deze kernen gedurende een geheel jaar gepeild wordt. Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek dient voor een adequate oplossing zorggedragen te worden, zodanig, dat de huidige situatie in de grondwaterstand voor Bunde en Geulle aan de Maas gehandhaafd blijft.

In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal de nut en noodzaak van nulmetingen worden beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld. Zonodig zal een monitoringprogramma worden vastgesteld en uitgevoerd. Het doel van de nulmetingen, al dan niet in combinatie met een monitoringsprogramma, is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf nulmetingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren.

Voor wat betreft de mogelijke schade wordt verwezen naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

3.6 Grondwaterwinning

Indieners: 42, 140

Indieners willen meer duidelijkheid over de hydrologische gevolgen voor waterwinningen.

Ons inziens is ten behoeve van de vaststelling van het POL Grensmaas in het kader van het MER Grensmaas voldoende onderzoek gedaan naar de gevolgen van het Grensmaasproject voor de waterwinning. In het MER Grensmaas zijn deze weergegeven in paragraaf 4.12. In het achtergronddocument 3 Grondwater wordt hier nader op ingegaan.

Indiener: 87

Indiener is agrarisch ondernemer en heeft voor de huidige watervoorziening een eigen waterput, die voorziet in niet vervuild grondwater voor het vee. Indien op vrij korte afstand van het bedrijf grond wordt afgegraven voor grindwinning, is het volgens indiener mogelijk dat vervuild water in de kleiafgravingen komt te staan. Hierdoor zal de eigen waterput vervuild raken, met alle gevolgen van dien. In het ontwerp-POL Grensmaas wordt niets vermeld aangaande het droogvallen van deze put, het vervuild raken van de put of anderszins schade aan de watervoorziening door trillingen van afgravingen of boringen. Waar kan indiener terecht voor het verhalen van de schade aan de watervoorziening en hoe wordt deze schade vastgesteld zonder dat er nulmetingen verricht zijn?

Het door indiener naar voren gebracht probleem is een aspect dat inderdaad niet in het POL Grensmaas en het MER Grensmaas is opgenomen. In het kader van het MER Grensmaas is op basis van een analyse van bestaande gegevens een inschatting gemaakt dat de dekgrondbergingen qua verspreiding van verontreiniging zullen kunnen voldoen aan de geldende wet- en regelgeving op dit punt. Pas in het kader van de vergunningverlening zal bekend worden hoe groot de verspreiding van verontreiniging precies zal zijn, en welke stoffen het zal betreffen. Dit betekent dat pas in het kader van de vergunningverlening nagegaan kan worden wat de effecten zijn op de waterput van indiener. De vergunningen worden aangevraagd door de uitvoerder. Wij zullen er zorg voor dragen dat dit aspect daarbij aan de orde komt. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Daarvan zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

In zijn algemeenheid merken wij over het door indiener naar voren gebrachte probleem het volgende op. Het merendeel van het grondwater stroomt langs de dekgrondberging en niet er doorheen. Het grondwater neemt op zijn weg naar de Maas dus erg weinig verontreiniging mee. Wel kunnen door zogenaamde diffusie langzaam verontreinigingen rondom de dekgrondberging in het grondwater 'lekker'. Vooralsnog blijkt uit metingen en berekeningen gedaan op de proeflocatie Meers dat de hoeveelheid zware metalen die uit de dekgrondberging komt beneden de wettelijke norm is. Zodra de verontreiniging in het grondwater komt, stroomt deze met het grondwater mee naar de Maas. Deze diffuse verontreiniging wordt direct verdund met schoon grondwater. De verdunning is het grootst langs de noord-, oost- en zuidzijde van de dekgrondberging. Echter ook aan de westzijde zal verdunning optreden. Indien de put van indiener langs de (noord)westgrens van de dekgrondberging staat, zal dus een geringe hoeveelheid verontreiniging langs de put kunnen stromen, echter volgens de metingen en berekeningen in concentraties onder de wettelijke norm. Indien de put van indiener niet ten (noord)westen van de dekgrondberging staat, maar langs de Ruitersdijk verder naar het zuiden toe (richting Schipperskerk), zal het grondwater dat langs de dekgrondberging stroomt niet langs de put stromen en bestaat er geen risico.

Indiener: 119

Indiener verzoekt om compensatie voor de eventuele verplaatsing of bijkomende aanleg van productieputten te Eisdien en Meeswijk, dit ter vrijwaring van de productiecapaciteit bij zeer lage Maasafvoer.

Mitigatie en/of compensatie van negatieve effecten wordt geregeld in de fase van de vergunningverlening. Deze fase volgt op de vaststelling van het POL Grensmaas. Na vaststelling van het POL Grensmaas zal de uiteindelijke toetsing aan de geldende wet- en regelgeving plaatsvinden in het kader van de vergunningverlening. Vergunningverlening zal in alle gevallen plaatsvinden door Nederlandse bevoegde instanties. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder, dus ook door Vlaamse instanties, organisaties en individuele burgers. Ook is bij een aantal vergunningen wettelijk geregeld dat betrokken Vlaamse instanties om advies gevraagd wordt. Via deze weg kan aan Vlaamse zijde aan de daar geldende wet- en regelgeving getoetst worden. Eventuele eisen vanuit Vlaanderen kunnen dan via het verzoek om advies vanuit de Nederlandse

wetgeving kenbaar gemaakt worden. Deze eisen worden dan als voorschriften opgenomen in de Nederlandse vergunningen. Het Consortium Grensmaas zal dan op basis van de betreffende vergunningsvoorschriften zelf – indien nodig, dus indien het uitvoeren van concrete maatregelen op de Vlaamse oever betreft – de benodigde bestuursrechtelijke toestemmingen in Vlaanderen aanvragen. Van de mogelijkheid tot inspraak en advies zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen, zowel in Nederland als in Vlaanderen. Een en ander wordt ook voordien in de Vlaams-Nederlandse Projectgroep Grensmaas afgestemd en aangekondigd.

Indieners: 119, 163

Indieners onderschrijven de intenties van het Voorkeursalternatief 2003 en de ruimtelijke vertaling daarvan in het POL Grensmaas. Indieners kunnen echter niet akkoord gaan met de ernstige milieueffecten die te verwachten zijn op Vlaams grondgebied, met name de verandering in wincapaciteit van grondwaterwinningen (Meeswijk en Eisden). Aanvullend merkt indiener 119 op dat cruciaal voor het behoud van de winningscapaciteit te Eisden en Meeswijk de effecten zijn van de ingreep bij zeer lage afvoeren (10 m³/s of minder). Uit berekeningen is gebleken dat er na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 mogelijk een bijkomend capaciteitsprobleem zal optreden in één van de winningsputten te Eisden (C1), terwijl het reeds bestaande probleem op put P5 te Meeswijk wordt versterkt. Voor de totale capaciteit van de winningen vormt dit volgens indiener 119 slechts een beperkt probleem.

De conclusie van indiener 119 dat de effecten van uitvoering van het Grensmaasproject voor de totale wincapaciteit slechts een beperkt probleem vormt onderschrijven wij. Uit het MER Grensmaas en ook het Cumulatief Onderzoek 2003 Gemeenschappelijke Maas blijkt dat er na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 mogelijk een bijkomend capaciteitsprobleem zal optreden in één van de winningsputten te Eisden (C1), terwijl het reeds bestaande probleem op put P5 te Meeswijk wordt versterkt. Voor de totale capaciteit van de winningen vormt dit slechts een beperkt probleem, zoals ook aangegeven door de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening. In overleg met indiener zal nagegaan worden of mitigerende maatregelen nodig zijn.

Indiener: 165

Indiener stelt dat in het ontwerp-POL Grensmaas tegenstrijdig bericht wordt over de toekomst van de waterwinning Borgharen. Indiener vraagt dan ook om tegenstrijdigheden in het plan te verwijderen en eenduidig aan te geven wat het provinciale beleid in deze is.

Het provinciale beleid is erop gericht de waterwinning Borgharen te sluiten en het bijbehorende grondwaterbeschermingsgebied op te heffen. De tekst op pagina 119 onder het kopje 'Grondwaterbeschermingsgebieden' zal hiermee in overeenstemming worden gebracht.

Indieners: 164, 165

In het ontwerp-POL Grensmaas zijn delen van het waterwingebied en het grondwaterbeschermingsgebied van de waterwinning Borgharen via een concrete beleidsbeslissing aangewezen als 'natuur na ontgronding en opvulling'. De functie drinkwaterwinning is hiermee niet te verenigen. Aangezien dit als concrete beleidsbeslissing is opgenomen en derhalve onherroepelijk is na vaststelling ziet indiener zich genoodzaakt om hiertegen vooralsnog bezwaar te maken. In het MER Grensmaas is aangegeven dat de sluiting van de winning Borgharen volgt uit provinciaal beleid. Indiener benadrukt dat de winplaats Borgharen momenteel nog van essentieel belang is voor de drinkwatervoorziening en derhalve gerespecteerd dient te worden in de plannen van het Grensmaasproject en haar studies. Uitgangspunt dient te zijn dat de winning Borgharen blijft gehandhaafd en dat dus de effecten van de voorgenomen activiteiten op de winning in het MER Grensmaas moeten worden beschreven. Ook moeten eventueel maatregelen worden beschouwd om negatieve effecten te mitigeren. Indiener geeft aan bereid te zijn om na te denken over alternatieven voor de winning Borgharen, echter op dit moment uitsluitend ingegeven door de plannen van De Maaswerken. Eventuele andere redenen voor sluiting van de winning Borgharen zijn momenteel nog niet aan de orde. Hierbij merkt indiener op dat – uitgaande dat een alternatief technisch realiseerbaar is – indiener geen financiële ruimte heeft voor extra investeringen ter vervanging van de winplaats Borgharen. Mocht desondanks ten behoeve van de uitvoering van het Grensmaasproject een alternatief voor de winplaats Borgharen ontwikkeld moeten worden dan dienen hierover nadere financiële afspraken te worden gemaakt.

In het MER Grensmaas en in het POL Grensmaas is inderdaad conform het provinciaal beleid van uitgegaan dat de winning Borgharen zal sluiten en geen belemmering zal vormen voor de uitvoering van het Grensmaasproject. Wij verwachten in het reeds lopende gezamenlijk overleg tot een oplossing voor het door indiener naar voren gebrachte probleem te komen. Aanpassing van de ontwerpen waarbij rekening gehouden wordt met de drinkwaterwinning Borgharen is niet mogelijk, omdat daarmee de gehele locatie Borgharen en Itteren voor het Grensmaasproject zou komen te vervallen. Op die wijze kunnen de doelstellingen van het Grensmaasproject niet gerealiseerd worden.

4 Natuur

Indieners: 5, 23, 41, 52, 55, 56, 75, 76, 92, 94, 95, 112, 134, 137, 142, 143, 144, 145, 156, 160, 165, 166, 173

4.1 Natuurontwikkeling

Indiener: 23

De natuurdoelstelling is geformuleerd als het tot ontwikkeling brengen van tenminste 1.000 ha natuur binnen het Grensmaasgebied, gekoppeld aan het ecologisch herstel van de rivier. Indiener kan zich vinden in de gestelde oppervlakte, maar vindt dat de inhoudelijke invulling en verantwoording van die keuze in het MER Grensmaas en bijbehorende achtergronddocumenten nauwelijks worden onderbouwd. Achtergronddocument 4 Natuur (p. 12) geeft aan dat het Natuurgebiedsplan pas in oktober 2003 zal worden vastgesteld, zodat er aan de inhoudelijke invulling geen vastgesteld besluit ten grondslag ligt.

Voor de Grensmaas is het natuurstreefbeeld vertaald in het Ecologisch Toetsingskader, zoals in 1995 opgesteld. Dit toetsingskader is nog steeds leidend en ligt ten grondslag aan het Voorkeursalternatief 2003. In het MER Grensmaas is onderzocht in hoeverre het Voorkeursalternatief 2003 voldoet aan het toetsingskader. In het hoofdrapport en het achtergronddocument 4 Natuur wordt hier uitgebreid op ingegaan. Ons inziens is hiermee voldoende inhoudelijke invulling gegeven aan de keuze voor de natuurontwikkeling in het Grensmaasproject. Het ontwerp Natuurgebiedsplan Grensmaas is geen separaat plan, creëert geen nieuwe situatie buiten het POL en het POL Grensmaas om, maar geeft een overzicht van de mogelijkheden voor financiering door de overheid van de kosten voor het instandhouden van natuur- en landschapswaarden. Het Natuurgebiedsplan geeft geen nadere invulling en verantwoording van de keuze voor de natuurontwikkeling in het Grensmaasproject. De datum van vaststelling van het Natuurgebiedsplan is in dit verband dus niet relevant.

Indiener: 52

Indiener constateert dat bij uitvoering van de dekgrondberging Trierveld diverse broedvogels (met name cultuurvolgers zoals patrijs en roodborsttapuit), vlindersoorten, amfibieën en reptielen hun leefgebied in het Trierveld zien verdwijnen. Dit terwijl delfstoffenwinning in dit gebied onnodig is.

Uit de veldinventarisatie 2001 die in het kader van het Grensmaasproject is uitgevoerd naar het voorkomen van huidige natuurwaarden blijkt dat geen reptielen voorkomen langs de Maas, dat op het Trierveld geen bijzondere vlindersoorten en geen bijzondere amfibieën voorkomen. De vlinder- en amfibiesoorten soorten die er momenteel voorkomen zullen er naar verwachting in de toekomstige situatie op vooruitgaan. Dit geldt niet voor de op het Trierveld voorkomende patrijs. De patrijs zal ten dele goed uit de voeten kunnen in natuurontwikkelingsgebieden, maar mogelijk minder goed dan in extensief cultuurlandschap. Volgens het vigerend beleid moeten in dit verband mitigerende dan wel compenserende maatregelen getroffen worden. De afweging hiertoe wordt per voorkomend geval gemaakt in het kader van de vergunningverlening, na de vaststelling van het POL Grensmaas. In het ontwerp-POL Grensmaas worden dus geen concrete maatregelen opgenomen. Wel is uit het MER Grensmaas naar voren gekomen dat compensatie mogelijk is.

In dit verband verwijzen wij naar een brief d.d. 7 juli 2003 van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, zijnde het bevoegd gezag voor de natuur wetgeving, waarin wordt aangegeven dat de keuze voor het Voorkeursalternatief 2003 voldoende is onderbouwd en dat ten tijde van de vergunningverlening concreet dient te zijn welke maatregelen genomen worden om negatieve effecten aan soorten – tijdens en na de werkzaamheden – te voorkomen, te mitigeren of te compenseren. De brief is in bijlage G van deze bedenkingennota opgenomen. Mitigerende maatregelen zullen dus apart worden belicht in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen. De aanleg van de dekgrondberging op het Trierveld is ons inziens noodzakelijk om de doelstellingen van het Grensmaasproject te kunnen realiseren, rekening houdend met de randvoorwaarde van een budgetneutrale uitvoering.

Indieners: 5, 55, 137, 143

Indieners 137 en 143 ondersteunen de initiatieven om het Grensmaasgebied tot een hoogwaardig natuurgebied te ontwikkelen, door het treffen van maatregelen in het gebied zelf en door het verbinden van het Grensmaasgebied met aan de oostzijde gelegen gebieden, zoals het Bunderbos en Beneden-Geuldal. Indieners verwachten wel dat het opheffen van migratiebarrières – zoals de onderdoorgangen onder het Julianakanaal, de overkluizingen van Geul en Hemelbeek, alsook de faunabrug over het Julianakanaal – van dien aard en omvang zijn dat de doelstellingen van een ecologische verbinding gerealiseerd worden. Daarnaast wordt gevraagd waar de faunabrug komt te liggen, waar de betrokken dieren vandaan komen of naartoe gaan en met welke mate van waarschijnlijkheid dit verkeer zal plaatsvinden. Aanvullend merken indieners 5 en 55 op dat de onderbouwing van de aanleg van de faunabrug niet in het achtergronddocument 4 Natuur is opgenomen en vragen zich af of er wel onderzoek gedaan is naar de effecten van een dergelijke dure investering. Indieners 5 en 55 stellen dat veel vragen rond de faunabrug onbeantwoord blijven, zoals wat “de dusdanige dimensies zijn” waardoor de brug geschikt is voor de passage van grote grazers, wanneer de faunabrug wordt aangelegd, wie het gaat betalen en of de aanleg valt binnen de budgetneutraliteit.

De volgende maatregelen om de migratiebarrière van het Julianakanaal te overbruggen zijn onderdeel van het Grensmaasplan:

- Een aangepaste duiker van de Hemelbeek onder het Julianakanaal met loopstroken, die geschikt wordt voor kleinere zoogdieren (Das, marterachtigen) en watergebonden fauna (amfibieën otter);
- Loopstroken van circa 1,5 m breed langs de bruggen van Elsloo en Nattenhoven;
- Faunabrug over het Julianakanaal ter hoogte van het Geuldal, zodat de Grensmaas en het Geuldal ook voor grote zoogdieren en mensen verbonden worden.

De maatregelen zijn qua aard en omvang dusdanig ontworpen dat de beoogde ecologische verbindingen gerealiseerd worden. Ervaringen met andere projecten laten zien dat deze maatregelen effectief en zinvol zijn.

De dimensies van de faunabrug over het Julianakanaal (met name doorvaarthoogte en lengte van de brug) worden afgestemd op de toekomstige situatie, d.w.z. de situatie na uitvoering van het Maasrouteplan (verbreding van het Julianakanaal). De breedte van de brug zal minimaal 5 m bedragen, terwijl de constructie zodanig sterk zal zijn dat het dek afgedekt kan worden met minimaal gemiddeld 0,5 m aarde. De aanleg van de faunabrug is onderdeel van het Grensmaasproject, en wordt dus uitgevoerd door het Consortium Grensmaas en vormt dus onderdeel van de budgetneutrale uitvoering. De termijn van aanleg zal afgestemd worden met het Maasrouteplan, maar is niet te verwachten voor 2010.

Indiener: 56

De faunapassage die wordt voorgesteld bij de brug van Bunde heeft volgens indiener totaal geen zin, aangezien daar geen fauna is! De passage grenst aan een woonwijk en niet aan een bos. Indiener stelt voor een faunapassage te maken tussen Geulle en Elsloo, waar het hellingbos het dichtst bij het Julianakanaal komt.

Ten zuiden van de brug Bunde, ter hoogte van de onderdoorgang van de Geul onder het Julianakanaal, wordt in het kader van het Grensmaasproject een faunabrug aangelegd. Door de faunabrug hier te plaatsen ontstaat een ecologische verbinding tussen het Grensmaasgebied en het Geuldal. Diverse faunasoorten waaronder grote grazers, die het toekomstige Grensmaasgebied gaan beheren, kunnen hierdoor vanuit het Geuldal naar de Grensmaas lopen. De verwachting is dat juist door de ligging van de faunabrug – mede gelet op ervaringen met andere projecten - hier veelvuldig gebruik van gemaakt zal worden door de diverse faunasoorten.

Indiener: 76

Een verminderde overstromingsfrequentie van de gebieden aan Vlaamse zijde heeft mogelijk ook invloed op de natuurontwikkeling. Dit aspect verdient in het MER Grensmaas meer aandacht.

De gemiddelde daling van de overstromingsfrequentie in het Grensmaasgebied wordt zeker niet als problematisch beschouwd voor de habitattypen zoals beschermd aan Vlaamse zijde. De buitendijkse gebieden worden immers nog steeds frequent overstroomd en in de huidige bedijkte situatie is de overstromingsfrequentie zelfs wat hoog ten opzichte van een meer natuurlijke (onbedijkte) situatie. Met andere woorden: een wat lagere overstromingsfrequentie sluit mogelijk zelfs wat beter aan bij het fluviaatiele karakter van de Vlaamse Beschermd gebieden.

Indiener: 76

Vanuit het natuuraspect is een hogere insteekhoogte een belangrijke voorwaarde voor een goede ontwikkeling van grindoevers en gezonde watermilieus in de bedding. Wanneer aan Nederlandse zijde een grindtekort voor de rivier wordt gecreëerd, zal deze zich gaan voeden door grindbanken en oevers van Vlaamse zijde weg te eroderen. De rivier kent een 'grindhonger' wanneer er een onderaanbod is. Hiervan zijn voorbeelden bekend, zoals in Frankrijk waar jaarlijks duizenden tonnen grind in de rivier gestort worden om voldoende stabiliteit te bereiken. Vanuit Vlaanderen is hierop reeds sterk gereageerd naar aanleiding van de uitvoering van het proefproject Meers en deze bekommernis blijft ook gehandhaafd in het Voorkeursalternatief 2003.

Het is juist dat een hoger insteekhoogte goede kansen biedt voor natuurontwikkeling en een rijke morfologische ontwikkeling. Daarentegen is hoogwaterbescherming gebaat met een lager insteekhoogte. Het MER Grensmaas achtergronddocument 2 Morfologie en het nader morfologisch onderzoek (opgenomen in bijlage E van deze bedenkingennota) tonen aan dat er geen sprake zal zijn van overmatige erosie van de Vlaamse oever bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003. Integendeel, uit de rapporten volgt dat de erosie in de toekomst af zal nemen, ook aan Vlaamse oever. De morfologische stabiliteit van de rivier zal dus toenemen. Bovenstaande neemt niet weg dat er op een aantal plaatsen flessenhalzen ontstaan, waar bodem- en oeververdeding aangebracht moet worden ter bescherming van bebouwing, leidingen en/of infrastructuur. Indien de drie Vlaamse Boertienlocaties uitgevoerd worden zal de rivier evenwichtiger worden en zal minder bodem- en oeververdediging nodig zijn. Mede daarom streven wij – zoals aangegeven in het ontwerp-POL Grensmaas – de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties na.

Indiener: 92

Indiener vindt herinrichting of restauratie van de vijvervoedingstak van kasteel Obbicht noodzakelijk met het oog op behoud en ontwikkeling van landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden. Indiener verzoekt een en ander in de plannen op te laten nemen.

Het kasteel Obbicht ligt buiten het projectgebied van het Grensmaasproject, en zal dus niet als onderdeel van de uitvoering van het Grensmaasproject worden gerestaureerd.

Indieners: 142, 143, 144, 145

Volgens indieners wordt niet duidelijk gemaakt welke maatregelen worden beoogd om onvergraven gebieden te kunnen aanmerken als natuurgebieden. Wanneer geen bijzondere maatregelen worden beoogd moeten deze gebieden, naar gelijke maatstaven gemeten, ook nu reeds als natuurgebied aangemerkt. Er is dan ook geen sprake van een toevoeging die als positief milieueffect van het Grensmaasproject in de weegschaal mag worden gelegd.

In de onvergraven natuurgebieden worden geen maatregelen beoogd anders dan dat het gebied omheind wordt en dat grote grazers worden uitgezet. Natuurlijke begrazing, spontane bosontwikkeling en rivieroverstromingen zullen de belangrijkste landschapvormende processen zijn. Het betreft veelal hogere terreinen die naast de gebieden met stroomgeulverbreding en weerdverlaging bijdragen aan de diversiteit van het nieuwe natuurgebied. Op deze wijze wordt een snelle terugkeer van veel natuurwaarden verwacht (zie achtergronddocument 4 Natuur van het MER Grensmaas 2003). De huidige natuurwaarden van de weilanden en akkers van de betreffende gebieden zijn minimaal. Dit blijkt uit een veldinventarisatie van flora en fauna die in het kader van het Grensmaasproject is uitgevoerd. Er zijn geen aanwijzingen dat deze waarden kunnen verbeteren binnen een landbouwconcept.

Indieners: 142, 143, 145

Gesteld wordt dat er als gevolg van het Grensmaasproject (inclusief het onvergraven gebied) een aaneengesloten natuurgebied ontstaat en dat het onvergraven gebied nodig is om aan de natuurdoelstelling te voldoen. Het Julianakanaal vormt naar indieners mening (ook met fauna-brug) een niet te passeren barrière en het gebied ten oosten daarvan mag dus niet worden meegerekend. Voor wat betreft het gebied tussen Geulle en Maastricht is er met name ter hoogte van Voulwames slechts sprake van een zeer nauwe strook tussen kade en rivier. In Itteren loopt het onvergraven gebied dwars door de dorpskern en ten zuiden van Itteren ligt een industriegebied en is de strook tussen dorp en rivier ter hoogte van de Pasestraat eveneens een belemmering. Bestreden wordt daarom dat hier over een aaneengesloten natuurge-

bied kan worden gesproken. De positieve betekenis van dit argument voor het milieu moet dan ook sterk worden gerelativeerd.

Het onvergraven natuurgebied heeft onder andere als functie om locaties ecologisch gezien aan elkaar te koppelen zodat binnen het plangebied een aaneengesloten natuurgebied ontstaat. Door de aanleg van de faunabrug en enkele andere maatregelen (een aangepaste duiker van de Hemelbeek onder het Julianakanaal met loopstroken, die geschikt wordt voor kleinere zoogdieren en loopstroken van circa 1,5 m breed langs de bruggen van Elsloo en Nattenhoven) wordt de ecologische verbinding met natuurgebieden ten oosten van het Julianakanaal verbeterd. Op een aantal plaatsen waaronder Voulwames, Itteren en Berg zijn de ecologische verbindingen inderdaad zeer smal vanwege de aanwezigheid van bebouwing, wegen etc. Uit ervaring in andere natuurgebieden blijken deze smalle stroken toch te functioneren en belangrijk te zijn voor de ecologische ontwikkeling van het gebied. Wij zijn daarom van mening dat na uitvoering van het Grensmaasproject wel sprake zal zijn van een aaneengesloten natuurgebied.

Indiener: 144, 145

Indiener stellen dat de toekomstige (soort van) natuurontwikkeling afhankelijk wordt gesteld van de lokale uitvoeringsaspecten (lees: budgettaire overwegingen) in plaats van een definitie van en visie op de natuur- en landschapsontwikkeling langs de Grensmaas. Als gevolg daarvan bestaat onvoldoende inzicht in de mate waarin aan het aspect van natuur- en landschapsontwikkeling wordt voldaan. Indiener achten het van groot belang dat advies wordt ingewonnen bij onafhankelijke landschapsarchitecten over de milieueffecten.

In het ontwerp-POL Grensmaas is wel degelijk een visie opgenomen ten aanzien van de nagestreefde natuur. In het ontwerp-POL Grensmaas is dit verwoordt onder toekomstbeeld in paragraaf 4.3.1. (p. 37). Uit het MER Grensmaas blijkt dat door uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 wordt voldaan aan het natuurstreefbeeld voor de Grensmaas. In het MER Grensmaas zijn de effecten van het Voorkeursalternatief 2003 getoetst aan het Ecologisch Toetsingskader, wat aan het toekomstbeeld ten grondslag ligt. Bij de monitoring na uitvoering van het Grensmaasproject zal getoetst worden aan het genoemde ecologisch toetsingskader. Bij het Grensmaasproject zijn geen landschapsarchitecten betrokken omdat in het Grensmaasproject een natuurlijke ontwikkeling van het rivierdal als een van de centrale pijlers voorop staat. Dit betekent dat de natuurlijke processen van het rivierengebied straks weer zoveel mogelijk vrij spel krijgen. De rivier zet weer grind en zand af, overstroomt oevers, erodeert steilranden en creëert steeds nieuwe geulen en oeverwallen. Spontane vegetatieontwikkeling en natuurlijke begrazing zorgen voor een gevarieerd en deels onvoorspelbaar natuurlandschap, waarin zeer snel bijzondere planten en dieren op eigen kracht kunnen terugkeren. Ze zijn in feite uit het gebied verdwenen doordat de vitale landschapsvormende processen van de rivier aan banden gelegd zijn. Het landschap is in de toekomstige situatie weer zoveel mogelijk een resultante van spontane vormende processen. We weten in grote lijnen wat voor landschap zich hierdoor ontwikkelt, maar de precieze invulling zal door de natuur zelf plaats vinden. Landschappelijke vormen hoeven dus niet bedacht of onderbouwd te worden, maar ontstaan door het samenspel van water, bodemtype, vegetatie en grote grazers op de plekken die ecologisch het meest logisch zijn. Landschapsarchitectuur heeft derhalve in het directe natuurgebied geen rol. Die redeneert immers vanuit bedachte vormen, zichtlijnen en landschapselementen die door de mens op hun plek gezet worden. Dit betekent niet dat er voor een landschapsarchitectonische invalshoek geen plaats is in het Grensmaasgebied, maar die ruimte moet gezocht worden buiten het natuurgebied en in de plaats die het natuurgebied in zijn landschappelijk context krijgt. In het omringende agrarisch cultuurlandschap is niet de natuur de eerste drager van het landschap maar zijn menselijke en cultuurgebonden elementen beeldbepalend. Het ontwerp-POL Grensmaas biedt planologisch de ruimte om over dit gebied in de toekomst nadere plannen te maken (bijvoorbeeld via Landinrichting), waarin dan ook landschapsarchitectuur zijn rol kan krijgen.

Indiener: 160

Indiener stelt dat er gekozen wordt voor grote grazers, waaronder Galloway-runderen, terwijl men eigenlijk terug wil naar het vroegere cultuurhistorisch landschap. Waarom wordt er niet gekozen voor typische roodbonte runderen, bijvoorbeeld het MRIJ-rund (Maas-Rijn en IJssel). Deze runderen hebben een meer logische plek in het landschap dan de voorstellen in het ontwerp-POL Grensmaas.

Ons doel met het Grensmaasproject is niet de terugkeer naar het vroegere cultuurhistorische landschap. Ook dit was een landschap waarin de rivier al sterk aan banden was gelegd en typische riviergebonden natuur was vervangen door cultuurgebonden planten en dieren. Met uitvoering van het Grensmaasproject wordt juist voorgestaan de natuur weer haar vrije loop te laten. Het rund is daarbij niet een stuk vee dat als beheersmaatregel wordt ingezet, maar een natuurlijke grazer die zoals herten, bevers en reeën in kleine aantallen in natuurlijke rivierdalen thuis hoort. Planten en dieren zijn evolutionair aan het grazen van deze grote zoogdieren aangepast, mits het zeer extensief gebeurt. Het betekent in feite dat de voorkeur uit zou gaan naar het wilde Europese rund, maar dit is reeds meer dan 5 eeuwen geleden uitgestorven. De beste oplossing zou zijn een Nederlands of zelfs Limburgs rund dat nog de eigenschappen bezit om in het wild goed te overleven. Helaas zijn ook die niet meer voor handen. Het doorsnee Nederlands vee is bij lange na niet meer in staat in het wild te leven, vrij af te kalveren of lange winters met ruig voedsel te doorstaan. Dit is jammer maar wel een gegeven. Derhalve wordt teruggevallen op het Schotse Gallowayrund dat nog wel een belangrijk deel van deze eigenschappen bezitten. Naast het Gallowayrund wordt het Konikpaard – het wilde Europese paard dat goed in het wild kan leven – ingezet, zodat een meer gevarieerde natuurlijke begrazing ontstaat. De door indiener voorgestelde roodbonte runderen kunnen niet in het wild overleven, en horen daarom ook niet in een natuurlijk landschap thuis.

Indiener: 165

Indiener stelt dat in het ontwerp-POL Grensmaas ten onrechte wordt geconcludeerd dat door de begrazing het aandeel ruigte zal afnemen. In de praktijk blijkt namelijk dat het aandeel ruigte juist zal toenemen.

De opmerking in het ontwerp-POL Grensmaas dat het aandeel ruigte zal afnemen doelt op een afname van het aandeel ruigte ten opzichte van een situatie dat er in het geheel geen begrazing zou plaatsvinden. Daarnaast is duidelijk dat de eerste jaren na uitvoering van de ontgrondingen verruiging in bepaalde gebieden sterk kan toenemen, met name als het gaat om voormalig sterk bemeste akkergronden. Na een wisselend aantal jaren stort doorgaans een belangrijk deel van deze ruigten weer in en vindt een overgang plaats naar een landschap met meer grasland, struwelen en bosschages. Natuurlijke begrazing speelt een cruciale rol bij deze overgang. Dit blijkt uit de praktijk van natuurgebieden langs de Maas (Eijsder Beemden, Koningssteen, Kerkeweerd)

Indieners: 166, 173

Indieners stellen dat het MER Grensmaas in de mogelijkheid voorziet dat kudde grazers de Maas en daarmee de grens kunnen oversteken. Gezien de Europese landbouwsanitaire voorschriften bij dier epidemieën is dit echter niet toelaatbaar, denkend aan de recente geschiedenis rondom de varkenspest, mond- en klauwzeer en aviaire influenza.

De grote grazers die in het Grensmaasgebied ingezet worden kunnen inderdaad bij lage afvoeren de Maas oversteken naar de natuurgebieden aldaar. Er zullen in het kader van de inrichting van het gebied – net als aan Nederlandse zijde – voorzieningen getroffen worden om te voorkomen dat de grazers in gebieden kunnen komen waar ze niet thuis horen. Hierover worden afspraken gemaakt in het kader van het integraal beheersplan Grensmaas, waar de Vlaamse natuurbeheerders nauw bij betrokken zullen worden. Er is een regeling voorhanden waarbij de eigenaar van het vee grensbeweidings kan aanvragen bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (tot 5 km over de grens). Omdat de in te zetten grazers langs de Grensmaas wettelijk nog steeds als landbouwvee worden beschouwd zullen de betreffende beheerders (Staatsbosbeheer en Vereniging Natuurmonumenten) deze grensbeweidings elk jaar aan moeten vragen. Overigens worden in verband met dierziektes alle runderen in natuurgebieden net als landbouwvee elk jaar door bloedafnames op ziektes gecontroleerd.

Indieners: 166, 173

Het achtergronddocument 4 Natuur bestudeert op onvoldoende wijze de effecten van het Grensmaasproject aan Vlaamse zijde. Alleen de effecten van de grondwaterstands daling worden in overweging genomen, maar de effecten op soortniveau aan Vlaamse zijde zijn buiten beschouwing gelaten.

In enkele onderzoeken is nader ingegaan op de effecten van het Grensmaasproject op natuurgebieden op de Vlaamse oever. De belangrijkste daarbij zijn de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 (augustus 2003), het Cumulatief Onderzoek 2003 Gemeenschappelijke Maas

(maart 2004) en de *Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject* (april 2005). De aanvulling is gemaakt op advies van de Commissie voor de m.e.r. (zie toetsingsadvies d.d. 13 juni 2003, bijlage F). Het advies is mede gebaseerd op de ingediende bedenkingen. In de aanvulling op het MER is gebruik gemaakt van de in Vlaanderen beschikbare gegevens en kennis: De aanvulling is in nauw overleg met de betrokken Vlaamse instanties te weten het Instituut voor Natuurbehoud te Brussel en de afdeling Natuur van AMINAL (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer) te Brussel opgesteld. Uit de aanvulling op het MER Grensmaas volgt dat er geen significante directe negatieve effecten van het Voorkeursalternatief 2003 op soortniveau van de Maasuitwaarden verwacht worden. Immers, er wordt in het Voorkeursalternatief 2003 niet gegraven aan Vlaamse zijde waardoor geen bestaand leefgebied wordt vernietigd. Wel zal een grote natuureenheid aan Nederlandse kant ontstaan, met riviergebonden habitats die ook de Vlaamse kerngebieden binnen het winterbed (Hochter Bampd, Herbricht, Maaswinkel, Mazenhoven, Kerkeweerd, Heppeneerd) kunnen versterken. Zo zullen de soorten waarvoor de beschermingszone aan Vlaamse kant zijn ingesteld in potentie toe kunnen nemen, waardoor robuustere populaties en belangrijke zaadbronnen ontstaan.

Ook effecten door graafwerkzaamheden aan Nederlandse kant (vertroebeling rivierwater) worden als niet betekenisvolle bedreiging gezien voor de natuur in het Vlaamse en Nederlandse deel van de rivier (achtergronddocument 4 Natuur, par. 2.1.3). De gemiddelde daling van de overstromingsfrequentie in het Grensmaasgebied wordt zeker niet als problematisch beschouwd voor de habitattypen zoals beschermd aan Vlaamse zijde. De buitendijkse gebieden worden immers nog steeds frequent overstroomd. In de huidige bedijkte situatie is de overstromingsfrequentie zelfs wat hoog ten opzichte van een meer natuurlijke (onbedijkte) situatie. Met andere woorden: een wat lagere overstromingsfrequentie sluit mogelijk zelfs wat beter aan bij het fluviaal karakter van de Vlaamse Beschermde gebieden. In het kader van het Cumulatief onderzoek (zie Deel I- paragraaf 2.2), waarbij de gezamenlijke effecten van zowel het Vlaams Voorkeursalternatief als het Voorkeursalternatief 2003 zijn onderzocht, is nader ingegaan op de effecten op soortniveau op de Vlaamse oever. In het kader van deze studie is dit relevant, omdat volgens het Vlaams Voorkeursalternatief en voor de drie Vlaamse Boertienlocaties wel ontgrondingen plaatsvinden op Vlaamse oever, en er dus sprake kan zijn van direct negatieve effecten op soortniveau. De *Passende Beoordeling Habitat- en Vogelrichtlijn Grensmaasproject* geeft inzicht in de effecten van het VKA 2003 op Vlaamse en Nederlandse Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en geeft een nadere beschouwing van mitigerende maatregelen aan, waardoor verdroging van deze gebieden tot onder het niveau van significantie mogelijk is.

4.2 Beken en beekmondingen

Indieners: 41, 94

Indiener 41 is in het kader van het nieuwe integraal waterbeheersplan bezig met de ecologische functietoekenning aan beken op basis van het POL (2001). Voor de Kanjel bij Borgharen stelt indiener voor om in het ontwerp-POL Grensmaas conform het POL 2001 aan het traject tussen de Maas en het Julianakanaal een specifieke ecologische functie (SEF) toe te kennen. De beek ligt immers in een ecologische verbindingzone en maakt derhalve deel uit van de Provinciaal Ecologische Structuur.

De opmerking dat de Kanjel ten zuiden van Borgharen in het POL (2001) een Specifiek Ecologische Functie (SEF) toegekend is, is juist. De vermelding als Algemeen Ecologische Functie (AEF) op Plankaart 1 van de het ontwerp-POL Grensmaas is een fout. Op deze kaart moet de Kanjel op het betreffende traject eveneens worden aangeduid als SEF. Dit is op de plankaart van het POL Grensmaas aangepast.

Indiener: 76

In het achtergronddocument 2 Morfologie wordt aandacht besteed aan de erosie van de zijbeken door de verlaging van de erosiebasis. Er wordt niet gekeken naar de beken uitmondend vanuit de Belgische oever. Gezien gelijkwaardige processen beschreven voor de beken aan Nederlandse zijde zich aan Vlaamse zijde zich ook kunnen voordoen is dit een leemte in het MER Grensmaas. Aan Vlaamse zijde liggen diverse beken die belangrijke natuurkernen op het Kempisch plateau verbinden met de Maasvallei. Ook eventuele effecten op de natuurwaarden door verhoogde infiltratie in de beken door de grondwaterstanddalingen dienen aanvullend voor de Vlaamse zijde bekeken te worden. Indirect kunnen beide effecten invloed hebben op de vismigratie en de uitwerking van de ecologische verbindingen. Aanvullend onderzoek is wenselijk.

Door rivierverruiming zullen de waterstanden op de Maas lager worden, waardoor erosie van zijbeken op kan gaan treden. Er zijn geen morfologische berekeningen voor de beken aan Vlaamse zijde uitgevoerd. Voor de Nederlandse beken is dit op zeer globale wijze wel gedaan. Uitvoering van de berekeningen voor de Vlaamse zijbeken zal geen extra informatie geven omdat bij veel Vlaamse zijbeken de monding is vastgelegd met betonplaten en vaste vervalconstructies. Deze constructies beschermen de bodem van de beek effectief, waardoor geen erosie van de bodem van de beek zal optreden. Over dit thema is inmiddels overleg gevoerd met indiener.

Op dit moment zijn alle beekmondingen langs de Grensmaas aan Vlaamse zijde niet of zeer moeilijk optrekbaar voor vissen door de aanwezigheid van bodemplaten en vaste vervalconstructies. Bij een enkele monding is optrek wellicht nog wel mogelijk. Aan Vlaamse zijde wordt vanuit de afdeling Water van AMINAL (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer) voor de zgn. A-categorie-beken gewerkt aan herstelplannen voor deze beekmondingen. Door AMINAL is aangegeven dat bij het opstellen van deze herstelplannen geprobeerd zal worden rekening te houden met het Grensmaasproject. Het kan echter zo zijn dat bij mondingen waar nog (enige) optrek mogelijk is inderdaad verslechtering optreedt (afhankelijk van de waterstand in de rivier). Per saldo treedt echter een sterke verbetering op van de Grensmaas en meerdere mondingsgebieden als habitat voor beschermde vissen. Dit heeft direct en indirect dus ook voordelen voor de vispopulatie van de Vlaamse zijbeken. Voor de Vlaamse beken die in een door de Habitatrictlijn beschermde zone liggen zijn de effecten van het Grensmaasproject daarom in het Cumulatief onderzoek in nader detail onderzocht.

Indieners: 92, 134

Indiener 92 verzoekt om zodanige maatregelen te treffen voor het gebied Kingbeek dat verdere vernatting van het bronnengebied ('t Brook) wordt voorkomen en dat het gebied verder wordt ontwaterd met het oog op herstel van de floristische waarde en een meer gedifferentieerde ecotoopverdeling.

Indiener 134 geeft aan dat er gesteld wordt dat de Kingbeek een ecologisch waardevolle beek is. Indiener vraagt een garantie dat die beek geen negatieve effecten zal ondervinden van de ontgravingen in het gebied, zowel tijdens de werkzaamheden alsook na het gereedkomen daarvan.

In het ontwerp-POL Grensmaas en het ontwerp-Natuurgebiedsplan wordt de waarde van de Kingbeek onderkend. Wij streven ernaar de waarden van dit stroomgebied te behouden en waar mogelijk te versterken. In het Voorkeursalternatief 2003 ligt de Kingbeek daarom niet in een te vergraven gebied, met uitzondering van de monding. De beek blijft dus grotendeels behouden. Uit het MER Grensmaas volgt dat de grondwatereffecten op het bronnengebied van de Kingbeek klein zijn en positief. In de winter en lente kan een lichte daling van enkele centimeters optreden, terwijl in de zomer ongeveer een decimeter stijging te verwachten is. Dit sluit in feite niet slecht aan bij de doelen van het herstelplan Kingbeek dat het Waterschap Roer en Overmaas in samenwerking met de Werkgroep Kingbeek in oktober 2002 heeft uitgevoerd. Vanuit de werkgroep is toen de wens geopperd om een lagere waterstand in het broekbos te realiseren om het beeld van enkele decennia geleden met een duidelijk netwerk van bronnen en beekjes te herstellen. Juist de iets lagere lenteafvoer sluit aan bij de wensen vanuit het herstelplan, omdat het met name om bijzondere voorjaarssoorten als dotterbloem, paarbladig goudveil en slanke sleutelbloem gaat. Een stijging in de zomer wordt in dit verband zeker niet als schadelijk gezien. De waterstanden zijn in zomer altijd al lager dan in de winter en voorjaar. Per saldo ontstaat dus een hydrologisch iets constantere situatie, wat gunstig is voor de karakteristieke bronnenbosflora. Daarnaast zal door een stijging van de grondwaterstand in de zomer tevens de infiltratie vanuit de Kingbeek naar de ondergrond iets afnemen. Dit is een gunstig effect omdat de beek dan iets minder snel zal droogvallen.

In de vergunningverlening – dus na de vaststelling van het POL Grensmaas – zal geregeld worden dat de beek conform de wet- en regelgeving op dit punt geen negatieve effecten zal ondervinden van de ontgravingen in het gebied, zowel tijdens de werkzaamheden alsook na het gereedkomen daarvan.

4.3 Vissen

Indieners: 41, 94

Om grondwaterstanddalingen langs de zijbeken tegen te gaan is in het ontwerp-POL Grensmaas voorgesteld om ter compensatie in de beekmonding vaste drempels te plaatsen.

Indieners betogen dat hiermee de toegankelijkheid van de zijbeken voor vissen verslechtert.

Erosie van de bodem van de zijbeken is – vanuit visfauna geredeneerd – juist gunstig, alleen duurt het erosieproces te lang. Voorgesteld wordt om in plaats van drempels, de monding van onder andere de Geul actief te verlagen naar de gemiddelde waterstand die de Maas heeft in de paaiperioden van stroomminnende vissoorten. Daarmee wordt het ontstane verval uitgesmeerd over de monding en de benedenloop van de zijbeken. Wel dienen de eventuele verdrogende effecten van deze maatregel nader in beeld te worden gebracht en te worden afgewogen.

De toename van het verval door uitvoering van het Grensmaasproject is niet van dien aard dat migrerende vissen echt nadeel zullen ondervinden. Het actief verlagen van beekmondingen lijkt daarom niet nodig. Daarnaast is het materiaal dat de Maas en de zijbeek in het mondinggebied kunnen oppakken nog van belang voor de vorming van een gevarieerde morfologie, hetgeen ook in het belang is van de visfauna. Ook het aanbrengen van drempels om een verhoging van de infiltratie te voorkomen lijkt niet nodig, gezien het beperkte effect van het Grensmaasproject en de bijzonder lange tijdschaal waarop processen zich voltrekken. De meeste daling van de erosiebasis van zijbeken wordt veroorzaakt door winningen van grind in de bedding van de Grensmaas uit de eerste helft van de 20^e eeuw. Dit proces is eigenlijk pas net op gang gekomen ondanks dat de winningen al vanaf meer dan een eeuw geleden hebben plaats gevonden. Wanneer toch met vaste drempels gewerkt zou moeten worden mag dit inderdaad geen belemmering voor trekvisserij vormen. In het kader van de vergunningverlening zal nader onderzocht worden of en zo ja welke maatregelen in dit kader getroffen moeten worden.

Indiener: 76

Over een lengte van ongeveer 1700 m en een breedte van 100 m worden maatregelen getroffen in de vorm van breuksteenbestorting om erosie van de bedding te vermijden. Hiertoe wordt eerst het grind weggenomen en in de plaats daarvan breukstenen gestort. De effecten op bijvoorbeeld de vispopulaties of oeverontwikkelingen worden niet meegerekend in het achtergronddocument 4 Natuur. Dit aspect vergt volgens indiener meer aandacht in het MER Grensmaas.

Het is denkbaar dat door de bodem- en oeververdediging van breuksteen de bodem minder geschikt wordt als paaibodem voor vissoorten. Bodem- en oeververdediging wordt alleen aangelegd waar dat strikt noodzakelijk is, en wordt uitgevoerd met breuksteen, wat natuurlijker is dan betonnen constructies. De mogelijke verslechtering valt in het niet bij de grootschalige verbetering van de paa- en oevergronden elders in het hele Grensmaasgebied. Uit het MER Grensmaas blijkt dat in het zomerbed van de Maas veel meer variatie in substraat en stroomsnelheden zal ontstaan. De kansen voor stroomminnende soorten, zoals barbeel en sneep, zullen hierdoor verbeteren. Ons inziens is dit aspect voldoende onderzocht.

Indiener: 95

Het valt indiener op dat een inventarisatie van de vispopulatie van de Grensmaas ontbreekt. Dit is een fundamentele fout volgens indiener.

In het MER Grensmaas is gebruik gemaakt van een uitgebreide inventarisatie van het Samenwerkingsverband Visstandbeheer en Sportvisserij Maas aangevuld met gegevens verzameld door Bureau Natuurbalans en Vissenatlas van Limburg (zie achtergronddocument 4 Natuur, par. 4.2.1). Voor dit stadium van de besluitvorming achten wij dit detailniveau voldoende (en veel uitgebreider dan de gegevens in het MER Grensmaas uit 1998).

Inmiddels heeft overleg met indiener plaatsgevonden en is de gebruikte inventarisatie bij indiener bekend.

Indiener: 95

Het herinrichtingsproces van de Grensmaas zal een grote belasting voor de aanwezige vissoorten betekenen vanwege het gevaar van verstikking van paaibedden door de werkzaamheden aan het zomerbed en inwaaiend stof. Indiener ziet de opmerking in het MER Grensmaas “herinrichting zal op deze soorten een positief effect hebben” dan ook als ‘wishful thinking’.

In het MER Grensmaas is aangegeven dat in 1999/2000 reeds uitgebreid onderzoek naar de effecten van het Grensmaasplan op de habitatkwaliteit van een groep indicatieve vissoorten is gedaan. Hieruit bleek dat uitvoering van het Grensmaasproject gunstig zal uitpakken voor de natuurlijke visfauna van de Grensmaas (achtergronddocument 4 Natuur, par. 9.2.9). De Grensmaas is als onze enige Nederlandse grindrivier vooral van belang voor rheofiele (stroomminnende) soorten (barbeel, kopvoorn, sneep). Juist voor deze soorten is de huidige Grensmaas, met zijn smalle bedding, overdynamisch

zomerbed en te grove grindsamenstelling niet optimaal. Ook los van het bovengenoemde onderzoek is het gelet op de ecologie van de betreffende vissoorten aannemelijk dat zij juist profiteren van subtielere overgangen in de oeverzones, een gevarieerdere sortering van grind en zand en een grotere variatie in stroomsnelheden en waterdieptegradiënten. Door verbreding wordt het substraat van de oeverzone gevarieerder en worden laagwaterpieken veroorzaakt door de stuw van Lixhe enigszins gedempt. Juist deze pieken bij laag water zijn schadelijk voor vissenbroed in de oeverzone dat hierdoor in de kwetsbare periode kan droogvallen. In de Grensmaas komen momenteel geen beschermde niet-stroomminnende soorten voor. Ook voor de niet-stroomminnende soorten geldt dat deze er door uitvoering van het Grensmaasproject in het algemeen op vooruit zullen gaan. Mits een aantal spelregels bij het vergraven in acht wordt genomen (achtergronddocument 4 Natuur, par. 12.1.4) worden geen significant negatieve effecten aan vishabitats verwacht. Het gaat immers voor de rivierverbreding om een droge winning waarbij na het wegschuiven van de (droge) deklaag alleen grind en zwaar zand aan de oppervlakte blijven liggen. Dit materiaal zorgt niet voor negatieve vertroebelingseffecten en het vrijkomen ervan is juist ook voor vissen gewenst, zodat een gevarieerde substraatopbouw van de oevers ontstaat. Indicatief hiervoor zijn de ervaringen bij het proefproject Meers. Hier konden ondanks de graafwerkzaamheden in het kader van de rivierverbreding geen negatieve effecten geconstateerd worden op oeverhabitats voor vissen. Tot slot merken wij op dat de vertroebeling van het water door graafwerkzaamheden en inwaaiend stof een effect is van de uitvoering. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het Grensmaasproject worden niet geregeld in het POL Grensmaas. Deze worden geregeld in de diverse vergunningen, welke pas na vaststelling van het POL Grensmaas verleend zullen worden. Alle aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het Grensmaasproject zullen daarbij aan bod komen, waaronder mogelijke effecten van vertroebeling door graafwerkzaamheden en inwaaiend stof op de visstand. Deze aspecten worden apart belicht in de aanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Indiener: 112

Het beleid en de uitgangspunten voor natuurontwikkeling van de Grensmaas zijn op het 'droge deel' en absoluut niet op het 'natte deel' van de Grensmaas gericht. Reeds bij de reactie op de Startnotitie m.e.r. Grensmaas is een lijst met onderzoeksvragen betreffende de visgemeenschap in de Grensmaas aangereikt die naar mening van de indiener niet of nauwelijks is gehonoreerd. De voorkomende visgemeenschap is uniek binnen de Nederlandse context. Veel voorkomende vissoorten als sneep, barbeel en kopvoorn worden in de rode lijst van de Nederlandse zoetwatervissen als zeldzaam en bedreigd beschouwd. Ook voor riviertrekvisen als zalm en zeeforel heeft de Grensmaas een belangrijke functie. Ook in nationaal en Europees beleid wordt de Grensmaas expliciet voor deze soorten genoemd. In het POL Grensmaas wordt echter geen recht gedaan aan de unieke elementen van de Grensmaas en de grote potenties voor de daarin aanwezige vissoorten. Deze 'leemten in kennis' moet opgeheven moeten worden alvorens de eerste werkzaamheden te starten.

Wij bevestigen dat de visgemeenschap in de Grensmaas uniek is. In het MER Grensmaas is aangegeven dat in 1999/2000 reeds uitgebreid onderzoek naar de effecten van het Grensmaasplan op de habitatkwaliteit van een groep indicatieve vissoorten is gedaan. Hieruit bleek dat uitvoering van het Grensmaasproject gunstig zal uitpakken voor de natuurlijke visfauna van de Grensmaas (achtergronddocument 4 Natuur, par. 9.2.9). De Grensmaas is als onze enige Nederlandse grindrivier vooral van belang voor rheofiele (stroomminnende) soorten, zoals de barbeel, kopvoorn en sneep. Juist voor deze soorten is de huidige Grensmaas, met zijn smalle bedding, overdynamisch zomerbed en te grove grindsamenstelling niet optimaal. Ook los van het bovengenoemde onderzoek is het gelet op de ecologie van de betreffende vissoorten aannemelijk dat zij juist profiteren van subtielere overgangen in de oeverzones, een gevarieerdere sortering van grind en zand en een grotere variatie in stroomsnelheden en waterdieptegradiënten. Door verbreding wordt het substraat van de oeverzone gevarieerder en worden laagwaterpieken veroorzaakt door de stuw van Lixhe enigszins gedempt. Juist deze pieken bij laag water zijn schadelijk voor vissenbroed in de oeverzone dat kan hierdoor in de kwetsbare periode droogvallen. Ons inziens is hiermee voor dit stadium van de besluitvorming voldoende onderzoek naar de effecten het Grensmaasproject op vissen gedaan. Het Grensmaasproject is echter gericht op ecosysteemherstel en niet op individuele soorten of soortgroepen. Vissen zijn één van de soortgroepen die van belang zijn in het Grensmaasgebied, maar er zijn meer soortgroepen waarvoor het toekomstige Grensmaasgebied een unieke rol kan vervullen. In het ontwerp-POL Grensmaas

wordt niet ingegaan op individuele soorten en soortgroepen. Ook het Ecologisch Toetsingskader, waarin de nagestreefde natuur is vastgelegd, en op basis waarvan monitoring na uitvoering van het Grensmaasproject zal worden uitgevoerd, is niet gericht op individuele soortgroepen maar op ecosystemen, zoals aangegeven in het MER Grensmaas 2003.

4.4 Cyclisch verjongen

Indiener: 156

In het ontwerp-POL Grensmaas (p. 147) is aangegeven dat de hoogwaternorm lokaal in het gedrang komt. Lokale pieken in de waterstand zouden het beste worden verholpen door lokaal aangepast natuurbeheer ('cyclische verjonging'). Indiener betwijfelt of dit realistisch is – gelet op een dan noodzakelijk strak en intensief beheer – en of dit past in de voorgestane ecologische ontwikkeling op die locaties. Indiener vraagt als bevoegd gezag inzake de vergunning Wet beheer rijkswaterstaatswerken aandacht voor dit punt en voor een tijdige uitwerking van benodigde maatregelen in nauwe afstemming met de rivierbeheerder.

Inmiddels heeft overleg met indiener en met Vlaamse autoriteiten plaatsgevonden en is overeenstemming bereikt over de inzet van natuurbeheer voor het bereiken van de hoogwaterdoelstelling.

Indiener: 165

Indiener stelt dat in het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven dat periodiek ingegrepen zal moeten worden om de ruwheid van het gebied niet teveel te laten oplopen. Dit komt niet overeen met het Natuurgebiedsplan Grensmaas waarin uitgegaan wordt van vrije ontwikkeling en begrazing door paarden en runderen (zoals de huidige situatie is).

De beoogde bescherming tegen hoogwater wordt zoveel mogelijk via rivierverruiming bereikt. In het gebied rondom Roosteren is het realiseren van de hoogwaterdoelstelling middels rivierverruiming niet mogelijk. Hier is kadeverhoging noodzakelijk, zoals ook aangegeven in het ontwerp-POL Grensmaas. Ook is op een aantal plaatsen gecontroleerd natuurbeheer noodzakelijk om aan de vereisten van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken te kunnen voldoen (het gecontroleerde natuurbeheer is dus niet nodig om het beschermingsniveau te realiseren). Afgezien van deze noodzakelijke ingrepen wordt ook in het ontwerp-POL Grensmaas – net als in het Natuurgebiedsplan Grensmaas – uitgegaan van vrije ontwikkeling en begrazing door Konikpaarden en Gallowayrunderen.

Indieners: 166, 173

In het MER Grensmaas wordt vastgesteld dat de “waterstandsverlaging door verruiming aan Vlaamse zijde weer grotendeels opgeheven zal worden door de verruiming als gevolg van de natuurontwikkeling aldaar” (p.25). Dit is in tegenspraak met het concept ‘cyclische verjonging’ dat de bosontwikkeling moet tegen te gaan. Deze cyclische verjonging zal aan Nederlandse zijde uitgevoerd worden, maar gezien de vereiste integrale en grensoverschrijdende aanpak van het ecologisch beheer na beëindiging van de werken, ook aan Vlaamse zijde. De voor- spelde verruiming zal dus – omwille van veiligheidseisen – niet van dien aard mogen en kunnen zijn dat de verruiming aan Vlaamse zijde geen waterstanddaling tot resultaat zal hebben.

De opmerking dat de waterstandsverlaging door verruiming aan Vlaamse zijde weer grotendeels opgeheven zal worden door de verruiming als gevolg van de natuurontwikkeling aldaar heeft betrekking op de waterstandsverlaging als gevolg van de Vlaamse ontgrondingen, niet op de Nederlandse ontgrondingen volgens het Voorkeursalternatief 2003. Op de gezamenlijke effecten van de ontgrondingen aan Nederlandse en Vlaamse zijde van de Maas is nader ingegaan in het Cumulatief onderzoek (zie Deel I - paragraaf 2.2).

4.5 Wet- en regelgeving voor natuur

Inleiding

In de zone waar het Grensmaasplan grondwatereffecten kan veroorzaken ligt een aantal gebieden die als Speciale Beschermingszone zijn aangewezen het kader van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. Deze gebieden liggen zowel aan de Nederlandse als aan de Vlaamse zijde van de rivier de Maas. In het MER Grensmaas 2003 (februari 2003) en de aanvulling op dit MER (augustus 2003) zijn effecten op deze natuurgebieden in beeld gebracht.

Ondanks deze effectbeoordeling hebben wij op 16 februari 2004 een formele reactie op het ontwerp-POL Grensmaas ontvangen van de Vlaamse regering. In deze brief wordt gesteld dat de grondwaterstandsdingen, die leiden tot verdroging in enkele Vlaamse natuurgebieden ingevolge de voorstellen in het ontwerp-POL Grensmaas, als onaanvaardbaar worden beschouwd. Deze gebieden zijn door de Vlaamse regering aangemeld als Speciale Beschermingszone in het kader van de Habitatrichtlijn en /of de Vogelrichtlijn.

De Vlaamse regering stelt vervolgens dat “het ontwerpplan ecologisch slechts in overweging kan worden genomen als dit plan zodanig wordt aangepast dat er geen grondwaterstandsdingen kunnen optreden in genoemde gebieden, die mogelijks aanleiding kunnen geven tot verdroging. Dit dient aangetoond te worden aan de hand van een passende beoordeling waarin vastgesteld wordt dat geen betekenisvolle effecten op deze speciale beschermingszones te verwachten zijn”.

Het gevolg hiervan is dat art. 6, lid 3 en 4 van de Habitatrichtlijn doorlopen moet worden. Dit betekent dat inzicht gegeven moet worden over de effecten op de beschermde habitats- en soorten voor zowel de Vlaamse als de Nederlandse gebieden. Door Rijkswaterstaat Maaswerken en het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap is een gezamenlijk Plan van aanpak opgesteld om de voormelde procedure te doorlopen.

Uitvoering van het Plan van aanpak heeft geleid tot het opstellen van een zogenaamde Passende Beoordeling.

Habitatproblematiek en grindruggen

Rivierverruiming leidt tot lagere winterwaterstanden op de Maas. Voor hoogwatersituaties is dat het beoogde effect. Echter ook de jaarlijks terugkerende, normale winterwaterstanden worden door rivierverruiming lager dan in de huidige situatie. Dit leidt tot lagere grondwaterstanden in de omgeving, met name in het voorjaar. Er is een vertraagde doorwerking van de waterstanden op de Maas naar het grondwater.

Er valt een aantal Habitat- en Vogelrichtlijngebieden binnen het beïnvloedingsgebied van de grondwaterstandsdingen. In Nederland is dat:

- het Nederlandse deel van het zomerbed van de Grensmaas (Habitatgebied)
- Het Bunder- en Elsooërbos (Habitatgebied)

In Vlaanderen liggen de volgende gebieden binnen het beïnvloedingsgebied:

- Mechelse Heide en vallei van de Ziepbeek (Habitatgebiet en Vogelrichtlijngebied)
- Uiterwaarden langs de Limburgse Maas met Vijverbroek (Habitatgebiet)
- Itterbeek met Brand, Jagersborg, Schootsheide en Bergerven (Habitatgebiet)
- Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof (Vogelrichtlijngebied)

In de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 en het Nader grondwateronderzoek is aangegeven dat er binnen deze gebieden lokaal sprake kan zijn van verdroging. Door middel van gedetailleerd gemeenschappelijk Vlaams-Nederlands veld- en modelonderzoek is dit verder in beeld gebracht. De resultaten van dit onderzoek zijn gepresenteerd in de Passende Beoordeling Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn Grensmaasproject (april 2005).

Uit deze Passende Beoordeling komt naar voren dat er in enkele Vlaamse Habitatgebielen verdroging te verwachten is van enkele gevoelige habitats. In één gebied zijn effecten te verwachten op kwetsbare soorten.

Het betreft de volgende gebieden waar dergelijke effecten te verwachten zijn:

- De Ziepbeekvallei, Neerharerheide, Asbeekvallei en Daalbroek;
- De Boomkikker en de Kamsalamander in Maaswinkel;

Onzekerheden zijn er ten aanzien van de Kleine Modderkruiper in de Oude Maas bij de Wissen te Stokkem.

De situatie voor wat betreft de Nederlandse Habitatgebielen is als volgt samen te vatten:

- het VKA 2003 zal een positief effect hebben op het Nederlandse deel van het zomerbed van de Grensmaas. De habitats waarvoor dit Habitatgebiet is aangewezen, zullen profiteren van het project evenals de meeste soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Er zijn geen negatieve effecten te verwachten;
- In het Bunder- en Elsoërbos zijn verlagingen en verhogingen van het grondwater te verwachten. De verhogingen (in het noorden, bij Elsloo) zullen positief uitpakken voor de aanwezige (natte) habitats. De verdroging (die alleen in het zuidelijke deel van dit gebied zal plaatsvinden) is van een dermate beperkte omvang (15-30 cm) dat er geen effecten worden voorzien. Er is aanvullende monitoring voorzien om de ontwikkelingen nog beter te volgen. Indien alsnog blijkt dat de effecten groter zijn dan voorzien, kan alsnog tot het treffen van maatregelen worden besloten. Dit wordt echter niet verwacht.

Om de effecten op de Vlaamse natuurgebielen terug te brengen tot onder het 'significante effectniveau' is een aantal maatregelen voorzien in het zomerbed van de Grensmaas.

Deze maatregelen bestaan uit het aanleggen van 'grinddrempels' op de locaties Aan de Maas en Meers en een 'grindrug' bij Meers. Grinddrempels zijn lage ruggen van breuksteen en grind dwars op de Maas. Een grindrug is een dam van grind in de binnenbocht van de rivier, die min of meer de loop van de rivier volgt. De combinatie van deze maatregelen zorgt voor hogere zomer- en voorjaarswaterstanden op de Maas. Deze werken positief door op de grondwaterstanden. Mits op een natuurlijke wijze aangelegd, hebben deze maatregelen geen negatief effect op de in de Maas aanwezige habitats.

Er zijn in totaal 10 grinddrempels voorzien en 1 grindrug op de locaties Aan de Maas en Meers. Deze ingrepen moeten worden uitgevoerd voorafgaand aan de rivierverruiming Itteren, Meers en Aan de Maas. Uitvoering zal gelijktijdig plaatsvinden met de uitvoering van de Boertienlocatie Kotem. Dit omdat er bij gelijktijdige uitvoering voordelen te behalen zijn in rivierkundige en financiële zin (er kan dan bijvoorbeeld een drempel bij Aan de Maas vervallen). Er is op 31 maart 2005 overeenstemming bereikt met Vlaanderen in de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie over deze ingrepen en dit tijdspad. Verdere optimalisatie van de maatregelen is in de komende tijd voorzien.

Indiener: 75

Voor indiener zijn negatieve ecologische effecten op de vegetatie (met name beekfauna) en amfibieënpopulaties in 't Brook-Ziepe en het zuidelijk deel van het Bunderbos onaanvaardbaar.

Bovendien zijn het Elsloërbos en het Bunderbos onlangs aangewezen tot Habitatrictlijngebied, met als gevolg dat deze natuurwaarden toereikend beschermd en beheerd moeten worden. De maatregelen in het Grensmaasgebied als zijnde nieuwe ontwikkelingen kunnen leiden tot een conflictsituatie met de Habitatrictlijn. Indiener vraagt zich af of compenserende beheersmaatregelen kunnen worden getroffen en zo ja welke.

In de Passende Beoordeling Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn Grensmaasproject is aangegeven waar mogelijk significant negatieve effecten kunnen ontstaan door uitvoering van het VKA 2003 en welke mitigerende maatregelen deze effecten kunnen voorkomen (zie inleiding bij deze paragraaf).

Indieners: 142, 143

Indieners stellen dat het Grensmaasgebied in het kader van de vogel- en habitatrictlijn is aangemeld als beschermd gebied. De verwoestende ingrepen vinden onvoldoende compensatie in het beplanten en het laten afgrazen ervan. Ook de lange duur van de verwoesting speelt een rol bij de onherstelbare schade, die zal worden aangericht aan bestaande flora en fauna. De financieringsfunctie van de dekgrondbergingen is niet van een zodanig maatschappelijk belang dat de verplichting tot bescherming van dat gebied daarvoor zou moeten wijken.

Aan de Nederlandse zijde zijn het zomerbed van de Grensmaas alsmede het Bunder- en Elsloërbos aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de Habitatrictlijn. Aanwijzing van het zomerbed heeft met name plaatsgevonden op basis van het voorkomen van rheofiele vissen en vegetaties met Vlottende Waterranonkel. Met name voor deze groepen is uitvoering van het Grensmaasproject gunstig. De huidige biotopen zijn sub-optimaal en door de verbreding van de Grensmaas zal een veel gevarieerder sub straatopbouw en stroomsnelheidsregime ontstaan, hetgeen gunstig is voor de beschermde habitats en soorten. Ook voor het winterbed is bij veruit de meeste soorten geen sprake van onherstelbare schade maar zal juist een veel betere uitgangssituatie ontstaan van nu veelal weggewijnde of als relict voorkomende planten en dieren. Mogelijk zal een klein aantal vogelsoorten gebonden aan cultuurlandschappen nadeel ondervinden (achtergronddocument 4 Natuur). In de Passende Beoordeling Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn Grensmaasproject is aangegeven waar mogelijk significant negatieve effecten kunnen ontstaan door uitvoering van het VKA 2003 en welke mitigerende maatregelen deze effecten kunnen voorkomen (zie inleiding bij deze paragraaf).

Indiener: 166

Indiener 166 geeft aan dat de huidige natuurgebieden een ecologisch evenwicht bereikt hebben en niet zomaar door nieuwe natuur vervangen of gecompenseerd kunnen worden. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met de bescherming van de soorten en vegetaties waardoor het gebied als habitatrictlijngebied is aangeduid.

Dat is juist. In het separate Habitattraject (zie inleiding bij deze paragraaf) is dan ook een afweging gemaakt.

5 Aardkunde en cultuurhistorie

Indieners: 6, 25, 52, 74, 75, 92, 114, 129, 144, 145

5.1 Aardkundige en cultuurhistorische waarden

Indiener: 6

Indiener verzoekt evenwicht in natuurlijke en cultuurhistorische waarden. Het verloren laten gaan van 15 (bekende) archeologische vindplaatsen door uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 is onacceptabel. Aanvullend onderzoek naar cultuurhistorische waarden is gewenst.

Een hoofdlijn van beleid in het POL Grensmaas is het behouden en herstellen van historisch-geografische waarden in het cultuurlandschap binnen het Grensmaasgebied. Aanvullend archeologisch onderzoek is in de deelgebieden Borgharen, Itteren, Aan de Maas en Koeweide-Trierveld uitgevoerd. Zoals de benaming reeds doet vermoeden gaat het hierbij voornamelijk om archeologisch onderzoek met historisch-geografisch onderzoek als ondersteuning.

Deze locaties zijn geselecteerd op basis van een inventarisatie op basis van boringen, oppervlaktekarteringen en een bureaustudie op basis van historische bronnen (onder andere kaartmateriaal). Op basis van deze inventarisatie zijn de hierboven genoemde locaties door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) aangewezen als locaties waar aanvullend archeologisch onderzoek uitgevoerd moest worden. Op de overige locaties zal geen nader onderzoek gedaan worden. Hier zal alleen archeologische uitvoeringsbegeleiding plaatsvinden. Op basis van de resultaten van de uitgevoerde proefsleuvenonderzoeken in de genoemde locaties zijn selectievoorstellen richting de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek gedaan. De ROB doet dan per vindplaats een uitspraak over 'behoud' of 'niet behoud' (vernietiging door ontgronding). Als het ROB aangeeft dat een bepaalde vindplaats behouden moet worden kan dit betekenen dat de vindplaats ter plekke in situ bewaard moet blijven of dat de vindplaats opgraven moet worden. Er vind dan documentatie plaats en de vondsten worden opgeslagen in het provinciaal depot van de provincie Limburg.

Indiener: 25

Indiener en wettelijk adviseur in het kader van de m.e.r-procedure complimenteert de opstellers van het MER Grensmaas 2003 met de wijze waarop hierin wordt ingegaan op de aardkundige en cultuurhistorische waarden in het Grensmaasgebied en de stappen die sinds het MER Grensmaas 1998 op dit punt zijn ondernomen. De grote toename van archeologische vindplaatsen in en kennis over de cultuurhistorie van het Grensmaasgebied is een verdienste van de inventarisaties en onderzoeken die naar aanleiding van het MER Grensmaas 1998 sindsdien zijn uitgevoerd. Met name in het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden wordt hier nadrukkelijk op ingegaan, al wordt in dit document de nadruk gelegd op kennis en onderzoek en minder op het streven naar conservering en behoud in situ.

Wij waarderen uw positieve oordeel. Gezien de uit te voeren ontgrondingen, waarbij conservering en behoud in situ niet reëel is, is de nadruk inderdaad gelegd op kennis en onderzoek.

Indiener: 52

Uit het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden van het MER Grensmaas blijkt dat globaal gesteld kan worden dat de locaties Borgharen en Itteren zowel landschappelijk als archeologisch van hoge waarde kunnen zijn, maar dat dit nog niet met zekerheid is aangetoond. De overige locaties zijn op het eerste gezicht van mindere waarde doch ook hier dienen de resultaten van het vervolgonderzoek te worden afgewacht. Indiener trekt hieruit de conclusie dat vervolgonderzoek aan de orde is en stelt dat wanneer Borgharen en Itteren bij de uitvoering niet worden ontzien, aardkundige en cultuurhistorische waarden voor de locatie Koeweide geen reden mogen zijn om aanleg van de dekgrondberging Koeweide niet door te laten gaan.

Aanvullend archeologisch onderzoek is in de deelgebieden Borgharen, Itteren, Aan de Maas en Koeweide-Trierveld uitgevoerd. Deze locaties zijn geselecteerd op basis van een inventarisatie op basis van boringen, oppervlaktekarteringen en een bureaustudie op basis van historische bronnen (onder andere kaartmateriaal). Op basis van deze inventarisatie zijn de hierboven genoemde locaties door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) aangewezen als locaties waar aanvullend archeologisch onderzoek uitgevoerd moest worden. Op de overige locaties zal geen nader onderzoek gedaan worden. Hier zal alleen archeologische uitvoeringsbegeleiding plaatsvinden. Op basis van de resultaten van de uitgevoerde proefsleuvenonderzoeken zijn selectievoorstellen richting de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek gedaan. De ROB doet dan per vindplaats een uitspraak over 'behoud' of 'niet behoud' (vernietiging door ontgronding). Als de ROB aangeeft dat een bepaalde vindplaats behouden moet worden kan dit betekenen dat de vindplaats ter plekke in situ bewaard moet blijven of dat de vindplaats opgegraven moet worden. Er vindt dan documentatie plaats en de vondsten worden opgeslagen in het provinciaal depot van de provincie Limburg. De aardkundige en cultuurhistorische waarden zijn niet van doorslaggevend belang geweest bij de keuze van de dekgrondbergingen op de locatie Koeweide in het Voorkeursalternatief 2003. In de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C van deze bedenkingennota) worden de effecten op aardkundige, cultuurhistorische en archeologische waarden voor de verschillende daar opgenomen varianten voor de dekgrondbergingen op de locatie Koeweide beschreven.

Indiener: 74

Indieners hebben als eigenaren/beheerders van leidingen in het Grensmaasgebied algemene bedenkingen bij 4.6.2, 4.6.3 en 4.6.4 van het ontwerp-POL Grensmaas. Zij stellen dat beschik-

bare resultaten van onderzoek aangaande de items archeologie, historische geografie en visueel-ruimtelijke verschijningsvorm er toe zou kunnen leiden dat de voorgestelde leidingstroken qua ruimtebeslag worden beperkt. Indieners stellen dat in de plantekst de implicaties die hieruit kunnen voortkomen niet zijn verwerkt. Indieners gaan ervan uit dat binnen het onvergraven gebied geen zaken zijn aangetroffen welke het gebruik van de leidingenstrook zouden belemmeren of wel onmogelijk zouden maken.

De beschikbare resultaten van de verschillende onderzoeken hebben geen resultaten opgeleverd die er op duiden dat ze de functie van leidingstrook wezenlijk zullen belemmeren. Overigens blijft het huidige Europese, Rijks- en Provinciale beleid op het gebied van archeologie, historische geografie en visueel-ruimtelijke verschijningsvorm zoals aangegeven in de betreffende paragrafen in het ontwerp-POL Grensmaas onverminderd van toepassing. Voor leidingen houden wij vast aan het beleidsstandpunt dat daar waar nodig de leidingen binnen de bestaande leidingstroken verdiept of beschermd worden dan wel verlegd worden naar nieuw aan te wijzen tracés om de rivier voldoende vrijheid te geven conform het Voorkeursalternatief 2003. Dit om ook de vereiste veiligheid van de leidingen te kunnen verzekeren.

Indiener: 92

Indiener stelt dat het voor De Maaswerken een uitdaging zou moeten zijn om het unieke en onvervangbare zoveel mogelijk te sparen en daar creatief met nieuwe architectuur op aan te sluiten. Indiener wijst een aantal ingrepen, waaronder het afgraven van de kronkelwaard nabij Kink (Koeweide), het vergraven en/of aantasten van de aardkundige en cultuurhistorische waarden van de Kingbeek en de Kink af omdat die ingrepen in geen enkele relatie staan met hoogwaterbestrijding en ook geen essentiële rol vervullen in het kader van natuurontwikkeling. Indiener is er vast van overtuigd dat, in tegenstelling tot hetgeen in het MER Grensmaas wordt beweerd, op de locatie Koeweide geen of weinig nieuwe dynamische aardkundige waarden zullen ontstaan.

In de planfase is zoveel als mogelijk rekening gehouden met aardkundige waarden en blijven enkele fenomenen gespaard, zoals de monding van de Geul en op diverse plaatsen resten van terrasranden. Het kronkelwaardenlandschap rond de Kingbeek en de Kink hebben een aardkundige waarde maar zullen helaas door de uitvoering van het Grensmaasproject verdwijnen. Afgraving van dit gebied is noodzakelijk voor het integraal bereiken van de drie doelstellingen van het Grensmaasproject, binnen de randvoorwaarde van een budgetneutrale uitvoering. Daar staat tegenover dat uitvoering van het project ruimte schept voor de vorming van nieuwe aardkundige waarden. Kort na realisatie van het Voorkeursalternatief 2003, en zeker op de lange termijn, zullen nieuwe grindbanken en kronkelwaarden ontstaan doordat de rivier weer de ruimte krijgt. De kronkelwaarden ontstaan door verleggingen van nevengeulen, waarna kronkelwaarden achterblijven.

Bij de vaststelling van het Eindplan Grensmaas als uitgangspunt voor de verdere planvoorbereiding door provinciale staten op 21 december 2001 zijn aspecten zoals morfologie, archeologie, landschap en uniciteit meegewogen. Het Eindplan Grensmaas is – samen met proefproject Meers – als Voorkeursalternatief 2003 in het MER opgenomen, en overgenomen in het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 129

Op de hoek Dellen/Paesestraat bij de locatie Borgharen bevindt zich een kapel. Volgens de basiskaart Limburgse Cultuurhistorie van de provincie Limburg is dit een bijzondere en historische kapel. Voor indiener is niet duidelijk wat hiermee gebeurt bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003.

De kapel bevindt zich aan de kant van de weg (Spekstraat/Paesestraat) en zal in een gebied van onvergraven natuurontwikkeling komen te liggen. De kapel zal zichtbaar en toegankelijk blijven.

Indiener: 129

De monumentale hoeve Haertelstein bij locatie Itteren wordt ingepast en zal volgens indiener een eenzaam baken gaan vormen in een wild natuurlandschap. Bij de toekomstige uitwerking adviseert indiener meer aandacht voor de kwaliteiten van het agrarische karakter van een hoeve. Een groter weide- of boomgaardgebied rondom en een bomenlaan als toegangsweg, zoals historisch altijd aanwezig geweest. Dit sluit bovendien aan bij het POL (benoemd als monumenten biotoop) en Belvédère. Vanuit die invalshoek is het feit dat het niet tot natuur getransformeerde gebied rond de hoeve tot de beek reikt reeds positief te noemen.

Het ontwerp van het Grensmaasproject rond Haertelstein bestaat uit een dekgrondberging en wordt in het Voorkeursalternatief 2003 beneden maaiveld afgewerkt. Hierdoor worden de kansen voor het uit-treden van grondwater op de dekgrondberging, met de bijbehorende natuur, groter en wordt vol-doende grind gewonnen om het project budgetneutraal uit te kunnen voeren. In de verlaagde dek-grondberging zal na uitvoering struweel en bos tot ontwikkeling kunnen komen. Haertelstein zelf blijft op bestaand maaiveldniveau liggen waardoor de kasteelboerderij ook in de toekomst zichtbaar zal blijven ondanks de natuurontwikkeling. Kasteelboerderij is in het verleden eeuwenlang door bos om-geven geweest. Haertelstein betekent zelfs letterlijk 'kasteel in het bos' (Hartelt = bos of woud, stein = kasteel of hoeve). Pas in de 18e eeuw is de omgeving van Haertelstein veranderd in het agrarische gebied zoals we het nu kennen, eerst met boomgaarden en later met akkerbouw. Gezien het boven-staande gaan wij niet in op het advies van indiener om meer aandacht te besteden aan het agrarische karakter van het gebied. Hoeve Haertelstein bevindt zich in een gebied dat door ons als aandachtsge-bied in het kader van de nota Belvédère is aangemerkt. De nota Belvédère is een beleidsnotitie op grond waarvan bij de bestemming van gebieden in aandachtsgebieden rekening gehouden moet worden met cultuurhistorische waarden. Door de provincie is het gebied rond Itteren en Borgharen aan-gemerkt als aandachtsgebied. Ons inziens is in het ontwerp van het Grensmaasproject rekening ge-houden met deze nota. Wij zien dan ook geen aanleiding in te gaan op advies van indiener.

Indiener: 129

Ten aanzien van de ontwikkelingen rond de monumentale Weerterhof bij locatie Meers advi-seert indiener de relatie met het gebouw en haar omgeving (boerderij-agrarisch gebied) als uitgangspunt te nemen. De oude kavelstructuur kan hier bij uitstek een belangrijkere rol in spelen.

Het gebied rondom de Weerterhof wordt onderdeel van het natuurgebied. De oude kavelstructuur zal daarom in het toekomstig natuurgebied geen rol spelen.

Indiener: 129

Urmond is de enige nederzetting in het plangebied met stadsrechten die stammen uit de mid-deleeuwen. Ondanks haar gunstige ligging langs de Maas heeft de kern zich nooit doorontwik-keld. De gebouwde ommuring en gracht raakte vrij snel in verval. Op de oude kaarten van on-der andere Tranchot en de historische atlas Limburg zijn de contouren nog duidelijk zichtbaar. Urmond is een beschermd stadsgezicht ex. artikel 35 van de Monumentenwet 1988. Deze sta-tus en de bijzondere geschiedenis van het dorp worden volgens indiener niet genoemd in ach-tergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden.

De status van beschermd stadsgezicht wordt door het Grensmaasproject niet aangetast. Aangezien de bebouwing van Urmond, inclusief de ommuring en resten van grachten, niet in het te ontgronden gebied ligt, is er in het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden niet nader op de status en geschiedenis van de stad ingegaan. Wij zijn ons bewust van de rijke geschiedenis van Urmond en dit zal in een afsluitende synthese van het archeologisch/cultuurhistorisch onderzoek in het kader van het Grensmaasproject aan de orde gesteld worden. Daarnaast zullen de werkzaamhe-den tijdens de uitvoering, voor zover dat mogelijk is in het kader van de milieuwetgeving, archeolo-gisch begeleid worden.

Indiener: 129

Op de hoek Nattenhovener-Koestraat/Bergerstraat bevindt zich een wegwkruis op een kleine verhoging. Volgens de basiskaart Limburgse Cultuurhistorie van de provincie Limburg is dit een bijzondere en historische wegwkruis. Voor indiener is niet duidelijk wat hiermee gebeurt.

Het historisch wegwkruis op de hoek van de Koestraat-Bergerstraat zal in de toekomst in het een ge-bied van onvergraven natuurontwikkeling komen te liggen. Het kruis zal zichtbaar en bereikbaar blij-ven.

Indieners: 144, 145

Indieners stellen dat bij beschrijving van de landschappelijke aspecten onvoldoende aandacht is besteed aan de cultuurhistorische betekenis van het landschap. Met name de beoogde natuurontwikkeling met ruigten en oibossen in gebieden met een eeuwenoude agrarische

traditie, is aan te merken als een belangrijk verlies van cultuurhistorische waarden en waardevolle habitat van de mens.

Zoals in het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven leidt uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 in een deel van het Grensmaasgebied tot het verdwijnen van historisch-geografische waarden. Alleen binnen het resterende cultuurlandschap is behoud en versterking van deze waarden mogelijk. Als hoofdlijn van beleid streven wij naar het behouden en herstellen van historisch-geografische waarden in het cultuurlandschap binnen het Grensmaasgebied. Daarnaast streven wij de ontwikkeling van één samenhangend rivierenlandschap van het Nederlands deel van het Rivierpark Grensmaas en de nieuwe inrichting van het omringende cultuurlandschap na. Dit wordt geëffectueerd door het ontwikkelen van een herkenbare landschappelijke structuur.

In het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden is aangegeven dat uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 een negatief effect zal hebben op de cultuurhistorische waarden van het landschap. Het streefbeeld voor het Grensmaasgebied is echter het vormen van een natuurgebied van internationale allure waarin de Maas op een zo natuurlijk mogelijke wijze haar functies kan vervullen. Het gebied staat daarbij niet los van zijn omgeving, er is een sterke landschappelijke en ecologische samenhang met de omgeving door een hierop toegespitste inrichting van het omringende cultuurlandschap. Het gebied krijgt hierdoor een ander karakter, waarbij de beoogde natuurontwikkeling zo goed als mogelijk zal aansluiten op het omringende cultuurlandschap.

5.2 Archeologie

Indiener: 6

Indiener verzoekt de archeologische aanwezige gebieden zorgvuldig te onderzoeken voordat er daadwerkelijk wordt gegraven.

Uit het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden blijkt dat in de Grensmaaslocaties Bosscherveld, Borgharen, Itteren, Aan de Maas, Meers, Maasband, Urmond, Nattenhoven, Koeweide en Visserweert een vlakdekkende Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI) is uitgevoerd (in totaal 576 ha). Inmiddels zijn op de locaties Borgharen, Itteren, Koeweide en Aan de Maas proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd. Ook zijn selectievoorstellen richting de ROB gedaan, die op basis daarvan tot nadere besluitvorming komt.

Indiener: 25

Indiener en tevens wettelijk adviseur in het kader van de m.e.r-procedure stelt dat de doorwerking van het MER Grensmaas in het ontwerp-POL Grensmaas goed is vormgegeven. In 4.6.2 van het ontwerp-POL Grensmaas zijn de Rijkskaders op het gebied van de archeologie, waarbij het streven naar behoud in situ voorop staat, op heldere wijze meegenomen.

Bedankt voor 'die bloemen'.

Indieners: 92, 129

Westelijk van paal 48, bij locatie Koeweide, is op oude kaarten en op de Topografische Kaart een eeuwenoude hoeve te zien de Daniëlsweert, ook wel Ridderweert genoemd. De plaats van de voormalige hoeve en enkele gebouwen meer oostelijk zijn nog herkenbaar in de verkavelingsstructuur. In het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden wordt hier volgens indiener 129 echter niet op ingegaan. Bij de werkzaamheden ten behoeve van de stroomgeulverbreding kan men stuiten op funderingsresten of andere archeologische relictten. Vanuit historisch oogpunt kan dit gegevens opleveren over de geschiedenis van het gebied en de ontwikkeling van landbouw in het Maasdal. Indiener 92 voegt hieraan toe dat ter hoogte van paal 45 op de Topografische Kaart de Wüstung Horis (middeleeuwse bewonerskern en voorloper van het later Grevenbicht) is gesitueerd. Indiener 92 verzoekt alvorens de werkzaamheden op genoemde locaties ter hand te nemen archeologisch onderzoek te laten uitvoeren en waar mogelijk de contouren van de gebouwen op maaiveldhoogte blijvend in beeld te brengen.

De hoeve Daniëlsweert, behorend tot het riddergoed Daniëlsweert, is na de Tweede Wereldoorlog door verval en natuurlijke processen geheel verdwenen. Het perceel waar de hoeve lag is nog herkenbaar. In het kader van de vergunningverlening zal bezien worden of het perceel van de hoeve en zijn directe omgeving als aandachtsgebied voor pro-actieve archeologische uitvoeringsbegeleiding aangemerkt zal worden, waardoor het mogelijk wordt de contouren van de gebouwen en informatie over de betekenis van de hoeve te documenteren. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Gegevens over de wüstung Horis zijn ons tot nu toe onbekend. Hierover is contact opgenomen met de Heemkundevereniging 'Bicht' van Grevenbicht. Zij hebben ons informatie ter beschikking gesteld waaruit echter niet valt af te leiden wat de omvang van deze wüstung zou kunnen zijn en of er nog überhaupt resten door de Maas zijn overgelaten. Volgens de overlevering zou de wüstung namelijk westelijk van de huidige Slapersdijk gelegen moeten hebben. Het is dan ook niet duidelijk of de wüstung in het gebied van de stroomgeulverbreding/weerdverlaging ligt of in onvergaven natuurgebied. Mocht het eerste het geval zijn na nadere studie (o.a veldbezoek met leden heemkundevereniging) zal dit in de uitvoeringsbegeleiding opgenomen worden.

5.3 Historische geografie

Indieners: 75, 114

Buitendijks van Urmond zou volgens indieners een hardstenen trap uit vroeger tijden liggen. Indieners vragen zich af of deze is geïnventariseerd als cultuurhistorisch object. Uitgangspunt van indieners blijft behoud van de trap.

Er van uitgaande dat met de hardstenen trap buitendijks van Urmond de toegang naar het voetveer bedoeld wordt, zal dit aspect in het groter geheel van voetveren meegenomen worden. Indiener merkt terecht op dat er geen aandacht aan de trap is besteed. Er zijn ter plaatse geen ontgroningen gepland, dus de trap zal behouden blijven.

Indiener: 92

Indiener verzoekt om vanuit historisch-geografisch oogpunt de grenspalen #116 t/m #122 op de authentieke plaats te handhaven.

Handhaving van de grenspalen op de authentieke plaats is gezien de ingrepen niet mogelijk. Het is op dit moment niet duidelijk hoe de toekomstige grensaanduiding gestalte zal krijgen en of de oude grenspalen hierin een rol zullen spelen. Dit zal in het kader van de vergunningverlening geregeld worden. Hierover is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Indiener: 92

Volgens het ontwerp-POL Grensmaas blijft de Slapersdijk op de locatie Koeweide (vergraven gebied) voor het grootste deel behouden. Indiener verzoekt de hoofdlijnen van beleid zodanig aan te passen dat het beleid ook gericht is op behoud van historisch-geografische waarden in het vergraven natuurgebied.

Zoals in het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven leidt uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 in een deel van het Grensmaasgebied tot het verdwijnen van historisch-geografische waarden. Historisch-geografische waarden in het te vergraven natuurgebied kunnen niet behouden blijven. Alleen binnen het resterende cultuurlandschap is behoud en versterking van deze waarden mogelijk. Als hoofdlijn van beleid streven wij naar het behouden en herstellen van historisch-geografische waarden in het cultuurlandschap binnen het Grensmaasgebied. Daarnaast streven wij de ontwikkeling van één samenhangend rivierenlandschap van het Nederlands deel van het Rivierpark Grensmaas en de nieuwe inrichting van het omringende cultuurlandschap na. Dit wordt geëffectueerd door het ontwikkelen van een herkenbare landschappelijke structuur. In het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden is aangegeven dat uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 een negatief effect zal hebben op de cultuurhistorische waarden van het landschap. Het streefbeeld voor het Grensmaasgebied is echter het vormen van een natuurgebied van internationale allure waarin de Maas op een zo natuurlijk mogelijke wijze haar functies kan vervullen. Het gebied staat daarbij niet los van zijn omgeving, er is een sterke landschappelijke en ecologische samenhang met de omgeving door een hierop toegespitste inrichting van het omringende cultuurlandschap. Het gebied krijgt hierdoor een ander karakter, waarbij de beoogde natuurontwikkeling zo goed als mogelijk zal aansluiten op het omringende cultuurlandschap.

Indiener: 92

Aan het einde van de weg Op Het Gericht en bij het begin van de weg naar de Daniëlsweert bevinden zich bruggen over de Kingbeek. Indiener verzoekt de beide bruggen niet alleen vanuit historisch oogpunt te bewaren maar ook meer te accentueren in het landschap en als insteek (voor recreanten) naar het rivierpark vorm te geven.

In het kader van de uitvoering van het Grensmaasproject blijft de Kingbeek in haar huidige vorm bestaan, dus ook de bruggen over de Kingbeek. Aan dit punt zullen wij wel aandacht besteden in het kader van de herinrichting van het omliggende cultuurlandschap in het kader van de Landinrichting. Dit proces wordt opgestart na de vaststelling van het POL Grensmaas.

Indiener: 114

Indiener stelt dat de kasteelruïne in de Maas bij Elsloo behoort bij de historie van de streek en niet verloren mag gaan. Indiener heeft in de ter inzage gelegde documenten niets aangetroffen over de kasteelruïne.

In het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden (p. 20) wordt bij de historisch-geografische waarden van de deellocatie Aan de Maas Noord aandacht geschonken aan het verzonken kasteel van Elsloo. Vervolgonderzoek heeft plaatsgevonden (waarvoor informatie verzameld is door duikers) om de situatie van de gebouwrusten in kaart te brengen in het kader van monitoring. Het betreft een bouwkundig monument dat op dit moment al sterk onder invloed staat van de eroderende werking van de Maas. De Rijksdienst voor Monumentenzorg (RDMZ) zal als bevoegd gezag een uitspraak doen over de toekomst van dit object.

Indiener: 129

In de locatie Bosscherveld liggen diverse stuwen en sluizen (Borgharen, Zuid-Willemsvaart, Verbindingskanaal, Voedingskanaal) die als rijksmonument zijn aangewezen. Deze bouwwerken worden volgens indiener niet vermeld in het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden. Het ontwerp-POL Grensmaas gaat naar de mening van indiener onvoldoende in op de gevolgen van de plannen voor deze monumentale bouwwerken. Hierbij doelt indiener onder andere op de aanleg van de DGR-kade en aanpassing van de stuw Borgharen. Indiener verzoekt om hier meer inzicht in te geven en indien daar aanleiding toe bestaat haar te betrekken bij de planvorming.

De genoemde stuwen en sluizen worden niet aangepast in het kader van het Grensmaasproject en blijven dus behouden. Het Grensmaasproject heeft gezien de aard van de effecten van het Grensmaasproject en het karakter van deze bouwwerken geen gevolgen voor deze bouwwerken. Alleen het onderwaterstortbed achter de stuw Borgharen moet verzwafd worden. Deze verzwaring zal het monumentale karakter van de stuw niet aantasten. Vandaar dat de genoemde bouwwerken niet worden genoemd in het ontwerp-POL Grensmaas en in het achtergronddocument 5 Aardkundige waarden en cultuurhistorische waarden.

De kade rond Borgharen is aangelegd in het kader van de Deltawet Grote Rivier, vooruitlopend op de uitvoering van de ontgroningen in het kader van het Grensmaasproject. De nu uit te voeren ontgroningen in het kader van het Grensmaasproject hebben geen andere invloed op de DGR-kade dan dat de waterstanden in de toekomst lager zullen zijn, waardoor de belasting van de kade tijdens hoogwaters zal afnemen.

6 Bodem

Indieners: 14, 15, 16, 18, 37, 32, 33, 43, 47, 52, 53, 56, 58, 61, 75, 82, 92, 95, 106, 114, 121, 128, 134, 142, 143, 144, 145, 147, 151, 152, 153, 154, 162, 171

6.1 Puntverontreinigingen

Indiener: 15

Indiener richt zich tegen het terugstorten van vervuiling in de Elba. Dit heeft volgens indiener zelfs consequenties voor het drinkwater.

In het Eindplan Grensmaas is geen sprake van terugstorten van vervuiling in de Elba.

Indieners: 16, 82, 92, 106

Indieners hebben bedenkingen tegen het plan om een extra geul richting Elba te graven. Zij zijn van mening dat in het MER Grensmaas een vergelijking had moeten worden gemaakt tussen het al dan niet meenemen van de sanering van puntverontreinigingen in het Grensmaasproject. Indieners verzoeken de sanering van de puntverontreiniging Elba in de plannen op te nemen. Parallel daaraan kan dan de kade op de huidige plaats gehandhaafd blijven en de nevengeul uit de plannen worden geschrapt. Indiener 106 stelt dat de grotere grondwaterdaling niet opweegt tegen de effecten van een dispersie van de bodemverontreiniging. Indiener 16 stelt voor de sanering Elba te financieren met geld van de provincie of het rijk.

Wij hebben Rijkswaterstaat verzocht om de sanering van Elba in hun bodemsaneringsprogramma op te nemen. Dit programma is er (conform het landelijke beleid) op gericht om de ernstige en urgente gevallen van bodemverontreiniging voor 2030 te saneren. Elba is weliswaar opgenomen in het Saneringsprogramma Waterbodem Rijkswateren 2005-2010, maar is niet opgenomen binnen het uitvoeringsprogramma. Bepalend voor deze prioritering is de mate van ernst en urgentie van de sanering (humaan, ecologisch, verspreiding).

Indiener: 37

Volgens indiener zijn de te verwijderen gronden en het grind op de locatie in de directe nabijheid van zijn woning ernstig verontreinigd, hetgeen een negatieve invloed zal hebben op aanwezige mensen. Hij wenst onderzoeksgegevens naar deze verontreiniging toegezonden te krijgen.

Het verwijderen van de dekgrond, die inderdaad deels verontreinigd is, zal plaatsvinden onder de strenge normen van sanering voor verontreinigde grond. Na de sanering resteert een schone omgeving. Deze omgeving zal weliswaar door aanvoer van verontreinigd slib tijdens hoogwaters weer verontreinigd raken, maar de situatie zal door de verwijdering van de nu aanwezige verontreiniging toch gunstiger zijn dan voor uitvoering van het Grensmaasproject.

Er zijn zeer veel onderzoeksgegevens beschikbaar bij De Maaswerken ten aanzien van de fysische en chemische samenstelling van de dekgrond voor het gehele projectgebied. Deze onderzoeksgegevens zijn voor de indiener in te zien bij De Maaswerken. Indien gewenst kan dan ook een toelichting gegeven worden op de onderzoeksgegevens.

Indiener: 56

Indiener vindt dat de puntverontreinigingen AM1 en AM2 (bij Aan de Maas) gesaneerd dienen te worden.

De locatie AM1 (Autowrakkerterrein Schutte) is al ten dele gesaneerd (zie 3.2.4 van deel A van het achtergronddocument 6 Bodem). De locatie AM1 krijgt de functie 'onvergraven natuur'. De 'restverontreiniging' is geen belemmering voor deze functie.

De locatie AM2 (Schutte, Kuipersstraat) bevindt zich buiten het plangebied van het Grensmaasproject. De locatie is al (deels) gesaneerd (zie 3.3.2 van deel A van het achtergronddocument 6 Bodem). De uitvoering van het Grensmaasproject vormt geen reden voor de sanering van deze locatie, omdat de restverontreiniging geen nadelig effect heeft op het Grensmaasproject of de omgeving. De voorgenoemen maatregelen in het project zullen nauwelijks tot geen effect hebben op de restverontreiniging op

de locatie AM2. Deze zal in het kader van het reguliere bodemsaneringsprogramma worden aangepakt.

Indiener: 75

Met het oog op de noodzakelijke rivierverruiming zal de vliegdeponie voor rekening en risico van de uitvoerder gesaneerd worden. Indiener stelt dat dit impliceert dat de ontgraving ten behoeve van deze sanering er niet toe mag leiden dat zich vanuit de aangrenzende slikvijvers verontreinigde stoffen via het oppervlaktewater kunnen verspreiden met alle negatieve gevolgen voor onder meer de volksgezondheid. Hieruit volgt dat de directe en indirecte risico's die mogelijk kunnen ontstaan door uitvoering van werkzaamheden in de nabijheid van de slikvijvers, geen nadelige consequenties (ook in financiële zin) zullen hebben voor indiener. Bovendien stelt indiener dat de uitvoerder dan ook zodanige beschermende maatregelen dient te treffen dat de slikvijvers niet in een erosiegevoelige positie komen te liggen.

De sanering van de vliegdeponie bij Urmond (U2) zal zo worden uitgevoerd dat de hinder voor omwonenden tot een algemeen aanvaardbaar niveau wordt beperkt. De slikvijvers komen niet in een erosiegevoelige positie te liggen. De aanpak van de sanering zal in een saneringsplan worden beschreven dat de wettelijke procedure in het kader van de Wet bodembescherming (inclusief inspraak) zal doorlopen.

Indieners: 75, 114

Weerdverlaging kan ook vervuiliingsbronnen aan de oppervlakte brengen, hetgeen ondermeer effecten heeft op de natuurwaarden. Indieners stellen dat met name ter hoogte van Stein/Urmond deze bronnen verontreinigingen van DSM bevatten waarbij schadelijke stoffen (benzeen) in de directe contactzone kunnen komen. Zij willen dat hiermee op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze wordt omgegaan en gaan ervan uit dat het MER Grensmaas hierin de nodige duidelijkheid verschaft. Bovendien moet indien vervuiling wordt geconstateerd, worden overgegaan tot verwijdering.

In het MER Grensmaas is beschreven welke puntverontreinigingen worden gesaneerd. Aangaande de grondwaterverontreinigingen afkomstig van DSM geldt dat ruim voordat de feitelijke uitvoering ter hand wordt genomen in het kader van de milieuwetgeving bij de vergunningverlening zal worden beoordeeld in hoeverre van DSM afkomstig grondwater de Maas bereikt. Indien noodzakelijk zullen maatregelen moeten worden getroffen om onaantvaardbare risico's te voorkomen. Daarbij zal dan de wettelijke procedure volgens de Wet bodembescherming (inclusief inspraak) worden doorlopen.

Indieners: 92, 128, 152, 154

Indieners merken op dat – bij een zo 'majeure schoonmaakoperatie' als het Grensmaasproject beoogt te zijn – een aantal puntverontreinigingen gelegen in het winterbed van de Maas en dus binnen de ecologische hoofdstructuur, niet gesaneerd worden. In dit kader betreurt indiener 128 dat diverse verontreinigingen, die zich in de gemeente Stein in het niet te vergraven gebied bevinden, niet gesaneerd worden. Indiener ziet hierin de ideale manier om het gebied een extra impuls te geven wat betreft milieuverbetering. Indiener is van mening dat er minimaal een gedegen onderzoek gedaan moet worden om aan te tonen dat deze werkwijze geen negatieve gevolgen zal hebben voor het milieu in de omgeving van de verontreinigingen.

Indieners 92, 152 en 154 zijn van mening dat de puntverontreinigingen binnen Grevenbicht (in het MER Grensmaas aangegeven met G1, G2 en G3) gesaneerd moeten worden uit reguliere middelen. Indiener 92 is van mening dat alle milieueffecten die ontstaan als gevolg van het niet of niet gelijktijdig saneren met de uitvoering van het Grensmaasproject, afgezet moeten worden tegen het wel gelijktijdig saneren van de verontreinigingen. Hieraan is in het MER Grensmaas niet voldaan. Hij verzoekt om los van de financiële consequenties en de wijze van bekostiging, de sanering van alle puntverontreinigingen gelijktijdig met de uitvoering van het Grensmaasproject te laten plaatsvinden.

De puntverontreinigingen die niet in het kader van het Grensmaasproject worden gesaneerd vallen onder de reguliere aanpak van de puntverontreinigingen in Nederland. Deze puntverontreinigingen hebben geen van allen een zodanig hoge urgentie dat ze al hoog op de bodemsaneringsprogramma's van de provincie of Rijkswaterstaat staan. Dit betekent dat er in de huidige situatie geen of geen noemenswaardige actuele milieuhygiënische risico's (risico's voor mens, ecosysteem en/of verspreiding van verontreiniging) zijn. Dit zal – ook gezien de toekomstige functie van het gebied –

door uitvoering van het Grensmaasproject niet veranderen. Dit impliceert dat het positieve effect van 'gelijktijdig saneren' zeer beperkt is. Het is niet zo dat saneringsmaatregelen zo sterk overeenkomen met maatregelen in het kader van een rivierverruiming dat gelijktijdig saneren met hetzelfde materieel efficiënter zou zijn.

Indiener: 95

Bij de uitvoering van de plannen zoals in het ontwerp-POL Grensmaas en MER Grensmaas zijn beschreven, zal het grindgat Itteren droogvallen. Dit zal tot gevolg hebben dat de habitat van een beschermde vissoort, de bittervoorn, zal verdwijnen. Als visrechthebbende is indiener door de Visserijwet verplicht de vishabitat in stand te houden, of, als dat niet mogelijk is, voor vervangende habitat te zorgen. Bij het droogvallen zal echter circa 6 ha zwaar verontreinigde grond (categorie 4) achterblijven. Indiener verzoekt om dit te saneren. Als dit niet zal gebeuren zal indiener, gezien de verplichting waaraan hij als visrechthebbende aan gehouden is, zeker vervangend viswater eisen.

Het grindgat bij Itteren zal inderdaad verdwijnen. De bodem van de visvijver ligt boven het niveau tot waarop ontgrond wordt. Daarom zal er na uitvoering van de stroomgeulverbreding een schone grindbodem achterblijven. Het voorkomen van de Bittervoorn in het grindgat Itteren is bekend. In het MER achtergronddocument 4 Natuur wordt uitgebreid ingegaan op het voorkomen van de Bittervoorn. Met het afgraven van het grindgat zal het leefgebied van de Bittervoorn verloren gaan. Hiervoor komen wel nieuwe mogelijkheden voor de Bittervoorn terug, maar de Bittervoorn komt van nature niet voor in de Grensmaas.

Indiener: 106

Indiener stelt dat het Voorkeursalternatief 2003 voorziet in een inkapseling van de puntverontreiniging Elba. Het Voorkeursalternatief 2003 laat de verontreiniging ter plaatse zitten en voorziet een nevengeul rond het gebied. Bij hoogwaterstanden komt deze stortplaats als het ware in de Maas te liggen. Gelet op het grillige karakter van de Maas zijn er volgens indiener te weinig garanties dat deze afvalstoffen op hun plaats blijven liggen.

Erosie van de puntverontreiniging moet – net als in de huidige situatie - ten alle tijden voorkomen worden. In het kader van de vergunningverlening zal – ook rekening houdend met de resultaten van het nader morfologisch onderzoek (zie bijlage E) nader onderzocht worden of steenbestorting noodzakelijk is. Erosie van puntverontreiniging zal dan ook worden voorkomen.

Indiener: 134

Het is indiener bekend dat de drie bodemverontreinigingslocaties langs de Maas ter hoogte van Grevenbicht bij het rijk zijn aangemeld voor plaatsing op een lijst van saneringslocaties. Het is indiener echter niet duidelijk of het rijk die locaties inmiddels op een dergelijke lijst heeft geplaatst en wil daar graag uitsluitel over.

Wij hebben Rijkswaterstaat verzocht om de sanering van Elba in hun bodemsaneringsprogramma op te nemen. Dit programma is er (conform het landelijke beleid) op gericht om de ernstige en urgente gevallen van bodemverontreiniging voor 2030 te saneren. Elba is weliswaar opgenomen in het Saneringsprogramma Waterbodem Rijkswateren 2005-2010, maar is niet opgenomen binnen het uitvoeringsprogramma. Bepalend voor deze prioritering is de mate van ernst en urgentie van de sanering (humaan, ecologisch, verspreiding).

6.2 Dekgrondbergingen

Indieners: 14, 16, 18, 32, 53, 61, 121, 151, 171

Indieners 53, 61 en 121 zijn bezorgd over de negatieve gevolgen voor het milieu door de afgraving van vervuild slib in het kader van het Grensmaasproject. Aanvullend maken indieners 14, 32, 151 en 171 bezwaar tegen het gebruik van dit afgegraven vervuilde Maasslib bij het vullen van grindgaten, hetgeen het milieu volgens hen niet ten goede kan komen. Nu komt volgens indieners 151 en 171 de jarenlange troep die uit het buitenland is aangeslibd door de aanleg van dekgrondbergingen in hun 'achtertuinen' te liggen, daar waar kinderen spelen. Ook indiener 16 stelt dat hierdoor een verhoogde concentratie van vervuiling en puntverontreiniging wordt gecreëerd en wenst dat onderzocht wordt wat de gevolgen zullen zijn voor het grondwater, de volksgezondheid en de veiligheid (met name voor spelende

kinderen). **Indiener 18 is tegen de aanleg van dekgrondbergingen in het algemeen zolang de onzekerheid over de consequenties van diffusie van zware verontreinigingen uit de dekgrond zo groot is als in de achtergronddocumenten (leemten in kennis) behorende bij het MER Grensmaas 2003 is beschreven. Deze onzekerheden zijn volgens indiener 18 te groot om reeds nu een concrete beleidsbeslissing te formuleren.**

In het kader van het Grensmaasproject wordt de dekgrond in het gebied van de rivierverbreding verwijderd en opgeslagen in diepe grindwoningen verder van de rivier af, oftewel de dekgrondbergingen. De dekgrond is deels verontreinigd. Dit komt doordat de dekgrond is ontstaan door afzetting van verontreinigd sediment tijdens hoge afvoeren. Door de dekgrond te concentreren in dekgrondbergingen verkleint het contactoppervlak, waardoor de blootstelling aan de verontreiniging minder wordt. Juist door het concentreren van de verontreinigde deklaag in een aantal dekgrondbergingen zullen de risico's voor de volksgezondheid die verband houden met de blootstelling aan de verontreiniging afnemen ten opzichte van de huidige situatie. De uitvoering van de ontgroning en aanleg van de dekgrondbergingen vindt plaats onder het strenge regime van de milieuwetgeving op dit punt. Daarbij wordt er zorg voor gedragen dat de bovenste laag van de dekgrondbergingen van dezelfde of een betere kwaliteit is dan de huidige leeflaag en wordt rekening gehouden met de toekomstige functie van het gebied. Ten behoeve van de vaststelling van het POL Grensmaas is in het MER Grensmaas aannemelijk gemaakt dat de aanleg van de dekgrondbergingen zoals voorzien in het Voorkeursalternatief 2003 mogelijk is binnen de wettelijke normen, waarbij rekening gehouden wordt met gevolgen voor grondwater, volksgezondheid en veiligheid. Dit wordt door het Consortium Grensmaas in het kader van de vergunningverlening nader uitgewerkt, waarbij dan onder andere ook in meer detail rekening gehouden wordt met de uitvoeringsmethode. In het kader van de vergunningverlening voor de afzonderlijke dekgrondbergingen is nog inspraak mogelijk voor een ieder. Gezien het bovenstaande zien wij geen aanleiding tot zorg over de negatieve gevolgen door de afgraving van de dekgrond en merken wij op dat door de aanleg van de dekgrondbergingen geen puntverontreiniging ontstaat.

Indiener: 33

Noch uit het MER Grensmaas noch uit het ontwerp-POL Grensmaas kan indiener opmaken of er ten gevolge van de aanleg van dekgrondbergingen sprake zal zijn van verontreiniging van de grond ter plaatse. Het is onduidelijk welke klei precies gebruikt gaat worden.

In hoofdstuk 6 van het MER Grensmaas (tabel 6.2, pagina 222) is aangegeven in welke dekgrondbergingen de dekgrond van de diverse locaties geborgen zal worden. Hieruit blijkt dat het dekgrond betreft die bij de stroomgeulverbreding in de directe omgeving ervan zal vrijkomen. Dit is ook aangegeven in paragraaf 4.5 van het ontwerp-POL Grensmaas. Van alle dekgrond is nauwkeurig onderzocht wat de fysische en chemische samenstelling hiervan is. Onderzoek resultaten zijn bij De Maaswerken in te zien. Ook kan een toelichting op de gegevens worden gegeven.

Indiener: 43

Indiener herinnert aan de waarschuwing voor het eten van groenten uit de tuinen die onder water hebben gestaan na recente overstromingen, omdat deze verontreinigd zouden zijn met zware metalen. Hij stelt dat als men rivierslib en baggerspecie wil bergen in de grindgaten er een concentratie van verontreiniging ontstaat die in de eeuwen niet hersteld kan worden.

De dekgrondbergingen moeten worden beschouwd als eeuwigdurende bergingen van deels verontreinigde grond. Daarom worden er strenge milieueisen gesteld aan de dekgrondbergingen. Mocht er in de toekomst aanleiding zijn de dekgrondbergingen te verwijderen, dan zal dat mogelijk zijn. In die optiek is de berging van de dekgrond beter dan het verspreid aan het oppervlak laten liggen van de dekgrond zoals in de huidige situatie het geval is. In dat geval kan bij hoogwater de verontreiniging zich verder verspreiden en uiteindelijk in zee terecht komen waardoor ze nooit meer terugneembaar wordt.

Indiener: 47

Indiener is woonachtig direct achter de geplande dekgrondberging Meers en wenst geen depone van vervuilde afdekgrond, zeker niet wanneer dit uit oogpunt van bestrijding van hoogwater ter plaatse overbodig is. Deze grond is volgens het Waterschap Roer en Overmaas in tegenstelling tot wat in het MER Grensmaas wordt beweerd dermate vervuild dat deze ongeschikt is om binnendijs te dempen. Indiener twijfelt aan de betrouwbaarheid van de gegevens.

De dekgrondberging bij Meers vormt integraal onderdeel van het ontwerp van het Grensmaasproject, en is dus wel noodzakelijk om de doelstellingen – waaronder de hoogwaterdoelstelling van het Grensmaasproject – te realiseren. De ontwerpprincipes van het Grensmaasproject zijn uitgebreid beschreven in het ontwerp-POL Grensmaas en in het MER Grensmaas 2003.

De locatie van de dekgrondberging is deels bepaald door de functie van de dekgrondberging als maatregel ter voorkoming van ongewenste grondwatereffecten als gevolg van de stroomgeulverbreding.

In het Grensmaasgebied is uitgebreid onderzoek gedaan naar het voorkomen van verontreiniging. Daarbij zijn de daarvoor geldende normen gehanteerd. De gegevens zijn in te zien bij De Maaswerken, en er kan zonodig een toelichting op gegeven worden. Wij gaan ervan uit dat daarmee de twijfel die de indiener heeft over de betrouwbaarheid van de gegevens kan worden weggenomen. Het is ons niet bekend op grond waarvan het Waterschap Roer en Overmaas geoordeeld zou hebben dat de dekgrond niet geschikt zou zijn voor toepassingen binnendijks.

Indiener: 52

Het verbaast de indiener dat de vervuilde dekgrond wel in diepere bergingen mag worden gedeponeerd en daar in aanraking mag komen met grondwater, maar niet mag worden ingesloten in bouwstoffen.

Het toetsingskader is onder andere afhankelijk van de handeling die met de verontreinigde grond wordt gepleegd. In het geval van de dekgrondbergingen is het Beleidsstandpunt Verwijdering Bagger-specie van toepassing en niet het Bouwstoffenbesluit. De normen van het Beleidsstandpunt Verwijdering Bagger-specie en het Bouwstoffenbesluit zijn verschillend, omdat ze zijn toegespitst op verschillende handelingen die verschillende risico's met zich meebrengen. Het is niet zo dat het ene toetsingskader strenger is dan het andere. Voor sommige verontreinigingsstoffen is het ene kader strenger terwijl voor andere stoffen het andere kader weer strenger is.

Indieners: 52, 56

Indieners zijn niet overtuigd van de argumentatie om geen schoon kleimantelmodel te gebruiken. Er wordt in het achtergronddocument 6 Bodem gesteld dat ook bij ongescheiden berging aan de normen kan worden voldaan (zie achtergrondrapport 6 Bodem deel C, p. 7). Er wordt echter direct bij vermeld dat het slechts gaat om indicatieve berekeningen en dat aanvullend rekenwerk in het kader van de vergunningprocedures voor individuele dekgrondbergingen noodzakelijk is. Dit ontkracht het argument voor ongescheiden berging direct. In het MER Grensmaas wordt gesteld dat "...emissies voor verbrandingsgassen en energieverbruik zijn hoger bij gescheiden berging...". Ten opzichte van de totale emissie van gassen en energieverbruik in Limburg is hier volgens indieners sprake van een marginale toename. Tevens stelt het MER Grensmaas dat "Bij gescheiden berging is de hinder groter en duurt deze langer..". Dit is volgens indieners onvoldoende aangetoond.

Ten behoeve van de vaststelling van het POL Grensmaas is in het MER Grensmaas en de aanvulling op dit MER aannemelijk gemaakt dat de aanleg van de dekgrondbergingen zoals voorzien in het Voorkeursalternatief 2003 – dus ongescheiden – mogelijk is binnen de wettelijke normen. Dit biedt voldoende basis voor de ruimtelijke besluitvorming. Door het Consortium Grensmaas wordt in het kader van de vergunningverlening nader uitgewerkt wat de milieueffecten zijn van de uitvoering, waarbij dan onder andere ook in meer detail rekening gehouden wordt met de uitvoeringsmethode. In het kader van de vergunningverlening voor de afzonderlijke dekgrondbergingen is nog inspraak mogelijk voor een ieder.

Bij de vergelijking van alternatieven is telkens een onderlinge vergelijking gemaakt ten opzichte van de huidige situatie en de autonome ontwikkeling. Zo bezien is het verschil tussen gescheiden en ongescheiden berging – uitgaande van de berekeningen die daarover gemaakt zijn in het kader van proefproject Meers – aanzienlijk, vanwege het grotere aantal transportbewegingen. De uitspraak over de hinder in het MER Grensmaas is eveneens gebaseerd op het feit dat gescheiden berging samen gaat met een groter aantal transportbewegingen.

Indieners: 52, 58

Indiener 52 geeft aan dat in het MER Grensmaas het proces van emissie van verontreinigingen vanuit dekgrondbergingen wordt getoetst aan het Beleidsstandpunt Verwijdering Bagger-specie en het Bouwstoffenbesluit. Indiener stelt dat het Bouwstoffenbesluit geen wettelijk kader mag zijn voor de dekgrondbergingen zoals voorzien in de Grensmaas omdat dit besluit een geheel

andere eindbestemming voorziet voor de dekgrond dan de bestemming 'dekgrondberging in het plangebied'. Indiëners constateren dat als wettelijk kader het Beleidsstandpunt Verwijdering Baggerspecie en het Bouwstoffenbesluit is gehanteerd. Zij maken bezwaar tegen het hanteren van dit wettelijk kader. Er is onvoldoende duidelijk gemaakt waarom het Beleidsstandpunt Verwijdering Baggerspecie het wettelijk kader moet zijn. In voornoemd beleidsstandpunt wordt gebruik gemaakt van het begrip 'normflux'. Deze norm is niet of onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd om als norm te kunnen worden gehanteerd. Voorgaande geldt evenzeer voor het Bouwstoffenbesluit, waar de eindbestemming van de bouwstof toch geheel anders is dan een dekgrondbergingslocatie.

Het bouwstoffenbesluit is niet van toepassing op de dekgrondbergingen. De toetsing aan het Bouwstoffenbesluit is toch uitgevoerd (in het kader van het MER Grensmaas uit 1998) om te laten zien dat zelfs aan de andere eisen van het Bouwstoffenbesluit zou worden voldaan indien die toch van toepassing zouden zijn.

Het Beleidsstandpunt Verwijdering Baggerspecie geldt algemeen als toetsingskader voor de beoordeling van de verspreiding van verontreinigingen vanuit stortplaatsen voor baggerspecie. Omdat de vrijkomende grond als baggerspecie beschouwd wordt en omdat de bergingen als stortplaatsen moeten worden beschouwd, is dit dus wel het correcte toetsingskader. In Actief Bodembeheer Maas (vastgesteld door de provincie Limburg in februari 2003) is duidelijk vastgelegd dat dit beleidsstandpunt als toetsingskader gebruikt moet worden.

Indiener: 114

Indiener is van mening dat door een continue monitoring van de water- en bodemkwaliteit in en rondom de dekgrondberging Meers lering getrokken kan worden ten behoeve van het hele Grensmaasproject.

Lering trekken uit het proefproject is een belangrijke doelstelling van het proefproject Meers. Wij houden in het vervolgtraject van het Grensmaasproject zeker rekening met de kennis die is en nog zal worden opgedaan bij (de monitoring van) het proefproject Meers.

Indiener: 128

Indiener is van mening dat in het kader van het proefproject Meers de consequenties voor het milieu door storting van grote hoeveelheden verzamelde en vervuilde dekgrond in onvoldoende mate is onderzocht. Verder wil hij de opvulhoogte van de dekgrondberging vastgelegd hebben op het huidige peil. Volgens indiener is dit goed mogelijk door het gefaseerd uitvoeren van deze berging en omdat de hoeveelheid dekgrond dan goed te bepalen is.

Ten behoeve van de vergunningverlening voor proefproject Meers is er een MER opgesteld waarin de milieueffecten voldoende zijn beschreven en is aangetoond dat voldaan zal worden aan de normen. In het MER is de verwachte opleverhoogte van het nieuwe maaiveld aangegeven, met een marge van maximaal 1,5 m lager en maximaal 1 m hoger dan het huidige maaiveld. Ook in het ontwerp-POL Grensmaas wordt hierop ingegaan. In paragraaf 3.7.4 van het MER Grensmaas 2003 is de noodzaak van het hanteren van deze marge nader toegelicht. In de loop van de uitvoering zal pas bekend worden wat de uiteindelijke opvulhoogte zal worden. De dekgrondberging te Meers zal overigens gefaseerd uitgevoerd worden, zoals indiener voorstelt.

Indiener: 134

Er wordt opgemerkt dat het kennelijk niet de bedoeling is om de in de dekgrondbergingen te storten verontreinigde dekgrond in te pakken in een beschermende kleimantel. In het MER Grensmaas wordt gesteld dat dit niet nodig is gezien de resultaten van een bij het proefproject Meers uitgevoerd onderzoek. Indiener vraagt zich af of het onderzoek in Meers representatief is voor het gehele Grensmaasgebied. Hij vindt dat in de komende inrichtings-MER voor de dekgrondbergingen en bij het opstellen van de aanvragen voor milieuvergunning voor het vullen van die dekgrondbergingen nader aandacht moet worden besteed aan dit thema.

De representativiteit van de berekeningen voor de dekgrondberging te Meers is nader onderzocht ter onderbouwing van de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C). De milieueffecten van de dekgrondbergingen worden door het Consortium Grensmaas in het kader van de vergunningverlening nader uitgewerkt (in de inrichtings-MERen), waarbij dan onder andere ook in meer detail rekening gehouden wordt met de uitvoeringsmethode.

Indiener: 147

Indiener stelt dat er per dekgrondberging een analyse (berekeningen) dient te worden gemaakt van de eventuele verspreiding van verontreinigingen vanuit die dekgrondbergingen.

In het kader van de vergunningverlening zullen deze analyses (berekeningen) gemaakt worden in de inrichtings-MERen.

Indiener: 153

Er bestaat onduidelijkheid over bodem- en waterverontreinigingen. Indiener vraagt zich af welke vervuilde grond in welke dekgrondberging wordt toegepast, wat de vervuilingsgraad van de grond is en wat de gevolgen zijn voor het milieu. Daarnaast vraagt hij welke eisen worden gesteld aan de toe te passen materialen. Ook rijst de vraag of er wordt voldaan aan de Wet bodembescherming.

De kwaliteit van de te ontgraven grond is nauwgezet onderzocht. In hoofdstuk 6 van het MER Grensmaas (tabel 6.2, pagina 222) is aangegeven in welke dekgrondbergingen de dekgrond van de diverse locaties geborgen zal worden. Hieruit blijkt dat het dekgrond betreft die bij de stroomgeulverbreding in de directe omgeving ervan zal vrijkomen. Dit is ook aangegeven in paragraaf 4.5 van het ontwerp-POL Grensmaas. Over de vervuilingsgraad van de grond is nadere informatie opgenomen in het achtergronddocument 6 Bodem en de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C). De eisen die gesteld worden aan de verwerking van de dekgrond zijn opgenomen in het Beleidsstandpunt Verwijdering Baggerspecie. Dit beleidsstandpunt geldt algemeen als toetsingskader voor de beoordeling van de verspreiding van verontreinigingen vanuit stortplaatsen voor baggerspecie.

6.3 Actief Bodembeheer

Indieners: 52, 56

Er zijn protesten geuit tegen het hanteren van het beleid Actief Bodembeheer Maas ten behoeve van de planvorming in het ontwerp-POL Grensmaas en als toetsingskader in het MER Grensmaas, omdat Actief Bodembeheer Maas niet zou voldoen aan de Wet bodembescherming. Bovendien protesteren indieners tegen het toepassen van het beleid Actief Bodembeheer als bron voor de bodemkwaliteitsdoelstellingen, aangezien dit beleid in strijd zou zijn met de Wet bodembescherming.

Actief Bodembeheer Maas vormt het toetsingskader van de Wet bodembescherming, de Wet verontreiniging oppervlaktewaterkwaliteit en de Wet milieubeheer. Uit diverse juridische toetsen die zijn uitgevoerd blijkt dat Actief Bodembeheer Maas past binnen de randvoorwaarden van de Wet bodembescherming en bijhorende regelingen.

Indieners: 142, 143

Indieners stellen dat, indien zou blijken dat Actief Bodembeheer Maas de veronderstelde werking kan hebben, de overheid dan zal constateren dat ook haar kostbare saneringsverplichtingen van (vaak sterk) vervuilde grond op de bewoners van het gebied kan worden afgewenteld. Dat letterlijk om sommige puntverontreinigingen wordt heen gegraven achten indieners in strijd met de wet.

Enkele puntverontreinigingen liggen buiten het te ontgraven gebied en worden niet in het kader van het Grensmaasproject gesaneerd. Dit betekent niet dat de overheid een saneringsverplichting afwentelt op bewoners. De sanering van deze bewuste locaties blijft op de bodemsaneringsprogramma's van de overheid staan. Voor de urgente verontreinigingen betekent dit dat deze vóór 2030 moeten zijn gesaneerd of beheersbaar worden gemaakt. Actief Bodembeheer Maas is alleen van toepassing op de aanpak van de grootschalige diffuse verontreiniging in het gebied en niet op de aanpak van de puntverontreinigingen.

Indieners: 142, 143, 144, 145

Er wordt volgens indieners niet met zinvolle argumenten aangegeven waarop de veronderstellingen zoals aangegeven in punt 1 t/m 9 van bijlage 6 'essentialia ontwerp actief bodembeheer Maasdal' uit de intentieverklaring, steunen. Een POL Grensmaas behoort niet in procedure gebracht te worden zolang er geen redelijke zekerheid bestaat dat de vigerende milieuwetge-

ving op deze manier kan worden omzeild. Het voorgenomen beleid ten aanzien van diffuse verontreinigingen is even diffuus als de verontreinigingen zelf, stellen indieners.

Vooraleerst willen wij aangeven dat de intentieverklaring (en daarmee de genoemde essentialia) geen onderwerp zijn van de inspraak in het kader van de ruimtelijke planvorming Grensmaas. Het beleid Actief Bodembeheer Maas is inmiddels door de provincie Limburg en het Rijk vastgesteld. Het is dus zeker niet zo dat het POL Grensmaas in procedure wordt gebracht zonder het vaststellen van het beleid voor het omgaan met de diffuse verontreiniging, zijnde Actief Bodembeheer Maas. Dit beleid tracht overigens niet de bestaande wet- en regelgeving te omzeilen. Actief Bodembeheer Maas vormt het toetsingskader van de Wet bodembescherming, de Wet verontreiniging oppervlaktewaterkwaliteit en de Wet milieubeheer. Bij het opstellen van het beleid Actief Bodembeheer Maas is nadrukkelijk rekening gehouden met de (on)mogelijkheden van de Wet bodembescherming, de Wet milieubeheer en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren. Uit diverse juridische toetsen die zijn uitgevoerd blijkt dat Actief Bodembeheer Maas past binnen de randvoorwaarden van de Wet bodembescherming en bijhorende regelingen.

Indiener: 162

Er wordt bezwaar gemaakt tegen het ‘slimme beleid’ van de provincie Limburg om vervuilde grond als dekgrondberging te gebruiken en puntvervuilingen niet te saneren. Met de FODI is indiener het eens dat op het juridisch vlak hier nationaal en internationaal heel wat haken en ogen aan kleven en dat aan de haalbaarheid ernstig getwijfeld kan worden. Dat het risico voor de volksgezondheid op een onbegrijpelijke wijze wordt gebagatelliseerd, is voor hem het meest zwaarwegende bezwaar tegen het uitgestippelde beleid.

Enkele puntverontreinigingen liggen buiten het te ontgraven gebied en worden niet in het kader van het Grensmaasproject gesaneerd. De sanering van deze bewuste locaties blijft op de bodemsaneringsprogramma's van de overheid staan. Voor de urgente verontreinigingen betekent dit dat deze vóór 2030 moeten zijn gesaneerd of beheersbaar worden gemaakt. De grond die in de dekgrondbergingen geborgen wordt is de dekgrond die vrijkomt bij de ontgrondingen die nodig zijn om de doelstellingen van het Grensmaasproject te realiseren, namelijk de rivierverruiming. Door de dekgrond te concentreren in dekgrondbergingen verkleint het contactoppervlak, waardoor de blootstelling aan de verontreiniging minder wordt. Juist door het concentreren van de verontreinigde deklaag in een aantal dekgrondbergingen zullen de risico's voor de volksgezondheid die verband houden met de blootstelling aan de verontreiniging afnemen ten opzichte van de huidige situatie.

De uitvoering van de ontgraving en aanleg van de dekgrondbergingen vindt plaats onder het strenge regime van de milieuwetgeving op dit punt. Daarbij wordt er zorg voor gedragen dat de bovenste laag van de dekgrondbergingen van dezelfde of een betere kwaliteit is dan de huidige leeflaag en wordt rekening gehouden met de toekomstige functie van het gebied. Gezien het voorgaande zijn wij van mening dat wij zorgvuldig omgaan met mogelijke risico's voor de volksgezondheid.

Indiener: 162

Er wordt bezwaar gemaakt tegen het feit dat getracht wordt, om met behulp van een algemeen strekkend besluit inzake het Actief Bodembeheer Maas, de burger het recht te ontnemen om zich tegen een onrechtmatige daad te weren.

Actief Bodembeheer Maas vormt het toetsingskader van onder andere de Wet bodembescherming. Voor de aanleg van de dekgrondbergingen zal onder andere de wettelijke procedure in het kader van de Wet bodembescherming (inclusief inspraak) worden doorlopen. Voor de aanleg van dekgrondbergingen wordt met name de Wet milieubeheer doorlopen. De burger wordt dus door vaststelling van Actief Bodembeheer Maas nadrukkelijk niet het recht ontnomen om zich te weren tegen overheidsbesluiten.

7 Oppervlaktewater en zwerfvuil

Indieners: 1, 5, 13, 16, 23, 29, 52, 55, 56, 58, 80, 85, 86, 87, 92, 114, 118, 124, 144, 145, 150, 166, 173

7.1 Oppervlaktewaterkwaliteit

Indiener: 23

In het achtergronddocument 7 Oppervlaktewaterkwaliteit en ecotoxicologie (p. 34) staat onder 2.5: “Wel zullen bij de 3 Vlaamse locaties door rivierverruiming stagnante of langzaam meestromende zones ontstaan.” De huidige situatie van Hochter Bampd is een stagnante plas. Bij een ingreep, hetzij nevengeul, hetzij hoogwatergeul neemt de stagnatie van het water juist af. Het is indiener niet duidelijk wat met de bovenstaande vaststelling wordt bedoeld.

Het is juist dat door de geplande nevengeul bij Hochter Bampd geen stagnante zone zal ontstaan. Wel kan het gebeuren dat na het meestromen van de nevengeul en de daling van de waterstand op enkele plaatsen geringe zones ontstaan waar water voor korte duur blijft staan of langzaam meestromende zones ontstaan. Gezien de korte duur verwachten wij geen bloei van blauwalgen.

Indieners: 92, 118

Indiener 92 verzoekt onderzoek te doen naar de gevolgen van de aanleg van de ringdijk (Trierfeld) en de uitvoering van de dekgrondberging (met vervuiling tot klasse 4) op het Julianakanaal. Volgens het ontwerp ontstaat er een open verbinding met het Julianakanaal, waardoor de uitvoering gevolgen kan hebben op de kwaliteit van het kanaalwater en dus ook op de kwaliteit van het Maaswater benedenstrooms. Een beschrijving van vertroebeling tijdens het storten, uitstroming naar het Julianakanaal en andere bijkomende aspecten vindt indiener niet terug in het MER Grensmaas, noch in de achtergronddocumenten. Indiener 118 merkt op dat alleen in het hoofdrapport (p. 280) melding wordt gemaakt dat vertroebeling van het Maaswater vanwege diverse redenen niet of nauwelijks zal optreden. Met name de hoge storthoogten (van 4 m tot 17 m) zullen volgens indieners een enorme vertroebeling van het water in de berging teweegbrengen, hetgeen via de open verbinding naar het Julianakanaal en het schutten van sluizen in de Maas vertroebeling te weeg zal brengen in het kanaal en de Maas. Indieners vinden dit een grote omissie en deze effecten kunnen in de fase van vergunningen en uitvoering een onverwacht grote rol gaan spelen.

De geschetste problematiek hangt samen met de uitvoering van het project. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten worden apart belicht in de aanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. Hierbij zal rekening gehouden worden met de door indiener geschetste problematiek. Omdat sprake is van gecoördineerde vergunningverlening, is in het kader van de vergunningverlening nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Indieners: 144, 145

Indiener stelt dat ten aanzien van de slibhuishouding niet voldaan wordt aan de eis van een beschrijving per deellocatie. Met name ontbreekt deze voor wat betreft sedimentatie van verontreinigd slib in het gebied van de rivierverruiming en de gevolgen voor toegankelijkheid en gezondheidsrisico's. Met name verschillen tussen binnen- en buitenbocht van de rivier zijn hier van belang.

Bij rivierverruiming zoals bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 ontstaan verschillende effecten op de slibhuishouding (zie MER achtergronddocument 7 Oppervlaktewaterkwaliteit en Ecotoxicologie, zwevend stof). In de oorspronkelijke laagwaterbedding zal niet veel veranderen. In de verruimingslocatie zelf kan slib neerslaan in stroomluwe gebieden. Op de onvergraven uiterwaarden zal de overstromingsfrequentie afnemen, waardoor minder aanslibbing wordt verwacht. Bij lage afvoeren zullen met name op die plaatsen waar een aanzienlijke geulverbreding in de binnenbocht plaatsvindt, delen van het zomerbed ontstaan die nauwelijks bijdragen aan de afvoer van water. Hier zullen stagnante situaties optreden. Verwacht wordt dat onder die omstandigheden enige sedimentatie van slib in

die stagnante delen zal optreden. Waarschijnlijk zal bij andere (hogere) afvoeromstandigheden het afgezette slib weer gemobiliseerd worden. Een en ander leidt tot een wijziging van de relatie tussen slibconcentratie en afvoer benedenstrooms van de Grensmaas, maar de totale hoeveelheid slib die wordt getransporteerd bij lage afvoeren zal nauwelijks wijzigen. Dit ligt anders tijdens hoogwaters. Door de rivierverruimende maatregelen zullen de waterstanden dalen, waardoor de rivier minder vaak zijn uiterwaarden zal overstromen. Daardoor zal de afvoer door de uiterwaard ook afnemen bij gelijk-blijvende totale afvoer. Het gevolg is dat minder slib naar de uiterwaarden zal worden afgevoerd. Daardoor vindt er ook minder sedimentatie van slib plaats en deze sedimentatie is alleen afkomstig van perioden met hogere afvoeren. Als gevolg daarvan zal tijdens hoogwater meer slib naar de Zandmaas worden afgevoerd. Uit onderzoek voor het MER Grensmaas 1998 kan geconcludeerd worden dat de sedimentatie op de uiterwaarden van de Grensmaas tot circa de helft zal afnemen en dat de toename van de belasting met zwevend slib van de Zandmaas slechts gering zal zijn. Er is in het MER Grensmaas niet specifiek ingegaan op de slibsedimentatie per locatie vanwege de huidige stand der techniek, de aard van de problematiek en de fase van besluitvorming. De veranderingen in de slibhuishouding leiden niet tot veranderingen ten aanzien van gezondheidsrisico's ten opzichte van de huidige situatie en gezien de mogelijkheden voor het gebruik van het gebied ook niet tot beperkingen van de toegankelijkheid van het gebied.

7.2 Zwerfvuil

Indieners: 5, 13, 29, 55, 80, 85, 86, 87, 114, 124, 144, 145

Momenteel blijft veel zwerfvuil lange tijd liggen, hetgeen de doorstroming van de Maas belemmert. Indieners vrezen dat ook na uitvoering van het project het zwerfvuil een probleem zal blijven en willen graag weten wie het zwerfvuil zal opruimen. Onduidelijk blijft wat wel en wat niet wordt opgeruimd, wie verantwoordelijk is voor het opruimen en wie er daadwerkelijk gaat opruimen, wie het opruimen gaat betalen en binnen welke termijnen dit moet gebeuren. Volgens indiener 114 moet hierbij het uitgangspunt zijn dat dit geen taak is van de aangrenzende privé-eigenaren en dat deze niet voor de kosten opdraaien. Indieners stellen dat in het ontwerp-POL Grensmaas de aandacht voor dit probleem zeer summier is, de voorstellen nauwelijks uitgewerkt zijn en niet concreet, en daarmee ook niet aan de richtlijnen (p. 14) wordt voldaan. Mogelijkheden tot voorkoming – dan wel bestrijding – van de visuele hinder ten gevolge van zwerfvuil worden niet beschreven, terwijl met name in gebieden waar het maaiveldniveau wordt verlaagd dit risico wordt vergroot. Indieners wensen antwoorden op hun vragen en hopen op een meer actieve aanpak van het probleem zwerfvuil. Daarnaast bestrijden indieners 5 en 55 de opmerking in de samenvatting MER Grensmaas (p. 65): "door verandering van de structuur van het terrein zal minder zwerfvuil in het Grensmaasgebied achterblijven." Het meeste zwerfvuil blijft echter hangen achter afrasteringen. Op de locatie Ifteren zijn momenteel weinig afrasteringen en andere obstakels aanwezig, hetgeen na uitvoering zal veranderen. Het gebied zal circa 2 m lager komen te liggen en als een verwilderd natuurgebied worden ingericht met vele struiken, waarin juist veel meer zwerfvuil zal achter blijven. Indiener 114 wijst op de wenselijkheid om in het contact met de Belgische overheid ook het probleem van de aangrenzende stortplaatsen aan te geven. Indiener 124 vindt dat de belofte over overleg met de bureaus uit België met betrekking tot de rommel en het afval eerst concretere vormen moet aannemen voordat er wordt overgegaan tot goedkeuring van de Grensmaasplannen. Een getekend papier of overeenkomst in deze heeft indiener nog niet gezien.

Wij zien de zwerfvuilproblematiek als een groot probleem. Na elk hoogwater blijft een grote hoeveelheid afval achter op de oevers. De belangrijkste bronnen liggen in de zijrivieren van de Maas in Wal-lonië. De zwerfvuilproblematiek staat momenteel op de politieke agenda. Wij ondernemen samen met Rijkswaterstaat initiatieven om bij het Internationaal Maasoverleg deze problematiek onder de aandacht te brengen. De eerste hoofdlijn van beleid voor zwerfvuil – zoals opgenomen in het ontwerp POL Grensmaas – is het zoveel mogelijk voorkomen en verminderen van grootschalige verspreiding van zwerfvuil door internationaal overleg met België en Frankrijk, voorlichting, educatie, bronnenonderzoek en handhaving. Desondanks zijn er geen concrete aanwijzingen om aan te nemen dat op korte termijn de belasting van de Maas met zwerfvuil zal afnemen. Er moet dan ook rekening worden gehouden met de blijvende aanvoer van zwerfvuil, ook na realisatie van het Grensmaasproject. Het opruimen van zwerfvuil is en blijft een verantwoordelijkheid van de grondeigenaren. Dit is niet duidelijk als zodanig aangegeven in het ontwerp-POL Grensmaas. Daarom passen wij de tekst hierop aan. De kosten van het opruimen van reguliere hoeveelheden zwerfvuil behoren tot de normale beheerskosten (zowel binnen het Nederlandse deel van het Rivierpark voor de beheerders als daarbuiten voor de

particuliere eigenaren). Na het hoogwater van begin 2003 heeft het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een éénmalige subsidie beschikbaar gesteld voor het opruimen van zwerfvuil langs de Maas. Wij zullen bij het ministerie aandringen op het structureel maken van deze subsidie zodat de kosten van schoonmaak na iedere hoogwatersituatie niet alleen voor rekening komen van terreineigenaren.

In het kader van het integraal beheersplan Grensmaas zullen de toekomstige beheerders van het natuurgebied nadere afspraken maken over het opruimen van zwerfvuil. We onderschrijven de noodzaak van duidelijke richtlijnen voor de termijn waarop het zwerfvuil na een hoogwater opgeruimd moet zijn. Daarbij moet rekening gehouden worden met verschillende factoren, zoals onder andere het seizoen (bijvoorbeeld in verband met de kans van een nieuw hoogwater op korte termijn). Deze afspraken zullen eveneens gemaakt worden in het kader van het integraal beheersplan Grensmaas. Dit plan wordt opgesteld na vaststelling van het POL Grensmaas. Door uitvoering van het Grensmaasproject zal lokaal het probleem met betrekking tot zwerfvuil veranderen, dit kan in positieve of negatieve zin zijn. Waar door uitvoering van het project afrasteringen verdwijnen wordt er minder zwerfvuil ingevangen, terwijl begroeiing in natuurgebieden voor extra obstructies zorgt waar zwerfvuil in kan worden gevangen. Vanwege de reeds aanwezige vegetatie in natuurgebieden verwachten wij niet dat zwerfvuil in deze gebieden tot extra opstuwung zal leiden.

Door uitvoering van het Grensmaasproject verandert de totale hoeveelheid zwerfvuil die van bovenstrooms wordt aangevoerd niet. Voor regelmatig terugkerende hogere waterstanden, waarbij de onvergraven oevers nog niet overstromen, neemt het oppervlak dat overstromt toe, waarmee het oppervlak waarover het zwerfvuil zich verspreidt ook toeneemt. Voor de nog hogere afvoeren, waarbij de onvergraven oevers wel overstromen, zal het overstromde oppervlak juist afnemen, waarmee het oppervlak waarover het zwerfvuil zich verspreidt ook afneemt. In totaliteit zal door uitvoering van het Grensmaasproject door de verruwing van het terrein minder zwerfvuil in het Grensmaasgebied achterblijven en zal dus meer naar benedenstrooms worden doorgevoerd. Ons inziens is de zwerfvuilproblematiek in het MER Grensmaas (p. 72 en p. 188) en in het POL Grensmaas (p. 112) voldoende duidelijkheid naar voren gebracht. Ook de Commissie voor de milieueffectrapportage onderschrijft deze mening, gezien haar positieve toetsingsadvies over het MER Grensmaas. Op 13 juni 2003 is het toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. over het MER Grensmaas 2003 ontvangen en op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas 2003. Tezamen geven de documenten een positief advies, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas. Beide toetsingsadviezen zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota.

Indieners: 5, 55

De foto op pagina 67 van het hoofdrapport laat zien hoe een struik er uit ziet na een hoogwatergolf. Figuur 3.2 op pagina 27 van de samenvatting MER Grensmaas geeft een beeld van hoeveel van dergelijke struiken rond Itteren komen te staan. In het totaal zal er misschien wel meer zwerfvuil worden doorgevoerd. Maar de rond de locatie Itteren zal dit niet op gaan. Hier zal de situatie behoorlijk verslechteren.

Het gebied rond Itteren is een gebied waar ook in de huidige situatie relatief veel zwerfvuil achter blijft na hoge afvoeren, omdat de rivier zich hier na de doorgang door Maastricht over het winterbed verspreidt. Dit zal ook in de toekomstige situatie het geval zijn. Het zwerfvuil zal dan niet worden ingevangen door afrasteringen maar door de eerste linie van de begroeiing. In het MER Grensmaas is aangegeven dat op begroeide oevers per saldo minder zwerfvuil achterblijft dan op onbegroeide oevers omdat in eerste linie van de dichte begroeiing veel zwerfvuil wordt ingevangen. Deze eerste linie functioneert als het ware als een filter zodat het zwerfvuil niet verder het terrein in wordt verspreid.

Indiener: 92

Aangaande zwerfvuil vraagt indiener aan te geven in hoeverre zwerfvuil is 'vervuild' en via welk regime het zwerfvuil 'onschadelijk' wordt gemaakt. Indiener verzoekt om in de hoofdlijnen van het beleid op ten nemen binnen welke termijn na een hoogwaterstand van de Maas de verwijdering van het zwerfvuil een feit moet zijn en op welke wijze getoetst wordt of de verantwoordelijke aan de gestelde eisen voldoen.

Ten aanzien van de mate van verontreiniging van het zwerfvuil geldt dat, uit onderzoek na het hoogwater van 1993 en 1995 is gebleken dat het zwerfvuil voor een groot deel bestaat uit hard en zacht plastic, plantenresten en overige materialen als glas (flessen), potten, metaal (vaten), rubber (autobanden), kleren, matrassen en dergelijke. Het betreft geen stoffen die – ervan uitgaande dat het

zwerfvuil wordt opgeruimd – bijdragen aan de diffuse verontreiniging van de bodem. We onderschrijven de noodzaak van duidelijke richtlijnen voor de termijn waarop het zwerfvuil na een hoogwater opgeruimd moet zijn. Daarbij moet rekening gehouden worden met verschillende factoren, zoals onder andere het seizoen (bijvoorbeeld in verband met de kans van een nieuw hoogwater op korte termijn). Deze afspraken zullen gemaakt worden in het kader van het integraal beheersplan Grensmaas. Dit plan wordt opgesteld na vaststelling van het POL Grensmaas.

Indiener: 124

Indiener is van mening dat met alle voorgestelde nieuwe natuur in de vorm van bomen en struiken, steeds meer overlast zal ontstaan door plastic en allerhande rommel. Daardoor ontstaan naar mening van indiener ook weer remmingen in de beoogde waterafvoer.

Het zwerfvuil zal in de toekomstige situatie niet worden ingevangen door afrasteringen maar door de begroeiing. In het MER Grensmaas is aangegeven dat op begroeide oevers per saldo minder zwerfvuil achterblijft dan op onbegroeide oevers omdat in eerste linie van dichte begroeiing in eerste instantie veel zwerfvuil wordt ingevangen. Deze eerste linie functioneert als het ware als een filter zodat het zwerfvuil niet verder het terrein in wordt verspreid. Vanwege de reeds aanwezige vegetatie in natuurgebieden verwachten wij niet dat zwerfvuil in deze gebieden tot extra opstuwung zal leiden.

7.3 Ecotoxicologie

Indieners: 166, 173

Indiener stelt dat op ecotoxicologisch vlak de inpassing van locatie Hochter Bampd in de uitvoeringsvolgorde van groot belang is. De verlaten grindkuil heeft nu een bodem vervuild door de regelmatige Maasoverstromingen. Indien deze plas in het kader van een Grensmaas-project omgevormd wordt tot een nevengeul (MER 1998) of hoogwatergeul (Voorlopig Ontwerp) dan wordt deze vervuiling stroomafwaarts verspreid. Als deze geul gekoppeld wordt nadat stroomafwaarts andere locaties reeds uitgevoerd zijn dan worden de nieuwe bodems geconfronteerd met een extra zware vuilbelasting.

De locatie Hochter Bampd is een van de drie Vlaamse Boertienlocaties, die geen onderdeel uitmaken van het Voorkeursalternatief 2003 en dus niet in het huidige POL Grensmaas zijn opgenomen. Indien in de toekomst deze locatie uitgevoerd gaat worden, zullen genoemde uitvoeringsaspecten ten tijde van de vergunningverlening aan de orde komen. Hierbij zal dan rekening worden gehouden met de door indiener geschetste problematiek. In het kader van de vergunningverlening is dan nog inspraak mogelijk. Verder verwijzen wij naar hetgeen gesteld is in Deel I-paragraaf 2.5.

7.4 Blauwalgen, botulisme en muggen

Indiener: 1

Indiener geeft naast complimenten voor overzichtelijke uitvoering van de samenvatting MER Grensmaas ook opmerking over blauwalgen. Voorkomen van blauwalgen is niet gewenst. Blauwalgen kunnen naast problemen bij de drinkwaterbereiding ook problemen veroorzaken bij recreatie (zwemmen) in verband met gezondheidseffecten (huidproblemen en darmklachten).

In het MER Grensmaas is aangegeven dat in de huidige situatie langs de Grensmaas geen problemen zijn met blauwalgen, en dat na uitvoering van het Grensmaasproject dit ook niet het geval zal zijn. De uitwisseling met de Maas is overal groot genoeg om dergelijke problemen te voorkomen. Wij verwachten dus niet dat er problemen met blauwalgen zullen ontstaan.

Indiener: 16

Na ontgrinding zullen er plaatsen met stilstaand water ontstaan. Indiener vraagt zich af wat de gevolgen hiervan zijn voor volksgezondheid, gezondheid van de dieren, stankoverlast (rottend water) en veiligheid door ontstaan van drassige/moerasgebieden.

Na ontgrinding zullen er geen plaatsen met stilstaand water ontstaan. De dekgrondbergingen worden allemaal aflopend naar de Maas aangelegd, zodat hier geen stilstaande plassen zullen ontstaan. Wel zullen de grondwaterstanden in de dekgrondbergingen hoger zijn dan in de omliggende gebieden. Dit

als gevolg van de geringere waterdoorlatendheid van de dekgrondbergingen. De dekgrondbergingen zullen daarom wel natter zijn dan de omliggende gebieden. De overige gebieden zullen bestaan uit een ondergrond met grind. Grind is goed doorlatend, waardoor hier geen plaatsen met stilstaand water zullen ontstaan. Plaatselijk kunnen wel lagen slib afgezet worden waardoor de doorlatendheid minder wordt, maar dit zal plaatselijk en lokaal zijn, en bovendien tijdelijk gezien de te verwachten rivierdynamiek in de toekomstige situatie. Wij verwachten dus geen effecten voor de volksgezondheid, gezondheid voor dieren en stankoverlast. Wel wordt in het MER Grensmaas aangegeven dat door een toename van het oppervlak aan ondiepe oeverzones in de toekomstige situatie kans op overlast door muggen iets zal toenemen, en dat de kans op botulisme zou kunnen toenemen. Gezien de geringe problemen op dit vlak in de huidige situatie verwachten wij niet dat uitvoering van het Grensmaasproject tot onacceptabele problemen zal leiden. Drassige/moerasgebieden zullen in het totale plangebied voorkomen. Mochten daardoor onveilige situaties ontstaan, dan zullen door de beheerder waarschuwingsborden geplaatst worden. In het uiterste geval (wat niet de verwachting is) kan overgegaan worden tot het afsluiten van drassige/moeras-gebieden.

Indiener: 52

Indiener constateert dat door de hogere afwerking van de dekgrondbergingen in het MMA de kans op optreden van botulisme, blauwalgvorming en overlast van muggen beduidend zal verminderen. Deze voordelen mogen ook aan het door indiener aangedragen Meest Sober Alternatief (gezien de maaiveldafwerking van de dekgrondbergingen in dit alternatief) worden toegerekend.

In het MER is aangegeven dat in de huidige situatie langs de Grensmaas geen problemen zijn met blauwalgen, en dat na uitvoering van het Grensmaasproject ook niet het geval zal zijn. De uitwisseling met de Maas is overal groot genoeg om dergelijke problemen te voorkomen. Een hogere afwerking van de dekgrondbergingen heeft in dit verband dus geen effect.

In het MER is ten aanzien van muggen aangegeven dat in de huidige situatie geen gevallen van overlast door muggen bekend zijn, maar dat door toename van het oppervlak aan ondiepe oeverzones na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 de kans op overlast door muggen iets zal toenemen. In het MER is ten aanzien van botulisme aangegeven dat dit in de huidige situatie voor kan komen in een aantal stagnante ondiepe poelen en ondiepe oeverzones. Gezien het bovenstaande zien wij geen aanleiding om de dekgrondbergingen tot maaiveldniveau af te werken, omdat ter plaatse van de dekgrondbergingen geen sprake is van ondiepe oeverzones, en dit dus niet zal leiden tot een vermindering van de kans op overlast door muggen en het voorkomen van botulisme.

Indiener: 56

Om de overlast van muggen en het gevaar van botulisme te voorkomen vindt indiener dat er op geen enkele locatie in het Grensmaasgebied stilstaande plassen mogen ontstaan. De dekgrondbergingen moeten aflopen naar de Maas.

De dekgrondbergingen worden zoals indiener vraagt allemaal aflopend naar de Maas aangelegd, zodat hier geen stilstaande plassen zullen ontstaan. Wel zullen de grondwaterstanden in de dekgrondbergingen hoger zijn dan in de omliggende gebieden. Dit als gevolg van de geringere doorlatendheid van de dekgrondbergingen. De dekgrondbergingen zullen daarom wel natter zijn dan de omliggende gebieden. In het MER Grensmaas is ten aanzien van muggen aangegeven dat in de huidige situatie geen gevallen van overlast door muggen bekend zijn, maar dat door toename van het oppervlak aan ondiepe oeverzones na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 de kans op overlast door muggen iets zal toenemen. Gezien de geringe problemen op dit vlak in de huidige situatie verwachten wij niet dat uitvoering van het Grensmaasproject tot onacceptabele problemen zal leiden. In het MER Grensmaas is ten aanzien van botulisme aangegeven dat dit in de huidige situatie voor kan komen in een aantal stagnante ondiepe poelen en ondiepe oeverzones. Na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 kunnen problemen met botulisme toenemen doordat meer ondiepe oeverzones ontstaan. Dit zal mogelijk leiden tot een iets hogere sterfte onder watervogels. Gezien de geringe problemen op dit vlak in de huidige situatie verwachten wij niet dat uitvoering van het Grensmaasproject tot onacceptabele problemen zal leiden. Gezien het bovenstaande zien wij geen aanleiding om de dekgrondbergingen tot maaiveldniveau af te werken, omdat ter plaatse van de dekgrondbergingen geen sprake is van ondiepe oeverzones, en dit dus niet zal leiden tot een vermindering van de kans op overlast door muggen en het voorkomen van botulisme.

Indiener: 58

Indiener stelt dat de kleiberging tot het huidige maaiveld opgevuld dient te worden, inclusief de oude kleiberging nabij de verwerkingsinstallatie van l'Ortye. Hier kan men namelijk een groot deel van het jaar de gevolgen zien van een te lage oplevering in de vorm van ondiepe poelen. Deze poelen vormen een ideaal gebied voor onder anderen muggen.

De dekgrondbergingen worden allemaal aflopend naar de Maas aangelegd, zodat hier geen stilstaande plassen zullen ontstaan. Wel zullen de grondwaterstanden in de dekgrondbergingen hoger zijn dan in de omliggende gebieden. Dit als gevolg van de geringere doorlatendheid van de dekgrondbergingen. De dekgrondbergingen zullen daarom wel natter zijn dan de omliggende gebieden. In het MER Grensmaas is aangegeven dat in de huidige situatie geen gevallen van overlast door muggen bekend zijn, maar dat door toename van het oppervlak aan ondiepe oeverzones na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 de kans op overlast door muggen iets zal toenemen. Gezien de geringe problemen op dit vlak in de huidige situatie verwachten wij niet dat uitvoering van het Grensmaasproject tot onacceptabele problemen zal leiden. Gezien het bovenstaande zien wij geen aanleiding om de dekgrondbergingen tot maaiveldniveau af te werken, omdat ter plaatse van de dekgrondbergingen geen sprake is van ondiepe oeverzones, en dit dus niet zal leiden tot een vermindering van de kans op overlast door muggen.

Indiener: 150

Indiener maakt zich in het kader van het grensmaas project zorgen over een explosieve groei van het aantal insecten (bijvoorbeeld muggen en vliegen).

In het MER Grensmaas is aangegeven dat er in de huidige situatie geen gevallen van overlast door muggen bekend zijn. Door toename van het oppervlak aan ondiepe oeverzones na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 zal de kans op overlast door muggen iets toenemen. Gezien de geringe problemen op dit vlak in de huidige situatie verwachten wij niet dat uitvoering van het Grensmaasproject tot onacceptabele problemen zal leiden.

8 Landbouw

Indieners: 3, 12, 13, 35, 36, 38, 39, 40, 56, 75, 80, 85, 86, 87, 88, 89, 104, 105, 128, 139, 160

8.1 Toekomstperspectief landbouw

Inleiding

Het is evident dat de grootschalige functieverandering die in het POL Grensmaas is voorzien gepaard gaat met een aanzienlijk verlies aan landbouwgrond. De overblijvende ruimte zal slechts aan een beperkt aantal bedrijven mogelijkheden bieden voor ontwikkeling. De provincie Limburg streeft ernaar om voor deze groep bedrijven goede condities te scheppen.

Het Consortium Grensmaas is reeds actief met het verwerven van grond, zowel binnen als buiten het te vergraven gedeelte. Mede afhankelijk van de vraag of de individuele agrariër al dan niet wil stoppen met zijn bedrijf, kan in het onderhandelingsproces tussen koper en verkoper compensatie of vergoeding in geld of grond worden geboden. Zo kan bijvoorbeeld uitruil plaatsvinden met grond in eigendom van de ontgronder gelegen buiten het te vergraven gebied. In geval van een geldelijke vergoeding kunnen via de grondmarkt elders gronden worden aangekocht en is compensatie anderszins niet meer aan de orde. Via Landinrichting zal, voorzover de gronden zijn gelegen binnen het landinrichtingsgebied, bij het plan van toedeling een zo optimaal mogelijke verkaveling worden gerealiseerd. Daarnaast kan ook buiten het landinrichtingsgebied vrijwillige kavelruil worden ingezet. Voorts zal aan de Landinrichtings-commissie worden gevraagd of verruiming van het landinrichtingsgebied met een gebied ten oosten van het Julianakanaal wenselijk of mogelijk is.

Het is hierbij nadrukkelijk niet onze insteek dat de verschillende uitvoerders – het Consortium Grensmaas en Dienst Landelijk Gebied – los van elkaar opereren. Zowel in het Strategisch Grondverwervingsplan bij het opmaken van het raamplan als ook in de Projectnota Landinrichting bij het opmaken van het gebiedsplan, zullen wij aangeven op welke wijze dit traject nader gestalte krijgt.

Landinrichting kan een goed hulpmiddel zijn om de doelen in het Grensmaasproject te realiseren. Landinrichting kan zowel voor het Consortium Grensmaas als voor de landbouw voordelen bieden. Over het uiteindelijke effect is vooraf uiteraard geen volledige duidelijkheid te geven. Inzet van het instrument landinrichting zal plaatsvinden onder de figuur van de Wet inrichting landelijk gebied (WILG) die op 1 januari 2007 van kracht wordt en de huidige Landinrichtingswet vervangt. Het instrument landinrichting is van toepassing voor het gehele Grensmaasgebied, met uitzondering van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas en de dekgrondberging die daarbuiten ligt.

Naast het instrument Landinrichting wordt ook het fenomeen ‘gebiedsmakelaar’ genoemd als mogelijkheid om te komen tot snelle, efficiënte uitvoering van maatregelen met betrekking tot het verkrijgen van de beschikbare gronden maar ook voor verbetering van de gebiedskwaliteit in het zogenaamde ‘witte gebied’. Weliswaar zijn elders ervaringen opgedaan met projecten die lijken op een gebiedsmakelaar, maar in de vorm waarin deze functie in het project Grensmaas wordt genoemd bestaan nog geen ervaringen. Wij vinden het van belang te kunnen blijven monitoren op welke wijze onze beleidsdoelstellingen gerealiseerd worden. Wij zijn voornemens om in de vorm van ‘een pilot’ de voorgestelde aanpak door Landinrichting en de inzet van een gebiedsmakelaar tijdens het opstellen van het eerste deelgebiedsplan nader uit te werken.

Het doel van deze ‘pilot’ is om:

- door middel van de uitwerking van een deel van het Grensmaasgebied (één module) een praktische invulling te geven aan landinrichting nieuwe stijl en aan het fenomeen gebiedsmakelaar waardoor een aanpak wordt ontwikkeld die voor het hele Grensmaasgebied toepasbaar is;
- inzicht te geven aan de betrokken partijen wat de waarde is van de voorgestelde aanpak door middel van Landinrichting en een gebiedsmakelaar voor het realiseren van de doelstellingen voor het Grensmaasgebied;
- draagvlak te realiseren voor de voorgestelde aanpak bij de betrokken organisaties.

Indieners: 3, 12, 13, 35, 36, 39, 40, 86, 104, 105

Indieners maken bezwaar tegen het ontwerp-POL Grensmaas aangezien door de uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 een deel van het landbouwareaal een andere bestemming dan agrarische grond zal krijgen. Dit wordt afgewezen. Er wordt voor het toekomst van de land-

bouwbedrijven gevreesd en de onduidelijkheid over het vervolgtraject wordt afgewezen. Er wordt gevreesd voor minder goede en minder gunstig gelegen compensatiepercelen.

Het is bij uitvoering van het Grensmaasproject onvermijdelijk dat grondeigenaren grond zullen moeten afstaan. Aanpassing van de begrenzings zal wellicht oplossingen bieden voor de nu getroffen agrariërs, maar vervolgens andere agrariërs treffen. Dit is dan ook geen oplossing. De begrenzing is het eindresultaat van langdurige afweging van verschillende belangen en is ons inziens het beste compromis. In de onderhandelingen met het Consortium Grensmaas zal passende vervangende grond of financiële compensatie kunnen worden verkregen. De betreffende agrariërs zijn hierbij zelf in staat – al dan niet met inzet van extern advies – om hun wensen via onderhandelingen met het Consortium Grensmaas te realiseren. Mocht dit uiteindelijk niet leiden tot een bevredigend resultaat voor de betrokken partijen, dan zal op een gegeven moment het onteigeningsinstrument – al dan niet voorafgegaan door interventie van de gebiedsmakelaar – worden ingezet. Hierbij zullen de wettelijke regelingen toegepast worden waarbij uiteindelijk zelfs de rechter in beeld kan komen. Op deze wijze zijn er ons inziens voldoende mogelijkheden om aanvaardbare compensatie te krijgen voor het verlies van grond.

Indieners: 75, 80, 85

Het Grensmaasgebied is thans zogenaamd ‘wit gebied’ waar nauwelijks of geen beperkingen zijn voor bemesting. Indiener 75 stelt dat als dit witte gebied onttrokken wordt aan de landbouw van de overheid een soepel beleid wordt verwacht met betrekking tot het creëren van extra mestopslag. Indieners vragen zich af hoe hier tegenaan wordt gekeken.

Uit het effectenonderzoek Grensmaas (effectenrapportage en maatregelenpakket voor de agrarische sector) dat is uitgevoerd in het kader van het MER Grensmaas 2003 blijkt dat een groot deel van de agrarische ondernemers in het plangebied 55 jaar of ouder is en geen bedrijfsopvolger heeft. De verwachting is dat tijdens het uitvoeren van het Grensmaasproject diverse (oudere) agrariërs zonder bedrijfsopvolger hun bedrijf beëindigen. Onduidelijk is of het door indieners gesignaleerde probleem dan ook daadwerkelijk zal optreden.

Indiener: 75

Indiener heeft al in de procedure van 1998 kenbaar gemaakt dat vóór de vaststelling van het bestemmingsplan Grensmaas duidelijkheid moet worden verschaft omtrent de positie van de Steinse landbouwers die in het Maasdal een volwaardig bedrijf uitoefenen. Tevens moeten marktconforme prijzen worden betaald. Indiener maakt uit de documenten op dat het Consortium Grensmaas de gronden gaat aankopen en als minnelijke verwerving niet lukt, de overheid de gronden onteigent op kosten van het bedrijfsleven. Indiener vindt het noodzakelijk dat met de daarvoor in aanmerking komende landbouwers spoedig in overleg zal worden getreden. Melkveebedrijven die een flink deel van hun landbouwgronden rondom hun huiskavel verliezen moeten worden uitgekocht omdat anders de bedrijfsgebouwen geen economische waarde hebben. Dit betekent dat het initiatief van de overheid of wel De Maaswerken moet uitgaan en niet omgekeerd. Indiener acht het zeer onzorgvuldig landbouwers jarenlang in onzekerheid te laten verkeren en stelt dat in de periode vanaf 1998 er al voorstellen op tafel hadden moeten liggen. Indiener houdt vast aan haar standpunt dat voor de vaststelling van het bestemmingsplan Grensmaas elk volwaardig bedrijf moet weten waar het aan toe is: blijven of wijken.

Wij zijn het met indiener eens dat iedere betrokken agrariër duidelijkheid moet krijgen over de eigen situatie. In het POL Grensmaas en het MER Grensmaas zijn gedetailleerde locatiekaarten opgenomen waarop op perceelsniveau kan worden afgelezen of functiewijziging aan de orde is. Daarnaast is een landbouwstudie uitgevoerd waarin individuele gesprekken zijn gevoerd met agrariërs aan de hand van deze locatiekaarten. Verder zijn er twee specifieke informatieavonden voor agrariërs gehouden waarop informatie is uitgewisseld. Dat, samen met de eigen bedrijfskennis die de agrariërs als ondernemers hebben, geeft ons voldoende zekerheid dat agrariërs deze duidelijkheid inmiddels hebben. In dat verband wijzen wij er op dat de grondaankopers van het Consortium Grensmaas zich op de laatste informatieavond hebben voorgesteld aan de betrokken agrariërs, zodat ook daar informatie verkregen kon worden.

Wij zijn het niet met indiener eens dat het aan de overheid is om vast te stellen of een agrariër moet ‘wijken of blijven’. Dat zou een inbreuk zijn op de individuele keuzevrijheid. Het is ons inziens wel een taak van de overheid om de overblijvende gronden buiten het projectgebied zo optimaal mogelijk in te richten voor de resterende landbouwbedrijven, inclusief de verplaatste bedrijven. Wel zijn wij het met

indiener eens ten aanzien van marktconforme grondprijzen. Daartoe lijkt ons dat de onderhandelingen tussen twee marktpartijen (agrariërs enerzijds en het Consortium Grensmaas anderzijds) beslist zullen leiden tot marktconforme prijzen, ook voor de zaken die indiener aandraagt. Zodra de overheid in beeld komt voor eventuele onteigening, zal uiteraard tijdig contact worden opgenomen met betrokken agrariërs.

Indieners: 85, 86, 89

Indieners 85 en 86 willen graag dat de aangereikte suggesties uit het landbouw effectenonderzoek integraal verankerd worden in het POL Grensmaas en het Natuurgebiedsplan.

Indiener 89 stelt dat voor ieder agrarisch bedrijf, dat door de voorgestelde maatregelen wordt geraakt, een passende oplossing dient te worden geboden. Dat kan variëren van ter plekke doorgaan met al dan niet extra inkomsten uit nieuwe activiteiten, het ver- of uitplaatsen, volledige afbouw tot verkoop van (delen van) het bedrijf. Daarnaast is indiener 89 van mening dat de inrichtings- en uitvoeringsaspecten inclusief de financiële component uit het landbouw effectenonderzoek in de uitvoeringsovereenkomst moeten worden opgenomen.

Het effectenonderzoek Grensmaas (effectenrapportage en maatregelenpakket voor de agrarische sector) stelt de volgende maatregelen voor:

- *beschikbaar stellen van vervangende gronden;*
- *totale uitkoop van bedrijven en geen gedeeltelijke uitkoop;*
- *verplaatsing van bedrijven;*
- *garanderen van bescherming voor bedrijven buiten de kaden;*
- *vergoeding bedrijfsgebouwen;*
- *behoud goede landbouwstructuur;*
- *Landinrichting;*
- *behoud en versterking van de melkveehouderij;*
- *stimuleren verdiepings- en verbredingsactiviteiten;*
- *opzetten specifieke 'ruimte voor ruimte regeling';*
- *oplossen gevolgen inrichting Grensmaasgebied;*
- *versterken agrarisch natuurbeheer.*

De gekozen aankoopstrategie biedt, samen met het instrument Landinrichting, voldoende garanties dat veel van de aanbevelingen worden gerealiseerd. Met name moet hier gedacht worden aan: het beschikbaar stellen van vervangende gronden, totale uitkoop bedrijven, verplaatsen bedrijven en vergoeding bedrijfsgebouwen. De bij aankoop nagestreefde samenwerking en afstemming tussen het Consortium Grensmaas en Landinrichting geeft extra zekerheden. De 'ruimte voor ruimte-regeling' is ook in het Grensmaasgebied van toepassing.

Ondernemers kunnen op basis van hun eigen bedrijfseconomische situatie keuzen maken en onderhandelingen voeren met het Consortium Grensmaas. Mocht dit niet leiden tot een resultaat, dan zal de overheid in beeld komen die aan de hand van de wettelijke regelingen de onteigening ter hand zal nemen. Ook in die situatie zijn er voldoende garanties dat er geen onredelijke situaties zullen ontstaan. Ten aanzien van de bescherming van de bedrijven buiten de kaden kan gesteld worden dat de waterstandsverlaging die wordt gerealiseerd ook deze bedrijven ten goede komt. Landinrichting is reeds een onderdeel van het POL-beleid en daarmee wordt getracht om een goede landbouwstructuur te realiseren in het resterende gebied. Dit instrument wordt gericht op de specifieke problemen in het Grensmaasgebied (zie ook de ingenomen standpunten in Deel III-paragraaf 4.2).

Wij zijn van mening dat er inderdaad meer ruimte moet komen voor verbredings- en verdiepingsactiviteiten. De ligging in het Maasdal geeft echter beperkingen. Wij zullen de mogelijkheden samen met het landbouwbedrijfsleven verder verkennen. De mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer zijn beperkt binnen het projectgebied en zullen in samenwerking met de betrokken natuurorganisaties moeten worden uitgewerkt. Daartoe zullen wij initiatief nemen.

Voor de volledigheid merken wij op dat de beantwoording van bedenkingen op het Natuurgebiedsplan plaats vindt in het kader van de procedure van het Natuurgebiedsplan.

Indieners: 87, 89, 104, 105, 128, 139, 160

Door uitvoering van het Eindplan Grensmaas zal circa 2/3 van de aanwezige landbouwgrond in het Grensmaasgebied een andere bestemming krijgen. Hierdoor zal volgens indiener 89 het merendeel van de agrarische bedrijven hun toekomstperspectief in dit gebied verliezen. Vanwege deze uitzonderlijke situatie legt deze besluitvorming dan ook een extra grote verantwoordelijkheid op de schouders van de betrokken overheden om uiterst zorgvuldig om te gaan met

de belangen van de agrariërs die hun grond en/of bedrijf kwijtraken. Uitrookplanologie mag niet aan de orde zijn, stelt indiener 89. Ook indieners 87, 128 en 139 plaatsen vraagtekens bij het feit dat het toekomstperspectief van de landbouw wordt onderbelicht binnen het POL Grensmaas. Zeker wanneer dit wordt afgezet tegen de gevolgen die het plan voor deze sector heeft. Indieners zijn van mening dat de gevolgen en de toekomstmogelijkheden voor deze sector uitvoeriger beschreven dienen te worden. Indiener 128 vraagt zich daarbij af of er voor landbouw nog plaats is langs de Maas.

Volgens indieners 104 en 105 geeft het ontwerp-POL Grensmaas geen enkele duidelijkheid over het verdere uitvoeringstraject en de betekenis daarvan voor de bedrijven van indieners en de hieruit voortvloeiende financiële consequenties. De betekenis van het Grensmaasproject voor de toekomst van de landbouw in het omliggende cultuurlandschap komt in het MER Grensmaas namelijk niet aan de orde.

Indiener 160 stelt dat het gehele Grensmaasproject een aanzienlijk effect heeft op de agrarische sector dat naar indieners mening vooralsnog wordt onderschat. De agrarische sector wordt zoals nu in de plannen voorgesteld, op zo'n manier 'uitgedund' waardoor men zo in de bedrijfsvoering zal worden beperkt, dat men zich de vraag stelt of er nog wel voldoende mogelijkheden zijn voor deze sector betreffende de toekomst. Ook gelet op de huidige en toekomstige regelgeving.

In het kader van het MER Grensmaas is uitgebreid onderzoek gedaan naar de effecten voor de landbouwsector. Dit vanwege het belang dat gehecht wordt aan een zorgvuldige afweging. Op basis van de resultaten van de studie wordt het instrument Landinrichting specifiek ingezet (gebiedsmakelaar, de 'pilot'). De resultaten van de studie zijn opgenomen in het hoofdrapport van het MER Grensmaas en in het achtergronddocument 8 Landbouw. Op basis hiervan zijn de betreffende paragrafen in het POL Grensmaas opgesteld. Het POL Grensmaas is een ruimtelijk plan. Duidelijkheid over het uitvoeringstraject en financiële consequenties voor individuele agrariërs past hier niet in, maar is in algemene zin onderdeel van de op te stellen uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas dan wel voor de betreffende agrariër in de op te stellen (ver)koopovereenkomst tussen koper en verkoper. Ons inziens zijn hiermee de gevolgen van het Grensmaasproject en de toekomstmogelijkheden voor deze sector in dit stadium van de besluitvorming voldoende uitvoerig beschreven, en is ons inziens zorgvuldig omgegaan met de belangen van de betrokken agrariërs.

Indiener: 89

Indiener stelt dat in het ontwerp-POL Grensmaas en het ontwerp-Natuurgebiedsplan vooralsnog in onvoldoende mate aan het agrarisch belang tegemoet wordt gekomen. Dit blijkt uit het feit dat er geen zekerheid omtrent de realisering van een goede landbouwstructuur is. Indiener stelt dat de realisering van een concurrerende, veilige en duurzame landbouw in het Grensmaasgebied (p. 9 ontwerp-POL Grensmaas) uitgangspunt van beleid en uitvoering dient te zijn. Dit geschiedt immers ook met de drie andere centrale doelstellingen. Bij een integrale aanpak en uitvoering dienen alle relevante aspecten in gezamenlijkheid te worden gerealiseerd.

Hoofddlijn van beleid is het streven naar een concurrerende, veilige en duurzame landbouw in het overblijvende agrarisch gebied van het Grensmaasgebied door:

- *het bieden van ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden aan de overblijvende bedrijven, waarbij met name de melkveehouderij perspectiefvol is;*
  - *het bieden van goede, flexibele ruimtelijke inrichting en behoud van de goede landbouwstructuur.*
- Deze hoofddlijn van beleid zal in hoofdzaak via de te sluiten uitvoeringsovereenkomst tussen het Consortium Grensmaas en de provincie Limburg, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en via het instrument Landinrichting gestalte krijgen. Ons inziens wordt hiermee voldoende aan het agrarische belang tegemoet gekomen en is hiermee een integrale aanpak van een uitvoering gewaarborgd, waarbij alle relevante aspecten in gezamenlijkheid worden gerealiseerd.*

Indiener: 104

Indiener heeft een bouwvergunning verkregen voor het realiseren van een machineloods op zijn huiskavel. Gelet op de gevolgen van het Grensmaasplan kan indiener geen invulling geven aan deze bouwplannen en worden ook andere uitbreidingsmogelijkheden niet meer realiseerbaar.

In het ontwerp-POL Grensmaas geven wij in hoofdlijnen het voorgestelde beleid aan. Bij het opstellen van het bestemmingsplan Grensmaas zal aangegeven worden wat de mogelijkheden voor de agrarische bedrijven binnen het Grensmaasgebied zijn. Het is aan iedere ondernemer zelf om hierop tijdig te anticiperen.

8.2 Ruilgronden, waardeverminderingen en marktwaarden

Indieners: 85, 87, 88

Indieners zijn agrarische ondernemers. Van indiener 87 is 23 ha van zijn grond (inclusief de huiskavel) binnen het Voorkeursalternatief 2003 aangewezen als 'degrondberging met toekomstige functie landbouw'. Indiener 87 wil duidelijkheid over hoe lang hij deze grond kwijtraakt en of er voldoende compensatiegronden voor handen zijn, zodat de huidige bedrijfsvoering geen belemmering zal ondervinden. Verlies van gronden en beperkingen in de bedrijfsvoering zijn volgens indiener 88 ontoelaatbaar, mede met het oog op een toekomstige bedrijfsopvolging. Het bedrijf van indiener 88 is gelegen in een omgeving waar geen vervangende gronden beschikbaar zijn. Indiener kan alleen akkoord gaan met de voorliggende plannen wanneer vervangende gronden aangeboden kunnen worden, die kwalitatief voor de gebruikswaarde te vergelijken zijn met de gronden in het te vergraven gebied. Het verlies van grond betekent wederom een verlies van inkomen uit de exploitatie van de gronden evenals een verlies van productierechten.

Volgens indiener 85 betekent het verloren gaan van een deel van het landbouwareaal een beperking van de huidige bedrijfsvoering en een bedreiging voor de toekomst. Verder merkt indiener op dat een verlies aan cultuurgrond automatisch leidt tot verlies van de grondgebonden productierechten. Binnen het POL Grensmaas moet duidelijk zijn hoe zulke verliezen verrekend of gecompenseerd gaan worden.

Het Consortium Grensmaas is reeds actief met het verwerven van grond. Voorzover de gronden gelegen zijn binnen de te onteigenen gebieden zal de waarde van de gronden minimaal bij onteigening gebaseerd zijn op een algehele vergoeding in geld op basis van de geldende onteigeningswet en onteigeningsjurisprudentie (inclusief waardevermindering gebouwen). Op deze wijze is de grondeigenaar volledig gecompenseerd (in geld ofwel in inkomen en vermogen).

Bij deze waardering wordt er van uitgegaan dat grondeigenaar geen ruilgrond krijgt aangeboden. De dan beschikbare gelden kan de grondeigenaar gebruiken om zelf een verplaatsing mogelijk te maken. Indien ruilgrond beschikbaar is kan met hem worden geruild. Ten aanzien van de onderhandelingen tussen agrariërs en het Consortium Grensmaas is het de verwachting dat deze aspecten eveneens een rol zullen spelen. Dit is echter een zaak tussen beide partijen.

Gezien de beschikbare hoeveelheid grond in het gebied alsmede de grote vraag naar ruilgrond is de verwachting dat niet iedereen kan worden gecompenseerd. Voorzover de gronden liggen binnen niet te onteigenen gebieden is de verkoop vrijwillig. Hierdoor kunnen die plannen geen nadeel opleveren voor de aanwezige bedrijven.

Indieners: 105, 128, 160

Indiener 105 vreest dat hij na realisering van het Eindplan Grensmaas met lege handen staat en hij zijn bedrijfsvoering als gevolg van het verlies van kostbare landbouwgrond zal moeten stoppen. Indiener heeft in het kader van de bezwarenprocedure tegen het in 1998 gepresenteerde Grensmaasplan reeds voorgesteld om voldoende compensatiegronden te krijgen binnen een straal van maximaal 5 kilometer van het bestaande bedrijf, of eventueel medewerking te verlenen aan een totale verplaatsing van het bedrijf naar een alternatieve locatie. Tot op heden heeft hierover nog geen enkel overleg plaatsgevonden met indiener. Ook naar mening van indiener 128 is er door de overheid en het Consortium Grensmaas (bijna) geen poging ondernomen om de landbouw van compenserende gronden te voorzien ondanks de vele verzoeken daartoe.

Tijdens en na uitvoering van het Grensmaasproject zal de bedrijfsvoering van indiener 160 moeten wijzigen. Indiener vraagt zich af of er een passende oplossing wordt geboden en of dit voldoende wordt gecompenseerd. Indiener 160 verwacht een volwaardig alternatief, zoals het aanbieden van vervangende gronden, gelegen in de directe nabijheid van zijn bedrijf.

De aankoop van de voor de uitvoering van het Grensmaasproject benodigde gronden is een taak van het Consortium Grensmaas, en is in beginsel een zaak tussen de koper en verkoper, waarbij de verkopende partij uiteraard als voorwaarde kan stellen dat de aankoop het gehele bedrijf omvat. De agrariër mag als ondernemer uitstekend in staat worden geacht om – al dan niet met ondersteuning van externe deskundigen – zijn eigen bedrijfssituatie in te kunnen schatten en daar naar te handelen. De financiering van de aankoop van gronden vindt dus ook plaats door het Consortium Grensmaas. De aankoop van alle benodigde gronden – inclusief de ruilgronden en/of bedrijven – door het Consortium Grensmaas vormt onderdeel van de uitvoeringsovereenkomst tussen het Consortium Grensmaas en de provincie Limburg, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Na-

tuur en Voedselkwaliteit, waarin de budgetneutrale uitvoering van het Grensmaasproject wordt geregeld. Dit contract wordt naar verwachting gelijktijdig met de vaststelling van het POL Grensmaas getekend. In het POL Grensmaas is als hoofdlijn van beleid onder andere opgenomen dat wij streven naar een concurrerende, veilige en duurzame landbouw in het overblijvende agrarisch gebied. Hiertoe zal het instrument Landinrichting worden ingezet. Landinrichting heeft tot doel het verbeteren van de inrichting van het gebied overeenkomstig de functies van het gebied zoals die in het POL Grensmaas zijn aangegeven.

8.3 Alternatieve inkomstenbronnen

Indieners: 38, 56, 80, 85, 86

Indieners zijn agrarische ondernemers en stellen dat er nieuwe bronnen van inkomsten moeten worden aangeboord om de huidige inkomsten te kunnen handhaven. De indieners willen dat de mogelijkheden voor alternatieven in de agrarische bedrijfsvoering duidelijk in kaart gebracht worden en worden vastgelegd, zodat er voldoende mogelijkheden blijven om hun bedrijf op een winstgevende manier te exploiteren.

Indiener 56 stelt dat in het MER Grensmaas alleen een opsomming wordt gegeven van de activiteiten die eventueel door de agrariër gedaan zouden kunnen worden. Hij merkt op dat ook het verwijderen van door de Maas aangevoerde rommel in deze opsomming kan worden ondergebracht.

In het kader van het MER Grensmaas (zie hoofdrapport en achtergronddocument 8 Landbouw) is nagegaan wat de mogelijkheden zijn voor alternatieven in de agrarische bedrijfsvoering. Op basis hiervan hebben wij op p. 124 en p. 125 van het ontwerp-POL Grensmaas als toekomstbeeld aangegeven dat in de nieuwe situatie binnen het projectgebied ontwikkelingen zullen plaatsvinden waarbij door verbreding en neveninkomsten alternatieve inkomstenbronnen worden gevonden. In het ontwerp-POL Grensmaas zijn mogelijkheden opgenomen voor aanvullende inkomsten, zoals bijvoorbeeld op het gebied van recreatie en toerisme, verkoop aan huis en kampeeractiviteiten. Het is aan de ondernemer zelf om te bezien welke mogelijkheden in zijn specifieke situatie aan de orde zijn. Voor de volledigheid verwijzen wij naar ons standpunt over zwerfvuil (zie Deel II-paragraaf 7.2).

Indiener: 139

De toekomstige bedrijfsvoering van indiener zal zijn dat het agrarisch bedrijf als nevenbedrijf wordt voortgezet. Daarbij zal het hoofdinkomen buiten de landbouw worden verworven. Op p. 126 van het ontwerp-POL Grensmaas zijn de algemene beleidslijnen voor de agrarische sector verwoord. Indiener constateert dat ten aanzien van het exploiteren van een agrarisch nevenbedrijf, al dan niet gelegen in een dorpsrand, niets wordt vermeld. Indiener verzoekt om in de algemene beleidslijnen op te nemen dat ook het voeren van agrarische nevenbedrijven in het toekomstige Grensmaasgebied als mogelijk toekomstperspectief binnen de sector wordt gezien.

Wij hebben op p.124 en p. 125 van het ontwerp-POL Grensmaas als toekomstbeeld aangegeven dat in de nieuwe situatie binnen het projectgebied relatief veel nevenbedrijven zullen ontstaan, die een deel van hun inkomsten kunnen halen uit niet agrarische activiteiten. In het ontwerp-POL Grensmaas zijn mogelijkheden opgenomen voor aanvullende inkomsten, zoals bijvoorbeeld op het gebied van recreatie en toerisme, verkoop aan huis en kampeeractiviteiten. Het is aan de ondernemer zelf om te bezien welke mogelijkheden in zijn specifieke situatie aan de orde zijn. Wij zien geen noodzaak om bovenstaande in de algemene beleidslijnen op te nemen.

9 Recreatie en toerisme

Indiener: 7, 11, 27, 44, 75, 81, 92, 95, 102, 112, 140, 142, 143

Indiener: 7

Indiener verzoekt bij planvorming in het algemeen rekening te houden met ontmoetingsplaatsen voor homoseksuelen. Daartoe verzoekt indiener een inventarisatie te maken van bestaande plaatsen. Ook pleit indiener voor behoud recreatiestrand bij Maastricht en Roermond.

Het recreatiestrand bij Maastricht en Roermond valt buiten het Grensmaasgebied. Het Grensmaasproject heeft de doelstellingen bescherming tegen hoogwater, natuurontwikkeling en grindwinning. Na uitvoering van het project ontstaat een aaneengesloten natuurontwikkelingsgebied dat vrij toegankelijk is voor iedereen, dus ook voor homoseksuelen.

Indiener: 11

Indiener verzoekt in overweging te nemen om intensieve watersportrecreatie toe te staan daar waar de Maas sterk verbreed wordt (Koeweide, plankaart 12a), in plaats van een gedeelte van het natuurgebied. Extensieve recreatie en intensieve recreatie kunnen zeer goed samengaan met de natuur. Immers, in het kader van goed ruimtegebruik blijkt dat intensieve waterrecreatie (april tot en met september) niet samenvalt met belangrijke processen in de natuur, zoals bijvoorbeeld het vogeltrekseizoen (oktober t/m maart).

Als hoofdlijn van beleid streven wij in het POL Grensmaas naar het bevorderen van de mogelijkheden voor extensief recreatief medegebruik van het Grensmaasgebied in het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas in samenhang met het omringende cultuurlandschap. Dit betekent dat voor de door indiener gewenste intensieve watersportrecreatie geen mogelijkheden zullen zijn. Het argument dat indiener gebruikt dat belangrijke natuurprocessen niet samenvallen met de periode voor de intensieve waterrecreatie gaat niet op, omdat het gehele jaar door voor de natuur belangrijk is. Te denken valt bijvoorbeeld aan broedvogels. Vandaar dat alleen extensief recreatief medegebruik van het natuurgebied mogelijk zal zijn.

Indiener: 27, 75

Aangaande het voornemen om het voet- en fietsveer in Oud-Geulle tijdelijk uit de vaart te nemen of om te leggen wijst indiener 27 op het feit dat het veer onderdeel uitmaakt van het Europees Project 'Grensoverschrijdend fietsroutenetwerk'. Het veer kan niet zomaar uit de vaart genomen worden zonder omvangrijke economische consequenties en operationele gevolgen in relatie tot het knooppuntensysteem. De voorgestelde omlegging bij Op de Hal-Elsloo biedt voor het fietstoerisme geen meerwaarde gezien de bestaande fietsoversteek langs de autosnelweg. De voorgestelde omlegging bij Maasband kan volgens indiener 27 interessant zijn maar geeft heel wat praktische problemen door de aanwezigheid van het natuurontwikkelingsgebied Maaswinkel aan Belgische zijde en de daarbij horende mogelijkheid om de Maas hier voldoende te verdiepen teneinde in de zomerperiode een veeroversteek mogelijk te maken.

Momenteel zijn er drie oversteekmogelijkheden voor wandelaars en fietsers: de veerponten bij Berg (gemeente Stein), Aan de Maas (Oud Geulle, gemeente Meerssen) en Grevenbicht (alleen in het zomerseizoen). In het MER Grensmaas is aangegeven dat het voet- en fietsveer bij Aan de Maas (Oud Geulle) gedurende de uitvoering tijdelijk zo mogelijk buiten de locatie wordt verplaatst om gevaarlijke situaties met het werkverkeer op de locatie te vermijden. Een voorstel voor omlegging bij Op de Hal-Elsloo en bij Maasband zijn in het kader van het Grensmaasproject niet bekend.

Wij streven naar het zoveel mogelijk in de vaart houden van de veerponten tijdens en na uitvoering van het project. Tijdelijke beïnvloeding van de vaart tijdens de uitvoering kunnen wij echter niet uitsluiten.

Indiener: 44

Indiener heeft in reactie op de Startnotitie m.e.r. Grensmaas aandacht gevraagd voor doortrekking van het Groene Snoer over de stuw bij Borgharen. In het ontwerp-POL Grensmaas wordt weliswaar de wenselijkheid van deze passage voor extensieve recreatie aangegeven, maar is volgens indiener voor meerdere uitleg vatbaar. Indiener pleit in het verlengde hiervan voor alternatieve infrastructuur indien veel gebruikte fietspaden door de uitvoering van het project verdwijnen.

Onderdeel van het Grensmaasproject is de aanleg van het Groene Snoer, een recreatief fiets-wandel-pad. Dit Groene Snoer komt in de plaats voor de huidige recreatieve infrastructuur die zal verdwijnen door de uitvoering van het Grensmaasproject. De exacte ligging van het Groene Snoer zal in de verdere planuitwerking en samen met de betrokken instanties worden bepaald. Een passage over de stuw Borgharen maakt geen deel uit van het Grensmaasproject, maar zou daar goed op aansluiten.. Voor de aansluiting van het Groene Snoer op het (westelijke) stedelijk gebied van Maastricht, achten wij een oversteekmogelijkheid over de stuw bij Borgharen noodzakelijk.

Indiener: 75

Indiener 75 wil het grensoverschrijdend extensief recreatief verkeer (fietsen en wandelen) juist versterken door middel van uitbreiding van voetveren – met name herstel van het veer bij Op de Hal-Elsloo en een nieuw voetveer bij Maasband – en vraagt om een standpunt van het college van Gedeputeerde Staten. Indiener verzoekt de voetveren expliciet op te nemen in de plannen. Indiener stemt er verder mee in om de toekomstige infrastructuur van het Grensmaasgebied zoveel mogelijk te richten op extensief verkeer via nadere invulling van het zogenaamde ‘Groene Snoer’. Daarbij dient wel rekening te worden gehouden met het noodzakelijke agrarische verkeer en moet het niet-noodzakelijk autoverkeer ontmoedigd worden. Daarnaast hecht indiener groot belang aan goede wandel- en fietsroutes met name naar Vlaanderen via de zogenoemde ‘grensoverschrijdingspunten’ in de vorm van voetveren bij Maasband en Elsloo. Ter stimulering van het wandelverkeer met België denkt indiener ook aan de aanleg van een stalen wandel- en/of fietstrap tegen de brug van de rijksweg A76.

In het POL Grensmaas is als beleidslijn opgenomen om de grensoverschrijdende extensieve recreatie te bevorderen door onder meer vergroting van de oversteekmogelijkheden. De verwezenlijking van deze beleidslijn is van meerdere factoren afhankelijk. Daarbij moet gedacht worden aan onder andere de behoefte bij recreanten, toeleidende infrastructuur, aansluiting aan Belgische zijde, financiën en besluitvorming op gemeentelijk niveau. Dit vraagt overleg en afstemming. Daarnaast hoort de uiteindelijke afweging die moet plaatsvinden naar onze mening thuis op het gemeentelijk niveau. In het POL Grensmaas spreken wij de wens uit om tot meer oversteekmogelijkheden te komen. In het gemeentelijk bestemmingsplan dient dit echter nader geconcretiseerd te worden. Daarin kunnen de ruimtelijke randvoorwaarden worden vastgelegd met inachtneming van bestaande wet- en regelgeving. In het POL Grensmaas zijn dus de door indiener gevraagde grensoverschrijdingspunten in de vorm van voetveren bij Maasband en Elsloo niet opgenomen.

De bereikbaarheid van het noodzakelijke agrarische verkeer tijdens en na de uitvoering van de werkzaamheden zal gehandhaafd worden. De toegankelijkheid voor landbouwvoertuigen in het kader van bestemmingsverkeer zal worden geregeld in het bestemmingsplan en de betreffende verkeerswetgeving. De manier waarop vereist echter vaak maatwerk en nader overleg, vooral als het gaat om situaties waarbij een beperkt aantal bestemmingen is betrokken.

Voetgangers hebben voldoende mogelijkheden om België te bereiken via de aanwezige voetveren zodat de aanleg van een wandel/fietstrap tegen de brug A76/E314 niet noodzakelijk is. Het ontsluiten en door-snijden van natuurgebieden voor autoverkeer is ongewenst. Mensen zullen worden opgevangen aan de rand van het natuurgebied. Parkeervoorzieningen komen in elk geval niet in de natuurgebieden zelf, maar aan de randen van dorpen en soms in de dorpen zelf. Het betreft voor een deel bestaande terreinen, die daarvoor geschikt gemaakt kunnen worden. Er zullen echter ook kleinschalige nieuwe parkeervoorzieningen worden aangelegd, bijvoorbeeld bij het kanaal of aan de rand van een dorp. Het zal zoveel mogelijk worden bevorderd dat mensen uit hun auto stappen, en niet door het gebied tussen Maas en kanaal gaan rondtoeren.

Indiener: 81

Indiener maakt bezwaar tegen het ontwerp-POL Grensmaas en het bijbehorend MER omdat het een verlies geeft van natuur voor recreatieve doeleinden voor de inwoners van Sittard-Geleen-Born en de verre omstreken.

Door uitvoering van het Grensmaasgebied wordt een groot gedeelte van het huidige cultuurlandschap omgezet in een natuurlandschap. Van verlies van natuur voor recreatieve doeleinden door het Grensmaasproject zal daarom geen sprake zijn. Wel zal sprake zijn van een andere landschapsbeleving, waarin natuur een prominentere rol krijgt. Hoofddlijn van beleid in het POL Grensmaas ten aanzien van recreatie is het bevorderen van de mogelijkheden voor extensief recreatief medegebruik van het Grensmaasgebied in samenhang met het omringende cultuurlandschap. Het vrij toegankelijke natuurgebied dat in de toekomst ontstaat, zal een grote aantrekkingskracht hebben op bewoners uit het ste-

delijk gebied eromheen en toeristen van verder weg, zo leert ook de ervaring in vergelijkbare gebieden elders in Nederland, zoals de Veluwe.

In (en deels langs) het nieuwe natuurgebied wordt een recreatief fiets/voetpad (het Groene Snoer) van noord naar zuid aangelegd. Ook het aanbod aan kleine recreatieve voorzieningen zoals terrasjes, bed & breakfast en kamperen bij de boer zal hierdoor toe kunnen nemen. De Grensmaas zal niet altijd meer bereikbaar zijn met de auto. In plaats daarvan krijgen de extensieve recreatievormen zoals wandelen, fietsen en kanoën een impuls.

Indiener: 92

Indiener verzoekt om zo snel mogelijk en zeker voor aanvang van de daadwerkelijke uitvoering van de werkzaamheden met de ontwikkeling van het Groene Snoer als belangrijke landschapsdrager te starten, mede met het oog op de betrokkenheid van de bewoners en het verwerven van draagvlak.

De aanduiding van het Groene Snoer in het POL Grensmaas is indicatief. In overleg met de gemeenten en andere belangengroeperingen wordt nog gekeken wat de meest geschikte ligging is. De ontwikkeling van het Groene Snoer zal gefaseerd gebeuren, en de aanleg zal per locatie in de trajecten door het te ontgronden gebied telkens beginnen zodra dit mogelijk is, dus zodra de ontgrondingswerkzaamheden op een locatie zijn afgerond. Buiten de te ontgronden locaties zal de route over bestaande infrastructuur (wegen of paden) lopen.

Indiener: 92

Volgens indiener staat overnachting in natuurgebieden op gespannen voet met rust en stilte. Daarnaast is handhaving van regels zeker niet eenvoudig. Indiener verzoekt overnachting en het gebruik van voer- en vaartuigen met motoren en fietsen in het Rivierpark expliciet uit te sluiten.

In het gebied zullen alleen extensieve vormen van recreatie zoals wandelen, fietsen en kanoën worden toegelaten. Algemeen kan gesteld worden dat steeds zal worden gehandeld naar de letter en de geest van het POL Grensmaas. Dat wil zeggen dat ongewenste ontwikkelingen die in de praktijk worden gesignaleerd, zullen worden bijgestuurd. Alle vormen van gemotoriseerde of anderszins geluidsproducerende recreatie dan wel vormen van recreatie waarbij sprake is van hoge concentraties van mensen (bijvoorbeeld campings, dagrecreatieterreinen) zijn intensief en worden in het plangebied uitgesloten. Voor enkele vormen van vervoer met elektrische motoren zal mogelijk een uitzondering worden gemaakt. Bij de bepaling van de intensiteit van de recreatie wordt om praktische redenen alleen naar het soort recreatie gekeken, en niet naar de totale hoeveelheid daarbij betrokken personen. Wat betreft de mogelijkheden om in het Grensmaasgebied te overnachten streven wij naar flexibiliteit, kleinschaligheid en spreiding van dergelijke voorzieningen. In eerste aanleg zullen overnachtingsmogelijkheden ontstaan in pensions, hotels en kampeermogelijkheden bij de boer. Daarnaast kunnen kleine, primitieve kampeermogelijkheden op aangegeven plaatsen binnen natuurgebieden tegemoet komen aan de behoefte om midden in de natuur avontuurlijke te overnachten. Wij streven is derhalve naar kleinschalige overnachtingsmogelijkheden evenredig verspreid over het gebied en met voldoende flexibiliteit om op de wisselende vraag in te kunnen spelen. Overnachting in de open lucht in het natuurgebied (wild kamperen) is volgens de wet in Nederland niet toegestaan. Aan de wijze waarop handhaving op dit punt zal plaatsvinden zal naderen afstemming plaatsgevonden tussen de hierbij betrokken partijen.

Indiener: 92

De naam 'Rivierpark' is volgens indiener een gruwel omdat daar de suggestie van uitgaat dat de inrichting van het gebied:

- niet overeenstemt met de geschetste perspectieven;
- bij potentiële bezoekers een associatie met pretparken, recreatieparken en safariachtige toestanden kan oproepen.

Een met de inrichting van het gebied in overeenstemming zijnde naam zou 'Natuurgebied Grensmaas' kunnen zijn. In het natuurgebied dienen alle vormen van recreatie zeer extensief en ondergeschikt aan de natuur en de ontwikkeling daarvan te zijn.

De naam Rivierpark is juist gekozen omdat deze naam ons inziens recht doet aan de aard van het toekomstig natuurgebied. Bovendien zal het Rivierpark zijn eigen visitekaartje moeten zijn en een

eigen reputatie opbouwen, waarbij gekozen termen ook weer een andere gevoelswaarde zullen krijgen.

Indiener: 92

Indiener verzoekt voor het Grensmaasgebied een zodanig beleid uit te stippelen opdat:

- het Rivierpark in de toekomst stiller wordt en er sprake zal zijn van een rustig gebied;
- het Rivierpark in een doorkijk naar 2015 behoort tot de stilste gebieden in Limburg;
- het geluidsniveau in de gebieden waar dat nu kleiner is dan 40dB(a) niet toeneemt.

Deze gebieden dienen volgens indiener in het POL Grensmaas (p. 160), themakaart II-18 en de Plankaart opgenomen te worden.

Daarnaast verzoekt indiener om de gebieden die momenteel een geluidsbelasting hebben van = 40dB(a), ondanks de kleine omvang en juist vanwege de exclusiviteit, aan te wijzen als een stiltegebied en bij de bestemming en inrichting van de omgeving uit te gaan van die titel. Ook verzoekt indiener om aan het gebied Koeweide de titel 'potentieel stiltegebied' toe te kennen en met de inrichting van het gebied uit te gaan van de titel stiltegebied, temeer daar aansluitend de bestemmingsplannen uitgewerkt zullen worden.

Zoals in het POL Grensmaas is aangegeven is het – naast voorkoming van anderszits – ons voor-nemen om ook de stilte te beschermen in gebieden waar de geluidsniveaus reeds laag zijn en die ge-geven hun bestemming stil kunnen blijven. Een aanwijzing als milieubeschermingsgebied (stiltege-bied) kan deze stilte beter waarborgen. Het Grensmaasgebied zal echter in zijn geheel ook na de ont-grondingswerkzaamheden niet stil worden. In het plangebied en haar omgeving zijn permanente bron-nen aanwezig die geluid produceren. Zo liggen er wegen die met een brug over de Maas voeren. In de omgeving van deze bruggen is er sprake van de invloed van wegverkeerslawaaï. In andere delen van het plangebied is er sprake van de invloed van bestaande industriële activiteiten. Daarnaast zijn er in de nabijheid van de rivier woongebieden. De invloeden van buiten het gebied zijn zodanig dat (na de ontgrondingswerkzaamheden) slechts delen met een kleinere oppervlakte een geluidniveau bene-den de 40 dB(A) zullen hebben. De kleine omvang van deze gebieden en de beperkte handhavings-mogelijkheden binnen deze kleine gebieden maken de aanwijzing van nieuwe stiltegebieden binnen het POL Grensmaas niet zinvol.

De wet geluidhinder biedt Provinciale Staten de mogelijkheid bepaalde gebieden tot stiltegebied aan te wijzen. Daartoe stellen Gedeputeerde Staten een onderzoek in naar de aanwezigheid van daarvoor in aanmerking komende gebieden. In Limburg is dit onderzoek enige jaren geleden afgerond. Mede op basis van dit onderzoek is het intentieprogramma opgesteld, dat uiteindelijk door Provinciale Staten is vastgesteld. Het Grensmaasgebied komt in dat onderzoek niet naar voren als mogelijk stiltegebied, ook niet gedeeltelijk.

Indiener: 92

Indiener juicht de vestiging van bezoekerscentra in bestaande bebouwing zeer toe. Streekeigen architectonische en cultuurhistorische waarden van zo'n gebouw zijn hierbij naar indiene rs mening een pré. In de bezoekerscentra – in te richten voor aanvang van de daadwerkelijke uit-voering van de werkzaamheden – dient men ook in te spelen op het landschap en de cultuur-historie in het gebied en de rol van Landinrichting.

Wij onderschrijven de mening van indiener dat bij de vormgeving van de beoogde bezoekerscentra zo mogelijk ook rekening gehouden moet worden met cultuurhistorische aspecten, en dat in de bezoe-kerscentra ook aandacht besteed moet worden aan het landschap, de cultuurhistorie en de rol van Landinrichting in het omliggende cultuurlandschap.

Voor bezoekerscentra hebben wij nog geen concrete plannen gemaakt. Wij nemen de door indiener naar voren gebracht aspecten in overweging en zullen deze met de desbetreffende partijen bespreken zodra deze plannen gemaakt gaan worden.

Indieners: 95, 112

In het MER en het ontwerp-POL Grensmaas is vermeld dat de mogelijkheden voor het vliegvis-sen aanzienlijk zullen verbeteren. Indiener 95 tekent hierbij aan dat Limburg slechts 250 vlieg-visbeoefenaars telt. Langs de Grensmaas is dit aantal zelfs nog lager. In dit kader stelt indiener dat voorzieningen voor oevervissers (zoals bereikbare oevers, parkeergelegenheden, botenhel-lingen) in de plannen ontbreken. Met name zullen deze voorzieningen dicht bij de dorpskernen gerealiseerd moeten worden. Indiener 112 voegt hieraan toe dat vanwege haar unieke karakter

de Grensmaas van groot belang is voor sportvissers, niet alleen uit de directe omgeving maar van ver daarbuiten.

Het Grensmaasgebied zal in de toekomst meer mogelijkheden bieden voor extensieve vormen van recreatie waaronder vliegvisserij. Gezien de natuurdoelstelling van het Grensmaasproject mag recreatie de ontwikkelingsruimte voor dynamische ecologische processen en het natuurontwikkelingsbeheer niet blokkeren. Vandaar dat kunstmatige aanpassingen van de rivier ten behoeve van specifieke recreatievormen, zoals de aanleg van boothellingen en parkeerplaatsen dicht op de oever voor oevervissers, niet zijn opgenomen in de plannen.

Wij onderschrijven het belang van de Grensmaas voor sportvissers. Na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 nemen de mogelijkheden voor sportvissers, zij het soms in geringe mate, toe. In de huidige situatie kunnen vissers maar in beperkte mate met de auto bij de Maas komen. Uitvoering van het Grensmaasproject veroorzaakt hierin geen belangrijke verslechtering. Op sommige plekken komen parkeerplaatsen op redelijk korte afstand van de Maas, op andere plekken zal de Maas niet makkelijk per auto bereikbaar zijn. Het ontsluiten en doorsnijden van natuurgebieden voor autoverkeer is ongewenst. Bij het vaststellen van de breedte van de toegangshekken in het kader van het inrichtingsplan – dat na vaststelling van het POL Grensmaas opgesteld zal worden – zal rekening worden gehouden met de vissers. Er worden geen specifieke voorzieningen ten behoeve van de toegankelijkheid getroffen (steigers, paden).

Indiener: 102

In het ontwerp-POL Grensmaas wordt slechts gesproken over kanovaren in algemene zin. Kanoën wordt beschreven als een interessante en plezierige manier om het Grensmaasgebied te verkennen. Indiener kan deze benadering slechts ten dele onderschrijven, omdat daarmee te kort wordt gedaan aan de sportieve kant van het kanoën. Er is volgens indiener verschil tussen het afdobberen van een rivier in een huurkano en het afvaren van een rivier met een kajak, waarbij elke uitdagende stroomversnelling en keerwater bewust wordt opgezocht.

Vanzelfsprekend zijn ook sportkanoërs van harte welkom op de Grensmaas. Bij de aanleg van enkele drempels nabij Meers en Aan de Maas zal de rivier de Maas een extra aantrekkelijke uitstraling voor kanoërs krijgen omdat hier kleine stroomversnellingen ontstaan.

Indieners: 140, 142, 143

Indieners stellen dat expliciet moet worden vermeld dat het Grensmaasgebied een stiltegebied moet blijven (althans weer moet worden). Met name het gebruik van door brandstof aangedreven vaartuigen en andere objecten op/langs de rivier voor recreatieve doeleinden moet dan ook worden uitgesloten. Ook stemmen indieners onder geen beding in met massatoerisme of (groot-schalige) waterrecreatie.

In het toekomstig natuurgebied zullen alleen extensieve vormen van recreatie worden toegelaten. Er zal steeds worden gehandeld naar de letter en de geest van het POL Grensmaas. Dat wil zeggen dat ongewenste ontwikkelingen die in de praktijk worden gesignaleerd, zullen worden bijgestuurd. Alle vormen van gemotoriseerde of anderszins geluidsproducerende recreatie dan wel vormen van recreatie waarbij sprake is van hoge concentraties van mensen (bijvoorbeeld campings, dagrecreatieterrinen) zijn intensief en worden in het plangebied derhalve uitgesloten. Voor enkele vormen van vervoer met elektrische motoren zal mogelijk een uitzondering worden gemaakt. Wandelen, fietsen en kanoën zijn bij uitstek vormen van extensieve recreatie.

10 Wonen, werken en infrastructuur

Indiener: 16, 17, 20, 37, 44, 56, 57, 62, 66, 74, 75, 84, 85, 86, 89, 92, 104, 113, 116, 117, 123, 125, 126, 127, 128, 130, 134, 138, 172

10.1 Wonen

Indiener: 16

Indiener vraagt de waardevermindering van panden tijdens en na de uitvoering te onderzoeken. Dit in verband met negatieve ontwikkelingen van onder andere vervuiling, grondwaterstanden en stank ten gevolge van waterplassen.

Het is bekend dat woningen in de nabijheid van natuurgebieden naar verhouding meer waard zijn dan vergelijkbare woningen in gebieden die verder van natuurgebieden gelegen zijn. Het is ons niet bekend wat dit voor de waarde van woningen tijdens de uitvoering betekent. Wij zijn ons bewust van het feit dat de uitvoering van het project overlast en hinder zou kunnen veroorzaken. Wij hebben in het MER Grensmaas aangetoond dat uitvoering van het project mogelijk is binnen de wettelijke normen. De uitvoering van het project binnen de wettelijke normen zal geregeld worden middels voorschriften in de benodigde vergunningen. Ten aanzien van de vervuiling van het milieu zal de situatie ten aanzien van diffuse verontreiniging verbeteren doordat de deels vervuilde dekgrond die nu aan het oppervlakte ligt zal geconcentreerd zal worden geborgen in dekgrondbergingen. Het Grensmaasproject heeft ten opzichte van de huidige situatie geen wezenlijke verandering in de zwerfvuilproblematiek tot gevolg.

Ten aanzien van grondwaterstanden geldt dat negatieve effecten gemitigeerd of gecompenseerd worden, en dat in voorkomende gevallen een schadevergoeding aan de orde kan zijn. Stank ten gevolge van waterplassen voorzien wij niet in het Grensmaasgebied, omdat er geen stilstaande waterplassen zullen ontstaan. Verder verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 44

Indiener verzoekt om in het definitieve POL Grensmaas op de plankaarten de contouren met de verscheidene maten van beschermingsniveaus – inclusief de variant met Vlaamse locaties – op te nemen. Dit in verband met de toekomstige mogelijkheid voor woningbouw in met name Borgharen en Itteren ten gevolge van het veranderende winterbed.

In de huidige situatie liggen Borgharen en Itteren geheel in het winterbed van de Maas, welke is begrensd door de 1/250-overstromingslijn. Aangezien Borgharen en Itteren in het winterbed van de Maas liggen, zijn de contouren strak rond de bestaande bebouwing getrokken. Buiten deze contouren is woningbouw in zijn algemeenheid niet mogelijk.

Wij hebben met de ministeries van VROM en V&W afgesproken de begrenzing van het winterbed te actualiseren na uitvoering van het Grensmaasproject of zoveel eerder als mogelijk is. Voor een eventuele aanpassing van de winterbedbegrenzing is de minister van V&W de bevoegde autoriteit (Koninklijk Besluit Winterbed). Een dergelijke aanpassing kan tot gevolg hebben dat de bouwcontouren volgens de beleidslijn Ruimte voor de rivier komen te vervallen, als een kern buiten het nieuwe winterbed zou komen te liggen. Voor kernen die binnen het nieuwe winterbed blijven liggen, blijft de beleidslijn en dus de bouwcontour van kracht. Behalve door de aanpassing van de winterbedbegrenzing, worden de toekomstige woningbouwmogelijkheden ook bepaald door ontwikkelingen in het verstedelijkingsbeleid. In het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL) is de visie op verstedelijking neergelegd. Deze visie is door de gemeenten vertaald in zogenaamde Regionale Volkshuisvestingsplannen, waarin regionaal af-spraken zijn gemaakt over waar welke woningen worden gebouwd.

Indiener: 62

De contouren van de bebouwing zijn in het ontwerp-POL Grensmaas en op plankaart 1 open gelaten. In het ontwerp-POL Grensmaas is geen beleid geformuleerd over wonen in het Maasdal. Gezien de reeds aanwezige bebouwing in het Maasdal en de behoefte aan uitbreiding in de diverse gemeenten stelt indiener dat dit een gemiste kans is. Voor de kern Borgharen stelt indiener voor om de begrenzing voor de bebouwing uit te breiden tot het gehele gebied binnen de kaden, uitgezonderd de hoogstamboomgaarden ten oosten van kasteel Borgharen. Uitbrei-

ding van het aantal woningen is volgens indiener essentieel voor de leefbaarheid van het dorp en het handhaven van een voorzieningenniveau.

In het POL Grensmaas wordt geen nieuw beleid opgenomen over wonen in het Maasdal. De huidige beleidskaders blijven voor dat aspect van kracht. Zo blijft het beleid uit de beleidslijn Ruimte voor de Rivier overeind. Het POL Grensmaas is een aanvulling (deels een uitwerking of nadere detaillering) op het POL (2001) en beoogt het bereiken van de doelstellingen van het Grensmaasproject. Op onderdelen wordt met het POL Grensmaas het POL (2001) gewijzigd. In het POL Grensmaas staat nadrukkelijk aangegeven waar het POL Grensmaas leidt tot wijzigingen ten opzichte van het POL (2001). Daar waar het POL Grensmaas niet leidt tot wijzigingen in de vorm van aanvulling, uitwerking of nadere detaillering van het POL (2001) blijft onverkort het beleid uit het POL (2001) van toepassing. Dit geldt ook voor woningbouw. Daarom gaan wij in dit kader niet nader in op het door indiener naar voren gebrachte voorstel. Wij zullen – zoals aangegeven in het POL – in overleg met de gemeenten een contourenbeleid rond de dorpen in het Maasdal gaan voeren.

Indiener: 116

Indiener tekent protest aan tegen de voorgenomen ontgrindingen in het kader van het Grensmaasproject, vanwege de vrees voor de gevolgen op het natuurlijke en sociale milieu voor de gebieden Voulwames en de Saint (Geulle).

Het streefbeeld voor het Grensmaasgebied bestaat er onder ander uit dat door de uitvoering van het Grensmaasproject in het Grensmaasgebied een natuurgebied van internationale allure ontstaat, het Rivierpark Grensmaas, waarin de Maas op een zo natuurlijk mogelijke wijze haar functies kan vervullen. Het Rivierpark Grensmaas staat niet los van zijn omgeving. Er is een sterke landschappelijke en ecologische samenhang met de omgeving door een hierop toegespitste inrichting van het omringende cultuurlandschap. Ook voor andere functies staat het Rivierpark Grensmaas niet los van zijn omgeving. Voorzieningen voor extensieve recreatieve doeleinden, zoals fiets- en wandelmogelijkheden, vinden vanuit het omringende cultuurlandschap een vervolg in het Rivierpark. Het gebied is opengesteld voor het publiek en heeft een grote recreatieve aantrekkelijkheid.

Wij zien gezien het voorgaande geen grond voor de vrees van indiener voor de gevolgen van de voorgenomen ontgrindingen op het natuurlijke en sociale milieu te Geulle en Voulwames. Ons inziens zullen de door indiener naar voren gebrachte aspecten juist verbeteren door uitvoering van het Grensmaasproject.

Wij zijn ons bewust van het feit dat de uitvoering van het project overlast en hinder zou kunnen veroorzaken. Wij hebben in het MER aangetoond dat uitvoering van het project mogelijk is binnen de wettelijke normen. De uitvoering van het project binnen de wettelijke normen zal geregeld worden middels voorschriften in de benodigde vergunningen.

Indiener: 117

Indiener heeft al in zijn bedenking op de Startnotie m.e.r. Grensmaas verzocht om de impact van de plannen op wonen, werken en duurzaamheid – in relatie tot de eigen woningen van indiener – onverkort en volledig in de richtlijnen voor het MER uiteen te zetten. Verwijzend naar het MER Grensmaas paragraaf 7.13 constateert indiener dat er nog steeds geen inschatting gemaakt kan worden van de economische schade die als gevolg van de plannen zal optreden en dat daarmee de gevolgen van de plannen voor het pand 'Hoeve de Maas' te Born nog onduidelijk zijn. Indiener neemt geen genoegen met de constatering dat deze moeilijk in te schatten zijn.

Het streefbeeld voor het Grensmaasgebied bestaat er onder ander uit dat door de uitvoering van het Grensmaasproject in het Grensmaasgebied een natuurgebied van internationale allure ontstaat, het Rivierpark Grensmaas, waarin de Maas op een zo natuurlijk mogelijke wijze haar functies kan vervullen. Het Rivierpark Grensmaas staat niet los van zijn omgeving. Er is een sterke landschappelijke en ecologische samenhang met de omgeving door een hierop toegespitste inrichting van het omringende cultuurlandschap. Ook voor andere functies staat het Rivierpark Grensmaas niet los van zijn omgeving. Voorzieningen voor extensieve recreatieve doeleinden, zoals fiets- en wandelmogelijkheden, vinden vanuit het omringende cultuurlandschap een vervolg in het Rivierpark. Het gebied is opengesteld voor het publiek en heeft een grote recreatieve aantrekkelijkheid.

Het is bekend dat woningen in de nabijheid van natuurgebieden naar verhouding meer waard zijn dan vergelijkbare woningen in gebieden die verder van natuurgebieden gelegen zijn. Het is ons niet bekend wat dit voor de waarde van woningen tijdens de uitvoering betekent. Gezien het voorgaande zal

ons inziens in zijn algemeenheid geen sprake zijn van economische schade als gevolg van het Grensmaasproject. Ook voor het pand van indiener zien wij in de uitvoering van het Grensmaasproject geen grond voor het ontstaan van economische schade.

Wij zijn ons bewust van het feit dat de uitvoering van het project overlast en hinder zou kunnen veroorzaken. Wij hebben in het MER Grensmaas aangetoond dat uitvoering van het project mogelijk is binnen de wettelijke normen. De uitvoering van het project binnen de wettelijke normen zal geregeld worden middels voorschriften in de benodigde vergunningen. Wij verwijzen naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indieners: 127, 128

Naar mening van indieners wordt de leefbaarheid beduidend minder doordat er na aanleg van de nevengeul Maasband geen doorlopende route meer is.

De toegankelijkheid van Maasband zal beperkt worden tot één toegangsweg. Er zal geen doorgaande route meer zijn. De toegankelijkheid zal nog steeds ruim voldoende zijn om een leefbare situatie te handhaven. De nieuwe situatie kan ook juist positieve gevolgen hebben, bijvoorbeeld voor de verkeersintensiteit.

Indiener: 134

Indiener stelt dat het gebied Beelaertsweg-Bornerweg dient te worden betrokken bij de woonkern Obbicht en ook als zodanig dient te worden aangeduid. Volgens de plankaart behoort dit gebied tot 'ruimte voor veerkrachtige watersystemen' terwijl indiener in dat gebied toekomstige woningbouw voorstaat.

In het POL Grensmaas wordt geen nieuw beleid opgenomen over wonen in het Maasdal. De huidige beleidskaders blijven voor dat aspect van kracht. Het POL Grensmaas is een aanvulling (deels een uitwerking of nadere detaillering) op het POL (2001) en beoogt het bereiken van de doelstellingen van het Grensmaasproject. Op onderdelen wordt met het POL Grensmaas het POL (2001) gewijzigd. In het POL Grensmaas staat nadrukkelijk aangegeven waar het POL Grensmaas leidt tot wijzigingen ten opzichte van het POL (2001). Daar waar het POL Grensmaas niet leidt tot wijzigingen in de vorm van aanvulling, uitwerking of nadere detaillering van het POL (2001) blijft onverkort het beleid uit het POL (2001) van toepassing. Dit geldt ook voor woningbouw. Daarom gaan wij in dit kader niet nader in op het door indiener naar voren gebrachte voorstel. Wij zullen – zoals aangegeven in het POL – in overleg met de gemeenten een contourenbeleid rond de dorpen in het Maasdal gaan voeren.

Indiener: 172

Indiener maakt zich ernstige zorgen over het woon- en leefgenot van de bewoners van Geulle aan de Maas als de plannen van Grensmaas als zodanig uitgevoerd gaan worden en wil hierbij zijn ongenoegen uiten over dergelijke plannen. Bovendien zal indiener ook nog verschrikkelijk lang en zeer veel hinder ondervinden van de plannen die klaarliggen om het Julianakanaal te verbreden.

Het streefbeeld voor het Grensmaasgebied bestaat er onder ander uit dat door de uitvoering van het Grensmaasproject in het Grensmaasgebied een natuurgebied van internationale allure ontstaat, het Rivierpark Grensmaas, waarin de Maas op een zo natuurlijk mogelijke wijze haar functies kan vervullen. Het Rivierpark Grensmaas staat niet los van zijn omgeving. Er is een sterke landschappelijke en ecologische samenhang met de omgeving door een hierop toegespitste inrichting van het omringende cultuurlandschap. Ook voor andere functies staat het Rivierpark Grensmaas niet los van zijn omgeving. Voorzieningen voor extensieve recreatieve doeleinden, zoals fiets- en wandelmogelijkheden, vinden vanuit het omringende cultuurlandschap een vervolg in het Rivierpark. Het gebied is opengesteld voor het publiek en heeft een grote recreatieve aantrekkelijkheid. In zijn algemeenheid kan dan ook worden gesteld dat het woon- en leefgenot na uitvoering van het project wel eens beter kan zijn dan nu het geval is en tenminste vergelijkbaar met de huidige situatie zal zijn.

Wij zijn ons bewust van het feit dat de uitvoering van het project overlast en hinder zou kunnen veroorzaken, ook bij Geulle aan de Maas. De uitvoeringsduur voor deze locatie is maximaal 3 jaar. Wij hebben in het MER aangetoond dat uitvoering van het project mogelijk is binnen de wettelijke normen. De uitvoering van het project binnen de wettelijke normen zal geregeld worden middels voorschriften in de benodigde vergunningen.

Bij de uitvoering van het Grensmaasproject zal ook qua hinderaspecten rekening gehouden worden met de uitvoering van de verbreding van het Julianakanaal.

10.2 Bereikbaarheid, verkeer en verkeersveiligheid

Indiener: 16

Indiener vraagt zich af hoe het wegennet richting Illikhoven/Roosteren wordt veilig gesteld zonder wegomleggingen via de sluis Born.

Op basis van het concept uitvoeringsplan van het Consortium Grensmaas zal gedurende de uitvoeringstermijn de openbare verkeersroute langs het Julianakanaal komen te vervallen en worden omgeleid via de Ruitersdijk, die zonnodig zal worden opgewaardeerd. De noodzaak tot het opwaarderen van de Ruitersdijk zal worden beoordeeld in het kader van de vergunningverlening. In dat kader is nog inspraak mogelijk. Gezien de breedte van de Ruitersdijk zal opwaardering naar alle waarschijnlijkheid noodzakelijk zijn, zoals ook al in het MER Grensmaas (p. 245) is aangegeven. Na afloop van de werkzaamheden wordt de kanaalkade weer in de oorspronkelijke staat teruggebracht en de verkeersroute hersteld. Een wegomlegging via de sluis Born is dus niet nodig.

Indiener: 17

Indiener vreest – mede namens de ouders van schoolgaande jeugd die vanuit de Grensmaas naar Maaseik moeten fietsen – voor onveilige situaties indien naast fietsverkeer tevens (werk)-verkeer over deze wegen rijdt. Specifiek is de toekomstige situatie op de Ruitersdijk een punt van zorg.

Op basis van het concept uitvoeringsplan zal gedurende de uitvoeringstermijn de openbare verkeersroute langs het Julianakanaal komen te vervallen en worden omgeleid via de Ruitersdijk, die zonnodig zal worden opgewaardeerd. De noodzaak tot het opwaarderen van de Ruitersdijk zal worden beoordeeld in het kader van de vergunningverlening. In dat kader is nog inspraak mogelijk. Gezien de breedte van de Ruitersdijk zal opwaardering naar alle waarschijnlijkheid noodzakelijk zijn, zoals ook al in het MER Grensmaas (p. 245) is aangegeven. Na afloop van de werkzaamheden wordt de kanaalkade weer in de oorspronkelijke staat teruggebracht en de verkeersroute hersteld. Een wegomlegging via de sluis Born is dus niet nodig. Over de Ruitersdijk zal geen werkverkeer rijden. Conform het concept uitvoeringsplan worden er aparte (onverharde) werkwegen aangelegd voor al het werkverkeer. Bij kruisingen met de openbare weg worden ongelijkvloerse kruisingen aangelegd (bijvoorbeeld de kruising met de Ruitersdijk van de werkweg tussen de dekgrondbergingen Slapersdijk en het Trier-veld), zodat nergens gevaarlijke situaties ontstaan. Afvoer van het grind uit het gebied geschiedt over het Julianakanaal.

Op kaartbijlage J in het MER Grensmaas is abusievelijk aangegeven dat er ten westen van Schipperskerk een werkweg wordt aangelegd over de Ruitersdijk tussen Schipperskerk en Illikhoven. Zoals uit het voorgaand blijkt zal de Ruitersdijk niet gebruikt worden voor werkverkeer.

Indiener: 20

Volgens indiener loopt de verkeersveiligheid op de smalle brug over Julianakanaal richting Stein en haven bij frequent zwaar vervoer gevaar. De huidige frequentie van zand- en grindtransporten toont aan dat het wegdek snel slijt en er gaten in de weg ontstaan.

Er zal geen werkverkeer plaatsvinden over deze brug als gevolg van het Grensmaasproject, omdat al het grind vanuit het Grensmaasgebied per schip via het Julianakanaal wordt afgevoerd.

Indiener: 37

Indiener vreest dat de bereikbaarheid van zijn woning en bedrijf sterk zal afnemen in verband met de aan- en afvoer door vrachtauto's van en naar het te vergraven gebied. De weg van de indiener is volgens hem niet berekend op de aan te wenden machines en tonnages.

Over de Bergerstraat waar indiener woonachtig is zal geen werkverkeer plaatsvinden. Conform het concept uitvoeringsplan worden er aparte (onverharde) werkwegen aangelegd voor al het werkverkeer. Daarom zal uitvoering van het Grensmaasproject niet van invloed zijn op de bereikbaarheid van de woning en het bedrijf van indiener, en wordt de Bergerstraat niet belast met zwaar werkverkeer.

Indiener: 44

In het ontwerp-POL Grensmaas wordt geen melding gemaakt van aan te leggen werkwegen. Indiener heeft eerder aangegeven de bereikbaarheid van Itteren te willen garanderen. De voorkeur gaat daarbij uit naar het aanleggen van de werkweg op maaiveldniveau en het verhoogd aanleggen van de weg voor woon- en werkverkeer van het Julianakanaal naar Itteren. Ondanks dat dit een uitvoeringsaspect is, wil indiener dat hierover in het POL Grensmaas meer duidelijkheid wordt verschaft, vanwege het feit dat hier ruimtelijke consequenties aan de orde kunnen zijn.

Uitvoeringsaspecten zoals de ligging van werkwegen worden niet in het POL Grensmaas geregeld, omdat het POL Grensmaas een beleidsdocument is waarin de nieuwe ruimtelijke structuur voor het gebied wordt vastgelegd. Wij zien niet in op welke wijze de werkwegen zoals voorzien in het Grensmaasproject ruimtelijke consequenties kunnen hebben. Conform het concept uitvoeringsplan worden er aparte (onverharde) werkwegen aangelegd voor al het werkverkeer. Bij kruisingen met de openbare weg worden ongelijkvloerse kruisingen aangelegd, zodat nergens gevaarlijke situaties ontstaan. Na afloop van de werkzaamheden zullen de werkwegen weer worden opgeheven en zal het gebied conform de plannen worden ingericht. De bereikbaarheid van Itteren zal ten alle tijden gewaarborgd blijven. De huidige twee toegangswegen naar Itteren zullen tijdens en na de uitvoering gehandhaafd blijven.

Indiener: 56

Het niet herstellen van de Saintweg (Aan de Maas) is voor indiener onaanvaardbaar.

De Saintweg komt voor een groot deel te liggen in het gebied aangeduid als 'natuur na ontgronding en opvulling'. Een weg waar autoverkeer wordt toegestaan past niet in het principe van natuur. De Saintweg zal dus komen te vervallen. De oostelijke kanaalweg zal na de uitvoering dienen als verbinding naar Elsloo.

Indieners: 75, 123, 125, 126, 127, 128

Indieners achten de bereikbaarheid van de Maasband via de nog aan te leggen brug ontoereikend. Indiener 75 verzoekt te bekijken of de weg naar Maasband niet verhoogd kan worden. Indieners 127 en 128 stellen dat na aanleg van nevengeul Maasband de vluchtweg of aanrijroute bij calamiteiten te beperkt is door slechts een brug aan te leggen. Ook indiener 75 wenst, onafhankelijk of nevengeul Maasband wordt aangelegd, een tweede brug aan de noordzijde van het gehucht.

Het verhogen van de weg naar Maasband is niet mogelijk gezien de hoogwaterdoelstelling van het project. Het verhogen van de weg zal het waterstandsverlagende effect van de nevengeul meer of minder – afhankelijk van de mate van ophoging – teniet doen, waardoor het aanleggen van de nevengeul niet meer zinvol zou zijn.

Voor de bereikbaarheid van een dorp met de omvang van Maasband is één toegangsweg voldoende, ongeacht of dit een brug of ander soort weg betreft. De gemiddelde capaciteit van een normale twee keer eenbaansweg is meer dan voldoende om een goede doorstroming naar en bereikbaarheid van Maasband te garanderen. Ook wanneer van een 'worstcase'-scenario wordt uitgegaan en bij een calamiteit alle bewoners van Maasband tegelijkertijd het dorp willen verlaten is één brug nog steeds voldoende. De capaciteit van een wegvak van de brug is 1500 motorvoertuigen per uur. Wanneer de circa 80 aanwezige auto's in Maasband zonder opstoppingen het dorp willen verlaten dan kan dat zelfs als iedereen in een tijdspanne van circa 3 minuten vertrekt. Wij achten het dan ook niet noodzakelijk om een tweede brug aan te leggen en onderschrijven de mening van de indieners niet dat de bereikbaarheid van Maasband in de toekomstige situatie ontoereikend zal zijn.

Indiener: 75

Indiener is van oordeel dat de geplande nevengeul Maasband niet past binnen het principe van de 'Levende Grensmaas'. Bovendien levert de grindopbrengst in Maasband een zeer kleine bijdrage in de totale opbrengst. Indiener maakt daarom bezwaar tegen het opnemen van de concrete beleidsbeslissing voor zover betrekking hebbend op de nevengeul.

De nevengeul bij Maasband is nodig om de hoogwaterdoelstelling te bereiken aangezien er aan de rivierzijde geen ruimte voor rivierverruiming is. Berekeningen laten zien dat de nevengeul circa 115 dagen per jaar mee stroomt. Door de aanleg van de nevengeul komt Maasband meer dan de helft van

het jaar op een eiland te liggen. Om het 'eilandgevoel' te verminderen is het ontwerp van de nevengeul ten opzichte van 1998 al gewijzigd. De weerd naast de nevengeul wordt aangelegd in de vorm van een plateau zodat de overgang van Maasband naar het diepste punt van de geul geleidelijker is. Tevens wordt een drempel in de instroomopening van de nevengeul aangebracht waarmee wordt voorkomen dat de nevengeul als hoofdgeul gaat functioneren en te diep wordt.

Tijdens en na de uitvoering wordt Maasband omsloten door een ringkade; deze situatie is vergelijkbaar met andere dorpen in het gebied (Borgharen). Ten zuiden van Maasband wordt een verbindingsbrug aangelegd met een dusdanige hoogte dat Maasband bereikbaar blijft tot het tijdstip dat de kaden overstromen; hierdoor kan het dorp geëvacueerd worden indien gevaarlijke situaties ontstaan tijdens hoogwater. Door de aanleg van de nevengeul vervallen echter een drietal andere (deels onverharde) verbindingsroutes naar Maasband. Maar met de aanleg van een hoofdweg met de brug is ons inziens de bereikbaarheid van Maasband op voldoende wijze gewaarborgd.

Overigens heeft de gemeenteraad van Stein in haar vergadering van 10 november 2004 ingestemd met het gegeven dat er een positief signaal uitgaat naar het bevoegde gezag over de aanpak van de Grensmaas en de aanleg van de nevengeul bij Maasband. Daarbij is het college van B & W gemandateerd de opvatting van de gemeenteraad ter kennis te brengen van Provinciale Staten. Dit is gebeurd bij brief van 11 februari 2005, gericht aan Gedeputeerde Staten.

Indieners: 85, 86, 89, 104, 134

Indieners zijn agrarisch ondernemer en wensen dat in het POL Grensmaas duidelijk wordt aangegeven hoe hun bedrijf en landerijen bereikbaar blijven tijdens en na uitvoering van het Grensmaas. Aanvullend merken indieners 85 en 104 op dat hun percelen via de weg tussen het Julianakanaal en de Maas (deeltraject van de weg Elsloo - Geulle) bereikbaar zijn. Dit traject zal na uitvoering van het Grensmaasproject uitsluitend als fietspad worden gehandhaafd en daarmee voor landbouwvoertuigen komen te vervallen. Alle overige wegen naar deze gronden zijn voor indieners niet begaanbaar, omdat de huidige landbouwmachines (oogstmachines) te hoog zijn om onder de bestaande spoorwegbrug door te komen. Indieners zullen de mogelijkheid moeten krijgen hun percelen te bereiken met hun machines.

De bereikbaarheid van in het gebied gelegen bestemmingen tijdens de uitvoering van de werkzaamheden en er na zal gehandhaafd worden. Dit is een wettelijke verplichting.

In het kader van het Grensmaasproject wordt aan deze eis invulling gegeven doordat er conform het concept uitvoeringsplan aparte (onverharde) werkwegen aangelegd worden voor het werkverkeer. Bij kruisingen met de openbare weg worden ongelijkvloerse kruisingen aangelegd, zodat nergens gevaarlijke situaties ontstaan. Het grind wordt per schip via het Julianakanaal afgevoerd.

Voor het door indieners 85 en 104 geschetste probleem zullen voorzieningen getroffen worden zodanig dat het door indieners genoemde fietspad ook toegankelijk zal zijn voor landbouwvoertuigen in het kader van bestemmingsverkeer. Het genoemde fietspad betreft een gedeelte van het Groene Snoer, een recreatief wandel/fietspad dat in het kader van het Grensmaasproject van noord naar zuid door het toekomstig natuurgebied wordt aangelegd. De toegankelijkheid van het betreffende gedeelte van het Groene Snoer voor landbouwvoertuigen in het kader van bestemmingsverkeer zal worden geregeld in het bestemmingsplan en de betreffende verkeerswetgeving. In dit kader is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Indiener: 92

Indiener verzoekt om de Slapersdijk zodanig in te richten dat deze de toegang voor ouderen en gehandicapten tot het Rivierpark mogelijk maakt.

Er worden in het kader van het Grensmaasproject geen aparte voorzieningen getroffen voor ouderen en gehandicapten.

Indiener: 104

Indiener stelt dat, indien de nevengeul Maasband wordt gerealiseerd, deze locatie op een eiland komt te liggen. De toegangswegen moeten in dat geval hoog genoeg komen te liggen, zodat indiener te allen tijde met landbouwvoertuigen van en naar zijn woonplaats Maasband kan rijden.

De brug die aangelegd zal worden om Maasband ook bij hoogwater bereikbaar te houden zal ook geschikt zijn voor landbouwvoertuigen.

Indiener: 130

Indiener merkt op dat alle maatregelen genomen moeten worden zodat de Maaseikerweg ten alle tijden open blijft.

De Maaseikerweg tussen Roosteren en Maaseik blijft tijdens en na uitvoering van het project open zodat de verbinding tussen Nederland en België over deze weg gegarandeerd is. Aan de weg zelf worden geen werkzaamheden uitgevoerd.

Indiener: 134

Indiener merkt op dat door de aanleg van een nevengeul ter hoogte van het Elbagebied de visvijvers in dat gebied niet meer bereikbaar zijn. In de stukken wordt volgens indiener niets gesteld over het bereikbaar houden van die visvijvers of het zoeken naar vervangende visvijvers.

De visvijvers te Elba zullen in de toekomstige situatie inderdaad niet meer altijd bereikbaar zijn. Na uitvoering van het Grensmaasproject nemen de mogelijkheden voor vissers, zij het soms in geringe mate, wel toe. In de huidige situatie kunnen vissers maar in beperkte mate met de auto bij de Maas komen. Uitvoering van het Grensmaasproject veroorzaakt hierin geen belangrijke verslechtering. Op sommige plekken komen parkeerplaatsen op redelijk korte afstand van de Maas, op andere plekken zal de Maas niet makkelijk per auto bereikbaar zijn. Het ontsluiten en doorsnijden van natuurgebieden voor autoverkeer is ongewenst. Bij het vaststellen van de breedte van de toegangshekken in het kader van het inrichtingsplan – dat na vaststelling van het POL Grensmaas opgesteld zal worden – zal rekening worden gehouden met de vissers en zal er overleg plaatsvinden met belanghebbenden. Er worden geen specifieke voorzieningen ten behoeve van de toegankelijkheid getroffen (steigers, paden).

Indiener: 134

Indiener merkt op dat bij de uitvoering van het project de Meerveldweg als verbindingsweg tussen enerzijds Grevenbicht/Schipperskerk en anderzijds Illikhoven/Visserweert/Roosteren vervalt en de weg Ruitersdijk deze functie voor een groot aantal jaren gaat overnemen. Deze Ruitersdijk dient zodanig te worden aangepast dat daarover veilig fietsverkeer mogelijk is.

De Ruitersdijk zal ook tijdens de uitvoeringsperiode geschikt zijn voor veilig fietsverkeer.

10.3 Leidingen

Indiener: 57

In de huidige situatie zijn de Vlaamse zomeroevers ter hoogte van Maasband (rivierkilometer 34,5 - 35,5) en opwaarts van Urmond (rivierkilometer 36 - 37) zwaar bedreigd. Hier ligt een aantal leidingen op enkele meters van de oevers en daarom verdient dit volgens indiener voor alle varianten de nodige aandacht. Pas na het hoogwater van januari 2003 is deze problematiek accuut geworden, maar niet beschreven in het MER Grensmaas.

Gezien de opleveringsdatum van het MER Grensmaas was het niet mogelijk de door indiener genoemde – toen zeer recente – problematiek in het MER Grensmaas te beschrijven. In het MER Grensmaas is uitgebreid onderzoek gedaan naar de effecten van het Grensmaasproject op de stroomsnelheden en waterstanden, zowel voor het Voorkeursalternatief 2003 als voor het Meest Milieuvriendelijk Alternatief als voor het Voorkeursalternatief 2003 in combinatie met de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties. Met name de stroomsnelheden zijn van belang voor het inschatten van risico's voor ongewenste erosie. Op het traject rivierkilometer 34,5 - 35,5 nemen de stroomsnelheden af ten gevolge van de nevengeul bij Maasband waardoor het risico van ongewenste erosie kleiner wordt. Op het traject rivierkilometer 36 - 37 is sprake van een beperkte toename van de snelheden. De verhoogde stroomsnelheden geven echter geen aanleiding om te veronderstellen dat er ongewenste oevererosie op zal treden aan de Vlaamse oever.

Op grond van bovenstaande valt het dus niet te verwachten dat een verslechtering van de huidige situatie zal ontstaan ten aanzien van de bescherming van de betreffende leidingen. Overigens is het grote belang van een goede bescherming van de leidingen is ons volstrekt duidelijk en de gevraagde bescherming van de leidingen zal worden gegarandeerd.

Indiener: 66

Indiener wijst op de aanwezige nutsvoorzieningen op de locatie Bosscherveld (plankaart 2 en 3 ontwerp-POL Grensmaas) en stelt dat, alvorens de werkzaamheden in het kader van het Grensmaasproject kunnen starten, de aanwezige nutsvoorzieningen moeten worden verlegd. De daarmee gepaard gaande kosten zullen voor rekening van de uitvoerder zijn. Indiener wil tevens graag een planning ontvangen van de werkzaamheden op genoemde locaties.

De aanwezige nutsvoorzieningen op de locatie Bosscherveld zullen voor de uitvoering van de werkzaamheden in Bosscherveld verlegd worden. Dit is beschreven in paragraaf 6.4.4 van het MER Grensmaas. Een gedetailleerde planning van de werkzaamheden wordt bekend bij de vergunningverlening aan de uitvoerende partij, het Consortium Grensmaas. Dan is er ook inzicht in de daarmee gepaard gaande kosten. Deze kosten komen voor rekening van het Consortium Grensmaas. Er vindt een nadere uitwerking plaats van de plannen in overleg met indiener in het kader van het winningsgevecht maken van de betreffende locatie, zoals ook aangegeven in het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 74

Indiener stelt dat in het ontwerp-POL Grensmaas in paragraaf 1.3 bij 'uitgangspunten en hoofdlijnen van beleid' het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan (NVVP) niet is opgenomen. In het NVVP is het een en ander geformuleerd aangaande leidingen. Ook is het provinciaal beleid aangaande leidingstroken niet in het ontwerp-POL Grensmaas en MER Grensmaas verwoord. Indiener verzoeken de genoemde items op te nemen als beleidsuitgangspunten en te verwerken in het POL Grensmaas.

Het POL Grensmaas moet worden beschouwd als een aanvulling (deels een uitwerking of nadere detaillering) op het POL (2001) en beoogt het bereiken van de doelstellingen van het Grensmaasproject. Op onderdelen wordt met het POL Grensmaas het POL (2001) gewijzigd. In het POL Grensmaas staat nadrukkelijk aangegeven waar het POL Grensmaas leidt tot wijzigingen ten opzichte van het POL (2001). Daar waar het POL Grensmaas niet leidt tot wijzigingen in de vorm van aanvulling, uitwerking of nadere detaillering van het POL (2001) blijft onverkort het beleid uit het POL (2001) van toepassing. Het beleid uit het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan is overgenomen in het POL (2001). Daarnaast is het beleid met betrekking tot leidingen en leidingstroken opgenomen in de nog steeds vigerende Streekplanuitwerking Leidingen. Ook dit beleid is nog onverkort van toepassing. Gezien het voorgaande wordt het beleid uit het NVVP en het POL (2001) niet in het ontwerp-POL Grensmaas overgenomen.

Indiener: 74

Indiener stelt als eigenaar en/of beheerder van leidingen dat in paragraaf 1.3 van het ontwerp-POL Grensmaas het woord 'tracé' vervangen zou moeten worden door 'leidingstroken'. Tevens verzoekt de indiener de bestaande te handhaven en de nieuwe te realiseren leidingstroken (inclusief grensoverschrijdingspunten) aan te geven op de kaartbeelden van het POL Grensmaas.

Overeenkomstig het verzoek van indiener hebben wij in de hoofdlijn van beleid ten aanzien van hoofdleidingen het woord 'tracés' vervangen door 'strook voor nationale hoofdleidingen'. In het POL Grensmaas is alleen het beleid in het kader van het Grensmaasproject opgenomen. De te verplaatsen hoofdleiding naar de nieuw aan te leggen strook voor nationale hoofdleidingen bij Meers valt daaronder. De bestaande te handhaven hoofdleidingen nemen wij niet op op de plankaart van het ontwerp-POL Grensmaas, ook al zullen een aantal van deze leidingen in het kader van het Grensmaasproject verdedigd oftewel beschermd worden tegen erosie door de rivier. Het beleid ten aanzien van deze hoofdleidingen is opgenomen in het POL (2001). Verder zijn richtlijnen opgenomen opgenomen in de Handleiding Bestemmingsplannen van de provincie Limburg en in de Streekplanuitwerking Leidingen.

Indiener: 74

In het ontwerp-POL Grensmaas (p. 41) wordt gesteld dat de begrenzing van de onvergraven natuurgebieden heeft plaatsgevonden in afweging met andere functies, met name landbouw. De leidingstroken worden veelal gesitueerd in onvergraven gebieden, zoals voor de locaties Meers-Urmond, Maasband en Urmond. Indiener stelt dat het toestaan van natuur(ontwikkeling) in de onvergraven gebieden tegenstrijdig is met de functionaliteit leidingstrook. De leidingstrook dient juist vrij te blijven van ontwikkelingen (natuur) welke de integriteit van de leiding zouden kunnen aantasten. Voor bestaande natuur geldt dat deze dient te worden verwijderd

om dezelfde reden. Indiener verzoekt in de plantekst op te nemen dat ter plaatse van de functie leidingstrook natuurontwikkeling niet is toegestaan. Dit acht indiener noodzakelijk om de integriteit van de leidingen(stroken) te waarborgen. Tevens dient de bereikbaarheid ten behoeve van inspectie en onderhoud van de leidingen en leidingstroken te zijn gegarandeerd. Indiener verzoekt om voldoende garanties af te geven opdat de integriteit van de leidingen gewaarborgd is. Daarnaast wijst indiener erop dat de leidingen(stroken) grensoverschrijdend zijn. Om die reden kunnen ingrepen in Nederland gevolgen hebben op Belgisch grondgebied. Mogelijke erosie aan Belgische zijde zou de leidingen welke parallel aan de Maas zijn gelegen in gevaar kunnen brengen. Indiener stelt dat overleg dient plaats te vinden over bescherming van de leidingen die blijven liggen.

Wij voldoen aan het verzoek van indiener door op de pagina's 69, 73, 78 en 80 van het ontwerp-POL Grensmaas aan te geven dat ter plaatse van leidingstroken aangepast beheer van de natuurontwikkeling noodzakelijk is om de integriteit van de leiding te handhaven, en dat de bereikbaarheid ten behoeve van inspectie en onderhoud van leidingen en leidingstroken gegarandeerd dient te zijn. Overigens dienen gemeenten in hun bestemmingsplannen een adequate regeling op te nemen die de bereikbaarheid en veiligheid van de leidingen waarborgt.

In een aantal gevallen zal het nodig zijn om bestaande leidingen te beschermen tegen erosie door de rivier, omdat het risico hierop groter kan worden door de rivierversuiming. De noodzaak hiertoe en de wijze van verdediging zal nader worden onderzocht door het Consortium Grensmaas in het kader van de vergunningverlening (aan de hand van berekeningen), in overleg met indiener. Dit geldt eveneens voor de leidingen op de Vlaamse oever. Mogelijk erosiegevaar van de leidingen mag door het Grensmaasproject niet groter worden dan in de huidige situatie.

Ons zijn geen gevallen bekend van bestaande natuur die de integriteit van hoofdleidingen in gevaar zou brengen.

Indiener: 74

Indiener verwijst naar hetgeen in het ontwerp-POL Grensmaas (pp. 69) is gesteld over leidingen bij de locatie Aan de Maas (plankaart 5a en 5b). Indiener stelt dat het hier twee leidingen betreft die zijn gelegen in de geplande weerdverlaging, namelijk de ARG-leiding en de MVC-leiding.

Het is ons bekend dat de betreffende hoofdtransportleiding uit de door indiener genoemde leidingen bestaat.

Indiener: 74

Indiener verwijst naar hetgeen in het ontwerp-POL Grensmaas is gesteld over leidingen bij de locatie Meers (p. 72 en plankaart 6, 7a en 7b), de locatie Maasband (p. 75 en plankaart 8) en de locatie Urmond (p. 78 en plankaart 9). Indiener merkt op dat daar waar de leidingstrook parallel is gelegen aan de kade, sprake is van een stabiliteitszone conform NEN 3650/3651. Deze normen worden als eis gesteld door het waterschap Roer en Overmaas, hetgeen inhoudt dat de leidingstrook niet direct tegen de kade gesitueerd kan worden. Tussen de teen van de kade en de geprojecteerde leidingenstrook dient een zone te worden vrijgehouden van circa 11 m welke de kaden beschermt. Tevens wijst de leidingbeheerder erop dat binnen het proefproject Meers een diepwatergeul is geprojecteerd welke het realiseren van een leidingenstrook ter plaatse onmogelijk maakt. Hij verzoekt het college van Gedeputeerde Staten dit op te lossen.

De NEN normen en eisen van het waterschap Roer en Overmaas zijn bekend en er is rekening mee gehouden in het ontwerp van het Grensmaasproject. Over het grootste deel is een afstand van circa 11 m aangehouden tussen kade en leidingstrook. Alleen ten noorden van de firma l'Ortye was onvoldoende ruimte. Met behulp van een kunstwerk kan daar toch de volledige 45 m (de minimale breedte van de strook voor hoofdleidingen) gebruikt worden met inachtneming van de eisen van het waterschap. De bouw van dit kunstwerk vormt onderdeel van het Grensmaasproject.

Indiener: 74

Specifieke aandacht wordt gevraagd voor de situatie bij de locatie Urmond (p. 78 en plankaart 9), waar het PALL, C3 en reserve leidingentracé niet is aangegeven. De leidingen zijn gelegen binnen een bestaande nationale leidingenstrook en het grensoverschrijdingspunt. Het betreft hier volgens indiener meerdere leidingen gelegen in een zinkerbundel. Ook de ten zuiden van de PALL gelegen afvoerleiding van de DSM-zuivering is niet aangegeven op de kaart en opge-

nomen in de tekst. Indiener verzoekt het College van Gedeputeerde Staten contact op te nemen met DSM.

Indiener stelt daarnaast dat volgens p. 77 ter plaatse van de PALL, C3 en reserve leidingen geen rivierverruiming plaatsvindt. Op deze wijze ontstaat een flessenhals. Derhalve zullen de bodems en de oevers beschermd moeten worden met grovere stortsteen. Hiervoor dient de rivierbedding eerst te worden uitgediept om ruimte te maken voor een laag stortsteen. Het bodemniveau mag niet hoger komen te liggen dan het huidig niveau.

Het is ons bekend dat de betreffende hoofdtransportleiding uit de door indiener genoemde leidingen bestaat. In het ontwerp-POL Grensmaas is alleen het beleid in het kader van het Grensmaasproject opgenomen. De te verplaatsen hoofdleiding naar de nieuw aan te leggen strook voor nationale hoofdleidingen bij Meers valt daaronder. De bestaande te handhaven hoofdleidingen nemen wij niet op op de plankaart van het ontwerp-POL Grensmaas, ook al zal een aantal van deze leidingen in het kader van het Grensmaasproject verdedigd ofwel beschermd worden tegen erosie door de rivier. Het beleid ten aanzien van deze hoofdleidingen is opgenomen in het POL (2001). Verder zijn richtlijnen opgenomen in de Handleiding Bestemmingsplannen van de provincie Limburg en in de Streekplanuitwerking Leidingen.

Het is ons bekend dat er meerdere zogenaamde outfalls in het gebied aanwezig zijn, waaronder die van DSM, die aangepast moeten worden in het kader van het Grensmaasproject. Indien de leiding ingekort of omgelegd moet worden om ruimte voor de rivier te maken, zal door het Consortium Grensmaas in overleg met de eigenaar een uitvoeringswijze opgesteld worden. De uitvoeringswijze wordt vastgelegd in het kader van de vergunningverlening.

In een aantal gevallen zal het inderdaad nodig zijn om bestaande leidingen te beschermen tegen erosie door de rivier, omdat het risico hierop groter kan worden door de rivierverruiming. De noodzaak hiertoe en de wijze van verdediging zal nader worden onderzocht door het Consortium Grensmaas in het kader van de vergunningverlening (aan de hand van berekeningen), in overleg met indiener. Mogelijk erosiegevaar van de leidingen mag door het Grensmaasproject niet groter worden.

Indiener: 74

Indiener heeft algemene bedenkingen bij de paragrafen 4.6.2, 4.6.3 en 4.6.4 van het ontwerp-POL Grensmaas. Zij stellen dat beschikbare resultaten van onderzoek aangaande de items archeologie, historische geografie en visueel-ruimtelijke verschijningsvorm er toe zou kunnen leiden dat de voorgestelde leidingstroken qua ruimtebeslag worden beperkt. Indiener stelt dat in de plantekst de implicaties die hieruit kunnen voortkomen zijn verwerkt. Zij gaan ervan uit dat binnen de locatie (onvergraven gebied) geen zaken zijn aangetroffen welke het gebruik van de leidingstrook zouden belemmeren of onmogelijk maken.

De beschikbare resultaten van de verschillende onderzoeken hebben geen resultaten opgeleverd die erop duiden dat de genoemde aspecten de functie van de nieuw aan te leggen strook voor nationale hoofdleidingen bij Meers wezenlijk zullen belemmeren.

Indiener: 84

Indiener is eigenaar/beheerder van leidingen in het projectgebied en stelt dat bij de locatie Maasband (plankaart 8) en de locatie Urmond (plankaart 9) van het ontwerp-POL Grensmaas geen rekening is gehouden met de ligging van haar leidingen. Dit betreft met name de leiding voor de uitstroom van de Integrale Afvalwater Zuiveringsinstallatie. Indiener verzoekt het college van Gedeputeerde Staten dan ook bij de vaststelling van het POL Grensmaas hiermee rekening te houden. Zij wil garanties voor een ongestoorde ligging van deze leiding, om lozing van (gezuiverd) proces- en afvalwater te kunnen continueren.

Het is ons bekend dat er meerdere zogenaamde outfalls in het gebied aanwezig zijn, waaronder die van indiener, die aangepast moeten worden in het kader van het Grensmaasproject. Indien de leiding ingekort of omgelegd moet worden om ruimte voor de rivier te maken, zal door het Consortium Grensmaas in overleg met indiener een uitvoeringswijze opgesteld worden, waarbij lozing van (gezuiverd) proces- en afvalwater gecontinueerd kan worden. De uitvoeringswijze wordt vastgelegd in het kader van de vergunningverlening.

Indiener: 104

Indiener stelt dat ter hoogte van zijn percelen pijpleidingen bevinden. Deze zullen als gevolg van de geplande ontgrondingen omgelegd dienen te worden, waarschijnlijk deels naar zijn akkerpercelen. Dit zal de bedrijfsvoering in ernstige mate belemmeren.

Er wordt slechts een hoofdleiding omgelegd in het Grensmaasproject en dat is de LAL leiding die bij Meers de rivier kruist. Deze leiding wordt omgelegd in terrein dat verworven zal worden voor het Grensmaasproject. Indiener zal hierdoor geen schade ondervinden. Mogelijk moeten nog nutsleidingen over een of meerdere van de terreinen van indiener aangelegd worden. Indien dit het geval is zal dit in nauw overleg met indiener gebeuren.

Indien sprake zou zijn van schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 113

Er wordt opgemerkt dat de rivierkruisende leidingenstrook die verlegd zal worden naar een nieuwe nationale leidingenstrook van 45 m geen onderdeel vormde van het Voorkeursalternatief 1998. Deze ingreep is naar mening van indiener fysiek en financieel van grote omvang, terwijl deze niet is opgenomen onder het hoofd 'belangrijke verschillen met Voorkeursalternatief 1998'. Indiener verzoekt deze omvangrijke en ingrijpende wijziging ten opzichte van het Voorkeursalternatief 1998 te benoemen.

Ook in de voorkeursaanpak uit 1998 was sprake van het omleggen van (toen zelfs meerdere) hoofdleidingen over een gewijzigd tracé. Nu gaat het slechts om één leiding. Vermelding onder het hoofd 'belangrijke verschillen met de Voorkeursaanpak 1998' achten wij dan ook niet juist.

Indiener: 138

Indiener merkt op dat in de huidige plannen ook in een vernieuwde loop van de internationale leidingenstraat is voorzien. Deze nieuwe ligging levert een strook onvergraven natuur op de rand van de weerdverlaging op. Hij stelt dat daarmee de strook in de gevarenzone ligt omdat de rivier in deze strook zichzelf mag modelleren. Indiener biedt aan te onderzoeken of een ligging van deze leidingstrook mogelijk is direct buiten de kade. Dit betekent volgens hem slechts een geringe vergroting van de leidingenlengte. De dekgrondberging kan de nu geplande onvergraven strook innemen en blijft in volume even groot. Door de leidingstrook met doorlatende grond af te dekken ontstaat een uittree mogelijkheid voor grondwater buiten de kade.

Het verschuiven van de dekgrondberging Meers heeft als nadelen:

- *Vergroting van de leidinglengte;*
- *Er komt een strook onvergraven grond dwars door de dekgrondberging;*
- *De dekgrondberging komt direct naast de rivier te liggen;*
- *Wegens de veiligheidsvoorschriften voor kaden moet met extra afstand tot de kade gerekend worden.*

Ook zal de rivier bij het innemen van de leidingstrook door de dekgrondberging zich ter plekke niet kunnen modelleren omdat dekgrondbergingen niet mogen eroderen. Daarom is ervoor gekozen de leidingstrook op de nu geplande locatie te leggen, en indien nodig tegen eroderen te beschermen. Het uittreden van grondwater (bij doorlatende afdekking) zal niet plaatsvinden omdat de afwerkhoogte van de strook gelijk is aan het maaiveld in de omgeving.

11 Hinder

Indieners: 5, 13, 24, 32, 37, 42, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 61, 63, 64, 67, 70, 75, 87, 89, 91, 92, 93, 106, 114, 117, 121, 122, 127, 128, 137, 140, 143, 144, 145, 150, 153, 171, 173

11.1 Geluid, laagfrequent geluid en trillingen

Algemeen

In hoofdstuk 6 van het MER Grensmaas is ingegaan op de activiteiten met betrekking tot de uitvoering van het Grensmaasproject, waardoor een beeld verkregen kan worden van de tussentijdse effecten en hinder die de uitvoering van het project met zich meebrengt.

De uitvoeringswijze wordt niet in het POL Grensmaas geregeld. Tijdelijke effecten die zullen optreden als gevolg van de werkzaamheden tijdens de uitvoering van het Grensmaasproject zijn daarom in het MER slechts beperkt in beeld gebracht. Het MER Grensmaas is een zogenaamd locatie-MER is, dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. Dit betekent dat in het MER Grensmaas het accent ligt op de ruimtelijke aspecten van het project, en vooral ingaat op de blijvende effecten van het Grensmaasproject die na uitvoering van het project zullen optreden. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project komen in de eerste plaats in de uitvoeringsovereenkomst met de uitvoerder aan bod, en in de tweede plaats in de diverse vergunningen. Het betreft aspecten die in ieder geval apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. De vergunningsprocedure met alle afwegingen start na de vaststelling van het POL Grensmaas. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen. De uitvoering zal in alle gevallen plaatsvinden binnen de wettelijke normen.

Door uitvoering van het project is het mogelijk dat schade optreedt. In Deel III-paragraaf 6.1 is kort ingegaan op de schaderegeling.

Ondanks bovenstaande is in het MER Grensmaas wel aandacht besteed aan hinderaspecten die tijdens de uitvoering kunnen optreden, mede gezien het aantal inspraakreacties dat is ingediend op de Startnotitie m.e.r. Grensmaas. Er is in het MER Grensmaas uitgegaan van gangbare uitvoeringsmethoden. De uiteindelijke uitvoeringsmethode is – zoals aangegeven – nog niet bekend. Op deze wijze is een beeld geschetst van de te verwachten hinder en is aannemelijk gemaakt dat uitvoering van het Grensmaasproject mogelijk is binnen de wettelijke kaders.

Door de overheid is in het kader van zelfrealisatie overleg gepleegd met het Consortium Grensmaas over de uitvoering van het Grensmaasproject. Het is de intentie dat het Consortium Grensmaas conform de concept-uitvoeringsovereenkomst alle locaties behalve de locatie Roosteren (deze locatie wordt door Rijkswaterstaat uitgevoerd) integraal en budgetneutraal zal uitvoeren. Het Consortium Grensmaas heeft ten behoeve van de concept-uitvoeringsovereenkomst een uitvoeringsplan opgesteld welke onderdeel uitmaakt van de intentieverklaring met de overheid. Dit concept uitvoeringsplan beschrijft een gangbare uitvoeringsmethode, welke ook reeds in het MER Grensmaas uit 1998 beschreven is. Ook is in deze uitvoeringsmethode rekening gehouden met de wensen van de bewoners, die besproken zijn in verschillende overleggen. Deze uitvoeringsmethode heeft de basis gevormd voor het m.e.r.-onderzoek, en vormt ook de basis voor onze reactie op de ingediende bedenkingen. Inmiddels zijn concept-vergunningaanvragen ingediend door het Consortium Grensmaas. Bij de beantwoording van de bedenkingen is echter uitgegaan van de informatie die bekend was voordat de vergunningaanvragen zijn ingediend.

Uit het MER is gebleken dat de aanleg van de dekgrondberging op de locatie Itteren negatieve grondwatereffecten kan veroorzaken in delen van Bunde en waarbij mitigatie dan wel compensatie niet direct voor de hand liggen. Vandaar dat voor de dekgrondberging te Itteren momenteel wordt onderzocht of een ontwerpwijziging op het Voorkeursalternatief 2003 doorgevoerd moet worden. In het onderstaande is (nog) uitgegaan van het Voorkeursalternatief 2003.

Inleiding

De bedenkingen die zijn geuit en betrekking hebben op geluid, laag frequent geluid en trillingen vertonen voor een groot deel gelijkenissen. Vandaar dat hieronder een nadere toelichting is gegeven op het onderzoek naar deze aspecten. In een aantal vragen wordt vervolgens naar deze inleiding verwezen.

De hinderaspecten geluid, laagfrequent geluid en trillingen zijn beschreven in het achtergronddocument 9 Hinder. Voor de beoordeling van het aspect geluid is de Handreiking Industrielawaai en Vergunningverlening, gepubliceerd in 1999, het primaire uitgangspunt. In het kader van het MER Grensmaas is de geluidsbelasting die optreedt gedurende de uitvoering van de werken onderzocht teneinde vast te kunnen stellen of de activiteiten binnen het gehele Grensmaasgebied binnen de wettelijke normstelling kunnen worden uitgevoerd. Uit het achtergronddocument 9 Hinder blijkt dat de optredende geluidbelasting niet hoger zal zijn dan toelaatbare geluidbelasting volgens wettelijke normstellingen.

In het kader van de akoestische berekeningen welke ten grondslag lagen aan het achtergronddocument 9 Hinder zijn voor alle relevante beoordelingsposities rondom locaties inventarisaties uitgevoerd. Voor de beoordeling van de geluidsbelasting op de gevels van woningen, bij woonwijken, kernen van dorpen steden of zelfs complete woongebieden is het noodzakelijk de eerste-lijnsbebouwing te beschouwen, zijnde die woningen of woonwijken die het dichtst bij de uitvoeringslocatie zijn gelegen en waarvan gedurende het onderzoek is gebleken dat deze relevant zijn voor de beoordeling. Hiervoor zijn bij de locaties alle aanwezige woonlocaties geïnventariseerd. Eerste-lijnsbebouwing of locaties waarvan gedurende het onderzoek is gebleken dat deze relevant zijn voor de beoordeling zijn vervolgens in het achtergronddocument 9 Hinder opgenomen. Dit betekent dat niet genoemde locaties daarmee niet relevant zijn gebleken voor de beoordeling in het kader van het MER Grensmaas.

Niet genoemde locaties zijn dus in het kader van het onderzoek wel beoordeeld maar niet relevant gebleken voor de beoordeling in het kader van het MER Grensmaas. In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een gedetailleerder niveau dan thans in het MER Grensmaas is gedaan en op basis van de uiteindelijke definitieve uitvoeringsmethode. Dan zullen individuele woningen en woonwijken nader benoemd worden, alsmede zeer specifieke zaken zoals bijvoorbeeld de exacte ligging van werkwegen. In het vergunningentraject wordt ook eenduidig vastgelegd welke woningen, uitgaande van het gestelde in hoofdstuk 5.1 van het achtergronddocument 9 Hinder, uiteindelijk als solitaire woningen dienen te worden beschouwd.

Door het bevoegd gezag zal bij de vergunningverlening tevens vastgelegd worden hoe met cumulatieve aspecten (bijvoorbeeld cumulatieve geluidsbelastingen van alle activiteiten) omgegaan zal worden en of het op bepaalde locaties noodzakelijk is de huidige situatie nader in beeld te brengen door het achtergrondgeluidniveau te bepalen. Zo zal ook in het vergunningentraject nader bekeken worden in hoeverre de duurtijd van de hinder aanleiding geeft voor een aanscherping van de normstelling en of bepaalde saneringssituaties aanleiding geven om niet uit te gaan van de bestaande (=vergunde) toestand, maar van een situatie na sanering.

Het gebruik van containers of op te richten wallen als tijdelijke geluidsafscherming blijkt in de praktijk een doeltreffende maatregel te zijn. In het MER Grensmaas zijn dergelijke maatregelen in algemene zin beschouwd en moeten niet worden gezien als vaststaande maatregelen. In de akoestische onderzoeken in het kader van de vergunningverlening zal specifiek ingegaan worden op te treffen geluidreducerende maatregelen.

Een waardedaling van onroerend goed waarvan de geluidbelasting als kennelijke oorzaak moet worden aangewezen is in verband met de tijdelijkheid van de werken niet opportuun.

Indieners: 5, 13, 24, 32, 53, 55, 61, 67, 70, 91, 150

Indieners maken bezwaar tegen de plannen omdat deze leiden tot langdurige geluidsoverlast die de rust, het wooncomfort en de leefbaarheid aantast. Indieners 14 en 32 refereren in dit kader aan informatie van het gemeentebestuur Meerssen waaruit blijkt dat uitvoering van het Grensmaasproject met name bij westelijke en noordwestelijke wind overlast door geluid en stof kan opleveren. Indieners 53, 54 en 150 vrezen met name geluidsoverlast als gevolg van afgravingen en grindtransporten. Indiener 24 vreest tevens voor waardedaling van onroerend goed. Indiener 67 merkt aanvullend op dat op zeer korte afstand van de woning (minder dan

100 m) stroomgeulverbreding en weerdverlaging uitgevoerd worden. Tevens zullen dumpertrucks met afgegraven materiaal van locatie Grevenbicht naar de verwerkingsinstallatie bij Trierveld de woning op zeer korte afstand passeren. Indiener 91 stelt dat er in tegenstelling tot de uitspraken in het ontwerp-POL Grensmaas geen sprake is van een evenredige lastenverdeling over het Grensmaasgebied. De grenswaarden van de hinderaspecten gedurende de uitvoeringsperioden en de eventuele nasleep zijn voor indiener en zijn gezin te hoog en te belastend.

Indiener 67 is woonachtig in Grevenbicht. De ontgraving en verwerking zal hier slechts 1 jaar duren, waardoor geen sprake zal zijn van langdurige geluidsoverlast. Indiener 91 is woonachtig in Schipperskerk en zal mogelijk hinder kunnen ondervinden van de ontgraving en verwerking van de locatie Koeweide die 8 jaar zal duren. De begrenzingen van de dekgrondbergingen Slapersdijk en Trierveld zijn in het Voorkeursalternatief 2003 echter aangepast aan de geluidsnormen. Bovendien zal hier natte verwerking plaatsvinden. De keuze voor natte verwerking van het zandig grind van de locaties Nattenhoven, Grevenbicht, Koeweide en Visserweert op de locatie Koeweide is gemaakt op grond van onder andere de mogelijkheid voor de aanleg van werkwegen om de dekgrond van de verschillende locaties naar de locaties Trierveld en Slapersdijk te vervoeren en om het zandig grind van genoemde locaties naar het Trierveld te vervoeren met een minimum aan hinder. Uit het achtergronddocument 9 Hinder blijkt dat de geluidmissie veroorzaakt door de verwerkingslocatie Trierveld (in het document aangeduid door Schipperskerk) voldoet aan de wettelijke normen. De overige indieners van deze bedenking zijn woonachtig in Bunde. De te ontgraven locatie die het dichtst nabij Bunde is gelegen betreft de locatie Itteren. De totale duur van afgraving en verwerking van het toutvenant bedraagt hier 5 jaar. Ook hier wordt het toutvenant nat verwerkt. Uit de berekeningen uit het achtergronddocument 9 Hinder blijkt dat voor alle rekenpunten (waaronder Bunde) de maximale grenswaarde van 60 dB(A) gerespecteerd wordt.

Voor de beantwoording van de overige aspecten verwijzen wij naar de inleidende tekst van deze paragraaf.

Indiener: 44

Indiener stelt dat de uitgangspunten van de akoestische rapportages te optimistisch zijn. Indiener wil een reëlere benadering:

- **Uitgangspunt moet zijn de streefwaarde van 50 dB(A). Pas ten tijde van de vergunningverlening kan het niveau verhoogd worden richting, of tot een maximum. Dit is ook conform de 'ministeriële circulaire natte grindwinningen'.**
- **In de hinderbeleving toetsen aan achtergrondniveaus en niet alleen een vergelijking maken tussen de varianten.**
- **In de afwegingen ook kijken naar de cumulatie van geluid.**
- **Bij de gebiedskarakteristieken uitgaan van de situatie na sanering industrielawaai.**

Zoals in de inleiding is aangegeven is voor de beoordeling van het aspect geluid de Handreiking Industrielawaai en Vergunningverlening als uitgangspunt genomen. In deze Handreiking is een verwijzing opgenomen naar de 'ministeriële circulaire natte grindwinningen'. In het kader van het MER Grensmaas is de geluidsbelasting die optreedt gedurende de uitvoering van de werken onderzocht teneinde vast te kunnen stellen of de activiteiten binnen het gehele Grensmaasgebied binnen de wettelijke normstelling kunnen worden uitgevoerd. Wij gaan daarbij uit van een maximale grenswaarde als uiterste toetsingswaarde. De streefwaarde van 50 dB(A) wordt waar mogelijk gerespecteerd. In de samenvatting van hoofdstuk 5.3 van het achtergronddocument 9 Hinder is de streefwaarde van 50 dB(A) aangegeven. Het uitgangspunt is dan ook deze streefwaarde. Waar deze waarde niet behaald kan worden, is het mogelijk een hogere waarde te verlenen. Wij onderschrijven het standpunt van indiener dat ten tijde van de vergunningverlening de uiteindelijke normstelling wordt bepaald. In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een veel hoger detailniveau dan thans in het MER Grensmaas is gedaan. Door het bevoegd gezag zal dan vastgelegd worden hoe met cumulatieve aspecten (bijvoorbeeld cumulatieve geluidsbelastingen van alle activiteiten) omgegaan zal worden en of het op bepaalde locaties noodzakelijk is de huidige situatie nader in beeld te brengen door het achtergrondgeluidniveau te bepalen.

Met betrekking tot de bestaande industrieterreinen in de autonome ontwikkeling blijkt uit het MER Grensmaas dat de geluidsuitstraling niet zal wijzigen. De reden hiervoor is enerzijds dat voor alle industrieterreinen de sanering industrielawaai is afgerond, waardoor geen relevante verlaging meer zal optreden en anderzijds omdat het vigerende beleid erop gericht is om een toename van de geluidsuitstraling door industrieterreinen te vermijden. Een aantal industrieterreinen is weliswaar gelegen binnen het onderzoeksgebied, maar hun geluidsuitstraling is te gering

of wordt volledig overschaduwd door andere industrieterreinen. Deze terreinen zijn in de beschrijving van de autonome ontwikkeling derhalve niet meegenomen. Zoals hiervoor aangegeven zal in het kader van de vergunningverlening de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een gedetailleerder niveau dan thans in het MER Grensmaas is gedaan. Dan zal ook dit aspect nogmaals worden beschouwd.

Indiener: 52

Indiener wil het optreden van meerdere geluidsbronnen tegelijkertijd, waarbij voor elk van de geluidsbronnen een eigen toetsingskader geldt, doorgerekend zien voor de geluidbelasting richting woningen waarna een vergelijking moet worden gemaakt met een normwaarde vanuit een geïntegreerd toetsingskader.

Zoals in de inleiding is aangegeven zal de geluidsbelasting in het kader van de vergunningverlening in nader detail worden onderzocht. Dan zullen individuele woningen en woonwijken nader benoemd worden, alsmede zeer specifieke zaken zoals bijvoorbeeld de exacte ligging van werkwegen. Door het bevoegd gezag zal dan tevens vastgelegd worden hoe met cumulatieve aspecten (bijvoorbeeld cumulatieve geluidsbelastingen van alle activiteiten) omgegaan zal worden.

Indiener: 52

Intentie van de initiatiefnemer van het Grensmaasplan is om als referentiekader niet de nulsituatie (huidige situatie plus autonome ontwikkeling) te gebruiken aangezien de hinder geen permanent maar een tijdelijk karakter heeft. Indiener erkent dit niet-permanente karakter, doch wil benadrukken dat, aangezien voor de locatie Koeweide/Trierveld een winperiode staat van minstens 8 jaar plus een voorbereidingsfase en een periode van afronding van circa 1 jaar, de tijdelijkheid van de hinder wel behoorlijk lang is en dat het derhalve niet verkeerd zou zijn de duurtijd van de hinder mee te nemen in de vaststelling van de toelaatbare hinderlimieten.

Door het bevoegd gezag zal vastgelegd worden of het op bepaalde locaties noodzakelijk is de huidige situatie nader in beeld te brengen door het achtergrondgeluidniveau te bepalen. In het vergunningstraject zal door het bevoegd gezag een definitieve normstelling worden vastgesteld waarbij onder andere de duurtijd in ogenschouw wordt genomen.

Indiener: 52

Indiener protesteert tegen het niet verstrekken van het TNO-rapport over laag frequent geluid en trillingen. Indiener wil zich namelijk een beeld kunnen vormen over de schades die afgelopen jaren sinds de start van het Stevolproject zijn ontstaan aan woningen in Stevensweert en Ohé en Laak. Diverse rapporten van Haskoning betreffende dit project hebben weliswaar geen relatie aangetoond tussen trillingen of zettingsfenomenen en de schade aan de woningen. Indiener acht het toch hoogst opmerkelijk dat in een relevante tijd en plaats zoveel schades zijn geconstateerd. De provincie heeft dan ogenschijnlijk aangetoond waar het niet aan ligt, onduidelijk is waar de zeer opmerkelijke en ongewone schades dan wel vandaan komen. Indiener heeft dan ook zijn bedenkingen bij de representativiteit van de door TNO in 2002 uitgevoerde metingen aan baggerschepen. Deze bedenkingen kunnen worden weggenomen indien de TNO-resultaten worden vergeleken met relevant internationaal (onder andere Belgisch) onderzoek.

Het specifiek genoemde TNO-rapport heeft gediend als de basis voor de vaststelling van de normstelling voor laag frequent geluid, geluid en bodemtrillingen door Gedeputeerde Staten (in mei 2003). Sinds deze vaststelling is het rapport openbaar.

De genoemde rapporten van Haskoning hebben geen relatie aangetoond tussen trillingen en zetting bij Stevol. De door indiener aangegeven oorzaken van schades zijn ons niet bekend. Indiener maakt niet duidelijk welke redenen er zijn om bedenkingen te plaatsen bij de representativiteit van de door TNO in 2002 uitgevoerde metingen aan baggerschepen zodat een reactie ofwel correctie niet mogelijk is.

Indieners: 52, 56

In achtergronddocument 9 Hinder wordt aangegeven dat onder meer is gerekend met het door de provincie toegestane geluidsbronvermogen van 116 dB(A), een en ander zoals vastgelegd in het Programma van Eisen. Door in het MER Grensmaas toch ook te rekenen met hogere bronvermogens, volgend uit de gemeten hogere bronvermogens van bestaande installaties conform tabel 1 uit het achtergronddocument, wordt toch weer de deur op een kier gezet om ho-

gere bronvermogens toe te staan. Dit is volgens indieners uiterst verleidelijk daar in dat geval voor het Consortium Grensmaas de mogelijkheid wordt geboden om bestaand materieel opnieuw in te zetten. Antwoorden van De Maaswerken in de gebiedscommissie van 31 maart 2003 sterken ons in ons vermoeden dat zal worden geneigd naar het loslaten van de 116 dB(A)-eis als het bedrijfsleven maar even tegensputtert.

Indieners willen onverkort vasthouden aan de 116 dB(A)-eis ten aanzien van het geluidsbronvermogen en aangetoond zien dat met 116 dB(A) inderdaad het ALARA-principe is toegepast.

De reden voor de variantberekening met een variatie in het bronvermogen is gelegen in het feit dat de commissie MER Grensmaas in haar richtlijnen heeft geadviseerd de consequenties van de spreiding in bronsterkten nader te onderzoeken. Dit advies is door ons overgenomen in de richtlijnen voor het MER zoals deze op 24 september 2002 door ons zijn vastgesteld. Daarom is de consequentie van een positieve spreiding (zijnde een hoger bronvermogen) vanuit akoestisch oogpunt in beeld gebracht. Het is mogelijk om bestaand materieel opnieuw in te zetten zolang wordt voldaan aan het bronvermogen van 116 dB(A) (al dan niet door middel van bijvoorbeeld maatregelen of andere voorzieningen). Deze waarde is vastgelegd in de conceptuitvoeringsovereenkomst. Het bronvermogen van 116 dB(A) vormt het uitgangspunt voor het maximaal toegestane bronvermogen van in te zetten materieel. Het ALARA-principe staat los van een getalsmatige aanduiding. Immers, indien er in de tijd aanvullende technieken beschikbaar zijn, dienen deze geïmplementeerd te worden binnen het in de Wet milieubeheer geldende kader van het ALARA-beginsel.

Indieners: 52, 56

Voor indiener is het onvoldoende duidelijk welk toetsingskader dient te worden gehanteerd voor werkwegen. De uitleg in het achtergronddocument 9 Hinder lost deze onduidelijkheid niet op.

Paragraaf 5.1 van deel A van het achtergronddocument 9 Hinder vermeldt dat "Alle activiteiten die verband houden met de grindwinning getoetst dienen te worden aan de Circulaire Natte Grindwinning van 27 februari 1992". Deze activiteiten omvatten ook het verkeer op de werkwegen, voorzover zich dat binnen het gebied waar maatregelen worden getroffen, bevindt. Alleen verkeer dat zich niet op werkwegen binnen dat gebied bevindt, maar over een openbare weg voert, dient getoetst te worden aan het toetsingskader 'Circulaire geluidhinder veroorzaakt door het wegverkeer van en naar de inrichting (29 februari 1996, MBG 96006131)'. Binnen het Grensmaasproject zijn dat twee wegen: een weg nabij de locatie Roosteren en een weg nabij de locatie Meers.

Indieners: 52, 56

Ondanks dat hiervoor geen toetsingskader is vastgelegd achten indieners het redelijk dat grenswaarden ten aanzien van maximale geluidsniveaus worden vastgelegd voor verkeer van en naar de inrichting. Dit geldt in de ogen van indieners zowel op openbare wegen als op werkwegen.

Voor de beoordeling van het aspect geluid is de Handreiking Industrielawaai en Vergunningverlening, gepubliceerd in 1999, het primaire uitgangspunt. Het verkeer op de werkwegen, voorzover deze zich binnen het concessiegebied bevinden, dient op basis van de handreiking naast equivalente niveaus, ook te worden getoetst op maximale geluidsniveaus. In het achtergronddocument 9 Hinder is dit ook zo uitgevoerd. Er zijn dus grenswaarden voor maximale geluidsniveaus voor verkeer van en naar de inrichting voorzover zich dat op werkwegen bevindt.

De toetsing van maximale geluidsniveaus heeft geen betrekking op de geluidsbelasting als gevolg van het verkeer van en naar een inrichting, voor zover zich dat op de openbare weg bevindt. In de 'Circulaire geluidhinder veroorzaakt door het wegverkeer van en naar de inrichting (29 februari 1996, MBG 96006131)', welke voor dit aspect het toetsingskader vormt, wordt de toetsing van maximale niveaus uitgesloten.

Indieners: 52, 56

Indieners achten het aan de orde om een maximaal geluidsniveau vast te stellen voor het bronvermogen van de baggermolens. In het achtergronddocument 9 Hinder wordt aangegeven dat piekverhogingen als gevolg van emmertransport, schutzeven en grijperarm 5 tot 12 dB bedragen. Het equivalent bronvermogen bedraagt 116 dB(A).

Indieners stellen dat het bronvermogen van piekgeluiden niet meer mag bedragen dan 116+5 = 121 dB(A). Daarnaast stellen indieners het gezien de verwachte duurtijd van voornoemde acti-

viteiten merkwaardig te vinden dat deze geluidseffecten klaarblijkelijk niet zijn terug te vinden in het equivalente bronvermogen.

Voor de beoordeling van de maximale niveaus moet aangesloten worden bij het gestelde in de Handreiking Industrielawaai en Vergunningverlening. Hierin is aangegeven dat gestreefd dient te worden naar het voorkomen van maximale geluidsniveaus die meer dan 10 dB boven het equivalente geluidsniveau uitkomen. Piekverhogingen hebben geen relatie met equivalente bronvermogens in die zin dat deze daarin terug te vinden zouden moeten zijn. Piekverhogingen komen tot uitdrukking in de maximale geluidsniveaus.

Indieners: 5, 55

Uit de plannen blijkt duidelijk dat er tijdens de werkzaamheden geluidsoverlast wordt veroorzaakt. Verder blijkt dat de voorkeursgrenswaarde van 50 dB(A) voor vele woningen overschreden zal worden. Nergens wordt in de plannen concreet aangegeven hoeveel en welke woningen te maken krijgen met een overschrijding van de voorkeursgrenswaarde. Door te spreken in termen van solitaire woningen en woonkernen (>20 woningen) ontstaat geen duidelijk beeld over de omvang van de gebieden waar geluidsoverlast zal optreden. Het is voor de beeldvorming een wezenlijk verschil om te praten over >20 woningen of over complete woonwijken. In de documenten wordt nergens aangegeven hoeveel woningen te maken krijgen met geluidsoverlast. Daarnaast worden niet alle woonkernen waar geluidsoverlast zal optreden genoemd. Er wordt wel gesproken over Ingenopen en De Meer, maar de grotere nieuwbouwwijk De Burcht (Bunde) wordt niet genoemd.

Ook de in het achtergronddocument 9 Hinder gevoegde figuren 2 tot en met 6 geven volgens indiener geen goed beeld. In de legenda van deze figuren staat dat het bebouwingsgebied met een blauwe arcering is aangegeven. In de figuren zijn echter zeer belangrijke bebouwinggebieden die binnen de geluidsc contouren liggen niet ingetekend. Indieners vinden dit misleidend.

In het kader van de akoestische berekeningen welke ten grondslag lagen aan het achtergronddocument 9 Hinder zijn voor alle relevante beoordelingsposities rondom locaties inventarisaties uitgevoerd. Voor de beoordeling van de geluidsbelasting op de gevels van woningen, bij woonwijken, kernen van dorpen steden of zelfs complete woongebieden is het noodzakelijk de eerste-lijnsbebouwing te beschouwen, zijnde die woningen of woonwijken die het dichtst bij de uitvoeringslocatie zijn gelegen en waarvan gedurende het onderzoek is gebleken dat deze relevant zijn voor de beoordeling. Hiervoor zijn bij de locaties alle aanwezige woonlocaties geïnventariseerd. Eerste-lijnsbebouwing of locaties waarvan gedurende het onderzoek is gebleken dat deze relevant zijn voor de beoordeling zijn vervolgens in het achtergronddocument opgenomen. Dit betekent dat niet genoemde locaties daarmee niet relevant zijn gebleken voor de beoordeling in het kader van het MER Grensmaas. De geluidsberekeningen voor het MER Grensmaas geven op hoofdlijnen een beeld van de geluidsniveaus na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003. In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een gedetailleerder niveau dan thans in het MER Grensmaas is gedaan. Dan zullen individuele woningen en woonwijken nader benoemd worden, alsmede zeer specifieke zaken zoals bijvoorbeeld de exacte ligging van werkwegen. In het vergunningentrajec wordt ook eenduidig vastgelegd welke woningen, uitgaande van het gestelde in hoofdstuk 5.1 van het achtergronddocument 9 Hinder, uiteindelijk als solitaire woningen dienen te worden beschouwd. De figuren 2 t/m 6 achten wij niet misleidend, maar voldoende representatief voor het doel van het MER Grensmaas. Zoals in de inleiding is aangegeven zal de geluidsbelasting in het kader van de vergunningverlening in nader detail worden onderzocht. Dan zullen ook individuele woningen en woonwijken nader benoemd worden.

Indieners: 5, 55

In het achtergronddocument 9 Hinder wordt gesteld dat zodra de schepen die zorgdragen voor afvoer over water op het kanaal varen, ze onderdeel van de verkeersstroom van het kanaal zijn. Een gedegen onderzoek naar de gevolgen voor de scheepvaart en de daarmee verbandhoudende milieueffecten heeft niet plaatsgevonden, althans is niet opgenomen in de rapporten.

Een dergelijk onderzoek heeft inderdaad niet plaatsgevonden. De effecten van de aan- en afvoer via schepen over water zijn aspecten van de uitvoering. De uitvoeringsaspecten zijn slechts in hoofdlijnen in het MER Grensmaas opgenomen omdat dit MER is gemaakt als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming, namelijk het POL Grensmaas. Dat betekent dat in het MER Grensmaas het accent is gelegd op de ruimtelijke aspecten van het project. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering

van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten worden apart belicht in de aanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. Voor wat betreft het beoordelingsaspect geluid geldt zoals omschreven in het achtergronddocument 9 Hinder, dat scheepvaart op het Julianakanaal buiten het concessiegebied valt en er geen toetsingskader voor de indirecte hinder door scheepvaart bestaat.

Indiener: 58

Indiener verwacht grote overlast en geluidshinder voor de bewoners van Meers en stelt dat er nog niet voldoende duidelijk is gemaakt hoe deze problemen voorkomen, of in elk geval ingeperkt gaan worden.

Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk reeds is aangegeven is op dit moment de uitvoeringswijze nog niet bekend. In het MER Grensmaas is op basis van het uitvoeringsplan uit de conceptuutvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas een uitvoeringswijze doorgerekend op hinderaspecten. Hierdoor wordt inzichtelijk gemaakt of uitvoering mogelijk is binnen de wettelijke normen.

Voor de locatie Meers zijn zeven situaties onderzocht, allen winning in de dekgrondberging en weerdverlaging op diverse plaatsen binnen de locatie Meers. Uit de berekeningen blijkt dat droog ontgraven bepalend is voor de geluidsbelasting en dat alle geluidsniveaus binnen de geluidsnormen blijven. In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een gedetailleerder niveau dan thans in het MER Grensmaas is gedaan.

Indiener: 58

Door het vergroten van de oppervlakte van de dekgrondberging Meers komt buurtschap 'de Weerd' (Weerterhof) geheel in het te vergraven gebied te liggen. Er wordt volgens indiener onvoldoende aangegeven hoe de overlast door geluid, stof en beperkte bereikbaarheid zal worden aangepakt. Het opwerpen van een aarden wal van 3 m dan wel stapelen van containers lijkt indiener, gezien de tijdsduur van de ontgroning ter plaatse, geen echte optie.

Voor de Weerterhof zijn in het MER Grensmaas geluidsberekeningen gemaakt, waarbij de verwerkingslocatie Meers als maatgevende bron geldt. De grenswaarde van 60 dB(A) wordt gerespecteerd. In een tweetal situaties (winning in dekgrondberging ten oosten en westen van Weerterhof) is een geluidsniveau van 59 dB(A) berekend. In het MER Grensmaas is aangegeven dat "deze waarde wordt bereikt bij een afstand van 70 m van de graafmachine tot de Weerterhof. Hiermee kan in noordelijke, westelijke en noordoostelijke richting binnen de wingrenzen volgens het Voorkeursalternatief 2003 geopereerd worden. In zuidelijke en zuidoostelijke richting ligt de wingrens volgens het Voorkeursalternatief 2003 echter op 35 à 40 m van Weerterhof. Teneinde ook daar te kunnen voldoen aan de maximale grenswaarde van 60 dB(A) dient een afscherming te worden voorzien, in de vorm van containers of aarden wallen met een hoogte van 3 m".

Het gebruik van containers of op te richten wallen als tijdelijke geluidsafscherming blijkt in de praktijk een doeltreffende maatregel te zijn. In het MER Grensmaas zijn dergelijke maatregelen in algemene zin beschouwd en moeten niet als vaststaande maatregelen gezien worden. In de akoestische onderzoeken in het kader van de vergunningverlening zal specifiek ingegaan worden op geluidsreducerende maatregelen. In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een gedetailleerder niveau dan thans in het MER Grensmaas is gedaan.

Indiener: 63

Indiener stelt dat bij het thema geluidsoverlast in het MER Grensmaas naar voren komt dat de waarde die naar alle waarschijnlijkheid bij indiener ter plekke gemeten zal worden, ongeveer 55 dB(A) zal zijn. De waarde waarbij gesproken mag worden van geluidsoverlast, gedurende de normale werktijden bedraagt echter 50 dB(A). Een verschil dat op papier klein mag lijken, maar in de praktijk toch een verdubbeling van de sterkte van het geluid is. Er wordt een mogelijke oplossing aangedragen om de geluidsterkte te laten afnemen, maar dit verhaal kan indiener moeilijk serieus nemen. Dumptrucks niet laten remmen en niet met portieren laten slaan lijkt toch iets wat een klein kind kan verzinnen.

Ook het verplaatsen van de transportroute naar de voet van de dijk, kan het grote verschil tussen de toegestane waarde van het geluid en de mogelijk optredende waarde van het geluid niet verhelpen. Als men gedurende twee jaar in het lawaai en de stof moet zitten veroorzaakt door dumptrucks, dan kan men toch niet spreken van een gezonde leefomgeving.

In de geluidsberekeningen voor het MER Grensmaas is in de 'worst case'-situatie uitgegaan van het rijden van dumpertrucks over de dijk. Indien de weg achter de dijk wordt aangelegd, ontstaat een situatie dat de dijk een afscherpende werking heeft ten opzichte van de woningen. Voor de woningen in Obbicht, gelegen aan de dijk wordt dan een aanmerkelijke verlaging berekend van de geluidsbelasting. Wanneer in combinatie met de werkweg achter de dijk de snelheid van de dumpertrucks ter plaatse van de woningen geminimaliseerd kan worden, zal een geluidsbelasting van 50 dB(A), als gevolg van het verkeer over de werkweg behaald kunnen worden. Hiervoor kunnen voorschriften worden opgenomen in de vergunningen.

In het achtergronddocument 9 Hinder is nergens opgenomen dat een mogelijke oplossing om de geluidsterkte te laten afnemen is de dumpertrucks niet te laten remmen of met portieren te laten slaan. Wel is aangegeven dat piekgeluiden als gevolg van het ontluchten van remmen, het slaan van portieren of manoeuvrerende bewegingen geen aanleiding geven voor relevante piekverhogingen bij een aantal woningen omdat deze activiteiten ter plaatse van die beschouwde woningen niet optreden; het betreft hier doorgaand rijdend verkeer. Door het verplaatsen van de transportroute naar de voet van de dijk zal door de geluidsafschermende werking van de dijk een verlaging van het geluidsniveau optreden. De uitvoeringsaspecten zijn slechts indicatief in het MER Grensmaas opgenomen omdat dit MER is gemaakt als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming, namelijk het POL Grensmaas. Dat betekent dat in het MER Grensmaas het accent gelegd is op de ruimtelijke aspecten van het project. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten worden apart belicht in de aanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben.

Indiener: 64

Indiener is in bezit van een huis dat gelegen is aan de transportroute van Nattenhoven naar Koeweide. Het huis wordt op dit moment verhuurd. Indiener vreest dat tijdens uitvoering van het project de woning moeilijk verhuurd kan worden. Indiener stelt dat als gevolg van de geluidsoverlast, het niet aangenaam zal zijn om op deze plek te wonen aangezien de waarde die in het MER Grensmaas naar voren komt hoog ligt ten opzichte van de maximaal toelaatbare waarde. Deze waarden zijn gemiddelden gemeten over de hele dag. Bij het passeren van een vrachtauto zal er een piekbelasting ontstaan, die volgens indiener nog meer hinder oplevert.

Het verhuurde woonhuis van indiener ligt tussen de locatie Nattenhoven en Grevenbicht. Het onverwerkte toutvenant van de locatie Nattenhoven wordt via de locatie Grevenbicht naar de verwerkingsinstallatie in de locatie Koeweide gebracht. Voor dit transport wordt conform het concept uitvoeringsplan ter hoogte van betreffend woonhuis een werkweg aangelegd langs de Maasoever in het zomerbed. Het verkeer op deze werkweg dient op basis van de Handreiking Industrielawaai en Vergunningverlening (1999) naast equivalente niveaus, ook te worden getoetst op maximale geluidsniveaus. Voor het MER Grensmaas is dit ook zo uitgevoerd. Er zijn dus grenswaarden voor maximale geluidsniveaus voor verkeer van en naar de inrichting voorzover zich dat op werkwegen bevindt.

Wij onderkennen dat de woning van de indiener op een locatie ligt die op korte afstand van de te vergraven gebieden ligt en sluiten enige hinder door uitvoering van het Grensmaasproject niet uit. Wij zullen de ons ter beschikking staande middelen aanwenden om deze hinder tot een minimum te beperken. Daarbij gaat onze aandacht vooral uit op een stringente vergunningverlening en handhaving.

Indiener: 75

Uitgangspunt is dat de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de vastgestelde normen. Indiener stelt dat een en ander betekent dat in de (subjectieve) belevingswaarde van personen niettemin toch sprake kan zijn van geluidhinder. Met het oog hierop verzoekt indiener de huidige situatie in beeld te brengen door het achtergrondgeluidniveau te bepalen.

In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal de nut en noodzaak van nulmetingen worden beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld. Zonodig zal een monitoringprogramma worden vastgesteld en uitgevoerd. Het doel van de nulmetingen al dan niet in combinatie met een monitoringsprogramma is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf nulmetingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren.

Indieners: 75, 128

Indieners stellen dat in het MER Grensmaas een berekening ontbreekt van de mate van geluidbelasting die de langshaven bij Aan de Maas veroorzaakt voor het gehucht Terhagen en de kernen Oud-Elsloo en Catsop. Verder constateert indiener 128 dat nergens is aangegeven wat de geluidsoverlast betekent voor de fauna in het Elslooërbos en het Bunderbos.

Naar aanleiding van deze bedenking is nogmaals nagegaan of de genoemde gehuchten Terhagen en de kernen Oud-Elsloo en Catsop in de berekeningen welke ten grondslag lagen aan het achtergronddocument 9 Hinder ten onrechte wellicht niet zijn meegenomen. De drie locaties zijn wel in de inventarisatie en berekeningen meegenomen. In het kader van de akoestische berekeningen welke ten grondslag lagen aan het achtergronddocument 9 Hinder zijn voor alle relevante beoordelingsposities rondom locaties inventarisaties uitgevoerd. Voor de beoordeling van de geluidsbelasting op de gevels van woningen, bij woonwijken, kernen van dorpen, steden of zelfs complete woongebieden is het noodzakelijk de eerste-lijnsbebouwing te beschouwen, zijnde die woningen of woonwijken die het dichtst bij de uitvoeringslocatie zijn gelegen en waarvan gedurende het onderzoek is gebleken dat deze relevant zijn voor de beoordeling. Hiervoor zijn bij de locaties alle aanwezige woonlocaties geïnventariseerd. Eerste-lijnsbebouwing of locaties waarvan gedurende het onderzoek is gebleken dat deze relevant zijn voor de beoordeling zijn vervolgens in het achtergronddocument 9 Hinder opgenomen. Dit betekent dat niet genoemde locaties daarmee niet relevant zijn gebleken voor de beoordeling in het kader van het MER Grensmaas.

In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een hoger detailniveau dan thans in het MER Grensmaas is aangehouden. Dan zullen ook individuele woningen en woonwijken nader genoemd gaan worden, waaronder bovengenoemde locaties.

Voor de beoordeling van het aspect geluid is de Handreiking Industrielawaai en Vergunningverlening, gepubliceerd in 1999, het primaire uitgangspunt. Voor de berekeningen hebben, conform bovengenoemde handreiking, geluidsgevoelige bestemmingen als uitgangspunt gediend. Derhalve is nergens aangegeven wat de geluidsoverlast betekent voor de fauna in het Elslooërbos en het Bunderbos.

In het kader van de akoestische berekeningen welke ten grondslag lagen aan het hinderrapport zijn voor alle relevante beoordelingsposities rondom locaties inventarisaties uitgevoerd. Dat betekent dat niet genoemde locaties daarmee niet relevant zijn gebleken voor de beoordeling in het kader van het MER omdat de geluidbelasting op die locaties niet leidt tot overschrijding van geluidsnormen. Het Bunderbos ligt op een afstand van circa 1 km ten oosten van de verwerkingslocatie te Itteren. De geluidsbelasting vanwege de activiteiten leidt op die locatie niet tot overschrijding van enige geluidsnorm. Ook nabij het Elsooërbos is er geen sprake van overschrijding van de geluidsnormen. In het onderzoek hebben geluidsgevoelige locaties zoals deze zijn gedefinieerd in de Wet geluidhinder bij de berekeningen als uitgangspunt gediend (woningen, verblijfsgebieden en stiltegebieden). Een onderzoek naar de gevolgen van geluid specifiek op fauna is niet uitgevoerd omdat fauna niet gezien wordt als geluidsgevoelig aspect.

Indiener: 87

Indiener is agrarisch ondernemer en heeft vernomen dat er een werkweg wordt aangelegd tussen Illickhoven en Schipperskerk. Hij wil zekerheid of deze weg wel of niet wordt aangelegd en welke gevolgen deze weg heeft voor zijn huidige bedrijfsvoering. Naar alle waarschijnlijkheid zal het verkeer op de weg langs de boerderij aanzienlijk toenemen, hetgeen hinder oplevert (geluid en moeilijker kunnen oversteken van het vee).

In het MER Grensmaas zijn op kaartbijlage J aspecten met betrekking tot de uitvoering opgenomen. Volgens deze kaart is abusievelijk een werkweg aangegeven rondom de dekgrondberging Trierveld over de Ruitersdijk. Conform het concept uitvoeringsplan worden er aparte (onverharde) werkwegen aangelegd voor al het werkverkeer óver de te ontgronden locaties. De Ruitersdijk (waaraan de boerderij van indiener ligt) wordt dus niet gebruikt als werkweg. Wel wordt een werkweg aangelegd tussen de dekgrondbergingen Slapersdijk en het Trierveld. Bij kruisingen van werkwegen met de openbare weg worden ongelijkvloerse kruisingen aangelegd – zo ook de kruising met de Ruitersdijk – zodat nergens gevaarlijke situaties ontstaan.

De huidige weg vanaf Schipperskerk direct langs het Julianakanaal richting Roosteren wordt tijdens de uitvoering afgesloten voor doorgaand verkeer, omdat ter hoogte van de dekgrondberging Trierveld een insteek vanaf het Julianakanaal zal worden aangelegd. Dit betekent dat het doorgaand verkeer van zuid naar noord en vice versa over de Ruitersdijk zal plaatsvinden. Gezien de breedte van de Ruitersdijk zal opwaardering naar alle waarschijnlijkheid noodzakelijk zijn, zoals ook al in het MER

Grensmaas (p. 245) is aangegeven. De noodzaak tot het opwaarderen van de Ruitersdijk zal worden beoordeeld in het kader van de vergunningverlening. In dat kader is nog inspraak mogelijk voor een ieder. Wij erkennen dat er tijdens de uitvoering een extra belasting van de Ruitersdijk zal zijn, hetgeen voor indiener meer hinder kan opleveren.

Na afloop van de werkzaamheden wordt de kanaalkade weer in de oorspronkelijke staat teruggebracht en de verkeersroute hersteld. De toegenomen verkeersintensiteit langs de boerderij van indiener beperkt zich dus tot de uitvoeringsperiode, en zal na uitvoering weer gelijk zijn aan de huidige situatie. De belemmeringen die indiener beschrijft ten aanzien van het oversteken van vee zullen zich – afhankelijk van de precieze fasering van de uitvoering – nog slechts in beperkte mate kunnen voordoen. Alle grond ten westen van de Ruitersdijk wordt natuurgebied, waardoor er zodra de gronden worden omgezet tot onvergraven natuurgebied geen overstekend vee meer is.

Indieners: 89, 114

Indieners zijn van mening dat hinder als gevolg van trillingen, stof (op gewassen) en geluid aan banden moet worden gelegd in stringente vergunningsvoorwaarden.

In de inleiding van dit hoofdstuk is aangegeven dat aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project in de eerste plaats in de uitvoeringsovereenkomst met de uitvoerder aan bod komen, en in de tweede plaats in de diverse vergunningen. Het betreft aspecten die in ieder geval apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. In de vergunningen worden stringente voorschriften opgenomen die uitvoerbaar worden geacht. Bovendien zal handhaving van de vergunningen plaatsvinden. De vergunningsprocedure met alle afwegingen start na de vaststelling van het POL Grensmaas. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Indiener: 92

Indiener stelt dat er in het achtergronddocument 9 Hinder onjuistheden staan over bestaande hinder. Met name doelt indiener op een volgens hem onjuiste uitspraak over bestaande geluidsniveaus in Grevenbicht. Verder stelt indiener dat er nooit officieel metingen plaats hebben gevonden, en er nooit sprake is geweest van enige monitoring inzake geluid- en stofoverlast. Grevenbicht heeft sinds WO II overlast van Belgische ontgrindingen en in een later stadium van op allerlei tijden laag overvliegende Belgische straaljagers. Deze twee gegevens waren voor de GGD Westelijke Mijnstreek reden om Grevenbicht-Papenhoven rood in te kleuren op de Milieuatlas. Recent zijn daar bij gekomen de nachtvluchten van vliegveld Bierset bij Luik. Als het gaat om cumulatieve hinder, dan is het bovenstaande een schoolvoorbeeld van langdurige, overmatige hinder die de menselijke maat al lang heeft overschreden. De hinder op een aantal sporen is voor de bewoners van Grevenbicht-Papenhoven van een zodanige duur en mate, dat elke mogelijkheid om Koeweide-west met rust te laten en te kiezen voor een uitbreiding Trierfeld (Griffioenvariant) onvoorwaardelijk moet worden aangegrepen. Indiener verzoekt de overlast wetenschappelijk verantwoord te onderzoeken, pas daarna kunnen conclusies worden getrokken.

In het hoofdstuk 6 van het achtergronddocument 9 Hinder is voor alle aandachtsgebieden (woningen en woonwijken in Nederland en Vlaanderen) de bestaande geluidssituatie beschreven. Daarbij zijn alle industrieterreinen aan Nederlandse en Vlaamse zijde in ogenschouw genomen, alsmede de invloed van wegverkeerslawaaai, spoorweglawaaai en luchtvaartlawaaai. Anders dan indiener stelt is daar eveneens melding gemaakt van de invloed van straaljagers en de Belgische ontgrindingen. De specifieke genoemde nachtvluchten zijn bij de beschrijving van de aandachtsgebieden niet genoemd omdat de invloed hiervan tijdens de uitvoering van de activiteiten gedurende het Grensmaasproject in de dagperiode plaatsvinden. Het doel van het beschrijven van de autonome ontwikkeling is om een algemeen beeld van de autonome situatie te geven waarbij de vraag relevant is of geluid in de huidige situatie in algemene zin ook geluidhinder betreft. Hinder is een subjectief begrip. Wij spreken niet tegen dat door indiener nu reeds geluid wordt waargenomen dat als hinderlijk wordt beschouwd, maar in algemene zin is er geen sprake van geluidshinder in een groot gebied.

Het is correct dat er nooit metingen hebben plaatsgevonden inzake stof en geluid. Voor dergelijke metingen is in het verleden nooit een concrete aanleiding geweest en in het kader van het MER Grensmaas is het uitvoeren van een grootschalige monitoring niet uitvoerbaar gezien de grootte van het plangebied. In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal de nut en noodzaak van nulmetingen worden

beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld. Zonodig zal een monitoringprogramma worden vastgesteld en uitgevoerd. Het doel van de nulmetingen al dan niet in combinatie met een monitoringsprogramma is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf nulmetingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren. Voor wat betreft het wetenschappelijke karakter stellen wij dat alle onderzoeken welke ten grondslag liggen aan de beoordeling van de hinderaspecten zijn uitgevoerd conform de daarvoor geldende wetenschappelijke richtlijnen, beoordelingslijnen en normstellingen. Het wetenschappelijk instituut TNO heeft hierbij eveneens een uitgebreide bijdrage geleverd. Wij achten het onderzoek daarom wetenschappelijk verantwoord.

Indiener: 93

Indiener stelt dat tijdens de ontgronding in Nattenhoven zijn huis gelegen zal zijn aan de route welke de dumptrucks zullen nemen voor het vervoer van het grind van Nattenhoven naar Koeweide in Grevenbicht. Deze trucks zullen zijn huis op zeer korte afstand passeren. Hierdoor zal indiener te kampen krijgen met grote stof-, stank- en geluidsoverlast.

In het MER Grensmaas wordt gesteld dat bij 5000 vrachtbewegingen per jaar de decompositie op ongeveer 30 m afstand 30 mg/m² bedraagt. Dit getal wordt aangehouden als waarde waarbij overlast optreedt. Volgens indiener zullen 60.000 vrachtbewegingen per jaar op een afstand van ongeveer 10 m van de woning van indiener passeren, hetgeen gepaard zal gaan veel stofoverlast. Ook betreffende de geluidsoverlast zal het volgens indiener niet aangenaam zijn om op deze plek te wonen, aangezien de waarde die in het MER naar voren komt hoog ligt ten opzichte van de maximaal toelaatbare waarde. Deze waarden zijn tevens gemiddelden, gemeten over de gehele dag. Bij het passeren van een vrachtauto zal er echter een piekbelasting ontstaan welke nog meer hinder oplevert. Ook de uitlaatgassen van de trucks zullen hinder gaan opleveren. Een vrachtwagen, beladen met ongeveer 25 ton grind zal flink moeten werken en zo veel roetvorming veroorzaken. Aangezien de wind voor 80% van het jaar uit het westen tot zuidwesten staat, zal de stof en de uitlaatgassen voor het grootste gedeelte in de richting van de huizen drijven.

Indiener is woonachtig aan de doorgaande weg tussen de locatie Nattenhoven en Grevenbicht. Het onverwerkte toutvenant van de locatie Nattenhoven wordt via de locatie Grevenbicht naar de verwerkingsinstallatie in de locatie Koeweide gebracht. Voor dit transport wordt conform het concept uitvoeringsplan ter hoogte van het betreffende woonhuis een werkweg aangelegd langs de Maasoever in het zomerbed. Door het transport in het zomerbed (achter de dijk) te laten plaatsvinden, zal er gebruik worden gemaakt van de afscherpende werking van de dijk voor geluid en stof, waardoor de overlast zoveel als mogelijk wordt geminimaliseerd. Zowel de waarde voor stofdepositie als de waarde van het geluid voldoet aan de grenswaarden (maximaal toelaatbare waarden).

Omdat het gaat om doorgaand verkeer zijn uitlaatgassen niet direct aanleiding om te spreken van een onaanvaardbare situatie. In de vergunningen zal echter vastgelegd worden wat de maximale snelheid zal zijn waarmee de vrachtwagens over de werkweg mogen rijden om er zeker van te zijn dat overlast geminimaliseerd wordt. Tevens zullen in de vergunning voorschriften worden opgenomen om de stofoverlast te beperken. Het nathouden van de werkweg (achter de dijk) is hiervoor een goede oplossing welke tevens het verwaaien van stof minimaliseert. Overigens erkennen wij dat dit een locatie is waar sprake zal zijn van hinder.

Indiener: 106

Indiener stelt dat het ontwerp-POL Grensmaas geen duidelijkheid geeft of er al dan niet geluidseffecten te verwachten zijn voor de woningen Molenveld in Stokkem, het gehucht Boaien de woningen Pastoorstraat Rotem, de woningen Langstraat Elen.

Het ontwerp-POL Grensmaas is niet de plaats waar effecten van het Voorkeursalternatief 2003 worden beschreven. Daarvoor is het MER Grensmaas opgesteld. In het achtergronddocument 9 Hinder is vanuit akoestisch oogpunt vastgesteld of het Voorkeursalternatief 2003 in hoofdlijnen binnen de geluidsnormen kan worden gerealiseerd. Dat blijkt het geval te zijn. Ook voor de in de bedenking genoemde locaties kan daarom gesteld worden dat voldaan wordt aan de wettelijke normstellingen voor geluid. De genoemde locaties zijn echter gedetailleerd aangegeven. In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een hoger detailniveau dan thans in het MER Grensmaas is aangehouden en voor dit MER noodzakelijk was. Dan zullen ook

individuele woningen en woonwijken nader genoemd gaan worden, waaronder bovengenoemde locaties.

Indiener: 117

Indiener wijst op het verschil in geluidsniveau bij uitvoering van de werkzaamheden en het niveau dat nu in de nulsituatie aanwezig is of bij autonome ontwikkeling te verwachten is. Afgezien van het feit dat winwerktuigen niet alle dagen de volle 12 uur ingezet zullen worden bestaat er ook hinder als gevolg van de transportbewegingen die hoe dan ook de Ruitersdijk moeten kruisen. Aangegeven wordt dat per graafmachine iedere 3 minuten een dumpertruck gevuld kan worden, maar geen volle truck zonder ook een lege truck aan te laten rukken, dus elke anderhalve minuut een dumpertruck per graafmachine. Aangezien er meerdere graafmachines tegelijkertijd ingezet zullen moeten worden zal dat een enorme verkeersintensiteit met zich meebrengen. Cumulatieve geluidsbelastingen van alle activiteiten alsook het effect op bodemtrillingen als gevolg van het in fase scheppen van de winwerktuigen zijn voor het pand van indiener niet opgenomen in het MER Grensmaas. Indiener verzoekt om dit wel op te nemen zodat bij contourbepaling van de wingebieden voor vergunningafgifte rekening gehouden wordt.

Zoals in de inleiding is aangegeven is de uiteindelijke uitvoeringsmethode nog niet bekend. Op deze wijze is een beeld geschetst van de te verwachten hinder en is aannemelijk gemaakt dat uitvoering van het Grensmaasproject mogelijk is binnen de wettelijke kaders. De uitvoeringswijze wordt dus niet in het POL Grensmaas geregeld. Tijdelijke effecten die zullen optreden als gevolg van de werkzaamheden tijdens de uitvoering van het Grensmaasproject zijn daarom in het MER Grensmaas slechts beperkt in beeld gebracht. Het MER Grensmaas is een zogenaamd locatie-MER, dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. Dat betekent dat in het MER Grensmaas het accent ligt op de ruimtelijke aspecten van het project, en vooral ingaat op de blijvende effecten van het Grensmaasproject die na uitvoering van het project zullen optreden. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project komen in de eerste plaats in de uitvoeringsovereenkomst met de uitvoerder aan bod, en in de tweede plaats in de diverse vergunningen. Het betreft aspecten die in ieder geval apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. Er zullen in dit kader dan ook gedetailleerdere geluidsberekeningen worden gemaakt. De vergunningsprocedure met alle afwegingen start na de vaststelling van het POL Grensmaas. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Indiener: 117

Indiener geeft aan dat hij Gedeputeerde Staten heeft verzocht aan te geven hoe voor hem als bewoner van solitaire en afgelegen woningen hinder ten gevolge van het plan en de uitvoering ervan, in welke vorm dan ook voorkomen wordt. Indiener stelt dat de richtlijnen voor het MER Grensmaas zich beperken tot het toepassen van mitigerende maatregelen indien hinder optreedt. Indiener schiet daar naar zijn mening niets mee op en accepteert geen enkele vorm van hinder en zal zich van meet af aan met alle ter beschikking zijnde middelen tegen elke vorm van hinder verzetten.

In het achtergronddocument 9 Hinder is vanuit akoestisch oogpunt vastgesteld of de plannen in hoofdlijnen binnen de geluidsnormen kunnen worden gerealiseerd. Daarbij is ook ingegaan op de wijze waarop de normstelling toegepast wordt bij solitaire en afgelegen woningen. Ons beleid in deze is dat voor solitaire woningen en clusters van minder dan twintig woningen een grenswaarde van ten hoogste 60 dB(A) toelaatbaar wordt geacht. Anders dan indiener stelt beperkt het toepassen van mitigerende maatregelen zich niet alleen indien hinder optreedt. Het toepassen van geluidsreducerende maatregelen dient in het vergunningetraject ten allen tijden te worden toegepast, voorzover dit binnen het zogenaamde ALARA-beginsel zoals omschreven in de Wet milieubeheer, past. Indiener is woonachtig in de uitvoeringslocatie Schipperkerk/Trierveld. Wij erkennen dat dit een gebied is waar veel activiteiten plaats zullen vinden. Uit het MER Grensmaas blijkt dat overal de grenswaarden worden gerespecteerd. In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een hoger detailniveau dan thans in het MER Grensmaas is aangehouden en voor dit MER noodzakelijk was. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Indiener: 122

Indiener maakt zich zorgen over de duur en intensiteit van de geluidshinder als gevolg van de concentratie van activiteiten ter plaatse van de dekgrondberging rond Haertelstein.

Zoals in de inleiding is aangegeven is de wijze van uitvoering op dit moment nog niet bekend en is in het MER Grensmaas een mogelijke uitvoeringswijze doorgerekend om te bezien of uitvoering binnen de wettelijke normen mogelijk is. Voor het MER Grensmaas zijn daarvoor geluidsberekeningen uitgevoerd. De resultaten zijn weergegeven in het achtergronddocument 9 Hinder. Omdat de verwerking van afgegraven materiaal van de locatie Borgharen plaatsvindt in Itteren, zijn de berekeningen voor deze twee locaties gecombineerd. Voor zowel droge als natte ontgraving is een aantal situaties berekend. Voor de droge winning geldt een grenswaarde van 60 dB(A). Voor alle rekenpunten wordt deze grenswaarde gerespecteerd. De berekeningsresultaten betreffen 'worst case'-situaties. De graafmachines zijn dan zo dicht mogelijk bij de woonbebouwing gesitueerd. De geluidsbelasting wordt lager naarmate de uitvoering vordert en de graafmachines verder van de woningen af liggen.

Wat betreft natte winning hebben wij ons, ter bescherming van de omwonenden, voor het Grensmaasproject uitgesproken om voor woonkernen een maximale waarde van 55 dB(A) voor de equivalente geluidsbelasting na te streven voor zover dit het geluid betreft veroorzaakt door de baggermolens. Voor solitaire woningen en clusters van minder dan 20 woningen geldt wel een maximale grenswaarde van 60 dB(A). Uit de berekeningen blijkt dat overal de grenswaarden worden gerespecteerd. Indien twee baggermolens worden ingezet moet om aan de norm te kunnen voldoen een minimale afstand van 175 m tussen de baggermolens worden aangehouden en een afscherming worden geplaatst om de grenswaarde van 55 dB(A) te halen.

Indiener: 127

Indiener stelt dat door de geluidsoverlast van het zware vrachtverkeer in woonkernen en verwerkingsinstallaties, de kans dat stofoverlast zal optreden, woningen verzakken en scheuren gaan vormen, aanwezig is en dat het voor vele jaren gedaan met de rust in Geulle aan de Maas. Tot overmaat van ramp moet er ook nog kadebelasting worden betaald. Indiener vindt dit onacceptabel.

Het MER Grensmaas beschrijft de milieueffecten van het Voorkeursalternatief 2003 en enkele alternatieven. Daar waar mogelijk negatieve effecten worden verwacht, wordt bekeken of planaanpassing mogelijk is. Is deze optie niet realistisch, dan wordt bekeken welke mitigerende of compenserende maatregelen kunnen worden uitgevoerd om de nadelige effecten te beperken. Eventueel moet schade worden uitgekeerd. Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schade-regeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indieners: 127, 128

Indiener is van mening dat de overlast van het transport vanuit de wingebieden ten noorden van de Maasband naar de verwerkingsplaats groot zal zijn in vergelijking met de huidige situatie doordat de werkweg op de plek komt van de nevengeul.

De locatie Maasband zal 'droog' worden ontgraven met graafmachines. Het transport van de dekgrond en toutvenant vindt plaats met vrachtauto's naar Meers. Het toutvenant gaat naar de vaste verwerkingsinstallatie en de dekgrond wordt in de dekgrondberging Meers gestort. Voor het transport zal ter plaatse van de nevengeul een werkweg worden aangelegd buiten Maasband om. Uit geluidsberekeningen die gemaakt zijn in het kader van het MER Grensmaas blijkt dat overal de grenswaarde van 60 dB(A) wordt gerespecteerd.

Indieners: 127, 128, 140

Indieners merken op dat de geluidbelasting door de uitvoering van de grindwinning in zeer grote mate zal gaan toenemen. Voor indieners is het zeer belangrijk dat er nulmetingen gedaan worden voordat de werkzaamheden beginnen zodat bekend is wat de toename van de geluidbelasting zal zijn. Juist dat is belangrijk en bepaalt de toename van de overlast. Indiener is van mening dat dit dan wel voor het hele Grensmaasgebied en alle verwerkingsinstallaties moet gebeuren. Indiener 140 verzoekt bovendien om een nulmeting ten aanzien van trillingen en stof. Ook tussentijds dienen volgens indiener door een onafhankelijke instantie regelmatig metingen te worden verricht.

In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal de nut en noodzaak van nulmetingen worden beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld. Zonodig zal een monitoringprogramma worden vastgesteld en uitgevoerd. Het doel van de nulmetingen al dan niet in combinatie met een monitoringsprogramma is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf nulmetingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren. Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 137

Indiener wijst erop dat in verband met de hoofdlijn van beleid tot het minimaliseren van de geluidshinder tijdens de uitvoering van het Grensmaasproject zowel de milieurandvoorwaarden als de ruimtelijke randvoorwaarden zodanig dienen te worden bepaald, dat met de woongebieden in het Grensmaasgebied, maar ook met de woongebieden van de kern Bunde aan de oostzijde van het kanaal rekening wordt gehouden.

In het kader van het MER Grensmaas zijn geluidsberekeningen uitgevoerd voor alle verwerkingsinstallaties. Voor de locatie Itteren zijn verschillende rekenpunten gehanteerd, waaronder een punt nabij De Meer ten westen van Bunde. Voor de situatie dat er droog ontgraven wordt in de dekgrondberging ten noorden van Borgharen en het toutvenant verwerkt wordt tegenover De Meer geldt een geluidsniveau van 54 dB(A) voor de dagperiode. Voor de overige situaties (afgraven en verwerken) is een lager geluidsniveau berekend. Dit betekent dat geen overschrijding van de grenswaarde van 60 dB(A) plaatsvindt.

Bij de berekeningen is dus rekening gehouden met Bunde. In het kader van de akoestische berekeningen welke ten grondslag lagen aan het achtergronddocument 9 Hinder zijn voor alle relevante beoordelingsposities rondom locaties inventarisaties uitgevoerd. Voor de beoordeling van de geluidsbelasting op de gevels van woningen, bij woonwijken, kernen van dorpen steden of zelfs complete woongebieden is het noodzakelijk de eerste-lijnsbebouwing te beschouwen, zijnde die woningen of woonwijken die het dichtst bij de uitvoeringslocatie zijn gelegen en waarvan gedurende het onderzoek is gebleken dat deze relevant zijn voor de beoordeling. Hiervoor zijn bij de locaties alle aanwezige woonlocaties geïnventariseerd. Eerste-lijnsbebouwing of locaties waarvan gedurende het onderzoek is gebleken dat deze relevant zijn voor de beoordeling, zijn vervolgens in het achtergronddocument 9 Hinder opgenomen. Dit betekent dat niet genoemde locaties daarmee niet relevant zijn gebleken voor de beoordeling in het kader van het MER Grensmaas.

Niet genoemde locaties zijn dus in het kader van het onderzoek wel beoordeeld maar niet relevant gebleken voor de beoordeling in het kader van het MER Grensmaas. In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een gedetailleerder niveau dan thans in het MER Grensmaas is gedaan. Dan zullen ook individuele woningen en woonwijken nader benoemd worden, alsmede zeer specifieke zaken zoals bijvoorbeeld de exacte ligging van werkwegen. In het vergunningentraject wordt ook eenduidig vastgelegd welke woningen, uitgaande van het gestelde in hoofdstuk 5.1 van het achtergronddocument 9 Hinder, uiteindelijk als solitaire woningen dienen te worden beschouwd.

Indiener: 143

Indiener stelt vast dat de woningen van het Voulwames worden aangeduid als solitair. Aan deze kwalificatie wordt als gevolg verbonden dat er een grotere geluidshinder mag worden toegestaan dan elders in woongebieden.

Dit is correct gesteld. In het achtergronddocument 9 Hinder is beschreven in hoofdstuk 5.1 dat wij ons, ter bescherming van de burgers, voor het Grensmaasproject hebben uitgesproken voor woonkernen een maximale waarde van 55 dB(A) voor de equivalente geluidsbelasting na te willen streven, voor zover dit het geluid betreft veroorzaakt door de baggermolens. Voor solitaire woningen en clusters van minder dan 20 woningen geldt wel een maximale grenswaarde van 60 dB(A). Aan beide toetsingswaarden kan worden voldaan.

Volgens de Circulaire Natte Grindwinning bedraagt de toetsingswaarde voor de equivalente geluidsbelasting ten hoogste 60 dB(A) etmaalwaarde. Dit wordt de maximale grenswaarde genoemd. De voorkeursgrenswaarde bedraagt 50 dB(A). Wij hebben ons, ter bescherming van de burgers, voor het Grensmaasproject uitgesproken om voor woonkernen in plaats van bovengenoemde 60 dB(A) een maximale waarde van 55 dB(A) voor de equivalente geluidsbelasting na te willen streven, voor zover

dit het geluid betreft veroorzaakt door de baggermolens als grootste geluidsbronnen binnen het Grensmaasproject.

Indieners: 144, 145

Indieners stellen dat anders dan in de voorkeursaanpak 1998 aan het aspect geluids- en stofhinder geen tijdsdimensie per hindergebied wordt toegevoegd (hinderdagen), zodat niet in voldoende mate wordt voldaan aan de eis dat de milieugevolgen per locatie ook in tijdsduur worden vermeld.

Bij de opzet van het achtergronddocument 9 Hinder is aangesloten bij het advies van de commissie voor de milieueffectrapportage. Een belangrijke conclusie van de commissie is dat "het nu voorliggende Eindplan Grensmaas is ontstaan uit het plan dat in het eerdere MER voor de Grensmaas werd aangeduid als het meest milieuvriendelijke alternatief". In het MER 1998 heeft voor de keuze uit varianten reeds een afweging plaatsgevonden op basis van hindermensdagen. In hoofdstuk 4.4. van het achtergronddocument 9 Hinder is dit nogmaals verklaard. De milieugevolgen zijn in het MER Grensmaas overigens wel degelijk per locatie in tijdsduur vermeld. Daarmee is ons inziens in voldoende mate voldaan aan de in bedenking genoemde eis.

Indieners: 144, 145

Indieners stellen dat van hinder sprake is vanaf de dag waarop met de voorbereidingen wordt begonnen tot en met de dag waarop de oplevering in de eindtoestand zal hebben plaatsgevonden. Een verantwoorde beschrijving van de milieugevolgen is niet mogelijk zonder de duur en de hinder van de activiteiten van voorbereiding en afwerking per hindergebied in beeld te brengen. Deze informatie ontbreekt in het MER Grensmaas.

Anders dan indiener suggereert zal hinder niet optreden vanaf de dag waarop met de voorbereidingen wordt begonnen tot en met de dag waarop de oplevering in de eindtoestand zal hebben plaatsgevonden. De werken hebben een voortschrijdend karakter en van een groot aantal activiteiten die te maken hebben met voorbereiding of afwerking is geen relevante hinder te verwachten.

Indieners: 144, 145

Het is indieners niet duidelijk wat onder een cluster van meer of minder dan 20 woningen wordt verstaan. Met name is niet duidelijk hoe ver een woning van de naastbij gelegen woning moet/mag liggen om nog tot een cluster gerekend te worden. Een (limitatieve) lijst van solitaire woningen kan hierbij tot duidelijkheid bijdragen.

Onder een cluster van meer of minder dan 20 woningen wordt verstaan een blok woningen welke in de vorm van een gemeenschappelijke straat, gehucht of wijk een relatie met elkaar hebben. Een voorbeeld hiervan is Voulwames in de locatie Itteren. In het achtergronddocument 9 Hinder is in voorkomende gevallen duidelijk aangegeven wanneer er sprake is van een cluster of woonwijk van meer of minder dan 20 woningen. Wij verwijzen hiervoor bijvoorbeeld naar tabel 8 van hoofdstuk 9. In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een gedetailleerder niveau dan thans in het MER Grensmaas is gedaan. Dan zal eenduidig worden vastgelegd welke woningen, uitgaande van het gestelde in hoofdstuk 5.1 van het achtergronddocument 9 Hinder, uiteindelijk als solitaire woningen dienen te worden beschouwd. Het opnemen van een (limitatieve) lijst van die woningen of clusters welke dan als solitair dienen te worden beschouwd is daarbij een mogelijkheid.

Volgens de Circulaire Natte Grindwinning bedraagt de toetsingswaarde voor de equivalente geluidsbelasting ten hoogste 60 dB(A) etmaalwaarde. Dit wordt de maximale grenswaarde genoemd. De voorkeursgrenswaarde bedraagt 50 dB(A). Wij hebben ons, ter bescherming van de burgers, voor het Grensmaasproject uitgesproken om voor woonkernen in plaats van bovengenoemde 60 dB(A) een maximale waarde van 55 dB(A) voor de equivalente geluidsbelasting na te willen streven, voor zover dit het geluid betreft veroorzaakt door de baggermolens als grootste geluidsbronnen binnen het Grensmaasproject.

Indieners: 144, 145

Op diverse plaatsen (in het Voorkeursalternatief 2003 en de alternatieven) wordt de afstand aangegeven tussen geluidsbronnen en Voulwames. Indiener vindt het niet duidelijk wat hiermee wordt bedoeld: gemiddelde afstand tot de woningen dan wel de afstand tot de meest nabij of meest veraf gelegen woning.

Het uitgangspunt is de afstand tot de meest nabij gelegen woning.

Indiener: 145

Indiener merkt op dat de grenzen van het plangebied uiteraard ruimer zijn dan die van de win-gebieden en dat rondom de verwerkingsinstallatie Itteren in het te vergraven gebied mogelijk activiteiten zullen plaatsvinden die geluidhinder opleveren (zoals transport en reparatiewerkzaamheden). Voor Voulwames geldt dat volgens indiener met name voor het gebied tussen de woningen en de dekgrondberging. Aan dit aspect en de eventuele cumulatie van geluidhinder is volgens indiener geen aandacht besteed, terwijl evenmin wordt gesteld dat dit gebied vrij dient te blijven van zulke activiteiten.

Bij de bepaling van geluidsniveaus is de afstand tot de meest nabij gelegen woning bepalend. Het gebied tussen de dekgrondberging Itteren en de meest nabij gelegen woning in Voulwames is geen geluidsgevoelig gebied en derhalve niet relevant in de beoordeling. In het tussenliggende gebied vindt geen ontgroning plaats. Het gebied krijgt de bestemming onvergraven natuur. Met activiteiten die zullen plaatsvinden rondom de verwerkingsinstallatie te Itteren in het te vergraven gebied (zoals transport en reparatiewerkzaamheden) is wel degelijk rekening gehouden in de berekeningen. Het aspect cumulatie komt aan bod in het vergunningentraject. Zoals in de inleiding is aangegeven zal de geluidsbelasting in het kader van de vergunningverlening in nader detail worden onderzocht. Door het bevoegd gezag zal dan tevens vastgelegd worden hoe met cumulatieve aspecten (bijvoorbeeld cumulatieve geluidsbelastingen van alle activiteiten) omgegaan zal worden.

Indiener: 145

Indiener stelt dat de ontgravingen en verwerking ten zuiden van Voulwames in het Voorkeursalternatief 2003 zeer dicht bij de bebouwing zijn gelegen, waardoor volgens indiener normen voor geluidhinder (en de streefwaarden voor de overige gebieden) dreigen te worden overschreden.

Uit de berekeningen die gemaakt zijn in het kader van het MER Grensmaas is geen sprake van overschrijding van de wettelijke normen voor geluid of een dreiging daarvan. Voor de twee meest kritieke situaties waarbij op korte afstand van Voulwames het toutvenant wordt verwerkt is uit berekeningen gebleken dat een geluidsniveau van 59 dB(A) op de meest nabij gelegen woning in Voulwames haalbaar is. Hiermee wordt de grenswaarde van 60 dB(A) gerespecteerd.

Indiener: 145

Indiener stelt voor dat een betrekkelijk geringe beperking van het te vergraven gebied met een of twee hectares aan de noordelijke kant van de dekgrondberging Itteren de geluid- en trillinghinder kan beperken. Indiener begrijpt dat in geval van onvermijdelijkheden solitaire woningen anders worden behandeld dan grotere woonkernen. Het gaat volgens indiener hier echter niet om technische onvermijdelijkheid, maar om puur financiële redenen van relatief en absoluut gering belang ten opzichte van dat van de bewoners. Volgens indiener dient een MER ook hier inzicht in te geven in de onderbouwing van de beslissing om (letterlijk) bijna tot de rand te gaan.

Het Voorkeursalternatief 2003 is een ontwerp dat voldoet aan zowel de doelstellingen van het Grensmaasproject als aan de randvoorwaarde van budgetneutraliteit. Een aanpassing van het ontwerp van de dekgrondberging Itteren is niet nodig om aan de wettelijke geluidsnorm te kunnen voldoen. Zoals in de inleiding al is aangegeven wordt voor de dekgrondberging te Itteren in verband met mogelijk nadelige effecten op het grondwater in Bunde momenteel onderzocht of een ontwerpwijziging op het Voorkeursalternatief 2003 doorgevoerd moet worden.

Indiener: 145

Indiener stelt dat aan de mogelijke cumulatie van hinder als gevolg van gelijktijdige uitvoering van twee of drie activiteiten (Itteren, Herbricht (B) en verbreding Julianakanaal) onvoldoende aandacht is gegeven. De Maasroute kan volgens indiener dan ook niet als een autonome ontwikkeling worden aangemerkt.

De uitvoeringsvolgorde wordt bepaald nadat een overeenkomst is gesloten met de uitvoerder(s). Voordat daadwerkelijk met uitvoering kan worden begonnen moeten vergunningen worden aange-

vraagd. Hierin zijn onder andere voorschriften opgenomen over geluidsniveaus. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen. Over de verbreding van het Julianakanaal heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden (zie deel I, paragraaf 3.10). Eventuele maatregelen in Herbricht (B) liggen niet binnen onze invloedssfeer.

Indiener: 145

Indiener stelt dat ofschoon een skyline van afgedankte zeecontainers op nauwelijks te overtreffen manier de barbaarsheid van de gevolgen van budgetneutraliteit voor het landschap tussen Itteren en Voulwames zou verbeelden. Er wordt echter vertrouwd dat de genoemde mogelijkheid niet als serieus bedoeld is.

In het MER Grensmaas 2003 wordt een mogelijke uitvoeringswijze beschreven om een goede indruk te verkrijgen over soort en duur van uitvoeringsmaatregelen. Indien door de uitvoeringsorganisatie dezelfde uitvoeringsmethode gevolgd wordt, is een afscherming nodig. Een mogelijke optie is daarbij een tijdelijke inzet van zeecontainers over een beperkte lengte. Hiervoor moet dan wel een vergunning worden aangevraagd, waarop inspraak door een ieder mogelijk is. Deze maatregel zal slechts voor een deel van de uitvoeringsduur getroffen hoeven worden.

Zoals in de inleiding al is aangegeven wordt voor de dekgrondberging te Itteren in verband met mogelijk nadelige effecten op het grondwater in Bunde momenteel onderzocht of een ontwerpwijziging op het Voorkeursalternatief 2003 doorgevoerd moet worden.

Indiener: 153

Indiener vraagt zich af wat de geluidsniveaus zijn van de activiteiten in Bunde en stelt dat in het MER Grensmaas geen cumulatie van geluidhinder is onderzocht. Bovendien stelt hij dat het bronvermogen van de drijvende werktuigen niet goed onderzocht is en vraagt zich af of een lager bronniveau mogelijk is. Ook wenst indiener meer inzicht in het geluid van af- en aanvoer van vrachtauto's en schepen.

Voor de beantwoording op deze bedenking wordt verwezen naar de inleidende tekst van deze paragraaf.

Indiener: 153

Indiener suggereert dat er wordt gegoocheld met de bedrijfstijd om aan de norm te kunnen voldoen, hetgeen hij ontoelaatbaar acht. Bij het hanteren van een andere bedrijfstijd zou er volgens hem normoverschrijding plaatsvinden. Bovendien vraagt indiener zich af wat de werkzaamheden op zondag en in de avond/nachtperiode inhouden en of dan aan de geluidsnorm wordt voldaan. Tevens vraagt indiener zich af hoe deze normen worden gecontroleerd en acht hij de normen niet te handhaven.

In het Programma van Eisen Grensmaasplan is aangegeven dat er maximaal 72 uur per week (6 dagen per week maximaal 12 uur per dag) overdag gewerkt mag worden (exclusief beladen en varen waarvoor geldt dat 24 uur per dag gewerkt mag worden, mits voldaan wordt aan de wettelijke vereisten ten aanzien van de geluidsc contouren). Zondags en op feestdagen mag (in principe) niet gewerkt worden.

Voor het MER Grensmaas zijn geluidsberekeningen uitgevoerd. De resultaten zijn weergegeven in het achtergronddocument 9 Hinder. De werkzaamheden op zondagen betreffen reparatiewerkzaamheden. In de avond- en nachtperiode vinden dus geen activiteiten plaats. Alleen voor de locatie Itteren is bij uitvoeringsalternatief 1 sprake van verwerking in de avondperiode. De verwerkingslocatie in deze uitvoeringsvariant is op maximale afstand van woningen gelegen en ook in deze uitvoeringsvariant wordt voldaan aan de normstelling voor geluid. Door middel van periodieke controles in het kader van de handhaving is het goed mogelijk controle uit te oefenen en te handhaven. Zoals in de inleiding al is aangegeven wordt voor de dekgrondberging te Itteren in verband met mogelijk nadelige effecten op het grondwater in Bunde momenteel onderzocht of een ontwerpwijziging op het Voorkeursalternatief 2003 doorgevoerd moet worden

Indiener: 153

Indiener vraagt zich af wat de overlast zal zijn van laag frequent geluid. Naar zijn mening zal deze overlast groot zijn. Hij vraagt tevens welke normen hiervoor gelden en in hoeverre de overlast door tonaal geluid in de rapportages is meegenomen.

In het kader van het MER is in het achtergronddocument 9 Hinder zowel de normstelling voor laag frequent geluid als het aspect hinder door laag frequent geluid (overlast) onderzocht en beschouwd. In dit document is ook het aspect tonaal geluid meegenomen.

Indiener: 153

Indiener stelt dat de wettelijke kaders aangeven dat de activiteiten toelaatbaar zijn indien voldaan wordt aan bepaalde normeringen. Voor geluid is dit de voorkeursgrenswaarde conform de Wet milieubeheer. Deze norm wordt bepaald door het heersende referentieniveau. Voor Bunde, Itteren, Voulwames is dit 40 dB(A). In de rapportages is sprake van toelaatbare niveaus van 55 à 60 dB(A). Een verschil dus van maximaal 20 dB(A)!! Dit kan indiener niet verklaren en is absoluut ontoelaatbaar. Schijnbaar is er een richtlijn grindwinning die dit alles mogelijk maakt. Indiener vraagt of deze richtlijn nog wel van toepassing is. Deze richtlijn is niet meer actueel en hier niet toepasbaar. Daarnaast is op geen enkele wijze gemotiveerd waarom deze richtlijn van toepassing zou zijn en waarom van de voorkeursgrenswaarde van 40 dB(A) wordt afgeweken. Er wordt verwezen naar het tijdelijke karakter van de activiteiten. Gelet op de duur van de activiteiten is volgens hem geen sprake meer van tijdelijkheid en dienen de normen conform de Wet milieubeheer te worden toegepast. 'Tijdelijke' overlast gedurende 10 jaar leidt immers tot permanente stoornissen bij omwonenden. Toepassing van een norm van 40 dB(A) heeft ingrijpende gevolgen voor de plannen die daardoor onuitvoerbaar worden.

Anders dan indiener stelt is voor de beoordeling van het aspect geluid de Handreiking Industrielawaai en Vergunningverlening (1999) het primaire uitgangspunt. In het achtergronddocument 9 Hinder is gemotiveerd waarom dit het geval is. Van de door indiener aangehaalde richtlijn grindwinning (de Circulaire Natte Grindwinning van 27 februari 1992) is door het ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu bevestigd dat dit het actuele en toe te passen beoordelingskader is. Dergelijke normstellingen zijn wettelijk vastgesteld op basis van onderzoek, waarbij onder andere gezondheidsaspecten een rol spelen. Indiener maakt niet duidelijk om welke permanente stoornissen het gaat, zodat een reactie dan wel een correctie hierop niet mogelijk is. Wij zijn ons ervan bewust dat een periode van een aantal jaar niet als tijdelijk wordt ervaren. Door middel van de inzet van instrumenten zoals vergunningverlening, handhaving en communicatie streven wij ernaar de overlast door uitvoering van het project zo beperkt mogelijk te houden.

Indiener: 171

Indiener maakt bezwaar tegen jarenlange stof-, lawaai- en trillingoverlast, schadelijk voor de gezondheid en een grove aantasting van het woongenot. De baggermolens/verwerkingsmachines gaan een te hoog geluidsniveau produceren, en dat gedurende jaren achter elkaar. In de avond en nachtelijke uren is de woonomgeving van indiener op dit moment nog gelijk aan een stiltegebied. Indiener vreest dat in de komende jaren dit niet meer het geval is.

Uit geluidsberekeningen die gemaakt zijn in het kader van het MER Grensmaas blijkt dat het mogelijk is de ontgrondingwerkzaamheden uit te voeren binnen de wettelijke (geluid)normen. Voordat daadwerkelijk met uitvoering wordt begonnen, moeten door de uitvoerder(s) vergunningen worden aangevraagd. Hierin komen onder andere geluidsvoorschriften in te staan. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen. In de avond- en nachtperiode vinden geen activiteiten plaats. Alleen voor de locatie Itteren is bij uitvoeringsalternatief 1 sprake van verwerking in de avondperiode. De verwerkingslocatie in deze uitvoeringsvariant is op maximale afstand van woningen gelegen en ook in deze uitvoeringsvariant wordt voldaan aan de normstelling voor geluid.

11.2 Stofhinder

Indiener: 37

De afstand van het te vergraven gebied tot de woning van indiener bedraagt 30 m. Indiener vreest in ernstige mate modder- en stofontwikkeling door transport en overige activiteiten bij de uitvoering van de plannen, zowel in natte als in droge periodes.

Via een aantal maatregelen kan tijdens de uitvoering verspreiding van stof worden voorkomen. De belangrijkste daarvan is het nathouden van de werkwegen in de tijd dat hierover transport plaatsvindt. Deze en andere maatregelen zullen in vergunningen worden vastgelegd. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Wij verwachten niet dat door moddervorming ernstige hinder op zal treden.

Indiener: 42

Weidegronden van indiener zijn over een afstand van circa 1 km parallel en dicht tegen de plangronden aan gelegen. Indiener vreest ten gevolge van aanzienlijke stofoverlast door de geplande werkzaamheden en problemen met beweiding van vee. De door de werkzaamheden vervuilde en beschadigde weilanden impliceren naar mening van de indiener een beperking ten aanzien van de daadwerkelijke mogelijkheden tot beweiding. Indiener vreest hierdoor schade. Indiener verzoekt dan ook om de aspecten hinder, overlast (van geluid, stof en verkeer) en mogelijke schade tijdens en na de uitvoering van werkzaamheden in het gebied nader te onderzoeken en inzichtelijk te maken in het kader van het MER Grensmaas.

Ons inziens hoeft de ligging van de weidegronden van de indiener geen reden tot zorg te zijn ten aanzien van de beweiding. Uitvoering zal plaatsvinden binnen de wettelijke kaders.

Uit het MER Grensmaas volgt dat de enige relevante bron voor stofhinder het transport is, met name over onverharde werkwegen. In het hoofdrapport van het MER Grensmaas is in tabel 6.10 een overzicht opgenomen van aandachtslocaties. Bij deze aandachtslocaties moeten op de trajecten langs woonkernen en andere stofgevoelige gebieden (mogelijkerwijs vallen hier te beweiden gebieden onder) maatregelen worden genomen op het moment dat er gebruik wordt gemaakt van de werkweg of het vervoertraject en er sprake is van stuifgevoelige omstandigheden (droge weg). Dit wordt geregeld in de vergunningverlening. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk voor een ieder. Het is ons niet bekend of (delen van) de gronden van de indiener in de aandachtslocaties gelegen zijn, maar gezien het voorgaande verwachten wij geen schade door problemen met beweiding van vee als gevolg van stof.

Indien in voorkomende gevallen toch schade zou ontstaan zal de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van paragraaf 6.1, van toepassing zijn.

Indieners: 53, 54, 61, 70, 121, 150

Indieners maken hun bezorgdheid kenbaar over de uitvoering en realisatie van de Grensmaas. Het betreft voornamelijk milieuverontreiniging door stofvorming als gevolg van transport tijdens perioden van droogte.

Zoals in de inleiding is aangegeven wordt de exacte wijze van uitvoering bepaald bij de vergunningverlening. De uitvoeringswijze zoals in het MER Grensmaas is beschreven, is de uitvoeringswijze zoals voorgesteld in het uitvoeringsplan van het Consortium Grensmaas op basis van de concept-uitvoeringsovereenkomst.

Via een aantal maatregelen kan tijdens de uitvoering de verspreiding van stof worden voorkomen. De belangrijkste daarvan is het nathouden van de werkwegen in de tijd dat hierover transport plaatsvindt. Deze en andere maatregelen zullen in vergunningvoorschriften worden vastgelegd. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk voor een ieder.

Indiener: 63

Indienster is van mening dat haar horecabedrijf door de uitvoering van het project veel schade zal gaan ondervinden (hinder van geluid en stof). Het terras van haar onderneming bevindt zich op ongeveer 5 m van de toekomstige transportroute van Nattenhoven naar de verwerking in Grevenbicht. Zij is van mening dat het gedurende de geplande twee jaren van uitvoering niet normaal mogelijk zal zijn om een horecabedrijf te runnen. In het m.e.r.-onderzoek over stof wordt gesteld dat bij ongeveer 5000 vrachtbewegingen per jaar de decompositie op ongeveer 30 m, 30 mg/m² bedraagt. Dit getal wordt aangehouden als waarde waarbij overlast optreedt.

Het aantal vrachtbewegingen per jaar dat haar woning/horecabedrijf zou kunnen passeren bedraagt volgens haar 60.000 per jaar. Het lijkt haar aannemelijk dat hier grote overlast door ontstaat. In het MER Grensmaas wordt aangegeven dat het bevochtigen van de ondergrond en wegen van grind dit probleem moeten oplossen. Dit lijkt indiener wel erg simpel gesteld. Aangezien in grind zich ook een hoeveelheid zand en/of klei bevindt, dat wel stofoverlast veroorzaakt. Het stof dat vrijkomt wordt in het MER Grensmaas grof stof genoemd. Deze vorm van stof zal volgens het MER Grensmaas geen invloed hebben op de gezondheid van mens en dier, aangezien deze stof niet in de longen indringt. Zij suggereert dat de mensen die dit verzonnen hebben nog nooit buiten zijn geweest gedurende een droge periode.

De woning annex horecabedrijf van indiener ligt inderdaad op korte afstand van het te vergraven gebied tussen de locaties Nattenhoven en Grevenbicht. De locatie Nattenhoven wordt droog ontgraven. Vrachtauto's brengen de dekgrond naar de dekgrondberging. Het onverwerkte toutvenant wordt via een – in het zomerbed aan te leggen – werkweg naar de verwerkingsinstallatie in Koeweide gebracht. De werkweg wordt op dusdanige afstand van de woning/horecabedrijf van indiener gelegd, dat – eventueel met behulp van stofbeperkende maatregelen – de hinder tot een minimum wordt beperkt. Voordat daadwerkelijk met de uitvoering wordt gestart, moeten door de uitvoerder vergunningen worden aangevraagd. Hierin worden onder andere voorschriften met betrekking tot stofvorming (en het voorkomen daarvan) opgenomen. De uitvoerder moet kunnen aantonen dat stofhinder niet zal optreden door de inzet van materieel en het treffen van stofreducerende maatregelen. Op de aangevraagde vergunningen is nog inspraak mogelijk voor een ieder.

Via een aantal maatregelen kan tijdens de uitvoering de verspreiding van stof worden voorkomen. De belangrijkste daarvan is het nathouden van de werkwegen in de tijd dat hierover transport plaatsvindt. Dit geldt ook voor de trajecten die over een grindige ondergrond lopen. Deze en andere maatregelen zullen in de vergunning worden vastgelegd. Gezondheidsklachten, zeker ook op de langere termijn, worden veroorzaakt door zeer kleine stofdeeltjes, het zogenaamde fijn stof. Dit vormt maar een zeer kleine fractie van het totale stof dat kan worden verspreid tijdens de geplande activiteiten. De verspreiding van fijn stof is daarom tijdens deze activiteiten beperkt.

Indiener: 64

Indiener is in het bezit van het huis, dat gelegen is aan kasteelweg 18. Het huis is op dit moment verhuurd. Indiener stelt dat tijdens de uitvoering van het Grensmaasproject, het zeer moeilijk zal zijn om dit huis te verhuren. Het huis is gelegen aan de transportroute van Nattenhoven naar de Koeweide in Grevenbicht. De dumptrucks die hiervoor naar alle waarschijnlijkheid worden ingezet, zullen het huis op zeer korte afstand passeren. Hierdoor zullen de bewoners van het pand te kampen krijgen met grote stof- en geluidsoverlast. In het verhaal over stofoverlast, wordt gesteld dat bij ongeveer 5000 vrachtbewegingen per jaar de decompositie op ongeveer 30 m, 30 mg/m² bedraagt. Dit getal wordt in het MER Grensmaas aangehouden als waarde waarbij overlast optreedt. Indiener stelt, dat kijkende naar het totaal aantal vrachtbewegingen per jaar die het huis zouden passeren, namelijk 60.000 per jaar op een afstand van ongeveer 10 m, dit zeer veel overlast oplevert.

Als geen maatregelen worden genomen is er in de door de indiener geschetste situatie inderdaad kans op stofhinder. Daarom zullen in de vergunningen voorschriften worden opgenomen met betrekking tot maatregelen die moeten worden genomen om stofhinder te voorkomen. De belangrijkste van deze maatregelen is het nathouden van de werkwegen gedurende de periode dat hierover transport zal plaatsvinden. Door een goede toepassing van de maatregelen zal stofhinder worden voorkomen.

Indiener: 67

Indiener stelt, dat zeer korte afstand van onze woning (minder dan 100 m) zal stroomgeulverbreding en weerdverlaging uitgevoerd worden. Tevens zullen dumpertrucks met afgegraven materiaal van locatie Grevenbicht naar de verwerkingsinstallatie bij Trierveld de woning op zeer korte afstand passeren. Door al deze activiteiten vreest indiener veel overlast tijdens de uitvoering van het Grensmaas project en wil dit kenbaar maken. Specifiek vreest indiener voor het ontstaan van stofhinder.

Via een aantal maatregelen kan tijdens de uitvoering de verspreiding van stof worden voorkomen. De belangrijkste daarvan is het nathouden van de werkwegen in de tijd dat hierover transport plaatsvindt. Deze en andere maatregelen zullen in de vergunning worden vastgelegd.

Indiener: 117

Indiener merkt op dat in tabel 6.10 'identificatie aandachtslocaties op basis van depositie grof stof' MER Grensmaas, aan dat de locaties Obbicht, Grevenbicht (2 maal), Papenhoven, Visserweert en Illikhoven aandachtslocaties zijn. Er wordt voorbijgegaan aan het feit dat het transport van nagenoeg al deze locaties gepland is naar de verwerkingsinstallatie in Trierveld via de ongelijkvloerse kruising over de Kink oftewel op circa 150 m afstand van het pand van indiener. Indiener verbaast zich er over dat hij niet bij de genoemde aandachtslocaties wordt genoemd.

Het feit dat de locatie niet is aangeduid als aandachtslocatie wil niet zeggen dat daar geen maatregelen tegen stofhinder zullen worden genomen. Ook op overige trajecten en op de win- en verwerkingslocaties zelf moet aandacht zijn voor stofverspreiding. Ook daar kan het nodig blijken te zijn dat een aantal maatregelen moet worden genomen. Bij vergunningaanvraag zal (nogmaals) worden nagegaan welke maatregelen op welke locaties in voorschriften zullen worden vastgelegd. Tevens zal in algemene zin in de vergunning worden gesteld dat stofhinder tijdens de uitvoering moet worden voorkomen.

Indiener: 153

Indiener vraagt wat de overlast wordt door stofhinder, wat hiervoor de norm is en wat de ervaringen elders zijn?

Voor de depositie van grof stof op oppervlakken (ramen, auto's, schone was) bestaan in Nederland geen normen. Nergens is in wet en regelgeving vastgelegd wat de overheid maximaal toelaatbaar vindt op dit gebied. Eén van de redenen daarvoor is dat de beleving van stofhinder per situatie, per persoon en per locatie zeer kan verschillen. Daarbij komt dat grof stof niet diep in de longen doordringt en daarom in de (buiten)lucht geen problemen voor de gezondheid met zich meebrengt. Wel zijn er in de Nederlandse Emissie Richtlijn Lucht richtlijnen opgenomen waarmee het vrijkomen (de emissie) van stof kan worden tegengegaan of beperkt. De regels in de Nederlandse Emissie Richtlijn zijn voor de verspreiding van grof stof voornamelijk kwalitatief van aard. Er worden vooral maatregelen genoemd om verspreiding van stof te voorkomen. Daar waar van toepassing zullen deze maatregelen in de vergunning worden vastgelegd. De ervaringen bij een aantal ander projecten zoals de aanleg van de Betuweroute en het project Ruimte voor de Rivier zijn positief: het nathouden van de werkwegen (één van de belangrijkste maatregelen) voorkomt stofhinder. Er zijn in deze projecten geen tot zeer weinig klachten over stofhinder door omwonenden bij het goed toepassen van de maatregelen.

Indiener: 173

Voor Smeermaas wordt overlast door stofhinder (achtergronddocument 9 Hinder, Deel D p. 12) voorspeld veroorzaakt door 30.000 voertuigen per jaar (aan Nederlandse zijde) op een werkweg op 200 m afstand de bebouwing.

Er geldt dat indien geen maatregelen worden genomen stofhinder kan optreden. Daarom zullen in de vergunning voorschriften worden opgenomen voor maatregelen om verspreiding van stof te voorkomen. Door met name het nathouden van de werkwegen zal stofhinder op genoemde locatie niet optreden.

Deel III

Doorwerking beleid

1 Budgetneutraliteit, zelfrealisatie en aanbesteding

Indieners: 5, 14, 15, 16, 18, 32, 43, 47, 52, 55, 56, 63, 81, 82, 92, 93, 128, 134, 142, 143, 144, 145, 146, 151, 152, 153, 154, 158, 162, 166, 171, 172, 173

1.1 Budgetneutraliteit

Inleiding

Een randvoorwaarde voor de uitvoering van het Grensmaasproject is budgetneutraliteit. Reden voor de budgetneutraliteit is dat er geen geld van de overheid beschikbaar is. Wij hebben daar lang en uitputtend met de Rijksoverheid overleg over gevoerd. Uiteindelijk hebben we de conclusie moeten trekken dat budgetneutraliteit een feit is en blijft. Er is geen geld en er komt geen geld voor de uitvoering van het Grensmaasproject.

Bij de uitvoeringswijze van het project is gekozen voor zelfrealisatie. Bij zelfrealisatie voert de grondeigenaar een project voor eigen rekening uit, waarbij de grondeigenaar eveneens alle (in redelijkheid toe te rekenen) risico's voor zijn rekening neemt. De keuze voor zelfrealisatie leidt eveneens ertoe dat het project budgetneutraal moet worden uitgevoerd.

Budgetneutraliteit betekent dat de opbrengsten van de gewonnen delfstoffen de kosten van de uitvoering dienen te dragen. Bij het opstellen van het Voorkeursalternatief 2003 is rekening gehouden met deze randvoorwaarde. Met name komt dit tot uiting bij de omvang van de rivierverruiming, de afwerkhoogte van dekgrondbergingen, het ontwerp van de locaties en het niet uitvoeren van een aantal civiele werken (bijvoorbeeld het niet verleggen van een aantal leidingen en het laten liggen van een bodemverontreiniging zoals Elba). Ondanks de harde randvoorwaarde van budgetneutraliteit, is bij het projectontwerp sterk rekening gehouden met effecten op mens, natuur en milieu. Het Eindplan Grensmaas is op basis van intensief overleg met de omgeving tot stand gekomen waarbij veel wensen zijn gerealiseerd. Zo zijn dekgrondbergingen ruimtelijk zodanig ingepast dat de hinder beperkt is. Ook is de uitvoeringsduur per lokatie strikt aan banden gelegd.

De uitvoering van het project Grensmaas (met uitzondering van locatie Roosteren en proefproject Meers) geschiedt via het recht van zelfrealisatie. Om het Grensmaasproject te kunnen uitvoeren moet grond verworven worden. Indien het niet mogelijk is om gronden te verwerven dan is onteigening aan de orde. De benodigde gronden kunnen alleen onteigend worden indien de overheid nut en noodzaak daarvan kan aantonen. Uit de Nederlandse jurisprudentie blijkt dat – indien een grondeigenaar bereid en in staat is zelf de op zijn grond rustende bestemmingen te verwezenlijken – onteigening voor dat doel in beginsel niet noodzakelijk en dus niet mogelijk is. De eigenaar van de grond zal moeten aantonen over voldoende kennis, kunde en kapitaal te beschikken om de door de overheid beoogde bestemming op de door de overheid voorgestane wijze te realiseren. Dit is het principe van zelfrealisatie.

Grindproducenten, die van oudsher in het Maasdal actief zijn, zijn voor een belangrijk deel eigenaar van de gronden in het Grensmaasgebied. Voor de uitvoering van het Grensmaasproject heeft overleg met de grondeigenaren plaatsgevonden. Voorts is getoetst of de grondeigenaren bereid en in staat zijn om het project uit te voeren. Dit heeft geresulteerd in de vorming van het Consortium Grensmaas, dat bereid en in staat is om de werkzaamheden uit te voeren. In het Consortium Grensmaas wordt deelgenomen door grindproducenten, aannemers en de Vereniging Natuurmonumenten.

Een van de randvoorwaarden van zelfrealisatie is dat door de overheid geen geld in het project gestoken mag worden. Als dat wel het geval zou zijn, dan mag geen uitvoering door zelfrealisatie geschieden, maar moet het project op een andere wijze bijvoorbeeld via aanbesteding opgedragen worden. Zelfrealisatie beperkt ook het financiële risico voor de overheid (en dus voor de belastingbetaler). Dergelijke complexe projecten hebben een risico van kostenoverschrijding en dit ligt nu voor een aanmerkelijk deel bij het Consortium Grensmaas.

Naast de Nederlandse wetgeving is ook de Europese regelgeving van toepassing. In dit verband is de Europese Richtlijn Werken (93/37/EEG) relevant. Met de Europese Commissie is overeengekomen dat een aantal rivierverruimende werkzaamheden openbaar (Europees) wordt aanbesteed door het

Consortium Grensmaas. Dit zal binnen de principes van budgetneutraliteit en zelfrealisatie kunnen plaatsvinden.

Binnen de kaders van zelfrealisatie kan het Consortium Grensmaas (zoals iedere daarvoor in aanmerking komende partij) gebruik maken van bestaande subsidieregelingen. De locatie Roosteren heeft een aparte status omdat deze locatie uitgevoerd moet worden in verband met het compenseren van de waterstandsverhoging die destijds is ontstaan door de aanleg van kaden in 1995. Tijdens de vergadering van de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie van 31 maart 2005 is besloten dat Nederland zo spoedig mogelijk de door Vlaanderen gevraagde compensatie van de kade-aanleg bij Roosteren uitvoert, door rivierverruimende maatregelen ter plaatse en door gericht de begroeiing lokaal te verwijderen. De rivierverruiming wordt zodanig uitgevoerd dat daarmee tevens het benedenstroomse effect van het Grensmaasplan wordt gecompenseerd. De uitvoering zal tussen 2006 en 2008 zijn beslag krijgen.

Voor het proefproject Meers geldt dat uitvoering voorafgaand en vooruitlopend op het Grensmaasproject plaats vindt en waarover apart afspraken zijn gemaakt. Voor reguliere subsidies (bijvoorbeeld voor de aankoop van natuurterreinen) geldt dat deze wel bij de uitvoering van het Grensmaasproject benut kunnen worden, omdat een verstrekking daarvan niet op gespannen voet staat met het beginsel van zelfrealisatie.

Naar aanleiding van klachten heeft de Europese Commissie een zogenaamde inbreukprocedure gestart omdat zij van oordeel was -samengevat en zakelijk weergegeven- (i) dat realisatie van het Grensmaasplan zou dienen te worden gekwalificeerd als een overheidsopdracht voor de uitvoering van werken in de zin van Richtlijn 93/37/EEG (de Richtlijn Werken) die met inachtneming van het bepaalde in die richtlijn zou dienen te worden aanbesteed en (ii) dat de voorgenomen realisatie van het Grensmaasplan door het Consortium Grensmaas niet onverkort zou zijn toegestaan. In overleg met de Europese Commissie is een voorstel ontwikkeld om delen van het Grensmaasplan door het Consortium Grensmaas te laten aanbesteden op de markt. De Europese Commissie heeft op basis van dat voorstel besloten om de inbreukprocedure te staken.

Indiener: 5

Over de budgetneutrale uitvoering is volgens indiener nog veel onduidelijk. Het plan kan in de ogen van indiener niet worden uitgevoerd zolang er nog zo veel onzekerheden bestaan. Indiener verwerpt de uitspraak van gedeputeerde dhr. Vestjens dat het een ondernemersrisico betreft.

In de aanvulling op het MER (zie bijlage C) is een financiële onderbouwing van het Grensmaasproject opgenomen. De budgetneutrale uitvoering wordt zeker gesteld door het sluiten van de beoogde uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas, gelijktijdig met de vaststelling van het POL Grensmaas. De uitvoering van het Grensmaasproject komt daarmee voor rekening en risico van de uitvoerder, waardoor financiële mee- en tegenvallers voor de uitvoerder zijn.

Indieners: 14, 18, 32, 52, 63, 81, 92, 134, 151, 152, 153, 154, 171

Indieners maken bezwaar tegen de randvoorwaarde van budgetneutraliteit en achten het bezwaarlijk dat de opbrengst van grind de kosten van het project moeten dekken. Elders in Nederland komt de nationale overheid wel over de brug met geld (Deltawerken en Betuwelijn). Indiener 18, 134 en 152 zijn tegen het hanteren van budgetneutraliteit als randvoorwaarde omdat in Limburg – zoals voor alle andere Nederlandse provincies – moet gelden dat hoogwaterbescherming in Nederland een verplichting is van de rijksoverheid en derhalve dient te worden gefinancierd vanuit rijksbudgetten. Indiener 52 stelt dat een niet-budgetneutrale uitvoering voordelen heeft. Bovendien, stellen indieners 152 en 154 dat, voor het realiseren van de ecologische hoofdstructuur landelijke budgetten aanwezig zijn. De randvoorwaarde van budgetneutraliteit hangt volgens hen als een strop om ieders nek. In de Voorkeursaanpak 1998 was sprake van 30 ha te ontgrinden dekgrondberging binnen de toenmalige gemeente Born, nu is er sprake van ruim 70 ha. Volgens indieners wordt in het MER Grensmaas 2003 op geen enkele manier onderbouwd waarom een verdubbeling noodzakelijk is. Bovendien is in het MER geen begroting opgenomen en zijn geen aantallen tonnen grind met opbrengsten in beeld gebracht.

Het Grensmaasproject kan vanuit de grindwinning gefinancierd worden zonder dat daarmee sprake is van grote concessies aan menselijk welzijn, milieu of natuur. Door deze vorm van financiering

kunnen de publieke middelen aan andere maatschappelijke belangrijke projecten besteed worden. In het hoofdrapport MER Grensmaas 2003 is in paragraaf 3.13.1 aangegeven welke redenen er zijn voor de vergroting van de dekgrondbergingen. In de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C) is een financiële onderbouwing van het plan opgenomen. In paragraaf 3.9.2 van het MER Grensmaas 2003 zijn de hoeveelheden dekgrond en toutvenant weergegeven die vrijkomen bij de rivierverruiming en de aanleg van dekgrondbergingen.

Indiener: 15

Indiener merkt op dat ooit de belofte is gedaan dat maximaal 35 miljoen ton grind gewonnen zou worden, maar dat de tonnages grindwinning in het licht van overstromingen, veiligheid en natuurontwikkeling inmiddels gegroeid zijn. Hiertegen maakt hij ernstig bezwaar. Hij pleit ervoor onderscheid te maken tussen nationale en provinciale behoefte. Het uitgangspunt van budgetneutraliteit maakt dat er steeds meer grind gewonnen moet worden. Indiener stelt dat in Noord-Limburg zelfs een convenant voor grindwinning is gesloten, waarvan de tonnages niet zijn inbegrepen in de 53 miljoen ton.

In 1990 hebben wij met de Rijksoverheid de afspraak gemaakt over het aanwijzen van gebieden voor de winning van 35 miljoen ton grind voor de nationale behoefte. Deze afspraak is vervallen en vervangen door een bestuursovereenkomst van 18 april 1997 waarin de Rijksoverheid en de provincie nadere afspraken hebben gemaakt. Deze nieuwe bestuursovereenkomst verhoogt de hoeveelheid van 35 miljoen ton grind tot maximaal de hoeveelheid die de uitvoering van de deelprojecten Grensmaas en Zandmaas/Maasroute samen zullen opleveren.

Voor winningen voor de regionale behoefte gelden deze afspraken niet.

Indiener: 16

Indiener stelt dat wanneer het uitgangspunt van budgetneutraliteit verlaten wordt, de gedachte over het Trierveld kan worden losgelaten en de geplande banaan (de grindwinning en de kleigrondberging in de bocht boven Grevenbicht) ook niet nodig is.

Het uitgangspunt van budgetneutraliteit is een randvoorwaarde voor de uitvoering van het Grensmaasproject en wordt niet verlaten. In de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 (zie bijlage C) zijn wel een aantal varianten voor de dekgrondbergingen Koeweide beschreven. Er is geen wijziging van het Vookeursalternatief 2003 doorgevoerd naar aanleiding van de aanvulling op het MER Grensmaas.

Indiener: 43

Indiener refereert aan de watersnoodramp uit 1953 en vraagt zich af waarom de veiligheid van burgers in Limburg uit eigen middelen betaald moet worden door opbrengst van grind. Indiener is het volstrekt oneens met deze werkwijze en stelt dat de slogan 'grind en zand voor groen' nergens op stoelt.

Voor de uitvoering van het Grensmaasproject worden geen gelden beschikbaar gesteld omdat het grind een goede financieringsbasis is voor het gehele project. Daarnaast beperkt de zelfrealisatie het financiële risico van dit grote en complexe project voor de overheid (en dus de belastingbetaler). Dit is door ons uitputtend met de Rijksoverheid besproken. Aan het Grensmaasproject is een intensieve voorbereiding van jaren vooraf gegaan. Het project voorziet enerzijds in grindwinning ten gunste van de nationale en de regionale behoefte aan delfstoffen, anderzijds in een adequate hoogwaterbescherming alsmede natuurontwikkeling. Daarmee worden verschillende belangen op efficiënte wijze verenigd en kan het project budgetneutraal alsmede integraal worden uitgevoerd.

Indiener: 47

Indiener stelt dat de dekgrondberging Meers op geen enkele wijze bijdraagt aan de beveiliging voor hoogwater en alleen moet worden gezien als douceurtje aan de ontgronders. Meers mag niet als sluitpost dienen temeer daar de ontgronder van het huidige proefproject ook al een dergelijke tegemoetkoming heeft gekregen, hij mag immers dieper winnen dan aanvankelijk was voorzien.

Het Eindplan Grensmaas is samen met het proefproject Meers in het MER Grensmaas gepresenteerd als het Voorkeursalternatief 2003. Het lange planvormingsproces heeft na veel overleg met betrokken overheden en belangenorganisaties in een afgewogen ontwerp geresulteerd. Om alle doelstellingen –

en niet alleen de doelstelling hoogwaterbescherming – op deze manier te kunnen realiseren zijn dekgrondbergingen noodzakelijk. Ook de dekgrondberging bij Meers is onderdeel van het Voorkeursalternatief 2003. Deze dekgrondberging zal na ontgroning een natuurfunctie gaan vervullen.

Indieners: 5, 55

In paragraaf 3.2 van de richtlijnen voor het MER Grensmaas staat dat uit het MER Grensmaas duidelijker moet worden wat er gebeurt bij financiële mee- of tegenvallers en hoe tijdens de uitvoering bij tegenvallers de kwaliteit van het plan overeind blijft. Hieraan wordt volgens indieners niet voldaan. Het woord budgetneutraliteit komt echter wel veelvuldig voor in de stukken, maar over hoe men hier mee om gaat achten indieners vaag. In het hoofdrapport wordt gesproken over een bankgarantie of waarborgsom die de uitvoerende partij opgelegd zal worden. Indieners stellen dat dit erg moeilijk zal zijn als men de risico's nog niet goed heeft onderzocht (bijvoorbeeld grondwatereffecten). Indieners vragen zich af wat er gebeurt als de bankgarantie/waarborgsom onvoldoende is en/of de uitvoerende partij failliet gaat.

Financiële mee- en tegenvallers zijn in beginsel voor de uitvoerder. Met de uitvoerder zijn gedetailleerde afspraken gemaakt over wanneer een risico niet redelijkerwijs tot zijn verantwoordelijkheid hoort. Het project moet integraal worden uitgevoerd. Garanties zullen worden opgelegd in bijvoorbeeld een te sluiten overeenkomst en vergunningen. Ook zal een regeling worden opgenomen voor het geval de uitvoerder failliet gaat. In de te sluiten uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas is voorzien in het geval van faillissement van het Consortium Grensmaas. Een bankgarantie kan evenwel ook als voorwaarde worden gesteld in het kader van de te verlenen vergunningen. In dat geval zal de hoogte van de bankgarantie dienen te worden afgestemd op de financiële omvang van de verplichting van de vergunninghouder.

Indiener: 56

Indiener blijft zich verzetten tegen de budgetneutrale uitvoering van het project Grensmaas en tegen de hieruit voortvloeiende noodzaak van grindwinning en dekgrondberging in het Trierfeld, Itterse veld en Geulle aan de Maas, omdat:

- **in zakelijk opzicht een niet-budgetneutrale uitvoering voordelen geniet. Immers indien de rijksoverheid een budget verstrekt is openbare aanbesteding aan de orde en dat is nodig vanwege de Europese regels voor aanbesteding. Aangezien Europese regels boven de Nederlandse Onteigeningswet uitstijgen, is zelfrealisatie volgens indiener niet aan de orde. Bovendien kan bij openbare aanbesteding kan de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) geen problemen meer hebben met de vorm van aanbesteding en is de situatie vermeden dat de provinciale overheid allerlei risico's ten aanzien van de projectuitvoering moet neerleggen bij het aannemend bedrijfsleven;**
- **hoogwaterbescherming in Nederland een verplichting is van de rijksoverheid;**
- **budgetneutraliteit enkel behaald kan worden met grootschalige dekgrondbergingen die een onomkeerbare verwoesting van het landschap, de bodem en het leefmilieu veroorzaken en bovendien in de uitvoering veel overlast bij de bewoners geeft.**

Met de Europese Commissie zijn afspraken gemaakt over aanbesteding van enkele grote rivierverruimingsprojecten. Deze afspraken passen nog steeds binnen het principe van de budgetneutraliteit. Het beginsel van zelfrealisatie wordt eveneens niet aangetast, omdat de openbare aanbesteding en de financiële risico's verantwoordelijkheden blijven van de uitvoerder. Met deze uitvoeringswijze wordt ook de hoogwaterbeschermingsdoelstelling gerealiseerd terwijl de gevolgen voor de omgeving aanvaardbaar zijn.

Indiener: 56

Indiener wijst de concrete beleidsbeslissingen af omdat die een aanmerkelijk grotere omvang van de grindwinning (53 miljoen ton) behelst dan in 1990 (35 miljoen ton) is afgesproken en de concrete beleidsbeslissingen voortkomen uit de keuze van budgetneutraliteit.

De bestuursovereenkomst van 1990 over het aanwijzen van gebieden voor de winning van 35 miljoen ton grind voor de nationale behoefte is vervallen. In 1997 is met de Rijksoverheid de afspraak gemaakt dat de hoeveelheid van 35 miljoen ton naar boven wordt bijgesteld tot maximaal de hoeveelheid zoals die in het Grensmaasproject en het Zandmaas/Maasrouteproject wordt vastgesteld.

Indieners: 82, 128, 144, 145

Indiener 82 vraagt zich af hoe voor hem is na te gaan of het project budgetneutraal is uit te voeren. Hij verzoekt inzage te geven in de begroting van de overheid en die van het Consortium Grensmaas zodat er een controle mogelijk is. Omdat bovendien aan de nationale behoefte moet worden voldaan met betrekking tot de grindvoorziening, is indiener van mening dat er een bijdrage van de Rijksoverheid mag komen voor de Limburgse hoogwaterbescherming. Indiener 128 merkt op dat de hoeveelheid te winnen grind is opgelopen van 35 miljoen ton naar 56 miljoen ton. Indiener is van mening dat de budgetneutraliteit voor de bewoners inzichtelijk moet worden gemaakt om de geloofwaardigheid te bewerkstelligen. Indieners 144 en 145 stellen dat er geen vertaling (of poging daartoe) plaatsvindt van de opgesomde risico's in mogelijke budgettaire gevolgen. Bijgevolg wordt onvoldoende inzicht gegeven in de haalbaarheid van het uitgangspunt van budgetneutraliteit en daarmee van het gehele project.

In de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C) is een nadere beschouwing gegeven over de kosten die gepaard gaan met uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 en het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Het Voorkeursalternatief 2003 voldoet aan de randvoorwaarde van het Grensmaasproject dat het project budgetneutraal uitgevoerd moet worden. In de aanvulling op het MER Grensmaas zijn de belangrijkste kostenposten en opbrengsten opgenomen. Het saldo van de kostenposten en de opbrengsten komt uit op 0 euro. Proefproject Meers en project Roosteren zijn in de raming niet meegenomen, omdat deze in een ander kader gefinancierd worden en voor de vergelijking geen verschil maken. Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief voldoet niet aan de randvoorwaarde van het Grensmaasproject dat het project budgetneutraal uitgevoerd moet worden. Voor het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is een globale raming opgesteld, die uitkomt op een kostenpost voor de overheid van 60 miljoen euro.

Indiener: 92

Indiener stelt dat de budgetneutraliteit de integrale kwaliteit uitermate negatief heeft beïnvloed. Er wordt meer ontgrond dan strikt noodzakelijk is voor veiligheid en natuurontwikkeling, vuilnisbelten worden niet gesaneerd, er wordt ingeboet op ecologische kwaliteit van het eindresultaat en er ontstaat grote schade aan bestaande waarden.

Het is juist dat er meer wordt ontgrond dan strikt noodzakelijk is in het kader van de hoogwaterbescherming. De doelstellingen van het Grensmaasproject moeten echter integraal en budgetneutraal worden uitgevoerd.. Met deze randvoorwaarde als uitgangspunt is het Voorkeursalternatief 2003 ontworpen dat aan de doelstellingen voldoet.

Indiener: 92

Volgens indiener blijkt in alle ontwerpen tot nu toe – en vooral in die van de locatie Koeweide – grindwinning samen met de eis van budgetneutraliteit de ‘as van het kwaad’ waardoor het project in al zijn geledingen voortdurend wordt gemolesteerd.

Het Voorkeursalternatief 2003 is het ontwerp zoals opgenomen in het Eindplan Grensmaas en waarmee Provinciale Staten op 21 december 2001 hebben ingestemd. Met dit ontwerp kunnen de projectdoelstellingen worden gehaald met als uitgangspunt een budgetneutrale uitvoering. Ook is het ontwerp in samenspraak met de omgeving opgesteld.. Het project is een integraal project, waarbij de doelstellingen in zijn geheel kunnen worden gehaald door de voorgestelde maatregelen uit te voeren. Dat daarbij meer grindwinning nodig is dan strikt noodzakelijk om de hoogwaterdoelstelling te halen, is een feit.

Indiener: 92

Indiener stelt dat de aspecten die ten dienste staan van de voorgenomen veiligheid voor rekening van de Rijksoverheid dienen te komen. Veiligheid is een uit de Grondwet afgeleid recht en een directe taak van de Rijksoverheid.

De zorg ten aanzien van hoogwater behoort tot de overheidstaak. Door uitvoering van het Grensmaasproject wordt de hoogwaterbeschermingsdoelstelling gehaald. De budgetneutrale uitvoering is daarmee niet strijdig.

Indiener: 92

Indiener stelt dat om financiële redenen de gastransportleiding van de Gasunie niet verdiept of verlegd wordt. Indiener is van mening dat indien het besluit wordt genomen om het traject van de gasleiding alsnog te wijzigen, de bekostiging daarvan niet mag leiden tot meer ontgronding elders in het Grensmaasgebied om te kunnen voldoen aan de randvoorwaarden van budgetneutraliteit.

Er wordt slechts één (grote) leiding omgelegd in het Grensmaasproject en dat is de LAL-leiding die bij Meers de rivier kruist.

Indiener: 93

Indiener stelt dat als men een enquête zou houden onder de bewoners van het Grensmaasgebied men tot de ontdekking zou komen dat men liever het risico loopt van een overstroming dan van deze buitensporige overlast. Maar vanwege de budgetneutraliteit moeten de bewoners het project ook nog zelf betalen, ten eerste door een verhoogde kadebe lasting en ten tweede door de overlast.

Wij delen de inschatting van indiener ten aanzien van de mening van de bewoners niet en merken op dat de uitvoering van het Grensmaasproject zal plaatsvinden binnen de wettelijke kaders.

Indiener: 134

Indiener blijft de toepassing van het principe van budgetneutraliteit discutabel vinden. Dit te meer omdat indiener betwijfelt of een budgetneutrale uitvoering van het Grensmaasproject in de praktijk haalbaar zal zijn. Voor zover indiener heeft kunnen nagaan heeft het Consortium Grensmaas tot nu toe geen keiharde garanties afgegeven met betrekking tot die budgetneutrale uitvoering en is – voor zover bekend – ook nog niet duidelijk hoe de Nederlandse Mededingingsautoriteit en de Europese Commissie denken over de uitvoering (zelfrealisatie dan wel een Europese aanbesteding) van het project. Deze onduidelijkheden vormen naar mening van indiener onmiskenbaar forse risico's voor de uitvoering van het Grensmaasproject volgens de opzet van het ontwerp-POL Grensmaas. Indiener beschouwt de budgetneutraliteit ongaarne als een gegevenheid.

Er is overeenstemming bereikt met de Europese Commissie over zelfrealisatie en aanbesteding. Het Consortium Grensmaas accepteert de risico's die samenhangen met de uitvoering van dit project. De overheid acht de garanties van het Consortium Grensmaas voldoende hard om tot ondertekening van een overeenkomst met het Consortium over te kunnen gaan.

Indiener: 134

Indiener is van mening dat het loslaten van het principe van budgetneutraliteit het streven moet blijven. Pogingen van Gedeputeerde Staten om dit bij de Rijksoverheid te bewerkstelligen moeten dan ook niet worden gestaakt. Desondanks heeft indiener de stukken beoordeeld vanuit de invalshoek van het principe van budgetneutraliteit.

Over de randvoorwaarde van budgetneutrale uitvoering is door ons met de Rijksoverheid uitputtend gesproken. Het feit dat voor de uitvoering van het Grensmaasproject geen geld beschikbaar wordt gesteld, moet als een gegeven worden beschouwd.

Indiener: 142, 143, 144, 145

Indiener stellen dat door in te stemmen met het uitgangspunt van budgetneutraliteit voor het Grensmaasproject de provincie medeverantwoordelijk is voor een dreigende, maar nog steeds vermijdbare, milieuramp voor een belangrijk deel van het plangebied, namelijk dat gedeelte dat moet voorzien in een grindwinning voor zover deze de 35 miljoen ton overstijgt. In feite vindt de financiering van een kerntaak van de Rijksoverheid ten dele plaats door middel van een lokale belastingheffing, zowel in materiële als immateriële zin. Dit wordt als discriminerend, onaanvaardbaar en onhoudbaar gezien.

De zorg ten aanzien van hoogwater behoort tot de overheidstaak. Door uitvoering van het Grensmaasproject wordt de hoogwaterbeschermingsdoelstelling gehaald. De budgetneutrale uitvoering is en blijft een harde randvoorwaarde waarover uitputtend tussen ons en de Rijksoverheid is gesproken.

Indiener: 142, 143

Indieners stellen dat het POL Grensmaas voornamelijk tot doel heeft de uitvoering van het Eindplan Grensmaas voor de Grensmaas mogelijk te maken. Het is daardoor – evenals het Eindplan Grensmaas zelf – misleidend in de voorstelling van de hiërarchie van doelstellingen en effecten. Het Grensmaasproject was en is een project ten behoeve van delfstoffenwinning. Het resultaat is verlies aan cultuurlandschap en leefbaarheid voor de bewoners en grote onzekerheden over de effecten van de uitvoering. Dit alles is voor een belangrijk deel het gevolg van de voor Nederland unieke situatie dat beveiliging tegen overstromingen (kerntaak van de overheid) moet worden gefinancierd uit delfstoffenwinning.

Het POL Grensmaas maakt inderdaad de uitvoering van het Grensmaasproject mogelijk. Het Grensmaasproject heeft drie doelstellingen, te weten hoogwaterbescherming, natuurontwikkeling en grindwinning. Deze drie doelstellingen worden door uitvoering van het Grensmaasproject integraal en in onderlinge samenhang gerealiseerd. Het Grensmaasproject is dus geen project dat alleen ten behoeve van delfstoffenwinning wordt uitgevoerd.

Indieners: 142, 143

Indieners stellen dat voor grote delen van de beoogde oppervlakte voor dekgrondberging de toekomstige bestemming en inrichting als natuur- of landbouwgebied afhankelijk wordt gesteld van de meest economische uitvoering van de delfstoffenwinning opdat aan het uitgangspunt van budgetneutraliteit kan worden voldaan.

De meest economische uitvoering is niet leidend geweest bij het ontwerpen van het Voorkeursalternatief 2003. Wel heeft een economische uitvoering een grote rol gespeeld om te kunnen voldoen aan de randvoorwaarde van budgetneutraliteit.

Indiener: 153

Indiener vindt dat feitelijk de grindwinning voorop staat en de budgetneutraliteit tot plannen leidt welke een te grote inbreuk hebben op het betrokken gebied. Gelet op de verregaande negatieve impact van de budgetneutraliteit op het Grensmaasproject moet de doelstelling en het uitgangspunt van budgetneutraliteit worden heroverwogen. Aanpassing van de doelstelling en het uitgangspunt van budgetneutraliteit leidt ertoe dat de nu voorliggende plannen drastisch moeten worden aangepast en dus niet in stand kunnen blijven.

De budgetneutraliteit heeft ons inziens niet geleid tot een projectontwerp dat onaanvaardbare effecten veroorzaakt. In aanloop tot het Eindplan Grensmaas is intensief met de omgeving gesproken en het ontwerp is op diverse punten aangepast aan de wensen van de omgeving.

Indiener: 158

Het verbaast indiener dat zo hardnekkig wordt volgehouden aan de budgetneutraliteit in de uitvoeringsfase. Indiener is het oneens met het Eindplan Grensmaas en dringt nogmaals aan op het laten vallen van de budgetneutraliteitseis en een ander plan op te stellen dan het huidige plan. Handhaving van de budgetneutraliteitseis betekent in de ogen van indiener dat er nooit een plan kan komen dat aan de wensen van alle belanghebbenden tegemoet komt. Het Eindplan Grensmaas biedt volgens indiener maximale grindopbrengsten in ruil voor marginale veiligheid en natuurontwikkeling. Uitgaande van 35 miljoen ton grindwinning gaat het volgens indiener om een opbrengstderiving van slechts 10 miljoen euro per jaar, hetgeen volgens indiener 'een druppel regenwater in de Maas' is op het totale provinciale budget. Zeker nu veiligheid een politiek issue is, is dit volgens indiener weinig geld.

Het is zeer de vraag of een niet-budgettair neutraal plan zal leiden tot tegemoetkoming aan alle wensen. De ervaring in het Zandmaasproject stemmen ons niet tot optimisme op dit punt. De te realiseren veiligheid is niet marginaal, maar voldoet aan het beschermingsniveau van 1/250 per jaar voor de door kaden beschermde gebieden. Op dit moment is het beschermingsniveau 1/50 per jaar. Ook de natuurontwikkeling zal niet marginaal zijn. Door uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 zal grootschalige natuurontwikkeling en een ecologisch herstel van de rivier plaatsvinden, waarbij een nieuw riviergebonden natuurgebied van circa 1.300 ha zal ontstaan. De effecten van het Voorkeursalternatief 2003 werken op de natuurkwaliteit binnen het plangebied overwegend zeer positief. De grindopbrengsten moeten de kosten van het Grensmaasproject opbrengen. In de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C) zijn deze kosten nader aangegeven.

Indiener: 158

Indiener stelt dat met een Grensmaasproject dat grindwinning niet als hoofddoel stelt, de bevolking van het gehele Grensmaasgebied jarenlange overlast wordt bespaard en het gebied rond Haertelstein gespaard kan worden van grootschalige grindwinning.

Grindwinning is een van de doelstellingen van het Grensmaasproject. Zonder grindwinning en dekgrondberging bij Haertelstein kan het project niet budgetneutraal worden uitgevoerd.

Indiener: 162

Indiener is het er niet mee eens dat een MER Grensmaas wordt opgestart en dat de budgetneutraliteit bepalend is voor de keuze van de plannen. Dit is in strijd met het Europees recht.

Het opstellen van een MER vloeit voort uit hoofdstuk 7.2, eerste lid van de Wet milieubeheer in verband met artikel 2, eerste lid Besluit m.e.r. 1994 en onderdeel c van de bijlage bij het Besluit m.e.r. 1994. Het besluit, waaraan een MER ten grondslag moet worden gelegd, betreft in dit verband het POL Grensmaas. Ten aanzien van de opmerking over budgetneutraliteit: dit is als randvoorwaarde gesteld bij uitvoering van het project. Het Consortium Grensmaas wordt als zelfrealisator in staat geacht aan deze voorwaarde te voldoen. Met de Europese Commissie is overeenstemming bereikt ten aanzien van de aanbesteding binnen het kader van de budgetneutraliteit.

Indiener: 162

Indiener stelt dat bij de overeenkomst die een einde van de grindwinning in Limburg moet bewerkstelligen, besloten werd dat het zogenaamde badkuipmodel, ook baggergaten genoemd, in de toekomst uit den boze zou zijn. Om de budgetneutraliteit te kunnen bereiken wordt dit besluit opzij gezet. De budgetneutraliteit is volgens indiener onrechtmatig en kan derhalve niet als legitiem argument gezien worden.

Na uitvoering van het project zullen geen zogenaamde baggergaten achterblijven: de ontgroningen buiten de rivierverruiming worden weer opgevuld met dekgrond. Voor deze dekgrondbergingen zijn voor de maximale maaiveldverlaging in 3.7.4 van het MER Grensmaas criteria aangegeven. Een overzicht van de maximale maaiveldverlaging en -verhoging per dekgrondberging is opgenomen in tabel 3.1 van het MER Grensmaas.

Indiener: 162

Indiener stelt dat de aan het project verbonden budgetneutraliteit elke vorm van een democratische rechtsstaat tart, want de rechten van burgers worden hierdoor ernstig ondermijnd. Op de eerste plaats gaat het om de grindwinning en krijgen de uitvoerders van het werk vrij spel in hun vraag. Dat dit spel ten koste gaat van bestaande natuur ten behoeve van meer grindwinning voor het financiële evenwicht is al gebleken. Op de tweede plaats is het beveiligen van burgers tegen overstromingen een overheidstaak. Door de nu gevolgde strategie krijgen ondernemingen hun grondstoffen gratis en vragen zelfs nog vergoeding voor kosten van de winning die ze al jaren uit de opbrengsten van de verkoop van delfstoffen vergoed krijgen. Tot op heden is geen duidelijkheid gegeven over de budgetneutraliteit. Een analyse van de kosten en baten is onontbeerlijk om tegen de budgetneutraliteit goed onderbouwde bedenkingen in te dienen en het ontbreken van dat overzicht is een groot bezwaar. Op de derde plaats worden de burgers hierdoor ernstig belemmerd in het uiten van hun bezwaren vanwege de gewetensbezwaren die opgeworpen zijn door beveiliging van de Maas te koppelen aan de grindwinning. Indiener stelt dat de budgetneutraliteit twijfelachtig is gezien de vele nog niet meegenomen kosten zoals aanleg haven, verplaatsing landbouwbedrijven, schade aan huizen, kosten voor het beheersen van effecten van het grondwater ten gevolge van de ontgroning, sanering van vervuilde grond en kosten die voortvloeien uit gebrek aan kennis.

Ook in een project dat vanuit de overheid wordt gefinancierd zullen lastige afwegingen gemaakt worden tussen het maken van kosten en het dienen van belangen. In wezen verschilt dit project dan ook niet van andere projecten. Alle democratische beginselen en procedures zijn ook bij dit project gevolgd.

Indieners: 166, 173

Indieners stellen dat het MER Grensmaas 2003 geen informatie bevat over de kosten en baten van de ingrepen van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Nochtans wordt dit Meest Milieuvriendelijk Alternatief enkel omwille van de zagezegde niet-budgetneutraliteit verworpen.

In de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C) is een nadere beschouwing gegeven over de kosten die gepaard gaan met uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 en het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Het Voorkeursalternatief 2003 voldoet aan de randvoorwaarde van het Grensmaas-project dat het project budgetneutraal uitgevoerd moet worden. Dit betekent dat de uitvoering de overheid geen geld kost. In de aanvulling op het MER Grensmaas zijn de belangrijkste kostenposten en opbrengsten opgenomen. De totale kosten voor het Meest Milieuvriendelijk Alternatief zijn globaal geraamd op 60 miljoen euro.

Indiener: 172

Indiener betreurt het ten eerste dat dergelijke grote projecten met betrekking tot de veiligheid van Limburgers budgetneutraal worden gefinancierd. Volgens indiener worden de ontgrondingswerkzaamheden niet alleen verricht ter beveiliging van de Maas, maar des te meer uit winstbejag van de grindboeren.

Het is juist dat de ontgroning niet alleen dient om de doelstelling ten aanzien van hoogwaterbescherming te halen. Het project kent meerdere doelstellingen (waaronder een doelstelling voor grindwinning voor de nationale en regionale behoefte) die in onderlinge samenhang worden uitgevoerd.

1.2 Zelfrealisatie en aanbesteding

Indiener: 56

Indiener acht het van groot belang dat financiële tegenvallers niet mogen worden gecompenseerd middels additionele grindwinning.

In het POL Grensmaas zijn de beoogde grindwinlocaties uitdrukkelijk aangegeven en begrensd. Daarbuiten zal geen grindwinning plaatsvinden.

Indieners: 92, 142, 143, 158

Volgens indiener 92 moet het Consortium Grensmaas op tijd aangeven of men het project nog langer frustreert, of het overgeeft aan openbare Europese aanbesteding, zoals indiener al jaren lang betoogt. Indieners 142 en 143 benadrukken dat het Eindplan Grensmaas onder andere op de gedachte berust dat op het project de Europese regelgeving ten aanzien van aanbesteding van overheidsopdrachten niet van toepassing is. Een belangrijke overweging daarbij is dat het niet zou gaan om een overeenkomst onder bezwarende titel. Dit lijkt indieners, gezien de grote inspanningen die de overheid ofwel De Maaswerken heeft verricht en nog zal moeten verrichten ten behoeve van de uitvoering, een dubieuze stelling. De aannemingscombinatie vormt, al of niet tezamen met de overheid, naar de mening van indieners een combinatie die in het kader van de Mededingingswet verboden is. Een succesvol beroep op zelfrealisatie en/of integraliteit van uitvoering van het Grensmaasproject achten indieners onwaarschijnlijk. Indiener 158 stelt een budgetneutrale en integrale uitvoering voor van een gedeelte van het totale project om een aanbestedingsprocedure te voorkomen. De minder rendabele delen kunnen vervolgens worden aanbesteed.

Na een overlegproces met de Europese Commissie is overeenstemming bereikt inzake aanbesteding binnen het kader van de budgetneutraliteit en zelfrealisatie. In essentie komt de overeenkomst er op neer dat er een aantal rivierverruimingslocaties en infrastructurele werken Europees wordt aanbesteed door het Consortium Grensmaas.

Indieners: 142, 143, 144, 145

Indieners stellen dat in de concept-overeenkomst tussen de Staat der Nederlanden en de provincie Limburg en het Consortium Grensmaas met betrekking tot de integrale zelfrealisatie van het Grensmaasplan door het Consortium Grensmaas, de overheid een civielrechtelijke verplichting aangaat die zich niet verdraagt met een onbevooroordeelde houding ten opzichte van de inspraakreacties en de geloofwaardigheid van de in het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas 2003 gegeven argumentaties ondermijnt.

Wij delen de stelling van indiener niet. Door het sluiten van een uitvoeringsovereenkomst wordt gewaarborgd dat het gehele project wordt uitgevoerd. Met name om te voorkomen dat de afweging van de belangen en de afweging over de ingebrachte bedenkingen wordt beïnvloed door het sluiten van een overeenkomst, wordt pas ten tijde van de vaststelling van het POL Grensmaas overgegaan tot het sluiten van een uitvoeringsovereenkomst. Er is bewust voor gekozen om dat niet eerder te doen.

Indieners: 142, 143

Indieners vinden dat de overheid vast dient te stellen waar, in welke hoeveelheden en in welke tijdsperiode activiteiten moeten worden uitgevoerd. Zij is daartoe zeer goed in staat. Indien het Consortium Grensmaas aan die eisen niet in alle redelijkheid kan of wil voldoen, is een beroep op zelfrealisatie niet aan de orde.

In het POL Grensmaas is vastgelegd waar de ontgrondingen zullen plaatsvinden. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen winplaatsen en winzones. Als hoofdlijn van beleid geldt het aanwijzen van winplaatsen en winzones van delfstoffen in het Grensmaasgebied volgens het Voorkeursalternatief 2003 om:

- *door de winning van delfstoffen de projectdoelen natuurontwikkeling en bescherming tegen wateroverlast in het Grensmaasgebied te realiseren;*
- *niet-vermarktbaar grond vrijkomend bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 te kunnen bergen;*
- *te voorzien in de regionale en nationale behoefte aan delfstoffen volgens de daarvoor geldende taakstellingen.*

Uitgaande van een dichtheid van 2,0 tds/m³ (ton droge stof per m³) en de gemiddelde samenstelling van het toutvenant komt er circa 48 - 53 Mton (kei-, grof- en rond) grind vrij bij de uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003. De uitvoeringsvolgorde wordt bepaald tijdens de uitvoering en is niet vastgelegd in het POL Grensmaas. De uitvoeringsvolgorde zal uiteindelijk door de overheid moeten worden goedgekeurd. De maximale tijdsduur per locatie is vastgelegd in het Programma van Eisen (zie ook achtergronddocument 9 Hinder p.29-32).

Indiener: 146

Indiener was bereid samen met De Maaswerken (eigendom en pacht) het project realiseren.

De Maaswerken heeft op 4 juni 1998 aangetekende brieven verstuurd met daarbij een opgaveformulier aan de eigenaren van gronden in het Grensmaas-plangebied. Op het opgaveformulier kon worden aangegeven of zij wensten te participeren in de zelfrealisatie. Daarnaast is in regionale bladen alsmede huis-aan-huis bladen een advertentie gezet, waarbij grondeigenaren op de hoogte werden gesteld van de mogelijkheid tot zelfrealisatie. Mede op basis van de binnengekomen formulieren en reacties is bekeken welke grondeigenaren zich kwalificeerden voor deelname aan de zelfrealisatie van het Grensmaasproject. De betrokken grondeigenaren hebben zich uiteindelijk verenigd in het Consortium Grensmaas B.V.

Uit de PTT-verklaring destijds valt af te leiden dat de aangetekende brieven bij de adressanten zijn aangekomen. Van indiener is evenwel geen opgaveformulier noch reactie anderszins bij De Maaswerken binnengekomen ten tijde van de besluitvorming ten aanzien van zelfrealiserende grondeigenaren in het Grensmaasgebied. Op basis hiervan nemen wij aan dat indiener toentertijd geen interesse had om deel te nemen. Indiener is over deze kwestie reeds geïnformeerd door De Maaswerken bij brief van 12 mei 2003 met kenmerk DMW 2003/2826/FF.

2 Uitvoering

Indieners: 5, 16, 20, 34, 41, 42, 43, 44, 52, 55, 56, 58, 62, 65, 71, 72, 75, 81, 82, 87, 86, 89, 92, 94, 95, 113, 117, 122, 127, 128, 133, 134, 137, 138, 140, 142, 143, 144, 145, 152, 154, 158, 162, 166, 172, 173

2.1 Uitvoering algemeen

Inleiding

In hoofdstuk 6 van het MER Grensmaas is ingegaan op de uitvoering van het Grensmaasproject, waardoor een beeld verkregen kan worden van de tussentijdse effecten en hinder die de uitvoering van het project met zich meebrengt.

De uitvoeringswijze wordt niet in het POL Grensmaas geregeld. Tijdelijke effecten die zullen optreden als gevolg van de werkzaamheden tijdens de uitvoering van het Grensmaasproject zijn daarom in het MER Grensmaas slechts beperkt in beeld gebracht. Het MER Grensmaas is een zogenaamd locatie-MER is, dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. Dit betekent dat in het MER Grensmaas het accent ligt op de ruimtelijke aspecten van het project, en vooral ingaat op de blijvende effecten van het Grensmaasproject die na uitvoering van het project zullen optreden. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project komen in de eerste plaats in het uitvoeringscontract met de uitvoerder aan bod, en in de tweede plaats in de diverse vergunningen. Het betreft aspecten die in ieder geval apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. De vergunningsprocedure met alle afwegingen start na de vaststelling van het POL Grensmaas. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen. De uitvoering zal in alle gevallen plaatsvinden binnen de wettelijke normen.

Ondanks bovenstaande is in het MER Grensmaas wel aandacht besteed aan hinderaspecten die tijdens de uitvoering kunnen optreden, mede gezien het aantal inspraakreacties dat is ingediend over de Startnotitie m.e.r. Grensmaas. Er is in het MER Grensmaas uitgegaan van gangbare uitvoeringsmethoden. De uiteindelijke uitvoeringsmethode is – zoals aangegeven – nog niet bekend. Op deze wijze is een beeld geschetst van de te verwachten hinder en is aannemelijk gemaakt dat uitvoering van het Grensmaasproject mogelijk is binnen de wettelijke kaders.

Door de overheid is in het kader van zelfrealisatie overleg gepleegd met het Consortium Grensmaas over de uitvoering van het Grensmaasproject. Het Consortium Grensmaas zal conform de - uitvoeringsovereenkomst alle locaties behalve de locatie Roosteren (deze locatie wordt door Rijkswaterstaat uitgevoerd) integraal en budgetneutraal uitvoeren. Het Consortium Grensmaas heeft ten behoeve van de uitvoeringsovereenkomst een uitvoeringsplan opgesteld.

Inmiddels zijn concept-vergunningaanvragen ingediend door het Consortium Grensmaas. Bij de beantwoording van de bedenkingen is echter uitgegaan van de informatie die bekend was voordat de vergunningaanvragen zijn ingediend.

Indiener: 16

Indiener vraagt zich af hoe gedacht wordt de veiligheid te kunnen waarborgen voor mens en dier tijdens het ontgronden. Tevens vraagt hij zich af welke invloed dit heeft op de omgeving en stelt dat 'men' het terrein niet 8 tot 10 jaar kan afsluiten voor de bewoners in en rond deze gebieden.

De uitvoeringswijze wordt niet in het POL Grensmaas geregeld. Tijdelijke effecten die zullen optreden als gevolg van de werkzaamheden tijdens de uitvoering van het Grensmaasproject zijn daarom in het MER Grensmaas slechts beperkt in beeld gebracht. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project komen in de eerste plaats in de uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas aan bod. In de tweede plaats worden deze aspecten apart belicht in de diverse vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. De vergunningsprocedure met alle afwegingen start na de vaststelling van het POL Grensmaas. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

De veiligheid wordt gewaarborgd door een vakkundige uitvoering en waar nodig extra te nemen beschermingsmaatregelen. Afsluiten kan daar deel van uitmaken. Zodra de werkzaamheden in een deel van een locatie zijn voltooid, wordt dit deel als vrij toegankelijk natuurgebied opgeleverd.

Indieners: 20, 158

Indieners hebben bedenkingen tegen het wateropstuwende effect als gevolg van de opslag van gereed product en het aanleggen van ringdijken in het winterbed. Volgens indiener 20 is de voorraad bij de huidige installatie van l'Ortye nog steeds groeiende en zorgt dit bij hoogwater voor opstuwung. Een tweede installatie met grootschalige voorraadvorming buitendijks is daarom niet gewenst. Indiener 158 stelt dat wanneer de ringdijk van de dekgrondberging l'tteren verder van de bebouwing wordt gelegd, het opstuwend effect minder zal zijn.

Naar verwachting zal l'Ortye zijn inrichting gedeeltelijk buitendijks en gedeeltelijk binnendijks vergroten. Wateropstuwende effecten zullen minimaal zijn, omdat de buitendijkse uitbreiding gepland is 'in de luwte' tussen de bestaande dijk en het reeds in gebruik zijnde terrein. Het blijft echter een buitendijkse uitbreiding waarvoor de rivierbeheerder alleen in bijzondere omstandigheden toestemming zal geven, waarbij wateropstuwende effecten een belangrijk aandachtspunt is. Ook de binnendijkse uitbreiding is aan een vergunning onderhevig. Indien tijdens de uitvoering opstuwende maatregelen (zoals ringdijken) aangelegd worden, zullen daaraan voorafgaand eerst maatregelen genomen worden met een waterstandverlagen effect. Bijvoorbeeld voordat de ringdijken om dekgrondberging l'tteren gelegd worden, moet de locatie Aan de Maas worden uitgevoerd. Hiervoor moet vergunning worden aangevraagd bij Rijkswaterstaat die streng toeziet op waterstandsverhogingen. In het kader van de vergunningverlening zal tevens worden bekeken in hoeverre de ringdijk eventueel moet worden opgeschoven om zo min mogelijk negatieve effecten te hebben.

Indieners: 41, 94

Indieners stellen dat in het ontwerp-POL Grensmaas niet duidelijk aangegeven wordt wanneer en door wie de maatregelen moeten worden uitgevoerd. Indieners gaan ervan uit dat ingrepen in het lokale en regionale watersysteem door indieners zelf zullen worden uitgevoerd. In dit kader achten indieners het redelijk dat de financiële consequenties voor rekening van Gedeputeerde Staten kunnen worden gebracht, indien blijkt dat de maatregelen een gevolg zijn van (naijl-) effecten van het project.

Alle maatregelen die ons inziens noodzakelijk zijn in het kader van het Grensmaasproject worden door het Consortium Grensmaas binnen het kader van de budgetneutrale uitvoering uitgevoerd. Indien er maatregelen getroffen moeten worden aan lokale en regionale watersystemen wordt hierover in overleg getreden met indiener. Verder verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in Deel III-paragraaf 6.1.

Indieners: 42, 134, 140

De wijze van uitvoering van het project zal pas exact worden bepaald bij het opstellen van de aanvragen voor vergunningen. Dit laat naar mening van indiener 134 nogal wat ruimte om straks te gaan afwijken van de huidige voornemens. Dat is thans aanleiding voor onzekerheden. Indiener vindt dat die onzekerheden moeten worden uitgebannen en dat de uitvoering zich strak zal dienen te voltrekken binnen de bij het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas aangegeven kaders. Indiener 140 wil (meer) duidelijkheid over het verdere uitvoeringstraject en de betekenis daarvan voor het betreffende gebied.

Indieners constateren terecht dat de uitvoeringswijze niet wordt geregeld in het POL Grensmaas, maar zal wel moeten plaatsvinden binnen de kaders van het POL Grensmaas. Tijdelijke effecten die zullen optreden als gevolg van de werkzaamheden tijdens de uitvoering van het Grensmaasproject zijn daarom in het MER Grensmaas slechts beperkt in beeld gebracht. Het MER Grensmaas is een zogenaamd locatie-MER is, dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. De in het MER Grensmaas beschreven uitvoeringsmethode is een mogelijke wijze van uitvoering. Deze uitvoering is bij de rapportage meegenomen om te zien of het project wel binnen de daarvoor gestelde normen uitgevoerd kan worden.

In het Programma van Eisen Grensmaasplan wordt een overzicht gegeven van de functionele, inhoudelijke en technische eisen waaraan het ontwerp, de uitvoering, de oplevering en de inrichting van het Grensmaasproject moet voldoen. Het Programma van Eisen vormt daarmee een toetsingskader voor de voorbereiding en de realisatie van het Grensmaasproject alsmede voor het uitvoeringsplan en de

wijzigingen op deze documenten. Het Programma van Eisen Grensmaasplan zal onderdeel uitmaken van de nog te sluiten uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas. Vooralnog is de gedachte deze uitvoeringsovereenkomst te tekenen op het moment dat het POL Grensmaas door Provinciale Staten wordt vastgesteld.

Aan de uitvoering zullen bij de vergunningverlening strakke eisen gesteld worden qua tijdsduur en hinder. Meer duidelijkheid over het verdere uitvoeringstraject en de betekenis daarvan is nu niet bekend, omdat detailuitvoering geen deel uitmaakt van deze m.e.r.-procedure.

In de vergunningfase wordt voor een aantal onderdelen (dekgrondbergingen) een MER (veelal inrichtings-MER genoemd) opgesteld voor de inrichtings- en uitvoeringsaspecten. De uitvoerder van het project is verantwoordelijk voor het opstellen van deze milieueffectrapportages. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten zullen apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Tevens zal er door de overheid consequent op toegezien worden dat het resultaat van de uitvoering volledig overeenstemt met de plannen waarvoor vergunning zal worden verleend. De overheid beschikt daarbij over handhavingsinstrumenten.

Indiener: 43

Indiener stelt dat men bij de aanleg van het Julianakanaal nabij het Kasteel van Elsloo veel problemen heeft ondervonden ten gevolge van voorkomend drijfzand. Algemeen bekend is dat op drijfzand niet gebouwd kan worden. Ten gevolge van de berging van baggerspecie zal ondergronds een enorme druk ontstaan op het pakket drijfzand. Hij vreest dat dit bij de uitvoering niet (voldoende) bekend is.

Genoemd geval is niet geheel te vergelijken met de aanleg van ondergrondse dekgrondbergingen. Bij de aanleg van de dekgrondbergingen wordt grond vervangen door andere grond waardoor de spanningen in de bodem niet hoeven toe te nemen. Bij de aanleg van de dekgrondbergingen worden op basis van het bodemonderzoek geen problemen met drijfzand verwacht.

Indieners: 5, 55

In paragraaf 5.8 van de richtlijnen voor het MER Grensmaas wordt het wenselijk geacht om voorafgaand aan de verdere uitwerking van de vergunningfase in het MER Grensmaas aan te geven tot welke tijdelijke intensivering van het scheepvaartverkeer de uitvoering van het Grensmaasproject kan leiden. Dit onderwerp wordt volgens indieners echter slechts zeer oppervlakkig besproken in de plannen.

Wij onderkennen dat dit item beperkt is opgenomen. In paragraaf 6.2 van het MER Grensmaas (p. 220) is onder de subtitel 'Samenvallen van uitvoering Grensmaas met Maasroute' aangegeven dat het scheepvaartverkeer op het Julianakanaal door het Grensmaasproject naar verwachting zo'n 20-25 schepen per dag zal opleveren. Nadat de vergunningen zijn aangevraagd, is de wijze van uitvoering pas bekend. Dan zal ook meer inzicht zijn in de afvoer en frequentie van (scheepvaart)transport.

Indiener: 56

Indiener betoogt dat in de gebiedscommissie is besproken dat alle dekgrond op locatie wordt verwerkt of opgeslagen en is het dan ook niet eens met de mededeling in het MER Grensmaas (p. 240) dat wegens gebrek aan depotruimte bij aanvang van de werkzaamheden in Aan de Maas een deel van de dekgrond naar een andere locatie gebracht zal worden.

In principe mag er geen dekgrond van ene naar de andere locatie worden gebracht, tenzij het niet anders kan. Eerst zullen mogelijkheden binnen de locatie moeten worden onderzocht, bijvoorbeeld tijdelijk depot binnen de kade of buiten de kade met toestemming van Rijkswaterstaat. Indien het vergunningstechnisch echt niet anders mogelijk is, dan zou er geschoven kunnen worden met dekgrond.

Indiener: 62

Indiener stelt dat gedurende het gehele planningstraject geen enkele garantie is gegeven dat uitvoering conform de plannen geschied. Ook heeft indiener geen concrete informatie over de wijze waarop de controle op de uitvoering zal gebeuren en wat er gebeurt als de uitvoerder

afwijkt van de plannen. In het ontwerp-POL Grensmaas is hierover volgens indiener niets terug te vinden. Indiener benadrukt dat de plannen volledig en conform de vergunningen moeten worden uitgevoerd. Hierbij is het uitermate belangrijk dat er voldoende toezicht is op de uitvoering en dat direct wordt opgetreden bij afwijkingen.

De uitvoeringswijze en de controle daarop worden niet in het POL Grensmaas geregeld. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten zullen apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

De tijdsplanning van de werkzaamheden is door ons alleen vastgelegd op maximale uitvoeringsduur van de verwerking per locatie. Nauwkeuriger tijdsplanningen (waaronder ook de uitvoeringsvolgorde) van de werkzaamheden vinden plaats bij de vergunningverlening. Controle op de uitvoering en op handhaving van de plannen gebeurt door de overheid. Zij beschikt over de instrumenten om een correcte uitvoering af te dwingen.

Indiener: 75

Indiener acht het nodig met betrokken partijen een convenant aan te gaan waarin in elk geval aandacht wordt gevraagd voor de kwaliteitsaspecten van de leefomgeving in het Maasdal van Stein. Indiener stelt vervolgens dat contractueel moet worden vastgelegd dat woonkernen die gedurende een lange reeks van jaren overlast hebben een reële compensatie krijgen voor het verbeteren van de omgevingskwaliteit.

Niet duidelijk is wat de doelstelling en meerwaarde zou moeten zijn van een dergelijk akkoord. Er zijn reeds diverse sturings- en stimuleringsinstrumenten beschikbaar (bestemmingsplannen, subsidieregelingen landschapsonderhoud) om een dergelijk landschap in stand te houden. Wij achten het voorts nog niet zinvol om in het Grensmaasgebied daarnaast nog te komen tot een dergelijk akkoord.

Indiener: 75

Indiener vraagt aandacht voor de juridische afbakening van de economische uitvoerbaarheid, waaronder de aankoop van gebieden voor onvergraven natuur in relatie tot het ontbreken van rijksmiddelen.

De juridische afbakening voor de economische uitvoerbaarheid wordt vastgelegd in een af te sluiten overeenkomst tussen de convenantpartners (provincie Limburg, ministerie van Verkeer en Waterstaat, ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) en het Consortium Grensmaas, de uitvoerder van de werken. Daarin zal ook de koop geregeld worden van onvergraven natuur.

Indiener: 75

Er wordt aangegeven dat gedurende de uitvoering over de kanaalkade een werkweg komt en geen niet-openbare serviceweg. De bestaande openbare weg en het fietspad worden verwijderd. Indiener vraagt zich af of dit betekent dat ook de weg van Geulle naar Elsloo zal vervallen en wenst dat concreet wordt aangegeven wat de bedoeling is.

Bij Itteren, Aan de Maas en Trierveld zijn vanuit het Julianakanaal insteken naar de dekgrondbergingen voorzien. Daartoe zullen de op (of aan de voet van) de westelijke dijk van het Julianakanaal liggende wegen en fietspaden onderbroken worden. Het wegverkeer zal via de oostelijke zijde van het Julianakanaal moeten plaatsvinden. Na afloop van de werkzaamheden zullen de fietsverbindingen ten westen van het kanaal opnieuw aangelegd worden, het zogenaamde 'Groene Snoer'. Voor het gemotoriseerde verkeer is geen vervangende route voorzien aan de westzijde van het kanaal.

Indiener: 75

Indiener stelt dat de samenstelling van de Commissie van Wijze mannen (artikel 19 bindend advies) subjectief is, omdat elk van de partijen 1 lid mag benoemen.

De samenstelling van de Commissie van Wijze Mannen is geen onderwerp van de m.e.r.-procedure of het POL Grensmaas. Een dergelijke commissie is in een af te sluiten uitvoeringsovereenkomst tussen de convenantpartners (provincie Limburg, ministerie van Verkeer en Waterstaat, ministerie van

Landouw, Natuur en Voedselkwaliteit) en het Consortium Grensmaas opgenomen. Wij achten zo'n commissie voldoende objectief.

Indiener: 92

Indiener wijst de aanleg van de brug over de Kink ten behoeve van de uitvoering op de geplande plaats volstrekt af, omdat deze zal leiden tot onherstelbare schade aan de bodem van de Kink en ernstig waterverlies als gevolg daarvan. Daarnaast vreest indiener ook grote schade aan de bestaande natuurwaarden. Indiener verzoekt met klem om af te zien van de voorgenoemen activiteiten ter plaatse van de Kink.

Een aan te leggen brug over de Kink zal bij een normale uitvoering de bodem van de Kink niet beroeren en er zal zeker geen waterverlies optreden. De plaats van de brug ligt nog niet vast.

De precieze wijze van kruising wordt vastgelegd in het kader van de vergunningverlening. In dat kader is nog inspraak mogelijk door een ieder. Hierover zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Indiener: 122

Indiener stelt dat een van de kenmerken van ruimtelijke plannen (POL of bestemmingsplannen) het bijbehorende financiële kader is. De financiële paragraaf van het ontwerp-POL Grensmaas roept bij indiener nog steeds veel vragen op, omdat enig inzicht in de kosten van de mitigerende maatregelen ontbreekt. De budgetneutraliteit kan hierdoor ernstig onder druk komen te staan waardoor uiteindelijk de uitvoering wordt vertraagd. Indiener dringt met klem aan bij het bevoegd gezag om vooruitlopend op de vaststelling van het POL Grensmaas nadere onderzoeken te verrichten naar de aard, omvang en kosten van de benodigde mitigerende maatregelen en zonodig het ruimtelijk plan (POL Grensmaas) hierop aan te passen.

Mogelijke mitigerende maatregelen voor negatieve effecten zijn aangegeven in het MER Grensmaas en in de aanvulling op dit MER (zie bijlage C). De nadere uitwerking van deze maatregelen vindt plaats in het kader van de vergunningverlening. De uiteindelijke maatregelen worden ook voorgescreven in de diverse vergunningen. De uitvoering van die mitigerende maatregelen vormt onderdeel van het Grensmaasproject en valt binnen het kader van de budgetneutrale uitvoering door het Consortium Grensmaas.

Indiener: 128

Voor de verwerking en transport van het grind wordt in het Julianakanaal een tijdelijke langshaven aangelegd tussen Geulle aan de Maas en Elsloo (Gemeente Stein). Volgens indiener is binnen het MER Grensmaas niet aangegeven hoe lang deze haven gebruikt gaat worden en wanneer ze daadwerkelijk weer gesaneerd wordt.

Onze hoofdlijn van beleid ten aanzien van de verwerking en het transport tijdens de uitvoering en zoals opgenomen in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

“Het aanwijzen van locaties nabij Bosscherveld, Itteren, Aan de Maas, Meers en Schipperskerk waarbinnen, voor de duur van de uitvoering, het stationeren van verwerkingsinrichtingen mogelijk is. Binnen randvoorwaarden vanuit milieu en ruimte wordt voor de inpassing van de overige elementen van verwerking en transport flexibiliteit betracht”.

Voor de verwerking en transport van het zand en grind wordt in locatie Aan de Maas geen langshaven aangelegd, maar een bypass van het Julianakanaal met beperkte loswal.

Een haven heeft meerdere faciliteiten en is openbaar, hetgeen niet geldt voor een bypass/loswal. Deze loswal is niet langer in gebruik dan voor uitvoering van locatie Aan de Maas nodig is, dat wil zeggen maximaal 1 jaar voorbereiding, 3 jaar verwerken en een half jaar afwerken.

Nadien wordt het Julianakanaal in weer in haar oude staat teruggebracht, tenzij betrokken partijen en bevoegde instanties anders overeenkomen.

Indiener: 138

Indiener merkt op dat de inrichtings-MER al zou zijn vastgesteld in combinatie met het proefproject Meers. De wijzigingen die nu optreden rechtvaardigen voor hem de vraag om al bij het huidige MER Grensmaas in te gaan op die aspecten die als gevolg van de wijzigingen optreden.

Het opstellen van een inrichtings-MER hoort thuis in de vergunningenprocedure. Het inrichtings-MER Meers is voor de gehele dekgrondberging Meers opgesteld en hoort bij de vergunningaanvraag die l'Ortye destijds heeft gedaan voor het proefproject. Aan het PP Meers verandert niets in het MER Grensmaas en ontwerp-POL Grensmaas. Alleen in de rest van de locatie Meers zijn kleine wijzigingen opgetreden. Vooral nog wordt ervan uitgegaan dat hiervoor het bestaande inrichtings-MER niet hoeft te worden aangepast. In de vergunningverlening voor de rest van de locatie Meers zal dit nader worden beschouwd.

Indiener: 140

Indiener verzoekt om exacte duidelijkheid over de toegestane duur, het aantal uren per dag en het aantal verkeersbewegingen van voertuigen over de aan te leggen stolweg in Grevenbicht.

De vragen gaan over de precieze uitvoering. In het Eindplan Grensmaas en het Programma van Eisen Grensmaasplan is de uitvoeringsduur (in aantal jaren van afgraving en verwerking per locatie) opgenomen. Ook is in het Programma van Eisen opgenomen dat er maximaal 72 uur per week (6 dagen per week maximaal 12 uur per dag) overdag gewerkt mag worden (exclusief beladen en varen waarvoor geldt dat dat 24 uur per dag gewerkt mag worden, mits voldaan wordt aan de wettelijke vereisten ten aanzien van de geluidscontouren). Zondags en op feestdagen mag (in principe) niet gewerkt worden. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project (waaronder het aantal vervoersbewegingen) zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten zullen apart belicht worden in de aanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben.

Indieners: 142, 143

Indieners stellen dat, gezien de vele technische en juridische onzekerheden (al of niet als gevolg van genoemde en niet genoemde leemtes in kennis, zoals onder andere beschreven in het MER Grensmaas) onvoldoende vaststaat of de plannen in de vorm waarin zij worden beschreven uitvoerbaar zijn.

Het Voorkeursalternatief 2003 in zijn huidige planvorm is uitvoerbaar onder andere op de wijze zoals omschreven in het MER Grensmaas. Wat de exacte uitvoeringswijze zal worden is nog onbekend. Dit zal duidelijk worden in het vergunningentraject na vaststelling van het POL Grensmaas.

Indieners: 142, 143

Indieners stellen dat, in tegenstelling tot wat de overheid zou moeten doen, de overheid zich in het ontwerp-POL Grensmaas (alsook in het MER Grensmaas) herhaaldelijk op ontoelaatbare wijze en op essentiële onderdelen bemoeit met onderzoek, commerciële-, logistieke en bedrijfseconomische aspecten van de uitvoering die des aannemers zijn, daarmee blijkgevend van een onaanvaardbare afhankelijkheid van het Consortium Grensmaas. Onzekerheid omtrent deze mededingingsrechtelijke aspecten (waarvan blijkens de concept-uitvoeringsovereenkomst ook van overheidszijde sprake is) en de daarmee samenhangende uitvoeringsmogelijkheden, houdt in dat uitvoerbaarheid niet kan worden aangetoond.

De onderzoeken die door ons in het kader van het POL Grensmaas zijn uitgevoerd betreffen het MER Grensmaas, de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C), het nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) en het nader morfologisch onderzoek (zie bijlage E). Deze onderzoeken waren noodzakelijk om tot een verantwoord POL Grensmaas te komen en dienen dus ter onderbouwing van dit document. Uitvoering van deze onderzoeken behoort tot de taak van de overheid. Ten aanzien van de economische uitvoerbaarheid van het Grensmaasproject zijn wij van mening dat hiervoor voldoende garanties bestaan. Wij hebben de tekst van het ontwerp-POL Grensmaas op dit punt aangevuld (zie Nota van Wijzigingen betreffend p.131 van het ontwerp-POL Grensmaas).

Indieners: 142, 143

Indieners stellen dat van een besluitvorming rond de uiteindelijke invulling van de activiteiten zodanig veel van belang zijnde aspecten en onzekerheden worden verschoven naar het vergunningentraject, dat geen sprake meer is van een POL Grensmaas dat op uitvoerbaarheid toetsbaar is.

Er is een duidelijk onderscheid tussen planvorming en uitvoering. Om uitvoering van het project mogelijk te maken, moet het eerst worden verankerd in ruimtelijke plannen. Vaststelling van het POL

Grensmaas is de eerste formele stap die uitvoering van het Grensmaasproject mogelijk maakt. In het POL Grensmaas is een beeld geschetst van de toekomstige ruimtelijke structuur van het Grensmaasgebied en het toekomstig beleid ten aanzien van een aantal daarbij relevante aspecten. Het MER Grensmaas 2003 is het onderzoek naar de milieueffecten die uitvoering van het POL Grensmaas (ofwel het Grensmaasproject) tot gevolg zullen hebben. Nadat het POL Grensmaas door Provinciale Staten van Limburg is vastgesteld, moeten bestemmingsplannen worden opgesteld en vergunningen door de uitvoerder worden aangevraagd.

Er is geen sprake van onzekerheden. Deze zijn immers uitvoerig onderzocht en afgewogen. In het kader van de vergunningverlening zal een nadere uitwerking/detaillering plaatsvinden en zullen in bijvoorbeeld de vergunningvoorwaarden concrete eisen worden gesteld om binnen de afgesproken kaders te blijven. Daarnaast wordt middels handhaving er voor gewaakt dat dit ook daadwerkelijk gebeurt.

Indieners: 152, 154

Indieners refereren aan tabel 6.10 (p. 279) van het MER Grensmaas. Daarin wordt aangegeven dat in Grevenbicht sprake zal zijn van 80.000 vervoersbewegingen per jaar plus in Papenhoven 110.000 vervoersbewegingen per jaar. Indieners merken op dat nergens in de bijlagen op de kaarten wordt aangegeven waar de werkwegen geprojecteerd zijn en hoe die bewegingen exact lopen. Dit zal pas in het inrichtings-MER nader uitgewerkt worden. Zij vinden dat deze vervoersbewegingen en werkwegen in het MER Grensmaas nader omschreven moeten worden.

Het MER Grensmaas is een zogenaamd locatie MER, waarin het accent gelegd wordt op de ruimtelijke aspecten van het project. Dit locatie MER is een onderliggend document van het POL Grensmaas dat voor vaststelling hiervan vereist is. Voor de inrichtings- en uitvoeringsaspecten worden door de uitvoerder(s) van het project zogenaamde inrichtings-MERren opgesteld. Hierin wordt de wijze van uitvoering van het project beschreven, waaronder de (exacte) aanleg van werkwegen. In het MER Grensmaas is een mogelijke uitvoeringswijze beschreven om te bezien of het project binnen de wettelijke (milieu)normen kan worden uitgevoerd. Op kaartbijlage J van het MER Grensmaas is de kaart volgens het conceptuutvoeringsplan opgenomen. Hierop zijn werkwegen aangegeven. Kortom, het POL Grensmaas geeft aan waar zal worden ontgrond, het MER Grensmaas geeft de milieueffecten hiervan aan. De manier waarop wordt uitgevoerd wordt vastgelegd in vergunningen op basis van een uitvoeringsplan dat door de uitvoerder(s) wordt opgesteld. Voor een aantal activiteiten (waaronder de aanleg van dekgrondbergingen) is een zogenaamd inrichtings-MER nodig. Verder verwijzen wij naar de inleidende tekst van deze paragraaf.

Indiener: 158

Veel interesse wordt getoond voor het uitvoeringsalternatief 1 beschreven in het MER Grensmaas (hoofdstuk 6.5.2). Hoewel dit alternatief slechts in enkele pagina's beschreven is, ziet het er aantrekkelijker uit dan het Voorkeursalternatief 2003. Indiener begrijpt niet dat dit alternatief niet gedetailleerder is beschreven en dat dit alternatief niet wordt genoemd in het ontwerp-POL Grensmaas. Indiener verzoekt dit alternatief alsnog op te nemen.

Het door de indiener beschreven alternatief betreft een uitvoeringsalternatief. Het MER Grensmaas is een zogenaamd locatie-MER, waarin het accent gelegd wordt op de ruimtelijke aspecten van het project. Dit locatie-MER is een onderliggend document van het POL Grensmaas dat voor vaststelling hiervan vereist is. Voor de inrichtings- en uitvoeringsaspecten worden door de uitvoerder(s) van het project zogenaamde inrichtings-MERren opgesteld. Hierin wordt de wijze van uitvoering van het project beschreven, waaronder de (exacte) aanleg van werkwegen. In het MER Grensmaas is een mogelijke uitvoeringswijze beschreven om te bezien of het project binnen de wettelijke (milieu)normen kan worden uitgevoerd. De manier waarop wordt uitgevoerd wordt vastgelegd in vergunningen op basis van een uitvoeringsplan dat door de uitvoerder(s) wordt opgesteld.

Indiener: 172

Indiener stelt dat, ondanks het feit dat het Geulderveld daadwerkelijk onacceptabel is gebleken voor dekgrondberging en de uitvoeringsduur ingekort is, hij toch ernstige twijfels heeft bij de gevolgen van de uitvoering van de plannen wat betreft de locatie Aan de Maas.

Het Geulderveld is in een eerdere fase als dekgrondberging in het vizier geweest, omdat het daartoe geschikt is. Echter, inspraak van de bewoners en de gemeente hebben ertoe geleid dat het Geulder-

veld is geschraapt als bergingslocatie. Dit besluit heeft geen invloed op de positieve gevolgen van de plannen voor Aan de Maas.

2.2 Wijze van uitvoering

Indiener: 16

Indiener verzoekt de gevolgen van droog dan wel nat ontgrinden in het gebied ten noorden van Grevenbicht en Schipperskerk te onderzoeken. De gevolgen voor geluid, stof, trillingen, grondwaterstandeffecten en tijdsduur moeten duidelijk worden omschreven.

De gevolgen van droog en nat ontgronden achter de Slapersdijk (ten noorden van Grevenbicht) respectievelijk Trierveld (ten noorden van Schipperskerk) zijn onderzocht. De keuze tussen nat of droog ontgraven van de ontgroning achter de Slapersdijk is uitvoerig beschreven in het MER Grensmaas. Dit is in feite technisch niet mogelijk, zoals beschreven in paragraaf 6.7 (p. 256) van het MER Grensmaas. De keuze voor nat ontgraven van het Trierveld is hoofdzakelijk gebaseerd op het grote kostenvoordeel hiervan. Ook spelen buffervorming, beschikbaar materieel en manoeuvreerruimte voor de zand- en grindschepen een belangrijke rol. Verder verwijzen wij naar paragraaf 6.3 (p. 227) van het MER Grensmaas. De gevolgen voor geluid, stof, trillingen van de gekozen uitvoeringswijze zijn uitgebreid beschreven in het MER Grensmaas bij de paragrafen 6.9, 6.10, 6.11, 6.13 en 6.14. Voor de beantwoording van de overige aspecten verwijzen wij naar de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 2.1.

Indiener: 34

Voor indiener is het nog steeds onduidelijk welke maatregelen getroffen zullen worden om stofhinder en geluidsoverlast op zijn perceel te voorkomen. In de directe nabijheid hiervan is een dekgrondberging gepland en de verwerkingslocatie van l'Ortye gelegen die vergroot zal worden. Zijn woning is gelegen in het geluidsgevoelig gebied Weerterhof zoals aangegeven op de plankaart ontwerp-POL Grensmaas. Hij vraagt zich af of dit 'geluidsgevoelig gebied' groot genoeg is om de overlast van de om dit gebied gelegen gronden met de bestemming 'natuur na ontgroning en opvulling' (dekgrondberging met toekomstige functie natuur) te voorkomen. Bij gebrek aan wetenschap stelt hij zich op het standpunt dat de gronden met bestemming 'natuur na opvulling na ontgroning' (dekgrondberging) te dicht bij zijn woning zijn gelegen. Het geluidsgevoelig gebied zou in beginsel groter moeten zijn om de overlast te kunnen beperken tot een enigszins aanvaardbaar niveau.

Geluidsoverlast voor de woning op het Weerterhof wordt beperkt door inzet van materieel met een lage geluidsemisatie, terwijl tevens afstand tot de bebouwing moet worden aangehouden. Met het ter plaatse in te zetten materieel mag er geen hogere geluidsbelasting op de gevel zijn dan 60 dB(A). Om dit te bereiken is de grootte van het geluidsgevoelige gebied daarop bepaald. Stofhinder zal worden bestreden door de werkwegen te besproeien, zodra deze teveel stof afgeven. Qua geluid- en stofhinder geeft de groeve van l'Ortye een goede indruk van het in te zetten materieel en de te verwachten overlast. De verwerkingslocatie van l'Ortye zal aanzienlijk worden uitgebreid. De inrichting van die uitbreiding zal zodanig moeten zijn dat de geluids- en stofoverlast binnen de gestelde grenzen blijft. Overigens ligt de verwerkingslocatie circa 700 m van de Weerterhof, zodat geluid- en stofhinder door de verwerking niet te vrezen is. In aanvulling op het voorgaand verwijzen wij naar de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 2.1.

Indieners: 52, 56

Indieners nemen aan dat de keuze voor natte verwerking van zandig grind voor de locaties Borgharen en Ifteren op basis van dezelfde overwegingen is genomen als de keuze voor de locatie Koeweide, te weten de snelle beschikbaarheid van bestaand drijvend materieel. Indiener begrijpt deze aanname niet. Immers, baggermolens mogen bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 maximaal 116 dB(A) geluidemissie veroorzaken, terwijl uit meetrapportages uit het Stevolgebied blijkt dat het merendeel der ingezette grindwinwerktuigen maar net aan de geldende grenswaarde van 119 dB(A) kan voldoen. Indiener concludeert dat het materiaal dat actief is in het Stevolgebied eerst in aanmerking komt voor inzet in de Grensmaas en dat dit feitelijk niet kan gezien de eis aan geluidemissies. Indiener concludeert dat snelle beschikbaarheid van bestaand materieel geen argument kan zijn voor natte winning.

In paragraaf 6.3 (p. 227) van het MER Grensmaas wordt een uitgebreide argumentatie gegeven waarom en wanneer nat of droog ontgraven kan of moet worden. De geluidsemissies van molens of verwerkingsinstallaties bedragen in Stevol inderdaad circa 119 dB(A). Echter, extra voorzieningen en aanpassingen aan de verwerkingsinstallaties (met name het zeefgedeelte) zal de emissie terug kunnen brengen tot 116-117 dB(A). Op dit ogenblik is er minimaal één molen (de 'Alexander') met een emissie van 'slechts' 116 dB(A). Overigens is snelle beschikbaarheid slechts één van de argumenten voor natte winning. Veel belangrijker zijn argumenten als economischer winning, geen stofhinder, meer gespreide geluidhinder en een druk tot snelle uitvoering.

Indieners: 5, 55

In het MER Grensmaas (p. 280) staat: "In Itteren kan door het slurryscherp aan de oostzijde van het kanaal ter hoogte van de dekgrondberging een hogere grondwaterstand ontstaan dan in de eindsituatie". Dit zou dus inhouden dat tijdens de werkzaamheden in Bunde (Itteren ligt immers niet aan de oostzijde van het kanaal hier ligt Bunde) nog meer grondwateroverlast te verwachten valt.

De effecten van het Grensmaasproject op grondwater zoals opgenomen in het MER Grensmaas en in het nader grondwateronderzoek betreffen hoofdzakelijk de effecten die na uitvoering van het (in dit verband relevante gedeelte van het) project optreden. Enkele effecten die tijdens de uitvoering kunnen optreden zijn slechts indicatief in het MER Grensmaas en in het nader grondwateronderzoek opgenomen omdat het een zogenaamd locatie-MER betreft, dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. Dat betekent dat in het MER Grensmaas het accent gelegd is op de ruimtelijke aspecten van het project. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten worden apart belicht in de aanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. In het MER Grensmaas is dus weliswaar aandacht besteed aan hinderaspecten die tijdens de uitvoering kunnen optreden volgens een gangbare uitvoeringsmethoden maar de uiteindelijke uitvoeringsmethode wordt – zoals aangegeven – vastgelegd in het kader van de vergunningverlening. Dit volgt op de vaststelling van het POL Grensmaas.

Ondanks bovenstaande is in het kader van het nader grondwateronderzoek toch aandacht besteed aan de door indiener geschetste problematiek, omdat dit mogelijk een belangrijk tijdelijk effect tijdens de uitvoering zal zijn. Voor het uitvoeringsalternatief met natte ontgroning (ringbekkens) zijn de tijdelijke grondwatereffecten van peilopzet tijdens ontgroning in de omgeving van de dan aan te leggen ringbekkens op het Trierveld en bij Itteren onderzocht. Uit het nader grondwateronderzoek volgt dat indien de uitvoering via natte ontgroning zal plaatsvinden er extra overlast bij Bunde zal ontstaan. Hoewel de berekende grondwaterstandverhoging slechts gering is (orde grootte 5 tot 10 cm), zal dit opgeteld bij de al aanwezige problemen, toch kunnen leiden tot extra overlast. Daarnaast zal ook de grondwaterstand aan de noordoostzijde van Itteren (omgeving Op de Hoogmaas, Op de Bos) kunnen stijgen. De grondwaterstandverhoging hier wordt veroorzaakt door het feit dat ter plaatse van de zuidpunt van de dekgrondberging onder het grind slechts een dunne kleilaag of zelfs geen klei alleen maar kalk aanwezig is. Hierdoor kan water binnen de ringdijken onder het slurryscherp door naar de omgeving stromen. Elders onder de dekgrondberging is de kleilaag dermate dik dat er weinig water weg lekt.

Indiener: 56

De bypasshaven Aan de Maas is gepland direct vanaf de dijk bij het woonwagen kamp, kanaalkilometer 8 tot aan kanaalkilometer 9. Zij dient verschoven te worden naar kanaalkilometer 8.3 tot kanaalkilometer 9.3. om zodoende ver genoeg van de bewoners af te komen.

Naar aanleiding van deze bedenking is nogmaals nagegaan of de genoemde locatie in de berekeningen is meegenomen. De locaties blijken in de inventarisatie en berekeningen te zijn opgenomen. Zij zijn niet meer in het hinderrapport beschreven omdat genoemde locaties voor een algehele beoordeling niet relevant zijn gebleken gelet op het doel van het MER Grensmaas (het vaststellen of de activiteiten binnen het gehele Grensmaasgebied binnen de wettelijke normstelling kunnen worden uitgevoerd). In het kader van de vergunningverlening zal de geluidsbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan op een hoger detailniveau dan thans in het MER Grensmaas is aangehouden. Dan zullen individuele woningen en woonwijken wel nader genoemd gaan worden, waaronder de genoemde locaties. Van een haven (met bijbehorende faciliteiten) is overigens geen sprake. Ter plaatse wordt een een bypass van het Julianakanaal met beperkte loswal aangelegd.

Indieners: 87, 117

De dekgrondberging op Trierveld zal mogelijk door een ringdijk omgeven worden en van een niet waterdoorlatend scherm voorzien worden zodat het Julianakanaal tijdens uitvoering niet leegloopt. Indiener 117 stelt dat wanneer in een later stadium wordt besloten om de bestemming van de geluidsgevoelige gebieden te veranderen in dekgrondberging opnieuw kosten gemaakt zullen moeten worden voor uitbreiding van het niet waterdoorlatend scherm en de ringdijk. De gemaakte kosten aan de noord-, oost-, en zuidzijde van het geluidsgevoelig gebied zullen dan voor niets gemaakt zijn. Indiener adviseert om navraag te doen bij uitvoerende partijen wat dit voor extra kosten met zich mee zal brengen.

Indiener 87 stelt dat er geen duidelijkheid is omtrent de aan te leggen kade(omvang) om het bedrijf van indiener.

Dit aspect zal te zijner tijd door de uitvoerende partij worden bekeken.

Indiener: 137

Indiener stelt dat wat betreft de locatie Itteren uit het achtergronddocument 9 Hinder blijkt dat de wijze van uitvoering – droog dan wel nat vergraven – van invloed is op de geluidhinder. Om geluidhinder voor de woongebieden Bunde en Geulle aan de Maas zoveel mogelijk te beperken, zowel qua intensiteit als qua uitvoeringstijd, opteert indiener voor droge ontgraving.

De beschreven uitvoeringswijze in het MER Grensmaas geeft slechts een mogelijke uitvoeringswijze om de gevolgen wat betreft tijd en hinder van de uitvoering in te kunnen schatten en om te bezien of uitvoering binnen de normstelling mogelijk is. De definitieve uitvoering wordt omschreven in het inrichtings-MER voor de dekgrondbergingen, welke opgesteld wordt door de uitvoerder. De beoogd uitvoerder, zijnde het Consortium Grensmaas, heeft reeds in de startnotitie m.e.r voor dekgrondberging Itteren aangegeven dat droge ontgraving (alternatief 1) als optie onderzocht wordt. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen aansluitend in diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten zullen apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben.

Indiener: 138

Aangezien voor de dekgrondberging Meers naar de mening van indiener op onjuiste gronden geen inrichtings-MER gemaakt wordt, vraagt hij dit punt in de inspraak mee te nemen.

Destijds is voor de vergunningaanvraag voor Proefproject Meers een inrichtings-MER gemaakt voor de gehele dekgrondberging van Meers, ondanks dat alleen voor het stukje Proefproject vergunning werd aangevraagd. In het ontwerp-POL Grensmaas en MER Grensmaas treden geen wijzigingen op voor het stukje van Proefproject Meers. Voor het overige gedeelte van de locatie Meers treden wel wat kleine wijzigingen op echter de verschillen zijn zo klein dat een nieuwe inrichtings-MER niet nodig is.

Indieners: 138, 144, 145

Indieners stellen dat in de aanloop naar het Eindplan Grensmaas door de provincie werd gesteld dat gestreefd zou worden naar compartimentering van de te vergraven oppervlaktes in partities van circa 10 ha. Deze zouden één voor één worden afgewerkt, zodat de uitvoering niet in het gehele gebied gedurende de gehele lokale projectduur bron van overlast en voorwerp van verwoesting en visuele hinder zou blijven. Deze belangrijke mogelijkheid tot reductie van hinder is volgens indieners in het MER Grensmaas ten onrechte niet terug te vinden (met uitzondering van het gestelde bij de uitvoeringsalternatieven voor Itteren).

De compartimentering in partities van 10 ha in de aanloop naar het Eindplan Grensmaas betrof de dekgrondbergingen en was ingegeven door de vrees dat de uitvoerder(s) niet genoeg materiaal zou hebben om de dekgrondbergingen op te vullen tot het vereiste niveau. Gezien de keuze voor natte ontgraving voor de twee grootste dekgrondbergingen (Itteren en Trierveld) is veel (water)ruimte nodig voor het manoeuvreren met de molens/verwerkingsinstallaties en is veel wateroppervlak nodig voor het manoeuvreren met de zand- en grindschepen voor het aftransport. Een beperking van het natte oppervlak tot 10 ha zou natte uitvoering nagenoeg onmogelijk maken, daarom hebben wij deze voorwaarde niet opgenomen.

Indiener: 145

Indiener stelt dat van hinder sprake is vanaf de dag dat met de voorbereidingen wordt begonnen tot en met de dag waarop de oplevering in de eindtoestand zal hebben plaatsgevonden. Een verantwoorde beschrijving van de milieugevolgen is volgens indiener niet mogelijk zonder de duur en de hinder van de activiteiten van voorbereiding en afwerking in beeld te brengen. Onder het begrip voorbereiding dient volgens indiener ook te worden verstaan het zogenaamde schoonmaken van het te vergraven gebied.

Het is zeer goed mogelijk dat bij de voorbereidingen tot ontgraven reeds hinder optreedt, bijvoorbeeld bij het schoonmaken van het te ontgraven gebied (bijvoorbeeld het kappen van bomen). Ook verdere voorbereidende werkzaamheden zoals de aanleg van ringdijken of het verwijderen en in depot zetten van dekgrond kan hinder veroorzaken. Echter ten opzichte van de hinder die wordt veroorzaakt door ontgraven en veredelen is dit zeer gering, zelfs zo gering dat het niet in het MER Grensmaas is meegenomen, ook al omdat daarin niet de definitieve uitvoeringsmethode wordt omschreven omdat deze nog niet bekend is. Dit komt aan de orde bij de vergunningen. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten zullen apart belicht worden in de aanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben.

2.3 Vrijkomende hoeveelheden, dekgrondbergings en verwerking

Indiener: 20

Indiener stelt dat door diepere ontgravingen het belang van meer grindwinning voorop staat. Door diepere ontgraving en later weer hogere opvulling middels dekgrondbergings wordt de hoogwaterdoelstelling ongeloofwaardig. Hij doet de suggestie dat het teveel aan dekgrond te gebruiken is om binnendijks gelegen gaten en slenken te dempen (visvijver Meers), waardoor op termijn misschien bepaalde groene kaden kunnen vervallen, een nog grotere mate van veiligheid wordt bereikt en het landschappelijk uitzicht niet verstoord wordt door deze kaden.

De diepere dekgrondbergingsen zijn in de eerste plaats nodig om de (niet-vermarktbaar) gronden, zoals dekgrond, stoorlaag en restspecie op te bergen. De grootte van de dekgrondbergingsen wordt dan ook hierdoor bepaald. De verwachting is dat alle toekomstige maaivelden in de dekgrondbergingsen verlaagd ten opzichte van het huidige maaiveld zullen worden opgeleverd en wel van 0,1 m in Meers tot circa 5 m in Koeweide (dekgrondbergings Slapersdijk). Vanwege onzekerheden van het volume van de te bergen gronden (wisselende uitleveringscoëfficiënten en percentage restspecie) mag de hoogte van het toekomstige maaiveld variëren tussen zekere grenzen. Dit is aangegeven in tabel 6.3 (p. 222) van het MER Grensmaas. Het binnendijks gelegen gebied valt buiten het ingrepengebied. Daarnaast is de hoeveelheid dekgrond die in de vijver geborgen kan worden verwaarloosbaar klein in vergelijking met de hoeveelheid die vrijkomt op de locatie Meers. Ook na uitvoering van het Grensmaasproject zijn de groene kaden nodig om het veiligheidsniveau te bereiken, het dempen van de visvijver heeft hierop geen invloed.

Indieners: 44, 81, 162

Indieners hebben bedenkingen tegen het ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas omdat niet staat aangegeven hoeveel grind per locatie gewonnen gaat worden. Dit wordt doorgeschoven naar de uitvoeringsfase. Indiener 44 stelt dat deze gegevens zijn echter wel bij het opstellen van het Eindplan Grensmaas zijn verstrekt. Indiener verzoekt om per locatie in het definitieve POL Grensmaas en MER Grensmaas op te nemen hoeveel grind er per locatie wordt gewonnen. Indiener 81 ziet het als een gemis dat er geen controle is op de totale hoeveelheid te winnen grind.

Indiener 162 voegt hieraan toe dat na veel discussie door Provinciale Staten van Limburg werd besloten dat nog maar hooguit 50 miljoen ton grind gewonnen mocht worden ten behoeve van het Grensmaasproject. Uitzondering hierop is dat wanneer Europees aanbesteed moet worden en volgens een motie van D66 nog maar 35 miljoen ton gewonnen mag worden. Ondanks dit besluit van 21 december 2001 wordt gesproken over de winning van 50 miljoen ton of zoveel meer indien nodig blijkt te zijn. Het eerste compromis, na de overeenkomst van 35 miljoen ton, gaat uit van 70 miljoen ton grind. Op 7 februari 2000 beweren volgens indiener de baggeraars dat er hooguit 50 miljoen ton te winnen is in de Grensmaas. In 2001 werd gesproken over 55 miljoen ton te winnen grind en 11 miljoen ton zand. Hier schuilt een grote onzekerheid over de te winnen hoeveelheid, die eerst verklaard moet worden gezien de onverwachte kosten en het feit dat volgens de allereerste plannen gemakkelijk 90 miljoen ton gewonnen kan worden.

Duidelijk dient te worden aangegeven wat de limiet is en hoe dat gecontroleerd wordt.

De te verwachten hoeveelheden grind per locatie zijn opgenomen in tabel 6.4 (p. 223) van het MER Grensmaas. De hoeveelheden grind en grote stenen zijn zelfs gedifferentieerd naar 4 korrelgrootten. Hoewel de fracties 31-100 mm en >100 mm in de praktijk niet tot grind gerekend worden, zijn ze hier voor 100% meegenomen, omdat de stenen gebroken kunnen worden tot een kleinere fractie en als split of breukgrind vermarkt kunnen worden. Met het daarmee gepaard gaande verlies van restspecie is geen rekening gehouden.

De grens van de hoeveelheid te winnen grind (aantal ton) wordt hard gelimiteerd door de hoeveelheid toutvenant die in het project vergraven kan worden. Deze hoeveelheid moet afgegraven worden om voldoende ruimte te hebben voor de te bergen specie. Naar verwachting zal hier 43 Mton grind en 9 Mton grote stenen gewonnen kunnen worden. De grote stenen zijn te verwerken tot split of gebroken grind. Indien de grote stenen gebroken worden, moet gerekend worden met een verliespercentage van 8% aan zeer fijn materiaal. De te winnen hoeveelheden grind zijn dus door de omvang van de te vergraven gronden absoluut gelimiteerd.

Indiener: 56

Indiener vindt dat de effectieve uitleveringsfactor na consolidatie in de dekgrondberging expliciet moet worden vermeld.

De effectieve uitleveringsfactor varieert per grondsoort, methode van verwerking en plaats van berging (boven en onder water). Dit levert een scala van factoren. Voor het MER Grensmaas is gerekend met factoren variërend van 10-20%.

Indiener: 65

Indiener haakt in op de conclusie dat bredere afgraving bij Nattenhoven te duur is vanwege de lange transportafstanden van het toutvenant. Hij pleit voor het afvoeren van dit toutvenant naar de verwerkingsinstallatie bij Stokkem, bijvoorbeeld met een transportband over de Maas.

Ook het transport over de Maas naar Stokkem is duur. Naast de hoge kosten door een transportband moeten ook meer kosten worden gemaakt voor extra belading, transport en lossen. Ook is men afhankelijker van de beheerders in Stokkem en rijst de vraag of zij de hoeveelheid toutvenant kunnen en willen opnemen voor een redelijke prijs. Overigens zal in het inrichtings-MER voor de dekgrondberging voor Nattenhoven de uitvoering exacter beschreven worden. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten zullen apart belicht worden in de aanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben.

Indiener: 75

In de Startnotitie m.e.r. Grensmaas is melding gemaakt van een vergroting van de verwerkingsinstallatie van l'Ortye. Indiener stelt dat de effecten van een nieuwe zonering moeten worden geïntegreerd in het MER Grensmaas.

Omdat nu nog niet bekend is hoeveel en waar de installatie vergroot wordt, kunnen de effecten van een nieuwe zonering in het MER Grensmaas niet meegenomen worden. Deze komen in de vergunningaanvragen voor de uitbreiding aan de orde.

Indiener: 117

Indieners zijn woonachtig in een hoeve, gelegen in het geluidgevoelig gebied binnen de locatie Koeweide. Zij merken op dat het grondgebied dat onaangeroerd moet blijven liggen vanwege de woonfunctie (3,6 ha) die de hoeve heeft. Het winnen van grind in dit gebied is kostendekkend wanneer zo'n 100.000 ton grind per hectare gewonnen kan worden. Het onderhavige grondgebied heeft naar verwachting een opbrengst tussen 175.000 en 200.000 ton grind per hectare.

Het geluidsgevoelig gebied waarbinnen de hoeve van indieners is gelegen zal in eerste instantie niet ontgraven worden, omdat de overheid het afbreken van bestaande gebouwen in het Grensmaasgebied zo veel mogelijk wil tegengaan. Mochten de bewoners met de uitvoerende partij overeenstemming (kunnen) bereiken over bijvoorbeeld aankoop van het pand met omliggende gronden en is er voldoende grond aanwezig om een ontgraving weer aan te vullen, dan mag de uitvoerende partij het

terrein ontgraven. Indien de woonfunctie er dan afgehaald zou worden, is een ontgroning dicht bij de woning mogelijk. Het bestemmingsplan moet dan wel aangepast worden. Dus de aanduiding in het POL Grensmaas is een faciliteit om een verdere ontgraving mogelijk te maken.

Indieners: 152, 154

Indieners stellen dat in 1998 nog sprake was van 186 ha dekgrondberging in het hele projectgebied. In het Voorkeursalternatief 2003 is dat 292 ha, hetgeen betekent dat er 60% meer dekgrondberging zal zijn. Daar tegenover staat een afname van 40% rivierverruiming van 765 ha naar 495 ha. Indieners achten het absoluut ongeloofwaardig dat na zoveel jaren nog steeds geen concrete cijfers te overleggen zijn over de te verwachten hoeveelheden grind en de opbrengsten daarvan, temeer dat voor de locatie Koeweide/Trierveld dezelfde samenstelling van de bodem te verwachten is als op de Vlaamse ontgrondingslocatie Bichterweert. Hierover is reeds geschreven in het deelrapport grondstoffen MER Grensmaas 1998. Samenvattend vinden indieners dat ruim een verdubbeling van het aantal te ontgrinden hectaren en een afname van 40% rivierverruiming financieel onderbouwd moet worden.

De te verwachten hoeveelheden grind zijn per locatie per gradatie weergegeven in tabel 6.4 (p. 223) van het MER Grensmaas. Een nadere onderbouwing van de kosten is opgenomen in de aanvulling op het MER.

2.4 Uitvoeringsduur en fasering

Indiener: 44

Indiener stelt dat de planperiode van een bestemmingsplan en een concrete beleidsbeslissing maximaal 10 jaar mag bedragen. In het ontwerp-POL Grensmaas worden geen begin- en einddatum genoemd, hetgeen juridisch gezien de vaststelling van een bestemmingsplan zal bemoeilijken. Indiener verzoekt Gedeputeerde Staten dan ook precies aan te geven wanneer de uitvoering per locatie start.

De planperiode voor een bestemmingsplan bedraagt inderdaad 10 jaar. Dit stelt randvoorwaarden aan de in het bestemmingsplan te hanteren systematiek. Om een rechtstreekse bestemming ten behoeve van de uitvoering van het project te kunnen opnemen moet er zicht zijn op de start van de uitvoering van een locatie binnen deze periode. Dat de totale uitvoeringsduur van een locatie langer duurt dan 10 jaar vormt geen beletsel voor de juridische regeling in het bestemmingsplan, indien de uitvoering (van de locaties) zoals aangegeven is gestart binnen de planperiode van 10 jaar. De startdatum is derhalve bepalend.

Indieners: 44, 52

Indiener is er groot voorstander van om aansluitend aan de besluitvorming over de planfase te starten met de ontgroningen. In navolging van het gestelde in het ontwerp-POL Grensmaas waarin de voorkeur wordt uitgesproken van een uitvoering van beneden- naar bovenstreams, vraagt indiener om de uitvoering in Maastricht niet teveel naar achteren te plaatsen. Aansluitend aan eerdere reacties vraagt indiener om het plangebied Bosscherveld als eerste te ontgrinden (in verband met de ontwikkeling van Belvedere) en daarna zo spoedig mogelijk Borgharen en Itteren, echter zonder dat hierbij veiligheidsrisico's ontstaan voor de kernen Borgharen en Itteren.

Indiener 52 constateert in het achtergronddocument 2 Morfologie dat gesproken wordt over de effecten van de volgorde van de werkzaamheden op morfologische processen. Naast morfologie acht indiener de werkvolgorde ook voor andere aspecten (rivierkunde, hinder) een dusdanig belangrijk facet dat de aannemer deze keus niet zelfstandig mag maken.

De uitvoerder van het project zal een uitvoeringsplan opstellen, waarin de volgorde van uitvoering dient te zijn opgenomen. Deze eis is opgenomen in het Programma van Eisen Grensmaasplan. Daarbij is het na te streven de locaties die het hoogste veiligheidsrendement hebben eerst uit te voeren. Dit betreft de locaties Borgharen en Itteren. Het uitvoeringsplan wordt door de overheid geaccordeerd. De uitvoeringsvolgorde wordt echter door meerdere (wettelijke) en economische eisen bepaald. De belangrijkste eis is dat volgens de rivierenwet er geen tussentijdse waterstandverhogingen mogen optreden.

Indieners: 52, 134, 152

Indieners constateren dat het hoofdrapport MER Grensmaas tegenstrijdigheden bevat ten aanzien van de doorlooptijd van de projectactiviteiten. Daar waar het MER Grensmaas (p. 246) en het achtergronddocument 9 Hinder op diverse plaatsen een doorlooptijd vermelden van 8 jaar voor de locatie Koeweide/Trierveld, is uit de diverse tijdschema's van het MER Grensmaas een doorlooptijd van 12 tot 14 jaar te achterhalen. Indiener 52 pleit binnen het kader van een door haarzelf aangedragen Meest Sober Alternatief (MSA) voor een minimale doorlooptijd van de projectwerkzaamheden. Indieners 134 en 152 stellen dat bij de planvoorbereiding is toegezegd dat de ontgrondingswerkzaamheden in het gebied Koeweide/Trierveld niet meer dan 8 jaar zullen duren. Het verbaast indieners dan ook dat in het MER Grensmaas wordt uitgegaan van een langere uitvoeringsperiode.

In het Programma van Eisen van het Grensmaasplan is op p.7 de maximale uitvoeringsduur per locatie aangegeven. Onder de uitvoeringsduur wordt verstaan het aantal jaren van ontgraving en verwerking van het toutvenant. In de uitvoeringsduur zijn niet de voorbereidende en de afrondende werkzaamheden meegenomen. Voorbereidende werkzaamheden, zoals de uitvoering van tijdelijke en permanente civiele werken, vinden gedurende het jaar vooraf aan de ontgraving plaats. Afrondende werkzaamheden, zoals het herinrichten en opruimen, vinden binnen een half jaar na afloop van de verwerking plaats. Omdat verschillende locaties een gezamenlijke dekgrondberging en/of gezamenlijke verwerking hebben zijn deze geclusterd. Cluster Koeweide bevat de locaties Nattenhoven, Grevenbicht, Koeweide en Visserweert. In het achtergronddocument 9 Hinder is per locatie de maximaal toegestane uitvoeringsduur volgens het Programma van Eisen weergegeven (p. 29-32), respectievelijk 2 jaar, 1 jaar, 8 jaar en 2 jaar. Aangezien de uitvoering op deze locaties deels tegelijkertijd plaatsvindt is de maximaal toegestane uitvoeringsduur voor cluster Koeweide 8 jaar.

In het hoofdrapport van het MER Grensmaas zijn verschillende uitvoeringsmogelijkheden beschreven: het basisuitvoeringsalternatief (paragraaf 6.4), het uitvoeringsalternatief 1 (paragraaf 6.5.2) en het uitvoeringsalternatief 2 (paragraaf 6.5.3). In de hierbij behorende figuren, respectievelijk figuur 6.2 (p. 225), figuur 6.4 (p. 251) en figuur 6.7 (p. 253) van het MER Grensmaas zijn ook uitvoeringsvarianten opgenomen die niet voldoen aan het Programma van Eisen, omdat deze varianten een langere uitvoeringsduur kennen. Deze varianten zijn toch opgenomen om inzichtelijk te maken dat de uitvoering ook op een andere wijze uitgevoerd kan worden, namelijk met minder geluidsoverlast maar met een langere uitvoeringsduur. De definitieve uitvoeringswijze en de daarbij behorende uitvoeringsduur wordt beschreven in de vergunningaanvragen. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

In de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C) is het Meest Sober Alternatief op milieueffecten beoordeeld. Doordat in het Meest Sober Alternatief aanzienlijk minder toutvenant wordt gewonnen dan in het Voorkeursalternatief 2003, kan ook de uitvoeringsduur op een aantal locaties worden verkort. In het Meest Sober Alternatief wordt gewerkt met nieuw aan te leggen droge verwerkingsinstallaties waardoor de investeringskosten hoger zijn dan in het Voorkeursalternatief 2003. Een (te) korte uitvoeringsduur kan de uitvoeringskosten sterk negatief beïnvloeden in verband met de afschrijving van deze dure machines. Aangezien het Meest Sober Alternatief niet budgetneutraal uitgevoerd hoeft te worden zal de uitvoeringsduur zoveel mogelijk worden verkort. De uitvoering van locatie Koeweide kan indien het Meest Sober Alternatief wordt uitgevoerd, in vijf jaar worden afgerond.

Indieners: 5, 55, 71, 72, 145

Indieners constateren dat het hoofdrapport MER Grensmaas tegenstrijdigheden bevat ten aanzien van de doorlooptijd van de projectactiviteiten. Daar waar het MER Grensmaas (p. 246) en het achtergronddocument 9 Hinder op diverse plaatsen een doorlooptijd vermelden van 5 jaar voor de locatie Itteren, is uit de diverse tijdschema's van het MER Grensmaas voor de verwerking in de insteekhaven in Itteren een aaneengesloten periode van minimaal 11 jaar te achterhalen. Indieners 5 en 55 vragen zich af of de politiek en de bevolking hier om de tuin wordt geleid. Indiener 145 vindt het uiterst ontmoedigend om te moeten constateren dat het resultaat van honderden uren studie van documenten en overleg met De Maaswerken en provincie en actieve participatie van zo velen in de informatiebijeenkomsten van de Gebiedscommissie worden beantwoord met een onaangekondigde taalkundige manipulatie, die nieuwe voeding geeft aan wantrouwen in de integriteit van de overheid in de omgang met haar burgers. Daarnaast is indiener 145 van mening dat een verruiming van de verwerkingstermijn Itteren/Voulwames met 6 jaar ten opzichte van het Eindplan Grensmaas niet meer kan worden aangemerkt als vallende binnen de marges die voor de uitvoering in acht genomen mogen worden en is het MER Grensmaas op dit punt dus niet in overeenstemming met het Eindplan

Grensmaas. Indiener 5 en 55 stellen bovendien dat niet uit de stukken blijkt waar de haven bij de locatie Itteren gepland is. Er wordt een ringdijk aangelegd om een groot deel van het gebied. Het ligt dus voor de hand dat binnen dit gebied de havenactiviteiten (laden van schepen) zullen plaatsvinden. De exacte plaats van deze activiteiten kan echter van grote invloed zijn op de mate van overlast die omwonenden ondervinden.

In het Programma van Eisen van het Grensmaasplan is op p.7 de maximale uitvoeringsduur per locatie aangegeven. Onder de uitvoeringsduur wordt verstaan het aantal jaren van ontgraving en verwerking van het toutvenant. In de uitvoeringsduur zijn niet de voorbereidende en de afrondende werkzaamheden meegenomen. Voorbereidende werkzaamheden, zoals de uitvoering van tijdelijke en permanente civiele werken, vinden gedurende het jaar vooraf aan de ontgraving plaats. Afrondende werkzaamheden, zoals het herinrichten en opruimen, vinden binnen een half jaar na afloop van de verwerking plaats. Omdat verschillende locaties een gezamenlijke dekgrondberging en/of gezamenlijke verwerking hebben zijn deze geclusterd. Cluster Itteren bevat de locaties Borgharen en Itteren. In het achtergronddocument 9 Hinder is per locatie de maximaal toegestane uitvoeringsduur volgens het Programma van Eisen weergegeven (p. 29-32), beiden 5 jaar. Aangezien de uitvoering op deze locaties deels tegelijkertijd plaatsvindt is de maximaal toegestane uitvoeringsduur voor cluster Itteren 5 jaar.

In het hoofdrapport van het MER Grensmaas zijn verschillende uitvoeringsmogelijkheden beschreven: het basisuitvoeringsalternatief (paragraaf 6.4), het uitvoeringsalternatief 1 (paragraaf 6.5.2) en het uitvoeringsalternatief 2 (paragraaf 6.5.3). In de hierbij behorende figuren, respectievelijk figuur 6.2 (p. 225), figuur 6.4 (p. 251) en figuur 6.7 (p. 253) van het MER Grensmaas zijn ook uitvoeringsvarianten opgenomen die niet voldoen aan het Programma van Eisen, omdat deze varianten een langere uitvoeringsduur kennen. Deze varianten zijn toch opgenomen om inzichtelijk te maken dat de uitvoering ook op een andere wijze uitgevoerd kan worden, namelijk met minder geluidsoverlast maar met een langere uitvoeringsduur. De definitieve uitvoeringswijze en de daarbij behorende uitvoeringsduur wordt beschreven in de vergunningaanvragen. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen. De exacte locatie van de insteekhaven is nog niet bekend. In het concept uitvoeringsplan van het Consortium Grensmaas is de haven indicatief aangegeven tussen km 4,1-4,2 (Julianakanaal). Dit is ten noorden van Haertselstein en daarmee op grotere afstand van de woonbebouwing van Itteren.

Indiener: 58

De totale tijd waarin de plannen verwezenlijkt moeten worden, wordt voor de locatie Meers met een viertal jaren verlengd tot twaalf jaar. Voor een deel komt dit door de grotere dekgrondberging, voor een deel omdat volgens indiener de ontgronders volop de ruimte wordt geboden in te spelen op de regionale markt. Indiener wil dat met nadruk geëist wordt van de ontgronder dat volgens het compartimenten-principe gewerkt wordt, dus in kleine stroken tegelijk die van begin tot eindafwerking gerealiseerd worden vóórdat het volgende compartiment aangepakt wordt. Indiener smacht ernaar dat het buitengebied (Proefproject Meers tot en met Maasband) eindelijk beschikbaar komt als rust- en recreatiegebied. Te vaak heeft indiener moeten meemaken dat aanvankelijk mooie plannen later gewoon niet afgemaakt worden omdat 'de buit binnen is'.

De maximale uitvoeringstijd voor de locatie Meers is 12 jaar, de locatie Maasband 3 jaar en voor Urmond 2 jaar. De verwerking van het toutvenant voor de drie locaties gebeurt in Meers. De genoemde periodes zijn echter maximale uitvoeringstijden. De definitieve uitvoeringswijze en de daarbij behorende uitvoeringsduur wordt beschreven in de vergunningaanvragen. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Het werken volgens het compartimentenprincipe waar indiener om vraagt, betekent dat delen van de dekgrondberging uitgevoerd en opgeleverd worden. De uitvoering van de dekgrondberging is reeds beschreven in het Inrichtings-MER voor het proefproject Meers. Het ligt in de aard van de zaak dat de uitvoering op een beperkt oppervlak binnen de dekgrondberging zal plaatsvinden en dat het oppervlak als het ware binnen de gehele dekgrondberging verschuift. Bij een groter open areaal is er immers geen ruimte om de dekgrond uit de rivierverruiming te bergen, die eerst weggehaald moet worden om bij het eronder liggende grind te komen.

Indiener: 62

De in het Programma van Eisen genoemde uitvoeringstermijnen zijn korter dan de oorspronkelijke plannen om de overlast te beperken. Indiener stelt dat in het ontwerp-POL Grensmaas geen concrete termijnen meer zijn opgenomen. Indiener benadrukt dat een korte uitvoeringstermijn belangrijk is om de hinder te beperken. Daarom is duidelijkheid over start, duur en afsluiting van de werkzaamheden op de diverse locaties voor indiener belangrijk.

In het Eindplan Grensmaas zijn de maximale uitvoeringstermijnen opgenomen. Ook in het Programma van Eisen Grensmaasplan is de afgravings- en verwerkingsduur per locatie weergegeven. In een te verlenen ontgrondingsvergunning zullen voorschriften opgenomen ten aanzien van de uitvoeringstermijnen. In het MER Grensmaas wordt op deze aspecten slechts beperkt ingegaan. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten zullen apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. Dan zal ook duidelijkheid ontstaan over de start, duur en afsluiting van de werkzaamheden per locatie.

Indiener: 75

Indiener stelt dat ontgraving en verwerking op vijf winlocaties binnen Stein zal leiden tot een belasting van het woon- en leefmilieu, met name in het Maasdal van Stein. Het woonmilieu kan nog zwaarder onder druk komen te staan als op enig moment min of meer gelijktijdig de Maasroute (verbetering scheepvaartroute Julianakanaal) en Graetheide in ontwikkeling wordt gebracht. Indiener dringt met nadruk aan op een logistieke afstemming van de uitvoeringsvolgorde van de Grensmaas en Maasroute en een zodanige afstemming van de uitvoeringsplanning dat cumulatie van hinder zoveel mogelijk wordt beperkt.

Afstemming van de werkzaamheden betreffende logistiek en ook hinder is in het voordeel van alle partijen en zal door de overheid zo zorgvuldig mogelijk plaatsvinden.

Indieners: 75, 113

Indiener 75 stelt dat volgens het Eindplan Grensmaas op de locatie Meers 7 jaar ontgraven zou worden en 12 jaar verwerking van grind zou plaatsvinden. Volgens het Programma van Eisen en het MER Grensmaas bedraagt de uitvoeringsduur 17 jaar. In het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven dat de winning beschouwd wordt als sluitstuk voor zowel de nationale als regionale winning in het Grensmaasgebied. Indiener 113 vult hierbij aan dat in de reeds eerder vastgestelde besluiten van de provincie besloten is dat in de locatie Meers tot en met 2018 winactiviteiten zouden kunnen plaatshebben. Elders is vastgelegd dat op de locatie Meers in de periode 2017-2022 nog afwerking en afronding zou plaatsvinden.

Indieners concluderen dat er geen eindtermijn is vastgelegd. De extreem lange duur van verwerking ten opzichte van winning acht indiener uit oogpunt van overlast voor de directe bewoners van het gebied niet acceptabel. Indieners verzoeken om in het MER Grensmaas en POL Grensmaas deze eerder vastgestelde termijnen nadrukkelijk te noemen.

In het Programma van Eisen van het Grensmaasplan is op p.7 de maximale uitvoeringsduur per locatie aangegeven. Onder de uitvoeringsduur wordt verstaan het aantal jaren van ontgraving en verwerking van het toutvenant. In de uitvoeringsduur zijn niet de voorbereidende en de afrondende werkzaamheden meegenomen. Voorbereidende werkzaamheden, zoals de uitvoering van tijdelijke en permanente civiele werken, vinden gedurende het jaar vooraf aan de ontgraving plaats. Afrondende werkzaamheden, zoals het herinrichten en opruimen, vinden binnen een half jaar na afloop van de verwerking plaats. Omdat verschillende locaties een gezamenlijke dekgrondberging en/of gezamenlijke verwerking hebben zijn deze geclusterd. Cluster Meers bevat de locaties Maasband, Urmond en Meers. In het achtergronddocument 9 Hinder is per locatie de maximaal toegestane uitvoeringsduur volgens het Programma van Eisen weergegeven (p. 29-32), respectievelijk 12 jaar, 3 jaar en 2 jaar. Aangezien de uitvoering op deze locaties deels tegelijkertijd plaatsvindt is de maximaal toegestane uitvoeringsduur voor cluster Meers 12 jaar. In deze periode moeten ook het grind uit Maasband en uit Urmond worden verwerkt. In dat geval zal ook de verwerking bij l'Ortye 12 jaar duren.

In het hoofdrapport van het MER Grensmaas zijn verschillende uitvoeringsmogelijkheden beschreven: het basisuitvoeringsalternatief (paragraaf 6.4), het uitvoeringsalternatief 1 (paragraaf 6.5.2) en het uitvoeringsalternatief 2 (paragraaf 6.5.3). In de hierbij behorende figuren, respectievelijk figuur 6.2 (p. 225), figuur 6.4 (p. 251) en figuur 6.7 (p. 253) van het MER Grensmaas zijn ook uitvoeringsvarianten opgenomen die niet voldoen aan het Programma van Eisen, omdat deze varianten een langere uitvoeringsduur kennen. Deze varianten zijn toch opgenomen om inzichtelijk te maken dat de uitvoe-

ring ook op een andere wijze uitgevoerd kan worden, namelijk met minder geluidsoverlast maar met een langere uitvoeringsduur. De definitieve uitvoeringswijze en de daarbij behorende uitvoeringsduur wordt beschreven in de vergunningaanvragen. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen.

Indiener: 82

Indiener wijst er op dat de geplande doorlooptijd van het nu voorliggende project langer zal gaan duren dan in eerste instantie is toegezegd. Indiener wil dat dit wordt rechtgezet en dat op de oude termijn wordt teruggekomen.

Het Eindplan Grensmaas waarmee Provinciale Staten op 21 december 2001 hebben ingestemd, geeft de doorlooptijden per locatie aan. Deze zijn overgenomen in het MER Grensmaas en het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 86

Indiener is agrarisch ondernemer. Door het ontbreken van een voldoende duidelijk tijdstraject is het voor hem onduidelijk hoe lang de werkzaamheden gaan duren. Voor zijn bedrijfsvoering hebben de werkzaamheden vergaande gevolgen. Hij stelt dat er dan ook duidelijkheid moet komen over de exacte duur van de werkzaamheden en de consequenties voor de uitvoerende partij indien die termijnen overschreden worden.

In het ontwerp-POL Grensmaas is in hoofdstuk 4 per locatie aangegeven hoe lang de maximale afgravings- en verwerkingstermijn zal zijn. De volgorde van uitvoering en de exacte uitvoeringswijze met de juiste doorlooptijden en andere aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten zullen apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben.

Indiener: 89

Indiener stelt dat de uitvoeringstermijnen van werkzaamheden die hinder opleveren zo kort mogelijk dienen te zijn.

Wij streven naar een zo kort mogelijke uitvoeringstermijn per locatie, zodat de eventuele hinderduur beperkt blijft. Bij het opstellen van vergunningen zal hiermee rekening worden gehouden.

Indiener: 92

Indiener verzoekt zeer dringend om daar waar enigszins mogelijk met de meeste spoed en zeker voor de aanvang van de werkzaamheden te starten met de landschapsecologische inrichting en ontwikkeling van de onvergraven natuurgebieden. Dit verzoek wordt gedaan met het oog op de opvang van de fauna, de camouflage van de visuele vervuiling en het verwerven van draagvlak.

Voordat gestart kan worden met inrichten van de terreinen zullen deze eerst in eigendom verworven moeten worden. De aankoop van de benodigde terreinen door de uitvoerder zal naar verwachting gelijktijdig gebeuren met de aankoop van de te vergraven gronden. Dit maakt terreininrichting voorafgaande aan de werkzaamheden nagenoeg onmogelijk.

Indiener: 95

Indiener acht het als visrechthebbende noodzakelijk dat er beschermende maatregelen voor de vis worden getroffen tijdens de werkzaamheden in de vorm van fasering van de werkzaamheden, afwerken van stroomopwaarts naar stroomafwaarts en rekening houdend met paaitijden.

Vele belangen moeten met elkaar afgewogen worden bij het bepalen van de uitvoeringsvolgorde. Ook naar de veranderde levensomstandigheden voor de vissen in de Maas is onderzoek gedaan. In de uitvoering zal rekening gehouden worden met de vissen. Uitvoering stroomafwaarts of stroomopwaarts wordt echter door meerdere (wettelijke) in acht te nemen eisen bepaald en zal in het vergunningetraject vastgelegd worden.

Indieners: 127, 128

Indiener merkt op dat uit de ter inzage gelegde documenten blijkt dat de enige goede uitvoeringsvolgorde van benedenstrooms naar bovenstrooms is. Volgens indiener staan er echter geen concrete afspraken en voorwaarden genoemd om van deze volgorde te kunnen afwijken. Naar de mening van indiener moeten voor alle afwijkingen van deze uitvoeringsvolgorde door de uitvoerende partij goed onderbouwde berekeningen overgelegd worden waaruit blijkt dat deze geen consequenties hebben voor mens of milieu. Het mag volgens indiener nooit de bedoeling zijn dat door werkzaamheden in Iitteren en Borgharen de mensen in de Maasband een hogere waterstand krijgen dan voorheen.

De uitvoeringsvolgorde wordt door meerdere wettelijke en economische eisen bepaald. De uitvoeringsvolgorde staat nog niet vast. Dit zal in nauw overleg tussen de overheid en de uitvoerder nader worden bekeken in vergunningen vastgelegd.

Indiener: 133

Indiener verzoekt Gedeputeerde Staten om spoed te betrachten bij de uitvoering van de plannen en stelt dat hoe eerder de plannen tot uitvoering komen, hoe eerder genoemde doelstellingen bereikt worden.

Wij betrachten de grootst mogelijke spoed zonder daarbij de wettelijk voorgeschreven procedures te veronachtzamen.

Indiener: 137

Indiener stelt dat er spoedig inzicht dient te worden verschaft in het moment waarop en op welke locatie wordt gestart met de werkzaamheden en op welk moment zij beëindigd zullen zijn.

Zoals in hoofdstuk 6 van het MER Grensmaas is aangegeven, is de gehele uitvoeringswijze (inclusief doorlooptijden) indicatief en opgenomen om een idee te krijgen van de omvang van de uitvoering en te bepalen of uitvoering binnen de gestelde normen mogelijk is. De exacte uitvoeringswijze met de juiste doorlooptijden en andere aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten zullen apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. Dan zal ook duidelijk worden wat de uitvoeringsvolgorde en uitvoeringstermijnen zijn en wanneer zal worden gestart met de uitvoering van het Grensmaasproject.

Indiener: 137

In het ontwerp-POL wordt geen aandacht geschonken aan de relatie tussen het Grensmaasproject en het Maasrouteproject, met name de westelijke verbreding van het Julianakanaal. Hoewel er nog geen onherroepelijk besluit voorligt, moet toch rekening worden gehouden met uitvoering van dit project op termijn. Er moet duidelijkheid worden verschaft over de afstemming van beide projecten voor wat betreft de uitvoeringsperiode en uitvoeringsmaatregelen om hinder en overlast voor de bevolking in het gebied en de directe omgeving zoveel mogelijk te beperken.

Afstemming van de werkzaamheden betreffende logistiek en ook hinder is in het voordeel van alle partijen en zal door de overheid zo zorgvuldig mogelijk plaatsvinden.

Indiener: 140

Indiener verzoekt om een exacte vermelding van het tijdsbestek waarbinnen de daadwerkelijke uitvoering van werkzaamheden in het gebied ter hand wordt genomen. In het verlengde daarvan verzoekt indiener om inzicht in een heldere en vooraf bepaalde sanctionering ingeval een en ander onverhoopt anders mocht blijken te zijn. Op dit moment bestaat er voor hem nog geen enkele duidelijkheid over de tijdsduur van het project, met name ten aanzien van de locatie Grevenbicht. Ook ten aanzien van het aantal te werken dagen per week en uren per dag bestaat tot op heden in het geheel nog geen duidelijkheid. Indiener is van mening dat dit zich dient te beperken tot 8 werkuren per dag en 5 werkdagen per week. Anderszins zal naar de mening van indiener aanzienlijke schade worden toegebracht aan de gezondheid van de bewoners, met alle mogelijke gevolgen van dien, waaronder grote schadeclaims in de toekomst.

Zoals in hoofdstuk 6 van het MER Grensmaas is aangegeven, is de gehele uitvoeringswijze (inclusief doorlooptijden) indicatief en opgenomen om een idee te krijgen van de omvang van de uitvoering en te bepalen of uitvoering binnen de gestelde normen mogelijk is. De exacte uitvoeringswijze met de juiste doorlooptijden en andere aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project zullen in de diverse vergunningen aan bod komen. Deze aspecten zullen apart belicht worden in de vergunningaanvragen met eventueel onderliggende rapporten, waarna een afweging in de vergunningen zal plaatshebben. Dan is er ook duidelijkheid over de start, duur en afsluiting van de werkzaamheden per locatie. In het Programma van Eisen Grensmaasplan is aangegeven dat de uitvoerende partij gedurende 72 uur per week (6 dagen per week maximaal 12 uur per dag) overdag mag werken (met uitzondering van beladen en varen, mits voldaan wordt aan de wettelijke geluidseisen). Of de uitvoerende partij daar ook werkelijk voor kiest (met name in de hindergevoelige gebieden) komt ter sprake in de fase van de vergunningverlening.

Indieners: 142, 143, 144, 145

Indieners stellen dat gezien de te verwachten overlast en de onzekerheid ten aanzien van de uiteindelijke uitvoering het Grensmaasproject voor veel bewoners in het plangebied leidt tot grote psychische spanningen, die schadelijk zijn voor de gezondheid van de betrokkenen. Een van de belangrijkste onzekerheden betreft de volgorde van uitvoering (van zuid naar noord of omgekeerd) en het tijdstip waarop per locatie met de uitvoering wordt begonnen. Het ontwerp-POL Grensmaas en MER Grensmaas dienen daarover volgens indieners voldoende zekerheid te verschaffen.

De uitvoerder van het project zal een uitvoeringsplan opstellen, waarin de volgorde van uitvoering dient te zijn opgenomen. Deze eis is opgenomen in het Programma van Eisen Grensmaasplan. Daarbij is het na te streven de locaties die het hoogste veiligheidsrendement hebben eerst uit te voeren. Het uitvoeringsplan wordt door de overheid geaccordeerd.

De uitvoeringsvolgorde wordt door meerdere wettelijke en economische eisen bepaald. Vanwege deze beperkingen, welke afgestemd moeten worden op de technische mogelijkheden van de uitvoerder(s), achten wij het beter dat de uitvoerder deze keuze maakt onder toezicht van de overheid. Het uitvoeringsplan maakt deel uit van het contract dat met de uitvoerder wordt ondertekend. Ook vormt het uitvoeringsplan de basis voor de vergunningen die door de uitvoerder worden aangevraagd. Met de ondertekening van het contract stemt de overheid dus in met de gekozen uitvoeringswijze. Of deze ook daadwerkelijk vergunbaar is, blijkt tijdens de vergunningaanvragen. Het vergunningenspoor is dus de uiteindelijke toets en leidt tot de uitvoeringsvolgorde.

Indiener: 145

Voor indiener zijn de volgende begrippen onduidelijk: cluster Itteren, dekgrondberging-noord en dekgrondberging-zuid. Dit onderscheid is volgens indiener niettemin van belang voor de beoordeling van de plaatselijke hindereffecten.

Omdat verschillende locaties een gezamenlijke dekgrondberging en/of gezamenlijke verwerking hebben zijn deze geclusterd. Cluster Itteren bevat de locaties Borgharen en Itteren. In het achtergronddocument 9 Hinder is per locatie de maximaal toegestane uitvoeringsduur volgens het Programma van Eisen weergegeven (p. 29-32), beiden 5 jaar. Aangezien de uitvoering op deze locaties deels tegelijkertijd plaatsvindt is de maximaal toegestane uitvoeringsduur voor cluster Itteren 5 jaar. Onder de uitvoeringsduur wordt verstaan het aantal jaren van ontgraving en verwerking van het toutvenant. De benaming 'dekgrondberging noord' en 'dekgrondberging zuid' komen niet voor in het achtergronddocument 9 Hinder.

Indiener: 158

Indiener is het oneens met het Eindplan Grensmaas en met name met de budgetneutraliteitseis en pleit voor een sterke beperking van de grindwinning. Hiermee kan een kortere doorlooptijd van het project worden bereikt, waardoor de veiligheid eerder wordt gewaarborgd. Op voorhand wijst indiener het argument 'dat een nieuw plan veel vertraging oplevert' af, aangezien van het feit dat dit nieuwe plan een jaren kortere doorlooptijd heeft.

Het Eindplan Grensmaas is het plan waarmee Provinciale Staten op 21 december 2001 hebben ingestemd. De budgetneutraliteitseis is een harde randvoorwaarde van het project. Voor de uitvoering van het Grensmaasproject is geen geld beschikbaar. Dit is door ons uitputtend met de rijksoverheid besproken. De grindwinning staat ten dienste van de realisatie van de natuur- en veiligheidsdoelstelling.

Een andere randvoorwaarde van het project is dat het integraal moet worden uitgevoerd. Dat wil zeggen het bereiken van de doelstellingen van het Grensmaasproject op alle locaties en in samenhang met elkaar.

Indieners: 166, 173

Indieners stellen dat het achtergrondrapport 2 Morfologie de vervroegde uitvoering van locatie Kotem cruciaal vindt, nochtans voorziet het Voorkeursalternatief 2003 de uitvoering van deze locatie niet.

De invloed van de Vlaamse Boertienlocaties, waarvan Kotem er een is, is in het MER Grensmaas onderzocht, als aanvullende maatregel op het Voorkeursalternatief 2003 (voor de rivierkundige aspecten) en als onderdeel van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (voor alle milieueffecten). Gezien de resultaten zien wij de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties als een waardevolle aanvulling op het Nederlandse Voorkeursalternatief 2003, zowel vanuit rivierkundig oogpunt als vanuit het oogpunt van natuurontwikkeling. De rivier kan nog meer haar natuurlijke loop volgen en krijgt nog meer de ruimte, daarnaast vindt er verbetering van de ecologische structuur plaats doordat het natuurgebied groter wordt. Daarom streven wij de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties na, zoals ook aangegeven in het ontwerp-POL Grensmaas.

3 Grondverwerving

Indieners: 38, 42, 80, 85, 86, 87, 88, 89, 134, 140, 147

Indieners: 38, 42, 80, 85, 86, 87, 88, 89, 140

Indieners stellen dat in het ontwerp-POL Grensmaas en het ontwerp-Natuurgebiedsplan voortsnog in onvoldoende mate aan het agrarisch belang tegemoet wordt gekomen. Indieners willen duidelijke garanties hebben dat de gronden op verantwoorde wijze worden onttrokken aan de bedrijfsvoering. Dat wil zeggen dat er duidelijkheid moet komen middels een gedegen onderzoek over toe te kennen ruilgronden, waardevermindering van opstallen en verplaatsingsmogelijkheden. In het landbouw effectenonderzoek wordt het totaal uitkopen van een bedrijf als oplossingsrichting genoemd. Echter de garantie ontbreekt dat bij verwerving zoveel mogelijk wordt ingezet op aankoop van hele bedrijven. Indiener 80 vindt het van belang dat deze oplossingsrichting samen met het volledige maatregelenpakket integraal verankerd wordt in het POL Grensmaas en het Natuurgebiedsplan. In het Grondverwervingsplan dient hieraan concreet inhoud te worden gegeven.

De doorverwijzing naar het instrument Landinrichting is in de ogen van indieners niet concreet genoeg. Landinrichting heeft naar het zich thans laat uitzien onvoldoende middelen beschikbaar voor het ver- en uitplaatsen van hele agrarische bedrijven. Via Landinrichting kan slechts een deel van de problematiek, met name de ondoelmatige verkaveling, worden opgelost.

De aankoop van de voor de uitvoering van het Grensmaasproject benodigde gronden is een taak van het Consortium Grensmaas, en is in beginsel een zaak tussen de koper en verkoper, waarbij de verkopende partij uiteraard als voorwaarde kan stellen dat de aankoop het gehele bedrijf omvat. De agrariër mag als ondernemer uitstekend in staat worden geacht om – al dan niet met ondersteuning van externe deskundigen – zijn eigen bedrijfssituatie in te kunnen schatten en daar naar te handelen. De financiering van de aankoop van gronden vindt dus ook plaats door het Consortium Grensmaas. De aankoop van alle benodigde gronden – inclusief de ruilgronden en/of bedrijven – door het Consortium Grensmaas vormt onderdeel van de uitvoeringsovereenkomst tussen het Consortium Grensmaas en de provincie Limburg, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, waarin de budgetneutrale uitvoering van het Grensmaasproject wordt geregeld. Dit contract wordt naar verwachting gelijktijdig met de vaststelling van het POL Grensmaas getekend. In het POL Grensmaas is als hoofdlijn van beleid onder andere opgenomen dat wij streven naar een concurrerende, veilige en duurzame landbouw in het overblijvende agrarisch gebied. Hiertoe zal het instrument Landinrichting worden ingezet. Landinrichting heeft tot doel het verbeteren van de inrichting van het gebied overeenkomstig de functies van het gebied zoals die in het POL Grensmaas zijn aangegeven.

Door de uitvoerder wordt een Grondverwervingsplan voor het Grensmaasproject opgesteld. Dit is een verplichting die zal voortvloeien uit de hiervoor genoemde uitvoeringsovereenkomst. In het Grondverwervingsplan wordt aangegeven op welke wijze de aankoop van de benodigde gronden zal geschieden, en op welke wijze alle daarmee verband houdende zaken afgewikkeld zullen worden. Er kan in een aantal gevallen sprake zijn van waardevermindering van (agrarische) opstallen bij aankoop van een gedeelte van het (agrarische) bedrijf. In die gevallen zal de waardevermindering betrokken worden bij de aankoop. Ook zal rekening gehouden moeten worden met verlies van productierechten. Er zal niet alleen gekeken worden naar de agrarische waarde van de gronden (inclusief mest- en melkproductierechten) maar ook naar onderliggende waarden..

Het is aan het Consortium Grensmaas om een plan op te stellen dat voorziet in verbetering en mitigatie van onder meer de landbouwstructuur. Er is geen aanleiding om te verwachten dat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor de grondverwerving in combinatie met Landinrichting/gebiedenbeleid, zoals is gepland. Het Consortium Grensmaas voorziet – zoals hierboven is gemeld – in de grondverwerving van het projectgebied. en om ruilgronden daarbuiten.

De vergraven en onvergraven natuurgebieden kunnen onder Landinrichting worden geplaatst. Echter deze gebieden maken onverbrekelijk deel uit van de uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas. Dat betekent dat de Landinrichting in deze gebieden geen gronden aankoopt en er geen inrichtingswerkzaamheden verricht. Bovendien is binnen die gebieden ruiling van gronden niet aan de orde. Deze gebieden zullen dan ook in het Landinrichtingsplan/deelgebiedsplan worden aangeduid als door derden uit te voeren werken.

Door de vergraven en onvergraven natuurgebieden onder Landinrichting te plaatsen is het mogelijk om naast de vrijwillige kavelruil ook wettelijke kavelruil toe te passen tussen het Rivierpark en het

rusterende cultuurlandschap.. Het Consortium Grensmaas wordt dan, net als alle andere grondeigenaren, beschouwd als een belanghebbende met toedelings wensen. Om in de gebieden actief kavelruil te stimuleren zien wij mogelijkheden door inzet van de regeling Kavelruil en kan in samenspraak met het Consortium Grensmaas en de Landinrichtingscommissie/gebiedscommissie een kavelruilcoördinator ingezet worden. In dat kader bezien wij uw suggestie voor het gebied ten oosten van het Julianakanaal. De afgelopen periode heeft overleg plaats gehad tussen diverse instanties (Maaswerken, provincie Limburg, Dienst Landelijk Gebied, Consortium en Limburgse Land- en Tuinbouw Bond) om te bezien op welke wijze de uitvoering ook gericht op het verbeteren van de landbouwstructuur in het gebied gestalte kan krijgen. Hierbij is onderkend dat Landinrichting 'nieuwe stijl' c.q. gebiedenbeleid een efficiënt instrument is om de doelen van het Grensmaasproject te realiseren. Het is hierbij nadrukkelijk niet onze insteek dat de verschillende uitvoerders (Consortium Grensmaas en Dienst Landelijk Gebied) los van elkaar opereren. Zowel in het Strategisch Grondverwervingsplan als ook in de Projectnota Landinrichting zullen wij aangeven op welke wijze dit traject nader gestalte krijgt. Hiermee is naar onze mening een goede afhandeling van de grondaankopen gewaarborgd. Wij zien daarom geen noodzaak om naar aanleiding van de door indieners naar voren gebrachte aspecten het POL Grensmaas aan te passen.

Indiener: 134

In het verleden heeft indiener met Gedeputeerde Staten gesproken over de eigendomsoverdracht van gronden gelegen naast de dekgrondberging door het Consortium Grensmaas aan indiener. Indiener stelt dat Gedeputeerde Staten geweigerd hebben daarover een bepaling op te nemen in de uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas. Dit is evenwel een wezenlijk punt en indiener is dan ook van mening dat dit op enigerlei wijze geregeld moet zijn voordat het project kan worden uitgevoerd.

Wij hebben geen bepaling over de overdracht van gronden door het Consortium Grensmaas aan de gemeente van aan de dekgrondberging grenzende gebieden opgenomen in de met het Consortium Grensmaas te sluiten uitvoeringsovereenkomst. De begrenzing van de dekgrondbergingen is als Concrete Beleidsbeslissing opgenomen, en kan dus niet overschreden worden. Indien indiener gronden rondom de dekgrondberging in eigendom wil verwerven moet indiener hier zelf zorg voor dragen. Wij hebben inmiddels geconstateerd dat de gemeente Sittard-Geleen in het te vergraven gebied eigendommen heeft. Indiener kan deze gronden uitruilen tegen aan de dekgrondberging grenzende gronden bij de beoogde verkoop van deze gronden aan het Consortium Grensmaas. Op deze wijze is indiener zelf in staat om de gevraagde ruimtelijke afbakening te realiseren.

Indiener: 147

Indiener stelt dat het uitgangspunt van integrale uitvoering niet strookt met hetgeen gesteld wordt in het POL Grensmaas, dat het onvergraven gebied niet in eigendom wordt verworven. Indiener verzoekt passages die aan de integrale eigendomsverwerving afbreuk doen in het POL Grensmaas te laten vervallen (zoals p. 157 en p. 160).

Naar aanleiding van de opmerking van indiener merken wij op dat hetgeen in het POL Grensmaas (p. 160) onder het kopje "Inbreng van gronden van particuliere eigenaren in het Rivierpark" niet juist is. Het Consortium Grensmaas zal conform de te sluiten uitvoeringsovereenkomst alle gronden in het te vergraven en onvergraven natuurgebied aankopen. Wij laten deze tekst vervallen in het ontwerp-POL Grensmaas.

Hetgeen op pagina 157 is aangegeven staat los van de aankoop van gronden, en geeft aan dat de mogelijkheden voor natuurbeheersorganisaties om agrariërs in te zetten voor het uitvoeren van bepaalde beheerstaken onderzocht zullen worden. Deze tekst blijft gehandhaafd.

4 Ruimtelijke ordening

Indieners: 16, 25, 38, 44, 75, 85, 89, 92, 117, 140, 160

4.1 Bestemmingsplannen

Indiener: 44

Er wordt gesteld dat de uitvoeringsovereenkomst tussen de verscheidene partijen (uitvoerder, provincie Limburg en De Maaswerken) in ieder geval een integraal uitvoeringsplan inclusief de afwerking en financiële dekking moeten bevatten. Een bestemmingsplan vraagt zelfs om een economisch uitvoerbaar plan. Indien dit niet het geval is, zal de vaststelling van een bestemmingsplan juridische een probleem worden.

In de uitvoeringsovereenkomst die gesloten zal worden tussen het Consortium Grensmaas en de provincie Limburg, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit wordt de budgetneutrale uitvoering van het Grensmaasproject inclusief afwerking vastgelegd. Er wordt terecht gesteld dat normaal gesproken in het bestemmingsplan de economische uitvoerbaarheid van het plan zou moeten worden aangetoond. In de onderhavige situatie zijn de gebieden waar de ontgrondingen plaatsvinden echter middels een concrete beleidsbeslissing in het POL Grensmaas geregeld. Dit betekent dat de economische uitvoerbaarheid ook in het POL Grensmaas moet worden aangetoond. Omdat dit uit het ontwerp-POL Grensmaas niet duidelijk naar voren komt zullen wij het ontwerp-POL Grensmaas op dit punt aanvullen.

Indiener: 75

Indiener vraagt aandacht voor de juridische afbakening van de uitvoeringsduur van het Grensmaasproject (2017). Dit in verband met de relatie tot de planperiode van het bestemmingsplan (10 jaar).

De planperiode voor een bestemmingsplan bedraagt inderdaad 10 jaar. Dit stelt randvoorwaarden aan de in het bestemmingsplan te hanteren systematiek. Om een rechtstreekse bestemming ten behoeve van de uitvoering van het project te kunnen opnemen moet er zicht zijn op de start van de uitvoering van een locatie binnen deze periode. Dat de totale uitvoeringsduur van een locatie langer duurt dan 10 jaar vormt geen beletsel voor de juridische regeling in het bestemmingsplan, indien de uitvoering (van de locaties) zoals aangegeven is gestart binnen de planperiode van 10 jaar. De startdatum is derhalve bepalend. Ten aanzien van in het bestemmingsplan opgenomen flexibiliteitsbepalingen (bijvoorbeeld wijzigingsbevoegdheden) geldt dat er binnen de planperiode van 10 jaar gebruik gemaakt moet worden om een dergelijke flexibiliteitsbepaling te kunnen opnemen in het bestemmingsplan. Daar waar de uitvoering van een locatie pas na 10 jaar na vaststelling van het bestemmingsplan is voorzien, dient in het bestemmingsplan de huidige functie/bestemming te worden gehandhaafd. De voorgenomen ontwikkelingen (de uitvoering van locaties) in het betreffende gebied zijn dan pas mogelijk nadat een (partiële) bestemmingsplanwijziging is doorgevoerd. In de bestemmingsplannen zal met bovenstaande uitgangspunten rekening worden gehouden.

Indiener: 89

Volgens indiener mag bosuitbreiding de landbouwstructuur niet aantasten. In bestemmingsplannen, bij de afgifte van vergunningen en bij de inrichting van het Grensmaasgebied dienen duidelijke voorwaarden te worden opgenomen ter voorkoming van schade aan de landbouwstructuur en wortel- en schaduwsschade aan landbouwgewassen.

De realisatie van een grootschalig natuurgebied als het Grensmaasproject zal onvermijdelijk ten koste gaan van de landbouw. Door inzet van Landinrichting zal getracht worden om zo goed mogelijke condities in de resterende landbouwgebieden te creëren. Het bestemmingsplan is niet het geëigende instrument om schade aan de landbouwstructuur te voorkomen. Voor het aspect schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst in Deel III-paragraaf 6.1, Schade algemeen.

Indiener: 92

Indiener verzoekt een uiterste inspanning om negatieve randverschijnselen (verhoging van mobiliteit in het gebied, parkeeroverlast en wildgroei in horeca-achtige activiteiten), tijdens en na uitvoering van de plannen, te voorkomen.

De inspanning waar indiener om vraagt zijn in overeenstemming met de hoofdlijnen van beleid voor het Grensmaasgebied, en er zal via verschillende sporen invulling aan gegeven worden. De genoemde negatieve randverschijnselen kunnen worden voorkomen door enerzijds een zorgvuldige inrichting van het gebied te realiseren waar met aspecten als mobiliteit en parkeren rekening is gehouden en dit vervolgens goed te handhaven. De herinrichting van het resterende cultuurlandschap buiten het natuurgebied wordt nader ingevuld in het kader van Landinrichting/gebiedenbeleid. Anderzijds biedt ook het bestemmingsplan mogelijkheden om negatieve ontwikkelingen te voorkomen. Zo zullen in de voorschriften van het bestemmingsplan bepalingen worden opgenomen die een wildgroei van allerlei ongewenste activiteiten kunnen voorkomen. Het bestemmingsplan vormt daarmee een instrument om ontwikkelingen of functies uit te sluiten dan wel mogelijk te maken in bepaalde gebieden.

Indiener: 117

De indiener is het niet eens met het verzoek aan gemeenten om in hun bestemmingsplannen aangaande de geluidsgevoelige gebieden een wijzigingsbevoegdheid voor dekgrondbergingen op te nemen. Indiener is van mening dat het bestemmingsplan ten aanzien van de geluidsgevoelige gebieden voorafgaand aan de vergunningverlening en de werkzaamheden gewijzigd dient te zijn. Indiener zal nimmer medewerking verlenen aan een wijzigingsbevoegdheid en vindt het onbehoorlijk en onfatsoenlijk bestuur.

Op dit moment kunnen de geluidsgevoelige gebieden nog niet worden benut vanwege het geluidsaspect. Deze gebieden kunnen, wanneer aan een aantal voorwaarden is voldaan, (onder andere de Wet geluidhinder) worden gewijzigd in de bestemming dekgrondberging. Daarom zal in het nieuwe bestemmingsplan aan het genoemde gebied de bestemming 'Ontgrondingsgebied' gegeven worden, gekoppeld aan de voorwaarde dat de geluidsgevoelige functie ter plaatse is opgeheven alvorens met de feitelijke uitvoering in dit gebied begonnen kan worden. Het bestemmingsplan zal dan ook voorafgaand aan de vergunningverlening gewijzigd zijn. Ook de bijbehorende (planologische) procedure staat in het bestemmingsplan vermeld en zal indien van de wijzigingsbevoegdheid gebruik wordt gemaakt, gevolgd worden. Overigens wordt verwezen naar de mogelijkheden voor inspraak in de bestemmingsplanprocedure.

4.2 Landinrichting

Indieners: 16, 38, 75

Indiener 16 vraagt zich af hoe de herinrichting gaat plaatsvinden en wat hiervan de gevolgen zijn voor de omgeving. Volgt er wel of geen inspraak? Vindt afzetting door draden plaats? Indiener 38 is agrarisch ondernemer en wenst dat er rekening wordt gehouden met de herinrichting van resterende landbouwgronden van zijn bedrijf. Indiener 75 vraagt zich af hoe het voor de landbouw overblijvende cultuurlandschap op een goede wijze wordt ingericht. Dit mede gelet op het gegeven dat er twee verschillende uitvoerders zijn in het Grensmaasgebied: te weten Dienst Landelijk Gebied en het Consortium Grensmaas.

In het POL Grensmaas is de hoofdlijn van de nieuwe ruimtelijke structuur opgenomen. Via het gebiedenbeleid zal deze ruimtelijke structuur gerealiseerd moeten worden. Landinrichting is daarbij een van de instrumenten die ingezet kunnen worden. Inzet van het instrument landinrichting zal plaatsvinden onder de figuur van de Wet inrichting landelijk gebied (WILG) die op 1 januari 2007 van kracht wordt en de huidige Landinrichtingswet vervangt. Het instrument landinrichting is van toepassing voor het gehele Grensmaasgebied, met uitzondering van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas en de dekgrondberging die daarbuiten ligt. In het kader van gebiedenbeleid zullen, nadat het POL Grensmaas is vastgesteld, inrichtingsplannen worden opgesteld waarin wordt aangegeven op welke wijze invulling wordt gegeven aan de doelstellingen zoals die in het POL Grensmaas zijn aangegeven. Niet uitgesloten is dat het gehele Grensmaasgebied in deelgebieden wordt opgeknipt, waarbij wordt aangesloten bij de fasering waarin de ontgrondingen zullen plaatsvinden, en per deelgebied een inrichtingsplan wordt gemaakt. De inrichtingsplannen zullen in de inspraak worden gebracht. Daarnaast kunnen wensen via de vertegenwoordigers in de

gebiedscommissie kenbaar worden gemaakt.. Maatregelen en voorzieningen die nodig zijn voor de uitvoering van de (winnings)-werken, het natuurbeheer en het gebruik van het gebied door bewoners en bezoekers zoals het plaatsen van afrastering (afzetting door draden) vormt onderdeel van de uitvoering van het Grensmaasproject, en wordt dus uitgevoerd door het Consortium Grensmaas en de terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties (Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten).

Indiener: 25

Indiener en tevens wettelijk adviseur in het kader van de m.e.r-procedure merkt op dat bij de Landinrichting nadrukkelijk rekening gehouden dient te worden met de behouden gebleven archeologische waarden in het Grensmaasgebied en de specifieke mogelijkheden en beperkingen die dat voor het landgebruik oplevert.

De vindplaatsen waarvoor het ontwerp van de ontgrondingen is aangepast en volgens het Voorkeurs-alternatief 2003 gespaard blijven en in het onvergraven natuurgebied liggen zijn vindplaats 6, waarvan al precies bekend is waar de vindplaats uit bestaat (Romeinse villa), vindplaats 41 te Borgharen (waarvoor binnenkort een nader archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd,) en vindplaats 52 te Itteren (op deze locaties vind nu archeologisch onderzoek plaats, het belang van de ze vindplaats is nog niet bekend). Het is van belang dat deze vindplaatsen in situ (dus in de bodem) behouden blijven. Met Rijkswaterstaat (de rivierbeheerder), Staatsbosbeheer (de toekomstige natuurbeheerder) en indiener heeft al een gesprek plaatsgevonden over de vraag op welke wijze de archeologische vindplaatsen beschermd kunnen worden zonder dat dit teveel ten koste zou gaan van de natuurontwikkeling. Het is gebleken dat hiertoe verschillende mogelijkheden bestaan. Deze mogelijkheden zullen nader onderzocht worden in het kader van het na de vaststelling van het POL Grensmaas op te stellen integraal beheersplan Grensmaas. In het resterende cultuurlandschap, dus het gebied buiten het toekomstig natuurgebied, blijft het vigerend beleid van toepassing, waaronder de Nota Beveldeire in welk kader een aantal aandachtsgebieden zijn aangewezen waarbinnen bij de bestemming rekening gehouden moet worden met cultuurhistorische waarden (Borgharen, Itteren en Aan de Maas).

De vindplaats 41 te Borgharen bleek bij waarderend onderzoek geen vindplaats te zijn: ter plekke werd sterk verspoelde fluviaatiele lagen aangetroffen.

Vindplaats 52 te Itteren blijkt eveneens niet de vindplaats te zijn die er verwacht werd: het grafveld uit de Bronstijd/IJzertijd bleek grotendeels geerodeerd. Slechts enkele sporen werden aangetroffen. Het zal van de Archeologische Monumentencommissie van de ROB afhangen of men deze vindplaats desalniettemin behoudenswaardig acht. Dit zal verder geen invloed hebben op de afspraken die met de toekomstige beheerders gemaakt zijn.

Indiener: 44

Indiener gaat ervan uit dat Gedeputeerde Staten een garantie afgeeft over de inrichting en uitvoerbaarheid van het plan, daar waar het de Landinrichting betreft. Momenteel staan de financiële middelen voor natuurontwikkeling onder druk. Indiener verwacht dat de 1.250 ha natuurgebied ook daadwerkelijk worden gerealiseerd en wenst in ieder geval een deugdelijke afwerking. Als mogelijkheid bij het ontbreken van de middelen ziet indiener inrichting als een cultuurlandschap als meest voor de hand liggend. De voorkeur van indiener gaat uit naar vastlegging van bovenstaande beleidswensen in de definitieve uitvoeringsovereenkomst.

Het realiseren van het toekomstig natuurgebied (circa 1.250 ha) geschiedt door het Consortium Grensmaas. Hierover wordt gelijktijdig met de vaststelling van het POL Grensmaas een contract getekend tussen de provincie Limburg, het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit met het Consortium Grensmaas. In dit contract wordt de budgetneutrale uitvoering van het project geregeld. De inrichting van het resterende cultuurlandschap zal plaatsvinden via het gebiedenbeleid. Landinrichting is daarbij een van de instrumenten die kunnen worden ingezet. Landinrichting zal worden ingezet onder de figuur van de Wet inrichting landelijk gebied (WILG), die op 1 januari 2007 in werking treedt en de huidige Landinrichtingswet vervangt. De rijksmiddelen voor de inrichting van het landelijk gebied lopen nu via verschillende kanalen. Vanaf 2007 zal de geldstroom lopen via het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). In het kader van het ILG worden tussen rijk en provincie convenanten afgesloten voor telkens een periode van 5 tot 7 jaar over de te bereiken doelen en bijbehorende rijksbudgetten. Binnen de convenantperiode heeft de provincie de beschikking over een totaal budget dat flexibel inzetbaar is. Er is dus geen sprake van het ontbreken van middelen. Wij zien geen aanleiding in te gaan op het voorstel van indiener.

Indiener: 75

Het cultuurlandschap ten noorden van Maasband blijft gespaard. In het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven dat het geen natuurgebied, maar wel onvergraven natuur wordt. Volgens indiener is dit onjuist, omdat het hier gaat om landbouwgebied dat via een wijzigingsbevoegdheid wordt omgezet naar natuurgebied.

In een gedeelte van het gebied ten noorden van Maasband vinden geen maatregelen plaats in het kader van het Grensmaasproject. Het gebied is daarom op plankaart 8 aangegeven als 'wit gebied'. Dit gebied behoudt de status van oud agrarisch cultuurlandschap. Ons inziens is het genoemde gebied op de betreffende kaart correct aangegeven.

Indieners: 85, 89

Indiener 85 wil de absolute garantie dat de gronden op verantwoorde wijze worden onttrokken aan de bedrijfsvoering. Ook moet er duidelijkheid komen over toe te kennen ruilgronden, waardevermindering van opstallen en verplaatsingsmogelijkheden middels een gedegen onderzoek. Het verwijzen naar het instrument Landinrichting is niet afdoende. Landinrichting heeft naar het zich thans laat uitzien onvoldoende middelen beschikbaar voor ver- en uitplaatsing van agrarische bedrijven. Via Landinrichting kan slechts een deel van de problematiek, met name de ondoelmatige verkaveling, worden opgelost.

Indiener 89 stelt dat uit het landbouweffecten onderzoek (uitgevoerd in het kader van het MER Grensmaas 2003) blijkt dat voor het verkrijgen van een goede landbouwstructuur een negental bedrijven zou moeten worden verplaatst. Financiële kaders om dit te realiseren ontbreken echter. De Landinrichting dient zich volgens indiener dan ook uit te strekken over het onvergraven gedeelte van het natuurontwikkelingsgebied. Daarnaast zou het een goede zaak zijn indien – op vrijwillige doch actieve basis – een strook landbouwgrond ten oosten van het Julianakanaal in aanmerking zou kunnen komen voor uitruil van gronden en/of bedrijfsgebouwen. Een actieve rol voor een permanente gebiedskavelcoördinator ligt volgens indiener dan ook voor de hand.

De aankoop van de voor de uitvoering van het Grensmaasproject benodigde gronden is een taak van het Consortium Grensmaas, en is in beginsel een zaak tussen de koper en verkoper, waarbij de verkopende partij uiteraard als voorwaarde kan stellen dat de aankoop het gehele bedrijf omvat. De agrariër mag als ondernemer uitstekend in staat worden geacht om – al dan niet met ondersteuning van externe deskundigen – zijn eigen bedrijfssituatie in te kunnen schatten en daar naar te handelen. De financiering van de aankoop van gronden vindt dus ook plaats door het Consortium Grensmaas. De aankoop van alle benodigde gronden – inclusief de ruilgronden en/of bedrijven – door het Consortium Grensmaas vormt onderdeel van de uitvoeringsovereenkomst tussen het Consortium Grensmaas en de provincie Limburg, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, waarin de budgetneutrale uitvoering van het Grensmaasproject wordt geregeld. Dit contract wordt naar verwachting gelijktijdig met de vaststelling van het POL Grensmaas getekend. In het POL Grensmaas is als hoofdlijn van beleid onder andere opgenomen dat wij streven naar een concurrerende, veilige en duurzame landbouw in het overblijvende agrarisch gebied. Hiertoe zal het gebiedsbeleid worden ingezet. Landinrichting is hierbij een van de mogelijke instrumenten. Inzet van landinrichting zal plaatsvinden onder de figuur van de Wet inrichting landelijk gebied (WILG) die per 1 januari 2007 van kracht wordt en de huidige Landinrichtingswet vervangt.

Door de uitvoerder wordt een Grondverwervingsplan voor het Grensmaasproject opgesteld. Dit is een verplichting die zal voortvloeien uit de hiervoor genoemde uitvoeringsovereenkomst. In het Grondverwervingsplan wordt aangegeven op welke wijze de aankoop van de benodigde gronden zal geschieden, en op welke wijze alle daarmee verband houdende zaken afgewikkeld zullen worden. Er kan in een aantal gevallen sprake zijn van waardevermindering van (agrarische) opstallen bij aankoop van een gedeelte van het (agrarische) bedrijf. In die gevallen zal de waardevermindering betrokken worden bij de aankoop. Ook zal rekening gehouden moeten worden met verlies van productierechten. Er zal niet alleen gekeken worden naar de agrarische waarde van de gronden (inclusief mest- en melkproductierechten) maar ook naar onderliggende waarden. Teneinde de doelstellingen van het POL Grensmaas inclusief de gewenste landbouwstructuur te realiseren zal afstemming met het door het Consortium Grensmaas op te stellen Grondverwervingsplan plaatsvinden. Hierbij streven wij zowel

naar een inhoudelijke en procedurele afstemming, als ook naar afstemming wat betreft de beoogde fasering per deelgebied.

Het is aan het Consortium Grensmaas om een plan op te stellen dat voorziet in verbetering en mitigatie van onder meer de landbouwstructuur.. Er is geen aanleiding om te verwachten dat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor de grondverwerving in combinatie met Landinrichting/gebiedenbeleid, zoals is gepland. Het Consortium Grensmaas voorziet – zoals hierboven is gemeld – in de grondverwerving van het projectgebied en om ruilgronden daarbuiten. De vergraven en onvergraven natuurgebieden kunnen onder landinrichting worden geplaatst. Echter deze gebieden maken onverbreekbaar deel uit van de uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas. Dat betekent dat vanuit landinrichting in deze gebieden geen gronden worden aangekocht en er geen inrichtingswerkzaamheden worden verricht. Bovendien is binnen die gebieden ruiling van gronden niet aan de orde. Deze gebieden zullen dan ook in het inrichtingsplan worden aangeduid als door derden uit te voeren werken.

Door de vergraven en onvergraven natuurgebieden onder landinrichting te plaatsen is het wel mogelijk om naast de regeling kavelruil ook wettelijke herverkaveling toe te passen tussen het Rivierpark enerzijds en het resterende cultuurlandschap anderzijds. Het Consortium Grensmaas wordt dan, net als alle andere grondeigenaren, beschouwd als een belanghebbende met toedelingswensen. Om in de gebieden actief kavelruil te stimuleren zien wij mogelijkheden door inzet van de regeling Kavelruil en kan in samenspraak met het Consortium Grensmaas en de Landinrichtingscommissie/gebiedscommissie een kavelruilcoördinator ingezet worden. In dat kader bezien wij uw suggestie voor het gebied ten oosten van het Julianakanaal. De afgelopen periode heeft overleg plaats gehad tussen diverse instanties (Maaswerken, provincie Limburg, Dienst Landelijk Gebied, Consortium en Limburgse Land- en Tuinbouw Bond) om te bezien op welke wijze de uitvoering ook gericht op het verbeteren van de landbouwstructuur in het gebied gestalte kan krijgen. Hierbij is onderkend dat landinrichting 'nieuwe stijl' (gebiedenbeleid) een efficiënt instrument is om de doelen van het Grensmaasproject te realiseren. Het is hierbij nadrukkelijk niet onze insteek dat de verschillende uitvoerders (Consortium Grensmaas en Dienst Landelijk Gebied) los van elkaar opereren. Hiermee is naar onze mening een goede afhandeling van de grondaankopen gewaarborgd. Wij zien daarom geen noodzaak om naar aanleiding van de door indieners naar voren gebrachte aspecten het POL Grensmaas aan te passen.

Indiener: 92

Indiener verzoekt om, zoals in 1996 is toegezegd, bij de uitwerking van de herinrichtingsplannen te worden betrokken en daarbij het 'omleiden' van de Kingbeek over onvergraven natuurgebied bespreekbaar te maken.

Landinrichting is een van de instrumenten die ingezet kunnen worden voor het realiseren van de doelstellingen. Landinrichting zal worden ingezet onder de figuur van de Wet inrichting landelijk gebied (WILG) die op 1 januari 2007 van kracht wordt en de huidige Landinrichtingwet vervangt. De WILG voorziet in het opstellen van inrichtingsplannen die ter inzage zullen worden gelegd. Indiener kan dan inspreken op de plannen. In de gebiedscommissie zijn naast agrariërs ook de natuur- en milieubeschermingsorganisaties en de gemeenten vertegenwoordigd. Indiener kan haar wens ook via de vertegenwoordigers van deze organisaties inbrengen. Wij zijn van mening dat indiener voldoende mogelijkheden heeft om betrokken te worden bij de plannen en het voorstel om de Kingbeek over onvergraven natuurgebied om te leiden bespreekbaar te maken.

Indiener: 92

Indiener verzoekt het college van Gedeputeerde Staten om een initiërende rol te spelen bij de totstandkoming van een beheersorganisatie die verantwoordelijk kan worden gehouden voor de inrichting en instandhouding van een cultuurlandschap waarbij landschapskwaliteit en ecologische structuur een prominente rol spelen. Een 'Beheersakkoord Agrarisch Cultuurlandschap' tussen de boerenorganisaties en de andere bij het beheer en de inrichting betrokken partijen, zoals gemeenten en waterschap, zou hierbij als unieke basis kunnen dienen.

Niet duidelijk is wat de doelstelling en meerwaarde zou moeten zijn van een dergelijk akkoord. Er zijn reeds diverse sturings- en stimuleringsinstrumenten beschikbaar (bestemmingsplannen, subsidieregelingen landschapsonderhoud) om een dergelijk landschap in stand te houden. Wij achten het vooralsnog niet zinvol om in het Grensmaasgebied daarnaast nog te komen tot een dergelijk akkoord.

Indiener: 92

Indiener kent aan kleinschalige landbouw een inrichtende en beherende rol toe. Die rol moet in financieel opzicht mogelijk zijn, of gemaakt worden en via het POL en andere instrumenten meer vorm en inhoud krijgen dan nu het geval is. Er bestaat echter onvoldoende helderheid over tal van randvoorwaarden, zoals beheer en eigendom. Hierover moet gedegen overleg worden geïnitieerd met betrokken partijen, waardoor de gewenste consensus ontstaat.

In het POL Grensmaas is alleen het beleid ten aanzien van het Grensmaasgebied aangegeven. De rol van de kleinschalige landbouw en de mogelijkheden tot uitbreiding hiervan in het resterende cultuurlandschap in het Grensmaasgebied zal nader in het kader van gebiedenbeleid onderzocht worden. Landinrichting is hierbij een van de instrumenten die kunnen worden ingezet.

Indiener: 92

Indiener stelt dat de visuele kwaliteit van het cultuurlandschap in hoge mate wordt beïnvloed door de negatieve dominantie van de inrichtingswijze waarmee boerderijen en opstallen in het algemeen aan de dorpsranden en in het buitengebied aanwezig zijn. Indiener verzoekt dringend een op de kwaliteit van het landschap gericht beleid te ontwikkelen met betrekking tot de inrichting van het landschap en de inpassing van boerderijen en andere opstallen, gelegen aan de dorpsrand en in het buitengebied.

Ons inziens is in het POL (2001) reeds een op de kwaliteit van het landschap gericht beleid ontwikkeld, ook met betrekking tot de inrichting van het landschap en de inpassing van boerderijen en andere opstallen, gelegen aan de dorpsrand en in het buitengebied. In het POL, Liefde voor Limburg (2001) is het provinciaal beleid voor het landelijk gebied in drie lijnen aangegeven. Eén daarvan is dat wij streven naar beheersing en waar mogelijk terugdringing van de versterking van het landelijk gebied met het oog op de natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Het voorliggende POL Grensmaas doet geen afbreuk aan dit beleid. Aan de wens van indiener wordt ook in het POL Grensmaas voldaan. In het kader van de Landinrichting/gebiedenbeleid zal met het door indiener aangedragen aspect rekening worden gehouden.

Indiener: 92, 160

Indiener 160 stelt dat de agrarische sector te weinig bij het project wordt betrokken, terwijl het toch vooral de toekomst van deze bedrijfstak betreft. Indiener verzoeken dringend Landinrichting in te zetten voor het gehele projectgebied met het oog op een optimale aansluiting op elkaar van de inrichting van de onderscheiden gebiedsdelen. Het uitgestippelde beleid is volgens indiener 92 onvoldoende taakstellend met betrekking tot de inrichting, het gebruik en het beheer van het agrarisch landschap.

Landinrichting kan in beginsel worden ingezet voor het gehele projectgebied.

Echter, de vergraven en onvergraven natuurgebieden maken onverbreekelijk deel uit van de uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas. Dat houdt in dat het Consortium zelf voor het realiseren van de natuurgebieden moet zorgen.

Dat betekent dat Landinrichting in deze gebieden geen gronden aankoopt en er geen inrichtingswerkzaamheden verricht. Bovendien is binnen de natuurgebieden ruiling van gronden niet aan de orde. Door de vergraven en onvergraven natuurgebieden onder Landinrichting te brengen kan naast de regeling Kavelruil ook wettelijke kavelruil worden toegepast tussen het Rivierpark en het resterende cultuurlandschap. Het Consortium Grensmaas wordt dan net als alle ander grondeigenaren, beschouwd als een belanghebbende met toedelingswensen.

Wij zien mogelijkheden om tussen de natuurgebieden en het resterende agrarisch cultuurlandschap actief ruilingen te stimuleren door inzet van de regeling Kavelruil. Daarnaast kan in samenspraak met het Consortium Grensmaas en de gebiedscommissie een kavelruilcoördinator worden ingezet.

De taakstelling met betrekking tot de inrichting, het gebruik en het beheer van het agrarisch landschap zal nader worden uitgewerkt in een inrichtingsplan. Inrichtingsplannen zullen in de inspraak worden gebracht en via deze weg kunnen wensen worden geuit. Daarnaast kent de gebiedscommissie vertegenwoordiging namens de landbouw. Via deze vertegenwoordiging kunnen eveneens wensen worden geïntroduceerd.

Indiener: 140

Er wordt een verzoek gedaan om harde garanties aangaande de herinrichting van het gebied. Op voorhand geeft indiener al aan onder geen beding in te stemmen met massatoerisme of (grootschalige) waterrecreatie.

De inrichting van het landelijk gebied vindt plaats via het gebiedenbeleid. Landinrichting is daarbij een van de instrumenten die kunnen worden ingezet. Landinrichting zal worden ingezet onder de figuur van de Wet inrichting landelijk gebied (WILG). Deze wet treedt op 1 januari 2007 in werking en vervangt de huidige Landinrichtingswet. De gebiedscommissies die in het kader van gebiedenbeleid zijn ingesteld zijn verantwoordelijk voor de inrichting van de gebieden. De rijksmiddelen voor de inrichting van het landelijk gebied lopen nu via verschillende kanalen. Vanaf 2007 zal de geldstroom lopen via het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). In het kader van het ILG worden tussen rijk en provincie convenanten afgesloten voor telkens een periode van 5 tot 7 jaar over de te bereiken doelen en bijbehorende rijksbudgetten. Binnen de convenantperiode heeft de provincie de beschikking over een totaal budget dat flexibel inzetbaar is. Er is vooralsnog geen sprake van het ontbreken van middelen. Hoofddlijn van beleid uit het POL Grensmaas voor toerisme en recreatie is het bevorderen van de mogelijkheden voor extensief recreatief medegebruik van het Grensmaasgebied in samenhang met het omringende cultuurlandschap. Deze beleidslijn laat geen ruimte voor massatoerisme of grootschalige waterrecreatie. Daarmee wordt ons inziens voldaan aan de wens van indiener.

5 Vergunningen

Indieners: 117, 122, 137, 138, 156

Indiener: 117

Indiener vraagt zich af hoe in de vergunningen mitigerende maatregelen getroffen kunnen worden tegen onder meer stofhinder, geluidhinder, verkeershinder, verkeersmaatregelen en het verdwijnen van bestaande horizon.

Alle door indiener genoemde aspecten komen in het kader van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving aan de orde bij de vergunningverlening. In dit geval betreft het vergunningverlening aan het Consortium Grensmaas. In de diverse vergunningen worden voorschriften opgenomen waaraan voldaan moet worden zodat de van toepassing zijnde wettelijke normen worden gerespecteerd. De voorschriften zijn de voorwaarden waaronder een vergunning verleend wordt. Handhaving – het controleren of door de vergunninghouder aan de voorschriften wordt voldaan – is een taak van het bevoegd gezag van de betreffende vergunning. De mitigerende maatregelen waar indiener om vraagt worden dus getroffen door het opnemen van voorschriften in de diverse vergunningen. Naast vergunningen kunnen bepaalde aspecten ook geregeld worden in overige benodigde bestuursrechtelijke toestemmingen (ontheffingen, meldingsplicht).

Indiener: 122

Indiener stelt dat het algemeen bekend is dat vergunningsaanvragen met ook maar enig negatief effect uiteindelijk door de Raad van State onderuit worden gehaald, met andere woorden niet vergunbaar zijn. In dit kader verwijst indiener naar het proefproject Meers, waarbij De Maaswerken en de provincie Limburg dit hebben kunnen ervaren.

Wij onderschrijven de stelling van indiener niet. Uiteraard trekken wij lering uit onze ervaring met het proefproject Meers.

Indiener: 137

Indiener gaat echter niet akkoord met de stelling in het MER Grensmaas, dat in de vergunningverlening lokaal de maatregelen aan bod zullen komen. Het pas in die fase aanreiken van oplossingen doet geen recht aan het belang dat met de instandhouding van het hoogwaardige natuurgebied 'Bunderbos' is gediend.

Op 13 juni 2003 is het toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. over het MER Grensmaas 2003 ontvangen en op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas 2003. Tezamen geven de documenten een positief advies, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas, waarmee ons inziens voldoende onderzoek is uitgevoerd voor de vaststelling van het POL Grensmaas. Beide toetsingsadviezen van de Commissie voor de m.e.r. zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota.

Uit het MER Grensmaas blijkt dat alle resterende negatieve effecten te mitigeren zijn. In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zullen voor zover noodzakelijk maatregelen op lokaal niveau aan bod komen. Uit de Passende Beoordeling Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn Grensmaasproject (april 2005) blijkt dat voor wat betreft het Bunder- en Elsloërbos verlagingen en verhogingen van het grondwater zijn te verwachten. De verhogingen (in het noorden, bij Elsloo) zullen positief uitpakken voor de aanwezige (natte) habitats. De verdroging (die alleen in het zuidelijke deel van dit gebied zal plaatsvinden) is van een dermate beperkte omvang (15-30 cm) dat er geen effecten worden voorzien. Er is aanvullende monitoring voorzien om de ontwikkelingen nog beter te volgen. Indien alsnog blijkt dat de effecten groter zijn dan voorzien, kan alsnog tot het treffen van maatregelen worden besloten. Dit wordt echter niet verwacht.

Indiener: 138

Indiener is van mening dat de overlast die gaat optreden bij de uitvoering van locatie Meers beperkt kan worden door uitvoeringsbedingen op te nemen die garanderen dat in compartimenten gewerkt wordt waarbij een nieuw compartiment niet eerder aangesneden mag worden

dan nadat een eerder compartiment in de eindsituatie is gebracht. Deze compartimentering zou volgens indiener opgenomen kunnen worden in de ontgrondingvergunning.

De door indiener voorgestelde compartimentering vindt momenteel plaats bij de uitvoering van Proefproject Meers. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat de compartimentering in het kader van de Ontgrondingwet ook voor de locatie Meers zal worden geregeld.

Indiener: 156

Het plangebied is grotendeels gesitueerd in het rivierbed van de Maas. Dit betekent volgens indiener dat voor de meeste zaken vergunningverlening in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken nodig is. Hiervoor is de beleidslijn 'Ruimte voor de rivier' het beoordelingskader. Indiener meldt dat nu al vaststaat dat het Grensmaasplan op een aantal punten de toets aan de beleidslijn niet doorstaat, waardoor bij vergunningverlening ten behoeve van uitvoering, beheer en inrichting van deze punten alleen gebruik gemaakt kan worden van de mogelijkheid om af te wijken van deze beleidslijn.

Dit onderwerp is met indiener zowel in haar rol als convenantpartner van De Maaswerken als in haar rol als bevoegd gezag voor de vergunningverlening in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken besproken. Van beleid in zijn algemeenheid en daarmee ook van de beleidslijn Ruimte voor de rivier kan (gemotiveerd) worden afgeweken. De motivering van de afwijking is er in dit geval in gelegen dat het Grensmaasproject nu juist dezelfde doelstelling hanteert als de beleidslijn, te weten het bieden van meer ruimte aan de rivier de Maas en daarmee het zo veel als mogelijk voorkomen van schade en overlast. Tot slot merken wij op dat Rijkswaterstaat reeds in haar brief van d.d. 21 mei 2003 een principe-toestemming verleent, en dat definitieve besluitvorming over het toestaan van afwijking van de beleidslijn plaatsvindt naar aanleiding van de door het Consortium in te dienen concreet uitgewerkte vergunningsaanvragen.

6 Schade

Indieners: 14, 15, 16, 20, 29, 32, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 44, 52, 54, 60, 63, 70, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 86, 87, 88, 89, 91, 93, 94, 95, 104, 105, 106, 107, 108, 115, 117, 120, 121, 123, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 134, 137, 140, 144, 145, 147, 149, 150, 151, 153, 155, 157, 162, 171

Aard en strekking bedenkingen over schade

Over schade en de afhandeling daarvan zijn veel vragen gesteld. Er wordt duidelijkheid geëist over de mogelijk te verwachten schade en hoe deze schade wordt afgehandeld. Daarbij is onderscheid te maken tussen schade aan bebouwing, schade aan de landbouw door verdroging en vernatting en schade in zijn algemeenheid (planschade en schade die kan ontstaan tijdens de uitvoering). De gemeente Maastricht ziet het aspect planschade gaarne publiekrechtelijk dan wel privaatrechtelijk voor de vaststelling van het bestemmingsplan geregeld. Bij vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeente zijn vanaf deze datum namelijk alle planschadeclaims juridisch te verhalen op de gemeente. De gemeente Sittard-Geleen vraagt een herbevestiging van de toezeggingen uit 1996/1997 dat planschadeclaims niet ten laste zullen komen van de gemeenten maar ten laste van het Grensmaasproject. Vanuit de gemeente Stein wordt aandacht gevraagd voor de juridische afbakening van de planschaderegeling en uitvoeringsschade en met name de afwenteling daarvan op het bedrijfsleven (in dit geval het Consortium Grensmaas).

Ook zijn er indieners die zich afvragen wie de schade zal vergoeden die ontstaat door transport van werkvoertuigen langs de woningen en verzoeken indieners duidelijkheid over bij wie zij zich kunnen vervoegen indien er zich problemen voordoen of schade ontstaat aan woningen. Bovendien vreest een aantal indieners waardedaling van hun woning en aantasting van het woongenot en stelt het college van Gedeputeerde Staten dan wel de organisatie van het project bij voorbaat volledig verantwoordelijk dan wel aansprakelijk voor alle schade die optreedt ten gevolge van de uitvoering van het Grensmaasproject.

Bij de uitvoering van het Grensmaasproject zal niet altijd kunnen worden voorkomen dat derden als gevolg daarvan schade lijden.

In bepaalde gevallen is de overheid, ondanks dat een daaraan ten grondslag liggend besluit of handelen van de overheid op zichzelf genomen rechtmatig is, gehouden deze schade te vergoeden, omdat de schade redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van deze derde behoort te blijven.

Naast schade als gevolg van rechtmatig handelen van de overheid kan onverhoopt ook sprake zijn van uitvoeringsschade. Uitvoeringsschade is schade die optreedt ten gevolge van de zogenoemde onrechtmatige uitvoering van werkzaamheden. Verzoeken om vergoeding van uitvoeringsschade moeten door het Consortium afgewikkeld worden.

In aanvulling op de bestaande (wettelijke) regels over aansprakelijkheid voor schade is in de uitvoeringsovereenkomst het Consortium een nadere regeling met betrekking tot schade opgenomen. Uitgangspunt van deze regeling is het voorzien in een inzichtelijke en met aanvullende waarborgen omklede schaderegeling, waarbij de schadeverzoeken binnen de kortst mogelijke termijn worden afgehandeld.

Deze bijzondere schaderegeling houdt – samengevat – het volgende in. Om voor belanghebbenden inzichtelijk te maken wáár zij een verzoek tot schadevergoeding moeten indienen, wordt een loket (het zogenoemde Meldpunt) van drie onafhankelijke deskundigen ingesteld. Dit Meldpunt heeft in ieder geval de functie om dit verzoek door te geven aan de in aanmerking komende partij, die vervolgens het verzoek tot schadevergoeding in behandeling neemt.

Schade voor de overheid

Zoals gezegd is de overheid verantwoordelijk voor de afhandeling van een schadevergoedingsverzoek als het schade als gevolg van rechtmatig handelen van de overheid betreft. Het Meldpunt stuurt een verzoek echter ook door naar de overheid indien het schade betreft

die het gevolg is van de uitvoering van het Programma van Eisen en deze schade door het Consortium niet kon worden voorkomen of beperkt. Het Meldpunt stuurt een dergelijk verzoek om schadevergoeding door naar het verantwoordelijke overheidsorgaan. Dit overheidsorgaan neemt vervolgens een besluit waartegen de schadeverzoeker eventueel bezwaar en beroep kan indienen.

Schade voor het Consortium

Betreft het uitvoeringschade dan stelt het Meldpunt de schadeverzoeker in de gelegenheid het verzoek om schadevergoeding te laten afhandelen conform de regeling die daartoe met het Consortium is overeengekomen. Daartoe legt het Meldpunt de schadeverzoeker een overeenkomst met het Consortium voor. Wenst de schadeverzoeker daarvan geen gebruik te maken dan staat het hem uiteraard vrij te zijn schade op basis van de bestaande reguliere juridische instrumenten op het Consortium te verhalen.

Maakt de schadeverzoeker wel gebruik van de bijzondere schaderegeling dan stuurt het Meldpunt het verzoek om schadevergoeding door naar het Consortium. Bij een verzoek om schadevergoeding minder dan 50.000 euro dient het Consortium dit verzoek binnen 20 werkdagen en op basis van het aannemelijkheidsprincipe (versoepeling van de bewijslast) af te handelen. Kan de schadeverzoeker zich niet vinden in het besluit van het Consortium of beslist deze laatste niet binnen de termijn dan beslist het Meldpunt door middel van een bindend advies binnen 40 werkdagen. In het geval van toekenning van een schadevergoeding dient het Consortium binnen 10 werkdagen tot uitbetaling daarvan over te gaan. Betreft het verzoek een bedrag groter dan 50.000 euro, dan dient het Consortium binnen 40 werkdagen op het verzoek tot schadevergoeding te beslissen. Als de schadeverzoeker niet akkoord gaat met dit besluit dan kan hij zijn verzoek met het besluit van het Consortium ter beoordeling voorleggen aan de deskundigen van het Meldpunt. Het Meldpunt zal binnen 40 werkdagen een deugdelijk gemotiveerd en schriftelijk niet-bindend oordeel over het schadevergoedingverzoek doen. Geeft het Consortium niet tijdig een beslissing of kan de schadeverzoeker zich niet in dit besluit vinden dan staat het de schadeverzoeker vrij het ontstane geschil voor te leggen aan de bevoegde rechter te Maastricht. Het deskundigenoordeel van het Meldpunt kan daarbij worden betrokken.

Door het Consortium zullen nulmetingen aan bebouwing worden uitgevoerd. Dit is in het uitvoeringsplan nader uitgewerkt. Als uitgangspunt wordt daarbij een afstand van 250 meter van vergraven gebieden aangehouden. In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal nut en noodzaak van verdere nulmetingen worden beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld. Zonodig zal een monitoringsprogramma worden vastgesteld en uitgevoerd. Het doel van de nulmetingen, al dan niet in combinatie met een monitoringsprogramma, is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf nulmetingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren.

Deel IV

Beheer

1 Uitgangspunten en organisatie

Indieners: 9, 11, 15, 44, 56, 57, 75, 80, 82, 85, 86, 87, 89, 92, 112, 128, 134, 139, 156, 160, 164, 165, 166, 173

1.1 Beheerorganisaties

Indieners: 15, 56, 82

Indieners stellen dat met betrekking tot de oplevering van het totale project er nog geen uitspraak is gedaan (en niet in het ontwerp-POL Grensmaas te vinden) hoe en wie er straks het gebied gaan beheren en onderhouden en of bewoners van het gebied weer vrije toegang zullen krijgen tot het gebied. Indiener 82 eist een vrije toegang in het gehele gebied. Indiener 56 vraagt zich af wie verantwoordelijk is voor het lokale natuurbeheer waarmee bij Aan de Maas pieken in de waterstanden moeten worden voorkomen.

In paragraaf 6.3.3 van het ontwerp-POL Grensmaas zijn de beheersverantwoordelijke organisaties aangegeven. Voor de Grensmaas zijn dit voor het natuurbeheer conform de provinciale Aankoopscartenkaart de Vereniging Natuurmonumenten (gebied ten noorden van de brug over de Maas bij Stein) en Staatsbosbeheer (gebied ten zuiden van de brug over de Maas bij Stein). In het ontwerp-POL Grensmaas (p. 157) staat dat het (natuur)beheer van grootschalige natuurontwikkelingsgebieden in Strategische Groenprojecten zoals de Grensmaas is, conform het rijksbeleid toegedicht is aan professionele en op dit terrein ervaren natuurorganisaties. Dit zal ook worden vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas, waarin de automatische en directe overgang van gronden na afgraving naar de genoemde natuurorganisaties wordt geregeld. Hoe het gebied beheerd zal gaan worden zal na vaststelling van het POL Grensmaas in overleg met alle betrokken beheersorganisaties (zie paragraaf 6.3.3.) in een integraal beheersplan voor het Grensmaasgebied worden vastgelegd. In paragraaf 6.2.2 (p. 154) van het ontwerp-POL Grensmaas staat dat het Nederlandse deel van het Grensmaasgebied volledig zal worden opengesteld voor het publiek.

Indiener: 44

In een reactie op de Startnotitie m.e.r Grensmaas heeft indiener aandacht gevraagd voor de zwerfvuilproblematiek. Naast een preventieve aanpak – het voorkomen van zwerfvuil in samenwerking met België en Frankrijk – is ook gevraagd om een oplossing te zoeken voor de enorme berg afval die na een hoogwater achterblijft. In het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven dat dit een taak is van de toekomstige beheerders van het gebied. Onduidelijk is wie dit zijn en indiener wenst dat de initiatiefnemer en uitvoerders vanaf het begin van de uitvoering van het project verantwoordelijk zijn voor zwerfvuil langs de Maas.

In het ontwerp-POL Grensmaas is de hoofdlijn van beleid opgenomen dat in het toekomstig natuurgebied al het zwerfvuil wordt opgeruimd door de toekomstige beheerders van het Grensmaasgebied. De verantwoordelijkheid van de beheerders voor het opruimen van zwerfvuil geldt vanaf het moment dat locaties worden overgedragen van het Consortium Grensmaas aan de beheerders. Dit zal gefaseerd plaatsvinden. Tot de overdracht is het Consortium Grensmaas verantwoordelijk voor het opruimen van zwerfvuil. Dit betekent dat wij geen invulling geven aan de wens van indiener om de initiatiefnemer en uitvoerders verantwoordelijk te stellen voor het opruimen van het zwerfvuil.

De zwerfvuilproblematiek staat momenteel op de politieke agenda. Wij nemen momenteel samen met Rijkswaterstaat initiatieven genomen om bij het Internationaal Maasoverleg deze problematiek onder de aandacht te brengen. Het beleid is erop gericht door voorlichting, educatie, bronnenonderzoek en handhaving de belasting van de Maas met zwerfvuil te verminderen.

Desondanks zijn er geen concrete aanwijzingen om aan te nemen dat op korte termijn de belasting van de Maas met zwerfvuil zal afnemen. Er moet dus rekening worden gehouden met de aanvoer van zwerfvuil tijdens hoogwater, ook na realisatie van het Grensmaasproject.

Indiener: 75

Indiener wenst een goede regeling voor het toekomstig natuurbeheer.

In het ontwerp-POL Grensmaas hebben wij als hoofdlijn van beleid aangegeven dat wij streven naar een organisatorische beheerstructuur die, startend vanuit de reguliere (lijn)verantwoordelijkheden van iedere betrokken partij en de inhoudelijke doelstellingen van het POL Grensmaas, leidt tot een inte-

graal beheer van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas. Het oprichten van een samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas tussen alle beheersverantwoordelijke organisaties is daarvan een uitwerking (beleidslijn). Met alle beheersverantwoordelijke organisaties is nu reeds regulier overleg gaande in het kader van het Beheerdersoverleg Grensmaas. Zoals in paragraaf 6.3.3. van het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven zijn de gemeenten belangrijke partijen in het kader van het natuurbeheer. Ons inziens wordt hiermee voldaan aan de wens van indiener.

Indiener: 156

Indiener ondersteunt het initiatief om ten behoeve van het toekomstig beheer van de Grensmaas een Samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas op te richten. Indiener gaat ervan uit dat zij daarbij als rivierbeheerder tijdig en nadrukkelijk wordt betrokken.

In het ontwerp-POL Grensmaas hebben wij als hoofdlijn van beleid aangegeven dat wij streven naar een organisatorische beheerstructuur die, startend vanuit de reguliere (lijn)verantwoordelijkheden van iedere betrokken partij en de inhoudelijke doelstellingen van het POL Grensmaas, leidt tot een integraal beheer van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas. Het oprichten van een samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas tussen alle beheersverantwoordelijke organisaties is daarvan een uitwerking (beleidslijn). Zoals in paragraaf 6.3.3. van het ontwerp-POL Grensmaas aangegeven is indiener een van de beheersverantwoordelijke organisaties. Met alle beheersverantwoordelijke organisaties is nu reeds regulier overleg gaande in het kader van het Beheerdersoverleg Grensmaas, in welk verband het Samenwerkingsverband zal worden voorbereid.

Indieners: 166, 173

Vlaamse indieners stellen dat de beheersvisie met een kudde van 250 tot 350 dieren een groot-schalige natuur- en beheersorganisatie vereist. Voor Nederland is die keuze gevallen op Staatsbosbeheer en de Vereniging Natuurmonumenten. Het MER Grensmaas stelt dat aan Vlaamse zijde eenzelfde type beheer noodzakelijk is. Volgens indieners behoort het niet tot de bevoegdheid van enige Nederlandse overheid hierover uitspraak te doen. Het achtergronddocument 4 Natuur (p. 118) geeft een foutieve indruk dat de huidige gehanteerde beheersfilosofie aan Vlaamse zijde en het grensoverschrijdend beheersoverleg zou betekenen dat de visie beschreven in het MER Grensmaas aan Vlaamse zijde wordt gedeeld. Een aantal natuurgebieden aan Vlaamse zijde maakt gebruik van grazers (bijvoorbeeld Hochterbampd, Maaswinkel, Kerkeweerd, Vijverbroek) maar het typische hiervan is dat dit beheer juist gedragen wordt door plaatselijke vrijwilligersgroepen met grote autonomie. Bij een monocultuur door een grote beheersorganisatie wordt volgens indieners het maatschappelijk draagvlak van vrijwillige inzet voor natuur, milieu en ecologie ondergraven.

In het ontwerp-POL Grensmaas hebben wij als hoofdlijn van beleid aangegeven dat wij streven naar een organisatorische beheerstructuur die, startend vanuit de reguliere (lijn)verantwoordelijkheden van iedere betrokken partij en de inhoudelijke doelstellingen van het POL Grensmaas, leidt tot een integraal beheer van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas. Het oprichten van een samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas tussen alle beheersverantwoordelijke organisaties is daarvan een uitwerking (beleidslijn). In paragraaf 6.3.3. van het ontwerp-POL Grensmaas zijn de beheersverantwoordelijke organisaties aangegeven. Hier zijn Vlaamse instanties niet opgenomen, omdat het ontwerp-POL Grensmaas gezien onze bevoegdheden alleen betrekking heeft op het Nederlandse deel van het Grensmaasproject. Het is echter wel onze nadrukkelijke wens om samen met de Vlaamse instanties een integraal grensoverschrijdend natuurbeheersplan op te stellen. Met alle beheersverantwoordelijke organisaties is nu reeds regulier overleg gaande in het kader van het Beheerdersoverleg Grensmaas. Aan dit overleg nemen ook de betrokken Vlaamse instanties deel. Via dit beheerdersoverleg kunnen de wensen van de verschillende beheersverantwoordelijke organisatie op elkaar worden afgestemd. In dit beheerdersoverleg zullen ook de mogelijkheden voor het werken vanuit vrijwillige inzet nader aan de orde komen.

1.2 Uitvoering van het beheer

Indiener: 9

Indiener heeft twijfels omtrent het natuurbeheer na uitvoering van het project. Doordat het budgetneutraal moet worden uitgevoerd, vreest hij dat dit ten koste gaat van het natuurbeheer. De huidige toestand langs de Geul (vervuiling) en de ongecontroleerde exploitatie van het na-

tuurgebied op dit moment vraagt om een daadkrachtige organisatie om straks het gebied te onderhouden (dus ook schoonmaken na overstromingen).

Het natuurbeheer voor het gedeelte van Vereniging Natuurmonumenten wordt gefinancierd via de Subsidieregeling Natuurbeheer (SN) van het Programmabeheer. Staatsbosbeheer heeft directe geldstromen vanuit het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om haar beheer mee te financieren.

Wij hechten sterk aan de gekozen opzet waarbij alle beheersverantwoordelijke organisaties – dus ook organisaties die geen natuurbeheersorganisaties zijn (zie paragraaf 6.3.3. van het ontwerp-POL Grensmaas) – gezamenlijk een integraal beheersplan opstellen en een gezamenlijke beheer voeren. Natuurbeheer mag daarbij uiteraard niet ten koste gaan van andere doelen en wensen. De financiering van het natuurbeheer is via bovengenoemde bronnen zeker gesteld. In het ontwerp-POL Grensmaas hebben wij als hoofdlijn van beleid aangegeven dat wij streven naar een organisatorische beheerstructuur die, startend vanuit de reguliere (lijn)verantwoordelijkheden van iedere betrokken partij en de inhoudelijke doelstellingen van het POL Grensmaas, leidt tot een integraal beheer van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas. Het oprichten van een samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas tussen alle beheersverantwoordelijke organisaties is daarvan een uitwerking (beleidslijn). Met alle beheersverantwoordelijke organisaties is nu reeds regulier overleg gaande in het kader van het Beheerdersoverleg Grensmaas, in welk verband het Samenwerkingsverband zal worden voorbereid.

Indieners: 11, 75, 80, 85, 86, 87, 89, 128, 134, 139, 160

In het ontwerp-POL Grensmaas en het ontwerp-Natuurgebiedsplan is geen reële beheertaak met substantiële inkomsten weggelegd in het natuurontwikkelingsgebied voor agrarisch ondernemers. Het beheer is gericht op de duurzame ontwikkeling en instandhouding van een zo natuurlijk mogelijke grindrivier. Indieners vragen zich af waarom de huidige eigenaren niet in de gelegenheid gesteld worden om te participeren in het beheer. Volgens hen liggen hier mogelijkheden voor inkomsten uit natuur- en landschapsbeheer. Dit wordt gezien als een gemiste kans, te meer omdat er gestreefd wordt naar een zo hoog mogelijke graad van zelfregulatie. Indieners zien (voor henzelf) in de toekomst een duidelijke taak en mogelijkheden weggelegd in onder andere het beheer en onderhoud van het agrarisch cultuurlandschap. Indieners wensen dan ook dat alsnog specifieke invulling gegeven wordt aan het agrarisch natuurbeheer. De manier van gebiedsbeheer en de daaraan ten grondslag liggende regelingen dienen in dat kader nader te worden geconcretiseerd. Indieners stellen dat hierover met de betrokken partijen duidelijke en zo mogelijk bindende afspraken dienen te worden gemaakt. Bovendien merken indieners 85, 86 en 87 op dat binnen het ontwerp-POL Grensmaas vrijwel niet wordt omschreven wat een functie als dekgrondberging met toekomstige functie natuur kan betekenen binnen de huidige bedrijfsvoering.

De natuurdoelstelling van het Grensmaasproject is het realiseren van grootschalige natuurontwikkeling en ecologisch herstel van de rivier, waarbij een nieuw aaneengesloten riviergebonden natuurgebied van minimaal 1000 ha ontstaat. Om dit te kunnen realiseren zal het toekomstig beheer zoveel mogelijk bestaan uit het toelaten van natuurlijke processen oftewel 'niets doen'. Het beheer zal door inzet van natuurlijke begrazing zeer extensief zijn. Een groot deel van het beheer zal slechts bestaan uit periodiek toezicht. Het (natuur)beheer van grootschalige natuurontwikkelingsgebieden in Strategische Groenprojecten, zoals de Grensmaas, is conform het rijksbeleid toebedeeld aan professionele en op dit terrein ervaren natuurorganisaties. Dit zal worden vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas, waarin de automatische en directe overgang van gronden na afgraving naar de genoemde natuurorganisaties wordt geregeld. Het natuurbeheer van het Grensmaasgebied (de stroomgeulverbreding, de overgraven natuurgebieden en de dekgrondbergingen) zal worden uitgevoerd door de Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Bovenstaande neemt niet weg dat bijvoorbeeld vanuit het oogpunt van de hoogwaterbescherming technische ingrepen waarbij vegetatie verwijderd moet worden om een al te hoge mate van verruwing door spontane begroeiing tegen te gaan nodig kunnen zijn. Deze vorm van gecontroleerde natuurontwikkeling is voorzien op de locaties Aan de Maas, Urmond en Maasband. Daar waar dergelijke werkzaamheden zijn voorzien zijn wij voorstander van het inschakelen van agrariërs bij het beheer door de terreinbeherende natuurorganisaties. Op pagina 157 van het ontwerp-POL Grensmaas hebben wij dit onder 'overige partijen' aangegeven. Wij zullen hierover overleg voeren met de betreffende organisaties (Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer) en aanvullende afspraken maken.

Wij willen nog opmerken dat over de term agrarisch natuurbeheer veel misverstanden bestaan. De term doet vermoeden dat het een alternatief is voor het reguliere natuurbeheer en natuurbeleid, maar dan binnen het concept van een moderne landbouw. Dit is echter niet het geval. Agrarisch natuurbeheer wil de mogelijkheden benutten die zich nog binnen de huidige landbouw voordoen, om de steeds verdere achteruitgang van soorten in landbouwgebieden een halt toe te roepen of om te buigen. In de praktijk betekent het dat de bedrijfsvoering van individuele agrariërs zodanig aangepast wordt, dat dit voordelen heeft voor bepaalde planten en dieren. Het gaat daarbij om handelingen als later maaien, beplantingen aanleggen of ontzien, tijdelijke braaklegging en het toelaten van ruige randen rond landbouwpercelen. De agrariër krijgt vervolgens voor deze handelingen (of het afzien van handelingen) een vergoeding. In het natuurgebied langs de toekomstige Grensmaas doet zich een geheel andere situatie voor. Hier wordt het huidige landbouwgebied omgezet in een natuurgebied waar – zoals hiervoor aangegeven – natuurlijke processen de vrije loop krijgen. Aangezien van agrarisch natuurbeheer, zoals hiervoor omschreven, in het Nederlands deel van het Rivierpark Grensmaas geen sprake kan zijn en het ook geen reële doelstelling is, wordt hier geen invulling aan gegeven.

Indiener: 56

Indiener is van mening dat de bestaande ecologische waarden erg onderschat worden en vindt de redenering dat landbouwgebieden ecologisch gezien arm zijn een erg oubollige en reeds gepasseerde benadering. Indiener verzet zich dan ook tegen het Grensmaasplan om alle gronden buiten de dijken om te vormen tot zogenaamde natuurgebieden. Hij voorziet dat er een onbeheersbare situatie ontstaat, waarbij door de groei van de bossen de doorstroming van de Maas belemmerd zal gaan worden. Daarnaast zal er onvermijdelijk overlast van zwerfvuil ontstaan. Dit zal niet gebeuren indien de gronden in beheer van de agrariërs wordt gegeven.

Het gegeven dat de Grensmaas relatief gesproken arm is aan natuurwaarden is niet oubollig of gepasseerd, maar is recent opnieuw gebleken uit ecologische inventarisaties die in 2001 door bureau Natuurbalans zijn uitgevoerd en de reguliere broedvogelinventarisaties in het Maasdal. Daarbij komt dat de meest zeldzame soorten nog steeds achteruit gaan. Rivierdalen van het kaliber Grensmaas zijn in een meer natuurlijke situatie vele malen rijker aan soorten dan in de huidige situatie. Recente ervaringen in natuurterreinen langs de Maas zijn eerder bevestigd dan dat het achterhaald is. De ruwheidontwikkeling van het rivierdal wordt middels vergunningsvoorschriften van Rijkswaterstaat in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken aan banden gelegd. Indien zich te hoge ruwheden voordoen zal door de beheerder ingegrepen moeten worden. Overlast van zwerfvuil blijft inderdaad zonder structurele maatregelen van bovenstrooms gelegen gebieden (België en Frankrijk) een heikel maar onvermijdelijk punt. Het opruimen van het materiaal zal ook door de beheersorganisaties gebeuren. De zwerfvuilproblematiek staat momenteel op de politieke agenda. Wij nemen momenteel samen met Rijkswaterstaat initiatieven om bij het Internationaal Maasoverleg deze problematiek onder de aandacht te brengen. Het beleid is erop gericht door voorlichting, educatie, bronnenonderzoek en handhaving de belasting van de Maas met zwerfvuil te verminderen. Desondanks zijn er geen concrete aanwijzingen om aan te nemen dat op korte termijn de belasting van de Maas met zwerfvuil zal afnemen. Er moet dus rekening worden gehouden met de aanvoer van zwerfvuil tijdens hoogwater ook na realisatie van het Grensmaasproject. Ten aanzien van het beheer door agrariërs geldt dat de natuurdoelstelling van het Grensmaasproject het realiseren van grootschalige natuurontwikkeling en ecologisch herstel van de rivier is, waarbij een nieuw riviergebonden natuurgebied van minimaal 1000 ha ontstaat. Om dit te kunnen realiseren zal het toekomstig beheer zoveel mogelijk bestaan uit het toelaten van natuurlijke processen oftewel 'niets doen'. Het beheer zal door inzet van natuurlijke begrazing zeer extensief zijn, waardoor aan agrarisch natuurbeheer geen invulling gegeven kan worden.

Indieners: 56, 80, 85, 86, 87, 89, 160

Indieners voorzien onvermijdelijke overlast van onkruidzaden. Het voorkomen van de verspreiding van onkruidzaden van het natuurgebied naar landbouwpercelen dient een harde randvoorwaarde te zijn bij de keuze van de natuurdoeltypen, de inrichting van het gebied en het beheer. Indiener 89 wil dan ook dat hierover waterdichte en afdwingbare afspraken worden gemaakt. Vanuit de agrarische sector (indieners 80, 85, 86 en 87) wordt aangegeven dat via goed beheer overwaaiend onkruidzaad voorkomen kan worden, mits met bij de inrichting rekening wordt gehouden met de omringende landbouwgebieden. Men vraagt zich af op welke wijze dit wordt ingevuld. Volgens hen reikt het ontwerp-POL Grensmaas op dit gebied niet ver genoeg. Aanvullend stelt indiener 160 dat agrariërs een zo hoog mogelijk rendement dienen te behalen

en vraagt zich af wie de schade vergoedt die boeren als gevolg van onder andere de verspreiding van onkruidzaden zullen lijden?

Overlast door onkruidzaad kan plaatselijk optreden, met name waar in het natuurgebied voormalige bemeste akkers liggen die niet vergraven zijn en direct aan landbouwgebied grenzen. Dit is echter een tijdelijke situatie. Al na enkele jaren storten distelruigten doorgaans in en gaat het landschap onder invloed van natuurlijke begrazing over in een struweelgrasland met hier en daar bos. Indien nodig kan de natuurbeherende instantie tijdelijk maatregelen treffen, door bijvoorbeeld de koppen van distels uit te maaien. Dit is vanuit ecologisch perspectief echter ongewenst, omdat daardoor de gewenste boompjes en kruiden – die geen overlast door onkruidzaad veroorzaken – zich niet kunnen vestigen. Doeltreffender zou zijn een haag te plaatsen tussen het landbouwgebied en natuurgebied, omdat gebleken is dat dit veruit de meeste zaaddragende distelpluizen kan weren. Bij het opstellen van het integraal beheerplan voor de Grensmaas zal – uitgaande van lokale en specifieke omstandigheden – rekening gehouden worden met dit aspect.

Indien in voorkomende gevallen schade zou ontstaan door onkruidzaden verwijzen wij naar de schadereregeling zoals aangegeven in de inleidende tekst van Deel III, paragraaf 6.1.

Indiener: 57

Indiener stelt dat de verwijzing in paragraaf 6.2.1. van het ontwerp-POL Grensmaas naar de verantwoordelijkheid van gebiedsbeheerder voor het bewaken van de verruwing door natuurontwikkeling onvoldoende is, indien niet vooraf de nodige structurele verruiming gerealiseerd is.

Bij het ontwerp van het Grensmaasproject is rekening gehouden met de te verwachten natuurontwikkeling bij het beoogde beheer (inzet van grote grazers). De rivierkundige berekeningen laten zien dat bij dit uitgangspunt de hoogwaterdoelstelling van het Grensmaasproject gehaald wordt, en dat op een aantal trajecten zelfs sprake is van overruimte. Wel zullen op een aantal locaties vanuit het oogpunt van de hoogwaterbescherming technische ingrepen nodig zijn waarbij vegetatie verwijderd moet worden om een al te hoge mate van verruwing door spontane begroeiing tegen te gaan. Deze vorm van gecontroleerde natuurontwikkeling is voorzien op de locaties Aan de Maas, Urmond en Maasband. Hierop wordt bij de vergunningverlening in het kader van de Wet Beheer Rijkswaterstaatswerken door Rijkswaterstaat toegezien. Ook worden voorschriften opgenomen worden ter voorkoming van waterstandsverhoging, wat in het kader van deze wet niet is toegestaan. De uitvoering van het gecontroleerde natuurbeheer – waarvan in de fase van vergunningverlening nog nader uitgezocht moet worden in welke mate ingegrepen zal moeten worden in de spontane natuurontwikkeling – is zoals in het ontwerp-POL Grensmaas aangegeven in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de natuurbeheerder. Het betreft telkens locaties waar een verdergaande rivierverruiming, waarmee het gecontroleerde natuurbeheer dat ongewenst is voorkomen zou kunnen worden, niet mogelijk is. Hiermee wordt ons inziens daar waar mogelijk een structurele verruiming gerealiseerd die ruimte biedt aan de beoogde natuurontwikkeling.

Indieners: 80, 85, 86, 87, 89, 160

Indieners zijn allen agrarisch ondernemer en zetten vraagstekens bij het ecologisch beheer. In het ontwerp-POL Grensmaas wordt aangegeven dat alleen bij calamiteiten ingrijpen in de dierpopulatie mogelijk is en dat de natuurbeherende organisatie als eigenaar/beheerder en tevens jachthouder aanspreekbaar is op wildschade. Het is volgens indieners wenselijk dat de eigenaar/beheerder van het natuurgebied de zorgplicht heeft om schade in omliggende landbouwgebieden te voorkomen. Dit kan door zorg te dragen voor voldoende foerageermogelijkheden binnen het natuurgebied in combinatie met populatiebeheer. Daarnaast moet volgens indieners de overheid onverkort staan voor een beleid gericht op zo min mogelijk wildschade en als dat niet mogelijk is, zorgdragen voor een adequate vergoeding van schade aan de landbouwgewassen.

In de Flora- en faunawet is bepaald dat de grondgebruiker in beginsel zelf verantwoordelijk is voor schade die wordt veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten, met uitzondering van de vijf wildsoorten, waarvoor de jachthouder verantwoordelijk is. Wanneer schadeveroorzakende dieren afkomstig zijn van een aangrenzend natuurgebied en de grondgebruiker heeft gedaan wat in zijn macht ligt om de schade te voorkomen, dan kan de beheerder van het natuurgebied worden aangesproken op 'goed nabuurschap'. Hierbij is van belang dat in de Flora- en faunawet is geregeld dat beheer van dierpopulaties en de bestrijding van landbouwschade dient plaats te vinden op basis van een fauna-

beheerplan, op te stellen door een faunabeheereenheid (in Limburg zijn er drie aanwezig). In de besturen van deze faunabeheereenheden hebben ook de natuurbeheerders zitting. De faunabeheereenheden zullen bij het opstellen van de faunabeheerplannen ingaan op de vraag hoe te handelen wanneer landbouwschade dreigt te ontstaan door diersoorten uit natuurgebieden. Deze faunabeheerplannen zullen naar verwachting begin 2005 ter inzage worden gelegd op het provinciehuis. Voor landbouwschade, veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten, die niet kan worden voorkomen, kan een tegemoetkoming worden aangevraagd bij het Faunafonds.

Indiener: 89

Indiener stelt dat in het nieuwe natuurgebied naast ruige en weinig toegankelijke natuur ook ruimte dient te zijn voor kleinschaligere agrarische cultuurlandschappen. Deze kunnen met name in het onvergraven natuurgebied worden gerealiseerd. Dit zal de landschappelijke beleving en de diversiteit aan natuur en landschap alsmede de financiële haalbaarheid van het Grensmaasproject ten goede komen. Indiener stelt dat de streek zelf niet zit te wachten op een invulling zoals in de Biesbosch.

Zoals in een van de voorgaande antwoorden is aangegeven is in het Grensmaasproject geen ruimte voor agrarisch natuurbeheer, anders dan dat agrariërs door de natuurbeheerorganisaties ingezet kunnen worden voor bepaalde werkzaamheden. Buiten het projectgebied van het Grensmaasproject, dus in het resterende landbouwgebied, bestaat wel de mogelijkheid om natuurdoeltypen die binnen een agrarisch landschap mogelijk zijn te realiseren. Er is hiertoe in het POL (2001) 165 ha zogenaamde 'ruime jas'-beheersgebied aangewezen, waardoor mede de door indiener voorgestane diversiteit in het landschap zal ontstaan. Voor de financiële haalbaarheid geldt dat het Voorkeursalternatief 2003 in haar huidige vorm budgetneutraal en dus haalbaar is.

Indiener: 92

Indiener is van mening dat ruimtelijke en functionele samenhang van het gebied waar maatregelen plaatsvinden en het zogenaamde witte gebied vorm moet krijgen langs de lijn van een landinrichtingsplan en langs de lijn van op elkaar afgestemd beheer. Volgens indiener dienen de gebruikers van het agrarisch gebied betrokken te worden bij het op te richten Samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas met het oog op realisatie en instandhouding van de gewenste zoneringsaanpak aangaande agrarisch gebruik van het op het Rivierpark aansluitende gebied en de realisatie en instandhouding van de dwarsrelaties in ecologische zin tussen dat gebied en het Rivierpark.

Uiteraard is het van belang dat er een afgestemd beheer plaatsvindt tussen het natuurgebied en het 'witte gebied'. Gelet op de geheel verschillende doelstellingen voor beide gebieden, zal de interactie niet groot zijn. Wij menen dat de bestaande instrumenten als bestemmingsplan en het landinrichtingsplan samen met de bestaande en nieuwe samenwerkingsvormen (waaronder het samenwerkingsverband) voldoende garantie bieden voor een afgestemd beheer.

Indiener: 92

Indiener stelt dat het ecologisch beheer van het Rivierpark gericht is op spontane ontwikkeling van plant- en dierpopulaties en beheer langs de lijn van de natuurlijke begrazing. Elke stimulerende activiteit met betrekking tot de inrichting van het landschap en actief menselijk beheer met het oog op landschapskwaliteit ontbreekt. Onderbouwing van die keuze op grond van een sterkte-zwakke analyse van meerdere inrichting- en beheersvormen ontbreekt in het MER Grensmaas.

In 1995 is door het bevoegd gezag reeds de Ecologische Beheervisie Grensmaas (stuurgroep Grensmaas, 1995) vastgesteld. Deze beheersvisie is in nauwe samenwerking met behorende instanties tot stand gekomen. In de Beheersvisie is duidelijk verwoord dat in het beheer natuurlijke processen, waaronder natuurlijke begrazing, grindafzettingen, erosie kwel en spontane bosontwikkeling, zoveel mogelijk de vrije hand krijgen. Deze beheersvisie – die nog steeds actueel is – heeft in de praktijk van de Grensmaas en elders in het rivierengebied haar effectiviteit bewezen. Dit is ook de reden waarom in 1995 al expliciet is gekozen voor deze beheersvisie. Het geeft de mogelijkheid voor planten en dieren op grote schaal terug te keren en geeft alle vrijheid aan karakteristieke rivierhabitats om zich weer te ontwikkelen. Omdat natuur in het Grensmaasgebied (landelijk Strategisch Groen Project) het primaat heeft is de ecologie leidend. Deze beheersvisie sluit dus ook aan bij het landelijk natuurbeleid. Het is tevens een beheersvisie die het mogelijk maakt om in grote aaneengesloten gebieden riviereco-

topen te laten terugkeren, zonder dat het een onbeheersbaar mozaïek van allerhande losse terreintjes wordt. Daarbij komt dat op de moeilijk bereikbare grindbanken langs de toekomstige Grensmaas andere beheervormen al snel onmogelijk worden.

Indiener: 112

Indiener is van mening dat de zinsnede uit het MER Grensmaas (p. 150) “beïnvloeding van het visbestand door uitzetacties is ongewenst” absoluut niet past binnen het door de sportvisserij geformuleerde beleid. Verzocht wordt deze zinsnede te schrappen en te melden dat de vis-rechthebbende conform het geformuleerde beheer in het ‘Visstandbeheerplan Grensmaas’ zal handelen.

De ontwikkeling van een natuurlijke visstand staat voorop in het Grensmaasgebied. In een natuurgebied waar straks het beheer gericht is op herstel van het rivierecosysteem als geheel past het uitzetten van vissen om de visstand en soortverhoudingen te beïnvloeden maar moeilijk, los van een eventuele effectiviteit. Dit wordt in feite bevestigd in het ‘Visstandbeheer- en sportvisserijgebruiksplan Grensmaas’ (SVSM). Hierin staat:

“Maatregelen die visrechthebbenden, op grond van de Visserijwet, mogen treffen zijn het onttrekken (wegvangen) en uitzetten van vis. Indien de ontwikkeling van de visstand in de Grensmaas daartoe aanleiding geeft, hebben de visrechthebbenden de mogelijkheid om actief in te grijpen in de visstand. Daarbij kan worden gedacht aan het wegvangen van vissoorten die niet in het streefbeeld zijn opgenomen, met name brasem. Maar ook het uitzetten van roofviele soorten, ter ondersteuning van de populaties van barbeel, kopvoorn, sneep en serpeling behoort tot de mogelijkheden. Raadzaam is dit echter niet. De Grensmaas maakt deel uit van een open watersysteem en de ontwikkeling van de daarin aanwezige visstand laat zich niet of hooguit in verwaarloosbare mate sturen door activiteiten als uitzetten en uitdunnen van vissen. Van meer belang zijn maatregelen gericht op verbetering van de leefomgeving en leefmogelijkheden van vissen(..)” (p. 53, Eindconcept 2001).

Wij ondersteunen hetgeen is opgenomen in het SVSM.

Indiener: 156

Om mogelijke versnippering van aanpak te voorkomen is indiener er voorstander van om het Rivierpark Grensmaas in zijn geheel als ‘Begeleid Natuurlijke Eenheid’ te beschouwen.

Het Rivierpark Grensmaas betreft het grensoverschrijdende natuurgebied dat ontstaat na uitvoering van de Nederlandse en Vlaamse plannen. Indiener staat een grensoverschrijdend beheer voor. Wij onderschrijven dit standpunt.

In het ontwerp-POL Grensmaas hebben wij als hoofdlijn van beleid aangegeven dat wij streven naar een organisatorische beheerstructuur die, startend vanuit de reguliere (lijn)verantwoordelijkheden van iedere betrokken partij en de inhoudelijke doelstellingen van het POL Grensmaas, leidt tot een integraal beheer van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas. Het oprichten van een samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas tussen alle beheersverantwoordelijke organisaties is daarvan een uitwerking (beleidslijn). In paragraaf 6.3.3. van het ontwerp-POL Grensmaas zijn de beheersverantwoordelijke organisaties aangegeven. Hier zijn Vlaamse instanties niet opgenomen, omdat het ontwerp-POL Grensmaas gezien onze bevoegdheden alleen betrekking heeft op het Nederlandse deel van het Grensmaasproject. Het is echter wel onze nadrukkelijke wens om samen met de Vlaamse instanties een integraal grensoverschrijdend natuurbeheersplan op te stellen. Met alle beheersverantwoordelijke organisaties is nu reeds regulier overleg gaande in het kader van het Beheerdersoverleg Grensmaas. Aan dit overleg nemen ook de betrokken Vlaamse instanties deel. Via dit beheerdersoverleg kunnen de wensen van de verschillende beheersverantwoordelijke organisatie op elkaar worden afgestemd, zo ook de wens van indiener om het gehele Rivierpark Grensmaas als ‘begeleid natuurlijke eenheid’ te beschouwen.

Indieners: 164, 165

Indiener stelt dat in paragraaf 2.3 van het MER Grensmaas ten onrechte wordt aangegeven dat de natuurontwikkeling bij Roosteren omwille van de drinkwatervoorziening beperkt moet blijven. In het verleden zijn hierover afspraken gemaakt tussen indiener en Rijkswaterstaat, welke zijn vastgelegd in besprekingsverslagen. De (beperkte) stroomgeulverbreding bij Roosteren is door indiener geaccepteerd op voorwaarde dat er geen nadelige gevolgen voor de waterkwaliteit optreden en als compensatie voor de toenemende verruwing van het terrein door natuurontwikkeling. Als eigenaar van het waterwingebied bij Roosteren is indiener ook verantwoor-

delijk voor het beheer van het gebied. Indiener vraagt dan ook met klem om duidelijkheid ten aanzien van het gewenste beheer van het genoemde waterwingebied. Voorgesteld wordt om in overleg te treden over het te voeren natuurbeheer.

Wij gaan graag in op het voorstel van indiener. Dit sluit aan op ons streven om te komen tot een samenwerkingsverband Beheer Rivierpark Grensmaas tussen alle beheersverantwoordelijke organisaties. Met alle beheersverantwoordelijke organisaties is reeds regulier overleg gaande in het kader van het Beheerdersoverleg Grensmaas. Indiener neemt hieraan deel, omdat – zoals in paragraaf 6.3.3. van het ontwerp-POL Grensmaas is aangegeven – indiener als grondeigenaar en als beheersverantwoordelijke organisatie verantwoordelijk is voor het beheer van het waterwingebied bij Roosteren. Daarnaast staat in het POL Grensmaas de visie op het beheer van het Grensmaasgebied beschreven. Binnen deze visie wordt er naar gestreefd het waterwingebied Roosteren bij het totale natuurgebied te betrekken. Hiervoor zal nog een apart beheerplan moeten worden opgesteld waarbij de rivierbeheerder nauw betrokken zal worden.

Indieners: 166, 173

Indieners stellen dat er lokaal knelpunten ontstaan in de hoogwaterbescherming omdat in het Voorkeursalternatief 2003 de weerdverlaging en stroomgeulverbreding beperkter is ten opzichte van ontwerpen uit het verleden en omdat de Vlaamse locaties niet meegenomen zijn in de berekeningen (ontbreken Cumulatief onderzoek). Die knelpunten vereisen na beëindiging van het Grensmaasproject een beperking van zowel sedimentafzettingen als van bosopslag. De rivierbeheerder, verantwoordelijk voor de veiligheid, zal dus kunstmatige, niet natuurlijke ingrepen zoals boskappen en geulen graven moeten opleggen aan de natuurbeheerder. Dit is volgens indieners in strijd met het streefbeeld van een levende grindrivier.

Indiener heeft gelijk dat bepaalde beheersmaatregelen in de toekomst onvermijdelijk zullen zijn om aan de wet- en regelgeving te voldoen. In principe is ingrijpen in de natuurlijke ontwikkeling ongewenst. Wij hechten daarom sterk aan de gekozen opzet waarbij alle beheersverantwoordelijke organisaties – dus ook organisaties die geen natuurbeheersorganisaties zijn (zie paragraaf 6.3.3. van het ontwerp-POL Grensmaas) – gezamenlijk een integraal beheersplan opstellen en een gezamenlijk beheer voeren. Natuurbeheer mag daarbij uiteraard niet ten koste gaat van andere doelen en wensen. Ook streven wij mede vanwege de door indiener aangegeven problematiek de uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties na, zoals aangegeven in het ontwerp-POL Grensmaas. Hierdoor zal ingrijpen in de natuurlijke ontwikkeling van het gebied naar onze verwachting minder vaak noodzakelijk worden.

Door eventuele uitvoering van het Vlaams Voorkeursalternatief zal ingrijpen in de natuurlijke ontwikkeling van het gebied naar onze verwachting nog minder vaak noodzakelijk worden.

Indieners: 166, 173

Indiener stelt dat een gelijkwaardige grensoverschrijdende beheerswijze verondersteld wordt door het MER Grensmaas (zelfs geëist, om de doelstellingen te halen). Dit is in tegenstrijd met het uitgangspunt dat Nederland op eigen kracht de doelstellingen moet kunnen halen (uitgangspunt gehanteerd om de drie Vlaamse Boertienlocaties niet op te nemen in het Voorkeursalternatief 2003).

Wij streven naar grensoverschrijdend beheer omdat dit een duidelijke meerwaarde zou opleveren voor het project. Het is echter geen vereiste om de Nederlandse doelstellingen te behalen. Door uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 (geheel op Nederlands grondgebied) en het daaropvolgende beheer worden de doelstellingen van het Grensmaasproject gehaald. Ons inziens is dit ook op deze manier aangegeven in het MER Grensmaas en het ontwerp-POL Grensmaas.

2 Kosten en monitoring

Indieners: 5, 15, 20, 23, 41, 44, 52, 55, 82, 89, 92, 94, 114, 119, 122, 134, 137, 142, 143, 147, 156, 158, 164, 165

2.1 Kosten en financiering

Indiener: 15

De financiële schade met betrekking tot verplaatsing van agrarische bedrijven, vernatting en verdroging van huizen is niet in het financiële plaatje meegenomen. Een aantal onderzoeken moet nog worden uitgevoerd, bijvoorbeeld een onderzoek naar de grondwatereffecten en aanleg van een weg. Omdat nog zoveel onduidelijk is met betrekking tot het project, vraagt indiener zich af hoe hij bezwaar moet maken als hij niet weet waartegen bezwaar moet worden gemaakt. Zo is nog onduidelijk hoe schade voorkomen wordt en wat de vergoeding is ingeval van schade. Hij acht het niet ondenkbaar dat, wanneer de kosten die nu niet zijn meegenomen worden meegeteld, de uiteindelijke kosten vele malen hoger zullen zijn dan de kosten die gemoed waren met drie overstromingen. Tot slot heeft indiener bedenkingen bij het MER Grensmaas en de financiële consequenties daarvan. Het is een milieueffectrapport en geen financieel effect rapport.

Ons inziens is met het MER Grensmaas en de aanvulling daarop voldoende informatie verkregen voor het doel waarvoor het MER Grensmaas is opgesteld namelijk om een verantwoord besluit te nemen over het POL Grensmaas. Onze zienswijze wordt bevestigd door het positieve advies dat de Commissie voor de m.e.r. op 13 juni en 25 augustus 2003 op het MER Grensmaas heeft gegeven.

Naar aanleiding van de bedenkingen en de adviezen zijn vervolgonderzoeken – die van belang zijn voor de besluitvorming – in gang gezet, dan wel afgerond. Zo zijn de aanvulling op het MER Grensmaas (zie bijlage C), een nader grondwateronderzoek (zie bijlage D) en een nader morfologische onderzoek (zie bijlage E) uitgevoerd. Deze documenten zijn alle openbaar. In dit complexe, langdurige project zullen nog vaker onderzoeken moeten worden gedaan naar geconstateerde knelpunten. Er wordt gestreefd naar een goede communicatie naar de omgeving, maar het zal niet altijd nodig en mogelijk zijn om formele inspraakprocedures te voeren.

Ook in het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zullen ter onderbouwing van de vergunningaanvragen onderzoeken worden uitgevoerd. Vergunningverlening zal in alle gevallen plaatsvinden door Nederlandse bevoegde instanties. In het kader van de vergunningverlening is nog inspraak mogelijk door een ieder. Van deze mogelijkheid zal een aankondiging gedaan worden in de plaatselijke bladen. Voor wat betreft mogelijke schade verwijzen wij naar het gestelde over de schaderegeling, zoals kort uiteengezet in de inleidende tekst van Deel III-paragraaf 6.1.

Indiener: 20

Indiener is van mening dat – nu de gehele Grensmaas op de schop gaat – ook de kadebelasting die door de meerderheid van de belastingplichtigen als onterecht en naar willekeur opgelegd wordt ervaren, zo snel mogelijk dient te worden afgeschaft. Anderzijds wil indiener dat in het POL Grensmaas wordt vastgelegd dat ook nu en in de toekomst geen andere belastingen van dergelijke strekking zullen worden opgelegd en zo er uiteindelijk toch nog heffingen dienen plaats te vinden, dit solidariteitsheffingen worden.

Wij hebben op basis van de Waterschapswet een taak met betrekking tot de kadebelasting. Wij zijn daarbij gebonden aan het bepaalde in de Waterschapswet die een solidariteitsheffing alleen voor de ingezetenen mogelijk maakt. Naar aanleiding van het rapport Togtema hebben wij bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat gepleit voor een aanpassing op dit punt.

Indiener: 23

Het MER Grensmaas geeft een volstrekt onvoldoende antwoord op de eis van de richtlijnen. Indiener stelt dat in het MER Grensmaas geen budgettaire calculaties voorkomen. Ten aanzien van de grindprijs stelt hij dat het onduidelijk is van welke toekomstige prijsevolutie voor grind en andere vermarktbaar grondstoffen uitgegaan wordt bij de beoordeling van budgetneutraliteit. Een belangrijk element in de toekomstige prijsevolutie is zeker het Vlaamse Grinddecreet, waardoor bepaald wordt dat de grindwinning in het Vlaamse Maasland beëindigd wordt tegen

eind 2005. Ook de invoer vanuit het Duitse Rijnland speelt een rol in de prijsvorming. Alternatieven voor grind worden gezocht op het Continentaal Plat of in superquarries in Schotland of Noorwegen. Daarvan wordt geen melding gemaakt, zodat het hele concept van budgetneutraliteit op los zand gebouwd lijkt.

Naar aanleiding van het toetsingsadvies van de commissie voor de milieueffectrapportage is een aanvulling op het MER gemaakt. In de aanvulling op het MER Grensmaas zijn de kostenramingen van de in het hoofd-MER Grensmaas beschreven alternatieven en varianten, alsmede enkele aanvullende varianten, in beeld gebracht. De aanvulling op het MER is opgenomen in bijlage C van deze bedenkingennota.

Indieners: 41, 94

Indieners verzoeken in beeld te brengen op welke wijze de aan te leggen en aan te passen kaden zullen worden gefinancierd, die nodig zijn om de beschermingsdoelstelling tegen hoogwater in 2017 te halen.

In het Programma van Eisen behorende bij de concept-uitvoeringsovereenkomst is aangegeven dat op een aantal plaatsen kaden moeten worden afgebroken, omgelegd en vervangen. Daarnaast zijn er trajecten waarover de kaden moeten worden opgehoogd. De aan te leggen dan wel aan te passen kaden zijn permanente civiele werken en worden gefinancierd door de uitvoerder van het project.

Indiener: 44

Indiener zou graag zien dat de beoogd uitvoerder van het project een bankgarantie afgeeft om eventuele vertragingen/faillissementen van de uitvoeringsorganisatie op te vangen. Op deze wijze wil indiener de voortgang van het project binnen de afgesproken tijdslimiet garanderen.

Wij onderschrijven het belang van het bedingen van zekerheden voor de nakoming van de verplichtingen die op het Consortium Grensmaas rusten. Ten eerste is van belang de mogelijkheid om in het kader van de vergunningverlening – in de vorm van bankgaranties – zekerheden te bedingen voor de nakoming door de vergunninghouder van zijn verplichtingen die voortvloeien uit c.q. verbonden zijn aan de verleende vergunning. Ten tweede wijzen wij erop dat in de uitvoeringsovereenkomst is bepaald dat het Consortium Grensmaas gehouden is een bankgarantie te stellen en dat de aandeelhouders van het Consortium Grensmaas instaan voor de juiste nakoming van de verplichtingen van het Consortium Grensmaas uit de uitvoeringsovereenkomst. Ten derde geldt dat met het oog op een mogelijk faillissement van het Consortium Grensmaas in de uitvoeringsovereenkomst is geregeld dat de overheid in dat geval de beschikking zal krijgen over de projectgronden.

Indiener: 52

Indiener haakt in op de passage uit het MER Grensmaas waaruit blijkt dat “financiële tegenvallers niet ten koste mogen gaan van de kwaliteit van het Grensmaasplan”. Indiener merkt hierover op dat nergens in het MER Grensmaas wordt vermeld dat financiële tegenvallers niet mogen worden gecompenseerd middels additionele grindwinning.

In het POL Grensmaas zijn duidelijk de grenzen aangegeven van de locaties waar ontgrinding mag plaatsvinden. Bovendien zijn deze locaties aangegeven als concrete beleidsbeslissing. Daarnaast ligt het ontgravingsprofiel vast in het Programma van Eisen. Op grond van het voorgaande behoort additionele grindwinning planologisch noch uitvoeringstechnisch tot de mogelijkheden.

In de nog te sluiten uitvoeringsovereenkomst tussen de overheid en de uitvoerder(s) van het project zullen clausules worden opgenomen die betrekking hebben op eventuele financiële tegenvallers. Financiële mee- en tegenvallers vallen onder het ondernemersrisico dat de uitvoerder draagt.

Indieners: 5, 55, 158

Indieners 5 en 55 achten de financiële onderbouwing van de plannen zeer vaag. Indiener 158 dringt aan op een uitgebreide financiële onderbouwing van het rapport. Zonder deze onderbouwing zijn de gemaakte keuzen niet door indiener te verifiëren en kan indiener het rapport niet accepteren.

Naar aanleiding van het toetsingsadvies van de commissie voor de milieueffectrapportage is een aanvulling op het MER gemaakt. In de aanvulling op het MER Grensmaas zijn de kostenramingen van de in het hoofd-MER Grensmaas beschreven alternatieven en varianten, alsmede enkele aanvullende

varianten, in beeld gebracht. De aanvulling op het MER is opgenomen in bijlage C van deze bedenkingennota.

Indiener: 82

Indiener vraagt zich af wie de onderhoudskosten van dijken en kaden moet gaan betalen en stelt dat het niet de bedoeling kan zijn dat dit de bewoners zullen zijn.

Het onderhoud van de kaden wordt in het plangebied gedaan door het waterschap Roer en Overmaas. In het kader van de Waterschapswet kan zij kadebelasting heffen. Wij hebben op basis van de Waterschapswet een taak met betrekking tot de kadebelasting. Wij zijn daarbij gebonden aan het bepaalde in de Waterschapswet die een solidariteitsheffing alleen voor de ingezetenen mogelijk maakt. Naar aanleiding van het rapport Togtema hebben wij bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat gepleit voor een aanpassing op dit punt.

Indiener: 89

Indiener stelt dat de vraag 'of het project in financiële zin wel haalbaar is' steeds luider klinkt. De financiën van de overheden worden steeds beperkter en ook van de zijde van de ontgrinders is deze problematiek via een perspublicatie naar buiten gebracht. De landbouw mag volgens indiener dan ook niet het kind van de rekening worden. Nergens in de planvorming wordt een financiële opzet aangetroffen, laat staan een financiële verantwoording. Bij een omvangrijk project zoals het onderhavige met vele en grote risico's is dat een must. Vanuit de agrarische sector wil indiener dan ook een pleidooi houden om een realistisch en in financieel opzicht uitvoerbaar plan op te stellen waarbij in voldoende mate rekening wordt gehouden met het agrarisch belang.

Een financiële onderbouwing op hoofdlijnen van het plan is gegeven in de aanvulling op het MER Grensmaas 2003. Deze aanvulling is in bijlage C van deze bedenkingennota opgenomen. Hieruit blijkt wederom dat uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 budgettair neutraal mogelijk is. Bij de planvorming hebben wij getracht zo goed mogelijk rekening te houden met ieders belang, dus ook het agrarisch belang. Voor een regeling met betrekking tot schades verwijzen wij naar hoofdstuk 6 van deel III.

Indiener: 92

Indiener stelt dat op ontvreemding van omgeving en landschap volgens geen enkele wet een strafmaat staat, terwijl de inrichting van de omgeving, het landschap en de natuur zoals de bewoners dat willen op geen enkele wijze financieel wordt onderbouwd of op andere harde wijze wordt gegarandeerd.

De omgeving en het landschap worden niet ontvreemd, maar er zal een ander landschap volgens het in het MER Grensmaas 2003 beschreven streefbeeld ontstaan. Een financiële onderbouwing van het plan en de alternatieven, alsmede enkele varianten, is gegeven in de aanvulling op het MER Grensmaas 2003. Deze is opgenomen in bijlage C van deze bedenkingennota.

Indiener: 122

Indiener stelt dat een van de kenmerken van ruimtelijke plannen (zowel POL als bestemmingsplannen) het bijbehorende financiële kader is. De financiële paragraaf van het ontwerp-POL Grensmaas roept bij indiener nog steeds vele vragen op. Dit te meer daar op dit moment enig inzicht in de kosten van de mitigerende maatregelen ontbreekt. De budgetneutraliteit kan hierdoor ernstig onder druk komen te staan waardoor uiteindelijk de uitvoering wordt vertraagd. Indiener dringt met klem aan bij het bevoegd gezag om vooruitlopend op de definitieve besluitvorming over het POL Grensmaas nadere onderzoeken te verrichten naar de aard, omvang en kosten van de benodigde mitigerende maatregelen en zonodig het ruimtelijk plan (ontwerp-POL Grensmaas) hierop aan te passen.

Uit het MER Grensmaas blijkt dat alle resterende negatieve effecten te mitigeren zijn. De mitigerende maatregelen worden in het vergunningenspoor uitgewerkt. Dit is een volgende fase in de besluitvorming. Het uitwerken en realiseren van de mitigerende maatregelen komt ten laste van het Consortium Grensmaas.

Indiener: 134

Er wordt geen concreet inzicht gegeven in het kostenaspect. Er wordt volgens indiener slechts gesproken over budgetneutraliteit. Dat is volgens indiener een hinderlijke omissie voor het te maken bestemmingsplan. In dat kader moet immers de economische uitvoerbaarheid worden aangetoond. Indiener hoopt dat ten behoeve daarvan het financiële aspect nog nader wordt ingevuld.

In de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 is ingegaan op de kosteneffecten van de beschreven varianten. Deze aanvulling is opgenomen in bijlage C van deze bedenkingennota.

Als een van de randvoorwaarden voor de uitvoering geldt budgetneutraliteit. De economische uitvoerbaarheid is gefundeerd op de genoemde randvoorwaarde van budgetneutraliteit, die ook als eis in de uitvoeringsovereenkomst wordt opgenomen. Hieruit vloeit voort dat eventuele hogere kosten voor rekening van het bedrijfsleven blijven, hetgeen de uitvoering van het project niet in de weg mag staan. Een beschouwing over de economische uitvoerbaarheid van het project is opgenomen in de Nota van Wijzigingen. Deze is opgenomen in bijlage I van deze bedenkingennota.

Indieners: 142, 143

Indieners stellen dat een toereikende berekening van de meerkosten van hoogwaterbestrijding ten opzichte van de combinatie grindwinning (35 miljoen ton) en natuurontwikkeling (1.000 ha) ontbreekt in het POL Grensmaas en het MER Grensmaas.

Het verenigen van de door indiener genoemde zaken (te weten hoogwaterbescherming, grindwinning en natuurontwikkeling) behoort nu juist tot de fundamenteën van het Grensmaasplan. Door de integrale uitvoering van deze principes ontbreekt derhalve het nut om een dergelijke kostenberekening uit te voeren. Voor het overige zij verwezen naar hetgeen is opgenomen in het aanvullende MER ten aanzien van het Meest Sober Alternatief (MSA).

Indiener: 147

Indiener stelt dat met betrekking tot het beheer uit het ontwerp-POL Grensmaas (p. 147) volgt dat het nodig zal zijn om in verband met de hoogwaternorm regelmatig begroeiing te verwijderen, waarna zich opnieuw begroeiing op de kale vlakten kan ontwikkelen. Ongetwijfeld zal dit fenomeen zich al tijdens de uitvoering van het Grensmaasplan gaan voordoen, wanneer het Consortium Grensmaas nog het beheer voert. Dit aspect zorgt voor extra beheerkosten, waarmee geen rekening gehouden is, noch tijdens de uitvoering, noch in de eindsituatie. In het voorgaande plan voor de Grensmaas was 'overruimte' gecreëerd met het oog op de hoogwaterproblematiek, waardoor de hoogwaternorm als gevolg van begroeiing niet (zo snel) in gevaar dreigde te komen.

Volgens de uitvoeringsovereenkomst is het beheer tijdens de uitvoering een zaak voor de toekomstige uitvoerder; het in toom houden van de natuurontwikkeling op plaatsen waar dat cruciaal is voor het beschermingsniveau hoort daarbij. Voor de toekomstige uitvoerder is dat wellicht een stimulans om gronden die reeds klaar zijn zo snel mogelijk over te dragen aan de eindbeheerder. Het huidige plan kent weliswaar minder overruimte in het beschermingsniveau dan voorgaande plannen, echter in de rivierkundige berekeningen is nadrukkelijk rekening gehouden met toekomstige natuurontwikkeling. Op de meeste locaties zal de natuurontwikkeling daarom geen negatieve invloed hebben op het beschermingsniveau. Alleen op plaatsen waar door omstandigheden (aanwezigheid leiding, voorkomen van fijn zand) weinig rivierverruiming kan worden uitgevoerd zal de natuurontwikkeling in toom gehouden moeten worden; voor een belangrijk deel was dit ook al het geval in eerdere ontwerpen.

Indiener: 156

Indiener stelt dat het rivierbeheer tijdens en na de uitvoering van het Grensmaasplan naar verwachting extra kosten met zich mee zal brengen. Over de financiering van deze kosten dienen volgens indiener nog concrete afspraken te worden gemaakt tussen de convenantpartners en eventueel ook de uitvoerder van het plan.

Wij zijn het met indiener eens dat op dit punt nog concrete afspraken moeten worden gemaakt.

2.2 Monitoring en evaluatie

Indiener: 52

Bij indiener bestaat het idee dat bepaalde grootheden (bijvoorbeeld voor het bepalen van de effecten van de waterstanden) nauwelijks te kwantificeren zijn, zoals bijvoorbeeld de inschatting van ruwheden van diverse ecotopen. Calibratie en validatie van het rekenmodel met inbegrip van deze invloedsfactoren lijkt het belangcomité de menselijke vermogens te boven te gaan. Derhalve pleit zij voor scherpe monitoring tijdens de uitvoering.

Ruwheid is inderdaad één van de belangrijkste parameters in de gebruikte rekenmodellen. Er wordt dan ook altijd met zorg en aandacht omgesprongen bij het modelleren van ecotopen. Bij het modelleren worden de volgende stappen doorlopen:

1. *het maken van een ecotopenkaart, waarbij voor het hele winterbed wordt vastgesteld op welke locatie welke begroeiing/bebouwing/open water etc. voorkomt;*
2. *het vertalen van de ecotopenkaart naar het rekenmodel, waarbij per rekencel wordt bepaald hoeveel procent van een cel door welke ecotopen wordt gevuld (bijvoorbeeld 30% gras, 20% bos, 10% bebouwing en 40% akkerland). Het rekenmodel kent vijf typen bos, drie typen gras, vijf typen ruigte etc. Hierdoor is het mogelijk om een goede weergave van de ecotopen in het rekenmodel te krijgen;*
3. *het omzetten van de ecotopen percentages naar één ruwheidswaarde, afhankelijk van de waterdiepte, snelheid etc.*

De ecotopenkaart van stap 1 kan een echte kaart zijn (gemaakt op basis van satellietbeelden en/of luchtfoto's) of een verwachting van een natuurontwikkeling. Voor het Voorkeursalternatief 2003 is een bepaald streefbeeld qua natuurontwikkeling aangenomen wat vervolgens is vertaald naar een ecotopenkaart. Voor de vertaalslag van stap 3 wordt gebruik gemaakt van rekenregels die weer zijn gebaseerd op veldmetingen en laboratoriumproeven.

Zoals in het achtergronddocument 1 Rivierkunde is opgemerkt, is het onbekend hoe de natuur zich zal gaan ontwikkelen op de locaties waar rivierverruiming zal plaatsvinden. Omdat de natuurontwikkeling een aanzienlijk effect heeft op de waterstandverlaging, zal de gewenste monitoring zeker plaatsvinden.

Indiener: 92

Indiener verzoekt om monitoring van het waterdebiet van de Kingbeek voor, tijdens en na de uitvoering van de werkzaamheden in Nattenhoven op de locatie Koeweide (binnenkaads) in het werkplan op te nemen en een scenario op te stellen waarin is vastgelegd hoe gehandeld moet worden in geval het waterdebiet bij Obbicht of bij de Kink in negatieve zin wijzigt.

Het thema oppervlaktewater zal onderdeel uitmaken van een nog op te stellen monitoringplan.

Indiener: 92

Indiener stelt dat volgens het ontwerp-POL Grensmaas de rivierkundige en ecologische ontwikkeling in het Rivierpark op de voet gevolgd wordt. Deze eenzijdige benadering doet volgens haar onvoldoende recht aan het belang dat zij hecht aan ontwikkeling van het cultuurlandschap in het gebied. De vereniging verzoekt dan ook om een monitoringprogramma te ontwikkelen voor het hele Grensmaasgebied en daarin onderstaande parameters op te nemen:

- **visueel ruimtelijke integratie van beide gebiedsdelen;**
- **ecologische integratie van beide gebiedsdelen;**
- **belevingswaarde van de visueel ruimtelijke verschijningsvorm van het Grensmaasgebied;**
- **maatschappelijk draagvlak voor de veranderingen voortschrijdend in de tijd;**
- **mate van identificering van bewoners uit de omgeving (het zogenaamde heemgevoel)**

Wij achten monitoring van het gebied na de start van de uitvoering van groot belang. Hiervoor moet nog een apart monitoringprogramma opgezet worden. Hierin zullen de voorstellen van de indiener in overweging genomen worden. Wel wijzen wij erop dat het Grensmaasproject in eerste instantie een natuurontwikkelingsproject is. De visuele kanten van het landschap worden hierbij voor een belangrijk deel door de natuur ingevuld. Een klassieke landschapsarchitectonische benadering past hier maar moeilijk bij. De beleving van het gebied op lange termijn is zeker interessant om mee te nemen, met name omdat andere projecten een veranderende landschapsbeleving hebben laten zien bij een veranderend landschap.

Indiener: 114

Indiener is van mening dat door een continue monitoring van de water- en bodemkwaliteit in en rondom de dekgrondberging Meers lering getrokken kan worden ten behoeve van het hele Grensmaasproject.

Waar mogelijk zullen wij lering trekken uit de ervaringen bij het proefproject Meers.

Indiener: 119

De Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening verzoekt het college van Gedeputeerde Staten om op de hoogte gehouden te worden van het monitoringplan voor de aspecten morfologie en grondwater.

Wij achten monitoring van het gebied na start van groot belang. Hiervoor moet nog een apart monitoringprogramma opgezet worden met ondermeer de Vlaamse autoriteiten. Hier moet in een later stadium concreet invulling aan gegeven worden.

Indiener: 137

De gemeente Meerssen vraagt aandacht voor de wijze waarop monitoring en evaluatie per locatie plaatsvindt.

Wij achten monitoring van het gebied na start van groot belang. Hiervoor moet nog een apart monitoringprogramma opgezet worden. Hier moet in een later stadium concreet invulling aan gegeven worden.

Indiener: 164

Indiener stelt dat de gevolgen van de beperkte stroomgeulverbreding bij Roosteren voor de waterkwaliteit middels monitoring gevolgd zullen moeten worden. Wanneer echter blijkt dat de grondwaterkwaliteit inderdaad verslechtert, zullen curatieve maatregelen genomen moeten worden. In het MER Grensmaas wordt hieraan ten onrechte geen aandacht geschonken. De Waterleiding Maatschappij Limburg zou graag in het MER Grensmaas vermeld zien welke curatieve maatregelen mogelijk zijn.

Er zijn geen aanwijzingen dat de grondwaterkwaliteit zal verslechteren als gevolg de beperkte stroomgeulverbreding bij Roosteren. In overleg met indiener is een contour vastgesteld waarbinnen niet zal worden ontgraven. De ingrepen van het Voorkeursalternatief 2003 respecteren deze contour. Indien uit monitoring blijkt dat desondanks curatieve maatregelen noodzakelijk zijn, zullen wij hierover met indiener in overleg treden.

Indiener: 164

Afkalving van oevers ter hoogte van Roosteren vormt volgens indiener een directe bedreiging van de oevergrondwaterkwaliteit. In de aanzet tot het evaluatieprogramma is hierover echter niets genoemd. Indiener zou graag in het MER Grensmaas vermeld zien dat de mate van afkalving en de gevolgen voor de waterkwaliteit onderdeel vormen van het evaluatieprogramma. Monitoring zal dus moeten plaatsvinden, maar is geen doel op zichzelf. Indiener zou dan ook graag in het MER Grensmaas vermeld zien welke curatieve maatregelen mogelijk zijn wanneer blijkt dat er ongewenste effecten optreden.

De afkalving van oevers ten gevolge van de uitvoering van het Grensmaas project zal niet leiden tot een verslechtering van de waterkwaliteit. In de huidige situatie kalven de oevers ook af na een overstroming van de weerden ten tijde van hoogwater. Om deze reden zijn hier geen extra maatregelen in het MER voor opgenomen. Momenteel wordt de waterkwaliteit al gemonitord in de reguliere monitoring van Rijkswaterstaat. Er zal ook tijdens en na uitvoering het project gemonitord blijven worden.

Indiener: 165

Indiener stelt dat in het ontwerp-POL Grensmaas nader wordt ingegaan op de voorbereiding van de uitvoering van de plannen. Hierbij wordt aangegeven dat de doelstellingen, milieueffecten en vergunningvoorwaarden gemonitord zullen worden. Hiertoe zal een inventarisatie gemaakt worden van de te monitoren waarden. Vervolgens wordt een monitoringplan opgesteld waaruit ook weer wijzigingen in de uitvoering volgen wanneer blijkt dat de effecten anders zijn dan verwacht.

Ook voor het grondbeheer wordt een dergelijk monitoringplan opgesteld. Gezien de belangen in en rond het plangebied verzoekt de indiener betrokken te worden bij de inventarisatie van de te monitoren waarden en bij de totstandkoming van de bedoelde monitoringplannen.

Waterleidingmaatschappij Limburg zal ter zijner tijd bij het invullen van het monitoringsprogramma betrokken worden.

Deel V

Algemeen

1 Voorlichting en communicatie

Inleiding

Bij de publicatie van, en inspraakperiode voor het Ontwerp-POL Grensmaas en het MER Grensmaas 2003, is ruim geïnvesteerd in voorlichting en communicatie. Naast de wettelijke verplichtingen (ter inzage legging, aankondigingen in regionale dagbladen, gelegenheid tot mondeling inspreken) werden er meer activiteiten ondernomen:

- In de Grensmaasregio verscheen bij aanvang van de inspraakperiode een nieuwsbrief, die huis-aan-huis werd verspreid.
- Tijdens de inspraakperiode vonden drie goed bezochte informatie- en inspraakavonden plaats in Itteren, Meers en Grevenbicht.
- Via internet was alle beschikbare informatie over de inspraak en waren alle inspraakdocumenten in te zien en te downloaden.
- Naast de ter inzage legging en publicatie op internet, ontvingen belangstellenden kosteloos een samenvatting van het MER Grensmaas, met een CD-ROM waarop alle inspraakdocumenten stonden.

Overigens werd in de aanloop naar de inspraakperiode voor Ontwerp-POL Grensmaas en MER Grensmaas 2003 de regio zo veel mogelijk op de hoogte gehouden van de voortgang van het project. In december 2002 en februari 2003 vonden informatieavonden, c.q. informatiemarkten plaats (in beide perioden in Itteren en Grevenbicht). In oktober 2002 verscheen (huis-aan-huis) een nieuwsbrief in de Grensmaasregio, naar aanleiding van de vaststelling van de richtlijnen voor het MER Grensmaas. In de maanden voorafgaand aan de inspraakperiode plaatsten we gemiddeld driewekelijks in de huis-aan-huisbladen in de Grensmaasregio een artikel over de voortgang van het project.

Rondom het extra onderzoek naar de mogelijke vernatting in delen van Bunde, vond op 13 januari 2004 een informatieavond in Bunde plaats. Het onderzoek en de mogelijkheid om daarop te reageren werden, behalve tijdens de avond, in drie achtereenvolgende publicaties in het huis-aan-huisblad van Meerssen onder de aandacht gebracht.

Indieners: 5, 44, 52, 55, 56, 82, 92, 128, 137, 142, 143, 146, 153, 162

Indiener: 44

Indiener stelt dat de concept-uitvoeringsovereenkomst nooit is ontvangen, waardoor niet geverifieerd kan worden of de inhoud van deze overeenkomst strookt met het gestelde in het ontwerp-POL Grensmaas.

Wij hebben bedoeld document inmiddels beschikbaar gesteld.

Indieners: 52, 162

In het achtergronddocument 3 Grondwater is aangegeven dat “in 1998 onvoldoende duidelijkheid was over de financiering en het maatschappelijk draagvlak. Inmiddels zijn deze bezwaren opgelost en is er een nieuwe m.e.r.-procedure gestart”. Indiener 52 protesteert tegen deze weergave. Tijdens de goedkeuring van het Eindplan Grensmaas op 21 december 2001 zat de publieke tribune van de Statenzaal vol met sympathisanten van de voorloper van de Vereniging Bewoners Overleg Maasvallei, die hun ongenoegen over het Itterenseveld, het Trierveld en de ontwikkelingen in Meers duidelijk lieten merken. Voor indiener is tot op heden dit ongenoegen niet weggenomen. Indiener 162 stelt dat de huidige plannen haaks staan op de toezegging dat het Grensmaasproject wordt uitgevoerd overeenkomstig de wensen van de bewoners.

Wij hebben getracht om bij het ontwerpen van het Eindplan Grensmaas (het Voorkeursalternatief 2003) een juiste balans te vinden tussen het halen van de projectdoelstellingen met inachtneming van de randvoorwaarde van budgetneutraliteit en integrale uitvoering. Daarbij streven wij naar een zo groot mogelijk draagvlak onder de betrokken bewoners van het projectgebied.

Indieners: 52, 56

In de gebiedscommissie is de burgers toegezegd een kopie te krijgen van de achtergrondrapporten van TNO inzake laagfrequent geluid en trillingen. Deze zijn niet ontvangen.

Het rapport van TNO inzake laagfrequent geluid is geen achtergronddocument in het kader van het MER Grensmaas, maar een onderzoek dat de provincie heeft laten verrichten om te kunnen bepalen of laagfrequent geluidhinder rondom de ontgrondingslocaties in het Grensmaasgebied zou kunnen optreden. Het rapport is inmiddels openbaar. Hiervan is melding gemaakt aan de gebiedscommissie.

Indieners: 5, 55

Indieners stellen dat door gebrekkige en onduidelijke informatie vele bewoners en volksvertegenwoordigers zich niet bewust zijn van de enorme risico's en noemt daarbij enkele voorbeelden:

- er wordt gesproken over de locatie Itteren dit terwijl een aanzienlijk deel van deze locatie in Bunde, gemeente Meerssen ligt;
- er wordt in de huis-aan-huis verspreide voorlichtingbulletins met geen woord gesproken over grondwatereffecten; ook in de uitgegeven locatiebeschrijvingen is niets te vinden over grondwatereffecten;
- het ontbreken van gedetailleerde kaarten bij de plannen.

Tijdens de inspraakavond in Itteren op 16 april 2003 is aangegeven dat men voornemens is om de bewoners van Bunde voorlichting te geven op speciale voorlichtingsavonden. Dit is dan volgens indieners echter mosterd na de maaltijd.

Getracht is in communicatie en voorlichting zo helder mogelijk te opereren. Bij de naamgeving van de 12 locaties waar werkzaamheden uitgevoerd zullen worden (zoals de locatie Itteren) van het Grensmaasproject is vooral gekeken naar de dichtstbijzijnde woonkern. De effecten van de maatregelen van de locaties kunnen zich ook buiten de locatie voordoen. Zo kunnen grondwatereffecten in Bunde merkbaar zijn. De genoemde locatiebeschrijvingen geven een beeld van de uitgangspunten van het plan, de te treffen maatregelen en informatie over uitvoering. Deze zijn gepubliceerd voordat het MER Grensmaas was opgesteld. Het MER Grensmaas en ontwerp-POL Grensmaas bevatten een scala aan kaarten. Conform de richtlijnen voor het MER is recent kaartmateriaal gebruikt, zijn topografische namen goed leesbaar weergegeven en zijn duidelijke legenda's toegevoegd. Gedetailleerdere kaarten achten wij voor deze locatie MER niet nodig.

Een heldere communicatie is ook de insteek waar het gaat om risico's en negatieve milieueffecten. Bij de verschillende middelen die daarvoor worden ingezet (nieuwsbrieven, internet, voorlichtings- en inspraakbijeenkomsten, advertenties, inspraakdocumenten) verschilt het detailniveau sterk. Een 'voorlichtingsbulletin' van vier pagina's voor het gehele Grensmaasgebied is niet het middel om specifieke zaken te behandelen: het is veeleer een verwijismiddel naar andere, meer gedetailleerde middelen, zoals de inspraakdocumenten en informatiebijeenkomsten.

Tijdens de inspraakperiode in Itteren op 16 april 2003 is door De Maaswerken toegezegd een aanvullend (en meer gedetailleerd) onderzoek naar grondwaterproblematiek in Bunde/Meerssen uitgevoerd zou worden. In het kader van het nader grondwateronderzoek heeft overleg plaatsgevonden met de gemeente Meerssen en vertegenwoordigers van bewoners. In dit verband is eerst de opzet van het nader grondwateronderzoek besproken, is het onderzoek vervolgens uitgevoerd, en zijn tot slot de tussenresultaten weer aan de gemeente en de vertegenwoordigers van bewoners gepresenteerd. Het nader grondwateronderzoek is inmiddels afgerond. Over de resultaten van het onderzoek is begin 2004 uitgebreid gecommuniceerd. Wij hebben hierover overleg gevoerd met de gemeente Meerssen en zullen de vertegenwoordigers van bewoners en betrokkenen blijven informeren. De resultaten van het nader grondwateronderzoek zijn in de Bedenkingennota kort weergegeven in Deel II-paragraaf 3.1, 3.2 en in bijlage D.

Indiener: 82

Indiener vraagt zich af of de huidige leden van Provinciale Staten – welke het Grensmaasproject moeten goedkeuren – wel op de hoogte zijn van wat er leeft bij de bevolking in het Grensmaasgebied.

Onder meer door kennisneming van deze bedenkingennota krijgen de leden van Provinciale Staten een goed beeld wat er bij de bevolking van het projectgebied leeft ten aanzien van het Grensmaasproject.

Indiener: 92

Indiener stelt dat er voor de plannen geen maatschappelijk draagvlak is.

Het ontbreekt in deze bedenking aan argumenten die deze stelling onderbouwen. Daarnaast is het aantal ingediende bedenkingen slechts een fractie van het aantal direct betrokkenen/bewoners van het projectgebied. Uit de ingediende bedenkingen is overigens ook op te maken dat er wel degelijk sprake is van maatschappelijk draagvlak.

Indiener: 128

Indiener merkt op dat tijdens de informatieavond in januari 2003 is gebleken dat de inspraak op een op te stellen inrichtings-MER niet geldt voor het grootste gedeelte van Stein omdat dat onderdeel uitmaakt van het proefproject Meers. Dit in tegenstelling tot eerdere berichten tijdens informatieavonden en in de gebiedscommissie. Volgens indiener hebben door dit misverstand veel mensen nagelaten bezwaar te maken tegen de grote en diepe dekgrond-berging nabij een groot aantal woningen in Meers.

Het indienen van bedenkingen op de dekgrondberging als locatie heeft men kunnen doen bij de ter visielegging van het ontwerp-POL Grensmaas en MER Grensmaas 2003.

Uiteraard kunnen in het nog te voeren vergunningentraject eveneens bedenkingen worden gemaakt. Het moment dat dit kan gebeuren is bij de tervisielegging van de vervolvergunningaanvragen, inclusief het daarbij horende inrichtings-MER voor de locatie Meers.

Dit inrichtings-MER is wel hetzelfde inrichtings-MER dat gediend heeft bij het vergunnen van het proefproject Meers.

Indieners: 137, 153

Indiener vraagt zich af de overlast die kern Bunde van de plannen ondervindt wel op een behoorlijke wijze is meegewogen. In het ontwerp-POL Grensmaas is slechts een enkele zin gewijd is aan dit probleem. Ook in het MER Grensmaas wordt slechts gesignaleerd, dat er lokaal opstuwung van grondwater plaatsvindt. De locatie wordt aangeduid als Itteren, terwijl de overlast zich in Bunde voordoet. Doordat Bunde nauwelijks genoemd wordt, blijven de inwoners van Bunde in het ongewisse welke de gevolgen zijn ondervinden van de maatregelen aan de westzijde van het kanaal. Indiener 153 stelt bovendien dat het overgrote deel van de kern van Bunde nauwelijks op de hoogte is van de gevolgen van de plannen. Dit komt doordat de bewoners van Bunde onvoldoende zijn betrokken en geïnformeerd. Dit heeft weer tot gevolg dat veel inwoners van Bunde niet, dan wel zeer recentelijk, zijn overgegaan tot inspraak. Indiener stelt dat de procedures tot op heden op dit punt tekortschieten en er procedurefouten zijn gemaakt. Indiener verzoekt dan ook de voorlichting richting de bewoners van Bunde te verbeteren en de inspraaktermijnen te verlengen of te veranderen.

Geprobeerd is alle bewoners die te maken gaan krijgen met (de uitvoering van) het Grensmaasproject zo goed als mogelijk te informeren. Naast de wettelijk verplichte communicatiemiddelen zijn bewoners van Bunde ook met onder meer extra advertenties en nieuwsbrief op de hoogte gesteld van de plannen. Belangenorganisaties en gemeente, waarmee regelmatig overleg is gevoerd, hebben daarnaast hun eigen bijdrage geleverd om omwonenden op de hoogte te stellen.

(Grondwater-)effecten voor Bunde zijn pas gebleken bij het onderzoek ten behoeve voor het MER Grensmaas. De resultaten hebben aanleiding gegeven tot meer gedetailleerd onderzoek. . Zoals in de inleiding van deze paragraaf is aangegeven, heeft nadien een informatieavond plaatsgevonden voor bewoners en is de mogelijkheid geboden om reacties en opmerkingen te maken die worden meegenomen bij de besluitvorming. De wettelijk gestelde termijn van inspraak kan niet worden gewijzigd.

Indieners: 142, 143

Indieners kunnen de beschreven milieugevolgen van de ontwerp-plannen van het Grensmaasproject niet anders zien dan als een beschrijving van de vermoedelijke milieueffecten die voor een belangrijk deel betrekking hebben op onbehoorlijk overheidshandelen in het algemeen en jegens de bewoners van het plangebied in het bijzonder.

Het is ten dele juist dat het MER Grensmaas inzicht geeft in de vermoedelijke effecten van uitvoering van het Eindplan Grensmaas. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering worden nog gedetailleerder onderzocht. Zoals in het hoofdrapport MER Grensmaas is aangegeven, wordt voor het Grensmaasproject na de (ruimtelijke) besluitvorming een evaluatieprogramma opgesteld en uitgevoerd. Het doel van de evaluatie is om tijdens en na de uitvoering van het project na te gaan in hoe-

verre de daadwerkelijk optredende milieueffecten overeenstemmen met de voorspellingen in dit MER. In het MER Grensmaas is een aanzet gegeven voor een evaluatieprogramma, waarin op hoofdlijnen is aangegeven welke aspecten geëvalueerd moeten worden en op welke manier dat gedaan zal worden.

Indiener: 146

Indiener heeft naar aanleiding van de informatieavond d.d 19 maart 2003 enkele vragen gesteld. Na afloop van deze avond is beloofd dat indiener binnen een maand antwoord zou krijgen, hetgeen nog niet gebeurd is.

Indiener verwijst naar een door ons georganiseerde informatieavond in het kader van de startnotitie voor het MER (zogenaamde inrichtings-MER). Dit heeft geen betrekking op het MER Grensmaas. Wij zullen de organisatoren van bedoelde avond aan hun belofte herinneren.

Indiener: 162

Indiener is het er niet mee eens dat de bezwaren gerubriceerd worden.

Voor een gestructureerd inzicht in het aantal en soort bedenkingen achten wij een rubricering onvermijdelijk.

2 Presentatie en volledigheid documenten

Indieners: 5, 23, 41, 52, 55, 56, 57, 74, 76, 82, 91, 92, 94, 114, 122, 134, 137, 152, 154, 156, 158, 164, 173

Indieners: 5, 55

Er wordt opgemerkt dat tekeningen in achtergronddocument 3 Grondwater (met name de kaarten 31 t/m 33) over het algemeen niet gedetailleerd genoeg zijn en moeilijk leesbaar. Op de genoemde kaarten wordt slechts zeer vaag aangegeven waar risico is op water overlast en waar risico is op extra water overlast. Door de slechte kwaliteit van deze kaarten is niet te zien om welke wijken of delen van wijken het gaat.

Wij betreuren het dat een aantal kaarten in het achtergronddocument 3 Grondwater moeilijk leesbaar is. De reden daarvan ligt in het opmaak- en drukproces. In de gratis ter beschikking gestelde samenvatting MER Grensmaas is een CD-ROM bijgesloten waarop alle documenten (inclusief de kaarten) die ter inzage hebben gelegen, zijn gezet. Deze documenten zijn ook op www.maaswerken.nl beschikbaar. De kaarten zijn digitaal goed leesbaar, aangezien deze kunnen worden vergroot en verkleind.

Indiener: 23

Een variant in de onderzoeken Rivierkunde en Morfologie kreeg in de twee achtergronddocumenten 1 en 2 een eigen naam mee: Eindplan Grensmaas inclusief Vlaamse Boertienlocaties (EPVL). Deze naam en afkorting is niet opgenomen in het hoofdrapport, noch in het tekstgedeelte, noch in de afkortingenlijst. Dit maakt de verwijzing van achtergronddocument 2 Morfologie (p.102) naar het hoofdrapport “Een gedetailleerde beschrijving van de ingrepen die onderdeel vormen van het EPVL staat in het hoofdrapport van het MER” dan ook onjuist.

Het MER Grensmaas geeft in het hoofdrapport de milieueffecten aan van het Voorkeursalternatief 2003, het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA) en enkele ontwerp-opties. In het achtergronddocument 1 Rivierkunde en 2 Morfologie is daarnaast een variant op effecten beoordeeld die bestaat uit het Voorkeursalternatief 2003 en uitvoering van de drie Vlaamse Boertienlocaties. De reden daarvoor is dat het onze voorkeur heeft dat naast het Voorkeursalternatief 2003 ook deze drie Vlaamse Boertienlocaties worden uitgevoerd, aangezien dit een gunstig effect heeft op de waterstanden. Uitvoering van de Boertienlocaties Hochter Bampd, Herbricht en Kotem zouden namelijk de oplossing kunnen zijn voor de problemen die in de Maas ontstaan met de hoge(re) snelheden in de flessenhalzen, de daardoor noodzakelijke bodembescherming en de hiermee gepaard gaande stijging van de waterstanden. Aangezien dit alternatief geen alternatief is in het kader van het MER Grensmaas, is het niet op alle fronten op milieueffecten beoordeeld en opgenomen in het hoofdrapport MER Grensmaas.

Indiener: 23

In het MER Grensmaas wordt bij paragraaf 3.13.1 (p. 124) een punt 4 opgenomen: ‘nieuwe inzichten ten aanzien van de kosten’. Indiener acht het tekenend dat aan punt 4 geen uitgebreide uitleg is gewijd terwijl dat bij de andere drie punten wel is gebeurd.

Aan punt 4 is op p. 126 van het hoofdrapport MER Grensmaas uitleg gewijd. De onduidelijkheid hierover is terecht, omdat per abuis de tussenkop boven de 4^e alinea is weggevalen. De tekst had moeten luiden: “Ad 4) Nieuwe inzichten ten aanzien van kosten. In de periode na 1998 (...) terug te vinden.”

Indiener: 23

In tegenstelling tot wat het Besluit Milieu-effectrapportage eist, zijn de ingrepen volgens het Voorlopig Ontwerp voor de drie Boertienlocaties niet beschreven in het MER Grensmaas. Het achtergronddocument 1 Rivierkunde spreekt het MER Grensmaas bovendien tegen. In het achtergronddocument 1 Rivierkunde (p. 65) staat dat de drie ingrepen aan Vlaamse zijde bij Hochter Bampd, Herbricht en Kotem ongewijzigd uit de Voorkeursalternatief 1998 zijn overgenomen. Dus niet het Voorlopig Ontwerp van 2000 zoals het hoofdrapport stelt.

De tekst in paragraaf 3.14 van het hoofdrapport is juist. De ontwerpen van de Vlaamse Boertienlocaties zijn afkomstig uit het Voorlopig Ontwerp. Voor de locaties Herbricht en Kotem geldt dat de ingre-

pen van het Voorlopig Ontwerp gelijk zijn aan de ingrepen van het Voorkeursalternatief 1998. Het ontwerp van Hochtter Bampd is wel gewijzigd, vanwege de aanwezigheid van fijne zanden is het insteekniveau van Hochtter Bampd van het Voorlopig Ontwerp hoger dan het insteekniveau van het Voorkeursalternatief 1998.

Indiener: 23

In het achtergronddocument 1 Rivierkunde (p. 73) is de volgende tekst opgenomen: **“Het Voorkeursalternatief 2003 plus de Vlaamse locaties voor de Grensmaas bestaat uit dezelfde twaalf ingrepen als van het Voorkeursalternatief 2003 aangevuld met de drie Vlaamse Boertienlocaties. Een overzicht staat in Figuur 9-6. Voor een volledig overzicht wordt verwezen Bijlage 7 waarin een overzicht staat van de verschillende ingreeplocaties en (De Maaswerken, 2003).”** Indiener merkt op dat bijlage 7 niet bestaat, er zijn slechts 5 bijlagen.

Daarnaast is figuur 9-6 van een abominabele kwaliteit, zowel in de gedrukte versie als in de internetversie.

De referentie naar **“De Maaswerken, 2003”** slaat op het hoofdrapport en blijkbaar was het ook de bedoeling dat het hoofdrapport de vereiste beschrijving zou weergeven want ook in het achtergronddocument 2 Morfologie (p. 5) wordt voor meer informatie over de uitvoering van de verruimingslocaties in de verschillende alternatieven en varianten verwezen naar het hoofdrapport van het MER Grensmaas. Het indiener vindt het beloofde echter niet terug in het hoofdrapport.

De opmerking over het ontbreken van bijlage 7 in het achtergronddocument 1 Rivierkunde is correct. De tekst in het document zou moeten luiden 'Voor een volledig overzicht wordt verwezen naar (De Maaswerken, 2000 en De Maaswerken, 2003)'. De eerste verwijzing betreft het rapport over het Voorlopig Ontwerp, de tweede verwijzing is naar het hoofdrapport. In het hoofdrapport zelf wordt in paragrafen 1.14.2 en 3.1 (p. 95) bescheven waarom de Vlaamse Boertienlocaties niet als singuliere ingrepen worden beschouwd maar enkel in combinatie met het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (zie bijvoorbeeld paragraaf 3.14). De Vlaamse Boertienlocaties als ingreep zijn wel duidelijk zichtbaar in de tekeningen van het meest milieuvriendelijk alternatief (kaartbijlage B van het hoofdrapport).

Indiener: 23

In achtergronddocument 9 Hinder Deel D Stofhinder (p.14) is aangegeven: **“In het kader van het MMA zijn een aantal uitvoeringsvarianten gedefinieerd (zie bijlage 3).”** Bijlage 3 is vervolgens niet opgenomen. Indiener kan alleen maar vaststellen dat de vereiste beschrijving wel aangekondigd wordt, maar niet uitgevoerd. Dit gebrek aan beschrijving van de karakteristieken van de ingrepen maakt sommige conclusies onbegrijpelijk en het is niet uit te maken of ze fout of goed zijn.

Het is juist dat de genoemde bijlage 3 ontbreekt. Bedoeld wordt de beschreven alternatieven uit hoofdstuk 8 (vanaf p. 29) van deel A Geluid uit het achtergronddocument 9 Hinder.

Indiener: 23

In het achtergronddocument 5 Aardkundige en cultuurhistorische waarden (p. 4) staat: **“Milieueffecten van voorkeursbehandeling 2003”**. Indiener vraagt zich af of hier niet ‘Milieueffecten van Voorkeursalternatief 2003’ wordt bedoeld. Ook de aangegeven paginering van de indeling klopt niet met de werkelijke paginanummering.

De gemaakte opmerkingen zijn correct. Een afwijking van paginanummering is een gevolg van een fout in de opmaak van het document.

Indiener: 23

De doelstelling van de hoogwaterbescherming wordt niet gehaald met behulp van de in het ontwerp-POL Grensmaas en MER Grensmaas voorgestelde maatregelen. Het hoofdrapport (p. 102) geeft dit toe: **“Hierdoor wordt het gewenste beschermingsniveau op bijna alle Grensmaaslocaties door rivierverruiming gerealiseerd.”**

Het is juist dat de doelstelling van verlaging van het maatgevende hoogwater niet wordt gehaald door overal de rivier te verruimen. Bij Roosteren is een oeverdrinkwaterwinning aanwezig, waardoor de rivier hier onvoldoende verbreed kan worden. Over een traject van circa 4,3 km zal hier de kade verhoogd moeten worden om te kunnen voldoen aan de doelstelling.

Indieners: 41, 94

Indieners maken een opmerking over plankaart 1 van het ontwerp-POL Grensmaas. Bij Boscherveld is de waterkering aangeduid als 'Ontwikkelingsgebieden ecosystemen' (P2). Naar de mening van indiener moet de kade (en de aanwezige bebouwing) worden bestemd als 'Ruimte voor veerkrachtige watersystemen' (P3).

Binnen het concept van perspectieven in het POL is, gelet op het schaalniveau, een verdere verfijning niet aan de orde. Op een lager schaalniveau, bijvoorbeeld in een bestemmingsplan, kan afhankelijk van de lokale situatie en de aan de orde zijnde definities van legenda-eenheden, sprake zijn van iets afwijkende grenzen of het onderscheiden van meerdere kleinere gebieden. Daarnaast merken wij op dat perspectief 2 met name de ecologische ontwikkelingszone van de Provinciale Ecologische Structuur, maar ook de waterwingebieden bevat. Dit wil niet zeggen dat alle gronden binnen P2 veranderen in natuur. Een groot deel van de gronden is blijvend landbouwgrond, terwijl er b.v. ook kleinere woonkernen en toeristische voorzieningen in voorkomen.

Wij zien dan ook geen reden om de perspectieven zoals aangegeven op Plankaart 1 te wijzigen.

Indieners: 52, 134

Het is indieners niet duidelijk waarom de plaatsaanduiding Schipperskerk op de meeste kaarten in het ontwerp-POL Grensmaas en MER Grensmaas niet is vermeld.

Bij het vervaardigen van de kaarten voor het ontwerp-POL en MER Grensmaas is gebruik gemaakt van topografische ondergronden. Op plankaart 1 'ontwerp-POL-aanvulling Grensmaas' (schaal 1:25.000) zijn de gemeentegrenzen en de namen van de gemeenten aangegeven. Op de meer gedetailleerde plankaarten 1 t/m 14 (schaal 1:10.000) van het ontwerp-POL Grensmaas zijn wel namen aangegeven van dorpen en kerkdorpen. Schipperskerk valt op plankaart 11 net buiten het gebied en bij plankaart 12a is op deze plaats de legenda aangegeven. Op kaartbijlage A1 van het MER Grensmaas zijn (naast de aanduiding Illikhoven) voor het gehele projectgebied alleen de locaties aangegeven waar maatregelen gaan plaatsvinden. Naast Schipperskerk zijn de overige dorpen en kerkdorpen dus ook hier niet aangegeven. Overigens is op kaartbijlage I (basisconcept Levende Grensmaas) van het MER Grensmaas de naamgeving Schipperskerk wel opgenomen.

Indiener: 52

In tabel 5.7 van achtergronddocument 3 Grondwater ontbreken de Grevenbichtse puntverontreinigingen die in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief wel degelijk worden aangepakt.

In het Meest Milieuvriendelijk Alternatief worden alle puntverontreinigingen gesaneerd, dus ook de puntverontreinigingen in Grevenbicht. Tabel 5.7 van het achtergronddocument 3 Grondwater geeft alle puntverontreinigingen aan die in volgens het Voorkeursalternatief 2003 niet gesaneerd worden.

Indieners: 5, 55

Indieners stellen dat in de bij het hoofdrapport gevoegde kaartbijlage D geen kaart is opgenomen die een duidelijk beeld geeft van de grondwatereffecten.

Kaartbijlage D van het hoofdrapport MER Grensmaas bestaat uit drie delen. Het laatste deel geeft aan waar verschuiving van kwelgebieden ten gevolge van uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 zal plaatsvinden. In het achtergronddocument 3 Grondwater, alsmede het nader grondwateronderzoek zijn vele kaarten opgenomen die inzicht geven in de grondwatereffecten.

Indieners: 5, 55

In het hoofdrapport (p. 107) wordt gesteld dat het grondwaterprobleem relatief eenvoudig is te verhelpen door lokaal drainagemaatregelen te treffen. Hier heeft men een zeer vooruitziende blik omdat in het achtergronddocument 3 Grondwater (p. 75) staat dat er nog nader onderzoek moet plaatsvinden. In dit onderzoek moet worden nagegaan of het grondwaterprobleem is op te heffen door middel van drainage of andere maatregelen zoals waterdicht maken van kelders. Op dit punt is dus sprake van tegenstrijdigheid.

Indiener merkt terecht op dat geen sprake is van eenduidigheid. In het MER Grensmaas had moeten staan: 'Dit is mogelijk te verhelpen door lokaal drainagemaatregelen te treffen. Hiernaar zal nog nader onderzoek moeten worden gedaan'.

Indiener: 56

De grondbalanstabel waarnaar in het MER Grensmaas (p. 117) wordt verwezen ontbreekt.

De tabel waarin de grondbalans is opgenomen, staat in 6.2 van het MER Grensmaas 2003.

Indiener: 57

Indiener stelt dat met betrekking tot de beschrijving van de milieueffecten in paragraaf 4.2 van het MER Grensmaas de tekstbeschrijving van de verhoging van de waterstanden niet in overeenstemming is met de gegevens op de bijgevoegde figuren. Zo spreekt de tekst voor het Voorkeursalternatief 2003 over maximaal 14 cm verhoging bij Roosteren terwijl in de figuur 4.1 verhogingen staan tot 25 cm en extra verhogingen op 2 verdere locaties.

De schijnbare tegenspraak tussen de tekst (14 cm verhoging) en figuur 4.1 (25 cm verhoging) wordt veroorzaakt doordat er hier sprake is van twee verschillende situaties. In de tekst wordt gesproken over aangepast natuurbeheer ter voorkoming van ongewenste waterstandspieken. In paragraaf 6.3.2 van het achtergronddocument 1 Rivierkunde staat een simulatie beschreven met aangepast natuurbeheer. In deze situatie blijkt er enkel bij Roosteren nog een piekje op te treden van 14 cm. Figuur 4.1 in het hoofdrapport laat de waterstandseffecten zien van de situatie zonder aangepast natuurbeheer. In dat geval zijn er meer en grotere pieken in de waterstanden. De betreffende simulatie staat beschreven in paragraaf 6.3.1 van het achtergronddocument 1 Rivierkunde.

Indiener: 74

Indiener stelt voor de bewoording “Nieuw aan te wijzen tracés” in het ontwerp-POL Grensmaas (p. 9) te vervangen door ‘Nieuw aan te wijzen leidingenstroken’. Tevens verzoekt indiener bestaande of te handhaven maar ook de te realiseren leidingenstroken (inclusief grensoverschrijdingpunten) aan te geven op de kaarten in het POL Grensmaas.

De tekst zoals opgenomen in de Nota van wijzigingen ontwerp-POL Grensmaas luidt:

“Het waar nodig verdiepen of beschermen van hoofdleidingen en verleggen naar een nieuw aan te wijzen strook voor nationale hoofdleidingen om:

- de rivier voldoende vrijheid te geven, conform het Voorkeursalternatief 2003;*
- de vereiste veiligheid voor de hoofdleidingen te verzekeren”.*

Op de plankaarten 2 t/m 14 is, daar waar relevant, de nationale leidingstrook aangegeven.

Indiener: 76

In hoofdstuk 5 van het MER Grensmaas wordt een vergelijking van de alternatieven en de ontwerp-opties weergegeven. De verdrogingseffecten worden meegenomen in de beoordeling als onderscheidend criterium (zie paragraaf 5.2). Nochtans wordt bij elk alternatief (Meest Milieuvriendelijk Alternatief, Voorkeursalternatief 2003, ontwerp-opties) aangegeven voor de verdrogingseffecten dat “gezien de aard en de omvang van deze problemen wordt ingeschat dat deze oplosbaar zijn”. Dit houdt in dat dit ‘criterium’ niet meer onderscheidend werkt in een keuze voor een beste alternatief en in strijd is met de Europese criteria inzake de vergelijking van alternatieven. Een concreter alternatieven-onderzoek en onderzoek naar bijkomende alternatieven op basis van planaanpassingen ter voorkoming van verdrogings schade lijkt in het licht van de Europese richtlijn noodzakelijk.

In het achtergrondrapport 3 Grondwater wordt kwalitatief én kwantitatief uitgebreid ingegaan op verschillende aspecten rond de grondwaterveranderingen. Ook in verschillende kaartbladen worden de effecten kwantitatief zichtbaar gemaakt. Hierbij staat het Voorkeursalternatief 2003 met de twee ontwerp-opties centraal. Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is inderdaad (conform de richtlijnen) meer beschouwend benaderd.

De verschillen tussen de alternatieven en opties zijn uitgebreid vergeleken. Daarbij is ook het Meest Milieuvriendelijk Alternatief volwaardig afgewogen. Het is zeer onwaarschijnlijk dat een kwantitatieve benadering van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief een andere afweging zou hebben opgeleverd.

Indiener: 76

Indiener merkt op dat op punten de overname van achtergronddocumenten naar hoofdrapport in gebreke is gebleven. Zo ontbreekt in het hoofdrapport de bespreking in deel 4 voor grondwater(kwantiteit). De ophijsting van de leemten in de kennis is verder vrij uitgebreid. Nochtans is het op basis van het rapport niet steeds helder hoe met die leemten in de verdere besluitvorming zal worden omgegaan (bijvoorbeeld het vage: “verdient het aanbeveling nader te bekijken” met betrekking tot drinkwatervoorziening).

Als beoordelingscriterium geeft deel 2 van het hoofdrapport “verandering in wincapaciteit” op, deel 4 de effectbespreking behandelt dit voor het Voorkeursalternatief 2003 niet.

De effecten van het project ten aanzien van de autonome ontwikkeling komen in deel 4 niet in beeld, deel 2 geeft een zeer summiere beoordeling van autonome ontwikkeling ten opzichte van de huidige situatie. Het is bijgevolg een leemte hoe het Grensmaasproject eventueel interacteert met de geplande waterwinning Meerheuvel.

Wij nemen de opmerkingen voor kennisgeving aan en zullen deze –voor zover dat inmiddels nog niet is gebeurd- meenemen in het reguliere overleg met de Vlaamse autoriteiten en bespreken hoe de leemten in kennis kunnen worden ingevuld.

Indiener: 82

Indiener stelt dat het voor hem niet mogelijk is een goed beeld te vormen van de geschetste plannen daar alles in een aannamesvorm is geschreven en er teveel onduidelijkheden zijn.

Het Voorkeursalternatief 2003 is het ontwerp zoals opgenomen in het Eindplan Grensmaas. Met dit plan hebben Provinciale Staten op 21 december 2001 ingestemd. Het Voorkeursalternatief 2003 bevat ons inziens als zodanig geen onduidelijkheden. Mogelijk doelt de indiener op de aspecten ten aanzien van de uitvoering. Aangezien een exacte wijze van uitvoering op dit moment niet bekend is, bestaan er inderdaad onduidelijkheden.

Indiener: 91

Indiener stelt dat het plan onzorgvuldig is door de vele nalatigheden en door het feit dat de inspraak op het inrichtings-MER al is gestart nog voordat het MER Grensmaas en POL Grensmaas definitief zijn.

De commissie voor de milieueffectrapportage heeft een toetsingsadvies over het MER Grensmaas opgesteld. Op haar advies hebben wij een aanvulling op het MER Grensmaas gemaakt. Het genoemd ‘inrichtings-MER’ betreft een MER dat benodigd is voor een vergunningaanvraag. Dit MER Grensmaas moet worden opgesteld door de uitvoerder(s) van het project. Om geen vertraging op te lopen in de procedures kunnen deze processen parallel verlopen. Een vergunning wordt echter niet eerder afgegeven dan nadat de ruimtelijke besluitvormingsprocedures zijn afgerond.

Indiener: 92

Indiener stelt dat in afwijking van de Plankaart 1 van het ontwerp-POL Grensmaas er op de overzichtskaart van het ontwerp-Natuurgebiedsplan Grensmaas ter plaatse van de Beemdsgraaf enkele bospercelen die twee grote percelen verbinden zijn aangegeven. Indiener verzoekt het bos op plankaart aan te geven en daaraan de functie bos- en/of natuurgebieden toe te kennen.

Indiener stelt tevens dat in het gebied de Riet tussen Obbicht en Grevenbicht een bos is gelegen. Dit bos, in eigendom van Natuurmonumenten, Waterschap Roer en Overmaas en particulieren, is op de plankaart niet aangegeven. Indiener verzoekt het bos op plankaart aan te geven en daaraan de functie bos- en/of natuurgebieden toe te kennen.

Bedoelde gebieden worden op plankaart 1 van het POL Grensmaas aangeduid als ‘ruimte voor veerkrachtige watersystemen’. Binnen die aanduiding is plaats voor kleine elementen zoals genoemd bos, die gezien hun omvang niet afzonderlijk op een POL-kaart worden weergegeven.

Indiener: 92

Als gevolg van het herstel van de afwatering van de zogenaamde ‘Zevensprong’ op de Kingbeek is het waterdebiet van de beek zodanig toegenomen dat het benedenstrooms van de Kink gelegen deel van de beek weer water voert. Voor het Kingbeekdal is dit een behoorlijke opwaardering. Indiener verzoekt deze opwaardering in kaarten en teksten van het ontwerp-POL

Grensmaas, MER Grensmaas en de deelrapporten op te nemen en in de waardering van de autonome ontwikkeling en Voorkeursalternatief 2003 alsook bij de herinrichtingsplannen te betrekken.

Een aanpassing van het MER Grensmaas (en achtergronddocumenten) naar aanleiding van de bedenkingen vindt niet plaats. Het betreft vastgestelde documenten. Reeds in het POL (2001) is de gehele beekloop aangeduid als 'Beek met specifiek ecologische functie' en als zodanig is de Kingbeek ook aangegeven op plankaart 1 van het ontwerp-POL Grensmaas.

Indiener: 92

Indiener stelt dat de tekst in het POL Grensmaas (p. 55): "Tijdens de uitvoering zal (aan de hand van onder meer grondbalansen) blijken in hoeverre de geluidsgevoelige gebieden ook daadwerkelijk gebruikt worden" een vals voorlichtende tekst is omdat in de tekst tussen haakjes de woorden 'uitbreiding' en 'grindwinning' niet mogen ontbreken.

In het ontwerp-POL Grensmaas is ons inziens duidelijk aangegeven onder welke voorwaarden de geluidsgevoelige gebieden als dekgrondberging kunnen worden aangemerkt. In het ontwerp-POL Grensmaas (p. 14) is aangegeven dat een dekgrondberging onder andere de functie heeft dat er grind gewonnen kan worden.

Indiener: 114

Indiener is van mening dat wat in het ontwerp-POL Grensmaas voor het gebied ten noorden van de Maasband is aangegeven onjuist is. In het ontwerp-POL Grensmaas wordt aangegeven geen natuur, maar wel onvergraven natuur. Indiener stelt dat dit landbouwgebied is dat via een wijzigingsbevoegdheid kan worden omgezet in natuurgebied.

Momenteel is dit gebied zoals door indiener aangegeven landbouwgebied. Na uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 krijgt deze strook langs de Maas de bestemming onvergraven natuur. Dit zijn gebieden die integraal onderdeel uitmaken van het toekomstig natuurgebied maar waar geen ontgrondingen plaatsvinden. De onvergraven natuur maakt geen onderdeel uit van de concrete beleidsbeslissing.

Indiener: 122

Een belangrijk pijnpunt voor indiener is dat het MER Grensmaas op diverse punten qua diepgang te wensen over laat. Gewezen wordt op de hydrologische- en hydraulische aspecten van de ingrepen. Ondanks dat er diverse negatieve effecten uit de diverse deelonderzoeken naar voren zijn gekomen is de ingreep conform het Eindplan Grensmaas zonder aanpassingen in ruimtelijke zin vertaald in het POL Grensmaas. Dit knelt te meer doordat men op dit moment geen of onvoldoende zicht heeft of en op welke wijze de gesignaleerde (negatieve) effecten kunnen worden gemitigeerd, hetgeen de oplossing van de hoogwaterproblematiek aanmerkelijk kan vertragen.

Uit het toetsingsadvies van de commissie voor de milieueffectrapportage blijkt niet dat het MER Grensmaas qua diepgang te wensen over laat. Het is onjuist dat – ondanks vermeende negatieve effecten – het Eindplan Grensmaas zonder aanpassingen in ruimtelijke zin is vertaald in het POL Grensmaas. Hiervoor verwijzen wij naar het Voorstel voor wijzigingen ontwerp-POL Grensmaas dat als bijlage is opgenomen bij deze bedenkingennota.

Indiener: 122

Indiener stelt dat het MER Grensmaas en het POL Grensmaas zich kenmerken door het grotendeels ontbreken van informatie inzake de politieke- en financiële uitvoerbaarheid.

Een MER is, zoals de naam al aangeeft, een milieueffectrapportage. Hierin worden de milieueffecten van een voorgenomen activiteit beoordeeld. Mede naar aanleiding van bedenkingen en het hierop gebaseerde toetsingsadvies van de commissie voor de milieueffectrapportage is een aanvulling op het MER gemaakt. Hierin is inzicht gegeven van de kosten die gepaard gaan met de uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003, het Meest Milieuvriendelijk Alternatief en enkele andere alternatieven. Het POL Grensmaas zal door Provinciale Staten van Limburg worden vastgesteld. De bestemmingsplannen worden in de betrokken gemeenten vastgesteld door de gemeenteraad. Wanneer deze besluiten zijn genomen geeft dat blijk van de politieke uitvoerbaarheid.

Indiener: 134

In afwijking van een toezegging aan indiener (brief van 21 januari 2003 nr. 2003/1545) wordt in het ontwerp-POL Grensmaas niet aangegeven wat de ligging van de 1/1250 hoogwaterrisico-contour is na het gereedkomen van het project.

De overstromingsbegrenzing bij een 1/1250 hoogwatergolf wordt niet in het ontwerp-POL Grensmaas maar wel in het MER Grensmaas gepresenteerd. Deze contour is zichtbaar in Kaartbijlage C 'Rivierkunde, beschermingsniveau kaden' van het hoofdrapport MER Grensmaas. In deze figuren worden van drie verschillende hoogwatergolven (de 1/50, 1/250 en 1/1250 hoogwatergolf) de overstromde gebieden getoond. Het overstromde gebied van de 1/1250 hoogwatergolf is alles wat blauw is in de figuren (dus licht-, middel- en donkerblauw).

Indiener: 137

Indiener stelt dat de hindergevolgen in de rapportage visueel zijn gemaakt door kaartjes met contouren. Het zou duidelijker worden als bij de kaarten achter in de rapportage door middel van vlekken de gevoelige functies aangegeven zouden worden.

Het is onduidelijk wat precies met gevoelige functies bedoeld wordt, maar waarschijnlijk wordt bedoeld dat de ligging van woningen of woonwijken geaccentueerd zouden moeten worden. In de contouren kaarten zijn woningen of woonwijken niet door middel van kleuren of vlekken aangegeven omdat het doel van de contourkaarten is het aangeven van geluidbelastingen in een bepaalde straal rondom een geluidsbron. In het kader van de vergunningverlening zal de geluidbelasting nogmaals onderzocht worden, maar dan gedetailleerder dan thans in het MER Grensmaas is aangehouden. Dan zullen individuele woningen en woonwijken nader genoemd gaan worden. Deze inspraak wordt dan meegenomen. Er zal bekeken worden of door middel van kleuren, vlekken of anderszins de ligging van woningen of woonwijken op een of andere manier geaccentueerd kan worden.

Indieners: 152, 154

Indieners stellen dat waar in het MER Grensmaas 1998 een volledig deelrapport Grondstoffen als achtergronddocument was bijgevoegd, een achtergronddocument Grondstoffen bij het huidige MER Grensmaas ontbreekt. Dit is absoluut niet acceptabel, temeer daar de opbrengst van het grind de meest bepalende factor is voor de uitvoering van het plan.

De richtlijnen voor het MER hebben ons inziens geen aanleiding gegeven om een apart achtergronddocument Grondstoffen op te stellen. In de richtlijnen voor het MER Grensmaas is ten aanzien van grondstoffen opgenomen dat als gevolg van de varianten in ontgravingsdiepte die in beschouwing zijn genomen, verschillen zullen ontstaan in de hoeveelheid delfstoffen en het te bergen materiaal. Dit is in het MER in beeld gebracht. Bovendien stellen de richtlijnen dat het MER een (geactualiseerde) motivering dient te bevatten van de gekozen rivierverruimende maatregelen en locaties voor delfstoffenwinning/dek-grondberging. Ook dit is in het MER aangegeven. De locatiekeuze voor de delfstoffenwinning en dekgrondberging is in het MER nogmaals gemotiveerd.

Indiener: 156

Indiener heeft enkele verbetervoorstellen voor en opmerkingen bij de plankaart POL Grensmaas. Op plankaart 1 is de winterbedbegrenzing van de Maas opgenomen. Deze begrenzing is niet overal duidelijk weergegeven. Indiener adviseert deze begrenzing duidelijker aan te geven op de plankaart en in een aparte kaart het onderscheid tussen stroomvoerend winterbed, waterbergend winterbed en de strakke contour op grond van de beleidslijn Ruimte voor de Rivier op te nemen. Ook adviseert indiener de terminologie ter zake over te nemen uit deze beleidslijn. Indiener merkt nog op dat de aangegeven winterbed begrenzing alleen van toepassing is op het Nederlands deel.

Daarnaast is op plankaart 1 het gebied ter hoogte van Trierveld als 'landbouw na ontgronding en opvulling (winplaats concrete beleidsbeslissing)' aangegeven. Indiener acht het niet duidelijk of hier agrarische bebouwing mogelijk is. Wanneer dit het geval is, dient er volgens indiener te worden getoetst aan de beleidslijn Ruimte voor de Rivier.

De genoemde contouren zijn vastgelegd en vastgesteld in de Beleidslijn Ruimte voor de Rivier. In het POL Grensmaas is nadrukkelijk aangegeven dat aan het beleid uit deze beleidslijn niet getornd wordt. Bij ontwikkelingen in het winterbed zal dan ook aan de beleidslijn getoetst moeten worden. Wij onder-

schrijven de opvatting dat het winterbed alleen in Nederland moet worden weergegeven en zullen plankaart 1 daarop aanpassen.

Gebieden aangeduid als 'Landbouw na ontgroning' krijgen straks weer een agrarische functie. In de bestemmingsplannen zal een adequate planologische regeling worden opgenomen.

Indiener: 156

In paragraaf 4.8 van het ontwerp-POL Grensmaas is aandacht besteed aan de watertoets. Rekening houdend met het nationale beleidskader voor de uitvoering van de watertoets is de beschrijving in het ontwerp-POL Grensmaas volgens indiener te summier. Tussen provincie, Waterschap Roer en Overmaas en RWS directie Limburg is hierover reeds overleg geweest. Daarbij is afgesproken dat er meer aandacht zal worden besteed aan de watertoets. Indiener gaat ervan uit dat bij de vaststelling van het POL Grensmaas hieraan invulling wordt gegeven.

Conform de afspraak zoals in de bedenking is aangegeven is de tekst over de watertoets aangepast, waarbij de indiener de mogelijkheid heeft gehad te reageren op de concepttekst. De nieuwe tekst is opgenomen in de Nota van wijzigingen ontwerp-POL Grensmaas welke als bijlage bij de bedenkingennota is gevoegd.

Indiener: 158

Indiener stelt dat, om vast te kunnen stellen of en op welke plaats in het rapport indieners ideeën en wensen zijn meegenomen, in een bijlage van het MER Grensmaas een lijst zou moeten worden opgenomen met daarop voor alle binnengekomen inspraakreacties op de startnotitie referenties naar de onderdelen van het MER Grensmaas waarin deze reacties zijn verwerkt.

In de richtlijnen voor het MER zoals door ons op 24 september 2002 zijn vastgesteld, is in de voetnoten aangegeven welke en hoe de inspraakreacties op de startnotitie m.e.r in de richtlijnen zijn meegenomen.

Indiener: 164

Indiener stelt dat in hoofdstuk 2 paragraaf 13 de huidige situatie en de autonome ontwikkeling wordt beschreven inzake de drinkwatervoorziening. Hierin staan verschillende fouten.

De winningen Hoogveld en Bergharen worden ten onrechte in één adem genoemd. Ten eerste bestaat er geen winning Bergharen, wel een winning Bergerweg. Ten tweede is de freatische grondwaterwinning Bergerweg reeds begin jaren negentig gesloten is vanwege een verslechterde grondwaterkwaliteit.

Daarnaast is de diepe grondwaterwinning Hoogveld nog steeds operationeel. In 2001 is circa 2 miljoen m³ water gewonnen (gelijk aan vergunde hoeveelheid). In het achtergronddocument grondwater wordt dezelfde onjuiste informatie weergegeven.

Inderdaad is de naam Bergharen/Hoogveld abusievelijk in de tekst opgenomen. In tabel 2.9 in het hoofddocument en 2.1 in het achtergronddocument 3 Grondwater wordt wel alleen van Hoogveld gesproken. Bij de modelberekeningen is de winning Bergerweg buiten beschouwing gelaten.

De winningshoeveelheden die in het MER Grensmaas genoemd zijn, zijn afkomstig van de provincie Limburg. Het is mogelijk dat bij het overnemen van de gegevens van pompstation Hoogveld een fout is opgetreden. Omdat in deze winning uit het diepe pakket onder de afdichtende Rupelklei wordt gewonnen heeft het Grensmaasproject geen invloed op deze winning.

Indiener: 164

Indiener stelt dat in hoofdstuk 2 paragraaf 13 onvolledige informatie is opgenomen over de winning Borgharen. Het watervoerend pakket waaruit gewonnen wordt is niet gespecificeerd, het betreft het eerste en tweede watervoerende pakket.

In het achtergronddocument 3 Grondwater staat in tabel 2.1 wel vermeld dat uit het eerste en tweede pakket wordt gewonnen. In tabel 2.9 van de hoofdtekst is dit inderdaad niet opgenomen.

Indiener: 173

Indiener stelt dat voor de drie Boertienlocaties de Maaswerken opeenvolgende verbeterde varianten hebben ontwikkeld (Ruw Ontwerp, Voorlopig Ontwerp). In de verschillende deelrapporten is grote verwarring welk ontwerp gebruikt werd bij de studies (Rivierkunde en Morfologie gaan uit van het Voorlopig Ontwerp en Natuur gaat uit van het Ruw Ontwerp). Nochtans worden Ruw en Voorlopig Ontwerp nergens beschreven, zoals de m.e.r.-wetgeving dit vereist.

Bij studie Natuur is ervoor gekozen om gebruik te maken van het Ruw Ontwerp van de Vlaamse Boertienlocaties omdat voor dit ontwerp een ecologische netwerkanalyse is uitgevoerd. Deze analyse geeft de potentie van de Grensmaas voor verschillende soorten en staat beschreven in (Van Rooij e.a., 2000), zie het achtergronddocument 4 Natuur. De resultaten van de netwerkanalyse van het Ruw Ontwerp zijn (met enige nuancering) ook voor het Voorlopig Ontwerp gebruikt.

In de studies Rivierkunde en Morfologie is wel gebruikt gemaakt van het Voorlopig Ontwerp. Dit ontwerp staat beschreven in (Maaswerken, 2000), zie het achtergronddocument 1 Rivierkunde. Alle studies hebben dus gebruik gemaakt van het Voorlopig Ontwerp, waarbij in de studie Natuur voor een deel (namelijk de ecologische netwerkanalyse) gebruik is gemaakt van gegevens uit het Ruw Ontwerp.

3 Voldoen aan richtlijnen

Indieners: 5, 23, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 52, 55, 92, 104, 105, 135, 140, 141, 143, 144, 145, 147, 153, 158, 166

Indiener: 5

Indiener vindt passage 5.4 uit de richtlijnen over grondwater te beperkt. Zijn opmerkingen op de startnotitie zijn zijns inziens onvoldoende meegenomen bij het opstellen van de richtlijnen.

De richtlijnen zijn bedoeld om specifiek richting te geven aan de inhoud van een op te stellen milieueffectrapport. Op 24 september 2002 hebben wij de richtlijnen voor het MER Grensmaas vastgesteld. Leidend voor de inhoud van dit besluit was het advies dat de Commissie voor de milieueffectrapportage op 3 september 2002 aan ons heeft aangeboden. Bij dit advies zijn de inspraakreacties op de startnotitie m.e.r Grensmaas meegenomen. Gezien de aard van het advies hebben wij besloten het advies in zijn geheel te aanvaarden en het te bestempelen tot richtlijnen. In 5.4 van de richtlijnen voor het milieueffectrapport Grensmaas zijn de richtlijnen ten behoeve van grondwater opgenomen, waarin gesteld wordt dat de wijzigingen in grondwaterstanden en grondwaterwinning onder invloed van het project in beeld moeten worden gebracht. Dit is in het MER ook gebeurd. Omdat uit het MER Grensmaas gebleken is dat lokaal negatieve effecten ten aanzien van grondwater kunnen ontstaan, is nog een nader onderzoek grondwater uitgevoerd. Dit onderzoek is als bijlage bij deze bedenkingennota opgenomen.

Indieners: 23, 135

Indieners verwijzen naar de richtlijnen voor het MER Grensmaas (p. 5, 9 en 12) en geeft aan dat naar hun inzichten in de richtlijnen wordt aangegeven dat de cumulatieve effecten van de Vlaamse en de Nederlandse ingrepen opgenomen moeten worden. Omdat deze effecten volgens hen niet zijn opgenomen voldoet het voorliggende MER dus niet aan de eisen van de richtlijnen.

Indiener 135 merkt op dat de richtlijnen voor het MER Grensmaas op een aantal punten aangeven dat expliciet uit het MER naar voren moet komen wat de gevolgen zijn voor het al of niet doorvoeren van maatregelen op Belgisch grondgebied. Zo staat op p. 2 van de richtlijnen vermeld dat “*expliciet dient te worden ingegaan op de relatie met de besluitvorming in België en Vlaanderen*”. Verder staat op p. 5 aangegeven dat “*Gezien de lange totale projectduur behoeft immers niet te worden uitgesloten dat aan Vlaamse zijde nog maatregelen worden uitgevoerd, die de flessenhalsproblematiek verminderen en bepaalde maatregelen aan Nederlandse zijde minder nodig maken*”. Volgens indiener 135 wordt in het MER Grensmaas alleen meermalen melding gemaakt van het met kracht nastreven van de ontwikkeling van de drie Vlaamse Boertienlocaties, maar wordt niet ingegaan op de relatie met de besluitvorming in België en Vlaanderen. Voor het overige wordt alleen gemeld dat de ontwikkelingen aan de Nederlandse zijde nu zijn losgekoppeld van hetgeen aan Belgische zijde plaatsvindt. Hiermee is volgens indiener niet voldaan aan de richtlijnen.

Op pagina 5 van de richtlijnen wordt aangegeven dat expliciet moet worden ingegaan op de relatie met de besluitvorming in België en Vlaanderen. Hier wordt zowel in het ontwerp POL Grensmaas (zie paragraaf 2.3) als in het MER Grensmaas (zie paragraaf 1.14) op ingegaan. Op pagina 9 van de richtlijnen wordt in het kader van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief gevraagd in te gaan op het uitvoeren van maatregelen in Vlaanderen. Hieraan is ook voldaan, omdat in het Meest Milieuvriendelijk Alternatief de drie Vlaamse Boertienlocaties zijn opgenomen, waarvan de effecten integraal zijn beschreven. Op pagina 12 van de richtlijnen wordt aangegeven dat ook de effecten op Belgisch grondgebied in beeld gebracht moeten worden, en dat van mogelijke maatregelen op Belgisch grondgebied ook de effecten op Nederlands grondgebied in beeld gebracht moeten worden. Hieraan is voldaan, in het MER Grensmaas zijn alle milieueffecten beschreven daar waar de effecten zich voordoen, dus ook – indien van toepassing – op de Vlaamse oever. Alleen voor het Meest Milieuvriendelijk Alternatief is uitgegaan van uitvoering van maatregelen op Belgisch grondgebied. Voor dit alternatief zijn de effecten eveneens integraal op gelijke wijze beschreven, dus zowel voor de Nederlandse als de Belgische oever. Op advies van de Commissie voor de m.e.r is een aanvulling op het MER Grensmaas gemaakt. Een onderdeel daarvan was de beschrijving van de effecten op de Vlaamse natuur. Op 13 juni 2003 is het toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. over het MER Grensmaas ontvangen en op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas.

Tezamen geven de documenten een positief advies, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas. Beide toetsingsadviezen zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota.

Indieners: 35, 36, 37, 39, 40, 42, 104, 105, 140

In het MER Grensmaas zijn geen alternatieven of varianten voor het Eindplan Grensmaas ontwikkeld. Volstaan wordt met het presenteren van een Eindplan Grensmaas als het (enige) Voorkeursalternatief, alsmede een MMA. Het MER Grensmaas is hierdoor in strijd met art. 7.10, lid 1 onder b van de Wet milieubeheer. De initiatiefnemer moet ingevolge deze bepaling in het MER beschrijven welke mogelijkheden er redelijkerwijs zijn voor de realisering van hetgeen hij beoogt te bereiken. Het in beschouwing nemen van alternatieven en het beschrijven van de te verwachten gevolgen voor het milieu van die alternatieven is een essentieel onderdeel van de m.e.r-procedure. De gevolgen en effecten van het Grensmaasproject kunnen dermate ingrijpend zijn, dat deze met de grootst mogelijk te betrachten zorgvuldigheid in kaart dienen te worden gebracht. Bezien dient te worden welke negatieve effecten door een bijstelling van het plan voorkomen kunnen worden.

In de Startnotitie m.e.r. Grensmaas 2002 (d.d. 6 juni 2002) is duidelijk en gemotiveerd aangegeven welke alternatieven en varianten wij in het MER van plan waren in beeld te brengen. Het betrof het Voorkeursalternatief 2003, zijnde het Eindplan Grensmaas inclusief proefproject Meers, het MMA, een ontwerpoptie met een verhoogde en een verlaagde ontgravingsdiepte.

In het advies voor de richtlijnen van de Commissie voor de m.e.r. is hiermee ingestemd. Hierbij is rekening gehouden met de inspraakreacties op de Startnotitie. Wij hebben het advies van de Commissie voor de m.e.r. overgenomen in de richtlijnen voor het MER.

In de inspraak op het MER Grensmaas en het ontwerp-POL Grensmaas is het 'Meest Sober Alternatief' en 'de Sittard-Geleen-Born-variant' duidelijk naar voren gebracht. Mede aan de hand daarvan heeft de Commissie voor de m.e.r. in het toetsingsadvies van 13 juni 2003 geadviseerd een aanvulling op het MER te maken, met onder andere een nadere uitwerking van het Meest Sober Alternatief en de Sittard-Geleen-Born-variant voor de dekgrondberging Koeweide. Deze aanvulling is opgesteld en als bijlage C opgenomen. Inmiddels hebben wij op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 ontvangen. Het resultaat van beide toetsingsadviezen levert een positief advies op, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas. Beide toetsingsadviezen zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota. Hiermee hebben wij naar onze mening in dit verband voldaan aan de wettelijke verplichtingen in het kader van de Wet milieubeheer.

Indiener: 52

In haar advies voor richtlijnen MER dekgrondberging Nattenhoven en Koeweide (d.d. 10 april 2003) constateert de commissie voor de m.e.r. "(..) een verschil van mening tussen De Maaswerken en het Consortium Grensmaas welke informatie door wie moet worden aangeleverd". Indiener maakt zich zorgen over deze ontwikkelingen en vreest dat hierdoor majeure onderzoekspunten tussen wal en schip geraken.

De betreffende passage betreft een opmerking van de Commissie voor de m.e.r. Het is niet zo dat de betreffende informatie niet zal worden aangeleverd, maar op dat moment was er een verschil van mening wie verantwoordelijk was voor het aanleveren van de informatie. Overigens betreft de bedenking een opmerking over een MER voor de dekgrondbergingen en is in het kader van deze bedenkingennota niet van toepassing. Deze bedenkingennota handelt over de ruimtelijke planvorming van het Grensmaasproject, het MER Grensmaas en het ontwerp-POL Grensmaas die tussen 7 april en 7 mei ter inzage hebben gelegen.

Indieners: 5, 55, 141, 166

Indieners zijn van mening dat het voorliggende MER Grensmaas niet voldoet aan de Wet milieubeheer en aan de vooraf gestelde richtlijnen.

Aansluitend op de periode van ter inzage legging voert de Commissie voor de m.e.r. de toetsing van het MER uit. In de toetsing volgt de commissie de volgende stappen:

- *Zij gaat na of het MER de gevraagde informatie bevat, zoals vastgelegd in de wet en de door ons vastgestelde richtlijnen.*
- *Zij stelt vast of eventuele ontbrekende informatie cruciaal is voor de besluitvorming.*

- *Zij stelt aanbevelingen op hoe met het probleem van cruciaal ontbrekende informatie is om te gaan.*

Bij het nagaan of het MER Grensmaas de gevraagde informatie bevat, heeft de commissie beoordeeld dat het MER Grensmaas moet worden aangevuld.

Op 13 juni 2003 hebben wij het toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. over het MER Grensmaas ontvangen en op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas. Tezamen geven de documenten een positief advies, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas. Beide toetsingsadviezen zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota.

Indiener: 92

In het commentaar van indiener tegen de ontgrindingen in Born op de startnotitie m.e.r Grensmaas 2002 heeft hij verzocht de variant 'Vergroting dekgrondberging Trierveld' en het 'Ongevoelig laten van het gebied Koeweide' te onderzoeken en alle voor- en nadelen van deze locatievariant alsook van de binnen het Eindplan Grensmaas gekozen oplossing in het MER Grensmaas te beschrijven. Daarnaast verzoekt indiener dringend om de variant 'Sparen van de kronkelwaard' af te zetten tegen de variant 'Afgraven van de kronkelwaard' en een keuze te maken voor één van de varianten op grond van een afweging waarbij alle belangen betrokken zijn en waarbij zover mogelijk voor beide locatievariante alle milieuaspecten kwalitatief en kwantitatief zijn gewaardeerd. Ook de richtlijnen dringen volgens indiener aan op onderzoek naar deze varianten. Indiener is daardoor van mening dat de door haar voorgestelde locatievarianten onvoldoende zijn belicht in het MER Grensmaas en daarmee niet is voldaan aan de vastgestelde richtlijnen.

In de Startnotitie m.e.r. Grensmaas 2002 (d.d. 6 juni 2002) is duidelijk en gemotiveerd aangegeven welke alternatieven en varianten wij in het MER van plan waren in beeld te brengen. Het betrof het Voorkeursalternatief 2003, zijnde het Eindplan Grensmaas inclusief proefproject Meers, het MMA, een ontwerpopitie met een verhoogde en een verlaagde ontgravingsdiepte.

In het advies voor de richtlijnen van de Commissie voor de m.e.r. is hiermee ingestemd. Hierbij is rekening gehouden met de inspraakreacties op de Startnotitie. Wij hebben het advies van de Commissie voor de m.e.r. overgenomen in de richtlijnen voor het MER. Op grond van het toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. hebben wij vervolgens in de aanvulling op het MER nog het Meest Sober Alternatief in beeld gebracht, en zijn wij nader ingegaan op verschillende varianten voor de berging van dekgrond op de locatie Koeweide.

Inmiddels hebben wij op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 ontvangen. Het resultaat van beide toetsingsadviezen levert een positief advies op, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas. Beide toetsingsadviezen zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota.

Indiener: 92

Indiener vraagt zich af of het MER Grensmaas wel aan de opgestelde richtlijnen voldoet nu een Meest Milieuvriendelijk Alternatief niet die functie vervult die in het MER is voorgeschreven. Bij voorbaat stond namelijk vast dat het Eindplan Grensmaas niet meer gewijzigd zou worden, ook al zouden de verkregen gegevens uit het MER Grensmaas daar aanleiding toe geven. Het opstellen van het MER Grensmaas is daarbij verworpen tot een pure formaliteit.

Het besluit dat de basis vormt voor het POL Grensmaas en het MER Grensmaas is de instemming met het Eindplan Grensmaas door Provinciale Staten op 21 december 2001 (Statenbesluit E-427). Ook de ministeries van Verkeer en Waterstaat en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben het Eindplan Grensmaas geaccepteerd als uitgangspunt voor verdere stappen om te komen tot de realisatie van het Grensmaasproject. Vandaar dat het Eindplan Grensmaas de basis vormt voor dit MER Grensmaas. Besluitvorming van het POL Grensmaas is mede gebaseerd op deze bedenkingennota.

Het Voorkeursalternatief 2003 is ontstaan uit de voorkeursaanpak 1998, het plan dat in het MER Grensmaas 1998 voor de Grensmaas werd aangeduid als het Meest Milieuvriendelijke Alternatief. Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief moet uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu, maar tegelijkertijd realistisch uitvoerbaar zijn. Dit creëert een spanningsveld mede gelet op de randvoorwaarde van budgetneutraliteit. De richtlijnen stellen in 4.2.2 hoe in het MER Grensmaas omgegaan moet worden met het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Uit de

toetsingsadviezen van de Commissie voor de milieueffectrapportage blijkt dat voldaan is aan de richtlijnen en op een juiste manier is omgegaan met het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Door de milieueffecten en de extra kosten bij uitvoering van het Meest Milieuvriendelijk Alternatief in beeld te brengen, kan door Provinciale Staten een weloverwogen besluit worden genomen. Wij ontkennen dat bij voorbaat vast stond dat het Voorkeursalternatief 2003 niet meer gewijzigd zou worden en dat het MER Grensmaas een pure formaliteit zou zijn. Dit blijkt des te meer aangezien naar aanleiding van het MER Grensmaas een nader onderzoek naar grondwater is uitgevoerd. Daar uit deze onderzoeken naar voren is gekomen dat in Bunde overlast van grondwater zal ontstaan door de aanleg van de dekgrondberging in Itteren volgens het Voorkeursalternatief 2003, wordt nog nader onderzocht of en hoe het ontwerp op de locatie Itteren kan worden aangepast om de negatieve effecten teniet te doen of te verzachten.

Indiener: 135

Indiener merkt op dat de richtlijnen voor het MER Grensmaas aangeven “met welke varianten op het Eindplan een bijsturing in meest milieuvriendelijke richting kan worden bereikt” (p. 2). Er wordt volgens indiener niet aangegeven of en in welke mate met het ontwikkelen van de drie Vlaamse Boertienlocaties op het Eindplan Grensmaas een bijsturing in meest milieuvriendelijke richting kan worden bereikt. Hierdoor is indiener van mening dat op dit punt het MER Grensmaas slechts summier is gebleven.

Naast het Voorkeursalternatief 2003 en twee ontwerp-opties (verlaging en verhoging van een halve meter ontgravingsdiepte rivierverruiming) zijn enkele andere alternatieven op milieueffecten beoordeeld. Zo is het Meest Milieuvriendelijke Alternatief beschreven en beoordeeld. Daarnaast is een ontwerp-optie het vergroten van de dekgrondberging Trierveld (de zogenaamde Griffioenvariant) en een ontwerp-optie het opvullen tot huidig maaiveld van de dekgrondberging Slapersdijk nader bekeken. In de aanvulling op het MER Grensmaas is tevens het door belangengroeperingen aangedragen Meest Sober Alternatief en een voorstel van de gemeente Sittard-Geleen nader beschouwd. In het MER Grensmaas is wel aangegeven dat uitvoering van de Vlaamse Boertienlocaties leiden tot nog lagere waterstanden en dat uitvoering hiervan door ons nog steeds wordt toegejuicht. In het achtergronddocument 1 Rivierkunde is een alternatief waarin de Vlaamse Boertienlocaties onderdeel uitmaken van het Voorkeursalternatief 2003 hydraulisch doorgerekend. Overigens heeft de Commissie voor de m.e.r. positieve toetsingsadviezen over het MER Grensmaas gegeven.

Indieners: 143, 144, 145, 153

Indieners stellen dat bij de besluitvorming rond de uiteindelijke invulling van de activiteiten zodanig veel voor het milieu van belang zijnde aspecten worden doorgeschoven naar het vergunningentraject, dat er geen sprake is van een MER Grensmaas dat aan de wettelijke vereisten voldoet. Daarnaast wijst indiener 153 erop dat het van groot belang is dat in dit stadium van de procedure helderheid wordt verkregen in de milieueffecten van de plannen. Dit om te voorkomen dat bijvoorbeeld een rechter achteraf moet ingrijpen.

Het MER Grensmaas is een zogenaamd locatie-MER dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. Dit betekent dat in het MER Grensmaas het accent ligt op de ruimtelijke aspecten van het project en dat het MER Grensmaas vooral ingaat op de permanente effecten van het Grensmaas-project. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project komen in de eerste plaats in de uitvoeringsovereenkomst met de uitvoerder aan bod en in de tweede plaats in de diverse vergunningen.

Ons inziens is met het MER Grensmaas en de aanvulling daarop voldoende informatie verkregen voor het doel waarvoor het MER Grensmaas is opgesteld om een verantwoord besluit te nemen over het POL Grensmaas. Onze zienswijze wordt bevestigd door het positieve advies dat de Commissie voor de m.e.r. op 13 juni en 25 augustus 2003 op het MER Grensmaas heeft gegeven.

Indiener: 147

Het MER Grensmaas voldoet volgens indiener niet op alle punten aan de richtlijnen die daarvoor zijn gesteld. Het is indiener bekend dat ten aanzien van enkele zaken waarover het MER Grensmaas onvoldoende informatie bevat, momenteel nader onderzoek wordt gedaan, zoals de hydraulische aspecten in relatie tot België, morfologische aspecten en verdrogings/vernattingseffecten (met voor het gebied rond Bunde).

Door indiener is niet duidelijk aangegeven aan welke richtlijnen het MER Grensmaas niet zou voldoen. Nadat het MER Grensmaas en het ontwerp-POL Grensmaas ter inzage hebben gelegen, is nog een nader onderzoek naar grondwater uitgevoerd. De aanleiding hiervoor was met name dat uit onderzoek in het kader van het MER Grensmaas is gebleken dat er lokaal negatieve effecten zouden kunnen ontstaan indien het Voorkeursalternatief 2003 zou worden uitgevoerd. Daarnaast zijn, aanvullend op de morfologische bureaustudie, morfologische berekeningen uitgevoerd. Ook in de aanvulling op het MER Grensmaas is een nadere onderbouwing gegeven van de uitgevoerde onderzoeken. Tenslotte is het Cumulatief onderzoek nadien opgestart, waarin het Voorkeursalternatief 2003 samen met het Vlaams Voorkeursalternatief op een aantal relevante milieuaspecten wordt beoordeeld. Op 13 juni 2003 hebben wij het toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. over het MER Grensmaas ontvangen en op 25 augustus 2003 het toetsingsadvies op de aanvulling op het MER Grensmaas. Tezamen geven de documenten een positief advies, hetgeen betekent dat de Commissie voor de m.e.r. van mening is dat het MER Grensmaas voldoet aan de richtlijnen voor het MER Grensmaas. Beide toetsingsadviezen zijn opgenomen in bijlage F van deze bedenkingennota.

Indiener: 147

Indiener stelt dat het MER Grensmaas op verschillende punten verwijst naar berekeningen en informatie die in het kader van de vergunningverlening dienen te worden gemaakt of verzameld. Doordat in het MER Grensmaas deze zaken niet volledig worden onderzocht, wijkt het MER Grensmaas ons inziens op cruciale punten af van de richtlijnen, hetgeen vertraging zou kunnen betekenen in de besluitvorming door Provinciale Staten.

Door indiener is ons inziens niet duidelijk aangegeven op welke berekeningen wordt gedoeld. Wij wijzen er nogmaals op dat het MER Grensmaas een zogenaamd locatie-MER is dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. Dit betekent dat in het MER Grensmaas het accent ligt op de ruimtelijke aspecten van het project en dat het MER Grensmaas vooral ingaat op de permanente effecten van het Grensmaasproject. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project komen in de eerste plaats in de uitvoeringsovereenkomst met de uitvoerder aan bod en in de tweede plaats in de diverse vergunningen. Wij baseren ons tevens op het positieve toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r., welke belast is met onder andere het toetsen of het MER Grensmaas de gevraagde informatie bevat, zoals vastgelegd in de wet en de vastgestelde richtlijnen.

Indiener: 153

Indiener stelt dat het de bedoeling van een MER is om voldoende inzicht te krijgen in de milieueffecten van de plannen en het afwegen van alternatieven. Volgens indiener is onvoldoende aandacht besteed aan alternatieven. De financiële onderbouwing van de plannen is niet bij de afweging van de alternatieven meegewogen. Het inzicht in de kosten ontbreekt volledig. Er is onvoldoende onderzocht op welke wijze de grindwinning kan worden gereduceerd. Indiener stelt dat er zelfs meer gaten ontstaan door de grindwinning dan er ruimte nodig is voor dekgrondberging. De milieugevolgen van de plannen zijn onvoldoende in beeld gebracht en best bestaande technieken zijn slecht meegenomen. Bunde is in veel rapportages niet meegenomen. Er is onvoldoende aannemelijk gemaakt dat voldaan kan gaan worden aan wettelijke normen. De criteria voor de afweging van alternatieven zijn niet helder, en kunnen dus ook niet worden getoetst. De overlast gedurende de werkzaamheden is niet meegewogen bij de alternatieven. Gelet op de duur van de aanleg, 10 jaar, is dit een absolute vereiste. Dit leidt tot wezenlijk andere alternatieven. De consequenties van grondwaterstandverhogingen of -verlagingen zijn niet meegewogen in de alternatieven en er zitten te veel leemten in kennis (bijvoorbeeld grondwater, laagfrequent geluid). Deze moeten eerst worden onderzocht.

De Commissie voor de m.e.r heeft op 13 juni j.l een positief toetsingsadvies gegeven over het MER Grensmaas en op 25 augustus j.l over de aanvulling daarop. Dat betekent dat volgens deze onafhankelijke commissie voldoende inzicht is gegeven in de milieueffecten om een verantwoorde besluitvorming te nemen. De financiële onderbouwing van het Grensmaasproject is gegeven in de aanvulling op het MER Grensmaas. Ook een nader grondwateronderzoek heeft plaatsgevonden, waaruit de problemen in een deel van Bunde duidelijker naar voren zijn gekomen. Wij wijzen er nogmaals op dat het MER Grensmaas een zogenaamd locatie-MER is dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. Dit betekent dat in het MER Grensmaas het accent ligt op de ruimtelijke aspecten van het project en dat het MER Grensmaas vooral ingaat op de permanente effecten van het Grensmaasproject. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project komen in de eerste plaats in de uitvoeringsovereenkomst met de uitvoerder aan bod en in de tweede

plaats in de diverse vergunningen. De overlast gedurende de werkzaamheden is in zoverre in het MER Grensmaas beoordeeld, dat een mogelijke uitvoeringswijze is doorgerekend om te bezien of uitvoering binnen wettelijke normen mogelijk is. Pas na het aanvragen van vergunningen zal meer duidelijkheid zijn over de wijze van uitvoering.

Indiener: 153

Indiener stelt dat er nauwelijks normen zijn, dan wel niet onderbouwd zijn en als ze zijn opgesteld zijn ze te hoog. De haalbaarheid van de normen is onvoldoende aangetoond, er wordt volgens indiener in het MER Grensmaas ten onrechte gesteld dat de uitvoering binnen de wettelijke kaders blijft.

Het is ons niet duidelijk waar indiener op doelt. De geluidsberekeningen die gemaakt zijn voor het MER Grensmaas hebben aangetoond dat uitvoering binnen de wettelijke normen mogelijk is. Het feit dat indiener de wettelijk bepaalde normen te hoog acht, staat hier niet ter discussie.

Indiener: 158

Indiener kan drie ideeën/wensen die ingediend zijn in het kader van de inspraakperiode op de startnotitie niet terugvinden in het MER Grensmaas. Het betreft:

- **De aanleg van een brug tussen Itteren en de brug over het Julianakanaal, welke voor de bewoners als ontsnappingsroute kan dienen tijdens hoogwater. Dit om Itteren tijdens en na de uitvoering bereikbaar te houden;**
- **Sedimentatie / slibhuishouding; dichtslibeffecten van de rivierbedding;**
- **Afwerking van de dekgrondberging op maaiveld niveau.**

Graag zou indiener alsnog vernemen waar deze onderwerpen in het MER Grensmaas worden beschreven.

Het is niet zo dat alle inspraakreacties op de startnotitie m.e.r worden overgenomen in de richtlijnen voor het MER. Alle inspraakreacties zijn onder andere door de commissie voor de milieueffectrapportage beoordeeld. Deze (onafhankelijke) commissie heeft mede op basis van deze reacties haar advies aan ons uitgebracht voor het opstellen van de richtlijnen. Wij hebben dit advies gevolgd. Een brug tussen Itteren en het Julianakanaal vormt geen onderdeel van het Voorkeursalternatief 2003 en is als zodanig niet opgenomen in het MER Grensmaas. Dit is ook niet nodig, aangezien door de voorziene rivierversmalling de waterstanden zodanig zullen dalen dat een vluchtweg niet nodig zal zijn. Aspecten met betrekking tot sedimentatie en slibhuishouding zijn opgenomen in het hoofdrapport MER Grensmaas (respectievelijk de paragrafen 4.3 en 4.8) en in de achtergronddocumenten 2 Morfologie en 7 Oppervlaktewaterkwaliteit en ecotoxicologie. De paragraaf 3.7.4 van het MER Grensmaas is gewijd aan de afwerkhoogte van de dekgrondbergingen.

4 Nadere onderzoeken naar milieueffecten

Indieners: 5, 15, 55, 56, 63, 71, 72, 91

Indieners: 5, 15, 55

De inspraakperiode loopt op 7 mei 2003 af terwijl het nadere onderzoek grondwater dan nog niet is afgerond. Indieners vinden het vreemd dat nu moet worden ingesproken over iets wat nog moet worden onderzocht. Daarmee wordt geduid op onder andere het aanvullende grondwateronderzoek. Indieners pleiten ervoor eerst de onderzoeken goed af te ronden en vervolgens de mogelijkheid bieden in te spreken.

Uit het m.e.r.-onderzoek over grondwater is naar voren gekomen dat op enkele plaatsen negatieve effecten zouden kunnen ontstaan bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003. Daarom is in vervolg daarop een nader grondwateronderzoek opgestart. Ook de morfologische berekeningen zijn afgerond nadat de periode van ter inzage legging was afgerond. Voordat besluitvorming over het POL Grensmaas plaatsvindt, zullen de relevante m.e.r.-onderzoeken zijn afgerond. Het is overigens niet verplicht de aanvullende onderzoeken ter inzage te leggen voordat besluitvorming plaats kan vinden. De genoemde onderzoeken zijn als bijlage bij deze bedenkingennota opgenomen, zodat ook deze informatie openbaar is gemaakt.

Indiener: 56

De formulering “Naar verwachting zullen grondwaterstandverlagingen niet leiden tot zettingschade” biedt indiener onvoldoende borging en geruststelling voor de toekomst. Indiener vraagt nadrukkelijk om nadere uitleg en aanvullend onderzoek. Indiener eist dat er eerst goed onderzoek wordt verricht naar mogelijke zettingschade die kan ontstaan aan gebouwen. Pas daarna kan worden beslist of het Grensmaasplan kan worden uitgevoerd. De technische staat van woningen en bezittingen moet voorafgaand aan de uitvoering van de planwerkzaamheden worden vastgelegd om achteraf aantonen van zettingschade of schade door trillingen mogelijk te maken.

In het MER Grensmaas is aangegeven dat voor een ‘worst case’-situatie geen zettingen verwacht worden die tot schade kunnen leiden. Ook de eventuele zetting van de kleilagen in het grindpakket leiden niet tot schade. In het achtergronddocument 3 Grondwater wordt dieper ingegaan op zetting. In dit document wordt gesteld dat zelfs in de meest kritische situaties over het algemeen geen problemen worden verwacht als gevolg van zettingen. Grote zettingsverschillen over korte afstand zijn gezien de geringe verschillen in zowel bodemopbouw als stijghoogteverandering evenmin voor de hand liggend, zodat de kans op schade door ongelijkmatige zettingen gering is. Dit geldt zowel voor het Voorkeursalternatief 2003, als voor de beide ontwerp-opties. Alleen in een klein gebiedje tegen het kanaal van Briegden-Neerhalen (Be) nabij Smeermaas is een relatief grote zetting mogelijk van 41 mm in een ‘worst case’-situatie. Er zijn voorsnog onvoldoende gegevens om na te gaan of met meer realistische aannamen schade zou kunnen ontstaan.

In het grindpakket komen ook kleilagen voor waar zettingen kunnen optreden. Deze lagen zijn maar beperkt in kaart gebracht. Uitgaande van een ‘worst case’-situatie met 0,5 m verlaging van de GLG en een kleilaag van 4 m dikte zal de zetting van deze kleilaag maximaal 12 mm bedragen. Hierdoor wordt geen schade verwacht.

In het kader van de vergunningverlening – wat na de vaststelling van het POL Grensmaas een volgende fase van de besluitvorming is – zal de nut en noodzaak van nulmetingen worden beoordeeld, en zal de uitvoering daarvan in voorkomende gevallen worden geregeld. Zonodig zal een monitoringprogramma worden vastgesteld en uitgevoerd. Het doel van de nulmetingen al dan niet in combinatie met een monitoringsprogramma is om eventuele schade door (uitvoering van) het Grensmaasproject te kunnen constateren en de omvang van de eventuele schade te kunnen bepalen. Daarnaast staat het een ieder uiteraard vrij om zelf nulmetingen uit te voeren of uit te laten uitvoeren.

Indiener: 63

Indiener is het oneens met de zaken die in het MER Grensmaas gesteld worden. Voor het MER Grensmaas zijn ten eerste niet alle onderzoeken volledig afgerond. Met name het onderzoek naar de hinder van het Grensmaasproject is nog niet volledig. Dit is naar mening van indiener voor veel mensen het meest belangrijke onderwerp.

Het is correct dat in het kader van het MER Grensmaas niet alle onderzoeken naar milieueffecten zijn afgerond. Dit is ook niet nodig. Het MER Grensmaas is een zogenaamd locatie-MER dat dient als onderbouwing voor de ruimtelijke besluitvorming. Dit betekent dat in het MER het accent ligt op de ruimtelijke aspecten van het project en dat het MER Grensmaas vooral ingaat op de permanente effecten van het Grensmaasproject. Aspecten die betrekking hebben op de uitvoering van het project (zoals hinder) komen in de eerste plaats in de uitvoeringsovereenkomst met de uitvoerder aan bod en in de tweede plaats in de diverse vergunningen.

Ons inziens is met het MER Grensmaas en de aanvulling daarop voldoende informatie verkregen voor het doel waarvoor het MER Grensmaas is opgesteld om een verantwoord besluit te nemen over het POL Grensmaas. Onze zienswijze wordt bevestigd door het positieve advies dat de Commissie voor de m.e.r op 13 juni en 25 augustus 2003 op het MER Grensmaas heeft gegeven.

Indieners: 71, 72

Bij de informatie- en inspraakbijeenkomsten in Itteren werd medegedeeld dat er nog nader onderzoek zal plaatsvinden, hetgeen neer komt op het zogenaamde 'paard achter de wagen spannen'.

Indieners duiden waarschijnlijk op het nader onderzoek naar de effecten op grondwater. Uit het MER Grensmaas is gebleken dat er mogelijk lokaal vernatting zal optreden door een hoge grondwaterstand ten gevolge van de aanleg van dekgrondbergingen conform het Voorkeursalternatief 2003. Daarom is een vervolgonderzoek uitgevoerd. Daar uit deze onderzoeken naar voren is gekomen dat in Bunde plaatselijk overlast van grondwater zal ontstaan door de aanleg van de dekgrondberging in Itteren, wordt nog nader onderzocht of en hoe het ontwerp op de locatie Itteren kan worden aangepast om de negatieve effecten teniet te doen of te verzachten. Door het uitvoeren van het nader grondwateronderzoek en als gevolg daarvan het mogelijk aanpassen van het Voorkeursalternatief 2003, is zeker geen sprake van 'het paard achter de wagen spannen'.

Indiener: 91

Indiener stelt dat over vernatting nog zoveel onduidelijk is dat zelfs nadat het MER Grensmaas en het ontwerp-POL Grensmaas ter inzage was vrijgegeven de toezegging is gedaan dat hiermee geen rekening is gehouden en dat het onderzoek daarnaar nog geëntameerd moet worden.

Uit het MER Grensmaas is gebleken dat er mogelijk lokaal vernatting zal optreden door een hoge grondwaterstand ten gevolge van de aanleg van dekgrondbergingen conform het Voorkeursalternatief 2003. De commissie voor de milieueffectrapportage heeft dit voor vaststelling van het POL Grensmaas toereikend geacht. Om de grondwaterproblematiek ten behoeve van de bewoners van Bunde-West beter in kaart te brengen, is een nader grondwateronderzoek uitgevoerd. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat de mogelijke grondwaterproblemen in Bunde voorkomen kunnen worden door het aanleggen van een drainagesysteem en door te pompen.

Inspraakreacties op nummer

Nummer	Naam	Plaats	Namens
1	Mevr. GGD - Streekgewest Westelijke Mijnstreek	Geleen	
2	Dhr. Heemskerk Dr. W.F.A.	Echt	
3	Maatschap Smeets-Kuppens	Echt	
4	Dhr. Erp M.C.G. van	Nattenhoven	
5	(vertrouwelijk)		
6	Dhr. Jansen D.J.	Borgharen	
7	Dhr. Mathijssen A.H.M.J.	Nuth	
8	Dhr. Gilissen H.M.A.	Bunde	
9	Dhr./Mevr. Pipers Drs. E.	Bunde	
10	Woningstichting Meerssen	Meerssen	
11	Dhr./Mevr. Sikkes F.N.	Geleen	
12	Dhr./Mevr. Tops Th. en P.J. Tops- Gulikers	Meerssen	
13	Mevr. Gulikers-Voncken M.H.J.	Bunde	
14	Dhr. Voncken J.J.M.	Bunde	
15	Dhr. Dirks H.L.	Stevensweert	
16	Dhr. Poulissen H.	Papenhoven	
17	Mevr. Schurgers J.	Grevenbicht	
18	Dhr. Geerlings H.	Papenhoven	
19	Dhr./Mevr. Schotel D.W.	Bunde	
20	Dhr./Mevr. Martens G.J.M. en J.T.H. Devoi	Meers	
21	(vertrouwelijk)		
22	(vertrouwelijk)		
23	Dhr. Thewissen R.	Lanaken - BELGIË	
24	(vertrouwelijk)		
25	Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	
26	Stichting Milieufederatie Limburg	Roermond	
27	Regionaal Landschap Kempen en Maasland	Genk - BELGIË	
28	Dhr. Paulussen M.	Maastricht	
29	Dhr. Janssen	Meers	
30	Dhr. Schouren J.	Stein	
31	Dhr./Mevr. Schepers	Stein	
32	Dhr./Mevr. Damoiseau P.M.H.	Bunde	
33	Dhr./Mevr. Huntelerslag J.	Stein	
34	Stichting Schaderegelingskantoor voor Rechtsbijstand	Zoetmeer	Fam. J.W.M. Reijnders te Meers- Elsloo
35	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Maatschap Brouns te Meers-Elsloo
36	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. H.J.A. Smeets te Papenhoven
37	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. J.H. Wagemans te Urmond

Nummer	Naam	Plaats	Namens
38	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. J.W. en L.L.G. Kleijnen te Borgharen-Maastricht
39	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. R.L.L. Cuyppers te Geulle
40	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Maatschap M. Vranken-Lenssen te Stein
41	Waterschap Roer en Overmaas	Sittard	
42	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Maatschap Hendrixx-Quaring te Urmond
43	Dhr. Kruijzen T.L.W.M.	Geulle aan de Maas	
44	Gemeente Maastricht	Maastricht	
45	Dhr./Mevr. Didden J.T. van	Stein	
46	Stichting Milieufederatie Limburg	Roermond	
47	Dhr./Mevr. Devoi J.T.H.	Meers	
48	Dhr./Mevr. Claessen M.J.	Stein	
49	Mevr. Smeets-Goossens M.	Stein	
50	Dhr./Mevr. Daems H.	Stein	
51	Dhr./Mevr. Didden T.S.A. van	Stein	
52	Belangencomité Ontgrinding Papenhoven Schipperskerk / Berghaven		
53	(vertrouwelijk)		
54	(vertrouwelijk)		
55	Dhr. Kerbusch G.H.M.	Bunde	
56	Stichting Leefbaar Geulle aan de Maas	Geulle aan de Maas	
57	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Maas en Albertkanaal	Hasselt - BELGIË	
58	Dorpsraad Meers en omgeving	Elsloo	
59	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling ROHM Limburg, Ruimtelijke Ordening	Hasselt - BELGIË	
60	(vertrouwelijk)		
61	(vertrouwelijk)		
62	Vereniging Buurtraad Borgharen	Maastricht	
63	(vertrouwelijk)		
64	(vertrouwelijk)		
65	Dhr. Janssen A.P.M.H.L.	Berg aan de Maas	
66	Nutsbedrijven Maastricht	Maastricht	
67	(vertrouwelijk)		
68	Dhr. Brune J.	Bunde	
69	Waterschap de Maaskant	Oss	
70	(vertrouwelijk)		
71	Dhr. Loo P.J.M. van	Bunde	
72	Dhr. Leenders J.M.N.L.	Bunde	
73	(vertrouwelijk)		

Nummer		Naam	Plaats	Namens
74		Sabic Pipelines B.V.	Geleen	
75		Gemeente Stein	Stein	
76		Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Algemeen Milieu- en Natuurbeleid, Cel MER	Brussel - BELGIË	
77	Mevr.	Castermans-Nijssen L.	Bunde	
78	Fam.	Voncken	Bunde	
79	Mevr.	Ummels-Timmermans P.J.G.M.	Bunde	
80		Area Adviseurs	Roermond	Dhr. Penders te Urmond
81	Dhr.	Beckers P.P.M.	Grevenbicht	
82		Buurtvereniging Oud Grevenbicht en Papenhoven	Papenhoven	
83	Dhr./Mevr.	Boehmer Ir. J.W.	Den Haag	
84		Chemelot services	Geleen	
85		Area Adviseurs	Roermond	Maatschap Claessen te Elsloo
86		Area Adviseurs	Roermond	Maatschap Claessen te Stein
87		Area Adviseurs	Roermond	Maatschap Fuchs te Born
88		Area Adviseurs	Roermond	Fam. Houben-Knoors te Nieuwstadt
89		LLTB	Roermond	
90		Gemeente Maasbracht	Maasbracht	
91	Dhr./Mevr.	Berg F.R.E. van den	Schipperskerk	
92		Vereniging Federatief verband tegen Ontgrindingen Born	Grevenbicht	
93	Dhr.	Props J.G.	Obbicht	
94		Zuiveringsschap Limburg	Roermond	
95		Visstandverbetering Maas	Berg en Terblijt	
96	Mevr.	Smeets-van Didden	Stein	
97	Dhr./Mevr.	Tummers L. en S. Tholen	Stein	
98	Mevr.	Tholen-Smeets	Stein	
99	Mevr.	Deckers-Tholen J.B.	Stein	
100	Fam.	Claassen	Stein	
101	Dhr.	Tholen	Stein	
102		Kano Vereniging Naviculare	Stein	
103	Mevr.	Janssen- van Didden A.M.	Stein	
104		Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. J.L.. Houben te Stein
105		Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. W.B.J.G. Schulpen te Roosteren
106		Stadsbestuur Dilsen- Stokkem	Dilsen-Stokkem - BELGIË	
107	Dhr./Mevr.	Neering P.J.	Bunde	
108	Dhr./Mevr.	Ensinck op Kemna R.	Bunde	
109	Dhr./Mevr.	Houben P.J.M.	Stein	
110	Dhr./Mevr.	Martens W.	Stein	
111	Dhr./Mevr.	Duckers M.L.	Stein	
112		Hengelsportfederatie Limburg	Roermond	
113		Zand- en Grindwinning Exploitatiemaatschappij L'Ortye Stein B.V.	Hoensbroek	
114		Vereniging voor Natuur- en	Stein	

Nummer		Naam	Plaats	Namens
		Milieu Educatie		
115	Dhr./Mevr.	Kitzen A.	Schipperskerk	
116	Dhr.	Dohmen Pastoor A.J.J.	Bunde	
117		Bewoners en eigenaren Hoeve de Maas	Born	
118	Dhr./Mevr.	Peeters P.J.	Born	
119		Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening	Brussel - BELGIË	
120		Kerkbestuur Sint Martinus Geulle	Geulle aan de Maas	
121	Dhr./Mevr.	Gisbergen A.J.P.M. van	Bunde	
122		Groenplanning	Bunde	
123	Dhr./Mevr.	Wijnen P.	Stein	
124	Dhr.	Huls J.	Reijmerstok	
125	Dhr./Mevr.	Didden A.C. van	Stein	
126	Dhr./Mevr.	Didden van	Stein	
127	Fam.	Claasen en fam. Janssen	Stein	
128		Politieke Partij DOS	Stein	
129	Dhr.	Rijksdienst voor de Monumentenzorg	Zeist	
130		Stadsbestuur Maaseik	Maaseik - BELGIË	
131	Dhr.	Hendrixx P.N.H.M.	Bunde	
132		(vertrouwelijk)		
133		Gemeente Echt-Susteren	Echt	
134		Gemeente Sittard-Geleen- Born	Sittard	
135		Aelmans Agrarische Advisering	Baaxem	L.V. Egelmeers en de L.V. van den Broek te Kotem-Maasmechelen BELGIE (MER Grensmaas)
136		Aelmans Agrarische Advisering	Baaxem	L.V. Egelmeers en de L.V. van den Broek te Kotem-Maasmechelen BELGIE (Ontwerp POL-Grensmaas)
137		Gemeente Meerssen	Meerssen	
138	Dhr.	Ebberink L.J.M.	Meers	
139		Aelmans Agrarische Advisering	Voerendaal	Maatschap Smeets-Munnix te Itteren
140		Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. Drs. J.A.R.M. van der Sanden te Grevenbicht
141		Natuurbeschermingsactie Limburg	Hasselt - BELGIË	
142		Vereniging Bewoners Overleg Maasvallei	Papenhoven	
143		Buurtvereniging Voulwames	Bunde	
144		Vereniging Bewoners Overleg Maasvallei	Papenhoven	
145		Buurtvereniging Voulwames	Bunde	
146	Dhr./Mevr.	Waelen J.J.J.G.	Stein	
147		Consortium Grensmaas B.V.	Heel	
148		Panheel Groep Geo-Control B.V.	Heel	

Nummer		Naam	Plaats	Namens
149	Dhr.	Knops	Grevenbicht	
150		(vertrouwelijk)		
151	Dhr./Mevr.	Hofstede H.M.	Bunde	
152	Mevr.	Dielissen M.M.	Grevenbicht	
153	Dhr.	Sijmons J.A.M.	Bunde	
154		Stichting Ontgrinden Nooit	Grevenbicht	
155		(vertrouwelijk)		
156		Ministerie Verkeer en Waterstaat - Directie Limburg	Maastricht	
157	Dhr./Mevr.	Slakhorst B.J.A.	Bunde	
158		Dorpsraad Itteren	Maastricht	
159		Waterschap De Aa	Boxtel	
160	Fam.	Ende J.J.W. van der	Obbicht	
161	Dhr./Mevr.	Kooistra A.	Stein	
162	Dhr.	Dirks H.L.	Stevensweert	
163		Provincie Limburg	Hasselt - BELGIË	
164		Waterleiding Maatschappij Limburg	Maastricht	
165		Waterleiding Maatschappij Limburg	Maastricht	
166		Orchis v.z.w.	Beverst-Bilzen - BELGIË	
167		Waterleiding Maatschappij Limburg	Maastricht	
168		D 66 Democraten	Gennep	
169		-	-	
170		-	-	
171	Fam.	Giessen	Bunde	
172	Dhr.	Visser P.A.J.G.	Geulle aan de Maas	
173		Gemeentelijke Milieuraad Lanaken	Lanaken - BELGIË	
174		-	-	

Niet-ontvankelijke bedenkingen

-	Dhr./Mevr.	Bun E. van	Bunde	
-	Dhr./Mevr.	Didden A. van	Stein	
-	Dhr./Mevr.	Meyer D.	Bunde	
-		Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Ruimtelijke Planning	Brussel - BELGIË	

Inspraakreacties op alfabetische volgorde

Nummer	Naam	Plaats	Namens
139	Aelmans Agrarische Advisering	Voerendaal	Maatschap Smeets-Munnix te Itteren
135	Aelmans Agrarische Advisering	Baexem	L.V. Egelmeers en de L.V. van den Broek te Kotem-Maasmechelen BELGIE (MER Grensmaas)
136	Aelmans Agrarische Advisering	Baexem	L.V. Egelmeers en de L.V. van den Broek te Kotem-Maasmechelen BELGIE (Ontwerp POL-Grensmaas)
80	Area Adviseurs	Roermond	Dhr. Penders te Urmond
85	Area Adviseurs	Roermond	Maatschap Claessen te Elsloo
86	Area Adviseurs	Roermond	Maatschap Claassen te Stein
87	Area Adviseurs	Roermond	Maatschap Fuchs te Born
88	Area Adviseurs	Roermond	Fam. Houben-Knoors te Nieuwstadt
81	Dhr. Beckers P.P.M.	Grevenbicht	
52	Belangencomité Ontgrinding Schipperskerk / Berghaven	Papenhoven	
91	Dhr./Mevr. Berg F.R.E. van den	Schipperskerk	
117	Bewoners en eigenaren Hoeve de Maas	Born	
83	Dhr./Mevr. Boehmer Ir. J.W.	Den Haag	
68	Dhr. Brune J.	Bunde	
82	Buurtvereniging Oud Grevenbicht en Papenhoven	Papenhoven	
143	Buurtvereniging Voulwames	Bunde	
145	Buurtvereniging Voulwames	Bunde	
77	Mevr. Castermans-Nijssen L.	Bunde	
84	Chemelot services	Geleen	
127	Fam. Claasen en fam. Janssen	Stein	
100	Fam. Claassen	Stein	
48	Dhr./Mevr. Claessen M.J.	Stein	
147	Consortium Grensmaas B.V.	Heel	
168	D 66 Democraten	Gennep	
50	Dhr./Mevr. Daems H.	Stein	
32	Dhr./Mevr. Damoiseau P.M.H.	Bunde	
99	Mevr. Deckers-Tholen J.B.	Stein	
47	Dhr./Mevr. Devoi J.T.H.	Meers	
125	Dhr./Mevr. Didden A.C. van	Stein	
45	Dhr./Mevr. Didden J.T. van	Stein	
51	Dhr./Mevr. Didden T.S.A. van	Stein	
126	Dhr./Mevr. Didden van	Stein	
152	Mevr. Dielissen M.M.	Grevenbicht	
15	Dhr. Dirks H.L.	Stevensweert	
162	Dhr. Dirks H.L.	Stevensweert	
116	Dhr. Dohmen Pastoor A.J.J.	Bunde	
158	Dorpsraad Itteren	Maastricht	

Nummer	Naam	Plaats	Namens
58	Dorpsraad Meers en omgeving	Elsloo	
111	Dhr./Mevr. Duckers M.L.	Stein	
138	Dhr. Ebberink L.J.M.	Meers	
160	Fam. Ende J.J.W. van der	Obbicht	
108	Dhr./Mevr. Ensink op Kemna R.	Bunde	
4	Dhr. Erp M.C.G. van	Nattenhoven	
18	Dhr. Geerlings H.	Papenhoven	
133	Gemeente Echt-Susteren	Echt	
90	Gemeente Maasbracht	Maasbracht	
44	Gemeente Maastricht	Maastricht	
137	Gemeente Meerssen	Meerssen	
134	Gemeente Sittard-Geleen-Born	Sittard	
75	Gemeente Stein	Stein	
173	Gemeentelijke Milieuraad Lanaken	Lanaken - BELGIË	
1	Mevr. GGD - Streekgewest Westelijke Mijnstreek	Geleen	
171	Fam. Giessen	Bunde	
8	Dhr. Gilissen H.M.A.	Bunde	
121	Dhr./Mevr. Gisbergen A.J.P.M. van	Bunde	
122	Groenplanning	Bunde	
13	Mevr. Gulikers-Voncken M.H.J.	Bunde	
2	Dhr. Heemskerk Dr. W.F.A.	Echt	
131	Dhr. Hendriks P.N.H.M.	Bunde	
112	Hengelsportfederatie Limburg	Roermond	
151	Dhr./Mevr. Hofstede H.M.	Bunde	
109	Dhr./Mevr. Houben P.J.M.	Stein	
124	Dhr. Huls J.	Reijmerstok	
33	Dhr./Mevr. Huntelerslag J.	Stein	
6	Dhr. Jansen D.J.	Borgharen	
29	Dhr. Janssen	Meers	
65	Dhr. Janssen A.P.M.H.L.	Berg aan de Maas	
103	Mevr. Janssen- van Didden A.M.	Stein	
102	Kano Vereniging Naviculare	Stein	
55	Dhr. Kerbusch G.H.M.	Bunde	
120	Kerkbestuur Sint Martinus Geulle	Geulle aan de Maas	
115	Dhr./Mevr. Kitzen A.	Schipperskerk	
149	Dhr. Knops	Grevenbicht	
161	Dhr./Mevr. Kooistra A.	Stein	
43	Dhr. Kruijssen T.L.W.M.	Geulle aan de Maas	
72	Dhr. Leenders J.M.N.L.	Bunde	
89	LLTB	Roermond	
71	Dhr. Loo P.J.M. van	Bunde	
3	Maatschap Smeets-Kuppens	Echt	
20	Dhr./Mevr. Martens G.J.M. en J.T.H. Devoit	Meers	
110	Dhr./Mevr. Martens W.	Stein	
7	Dhr. Mathijssen A.H.M.J.	Nuth	

Nummer	Naam	Plaats	Namens
76	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Algemeen Milieu- en Natuurbeleid, Cel MER	Brussel - BELGIË	
57	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Maas en Albertkanaal	Hasselt - BELGIË	
59	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling ROHM Limburg, Ruimtelijke Ordening	Hasselt - BELGIË	
156	Ministerie Verkeer en Waterstaat - Directie Limburg	Maastricht	
141	Natuurbeschermingsaktie Limburg	Hasselt - BELGIË	
107	Dhr./Mevr. Neering P.J.	Bunde	
66	Nutsbedrijven Maastricht	Maastricht	
166	Orchis v.z.w.	Beverst- Bilzen - BELGIË	
148	Panheel Groep Geo-Control B.V.	Heel	
28	Dhr. Paulussen M.	Maastricht	
118	Dhr./Mevr. Peeters P.J.	Born	
9	Dhr./Mevr. Piters Drs. E.	Bunde	
128	Politieke Partij DOS Stein	Stein	
16	Dhr. Poulissen H.	Papenhoven	
93	Dhr. Props J.G.	Obbicht	
163	Provincie Limburg	Hasselt - BELGIË	
27	Regionaal Landschap Kempen en Maasland	Genk - BELGIË	
129	Dhr. Rijksdienst voor de Monumentenzorg	Zeist	
25	Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	
74	Sabic Pipelines B.V.	Geleen	
31	Dhr./Mevr. Schepers	Stein	
19	Dhr./Mevr. Schotel D.W.	Bunde	
30	Dhr. Schouren J.	Stein	
17	Mevr. Schurgers J.	Grevenbicht	
153	Dhr. Sijmons J.A.M.	Bunde	
11	Dhr./Mevr. Sikkes F.N.	Geleen	
157	Dhr./Mevr. Slakhorst B.J.A.	Bunde	
49	Mevr. Smeets-Goossens M.	Stein	
96	Mevr. Smeets-van Didden	Stein	
106	Stadsbestuur Dilsen-Stokkem	Dilsen- Stokkem - BELGIË	
130	Stadsbestuur Maaseik	Maaseik - BELGIË	
56	Stichting Leefbaar Geulle aan de Maas	Geulle aan de Maas	
26	Stichting Milieufederatie Limburg	Roermond	

Nummer	Naam	Plaats	Namens
46	Stichting Milieufederatie Limburg	Roermond	
154	Stichting Ontgrinden Nooit	Grevenbicht	
35	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Maatschap Brouns te Meers-Elsloo
36	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. H.J.A. Smeets te Papenhoven
37	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. J.H. Wagemans te Urmond
38	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. J.W. en L.L.G. Kleijnen te Borgharen-Maastricht
39	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. R.L.L. Cuypers te Geulle
40	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Maatschap M. Vranken-Lenssen te Stein
42	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Maatschap Hendrixx-Quaring te Urmond
104	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. J.L. Houben te Stein
105	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. W.B.J.G. Schulpen te Roosteren
140	Stichting Rechtsbijstand	Roermond	Dhr. Drs. J.A.R.M. van der Sanden te Grevenbicht
34	Stichting Schaderegelingskantoor voor Rechtsbijstand	Zoetmeer	Fam. J.W.M. Reijnders te Meers-Elsloo
23	Dhr. Thewissen R.	Lanaken - BELGIË	
101	Dhr. Tholen	Stein	
98	Mevr. Tholen-Smeets	Stein	
12	Dhr./Mevr. Tops Th. en P.J. Tops-Gulikers	Meerssen	
97	Dhr./Mevr. Tummers L. en S. Tholen	Stein	
79	Mevr. Ummels-Timmermans P.J.G.M.	Bunde	
142	Vereniging Bewoners Overleg Maasvallei	Papenhoven	
144	Vereniging Bewoners Overleg Maasvallei	Papenhoven	
62	Vereniging Buurtraad Borgharen	Maastricht	
92	Vereniging Federatief verband tegen Ontgrindingen Born	Grevenbicht	
114	Vereniging voor Natuur- en Milieu Educatie	Stein	
172	Dhr. Visser P.A.J.G.	Geulle aan de Maas	
95	Visstandverbetering Maas	Berg en Terblijt	
119	Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening	Brussel - BELGIË	
78	Fam. Voncken	Bunde	
14	Dhr. Voncken J.J.M.	Bunde	
146	Dhr./Mevr. Waelen J.J.J.G.	Stein	
164	Waterleiding Maatschappij Limburg	Maastricht	
165	Waterleiding Maatschappij	Maastricht	

Nummer	Naam	Plaats	Namens
167	Limburg Waterleiding Maatschappij Limburg	Maastricht	
159	Waterschap De Aa	Boxtel	
69	Waterschap de Maaskant	Oss	
41	Waterschap Roer en Overmaas	Sittard	
123	Dhr./Mevr. Wijnen P.	Stein	
10	Woningstichting Meerssen	Meerssen	
113	Zand- en Grindwinning Exploitatiemaatschappij L'Ortye Stein B.V.	Hoensbroek	
94	Zuiveringsschap Limburg	Roermond	
5	(vertrouwelijk)	-	
21	(vertrouwelijk)	-	
22	(vertrouwelijk)	-	
24	(vertrouwelijk)	-	
53	(vertrouwelijk)	-	
54	(vertrouwelijk)	-	
60	(vertrouwelijk)	-	
61	(vertrouwelijk)	-	
63	(vertrouwelijk)	-	
64	(vertrouwelijk)	-	
67	(vertrouwelijk)	-	
70	(vertrouwelijk)	-	
73	(vertrouwelijk)	-	
132	(vertrouwelijk)	-	
150	(vertrouwelijk)	-	
155	(vertrouwelijk)	-	
169	-	-	
170	-	-	

Niet-ontvankelijke bedenkingen

-	Dhr./Mevr. Bun E. van	Bunde
-	Dhr./Mevr. Didden A. van	Stein
-	Dhr./Mevr. Meyer D.	Bunde
-	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Ruimtelijke Planning	Brussel - BELGIË

Nota van wijzigingen POL Grensmaas

De bedenkingen vormen een aanleiding om op diverse punten de planteksten- en kaarten aan te passen. Daarnaast zijn ambtshalve aanpassingen opgenomen. Deze ambtshalve aanpassingen hebben betrekking op het corrigeren van onjuistheden in de tekst, verduidelijkingen en het zoveel mogelijk actualiseren van de tekst. De *schuingedrukte tekst* is de tekst zoals deze voorkomt in het ontwerp-POL Grensmaas. De **vetgedrukte tekst** is de nieuwe tekst.

1. Wijzigingen planteksten ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas

Inhoudsopgave, pagina 3

Toevoegen:

4.6.2 Archeologie

1.2. pagina 5 (Concrete beleidsbeslissing)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

In het POL Grensmaas is een concrete beleidsbeslissing (CBB) opgenomen. Deze is van toepassing op de te vergraven gronden in het Grensmaasgebied. Er is geen CBB van toepassing op de locatie Proefproject Meers omdat hiervoor reeds op gemeentelijk niveau de vereiste (planologische) procedures zijn doorlopen. De CBB voor de overige te vergraven gronden in het Grensmaasgebied luidt als volgt:

De besluiten ten aanzien van de aanwijzing van de gronden, gelegen binnen het plangebied en zoals aangegeven op de bijbehorende plankaarten, tot 'natuur na ontgroning', 'natuur na ontgroning en opvulling' en 'landbouw na ontgroning en opvulling' worden aangemerkt als concrete beleidsbeslissing.

Deze wordt vervangen door:

In het POL Grensmaas is in paragraaf 4.4 een concrete beleidsbeslissing (CBB) opgenomen. Deze is van toepassing op de te vergraven gronden in het Grensmaasgebied. Er is geen CBB van toepassing op de locatie Proefproject Meers omdat hiervoor reeds op gemeentelijk niveau de vereiste (planologische) procedures zijn doorlopen.

1.3. pagina 6 (Hoofdlijn van beleid hoogwaterbescherming)

De tekst van het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Beperking van wateroverlast, gericht op het bereiken van een beschermingsniveau van 1/250 voor de door kades beschermde gebiedsdelen, te bereiken in uiterlijk 2017.

Om in de toekomst nieuwe problemen te voorkomen zullen alle ruimtelijke ingrepen in het winterbed van de Maas worden getoetst aan de beleidslijn 'Ruimte voor de rivier'.

Deze tekst wordt vervangen door:

Beperking van wateroverlast, gericht op het bereiken van een beschermingsniveau van 1/250 voor de door kades beschermde gebiedsdelen, te bereiken in uiterlijk 2017.

1.3. pagina 7 (Hoofdlijn van beleid delfstoffenwinning)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het aanwijzen van winplaatsen en winzones van delfstoffen in het Grensmaasgebied volgens het Voorkeursalternatief 2003 om:

- *door de winning van delfstoffen de projectdoelen natuurontwikkeling en bescherming tegen wateroverlast in het Grensmaasgebied te realiseren;*
- *niet-vermarktbaar grond vrijkomend bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 te kunnen bergen;*
- *te voorzien in de regionale en nationale behoefte aan delfstoffen volgens de daarvoor geldende taakstellingen.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Het aanwijzen van winplaatsen en winzones van delfstoffen in het Grensmaasgebied volgens het Voorkeursalternatief 2003 om:

- **door de winning van delfstoffen de projectdoelen natuurontwikkeling en bescherming tegen wateroverlast in het Grensmaasgebied te realiseren;**
- **niet-vermarktbaar grond vrijkomend bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 te kunnen bergen;**
- **te voorzien in de regionale en nationale behoefte aan delfstoffen volgens de daarvoor geldende taakstellingen.**

Om de financiële uitvoerbaarheid van het Grensmaasproject te waarborgen dienen de winplaatsen en winzones integraal te worden uitgevoerd (met uitzondering van de locatie Roosten).

1.3. pagina 8 (Hoofdlijn van beleid zwerfvuil)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het zoveel mogelijk voorkomen en verminderen van grootschalige verspreiding van zwerfvuil door: internationaal overleg met België en Frankrijk, voorlichting, educatie, bronnenonderzoek en handhaving.

Het opruimen van het zwerfvuil door de toekomstige beheerders van het gebied.

Deze tekst wordt vervangen door:

Het zoveel mogelijk voorkomen en verminderen van grootschalige verspreiding van zwerfvuil door internationaal overleg met België en Frankrijk, voorlichting, educatie, bronnenonderzoek en handhaving.

1.3. pagina 8 (Hoofdlijnen van beleid, geluid en trillingen)

De hoofdlijn van beleid in de tekst van het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De beoordelingsmethode voor laagfrequent geluid die door TNO is ontwikkeld, zal door de provincie worden gebruikt bij het Grensmaasproject.

De meetprotocollen voor laagfrequent geluid die door TNO zijn ontwikkeld zullen worden gebruikt om de emissie van de baggerschepen (als belangrijkste bron van laagfrequent geluid) te bepalen.

De beoordelingsmethode voor trillinghinder door grindwinschepen die door TNO is ontwikkeld zal door de provincie worden gebruikt bij het Grensmaasproject. Voor de beoordeling van de trillingen tengevolge van graafmachines en het transport zal het bestaande normenstelsel van de SBR-richtlijnen worden toegepast.

De meetprotocollen voor trillingen die door TNO zijn ontwikkeld, zullen worden gebruikt om de emissie van de baggerschepen te bepalen.

Deze tekst wordt vervangen door:

Door de provincie is een beoordelingsmethode voor laagfrequent geluid opgesteld, die voor het Grensmaasproject zal worden gebruikt. Daarbij is gebruik gemaakt van diverse (recente) onderzoeken. Daarnaast wordt een meetprotocol gehanteerd om de laagfrequente geluidemissie van de baggerschepen (als belangrijkste bron van laagfrequent geluid) te kunnen bepalen en te beoordelen.

Voor de beoordeling van trillinghinder door grindwinschepen wordt, net als de beoordeling van trillingen tengevolge van graafmachines en het transport, gebruik gemaakt van het bestaande normenstelsel van de SBR-richtlijnen.

1.3. pagina 8 (Hoofdpijnen van beleid: geluid en trillingen):

Aan de bestaande tekst wordt toegevoegd:

De meest recente methodes en inzichten dienen te worden gebruikt, waarbij voortschrijdend inzicht gedurende de lange looptijd van het project tot actualisering van meetmethodes moet leiden.

1.3. pagina 9 (Hoofdpijn van beleid leidingen)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het waar nodig verdiepen of beschermen van leidingen binnen bestaande leidingstroken en verleggen naar nieuw aan te wijzen tracés om:

- *de rivier voldoende vrijheid te geven, conform het Voorkeursalternatief 2003;*
- *de vereiste veiligheid voor de leidingen te verzekeren.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Het waar nodig verdiepen of beschermen van hoofdleidingen en verleggen naar een nieuw aan te wijzen strook voor nationale hoofdleidingen om:

- **de rivier voldoende vrijheid te geven, conform het Voorkeursalternatief 2003;**
- **de vereiste veiligheid voor de hoofdleidingen te verzekeren.**

1.3. pagina 9 (Hoofdpijn van beleid landinrichting)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het inzetten van het instrument landinrichting voor het Grensmaasgebied, met dien verstande dat:

- *landinrichting van toepassing is op het gehele Grensmaasgebied, met uitzondering van alle te vergraven en onvergraven natuurontwikkelingsgebieden. Daarnaast zullen de dekgrondbergingen buiten landinrichting worden gehouden.*
- *herinrichting als vorm van landinrichting wordt ingezet, waarbij per deelgebied bekeken zal worden in welke mate herinrichting zal worden ingezet.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Het inzetten van het instrument landinrichting voor het Grensmaasgebied, met dien verstande dat:

- **landinrichting van toepassing is op het gehele Grensmaasgebied, waarbij het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas en de dekgrondberging Trierveld worden aangeduid als door derden uit te voeren werken;**
- **herinrichting als vorm van landinrichting wordt ingezet, waarbij per deelgebied bekeken zal worden in welke mate herinrichting zal worden ingezet.**

1.3, pagina 9

Als laatste hoofdlijn wordt de hoofdlijn van beleid voor Beheer opgenomen:

Streven naar een organisatorische beheerstructuur die, startend vanuit de reguliere (lijn)verantwoordelijkheden van iedere betrokken partij en de inhoudelijke doelstellingen van het POL Grensmaas, leidt tot een integraal beheer van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas.

2.1, pagina 11 (Inleiding)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het onderliggende milieueffectrapport is (zie paragrafen 2.2. en 2.4) uitgevoerd om de milieueffecten van het Grensmaasproject in beeld te brengen. De resultaten van de uitgevoerde onderzoeken, verwoord in het zogenaamde 'Voorkeursalternatief 2003' hebben de basis gevormd voor de afwegingen die in dit POL Grensmaas zijn gemaakt en die uiteindelijk hebben geleid tot het opnemen van onder andere een concrete beleidsbeslissing.

Deze tekst wordt vervangen door:

Het onderliggende milieueffectrapport is (zie paragrafen 2.2. en 2.4) uitgevoerd om de milieueffecten van het Grensmaasproject in beeld te brengen. Uit dit milieueffectenonderzoek volgt dat het zogenaamde 'Voorkeursalternatief 2003' voldoet aan de doelstellingen van het project en dat de balans tussen positieve en negatieve milieueffecten gunstig uitvalt. Bovendien blijkt uit de in het milieueffectrapport gemaakte afweging tussen de verschillende alternatieven en varianten, dat het Voorkeursalternatief 2003 ook daadwerkelijk de voorkeur geniet. Het MER Grensmaas heeft de basis gevormd voor de afwegingen die in dit POL Grensmaas zijn gemaakt en die uiteindelijk hebben geleid tot het opnemen van onder andere een concrete beleidsbeslissing.

2.1, pagina 11 (Inleiding, laatste alinea)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Samen met de POL-aanvulling Zandmaas (in werking getreden maart 2002) is een complete herinrichting van het Maasdal in Limburg voorzien.

Deze tekst wordt vervangen door:

Samen met de POL-aanvulling Zandmaas (in werking getreden maart 2002 en herzien in november 2004) is een complete herinrichting van het Maasdal in Limburg voorzien.

2.2, pagina 15 (Integrale uitvoering)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Alleen door een integrale uitvoering van het Grensmaasproject kunnen de hiervoor genoemde doelstellingen gehaald worden. Alle onderdelen van het project dienen derhalve uitgevoerd te worden. De partijen die het project gaan uitvoeren zullen hiervoor harde garanties moeten afgeven.

Deze wordt vervangen door:

Alleen door een integrale uitvoering van het Grensmaasproject kunnen de hiervoor genoemde doelstellingen gehaald worden. Wanneer het project in onderdelen uitgevoerd wordt via aparte vergunningsaanvragen kan de financiële uitvoerbaarheid van het plan in gevaar komen. Winstgevende locaties dienen de ontgronding van verliesgevende locaties mogelijk te maken.

2.2. pagina 15 (Het Rivierpark Grensmaas)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het nieuwe natuurgebied langs de Nederlandse zijde van de rivier zal naar verwachting een voortzetting aan Vlaamse zijde krijgen, waardoor één groot geheel ontstaat. In dit geheel is de toekomstige Grensmaas een vrij stromende grindrivier in een ruimere natuurlijke bedding. Het grensoverschrijdende natuurgebied dat op deze wijze ontstaat, is het Rivierpark Grensmaas.

Deze wordt vervangen door:

Het nieuwe natuurgebied langs de Nederlandse zijde van de rivier zal naar verwachting een voortzetting aan Vlaamse zijde krijgen, waardoor één groot geheel ontstaat. In dit geheel is de toekomstige Grensmaas een vrij stromende grindrivier in een ruimere natuurlijke bedding. Het grensoverschrijdende natuurgebied dat op deze wijze ontstaat, is het Rivierpark Grensmaas. In 2003 heeft een 'Cumulatief Onderzoek 2003 Gemeenschappelijke Maas' plaatsgevonden, waarin de Vlaamse en Nederlandse projectonderdelen als één samenhangend project zijn benaderd. Uit dit onderzoek blijkt dat het samenvoegen van de Vlaamse en Nederlandse ontwerpen voor de Grensmaas/Gemeenschappelijke Maas een duidelijke meerwaarde oplevert op het gebied van de beheersing van de hoogwaterstanden en de ontwikkeling van de riviernatuur. De Vlaamse en Nederlandse projectonderdelen vullen elkaar voor wat betreft deze aspecten prima aan.

2.2. pagina 16 (Definities)

Aan het eind van de paragraaf wordt een kader toegevoegd met onderstaande tekst.

Streefbeeld voor de Grensmaas

Door de uitvoering van het Grensmaasproject ontstaat in het Grensmaasgebied een natuurgebied van internationale allure, het Rivierpark Grensmaas, waarin de Maas op een zo natuurlijk mogelijke wijze haar functies kan vervullen. Het toelaten en stimuleren van rivierkundige en ecologische processen en een zo hoog mogelijke graad van zelfregulatie staan in dit gebied centraal.

Door stroomgeulverbreding en weerdverlaging heeft de rivier de ruimte om eilanden, zand- en grindbanken en nevengeulen te vormen. Door rivierverruiming treden erosie- en sedimentatieprocessen op, waardoor verschillende rivierecotopen ontstaan die elkaar in ruimte en tijd afwisselen. De beeklopen in dit gebied maken volledig onderdeel uit van dit systeem. Zij fungeren als belangrijke intrekgebieden voor migrerende en stroomminnende vissoorten en als uitwisselingsplaatsen voor diverse beek- en rivierorganismen. Ook voor landorganismen vormen de beekcorridors belangrijke ecologische schakels met de omgeving. Door onder andere de grondwateropstuwende werking van de dekgrondbergingen zijn lokaal grondwaterafhankelijke ecotopen mogelijk als kwelgeultjes en bronzones: in dat geval werken de dekgrondbergingen als kleischerm. Het ontstaan van vele nieuwe rivierbiotopen, de toename van het zelfreinigend vermogen en de verbetering van de zuurstofhuishouding leiden tot een grotere ecologische kwaliteit van de rivier zelf. De rivier fungeert als barbeelzone en wellicht zelfs als voortplantingswater voor zalmachtigen.

Het Rivierpark Grensmaas staat niet los van zijn omgeving; er is een sterke landschappelijke en ecologische samenhang met de omgeving door een hierop toegespitste inrichting van het omringende cultuurlandschap. Beeklopen en kades vormen essentiële schakels in de ecologische structuur. Door ruimte te bieden aan allerlei ecologische verbindingen langs de rivier en

door het cultuurlandschap, is ook de ecologische samenhang van het Rivierpark optimaal. Zo is het Rivierpark Grensmaas een belangrijke schakel in de (inter)nationale en provinciale ecologische structuur.

Ook voor andere functies staat het Rivierpark Grensmaas niet los van zijn omgeving. Voorzieningen voor extensieve recreatieve doeleinden, zoals fiets- en wandelmogelijkheden, vinden vanuit het omringende cultuurlandschap een vervolg in het Rivierpark. Het gebied is opengesteld voor het publiek en heeft een grote recreatieve aantrekkelijkheid.

In rivierkundig opzicht is sprake van een beheersbare situatie, waarin bestaande bebouwing en infrastructuurle voorzieningen geen gevaar lopen door directe erosie of ondermijning. De hoofdgeul, en daarmee de rijksgrens, kan zich niet wezenlijk verleggen. Op plaatsen waar de kans bestaat dat dit zich op langere termijn zou kunnen voordoen, zijn ter geleiding van de rivier oever- en beddingverdedigingen aangebracht. Onder deze restricties is de bewegingsvrijheid van de rivier zo groot mogelijk.

Na uitvoering van het Grensmaasproject zijn alle door kaden omgeven gebiedsdelen beschermd tegen overstromingen met een herhalingskans van 1/250 per jaar.

De milieukwaliteit van het gebied is sterk verbeterd. De ondergrondse bergingen van de bij de stroomgeulverbreding en weerdverlaging vrijgekomen dekgrond heeft plaatsgevonden binnen het winterbed, maar buiten de directe invloedssfeer van de rivier. Daardoor zijn de risico's van blootstelling en verspreiding van verontreinigde stoffen die gekoppeld zijn aan de dekgrond tot een minimum beperkt.

2.3. pagina 17 (Levende Grensmaas)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het project 'Levende Grensmaas' wordt onderzocht in het kader van het zogenaamde Cumulatief Onderzoek (CO), het gezamenlijk Vlaams-Nederlands onderzoek. In dit onderzoek zal verdere technische en inhoudelijke afstemming van de ingrepen aan Vlaamse en Nederlandse zijde van de rivier plaatsvinden.

Deze wordt vervangen door:

Het project 'Levende Grensmaas' is onderzocht in het kader van het zogenaamde Cumulatief Onderzoek 2003 Gemeenschappelijke Maas, het gezamenlijk Vlaams-Nederlands onderzoek. In dit onderzoek zijn de Vlaamse en Nederlandse plannen voor de Grensmaas/Gemeenschappelijke Maas samengevoegd om beter inzicht te krijgen in de samenhang van effecten van een grensoverschrijdend rivierontwerp. Het onderzoek is gericht op de aspecten rivierkunde (hydraulica en morfologie), geohydrologie (grondwater) en ecologie (natuur). Het geïntegreerd bekijken van deze plannen is een gevolg van de in 1994 gesloten 'Intentieverklaring voor een grensoverschrijdend overlegkader inzake structuur en inrichting van de Grensmaasvallei tussen Vlaamse en Nederlandse overheden'. Op 4 oktober 2004 zijn tussen Vlaanderen en Nederland op basis van deze onderzoeken nieuwe afspraken gemaakt inzake het samenwerken aan de Gemeenschappelijke Maas. Een nadere uitwerking van deze afspraken heeft plaatsgevonden in de vergadering van de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie op 31 maart 2005.

2.3. pagina 17 (Grensoverschrijdende Ruimtelijke Structuurvisie)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Verdere technische en inhoudelijke afstemming van de ingrepen aan Vlaamse en Nederlandse zijde van de rivier vindt plaats via het Cumulatieve Onderzoek dat medio 2003 zal zijn afgerond. De resultaten van het Cumulatieve Onderzoek vormen de bouwstenen voor de samenstelling van de 'Grensoverschrijdende Ruimtelijke Structuurvisie' welke volgens de Intentieverklaring uit 1994 opgesteld moet worden.

Deze wordt vervangen door:

Verdere technische en inhoudelijke afstemming van de ingrepen aan Vlaamse en Nederlandse zijde van de rivier vindt plaats op basis van bestuurlijke afspraken die gemaakt zijn op 4 oktober 2004 en nader uitgewerkt in de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie op 31 maart 2005.

2.4. pagina 18 (M.e.r-procedure)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Op 24 september 2002 zijn door Gedeputeerde Staten de 'Richtlijnen voor het milieueffectrapport Grensmaas' vastgesteld. De richtlijnen geven aan waar de inhoud van het MER aan moet voldoen. Het MER is vervolgens samen met ontwerp-POL Grensmaas ter visie gelegd. De inspraakreacties op het MER zijn samen met de inspraakreacties op het ontwerp-POL Grensmaas behandeld.

Deze wordt vervangen door:

Op 24 september 2002 zijn door Gedeputeerde Staten de 'Richtlijnen voor het milieueffectrapport Grensmaas' vastgesteld. De richtlijnen geven aan waar de inhoud van het MER aan moet voldoen. Het MER is vervolgens samen met ontwerp-POL Grensmaas ter visie gelegd. De inspraakreacties op het MER zijn samen met de inspraakreacties op het ontwerp-POL Grensmaas behandeld. Naar aanleiding van een advies van de commissie voor de milieueffectrapportage is een aanvulling op het MER gemaakt. Tevens is nadien een nader grondwateronderzoek en een nader morfologisch onderzoek (berekeningen) uitgevoerd. Ook is in het kader van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn een Passende Beoordeling opgesteld, die betrekking heeft op de verdrogings- en vernattingsrisico's in enkele gebieden die zijn aangewezen als Speciale Beschermingszone met de daaraan verbonden ecologische risico's.

2.5. pagina 19 en 20 (Voorbereiding uitvoering)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

2001-2003: Overlegfase/planvormingsfase

Uitvoerig overleg over mogelijke oplossingsrichtingen heeft in december 2001 uiteindelijk tot het Eindplan Grensmaas geleid. Dit Eindplan, waarover met alle betrokken partijen en instanties overleg is gevoerd vormt de basis voor het onderhavige POL Grensmaas en de bijbehorende milieueffectrapportage. De startnotitie m.e.r. is in juni 2002 in het kader van de inspraakprocedure ter inzage gelegd. De inspraakreacties zijn meegenomen in het milieueffectrapport en de onderhavige POL-aanvulling Grensmaas die in ontwerp in februari 2003 ter vaststelling aan Gedeputeerde Staten zijn aangeboden. Gedeputeerde Staten zullen na de inspraakperiode en de verwerking van de reacties op het ontwerp, het ontwerp-POL Grensmaas in september 2003 definitief vaststellen. Provinciale Staten gaan vervolgens begin oktober 2003 tot vaststelling over.

Deze wordt vervangen door:

2001-2005: Overlegfase/planvormingsfase

Uitvoerig overleg over mogelijke oplossingsrichtingen heeft in december 2001 uiteindelijk tot het Eindplan Grensmaas geleid. Dit Eindplan, waarover met alle betrokken partijen en instanties overleg is gevoerd vormt de basis voor het onderhavige POL Grensmaas en de bijbehorende milieueffectrapportage. De startnotitie m.e.r. is in juni 2002 in het kader van de inspraakprocedure ter inzage gelegd. De inspraakreacties zijn meegenomen in het milieueffectrapport en de onderhavige POL-aanvulling Grensmaas die in ontwerp in februari 2003 ter vaststelling aan Gedeputeerde Staten zijn aangeboden. Gedeputeerde Staten zullen na de inspraakperiode en de verwerking van de reacties op het ontwerp, het ontwerp-POL Grensmaas in mei 2005 definitief vaststellen. Provinciale Staten gaan vervolgens in juni 2005 tot vaststelling over.

2.5. pagina 20 (Voorbereiding uitvoering)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

2003-2004: Uitwerkingsfase

Deze tekst wordt vervangen door:

2005-2006: Uitwerkingsfase2.5. pagina 20 (Voorbereiding uitvoering)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

2005-2022: Uitvoeringsfase

In deze periode vindt de daadwerkelijke uitvoering van het Grensmaasproject plaats.

Ook wordt in deze fase Landinrichting in het aangrenzende cultuurlandschap uitgevoerd.

Deze tekst wordt vervangen door:

2007-2022: Uitvoeringsfase

Op basis van de huidige inzichten vindt in deze periode de daadwerkelijke uitvoering van het Grensmaasproject plaats.

Ook wordt in deze fase Landinrichting in het aangrenzende cultuurlandschap uitgevoerd.

2.5. pagina 20 (Voorbereiding uitvoering)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

2005-2022: Beheerfase

Als gevolg van fasering van de uitvoering wordt het project tussen 2005 en 2022 in gedeelten opgeleverd en kan het beheer voor deze delen reeds starten. Als de uitvoering is voltooid, kan vanaf dat moment het beheer over het gehele gebied

gevoerd worden. Het beheer zal worden uitgevoerd door Rijkswaterstaat, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

Deze tekst wordt vervangen door:

2007-2022: Beheerfase

Als gevolg van fasering van de uitvoering wordt het project tussen 2007 en 2022 in gedeelten opgeleverd en kan het beheer voor deze delen reeds starten. Als de uitvoering is voltooid, kan vanaf dat moment het beheer over het gehele gebied gevoerd worden. Het beheer zal worden uitgevoerd door Rijkswaterstaat, Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

2.6. pagina 21 (Status en procedure)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De aanwijzing van nieuwe winplaatsen op grond artikel 7 van de Ontgrondingenwet is onderdeel van dit POL Grensmaas;

Deze tekst wordt vervangen door:

De aanwijzing van nieuwe winplaatsen op grond van artikel 7 van de Ontgrondingenwet is onderdeel van dit POL Grensmaas;

2.6. pagina 21 (Status en procedure)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het POL Grensmaas beschrijft de nieuwe (ruimtelijke) structuur van het gebied, de doorwerking van het geformuleerde beleid en een visie op het beheer in het toekomstige Grensmaasgebied. In dit plan is een schaalniveau van 1:25.000 gehanteerd voor de plankaart (plankaart 1). De als concrete beleidsbeslissing aangeduide gebieden zijn gedetailleerd en op het schaalniveau 1:10.000 met een kadastrale ondergrond weergegeven (plankaarten 2 t/m 14).

Deze tekst wordt vervangen door:

Het POL Grensmaas beschrijft de nieuwe (ruimtelijke) structuur van het gebied, de doorwerking van het geformuleerde beleid en een visie op het beheer in het toekomstige Grensmaasgebied. In dit plan is een schaalniveau van 1:25.000 gehanteerd voor de plankaart 1. Op plankaart 1 zijn dezelfde legenda-eenheden (perspectieven) als in het POL (2001) gehanteerd. Middels nadere aanduidingen en arceringen zijn ook de maatregelen uit het Voorkeursalternatief 2003 op plankaart 1 aangegeven. Deze maatregelen zijn, ten behoeve van de in het POL Grensmaas opgenomen concrete beleidsbeslissingen, meer in detail op het schaalniveau 1:10.000 met een kadastrale ondergrond weergegeven op de plankaarten 2 t/m 14.

2.6. pagina 21 (Status en procedure)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Voor de inrichting en het beheer van het toekomstige natuurgebied, waarbij inbegrepen de rivier en het omringende cultuurlandschap zijn bovendien nog de volgende besluiten aan de orde:

- *vaststelling van het Landinrichtingsplan;*
- *vaststelling natuurgebiedsplan;*
- *vaststelling beheerplan Grensmaas als onderdeel van het Beheersplan Rijkswateren.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Voor de inrichting en het beheer van het toekomstige natuurgebied, waarbij inbegrepen de rivier en het omringende cultuurlandschap zijn bovendien nog de volgende besluiten aan de orde:

- **vaststelling van het Landinrichtingsplan;**
- **vaststelling Stimuleringsplan Grensmaas (voorheen Natuurgebiedsplan Grensmaas);**
- **vaststelling beheerplan Grensmaas als onderdeel van het Beheersplan Rijkswateren.**

2.6. pagina 21 (Procedure)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het nu voorliggende POL Grensmaas is voorbereid door De Maaswerken, een instantie opgericht door het ministerie van Verkeer en Waterstaat, het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de Provincie Limburg.

Deze tekst wordt vervangen door:

Het nu voorliggende POL Grensmaas is voorbereid door Rijkswaterstaat Maaswerken, een projectorganisatie opgericht door het ministerie van Verkeer en Waterstaat, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Provincie Limburg.

Onderdeel van de procedure is het doorlopen van een Milieueffectrapportage. Deze m.e.r.-procedure voldoet aan de EU richtlijn 2001/42/EG ('Richtlijn betreffende de beoordeling van de

gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's' ofwel strategische milieubeoordeling) die met ingang van 21 juli 2004 van kracht is.

2.7. pagina 22 (Concrete beleidsbeslissingen en mogelijkheden voor beroep)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het voorliggende POL Grensmaas geeft de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen op hoofdlijnen aan voor het Grensmaasgebied. In het POL Grensmaas zijn bepaalde onderdelen aangeduid als concrete beleidsbeslissing (CBB). Een CBB is een volledig afgewogen, definitieve en uitvoerbare beslissing ten aanzien van (een bepaald aspect van) de ruimtelijke ontwikkeling van een bepaald gebied. In het voorliggende POL Grensmaas zijn de onderdelen die een CBB-status hebben herkenbaar aangegeven in de plantekst en nader omschreven in hoofdstuk 4.

De onderdelen van dit POL Grensmaas die de status hebben van een CBB zijn bindend voor zowel de provincie als voor gemeenten. Onder meer bij het opstellen en wijzigen van bestemmingsplannen door gemeenten moeten deze CBB's dan ook in acht worden genomen. Dit heeft tot gevolg dat bij een bestemmingsplanherziening geen zienswijzen meer kunnen worden ingediend tegen een onderdeel van een bestemmingsplan dat zijn grondslag vindt in een CBB.

Alleen concrete beleidsbeslissingen (CBB's) die met de vaststelling van het POL Grensmaas worden genomen zijn vatbaar voor beroep. CBB's dienen aan de navolgende criteria te voldoen:

- *de beslissing moet concreet zijn èn;*
- *de beslissing moet volledig afgewogen zijn èn;*
- *de beslissing moet uitvoerbaar zijn èn; • betrekking hebben op (een bepaald aspect van) de ruimtelijke ordening van een bepaald gebied.*

Met volledig afgewogen wordt bedoeld dat bij de beslissing rekening is gehouden met alle betrokken belangen; ze zijn daarmee bindend voor vervolgbesluiten. Alle in dit POL Grensmaas als CBB aangeduide beslissingen voldoen aan de genoemde criteria. Als CBB is opgenomen de aanwijzing van de winplaatsen. De winplaatsen zijn afgebakend op de lokatiekaarten. Bij de ter visie legging bij gemeenten en provincie van het POL Grensmaas zijn bovendien de winplaatsen aangegeven op kaarten met kadastrale ondergrond. CBB's krijgen dan ook rechtsgevolg na vaststelling van het POL Grensmaas door Provinciale Staten. Beroep op deze onderdelen dient dan ook in de POL-procedure plaats te vinden. Bij vertaling van het plan in bestemmingsplannen is dit niet meer mogelijk (art 24 WRO).

Daarnaast zijn er beleidslijnen die een oplossingsrichting geven met daarbinnen een zekere vrijheidsgraad. Ze laten nog een zekere interpretatieruimte toe en schuiven de concretisering door naar de vervolgbesluiten. Voor veel aspecten geldt immers dat de ruimtelijke inpassing moet plaatsvinden op lokaal niveau, rekening houdend met lokale belangen en mogelijkheden. Te denken valt in dit verband aan de ruimtelijke inpassing van werkwegen en transportbanden. Beslissingen omtrent deze aspecten kunnen derhalve pas rechtsgevolg krijgen bij de concretisering in het kader van bestemmingsplannen, vergunningverlening en dergelijke. In zoverre blijven de mogelijkheden voor rechtsbescherming onverlet.

Deze tekst wordt vervangen door:

Het voorliggende POL Grensmaas geeft de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen op hoofdlijnen aan voor het Grensmaasgebied. In het POL Grensmaas zijn bepaalde onderdelen aangeduid als concrete beleidsbeslissing (CBB) als bedoeld in artikel 1 Wro. In het voorliggende POL Grensmaas zijn de onderdelen die een CBB-status hebben herkenbaar aangegeven in de plantekst en nader omschreven in hoofdstuk 4.

De onderdelen van dit POL Grensmaas die de status hebben van een CBB zijn bindend voor zowel de provincie als voor gemeenten. Onder meer bij het opstellen en wijzigen van bestemmingsplannen door gemeenten moeten deze CBB's dan ook in acht worden genomen. Dit heeft tot gevolg dat bij een bestemmingsplanherziening geen zienswijzen meer kunnen worden ingediend tegen een onderdeel van een bestemmingsplan dat zijn grondslag vindt in een CBB. Als CBB is opgenomen de aanwijzing van de winplaatsen. De winplaatsen zijn

afgebakend op de locatiekaarten. Bij de ter visie legging bij gemeenten en provincie van het POL Grensmaas zijn bovendien de winplaatsen aangegeven op kaarten met kadastrale ondergrond. CBB's krijgen dan ook rechtsgevolg na vaststelling van het POL Grensmaas door Provinciale Staten. Beroep op deze onderdelen dient dan ook in de POL-procedure plaats te vinden. Bij vertaling van het plan in bestemmingsplannen is dit niet meer mogelijk (art 24 WRO).

Daarnaast zijn er beleidslijnen die een oplossingsrichting geven met daarbinnen een zekere vrijheidsgraad. Ze laten nog een zekere interpretatieruimte toe en schuiven de concretisering door naar de vervolgbesluiten. Voor veel aspecten geldt immers dat de ruimtelijke inpassing moet plaatsvinden op lokaal niveau, rekening houdend met lokale belangen en mogelijkheden. Te denken valt in dit verband aan de ruimtelijke inpassing van werkwegen en transportbanden. Beslissingen omtrent deze aspecten kunnen derhalve pas rechtsgevolg krijgen bij de concretisering in het kader van bestemmingsplannen, vergunningverlening en dergelijke. In zoverre blijven de mogelijkheden voor rechtsbescherming onverlet.

2.8. pagina 23 Schaderegeling (nieuwe paragraaf)

De tekst over de schaderegeling luidt:

Hoewel alle partijen zoveel mogelijk trachten om schade aan derden te voorkomen, is het niet uitgesloten dat er schade zal ontstaan als gevolg van de besluiten in het Grensmaasproject (bijvoorbeeld planschade) en de uitvoering er van (uitvoeringsschade).

Voor het afhandelen van schadeverzoeken is het voor de overheden uitgangspunt geweest dat de verzoekers om schadevergoeding snel uitsluitel kunnen krijgen over hun schadeverzoek. Daarnaast werd het belangrijk geacht dat bij bijvoorbeeld scheurvorming in huizen (een veelvoorkomende discussie bij ontgrondingen), het aannemelijkheidsprincipe wordt toegepast. Dit houdt in dat enige coulance wordt gebruikt in de bewijsvoering.

In de uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas is hierover een aantal afspraken gemaakt. Zo zal er een Meldpunt komen dat de verzoeker om schadevergoeding kan faciliteren in de procedures. Het Meldpunt heeft in dit verband (bindende) adviestaken gekregen die de verzoeker om schadevergoeding kunnen ondersteunen. Verder zijn afspraken gemaakt over de invulling van procedures waarbij het aannemelijkheidsprincipe zal worden toegepast.

Een benadeelde hoeft geen gebruik te maken van de faciliteiten die het project biedt en kan (uiteraard) altijd terugvallen op de wettelijke mogelijkheden voor schadeprocedures.

3.2. pagina 25 (Provinciaal Omgevingsplan Limburg)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Perspectief P6 is weliswaar van toepassing voor de regio Maasdal, maar vormt geen onderdeel van het Grensmaasproject en daarmee ook niet van dit POL Grensmaas. Hiertoe wordt verwezen naar het POL (2001).

Deze tekst wordt vervangen door:

Perspectief P6 is weliswaar van toepassing voor de regio Maasdal, maar vormt geen onderdeel van het Grensmaasproject en daarmee ook niet van dit POL Grensmaas. Naar verwachting zal het contourenbeleid voor onder andere het Grensmaasgebied in 2005 worden vastgelegd in POL-aanvulling(en).

3.3. pagina 26 (Overige kaders)

Boven de tekst wordt onderstaande tekst gevoegd:

Het POL (2001) vormt de basis voor het planstelsel POL, dat naast het POL zelf ook POL-herzieningen, POL-aanvullingen en POL-uitwerkingen bevat. Het spreekt voor zich dat het in dit planstelsel opgenomen beleid onverkort van toepassing is in het Grensmaasgebied, tenzij uit het POL Grensmaas anders blijkt.

3.3. pagina 27 (Nota Ruimte)

De tekst in het Ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De behandeling van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening is in april 2002 gestaakt. Het voornemen is om de Vijfde Nota te integreren met het Tweede Structuurschema Groene Ruimte in de Nota Ruimte. Indien er meer duidelijkheid ontstaat over het beleid van de Nota Ruimte zal dit (in een volgend POL) worden verwerkt.

Deze tekst wordt vervangen door:

Op 23 april 2004 heeft het Kabinet de Nota Ruimte en de daarbij horende Uitvoeringsagenda vastgesteld. Besluitvorming in de Tweede Kamer heeft plaatsgevonden op 21 februari 2005. De Nota Ruimte brengt zoveel mogelijk rijksbeleid voor ruimtelijke onderwerpen in één nota. In de Nota Ruimte is het Tweede Structuurschema Groene Ruimte (SGR-2) geïntegreerd. Het sectorale beleid voor het landelijk gebied is uitgewerkt in de Agenda Vitaal Platteland en het daarbij behorende Meerjarenprogramma Vitaal Platteland.

Voor het Grensmaasgebied zijn met name van belang de doelstellingen met betrekking tot de borging van veiligheid tegen overstromingen, voorkoming van wateroverlast en watertekorten, borging en ontwikkeling van natuurwaarden en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Water is één van de structurerende principes bij de bestemming, inrichting en het beheer van de ruimte. Dit betekent dat meer ruimte wordt geboden aan water en dat de waterkwantiteit en -kwaliteit meer dan voorheen sturend zijn voor ontwikkeling en locatiekeuzen van grondgebruik. Hiermee wordt beoogd dat het watersysteem op orde wordt gebracht en gehouden, een goede ecologische (grond)waterkwaliteit wordt bereikt (anticiperend op de implementatie van de EU-Kaderrichtlijn Water) en de ruimtelijke kwaliteit wordt versterkt. Gekozen wordt voor de zogeheten 'drietrapstrategie waterkwantiteit' (eerst vasthouden, dan bergen, dan pas afvoeren). Het Rijk is verantwoordelijk voor de uitwerking van de uitgangspunten van het nationale en internationale waterbeleid en voor het op orde brengen en houden van het hoofdwatersysteem.

Bij de winning van oppervlaktedelfstoffen werd de ruimtevraag voorheen gestuurd door het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen. Deze regierol wordt afgebouwd. De winning van bouwgrondstoffen wordt aan de markt overgelaten.

Voor nieuwe ruimtelijke plannen buiten het bestaande bebouwde gebied dient een bouwgrondstoffentoets te worden uitgevoerd (waarbij onderzocht worden de effecten op de bouwgrondstoffenvoorziening, effecten op de winningsmogelijkheden voor toekomstige generaties, en winning in combinatie met realisering van andere functies). Rijkswaterstaat is vergunningverlener voor ontgrondingen in rijkswateren, aldus de Nota Ruimte.

3.3. pagina 27 (Beleidslijn Ruimte voor de Rivier)

De tekst in het Ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De algemene doelstelling van het beleid is meer ruimte voor de rivier, duurzame bescherming van mens en dier tegen overstroming bij hoogwater en het beperken van materiële schade door wateroverlast. Een stringent beleid voor het gebruik van het winterbed van de grote rivieren is noodzakelijk voor een duurzame bescherming tegen hoogwater. De beleidslijn geeft daartoe een afgestemde toepassing van het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium en de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (voorheen de Wet beheer rijkswaterstaatswerken) gericht op een duurzame hoogwaterbescherming. Een duurzame hoogwaterbescherming laat zo weinig mogelijk activiteiten toe die een aanslag betekenen op de ruimte voor de rivier. De beleidslijn

wil voorkomen dat nieuwe, wel toegelaten activiteiten bij hoogwater leiden tot nieuwe schadegevallen.

Nieuwe activiteiten in het winterbed die beslag leggen op daar beschikbare ruimte mogen alleen dan worden ontplooid, wanneer er sprake is van een groot maatschappelijk belang (nee, tenzij). In het stroomvoerend winterbed geldt onvoorwaardelijk 'nee'. Daarnaast moet er een minimale hoogwaterbescherming worden geboden van 1:1.250 per jaar. Overigens is de besluitvorming rond de Nota Ruimte relevant voor de beleidslijn Ruimte voor de Rivier. De beleidslijn is van toepassing op het winterbed van de grote rivieren, waaronder de Grensmaas.

Deze tekst wordt vervangen door:

Naar aanleiding van de hoogwaters in 1993 en 1995 is in 1996 door de ministers van VROM en Verkeer & Waterstaat de beleidslijn Ruimte voor de Rivier opgesteld en in de Staatscourant gepubliceerd (1997). De beleidslijn heeft als doel bestaande ruimte voor de rivier te handhaven, mens en dier duurzaam tegen overstromingen te beschermen en materiële schade bij hoogwater te beperken. De beleidslijn biedt een toetsingskader voor de beoordeling van activiteiten in het winterbed. Activiteiten die onlosmakelijk gebonden zijn aan de rivier worden – onder voorwaarden – toegelaten (hiervoor geldt een 'ja, mits' principe). Overige nieuwe activiteiten in het winterbed worden in principe niet toegestaan, tenzij er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang, de activiteit redelijkerwijs niet buiten het winterbed gerealiseerd kan worden én de activiteit geen feitelijke belemmering vormt voor de rivierafvoer. De activiteiten en voorwaarden en het toepassingsgebied (het winterbed van de Rijn en de Maas en enige grotere zijrivieren) zijn in de Beleidslijn Ruimte voor de Rivier nader omschreven. In 2005 publiceert het rijk – op basis van een evaluatie - de beleidslijn opnieuw in de Staatscourant.

Op nader aan te duiden plaatsen biedt het rijk ruimte aan experimenten met aangepaste bouwvormen in het winterbed. Het rijk stelt een limitatieve lijst op met de betreffende locaties. Als randvoorwaarden geldt dat daarmee de ruimte voor de rivier op kosten van de initiatiefnemer toeneemt en dat ruimte gemaakt wordt op plaatsen waar dat uit het oogpunt van rivierbeheer het meeste gewenst is.

Vanuit het oogpunt van regionale ruimtelijk-economische ontwikkelingsmogelijkheden is de beleidslijn restrictief van karakter. Een meer ontwikkelingsgerichte opzet lijkt wenselijk. Hiertoe zal het rijk een nieuwe evaluatie van de beleidslijn uitvoeren. Op basis daarvan zal in 2005 worden besloten of, en zo ja hoe de beleidslijn kan worden aangepast. Anticiperend op deze evaluatie zal het rijk, met de huidige beleidslijn als leidraad, bij een aantal situaties onderzoeken in hoeverre de mogelijkheden van de beleidslijn voor nieuwe ontwikkelingen maximaal benut kunnen worden.

4.1. pagina 30 (Onderbouwing ontwerp)

De bullits worden aangevuld met:

- De aanvulling op het MER Grensmaas 2003, waarin op advies van de commissie voor de milieueffectrapportage ontbrekende informatie is opgenomen met betrekking tot:
  - de motivering van de samenstelling van het Voorkeursalternatief (VKA) 2003 en het meest milieuvriendelijke alternatief op basis van een overzicht van de voor- en nadelen van de in beschouwing genomen deelvarianten;
  - de onderbouwing van de uitspraak dat de emissies uit de dekgrondbergingen zonder aanvullende isolerende maatregelen aan de eisen uit het Beleidsstandpunt Verwijdering Baggerspecie zullen kunnen voldoen;
  - de beschrijving van de effecten voor de beschermde natuur in Vlaanderen.
    - Het nader grondwateronderzoek waarin een aantal knelpunten uit het MER Grensmaas 2003 nader is beschouwd en voorzien van oplossingsrichtingen.
    - Het Cumulatief Onderzoek 2003 Gemeenschappelijke Maas, waarin de Vlaamse en Nederlandse plannen voor de Grensmaas/Gemeenschappelijke Maas zijn samengevoegd om een nader inzicht te krijgen in de samenhang van effecten van een grensoverschrijdend rivierontwerp op de aspecten rivierkunde, geohydrologie en ecologie.

- **In overleg met de Vlaamse autoriteiten is een Passende Beoordeling gemaakt van de Vlaamse en de Nederlandse gebieden die zijn aangemeld als Speciale Beschermingszone in het kader van de Habitatrichtlijn.**

4.1, pagina 30 (Ontwerp-aspect: berging onvermarktbaar grond)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Een eerste aspect was de berging van de vrijkomende onvermarktbaar (onverkoopbaar) bovengrond in dekgrondbergingen (in de POL-legenda als 'natuur/landbouw na ontgronding en opvulling' aangeduid).

De verwijdering van de onvermarktbaar grond is een grote kostenpost en een belangrijke bron van hinder (geluid, trillingen, stof). Beperking van transportafstanden is dan ook in de ontwerpen een steeds terugkerend element geworden. In het huidige ontwerp zijn de dekgrondbergingen uiteindelijk op relatief korte afstand van de grootste rivierverruimingslocaties geprojecteerd. Dit is overigens weer afgewogen tegen andere belangen (zoals bijvoorbeeld grondwaterstijgingen). In de MER-paragrafen 3.7 ('aanleg dekgrondbergingen') tot en met 3.9.4 ('grondbalans dekgrondbergingen en onzekerheden onvermarktbaar product') wordt de basis gelegd voor de gemaakte afweging van de belangen. Daarnaast geven MER-hoofdstukken 4 en 6 een beeld van de effecten van de gemaakte afwegingen.

Deze tekst wordt aangevuld met:

Ook in de aanvulling op het MER is nader ingegaan op de berging van onvermarktbaar grond.

4.1, pagina 30 (Ontwerp-aspect: omvang afgraving en insteekhoogte)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas van deze subparagraaf geheel vervangen door:

Ontwerp-aspect: omvang afgraving en insteekniveau

Een ander aspect bij de rivierverruiming is de omvang waarin in het horizontale vlak wordt afgegraven en het insteekniveau bij de rivier van waaruit de verlaging van de weerd (de rivieroever) plaatsvindt. Een ontwerp van 'stroomgeulverbreding' en 'weerdverlaging' (in de POL-legenda als 'natuur na ontgronding' aangeduid) wordt door vele factoren beïnvloed en is het resultaat van complexe afwegingen. Ten eerste zijn er fysieke barrières (woningen, kaden, infrastructuur). Verder zijn de omvang en het insteekniveau van grote invloed op de hoogwaterstanden. Hoe groter de omvang en hoe lager het insteekniveau, des te meer waterstandsvaling. Daarnaast worden de kansen voor bijzondere natuur beïnvloed door het ontwerp van de weerdverlaging. Een groot gebied geeft veel kansen, een te lage ontgraving geeft teveel watervlakten met weinig natuurkansen. Dit geldt ook voor een te hoge ontgraving. Het ontwerp heeft verder een grote invloed op de grondwaterstanden. Tot slot moeten hinder, landbouw, archeologie, te bergen dekgrondhoeveelheden, risico's van het vrijleggen van instabiele lagen en erosie/sedimentatieprocessen betrokken worden bij de afweging. Het Voorkeursalternatief 2003 hanteert voor de gemiddelde ontgravingdiepte van de rivierverruiming (stroomgeulverbreding en weerdverlaging) nog een bandbreedte van plus of min een halve meter ten opzichte van het zogenaamde nulniveau oftewel het insteekniveau zoals vastgelegd in de dwarsprofielen van het Eindplan Grensmaas. De reden voor de bandbreedte is dat op deze manier de mogelijkheid bestaat om binnen de aangegeven marges zowel de natuurdoelstelling, als de hoogwaterdoelstelling en de uitvoeringsmethodiek van het project te optimaliseren binnen het kader van budgetneutraliteit.

In MER-paragraaf 3.2 ('rivierverbreding Voorkeursalternatief 2003) wordt hier nader op ingegaan. Ten aanzien van het insteekniveau is in MER-paragraaf 3.15 een beschrijving gegeven. In het MER worden de effecten van een volledige benutting van de bandbreedte in beeld gebracht. Er wordt daarbij ingezoomd op de belangrijkste effecten van veranderingen in het insteekniveau: de effecten op de rivierwaterstanden, de grondwaterstanden, de rivierdynamiek, de riviermorfologie en de ecotoopverdeling.

Uit het MER volgt dat een verhoging van het insteekniveau gunstiger is voor de kwaliteit van het nieuwe natuurgebied, maar minder duurzaam is ten aanzien van de waterstandsverlaging en de budgetneutraliteit in gevaar brengt. Een verlaging van het insteekniveau levert meer waterstandsverlaging op, maar is vanuit natuuroverwegingen, riviermorfologisch en voor grondwatergevoelige natuur beduidend slechter. Op grond van deze overwegingen dient de bandbreedte in het gemiddelde insteekniveau niet te worden benut; het nulniveau is naar huidige inzichten het optimum.

Hoofdlijn van beleid:

Als gemiddeld insteekniveau van stroomgeulverbreding per locatie geldt het nulniveau uit het Voorkeursalternatief 2003.

Zowel vanuit de uitvoering als vanuit de omgeving kunnen in de toekomst – mede gelet op de lange duur van de uitvoering – voorstellen komen voor verdere optimalisatie binnen de bandbreedte. Dergelijke voorstellen kunnen alleen dan worden overwogen wanneer ze zijn gebaseerd op nieuwe kennis en inzichten en in de balans tussen de af te wegen aspecten duidelijk meerwaarde wordt bereikt ten opzichte van het nulniveau. De voorstellen behoeven de goedkeuring van het bevoegd gezag.

Het insteekniveau uit het VKA 2003 leidt lokaal tot verdrogingsrisico's in onder meer Vlaamse natuurgebieden. Op enkele ingreeplocaties zijn ontwerpaanpassingen doorgevoerd.

4.2. pagina 34 (Hoogwaterbescherming en ruimte voor de rivier)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Na de wateroverlast van 1993 en 1995 is duidelijk geworden dat de hoogwaterbescherming niet afdoende is en dat de rivier te weinig ruimte heeft voor de afvoer van grote hoeveelheden water.

Het project Grensmaas biedt een verlaging van hoogwaterstanden op de Maas door onder meer verruiming van het zomer- en winterbed van de Maas. Deze verruiming wordt gerealiseerd door grindwinning en zal uiteindelijk leiden tot grootschalige natuurontwikkeling. Dit neemt niet weg dat ondanks alle te nemen maatregelen de bewoners van het gebied zich bewust moeten blijven van het risico van overstromingen. Bij alle vormen van landgebruik moet men rekening houden met het water.

Om in de toekomst nieuwe problemen te voorkomen zullen dan alle ruimtelijke ingrepen in het winterbed worden getoetst aan de beleidslijn 'Ruimte voor de rivier'. Indien in het kader van de Nota Ruimte deze beleidslijn wordt gewijzigd, dan wordt getoetst aan het aangepaste beleid.

Deze tekst wordt vervangen door:

Na de wateroverlast van 1993 en 1995 is duidelijk geworden dat de hoogwaterbescherming niet afdoende is en dat de rivier te weinig ruimte heeft voor de afvoer van grote hoeveelheden water.

Het project Grensmaas biedt een verlaging van hoogwaterstanden op de Maas door onder meer verruiming van het zomer- en winterbed van de Maas. Deze verruiming wordt gerealiseerd door grindwinning en zal uiteindelijk leiden tot grootschalige natuurontwikkeling. Dit neemt niet weg dat ondanks alle te nemen maatregelen de bewoners van het gebied zich bewust moeten blijven van het risico van overstromingen. Bij alle vormen van landgebruik moet men rekening houden met het water.

Om in de toekomst nieuwe problemen te voorkomen zal bij de afweging van ruimtelijke ingrepen in het winterbed de beleidslijn 'Ruimte voor de rivier' worden betrokken.

4.2. pagina 35 (Het Provinciaal Omgevingsplan Limburg)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

In delen van het winterbed is bij het toelaten van nieuwe functies een gebiedsgerichte afweging noodzakelijk. Hierbij wordt de beleidslijn 'Ruimte voor de rivier' gehanteerd.

Deze tekst wordt vervangen door:

In delen van het winterbed is bij het toelaten van nieuwe functies een gebiedsgerichte afweging noodzakelijk. Hierbij wordt de beleidslijn 'Ruimte voor de rivier' betrokken.

4.2. pagina 36 (Het Provinciaal Omgevingsplan Limburg)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Dit nog te ontwikkelen contourenbeleid is niet in deze POL-aanvulling betrokken en zal gestalte krijgen in POL 2.

Deze tekst wordt vervangen door:

Dit nog te ontwikkelen contourenbeleid is niet in deze POL-aanvulling betrokken en zal gestalte krijgen in een andere POL-aanvulling.

4.2. pagina 36 (Het Provinciaal Omgevingsplan Limburg)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Ten aanzien van de ontwikkeling van bedrijventerreinen geldt dat zowel de gemeente Maastricht als Stein beschikken over voldoende (lokale) terreinen die het instandhouden van het economisch draagvlak kunnen garanderen. Het door Provinciale Staten vastgestelde POL en de ontwerp-POL-aanvulling Bedrijventerreinen Zuid-Limburg (2002) voorzien niet in de ontwikkeling van nieuwe reguliere bedrijventerreinen in het Grensmaasgebied.

Het bedrijf Essent is voornemens om bij Borgharen een waterkrachtcentrale te realiseren. Op de plankaart is een ruimtelijke reservering voor deze waterkrachtcentrale en bijbehorende vispassage opgenomen. De discussie over nut en noodzaak en de ecologische effecten van deze waterkrachtcentrale vindt buiten het kader van dit POL Grensmaas plaats.

Deze tekst wordt vervangen door:

Ten aanzien van de ontwikkeling van bedrijventerreinen geldt dat zowel de gemeente Maastricht als Stein beschikken over voldoende (lokale) terreinen die het instandhouden van het economisch draagvlak kunnen garanderen. Het door Provinciale Staten vastgestelde POL en de POL-aanvulling Bedrijventerreinen Zuid-Limburg (2003) voorzien niet in de ontwikkeling van nieuwe reguliere bedrijventerreinen in het Grensmaasgebied.

Er is een verzoek ingediend om op het Bosscherveld bij de stuw van Borgharen een waterkrachtcentrale te realiseren. Op de plankaart is indicatief de plaats aangeduid voor vestiging van deze waterkrachtcentrale en voor de vispassage die erop aansluit. Voor de waterkrachtcentrale is in het verleden een MER gemaakt. De commissie voor de milieueffectrapportage heeft hierover geadviseerd. De uiteindelijke afweging over nut en noodzaak en de ecologische effecten van de waterkrachtcentrale vindt plaats bij de behandeling van de aanvragen voor de benodigde vergunningen. Zodra duidelijk is dat de waterkrachtcentrale vergunbaar is, dient deze planologisch in een bestemmingsplan te worden geregeld. Het ruimtebeslag van vispassage en waterkrachtcentrale dient geminimaliseerd te worden en beide objecten dienen op zorgvuldige wijze te worden ingepast in het landschap dat bij uitvoering van het Grensmaasproject ontstaat.

4.2. pagina 36 (Hoofdlijn van beleid)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Om in de toekomst nieuwe problemen te voorkomen zullen alle ruimtelijke ingrepen in het winterbed van de Maas worden getoetst aan de beleidslijn 'Ruimte voor de Rivier'.

Deze hoofdlijn van beleid komt te vervallen.

4.2. pagina 36 (Aanleg kaden)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De locaties waar volgens de huidige inzichten (en zonder rekening te houden met de Vlaamse Boertienlocaties) kadeverhoging nodig is, zijn opgenomen in het MER.

Voor de realisatie van het Voorkeursalternatief 2003 is het naast kadeverhoging ook nodig om op drie plaatsen bestaande kaden te verleggen. Dit is aan de orde bij Maasband, Grevenbicht en Visserweert in verband met de aanleg van nevengeulen. Daar waar kadeverlegging en kadeverhoging nodig is, zal dit procedureel via het bestemmingsplan (of artikel 19 Wet op de Ruimtelijke Ordening) worden geregeld. De kades maken derhalve geen onderdeel uit van de CBB.

Omdat de hoogwaterdoelstelling in 2017 bereikt moet zijn, moeten de kaden uiterlijk in dat jaar verlegd of verhoogd zijn, of zoveel eerder als nodig in verband met uitvoeringstechnische aspecten. In het jaar 2017 worden ook de werkzaamheden ten aanzien van de rivierverruiming beëindigd.

Deze tekst wordt vervangen door:

Volgens de huidige inzichten (en zonder rekening te houden met de Vlaamse Boertienlocaties) is circa 4,3 km kadeverhoging nodig rondom Roosteren (vanaf Illikhoven) en over een lengte van circa 400 m bij Aasterberg.

Voor de realisatie van het Voorkeursalternatief 2003 is het naast kadeverhoging ook nodig om op drie plaatsen bestaande kaden te verleggen. Dit is aan de orde bij Maasband, Grevenbicht en Visserweert in verband met de aanleg van nevengeulen. Bij Maasband betreft het beide zijden van de nevengeul. Daar waar kadeverlegging en kadeverhoging nodig is, zal dit procedureel via het bestemmingsplan (of artikel 19 Wet op de Ruimtelijke Ordening) worden geregeld. De kades maken derhalve geen onderdeel uit van de concrete beleidsbeslissing. Omdat de hoogwaterdoelstelling in 2017 bereikt moet zijn, moeten de kaden uiterlijk in dat jaar verlegd of verhoogd zijn, of zoveel eerder als nodig in verband met uitvoeringstechnische aspecten. In het jaar 2017 worden ook de werkzaamheden ten aanzien van de rivierverruiming beëindigd.

Hoogwaterbruggen

Enkele omkade gebieden zullen bij verhoogde waterstanden geheel omringd worden door de rivier. Vanwege de nevengeulen zal deze situatie voor Maasband en Visserweert in normale winters en zelfs op natte zomerdagen optreden. Beide dorpen zullen worden ontsloten met een vaste brug over de nevengeul. De bruggen worden zo ontworpen ze ook bij een 1/250-waterstand ruimschoots toereikend zijn om het dorp te bereiken of te verlaten. Borgharen en Itteren zullen bij extremere hoogwaterstanden (nu al bij 1/50) geïsoleerd raken door het Maaswater. Om de bereikbaarheid van deze dorpen voor hulpdiensten te garanderen en zonodig een evacuatie mogelijk te maken, acht de Provincie het wenselijk dat Borgharen en Itteren via (nood)bruggen worden aangesloten op de hooggelegen verbindingen over het Julianakanaal.

4.3.1. pagina 38 (Rijksbeleid en provinciaal beleid)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De Grensmaas ligt, conform het nationaal Natuurbeleidsplan (1990), in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS bestaat uit kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones. Op rijksniveau heeft het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) de EHS een planologische status gegeven.

Deze tekst wordt vervangen door:

De Grensmaas ligt, conform het nationaal Natuurbeleidsplan (1990), in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Op rijksniveau heeft het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) de EHS een planologische status gegeven.

4.3.1. pagina 39 (Rijksbeleid en provinciaal beleid)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De aanwijzing als Habitatrichtlijngebied inclusief definitieve begrenzing volgt naar verwachting voorjaar 2003.

Deze tekst wordt vervangen door:

De aanwijzing als Habitatrichtlijngebied inclusief definitieve begrenzing heeft inmiddels plaatsgevonden.

4.3.1. pagina 39 (Rijksbeleid en provinciaal beleid)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het realiseren en instandhouden van een robuuste natte structuur vraagt om nieuwe natuurkernen, die onderling goed verbonden zijn via oeverstroken langs de rivier. Bestaande natuurgebieden moeten daarbij hersteld worden. (Opgave 3 uit het POL.) De PES is een verfijning van de EHS en een vervolmaking van deze structuur op provinciaal schaalniveau. De PES zal in het Grensmaasgebied hoofdzakelijk vorm krijgen door functiewijziging van landbouw naar natuur (Grensmaasproject).

Deze tekst wordt vervangen door:

Het realiseren en instandhouden van een robuuste natte structuur vraagt om nieuwe natuurkernen, die onderling goed verbonden zijn via oeverstroken langs de rivier. Bestaande natuurgebieden moeten daarbij hersteld worden. (Opgave 3 uit het POL). De PES zal in het Grensmaasgebied hoofdzakelijk vorm krijgen door functiewijziging van landbouw naar natuur (Grensmaasproject).

4.3.1. pagina 40 (Rijksbeleid en provinciaal beleid)

Onder de *hoofdlijn van beleid* wordt de tekst toegevoegd:

De provinciale opvatting over de systematiek van PES en EHS is momenteel in beweging en zal in de loop van 2005 in een 'POL-herziening op onderdelen EHS' opnieuw worden bepaald. Naar het zich laat aanzien wordt er in de toekomst binnen de PES onderscheid gemaakt tussen EHS en POG (Provinciale Ontwikkelingszone Groene waarden), waarbij de naam PES verdwijnt. Wij zien in elk geval het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas (op de plankaarten de legenda-eenheden Natuur na opvulling, Natuur na ontgronding en opvulling, Natuur na ontgronding en Onvergraven natuur) en de bestaande bos- en natuurgebieden als EHS.

4.3.1. pagina 42 (Ecologische verbindingzones door het agrarisch gebied)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Deze zones kunnen deels worden gerealiseerd in samenhang met een blijvend agrarisch gebruik. Middelen om hiertoe te komen zijn beheersovereenkomsten en inrichtingsactiviteiten van het waterschap. De breedte van de verbindingzone is op de plankaart indicatief aangegeven en wordt in de bestemmingsplannen verder uitgewerkt.

De Rulbeek en de waterlopen bij Schipperskerk zijn de enige beken die geen functie vervullen als ecologische verbindingzone, maar wel een algemene landschappelijke betekenis hebben als landschapselement.

Deze tekst wordt vervangen door:

Deze zones kunnen deels worden gerealiseerd in samenhang met een blijvend agrarisch gebruik. Middelen om hiertoe te komen zijn beheersovereenkomsten en inrichtingsactiviteiten van het waterschap.

De Rulbeek en de waterlopen bij Schipperskerk zijn de enige beken die geen functie vervullen als ecologische verbindingzone, maar wel een algemene landschappelijke betekenis hebben als landschapselement.

4.3.1. pagina 42 (Ecologische verbindingzones door het bebouwde gebied)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Voor de beeklopen in de kernen wordt gestreefd naar opname in groenstructuren binnen de bebouwde kom en een zo natuurvriendelijk mogelijke bedding. De kaartaanduiding is identiek aan de vorige categorie.

Deze tekst wordt vervangen door:

Voor de beeklopen in de kernen wordt gestreefd naar opname in groenstructuren binnen de bebouwde kom en een zo natuurvriendelijk mogelijke bedding.

4.3.1. pagina 44 (Specifieke aandachtspunten)

Na de inleidende zin de volgende paragraaf toevoegen:

Habitatproblematiek en grindruggen

Rivierverruiming leidt tot lagere winterwaterstanden op de Maas. Voor hoogwatersituaties is dat het beoogde effect. Echter ook de jaarlijks terugkerende, normale winterwaterstanden worden door rivierverruiming lager dan in de huidige situatie. Dit leidt tot lagere grondwaterstanden in de omgeving, met name in het voorjaar. Er is een vertraagde doorwerking van de waterstanden op de Maas naar het grondwater.

Er valt een aantal Habitat- en Vogelrichtlijngebieden binnen het beïnvloedingsgebied van de grondwaterstandsdalingen. In Nederland is dat:

- **het Nederlandse deel van het zomerbed van de Grensmaas (Habitatgebied)**
- **Het Bunder- en Elsooërbos (Habitatgebied)**

In Vlaanderen liggen de volgende gebieden binnen het beïnvloedingsgebied:

- **Mechelse Heide en vallei van de Ziepbeek (Habitatgebied en Vogelrichtlijngebied)**
- **Uiterwaarden langs de Limburgse Maas met Vijverbroek (Habitatgebied)**
- **Itterbeek met Brand, Jagersborg, Schootsheide en Bergerven (Habitatgebied)**
- **Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof (Vogelrichtlijngebied)**

In de aanvulling op het MER Grensmaas 2003 en het Nader grondwateronderzoek is aangegeven dat er binnen deze gebieden lokaal sprake kan zijn van een risico van verdroging.

Door middel van gedetailleerd gemeenschappelijk Vlaams-Nederlands veld- en modelonderzoek is dit risico verder in beeld gebracht. De resultaten van dit onderzoek zijn gepresenteerd in de Passende Beoordeling Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn Grensmaasproject (april 2005).

Uit deze Passende Beoordeling komt naar voren dat er in enkele Vlaamse Habitatgebieden verdroging te verwachten is van enkele gevoelige habitats. In één gebied zijn effecten te verwachten op kwetsbare soorten.

Het betreft de volgende gebieden waar en soorten waarop dergelijke effecten te verwachten zijn:

- De Ziepbeekvallei, Neerharerheide, Asbeekvallei en Daalbroek;
- De Boomkikker en de Kamsalamander in Maaswinkel;

Onzekerheden zijn er ten aanzien van de Kleine Modderkruiper in de Oude Maas bij de Wissen te Stokkem.

De situatie voor wat betreft de Nederlandse Habitatgebieden is als volgt samen te vatten:

- het VKA 2003 zal een positief effect hebben op het Nederlandse deel van het zomerbed van de Grensmaas. De habitats waarvoor dit Habitatgebied is aangewezen, zullen profiteren van het project evenals de meeste soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Er zijn geen negatieve effecten te verwachten;
- In het Bunder- en Elsloërbos zijn verlagingen en verhogingen van het grondwater te verwachten. De verhogingen (in het noorden, bij Elsloo) zullen positief uitpakken voor de aanwezige (natte) habitats. De verdroging (die alleen in het zuidelijke deel van dit gebied zal plaatsvinden) is van een dermate beperkte omvang (15-30 cm) dat er geen effecten worden voorzien. Er is aanvullende monitoring voorzien om de ontwikkelingen nog beter te volgen. Indien alsnog blijkt dat de effecten groter zijn dan voorzien, kan alsnog tot het treffen van maatregelen worden besloten. Dit wordt echter niet verwacht.

Om de effecten op de Vlaamse natuurgebieden terug te brengen tot onder het 'significante effectniveau' is een aantal maatregelen voorzien in het zomerbed van de Grensmaas.

Deze maatregelen bestaan uit het aanleggen van 'grinddrempels' op de locaties Aan de Maas en Meers en een 'grindrug' bij Meers. Grinddrempels zijn lage ruggen van breuksteen en grind dwars op de Maas. Een grindrug is een dam van grind in de binnenbocht van de rivier, die min of meer de loop van de rivier volgt. De combinatie van deze maatregelen zorgt voor hogere zomer- en voorjaarswaterstanden op de Maas. Deze werken positief door op de grondwaterstanden. Mits op een natuurlijke wijze aangelegd, hebben deze maatregelen geen negatief effect op de in de Maas aanwezige habitats.

Er zijn in totaal 10 grinddrempels voorzien en 1 grindrug op de locaties Aan de Maas en Meers. Deze ingrepen moeten worden uitgevoerd voorafgaand aan de rivierverruiming Itteren, Meers en Aan de Maas. Uitvoering zal gelijktijdig plaatsvinden met de uitvoering van de Boertienlocatie Kotem. Dit omdat er bij gelijktijdige uitvoering voordelen te behalen zijn in rivierkundige en financiële zin (er kan dan bijvoorbeeld een drempel bij Aan de Maas vervallen). Er is op 31 maart 2005 overeenstemming bereikt met Vlaanderen in de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie over deze ingrepen en dit tijdsplan. Verdere optimalisatie van de maatregelen is in de komende tijd voorzien.

Hoofdlijn van beleid:

De mitigerende maatregelen in de Maas zoals overeengekomen in de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie van 31 maart 2005 (en verwoord in de notitie 'samen werken aan de gemeenschappelijke Maas') worden in de komende jaren geoptimaliseerd. De maatregelen dienen voorafgaand aan de rivierverruiming te worden uitgevoerd.

4.3.2. pagina 44 (Specifieke aandachtspunten)

Aan de nieuwe tekst wordt toegevoegd:

Binnen de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie is ook gesproken over monitoring van de Gemeenschappelijke Maas. Daarbij zijn voorstellen voor een gezamenlijke aanpak gedaan. Tevens is een inventarisatie uitgevoerd van bestaande meetnetten op en rond de Gemeenschappelijke Maas. Het aspect monitoring zal nog nader worden uitgewerkt.

4.3.1. pagina 44 (Bestaande natuurwaarden)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

In het te vergraven gebied treedt plaatselijk verlies van bestaande natuurwaarden op. Dit verlies wordt door uitvoering van het Grensmaasproject in ruime mate gecompenseerd. Voor enkele soorten, specifiek gebonden aan agrarisch gebied, vindt aanvullende compensatie plaats. Buiten het plangebied beïnvloedt de uitvoering van de rivierverbreding een tweetal grondwaterafhankelijke natuurgebieden mogelijk in negatieve zin, namelijk Grasbroek (Beschermd Natuurmonument in de zin van de Natuurbeschermingswet) en Elslooërbos (Staatsnatuurreserveat).

Deze tekst wordt vervangen door:

In het te vergraven gebied treedt plaatselijk verlies van bestaande natuurwaarden op. Dit verlies wordt door uitvoering van het Grensmaasproject in ruime mate gecompenseerd.

4.3.1. pagina 46 (Vispassage stuw Borgharen)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Hiervoor is het ontwerp inmiddels gereed en de uitvoering zit in de fase van grondaankoop. De vispassage zal worden gerealiseerd binnen het gebied dat op de plankaart als ruimtelijke reservering voor de waterkrachtcentrale is opgenomen.

Deze tekst wordt vervangen door:

De vispassage zal worden gevestigd ter hoogte van de stuw van Borgharen, in aansluiting op een eventuele waterkrachtcentrale. De plaats voor realisatie van de vispassage, samen met de waterkrachtcentrale, is indicatief opgenomen op de plankaart.

4.3.1. pagina 47 (Toepassing compensatiebeginsel)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Indien soorten definitief door uitvoering van het Grensmaasplan worden aangetast zullen de uitvoerders van het Grensmaasproject volgens de richtlijnen van het compensatiebeginsel ontheffing voor die soorten en leefgebieden moeten aanvragen bij de provincie of bij het ministerie van LNV indien de soorten onder de Flora en Faunawet vallen.

Deze tekst wordt vervangen door:

Indien beschermde soorten worden gedood, gevangen of verontrust en/of hun leefgebied wordt beschadigd, vernield of verstoord door uitvoering van het Grensmaasplan zullen de uitvoerders van het Grensmaasproject op grond van de Flora- en Faunawet een ontheffing moeten aanvragen bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Dit ministerie kan bij het eventueel verlenen van een ontheffing natuurcompensatie eisen. De provinciale Natuurcompensatieregeling is niet van toepassing, omdat de wezenlijke waarden en kenmerken van het gebied niet worden aangetast.

4.3.1. pagina 47/48 (Toepassing compensatiebeginsel)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

In een aantal verdrogingsgevoelige gebieden blijkt door uitvoering van de Voorkeursaanpak 2003 daling van de grondwaterstand op te treden, zowel aan Vlaamse als aan Nederlandse kant van de Grensmaas. In een aantal gevallen is de berekende grondwaterstanddaling aanzienlijk (bijv. Ven op de Berg (B); Bunderboszuid (NL); Maaswinkel (B)). Hierdoor kunnen kwelafhankelijke natuurwaarden aangetast worden. Om dit te voorkomen dient mitigatie en compensatie (in die volgorde) plaats te vinden. Concrete maatregelen dienen in een nog op te stellen mitigatie- en compensatieplan uitgewerkt te worden.

Voor de effecten aan Vlaamse kant dient nader overleg met Vlaamse overheden plaats te vinden over de noodzaak en eventuele mogelijkheden van mitigatie en compensatie. Tegenover deze negatieve effecten staat ook de positieve effecten (stijging van de grondwaterstand) in enkele kwelafhankelijke natuurgebieden (o.a. Kingbeek, Bunderbos-noord) en de toename van natte natuur in het rivierdal zelf.

Deze tekst vervalt.

4.4. pagina 51 (Delfstoffenwinning: Structuurschema oppervlaktedelfstoffen)

De zin halverwege de pagina 'Hierover zijn echter nog geen afspraken gemaakt' wordt verwijderd.

4.4. pagina 52 (Hoofddlijn van beleid/concrete beleidsbeslissing)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Dit hoofdstuk formuleert het provinciale ontgrondingenbeleid voor het Grensmaasgebied met zijn ruimtelijke consequenties. De Ontgrondingenwet geeft de mogelijkheid om winplaatsen aan te wijzen. In het voorliggende POL Grensmaas heeft de aanwijzing van de winplaatsen plaatsgevonden.

Deze tekst wordt vooraf gegaan door de tekst:

Alleen door een integrale uitvoering van het Grensmaasproject kunnen de doelstellingen gehaald worden. Alle onderdelen van het project dienen derhalve uitgevoerd te worden. De partijen die het project gaan uitvoeren zullen hiervoor harde garanties moeten afgeven.

4.4. pagina 52 (Hoofddlijn van beleid/concrete beleidsbeslissing, tweede bullit)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

winzones: dit zijn gebieden waarbinnen mogelijk ontgrond zal worden. In dit POL Grensmaas zijn deze gebieden aangeduid met 'geluidsgevoelige gebieden'. Hier kan mogelijk en onder voorwaarden, met name ten aanzien van geluidhinder sprake zijn van de winning van delfstoffen gevolgd door opvulling met niet vermarktbaar grondstoffen. Om exploitatie van deze winzones mogelijk te maken, is een planologische regeling in het kader van het bestemmingsplan noodzakelijk.

Deze tekst wordt vervangen door:

winzones: dit zijn gebieden waarbinnen mogelijk ontgrond zal worden. In dit POL Grensmaas zijn deze gebieden aangeduid met 'geluidsgevoelige gebieden'. Hier kan mogelijk en onder voorwaarden, met name ten aanzien van geluidhinder sprake zijn van de winning van delfstoffen gevolgd door opvulling met gebiedseigen, niet-vermarktbaar grondstoffen. Om exploitatie van deze winzones mogelijk te maken, is een planologische regeling in het kader van het bestemmingsplan noodzakelijk.

4.4. pagina 53 (Hoofdlijn van beleid/concrete beleidsbeslissing)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het aanwijzen van winplaatsen en winzones van delfstoffen in het Grensmaasgebied volgens het Voorkeursalternatief 2003 om:

- *door de winning van delfstoffen de projectdoelen natuurontwikkeling en bescherming tegen wateroverlast in het Grensmaasgebied te realiseren;*
- *niet-vermarktbaar grond vrijkomend bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 te kunnen bergen;*
- *te voorzien in de regionale en nationale behoefte aan delfstoffen volgens de daarvoor geldende taakstellingen.*

Deze wordt vervangen door:

Het aanwijzen van winplaatsen en winzones van delfstoffen in het Grensmaasgebied volgens het Voorkeursalternatief 2003 om:

- **door de winning van delfstoffen de projectdoelen natuurontwikkeling en bescherming tegen wateroverlast in het Grensmaasgebied te realiseren;**
- **niet-vermarktbaar grond vrijkomend bij uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 te kunnen bergen;**
- **te voorzien in de regionale en nationale behoefte aan delfstoffen volgens de daarvoor geldende taakstellingen;**

Om de financiële uitvoerbaarheid van het Grensmaasproject te waarborgen dienen de winplaatsen en winzones integraal te worden uitgevoerd (met uitzondering van het deelgebied Roosteren).

4.4. pagina 53 (Delfstoffenwinning)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Op de plankaarten 2 t/m 14 (per locatie en met kadastrale ondergrond) is de begrenzing opgenomen van de gebieden waar ingrepen plaatsvinden. Deze zijn op de plankaarten aangegeven als 'Natuur na ontgronding', 'Natuur na ontgronding en opvulling', 'Landbouw na ontgronding en opvulling' en 'Natuur na opvulling'. In het bij dit POL Grensmaas behorende MER-Grensmaas is de onderbouwing van de situering en omvang van de verschillende gebieden en ingrepen opgenomen.

Met uitzondering van Trierveld (deel van de locatie Koeweide) hebben deze gebieden op de plankaart de eindfunctie natuur, voorafgegaan door ontgrondingen en bij de dekgrondbergingen daarnaast voorafgegaan door opvulling. In het Trierveld verandert de eindbestemming na uitvoering van de dekgrondberging in landbouw.

Als gevolg van de bij de CBB behorende begrenzing van de locatie Koeweide, deel van de locatie Trierveld, wijzigt de begrenzing van de huidige winzone Trierveld. De begrenzing uit het POL (2001) wordt vervangen door de CBB uit dit POL Grensmaas.

De in het kader van het Grondstoffenplan bepaalde hoeveelheid vrijkomende klei in het Trierveld ten behoeve van de keramische industrie komt hiermee niet in gevaar. De hiervoor genoemde winzones zijn op deze kaarten opgenomen als geluidsgevoelige gebieden. Of, waar en in welke mate deze gebieden worden aangesproken, wordt nader bepaald bij de verdere uitwerking van het project.

Deze tekst wordt vervangen door:

Op de plankaarten 2 t/m 14 (per locatie en met kadastrale ondergrond) is de begrenzing opgenomen van de gebieden waar ingrepen plaatsvinden. Deze zijn op de plankaarten aangegeven als 'Natuur na ontgronding', 'Natuur na ontgronding en opvulling', 'Landbouw na ontgronding en opvulling' en 'Natuur na opvulling'. In het bij dit POL Grensmaas behorende MER Grensmaas 2003 is de onderbouwing van de situering en omvang van de verschillende gebieden en ingrepen opgenomen.

Met uitzondering van de winplaats Trierveld (deel van de locatie Koeweide) hebben deze gebieden op de plankaart de eindfunctie natuur, voorafgegaan door ontgrondingen en bij

de dekgrondbergingen bovendien voorafgegaan door opvulling. In het Trierveld verandert de eindfunctie na uitvoering van de dekgrondberging in landbouw. Als gevolg van de bij de CBB behorende begrenzing van de winplaats Trierveld, deel van de locatie Koeweide, wijzigt de begrenzing van de huidige winzone Trierveld. De begrenzing uit het POL (2001) wordt vervangen door de CBB uit dit POL Grensmaas. De in het kader van het Grondstoffenplan bepaalde hoeveelheid vrijkomende klei in het Trierveld ten behoeve van de keramische industrie komt hiermee niet in gevaar. De winzones van dit POL Grensmaas zijn op de plankaarten opgenomen als geluidsgevoelige gebieden. Of, waar en in welke mate deze gebieden worden aangesproken, wordt nader bepaald bij de verdere uitwerking van het project.

4.4. pagina 53 (Delfstoffenwinning)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt (aangegeven in een kader):

De besluiten ten aanzien van de aanwijzing van de gronden, gelegen binnen het plangebied en zoals aangegeven op de bijbehorende plankaarten, tot 'natuur na ontgroning', 'natuur na ontgroning en opvulling' en 'landbouw na ontgroning en opvulling' worden aangemerkt als concrete beleidsbeslissing.

De tekst wordt aangevuld met het teken * en onder het kader aangevuld met de tekst:

* Een uitzondering op deze CBB voor zover het betreft de eindfunctie natuur, is de mogelijke vestiging van een vispassage en/of een waterkrachtcentrale op het Bosscherveld. Beide installaties worden na ontgroning dan wel ontgroning en opvulling, gevestigd ter hoogte van en in aansluiting op de stuw van Borgharen. De plaats van vestiging van beide installaties wordt indicatief aangeduid op de plankaart.

4.4 pagina 55 (Nadere uitwerking beleid, vormgeving en uitvoering rivierverbreding)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De beleidslijn voor vormgeving en uitvoering luidt dan ook als volgt:

- *ontgroningen in het Grensmaasgebied moeten aansluiten bij de morfologie van het riviersysteem en maken de gewenste morfologische processen in een onaangeroerde grind-zandbodem mogelijk. Voor ontgroningen ter plaatse van dekgrondbergingen van een onaangeroerde grind-zandbodem geen sprake.*

Het Voorkeursalternatief 2003 streeft een dekgrondberging na, waarbij:

- *de benodigde oppervlakte ecologisch verantwoord is. Bij de dekgrondbergingen duidt het Voorkeursalternatief 2003 een gedeelte aan als 'mogelijke uitbreiding dekgrondberging'. Op de lokatiekaarten (plankaarten 2 t/m 14) zijn deze gebieden aangeduid met de term 'geluidsgevoelig gebied';*
- *sprake is van een gesloten grondbalans binnen het project: de totale hoeveelheid vrijkomende niet-vermarktbaar grondstoffen wordt binnen het gebied geborgen, er is geen aan- of afvoer van niet-vermarktbaar klei of andere specie van elders.*

Deze wordt vervangen door:

De beleidslijn voor vormgeving en uitvoering luidt dan ook als volgt:

- **ontgroningen en opvullingen in het Grensmaasgebied moeten aansluiten bij de morfologie van het riviersysteem en maken de gewenste morfologische processen in een onaangeroerde grind-zandbodem mogelijk. Ter plaatse van dekgrondbergingen en andere opvullingen is van een onaangeroerde grind-zandbodem geen sprake.**

- Ten aanzien van het insteekniveau is in paragraaf 4.1 als hoofdlijn van beleid geformuleerd: 'Als gemiddeld insteekniveau van stroomgeulverbreding geldt het nulniveau uit het Voorkeursalternatief 2003.

Het Voorkeursalternatief 2003 streeft dekgrondbergingen na, waarbij:

- de benodigde oppervlakte ecologisch verantwoord is. Bij de dekgrondbergingen duidt het Voorkeursalternatief 2003 een gedeelte aan als 'mogelijke uitbreiding dekgrondberging'. Op de lokatiekaarten (plankaarten 2 t/m 14) zijn deze gebieden aangeduid met de term 'geluidsgevoelig gebied';
- sprake is van een gesloten grondbalans binnen het project: de totale hoeveelheid vrijkomende niet-vermarktbaar grondstoffen wordt binnen het gebied geborgen, er is geen aan- of afvoer van niet-vermarktbaar klei of andere specie van elders.

4.5.1. pagina 56 (Locatie Bosscherveld, algemeen)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De rivierwaterstanden bij Bosscherveld staan, in tegenstelling tot de andere locaties van het Grensmaasproject, onder invloed van de stuw Borgharen. Daarom dragen de ingrepen op deze locatie niet bij aan de hoogwaterbescherming. Echter als toekomstig uitloopgebied voor Maastricht vervult de locatie een belangrijke voorbeeldfunctie voor de natuurontwikkeling in het Grensmaasproject. Daarnaast draagt de locatie Bosscherveld bij aan de doelstellingen natuurontwikkeling en grindwinning.

Deze wordt vervangen door:

De rivierwaterstanden bij Bosscherveld staan, in tegenstelling tot de andere locaties van het Grensmaasproject, onder invloed van de stuw Borgharen. Zodra de stuw gestreken wordt hebben de maatregelen bij Bosscherveld wel een waterstandverlagend effect. Als toekomstig uitloopgebied voor Maastricht vervult de locatie een belangrijke voorbeeldfunctie voor de natuurontwikkeling in het Grensmaasproject. Daarnaast draagt de locatie Bosscherveld bij aan de doelstellingen natuurontwikkeling en grindwinning.

4.5.1. pagina 57 (Algemeen)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

In de huidige situatie wordt het Bosscherveld gebruikt als landbouwgebied. Er zijn weinig bijzondere natuurwaarden te vinden.

Deze tekst wordt aangevuld met:

Bovendien worden ter hoogte van de stuw mogelijk een waterkrachtcentrale en/of een vispassage gerealiseerd. De waterkrachtcentrale levert een bijdrage aan duurzame energieopwekking.

4.5.1. pagina 57 (Ingreep: deklaagverwijdering locatie Bosscherveld)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Op de locatie Bosscherveld vindt alleen deklaagverwijdering plaats.

Deze tekst wordt verwijderd.

4.5.1. pagina 57 (Ingreep: deklaagverwijdering locatie Bosscherveld)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Hier is ruimte gereserveerd voor de aanleg van een waterkrachtcentrale en/of vispassage.

Deze wordt vervangen door:

Hier is ruimte gereserveerd voor de aanleg van een waterkrachtcentrale en/of vispassage. De plaats van vestiging van waterkrachtcentrale en/of vispassage is indicatief opgenomen op de plankaart.

4.5.1. pagina 58 (Ingreep: dekgrondberging)

Tussen de twee alinea's wordt de tekst geplaatst:

Aan de zuidoostkant van het eiland, aansluitend op de stuw, worden mogelijk een waterkrachtcentrale en/of een vispassage gerealiseerd. De plaats van vestiging van beide installaties wordt indicatief opgenomen op de plankaart.

4.5.1. pagina 59 (Toekomstbeeld)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Vanaf circa 1000 m³/s zal zich in het gebied veel fijn zand afzetten dat nog vanuit bovenstroomse gebieden wordt aangevoerd. Het gebied ligt vlak tegen Maastricht aan, en kan derhalve een uitloopegebied worden voor bewoners van de zuidwestelijke wijken van de stad.

Deze wordt vervangen door:

Vanaf circa 1250 m³/s zal zich in het gebied veel fijn zand afzetten dat van bovenstrooms wordt aangevoerd. Het gebied ligt vlak tegen Maastricht aan en kan derhalve een uitloopegebied worden voor bewoners van de westelijke wijken van de stad.

4.5.1. pagina 59 (Toekomstbeeld)

Aan de alinea wordt de volgende tekst toegevoegd:

Zij kunnen via een fiets- en voetpad over de stuw hun weg door het rivierpark op de rechteroever voortzetten.

4.5.2. pagina 62 (Toekomstbeeld Borgharen)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De stroomgeulverbreding ligt zo laag dat deze alleen tijdens hele droge perioden in de zomer droog valt.

Deze wordt vervangen door:

De stroomgeulverbreding ligt zo laag dat deze gedurende ca twee maanden per jaar (m.n in de zomer) droog valt.

4.5.3. pagina 65 (Locatie Itteren; Vergelijking opties dekgrondberging)

Aan de tekst wordt de volgende alinea toegevoegd:

Uit nader grondwateronderzoek naar aanleiding van het MER Grensmaas is gebleken dat de grondwaterproblematiek van dien aard is dat mitigatiemaatregelen nodig zijn. Dekgrondberging in de locatie Itteren zal dan ook niet plaatsvinden zonder maatregelen die wijziging van de grondwaterstand in Bunde beperken tot een niveau waarop vocht- en waterschade wordt voorkomen. Maatregelen waarmee deze gevolgen kunnen worden voorkomen, zijn drainage gecombineerd met bemaling. Deze voorwaarde zal in acht worden genomen bij alle toestemmingsfiguren die wettelijk zijn vereist ten behoeve van de aanleg van de dekgrondberging.

4.5.4. pagina 67 (Locatie Aan de Maas)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De kosten voor de uitvoering zijn hoog, omdat o.a. het toutvenant droog ontgraven moet worden en er een aparte langshaven moet worden aangelegd.

Deze wordt vervangen door:

De kosten voor de uitvoering zijn hoog, omdat o.a. het toutvenant droog ontgraven moet worden en er een voorziening voor laad-en losactiviteiten moet worden aangelegd.

4.5.3. pagina 65 (Vergelijking opties dekgrondberging)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Om deze grondwaterkwel te realiseren moet de dekgrondberging op minimaal twee meter beneden maaiveld worden afgewerkt.

Deze wordt vervangen door:

Om deze grondwaterkwel te realiseren moet de dekgrondberging lokaal op minimaal twee meter beneden maaiveld worden afgewerkt.

4.5.3. pagina 66 (Locatie Itteren; toekomstbeeld locatie Itteren)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Vanaf ca 40 m³/s zal de stroomgeulverbreding, met uitzondering van hogere eilanden, onder water staan.

Deze tekst wordt vervangen door:

Vanaf ca 40 m³/s (zonder aanleg van grinddrempels) zal de stroomgeulverbreding, met uitzondering van hogere eilanden, onder water staan.

4.5.4. pagina 67 (Locatie Aan de Maas; ingreep rivierverruiming)

Aan de tekst wordt onderstaande tekst toegevoegd:

Om de effecten op de Vlaamse natuurgebieden terug te brengen tot onder het 'significante effectniveau' is de aanleg van enkele grinddrempels in het zomerbed van de rivier op de locatie Aan de Maas voorzien (paragraaf 4.3.1).

4.5.4. pagina 69 (Overige en civiele werken, Onvergraven natuur)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Om een ecologische verbinding met het Bunder- en Geullerbos te verkrijgen zal de duiker onder de Hemelbeek door worden aangepast waardoor deze ook geschikt wordt voor kleine landdieren.

Deze tekst wordt vervangen door:

Om een ecologische verbinding met het Bunder- en Geullerbos te verkrijgen zal de duiker van de Hemelbeek onder het Julianakanaal door worden aangepast met loopstroken die geschikt wordt voor kleinere zoogdieren (Das, marterachtigen) en watergebonden fauna (amfibieën, otter).

4.5.4. pagina 69 (Overige en civiele werken, leiding)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Bij het beheer van de locatie zal rekening gehouden moeten worden met deze leiding. Intensieve of zware begroeiing mogen de leidingen niet beschadigen dan wel de bereikbaarheid van de leiding niet te veel belemmeren.

Deze tekst wordt vervangen door:

Ter plaatse van de leidingstroken is aangepast beheer van de natuurontwikkeling noodzakelijk om de integriteit van de leidingen te handhaven. De bereikbaarheid ten behoeve van inspectie en onderhoud van leidingen en leidingstroken dient gegarandeerd te zijn.

4.5.5. pagina 71 (ingreep: rivierverruiming)

Aan de tekst wordt onderstaande tekst toegevoegd:

Om de effecten op de Vlaamse natuurgebieden terug te brengen tot onder het 'significante effectniveau' is de aanleg van een grindrug en enkele grinddrempels in het zomerbed van de rivier op de locatie Meers voorzien (paragraaf 4.3.1).

4.5.5. pagina 73 (Overige en civiele werken, leidingen)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Bij het beheer van het Grensmaasplan na realisatie zal rekening gehouden moeten worden met deze leidingen. Begroeiing mag de leidingen niet beschadigen en de bereikbaarheid van de leiding niet belemmeren.

Deze tekst wordt vervangen door:

Ter plaatse van de leidingstroken is aangepast beheer van de natuurontwikkeling noodzakelijk om de integriteit van de leidingen te handhaven. De bereikbaarheid ten behoeve van inspectie en onderhoud van leidingen en leidingstroken dient gegarandeerd te zijn.

4.5.6. pagina 75 (Ingreep: rivierverruiming)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De nevengeul doorsnijdt de huidige kade op twee plaatsen. Door aan weerszijde van de nevengeul een nieuw stuk kade aan te leggen worden de kades weer gesloten. Hierdoor wordt Maasband in de toekomst omsloten door een ringkade.

Deze wordt vervangen door:

De nevengeul doorsnijdt de huidige kade op twee plaatsen. Door aan weerszijde van de nevengeul nieuwe stukken kade aan te leggen worden de kades weer gesloten. Hierdoor worden Meers en Maasband in de toekomst omsloten door ringkades.

4.5.7. pagina 76 en 78 (Overige en civiele werken, leiding)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Bij het beheer van de locatie zal rekening gehouden moeten worden met deze leiding. Intensieve of zware begroeiing mogen de leidingen niet beschadigen dan wel de bereikbaarheid van de leiding niet te veel belemmeren.

Deze tekst wordt vervangen door:

Ter plaatse van de leidingstroken is aangepast beheer van de natuurontwikkeling noodzakelijk om de integriteit van de leidingen te handhaven. De bereikbaarheid ten behoeve van inspectie en onderhoud van leidingen en leidingstroken dient gegarandeerd te zijn.

4.5.8. pagina 80 (Ingreep: rivierverruiming)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Echter de waterstanden dalen niet voldoende om de hoogwaterbescherming te halen. Daarom zullen plaatselijk de kades moeten worden verhoogd.

Deze wordt vervangen door:

De waterstanden dalen voldoende om de hoogwaterbescherming te halen.

4.5.8. pagina 80 (Overige en civiele werken, leiding)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Bij het beheer van de locatie zal rekening gehouden moeten met deze leiding. Intensieve of zware begroeiing mogen de leidingen niet beschadigen dan wel de bereikbaarheid van de leiding niet te veel belemmeren.

Deze tekst wordt vervangen door:

Ter plaatse van de leidingstroken is aangepast beheer van de natuurontwikkeling noodzakelijk om de integriteit van de leidingen te handhaven. De bereikbaarheid ten behoeve van inspectie en onderhoud van leidingen en leidingstroken dient gegarandeerd te zijn.

4.5.8. pagina 81 (Belangrijkste verschillen met Voorkeursalternatief 1998)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De rivierverruiming is versmald tot een smalle strook weerdverlaging direct langs de oever. Hierdoor wordt het beschermingsniveau niet geheel gerealiseerd en moet de kade langs Nattenhoven worden opgehoogd.

Deze wordt vervangen door:

De rivierverruiming is versmald tot een smalle strook weerdverlaging direct langs de oever. Het beschermingsniveau wordt gerealiseerd.

4.5.10. pagina 85 (Ingrep: rivierverruiming)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

In het zuiden van de locatie is een vernauwing in de rivier aanwezig, in de zogenaamde Poort van Koeweide, doordat de huidige kade hier dicht langs de rivier ligt om twee huizen heen. Deze huizen zullen in het kader van de VGA worden afgebroken en de kade wordt teruggelegd. Hierdoor ontstaat een aanzienlijk bredere doorstroombopening waardoor de flessenhals grotendeels wordt opgeheven.

Deze tekst wordt vervangen door:

In het zuiden van de locatie is een vernauwing in de rivier aanwezig, in de zogenaamde Poort van Koeweide, doordat de huidige kade hier dicht langs de rivier ligt om twee woningen heen. Deze woningen zullen in het kader van het Voorkeursalternatief 2003 worden afgebroken en de kade wordt teruggelegd. Hierdoor ontstaat een aanzienlijk bredere doorstroombopening waardoor de flessenhals grotendeels wordt opgeheven.

4.5.10. pagina 88 (Toekomstbeeld Koeweide)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De dekgrondberging ligt buiten het bereik van de gemiddelde waterstanden en zal begroeid raken met vochtig hardhoutoobos. De grazers zullen hier vanwege de voedselrijkdom vaak te vinden zijn waardoor ook lage vegetaties en struweel zal ontstaan. Met name in het zuidelijke deel van de dekgrondberging is de kans op uittredend grondwater het grootst waardoor een moerassig gebied kan ontstaan. In de zomers zal het gebied vermoedelijk droogvallen.

Deze tekst wordt vervangen door:

De dekgrondberging zal door zijn lage ligging wel onderlopen maar niet mee gaan stromen omdat de berging in de stromingsluwte van de Slapersdijk ligt. Hierdoor zal zich op deze plaats een vochtig, dicht rivierbos kunnen ontwikkelen met veel wilgen. Doordat de dekgrondberging zo laag wordt opgeleverd kan er plaatselijk grondwater uittreden; hier kan een moerassig gebied ontstaan. In droge zomers met lage rivierwaterstanden zal de dekgrondberging droog vallen.

4.5.10. pagina 88 (Locatie Koeweide)

Aansluitend op de laatste passage (Toekomstbeeld Koeweide) wordt de tekst toegevoegd:

Toekomstige optimalisatie ontwerp Koeweide

In het proces van voorbereiding van dit POL Grensmaas heeft veelvuldig overleg plaatsgevonden met de Gemeente Sittard-Geleen en belangenorganisaties over de meest optimale locatiekeuze voor dekgrondbergingen binnen de locatie Koeweide. In de zogenoemde Sittard-Geleen-Bornvariant stelt de gemeente voor om de dekgrondberging Slapersdijk (zogenaamde Banaan) niet te ontgraven en de dekgrondberging Trierveld in westelijke richting te vergroten. Deze variant kent echter een financieringstekort of een dekgrondtekort, waardoor hetzij de budgetneutraliteit van het project wordt aangetast, dan wel er een gebied achterblijft dat niet kan worden opgevuld. Beide consequenties wijken af van de kaders die dit POL Grensmaas aan de uitvoering van het project stelt. Op grond van de op dit moment beschikbare kennis en inzichten, die uitvoerig zijn neergelegd in het MER Grensmaas 2003 en

in de Aanvulling op het MER Grensmaas 2003, achten wij de Sittard-Geleen-Bornvariant geen geschikt alternatief voor de in deze paragraaf beschreven locatiekeuze. De keuze voor twee dekgrondbergingen in de locatie Koeweide laat onverlet dat er in de jaren voordat ter plaatse met de feitelijke uitvoering van het project wordt begonnen, nieuwe omstandigheden en inzichten kunnen ontstaan die een alternatieve inrichting rechtvaardigen. Het initiatief voor een alternatief wordt overgelaten aan de gemeente Sittard-Geleen. Indien zo'n alternatief geen afbreuk doet aan de uitgangspunten en de voortgang van het Grensmaasproject is de Provincie bereid te zijner tijd een herziening voor dit deel van het POL Grensmaas in procedure te brengen.

4.5.10. pagina 88 (Locatie Koeweide)

In de tekst over toekomstbeeld Koeweide wordt niet meer aangegeven dat in de door de gemeente Sittard-Geleen in 2003 aangedragen variant de dekgrondberging Trierveld in westelijke richting wordt vergroot. De woorden '*in westelijke richting*' worden geschrapt.

4.5.12. pagina 92 (Roosteren)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Hiermee wordt zoveel mogelijk waterstandsdeling verkregen binnen een zo klein mogelijk oppervlak. Ondanks het lagere insteekniveau wordt het beschermingsniveau op de locatie Roosteren niet bereikt. Met name de mate van natuurontwikkeling heeft grote invloed op de rivierwaterstanden. Door de geringe rivierverruiming op de locatie Roosteren moeten, uitgaande van vrije natuurontwikkeling de kades over een lengte van circa 4,3 kilometer tot aan Illikhoven met gemiddeld 30 centimeter worden verhoogd. Tot zover reikt de invloed van de locatie Roosteren.

Deze tekst wordt vervangen door:

Hiermee wordt zoveel mogelijk waterstandsdeling verkregen binnen een zo klein mogelijk oppervlak. Maatregelen aan het zomerbed worden overwogen om de waterstandsdeling maximaal te maken. Ondanks het lagere insteekniveau wordt het beschermingsniveau op de locatie Roosteren niet bereikt. Met name de mate van natuurontwikkeling heeft grote invloed op de rivierwaterstanden.

4.5.12. pagina 92 (Roosteren, belangrijkste verschillen met VKA 1998)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

de stroomgeulverbreding is verder verkleind van 16 ha in de VKA 1998 naar 10 ha in het Eindplan. Dit is de uitkomst van verder hydrologisch onderzoek en overleg met de WML.

Deze tekst wordt vervangen door:

de stroomgeulverbreding is verder verkleind. Dit is de uitkomst van verder hydrologisch onderzoek en overleg met de WML.

4.5.12. pagina 92 (Roosteren, Toekomstbeeld)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Als dit uitgekiend gebeurt, kan ook de natuur hiervan profiteren doordat lokaal weer pionierssituaties ontstaan in een verder laagdynamisch landschap. In de vergraven stroken langs de rivier zijn karakteristieke grindbanken ontstaan, die sterk ophogen met grind uit het rivierbed.

Deze tekst wordt vervangen door:

Als dit uitgekiend gebeurt, kan ook de natuur hiervan profiteren doordat lokaal weer pionierssituaties ontstaan in een verder laagdynamisch landschap.

4.6.4. pagina 99 (Rijksbeleid en provinciaal beleid)

Direct boven het kopje Hoofdlijn van beleid wordt onderstaande tekst toegevoegd:

Contouren

Op 24 juni 2005 hebben Provinciale Staten de POL-herziening op onderdelen Contourenbeleid Limburg vastgesteld. Daarin zijn om de kernen Borgharen, Itteren, Meers, Urmond-Berg-Nattenhoven, Obbicht en Grevenbicht-Papenhoven contouren getrokken. Binnen de contouren bestaan aanmerkelijk ruimere mogelijkheden voor (woning-)bouw dan daarbuiten. Aan de Midden-Limburgse kern Roosteren verbindt de POL-herziening een 'verbale contour' die in overleg met de gemeente nog op kaart wordt gezet. Voor de afweging van de gemaakte keuzes en de inhoud van het contourenbeleid wordt verwezen naar genoemde POL-herziening. De vastgestelde contouren zijn ook weergegeven op Plankaart 1 van het POL Grensmaas.

4.6.4. pagina 100 (Nadere uitwerking beleid/Julianakanaal en Groene Oostgrens)

Onderaan de tekst wordt de volgende alinea toegevoegd:

In de gemeenten Stein, Meerssen en Maastricht zal naar verwachting een westwaartse verbreding van het Julianakanaal plaatsvinden. Het rijk zal daarover een tracébesluit nemen. Omdat de begrenzing van de beoogde verbreding nog niet vaststaat, is op de plankaart een reservering opgenomen van de naar verwachting benodigde strook. In de gereserveerde strook is geen ruimte voor ontwikkelingen die een toekomstige kanaalverbreding in de weg staat. De in het POL Grensmaas opgenomen passages over de Groene Oostgrens hebben ook betrekking op de kanaaloever die na verbreding ontstaat.

4.6.4. pagina 100 (Groene Snoer)

Aan de paragraaf Groene Snoer wordt de volgende tekst toegevoegd:

Voor de aansluiting van het Groene Snoer op het (westelijke) stedelijk gebied van Maastricht, is een oversteekmogelijkheid over de stuw bij Borgharen noodzakelijk.

4.7.1. pagina 102 (Actief Bodembeheer voor de diffuse bodemverontreiniging)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Deze beleidsnotitie is opgesteld door het ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W), het Ministerie van Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM), het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) en het Interprovinciaal Overleg (IPO).

Deze tekst wordt vervangen door:

Deze beleidsnotitie is opgesteld door het ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W), het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM), het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en het Interprovinciaal Overleg (IPO).

4.7.1. pagina 103 Bodemkwaliteit

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

*Provinciaal beleid inzake diffuse verontreiniging
Het provinciale beleid ten aanzien van de grootschalige diffuse bodemverontreiniging in het Maasdal is vastgelegd in de beleidsnotitie ABM.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Beleid inzake diffuse verontreiniging

Het beleid ten aanzien van de grootschalige diffuse bodemverontreiniging in het Maasdal is vastgelegd in de beleidsnotitie ABM.

4.7.1. pagina 105 Bodemkwaliteit

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Hoofddlijn van beleid

Aansluitend op bovenbeschreven beleidsvisies geeft het provinciaal beleid ten aanzien van actief bodembeheer nadere sturing aan de wijze waarop kan worden omgegaan met de niet-vermarktbaar specie: de (verontreinigde) bovengrond, eventuele stoorlagen in de grindpakketten alsmede de 'mors' die vrijkomt bij de verwerking van zand en grind.

Hoofddlijn van beleid

- *Het bergen van niet-vermarktbaar grond in daarvoor bestemde diepere grindwinningen ten oosten van de rivierverruiming, zoveel mogelijk buiten de directe invloedssfeer van de rivier maar binnen het winterbed. Hiertoe zijn dekgrondbergingen aangeduid.*
- *De verwerking van materialen afkomstig uit puntbronnen in het gebied vindt plaats buiten het projectgebied.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Hoofddlijn van beleid

Aansluitend op bovenbeschreven beleidsvisies geeft het beleid ten aanzien van actief bodembeheer nadere sturing aan de wijze waarop kan worden omgegaan met de niet-vermarktbaar specie: de (verontreinigde) bovengrond, eventuele stoorlagen in de grindpakketten alsmede de 'mors' die vrijkomt bij de verwerking van zand en grind.

Hoofddlijn van beleid

- **Het bergen van niet-vermarktbaar grond in daarvoor bestemde diepere grindwinningen ten oosten van de rivierverruiming, zoveel mogelijk buiten de directe invloedssfeer van de rivier maar binnen het winterbed. Hiertoe zijn dekgrondbergingen aangeduid.**

4.7.2. pagina 106 (Geluid en trillingen. Tijdelijke geluidsbelasting.....)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De voorkeursgrenswaarde ligt bij 50 dB(A). Waar deze waarde niet haalbaar is mag op basis van de Circulaire Natte Grindwinning (ministerie van VROM, 1992) tot een maximale grenswaarde van 60 dB(A) gegaan worden.

Deze tekst wordt vervangen door:

Op basis van de Circulaire Natte Grindwinning (Ministerie van VROM, 1992) ligt de voorkeursgrenswaarde bij 50 dB(A). Waar deze waarde niet haalbaar is, mag tot een maximale grenswaarde van 60 dB(A) worden gegaan.

4.7.2. pagina 107 (Geluid en trillingen. Tijdelijke geluidsbelasting.....)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Bij drie winplaatsen is er sprake van woonbestemmingen welke binnen de grenzen van het wingebied zijn gelegen. Bij deze woonfuncties dienen zekere afstanden in acht genomen worden tussen de werkzaamheden en de woningen om de maximaal

toegestane geluidbelasting van 60 dB(A) te kunnen respecteren. Dit heeft geleid tot een drietal gebieden binnen de winzones waar in de huidige situatie omwille van de geluidsgrenzen niet mag worden afgegraven. Op de plankaarten 2 t/m 14 zijn deze afstanden door middel van cirkels aangegeven. In het vergunningstraject zullen deze afstanden exact worden vastgelegd omdat deze onder andere afhankelijk zijn van tijdsduur en manier van winning. Zowel qua efficiency van de werkzaamheden als voor wat betreft hinderbeleving is het aanhouden van dergelijke afstanden geen voorkeurssituatie. De winwerktuigen hebben minder ruimte om te manoeuvreren, en er zal toch sprake zijn van hinder. In het geval de woonfunctie door middel van bijvoorbeeld een bestemmingsplanwijziging of privaatrechtelijke afspraken niet meer van toepassing wordt verklaard, en er dus geen hinder meer kan worden ondervonden omdat er niet meer wordt gewoond, is het mogelijk dat de afstanden verkleind kunnen worden. Hierdoor neemt de effectiviteit van de werken toe. Het bestemmingsplan zal middels het opnemen van een wijzigingsbevoegdheid ex. artikel 11 WRO moeten voorzien in deze mogelijkheid.

Deze tekst wordt vervangen door:

Bij drie winzones is er sprake van woonbestemmingen welke binnen de grenzen van het wingebied zijn gelegen. Bij deze woonfuncties dienen zekere afstanden in acht genomen worden tussen de werkzaamheden en de woningen om de maximaal toegestane geluidbelasting van 55 resp. 60 dB(A) te kunnen respecteren. Dit heeft geleid tot een drietal winzones waar in de huidige situatie omwille van de geluidsgrenzen niet mag worden afgegraven. Op de plankaarten zijn deze winzones aangeduid als 'geluidsgevoelig gebied'. Zowel qua efficiency van de werkzaamheden als voor wat betreft hinderbeleving is het aanhouden van geluidsgevoelige gebieden geen voorkeurssituatie. De winwerktuigen hebben minder ruimte om te manoeuvreren en er zal toch sprake zijn van hinder. In het vergunningstraject zullen de bepaalde geluidbelastingen op basis van de nader uitgewerkte wijze van winning en daarbij te hanteren tijdsduur van het in te zetten materieel worden getoetst aan de grenswaarden. Bij overschrijding van de grenswaarden zullen aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. In het geval de woonfunctie door middel van bijvoorbeeld een bestemmingsplanwijziging of privaatrechtelijke afspraken niet meer van toepassing wordt verklaard en er dus geen hinder meer kan worden ondervonden omdat er niet meer wordt gewoond, is het mogelijk dat ter plaatse met zwaar materieel ontgrond wordt. Hierdoor neemt de effectiviteit van de werken toe. Het bestemmingsplan zal middels het opnemen van een wijzigingsbevoegdheid ex. artikel 11 WRO moeten voorzien in deze mogelijkheid.

4.7.2. pagina 108 (Uitgangspunten en hoofdlijn beleid, onder Activiteit 2.....)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De verwerking van vrijkomend zandig grind zal plaatsvinden in een vaste en meerdere drijvende verwerkingsinstallaties. Waar gebruik wordt gemaakt van drijvende verwerkingsinstallaties vallen deze in beginsel onder het toetsingskader van de Circulaire Natte Grindwinning, zoals beschreven onder activiteit 1. Afhankelijk van de uitvoeringswijze zal de noodzaak tot het zoneren van deze drijvende installaties op bestemmingsplanniveau worden gezien. De vaste verwerkingsinstallatie bij Meers ligt buiten de winplaatsen en valt onder het toetsingskader van de Wet Geluidhinder. Voor deze (vaste) verwerkingsinstallatie is al een geluidzone vastgesteld.

Deze tekst wordt vervangen door:

De verwerking van vrijkomend zandig grind zal plaatsvinden in één vaste en meerdere drijvende verwerkingsinstallaties. Waar gebruik wordt gemaakt van drijvende verwerkingsinstallaties vallen deze onder het toetsingskader van de Circulaire Natte Grindwinning, zoals beschreven onder activiteit 1. De vaste verwerkingsinstallatie bij Meers ligt buiten de winplaatsen en valt onder het toetsingskader van de Wet Geluidhinder. Voor deze (vaste) verwerkingsinstallatie is al een geluidzone vastgesteld.

Op verzoek van Gedeputeerde Staten en na overleg met het ministerie van VROM is de brief van 1998 inzake het van toepassing zijn van Circulaire Natte Grindwinning op de Grensmaas door de Minister opnieuw geredigeerd. Ook de aangeduide wijze van verwerking binnen de clusters valt onder de toetsing van de Circulaire Natte Grindwinning. Deze brief is in september 2004 naar GS en de Grensmaasgemeenten verstuurd.

4.7.2. pagina 109 (Uitgangspunten en hoofdlijn beleid, onder Laagfrequent geluid.)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Daarom is door TNO, in opdracht van de provincie Limburg, een beoordelingsmethode voor Laagfrequent geluid ontwikkeld. Deze beoordelingsmethode heeft betrekking op:

- *Normstelling voor laagfrequent geluid: in grafieken zijn diverse nationale en internationale richtlijnen opgenomen; bij het aanbieden van het TNO-rapport aan GS zal tevens een voorstel worden gevoegd over hoe met de normstelling moet worden omgegaan. Deze normstelling zal dan ook voor het Grensmaasproject gelden;*
- *Toetsmethode voor laagfrequent geluid: een methode is opgesteld waarmee het geluiddrukkniveau in woningen kan worden bepaald. Deze is gebaseerd op rekenmodellen waarin alle factoren die van belang zijn in de beschrijving van de geluidoverdracht van grindwineschepen tot in woningen zijn meegenomen.*
- *Meetprotocollen voor laagfrequent geluid tengevolge van de grindwinactiviteiten: een protocol waarmee voor ieder type grindwineschip de emissie (het geluidvermogen) kan worden bepaald op basis van geluidmetingen en diverse omgevingsparameters. Deze emissie is dan het startpunt voor de toetsmethode waarmee het geluiddrukkniveau bij woningen kan worden vastgesteld.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Daarom is door de provincie een beoordelingsmethode voor laagfrequent geluid opgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van diverse (recente) onderzoeksrapporten.

De beoordelingsmethode heeft betrekking op:

- **De beoordelingscurve voor laagfrequent geluid, gebaseerd op de Vercammen-curve waarbij 3 – 10% van de doorsnee bevolking hinder vanwege laag frequent geluid zou kunnen ondervinden.**
- **Toetsmethode voor laagfrequent geluid: een bepalingssystematiek is opgesteld waarmee het laagfrequente geluiddrukkniveau aan de gevel van woningen kan worden bepaald. Deze is gebaseerd op alle factoren die van belang zijn in de beschrijving van de geluidoverdracht van grindschepen naar de woonomgeving.**
- **Meetprotocollen voor het laagfrequente en hoorbare deel van door de winwerktuigen uitgestraalde geluid: een meetprotocol waarmee voor ieder type in te zetten grindwineschip de geluidemissie (het geluidvermogen) moet worden bepaald op basis van geluidmetingen en diverse omgevingsparameters. Deze emissie geldt dan als startpunt in de toetsing van het geluiddrukkniveau bij de woningen.**

4.7.2. pagina 109 (Uitgangspunten en hoofdlijn beleid, Hoofdlijn van beleid.)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

- *De beoordelingsmethode voor laagfrequent geluid die door TNO is ontwikkeld zal door de provincie worden gebruikt bij het Grensmaasproject.*
- *De meetprotocollen voor laagfrequent geluid die door TNO zijn ontwikkeld zullen worden gebruikt om de emissie van de baggerschepen (als belangrijkste bron van laagfrequent geluid) te bepalen.*

Deze tekst wordt vervangen door:

- **Door de provincie is een beoordelingsmethodiek voor laagfrequent geluid uitgewerkt, gebruikmakende van diverse recent uitgevoerde onderzoeken naar laagfrequent geluid bij grindwinwerkzaamheden.**

- **Door de provincie is een meetprotocol opgesteld voor het bepalen van de geluidemissie van de baggerschepen en bewerkingsinstallaties voor het laagfrequente geluid.**

4.7.2. pagina 110 (Uitgangspunten en hoofdlijn beleid, Winschepen.)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De Provincie Limburg wil, voordat de grindwinning aanvangt, kunnen voorspellen tot op welke afstand schade door trillingen of trillingshinder in woningen door grindwinning zou kunnen optreden en op welke wijze schade en hinder zoveel mogelijk kan worden voorkomen. Hiertoe is door TNO, in opdracht van de Provincie Limburg, een beoordelingsmethode ontwikkeld waarmee voorspellingen gedaan kunnen worden voor een specifieke situatie en waarmee de voorspellingen getoetst kunnen worden aan de normstelling. Op basis van deze toetsing aan de normstelling kunnen vergunningen verleend worden. Deze beoordelingsmethode heeft betrekking op:

- *normstelling: de in Nederland thans gebruikelijke SBR-richtlijnen;*
- *toetsmethode: voorspellingen van trillingssterkte in funderingen en bouwdelen in woningen, gebaseerd op rekenmodellen waarin alle factoren die van belang zijn in de beschrijving van de trillingsoverdracht van grindwinschepen tot in woningen zijn meegenomen. De van belang zijnde factoren zijn: type grindwinschip, opbouw van de bodem, afstand van woningen tot de grindwinschepen en opbouw van de funderingen en bouwconstructies van de woningen.*
- *Meetprotocollen voor trillingen tengevolge van grindwinschepen: Teneinde beoordelingsgrafieken op te stellen voor de grindwinschepen die bij het Grensmaasproject ingezet worden dient met deze meetprotocollen (op locatie) de bronsterkte van de in te zetten grindwinschepen te worden bepaald. De aldus bepaalde bronsterkte vormt het uitgangspunt voor de toetsmethode waarmee het trillingssterkte bij de woningen wordt bepaald.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Op basis van de thans bekende werkwijze van grindwinning binnen het Grensmaasproject, de afstanden tot de woningen waar de ingrepen zullen plaatsvinden en de praktijkresultaten uit meerdere onderzoeken verwacht de Provincie geen schade aan gebouwen en woningen door de trillingen. Dit geldt zowel voor de natte winning alsook voor de droge winning en het transport.

Hinder zou mogelijk in specifieke situaties kunnen ontstaan. In de vergunning worden voorschriften opgenomen gebaseerd op de thans in Nederland gebruikelijke SBR-richtlijnen ter voorkoming van trillingshinder.

4.7.2. pagina 110 (Uitgangspunten en hoofdlijn beleid, Hoofdlijn beleid.)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

- *De beoordelingsmethode voor trillinghinder door grindwinschepen die door TNO is ontwikkeld zal door de provincie worden gebruikt bij het Grensmaasproject. Voor de beoordeling van de trillingen tengevolge van graafmachines en het transport zal het bestaande normstelsel van de SBR-richtlijnen worden toegepast.*
- *De meetprotocollen voor trillingen die door TNO zijn ontwikkeld zullen worden gebruikt om de emissie van de baggerschepen te bepalen.*

Deze tekst wordt vervangen door:

- **Voor de beoordeling van trillinghinder door de grindwinning en het transport zullen de SBR-richtlijnen worden toegepast.**

4.7.2. pagina 111 (Uitgangspunten en hoofdlijn beleid, Hoofdlijn beleid.)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Samengevat zijn ten aanzien van het aspect geluid de volgende beleidslijnen geformuleerd:

- *De geluidsbelasting zal nergens de wettelijke grenswaarde van 60 dB(A) conform de Circulaire Natte Grindwinning overschrijden. De Provincie Limburg heeft zich uitgesproken voor woonkernen bij voorkeur een lagere grenswaarde van 55 dB(A) te willen nastreven bij de inzet van baggermolens. De voorkeurswaarde voor zowel woonkernen als solitaire bebouwing is 50 dB(A) of lager.*
- *Het beperken van de hinderduur door de uitvoering van de graafwerkzaamheden bij bebouwing zo snel mogelijk af te ronden, voorzover binnen wettelijke grenzen wordt geopereerd;*
- *De beoordelingsmethodes voor laagfrequent geluid en voor trillingen die door TNO is ontwikkeld zullen door de provincie Limburg gebruikt worden voor de beoordeling van het laagfrequent geluid en de trillinghinder door grindwinstrepen.*
- *Voor de beoordeling van trillingen tengevolge van graafmachines en het transport zal het bestaande normenstelsel van de SBR-richtlijnen worden toegepast.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Samengevat zijn ten aanzien van het aspect geluid de volgende beleidslijnen geformuleerd:

- **De geluidsbelasting zal nergens de wettelijke grenswaarde van 60 dB(A) conform de Circulaire Natte Grindwinning overschrijden. De provincie Limburg heeft zich uitgesproken om voor grotere woonkernen (> 20 woningen) een lagere grenswaarde van 55 dB(A) ten gevolge van baggermolens te zullen hanteren. De voorkeurswaarde voor zowel woonkernen als solitaire bebouwing is 50 dB(A) of lager.**
- **Het beperken van de hinderduur door de uitvoering van de graafwerkzaamheden bij bebouwing zo snel mogelijk af te ronden;**
- **Door de provincie Limburg is, gebruikmakende van resultaten uit meerdere onderzoeken, een methodiek opgesteld om de emissie van laag frequent geluid te kunnen beoordelen;**
- **Voor de beoordeling van trillingen tengevolge van graafmachines en het transport zal het bestaande normenstelsel van de SBR-richtlijnen worden toegepast.**

4.7.4. pagina 112 (Zwerfvuil)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Daarnaast zal het zwerfvuil na een hoogwaterperiode opgeruimd dienen te worden. De realisatie van het Grensmaasplan heeft op de verspreiding de onderstaande effecten.

Deze tekst wordt vervangen door:

Desondanks zijn er geen concrete aanwijzingen om aan te nemen dat op korte termijn de belasting van de Maas met zwerfvuil zal afnemen. Er moet dan ook rekening worden gehouden met de blijvende aanvoer van zwerfvuil, ook na realisatie van het Grensmaasproject. Het opruimen van zwerfvuil is en blijft een verantwoordelijkheid van de grondeigenaren.

De realisatie van het Grensmaasplan heeft op de verspreiding van zwerfvuil de onderstaande effecten.

4.7.4. pagina 113 (Zwerfvuil)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Hoofddlijn van beleid:

- *Het zoveel mogelijk voorkomen en verminderen van grootschalige verspreiding van zwerfvuil door: internationaal overleg met België en Frankrijk, voorlichting, educatie, bronnenonderzoek en handhaving.*
- *Het opruimen van het zwerfvuil door de toekomstige beheerders van het gebied.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Hoofddlijn van beleid:

Het zoveel mogelijk voorkomen en verminderen van grootschalige verspreiding van zwerfvuil door: internationaal overleg met België en Frankrijk, voorlichting, educatie, bronnenonderzoek en handhaving.

4.8.1. pagina 113 (Watertoets)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Water en ruimtelijke ordening hebben veel met elkaar te maken. Water krijgt dan ook een steeds belangrijker plaats in ruimtelijke plannen. De afstemming van water en ruimtelijke ordening vindt plaats door middel van de zogenaamde watertoets. Inhoudelijk betekent dit dat water een belangrijke plek moet krijgen in de afweging die in ruimtelijke plannen gemaakt wordt. Hiervoor is het van belang dat gedurende het planvormingsproces overleg en afstemming plaatsvindt met verantwoordelijke instanties als Rijkswaterstaat en het waterschap.

Voor dit POL Grensmaas vormt water het ordenend principe voor de planvorming. Bij de planvorming van dit POL Grensmaas heeft de afstemming met de genoemde instanties dan ook een nadrukkelijke plek gekregen. Van het Eindplan Grensmaas 2001 tot en met het POL Grensmaas hebben betrokken partijen kennis kunnen nemen van en kunnen adviseren over het POL Grensmaas.

Met het bovenstaande is invulling gegeven aan de watertoets.

Deze tekst wordt vervangen door:

Inleiding

Sinds 14 februari 2001 is de watertoets van toepassing op alle ruimtelijke plannen en besluiten in Nederland. De watertoets is een procesinstrument waarmee dient te worden bereikt dat de waterbeheerder vroegtijdig wordt betrokken in de ruimtelijke planvorming. Hierdoor kan invulling worden gegeven aan de beleidsdoelstelling het water de ruimte te geven die het nodig heeft.

Het POL Grensmaas is een ruimtelijk plan, het betreft volgens de Wet op de Ruimtelijke Ordening een streekplanherziening. Hiermee is het plan watertoetsplichtig. De verplichting houdt in dat het proces van de watertoets is doorlopen en dat de uitkomsten van dit proces zijn verwoord in deze waterparagraaf. Deze waterparagraaf geeft een beschrijving van het doorlopen proces en de voor het plan relevante wateraspecten. Voorts is aangegeven waar het advies van de waterbeheerders, als belangrijk element van de watertoets, staat en waar de afweging van dit advies is terug te vinden.

Procesbeschrijving en kaderstelling

Bezien vanuit de optiek van de watertoets is het POL Grensmaas een opmerkelijk plan. Een van de hoofddoelstellingen van dit plan is:

“De beperking van de wateroverlast, gericht op het bereiken van een beschermingsniveau van 1/250 voor de door kades beschermde gebiedsdelen, te bereiken uiterlijk in 2017”.

Dit veiligheidsniveau moet worden bereikt door de Grensmaas meer ruimte te geven.

Het plan richt zich volledig op de Maas en haar directe omgeving. Initiatiefnemers van het plan zijn de provincie Limburg en Rijkswaterstaat. Provinciale Staten van de provincie Limburg is het bevoegd gezag voor het POL Grensmaas. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat is een

belangrijke partner in het Grensmaasproject. Zij is verantwoordelijk voor de projectorganisatie De Maaswerken en draagt het overgrote deel van de financiële overheidsrisico's van het project. De specifieke kennis van beide organisaties, buiten initiatiefnemers ook de waterbeheerders en de grote rol die water in het plan speelt, zijn twee factoren die er toe hebben geleid dat er ruimschoots aandacht is geweest voor een groot aantal wateraspecten.

In de ontwerpfase van dit plan zijn ook andere waterbeheerders benaderd. Met het waterschap Roer en Overmaas is een overleg gevoerd over de invulling van deze waterparagraaf. De advisering van de waterbeheerders in het kader van de watertoets heeft plaats gevonden tijdens de inspraakperiode.

De watertoets gaat uit van een aantal wateraspecten die in de planvorming belicht worden. Deze aspecten zijn ten behoeve van dit plan gegroepeerd tot de thema's:

- waterkwantiteit & waterberging,
- oppervlaktewaterkwaliteit
- grondwater & waterwinning.

Deze drie thema's vormen gezamenlijk het kader waarbinnen het totale aspect water is belicht. Binnen het thema waterkwantiteit & waterberging vallen de aspecten veiligheid en wateroverlast. Het thema oppervlaktewaterkwaliteit is een op zich staand thema met ook enkel het aspect waterkwaliteit en de (negatieve) gevolgen die de waterkwaliteit met zich mee kan brengen (zwerfvuil, ecotoxicologie, blauwalgen, muggen). Binnen het thema grondwater & waterwinning vallen de aspecten waterwinning, grondwateroverlast (verdroging en vernatting), grondwaterkwaliteit, bodemdaling (zetting), verdroging en natte natuur. De aspecten riolering en volksgezondheid zijn voor dit plan niet relevant.

Het MER Grensmaas 2003 kent een viertal direct 'watergerelateerde' achtergronddocumenten: grondwater, oppervlaktewaterkwaliteit & ecotoxicologie, rivierkunde en morfologie. De uitgevoerde onderzoeken ten behoeve van het MER hebben er toe geleid dat er zeer veel aandacht voor water is geweest gedurende het planproces. Voor grondwater is na het gereedkomen van het MER een nader onderzoek gedaan waarmee bepaalde (negatieve) effecten nauwkeuriger in beeld zijn gebracht. Ook is een Passende Beoordeling in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn gemaakt en zijn mitigerende maatregelen voorgesteld om verdroging in natuurgebieden te voorkomen. Voor morfologie zijn na het in kaart brengen van de morfologische situatie direct na uitvoering van het project (op basis van expert-judgement) ook berekeningen gemaakt voor de morfologische ontwikkeling op de langere termijn.

Beschrijving van wateraspecten

In het MER heeft water veel aandacht gekregen en is een gedegen beschrijving van de huidige situatie en autonome ontwikkeling gemaakt. Voor een beschrijving van het watersysteem wordt verwezen naar het MER Grensmaas 2003.

In dit POL Grensmaas is in de paragrafen 4.2, 4.8.2 en 4.8.3 uitgebreid invulling gegeven aan deze onderwerpen. Gelet op het belang van dit thema is gekozen voor aparte paragrafen en niet voor het opnemen van deze passages in de waterparagraaf. Hiermee wordt voorkomen dat een van deze onderwerpen onvoldoende aandacht krijgt.

Advies en afweging

In het voorgaande is aangegeven dat de waterbeheerders in het ontwerpstadium zijn betrokken en hun adviezen hebben kunnen indienen gedurende de terinzagelegging. Een aantal waterbeheerders in Nederland en een aantal Vlaamse overheden heeft de terinzagelegging gebruikt om hun bedenkingen, adviezen en verzoeken in te dienen. Voor de behandeling van de bedenkingen wordt verwezen naar de Bedenkingennota ontwerp-POL en MER Grensmaas 2003 en de Nota van wijzigingen. De bedenkingen zijn gerubriceerd in drie rubrieken, betreffende grondwater, hoogwaterbeveiliging en oppervlaktewater & zwerfvuil. Daarbij wordt aangegeven welke consequenties een bedenking heeft voor het POL Grensmaas.

4.8.2 pagina 115 (Oppervlaktekwaliteit Internationaal beleid)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Dit plan stelt zich tot doel om de diffuse bronnen problematiek aan te pakken. In 2003 wordt door het platform een actieprogramma opgesteld waardoor maatregelen met betrekking tot het terugdringen van diffuse bronnen onder de aandacht komen.

Deze tekst wordt vervangen door:

Doel is om de problematiek ten aanzien van diffuse bronnen aan te pakken. In 2003 is door het platform een actieprogramma opgesteld waardoor maatregelen met betrekking tot het terugdringen van diffuse bronnen onder de aandacht komen.

4.8.2 pagina 115 (Oppervlaktekwaliteit Rijksbeleid en provinciaal beleid)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

In de eerste fase dient het oppervlaktewater ingedeeld te worden met een daarbij behorende referentietoestand. De referentietoestand bestaat uit chemische normen en doelen. Dit is de meetlat voor het halen of niet halen van de doelstellingen van de EKW. De genoemde fasen dienen in 2003 gestart te worden.

Deze tekst wordt vervangen door:

De eerste implementatiefase is eind 2004 afgerond met de aanlevering van de rapportage "Karakterisering stroomgebiedsvisies" aan de Europese Commissie. Deze rapportage bevat een beschrijving van het Nederlandse deel van de Maas, inclusief de oppervlaktewaterlichamen, de menselijke beïnvloeding van die waterlichamen, een risico-analyse ten aanzien van halen van de doelen in 2015 en een eerste economische analyse. Deze rapportage vormt de opmaat voor het invullen van regionale doelen en maatregelen.

4.8.3. pagina 118 (grondwater en waterwinning: hoofdlijn van beleid)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

In deze gebieden worden zoveel mogelijk compenserende maatregelen genomen, zoals aanpassing van de detailontwatering of mogelijke installatie van een additioneel kleischerm.

Deze tekst wordt vervangen door:

In deze gebieden worden zonnig mitigerende maatregelen genomen.

4.8.3. pagina 119 (Waterwinning)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Uit kwaliteits- en beschermingsoverwegingen is het niet wenselijk de drinkwaterwinning Itteren-Borgharen op middellange termijn te continueren. In het POL (2001) is aangegeven om in 2003 te winning te sluiten, waarbij de sluiting afhankelijk is van het moment van samengaan van het Waterleidingbedrijf van de Nutsbedrijven Maastricht en de WML.

Deze tekst wordt vervangen door:

Uit kwaliteits- en beschermingsoverwegingen is het niet wenselijk de drinkwaterwinning Itteren-Borgharen op middellange termijn te continueren. In het POL (2001) is aangegeven om in 2003 te winning te sluiten, waarbij de sluiting afhankelijk is van het moment van samengaan van het Waterleidingbedrijf van de Nutsbedrijven Maastricht en de WML. Dit samengaan is inmiddels gebeurd. Het grondwaterbeschermingsgebied Itteren-Borgharen zal in de PMV zo snel als mogelijk worden aangepast.

4.9.1. pagina 123 (Kleinschalige bezoekerscentra)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Streven naar de realisatie van twee of meer kleinschalige bezoekerscentra in het Grensmaasgebied. Een haalbaarheidsonderzoek zal de mogelijkheden hiervoor bepalen, waarbij inhoud en locatie- en beheeraspecten aan de orden komen.

Deze tekst wordt vervangen door:

Streven naar de realisatie van twee of meer kleinschalige bezoekerscentra in het Grensmaasgebied.

4.9.1. pagina 124 (Grensoverschrijdende recreatie)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Grensoverschrijdende recreatie

Grensoverschrijdende recreatie in de Grensmaasvallei is nog te beperkt door het ontbreken van voldoende oversteekmogelijkheden voor fietsers en voetgangers.

Vergroting van het aantal fietsveerponten – de oversteek bij Geulle aan de Maas vormt een voorbeeld – is wenselijk. Momenteel zijn er drie oversteekmogelijkheden voor wandelaars en fietsers: Berg, Aan de Maas (gem. Meerssen) en Grevenbicht (deels alleen in zomerseizoen). Daarnaast biedt het ontstaan van doorwaadbare plekken in de vrije grindrivier nieuwe oversteekmogelijkheden. Voor een goede aansluiting voor fietsers en wandelaars tussen het stedelijk gebied van Maastricht en het Grensmaasgebied is verder een passeermogelijkheid over de stuw bij Borgharen wenselijk.

De beleidslijn is dan ook als volgt:

- *Bevorderen van de grensoverschrijdende extensieve recreatie in het Grensmaasgebied door onder meer vergroting van de oversteekmogelijkheden.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Rivieroverschrijdende recreatie

Rivieroverschrijdende recreatie in de Grensmaasvallei is nog te beperkt door het ontbreken van voldoende oversteekmogelijkheden voor fietsers en voetgangers.

Vergroting van het aantal fiets-veerponten – de oversteek bij Geulle aan de Maas vormt een voorbeeld – is wenselijk. Momenteel zijn er drie oversteekmogelijkheden voor wandelaars en fietsers: Berg, Aan de Maas (gem. Meerssen) en Grevenbicht (deels alleen in zomerseizoen). Daarnaast biedt het ontstaan van doorwaadbare plekken in de vrije grindrivier nieuwe oversteekmogelijkheden. Voor een goede aansluiting voor fietsers en wandelaars tussen het stedelijk gebied van Maastricht en het Grensmaasgebied is verder een passeermogelijkheid over de stuw bij Borgharen noodzakelijk.

De beleidslijn is dan ook als volgt:

- **Bevorderen van de grensoverschrijdende extensieve recreatie in het Grensmaasgebied door onder meer vergroting van de oversteekmogelijkheden.**
- **Ondersteunen van initiatieven die leiden tot het doortrekken van het Groene Snoer over de stuw bij Borgharen.**

4.9.2. pagina 125 (Rijksbeleid en provinciaal beleid)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De ruimtelijke keuze om in het Grensmaasgebied een areaal van minimaal 1.000 ha landbouwgrond om te zetten in natuur, heeft het Rijk gemaakt in het Structuurschema Groene Ruimte (Planologische Kernbeslissing). Het POL Grensmaas geeft hieraan invulling, waarbij aangegeven is welke perspectieven voor de landbouw

in het nieuw ingerichte gebied aanwezig zijn. Op basis van de ontwikkelingen binnen de diverse productierichtingen, de huidige bedrijfssituatie in het gebied en de geografische spreiding daarvan in het Grensmaasgebied lijkt de productierichting melkveehouderij het meest perspectiefvol. Bovendien levert de melkveehouderij een belangrijke bijdrage aan de instandhouding van toeristisch-recreatieve waarden door het beheer van het agrarisch gebied. Voor akkerbouwbedrijven bestaat in het Grensmaasgebied weinig perspectief. Zowel uit landbouwstructureel als landschappelijk oogpunt is verdere ontwikkeling van de productierichtingen glastuinbouw, intensieve veehouderij en champignonteelt ongewenst in het Grensmaasgebied, zoals het Streekplan Zuid-Limburg reeds aangeeft voor dit gebied. Door de voorgaande ontwikkelingen in combinatie met de huidige bedrijfsstructuur (productierichting, omvang, ligging ten opzichte van kernen) zullen sommige van de bestaande bedrijven trachten het inkomen uit het agrarisch bedrijf aan te vullen. Dit is mogelijk door zich te richten op activiteiten buiten de landbouw zoals kamperen bij de boer, verkoop aan huis en onderhoud van natuur en landschap. Ook is dit mogelijk door een (gedeeltelijke) werkring buiten de landbouw te zoeken zodat nevenbedrijven ontstaan. Welke bedrijven gebruik maken van de geboden ontwikkelingsmogelijkheden en welke bedrijven besluiten af te bouwen of te stoppen, hangt af van beslissingen van de agrarische ondernemers zelf, onder meer op basis van de huidige bedrijfssituatie. Overigens zou ook zonder uitvoering van het POL Grensmaas een groot deel van het areaal cultuurlandschap als gevolg van autonome ontwikkelingen (natuur- en landschapsbeleid, ontwikkelingen in de sector zelf) voor de landbouw verloren gaan (volgens onderzoek circa 1.000 ha in de periode tot 2015).

Deze tekst wordt vervangen door:

De ruimtelijke keuze om in het Grensmaasgebied een areaal van minimaal 1.000 ha landbouwgrond om te zetten in natuur, heeft het Rijk gemaakt in het Structuurschema Groene Ruimte (Planologische Kernbeslissing), dat is opgegaan in de Nota Ruimte. Het POL Grensmaas geeft hieraan invulling, waarbij aangegeven is welke perspectieven voor de landbouw in het nieuw ingerichte gebied aanwezig zijn. Op basis van de ontwikkelingen binnen de diverse productierichtingen, de huidige bedrijfssituatie in het gebied en de geografische spreiding daarvan in het Grensmaasgebied lijkt de productierichting melkveehouderij het meest perspectiefvol. Bovendien levert de melkveehouderij een belangrijke bijdrage aan de instandhouding van toeristisch-recreatieve waarden door het beheer van het agrarisch gebied. Voor akkerbouwbedrijven bestaat in het Grensmaasgebied weinig perspectief. Zowel uit landbouwstructureel als landschappelijk oogpunt is verdere ontwikkeling van de productierichtingen glastuinbouw, intensieve veehouderij en champignonteelt ongewenst in het Grensmaasgebied, zoals het POL reeds aangeeft voor dit gebied. Door de voorgaande ontwikkelingen in combinatie met de huidige bedrijfsstructuur (productierichting, omvang, ligging ten opzichte van kernen) zullen sommige van de bestaande bedrijven trachten het inkomen uit het agrarisch bedrijf aan te vullen. Dit is mogelijk door zich te richten op verbreding zoals kamperen bij de boer, verkoop aan huis en onderhoud van natuur en landschap. Ook is dit mogelijk door een (gedeeltelijke) werkring buiten de landbouw te zoeken. Welke bedrijven gebruik maken van de geboden ontwikkelingsmogelijkheden en welke bedrijven besluiten af te bouwen of te stoppen, hangt af van beslissingen van de agrarische ondernemers zelf, onder meer op basis van de huidige bedrijfssituatie. Overigens zou ook zonder uitvoering van het POL Grensmaas een groot deel van het areaal cultuurlandschap als gevolg van autonome ontwikkelingen (natuur- en landschapsbeleid, ontwikkelingen in de sector zelf) voor de landbouw verloren gaan (volgens onderzoek circa 1.000 ha in de periode tot 2015).

4.9.2. pagina 126 (Agrarische aspecten algemeen)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Voor agrarische aspecten in het algemeen gelden de volgende beleidslijnen:

- *het positief bestemmen van agrarische bedrijven in de bestemmingsplannen door middel van het aangeven van agrarische bouwkvavels;*
- *het situeren van alle bedrijfsgebouwen op de bouwkvavel. Hiertoe behoren onder meer stallen, loodsen, bedrijfswoningen en silo's;*
- *het afstemmen van de omvang en de situering van de bouwkvavel op de behoefte van het agrarisch bedrijf, uitgaande van een zo efficiënt mogelijk gebruik van de ruimte binnen de bouwkvavel (het principe bouwkvavel-op-maat). De omvang van de bouwkvavels in het Grensmaasgebied zal gezien de huidige bedrijfsstructuur slechts incidenteel meer dan 1,5 ha bedragen;*
- *het afstemmen van de omvang en de situering van de bouwkvavel op aangrenzende waarden en belangen op plaatselijk niveau;*
- *het beschouwen van nevenactiviteiten op het agrarisch bedrijf als onderdeel van het agrarisch bedrijf, voorzover deze nevenactiviteiten ondergeschikt zijn aan de agrarische activiteiten;*
- *het in beginsel opnieuw gebruiken van vrijkomende agrarische bebouwing buiten kernen voor agrarische doeleinden. Ander hergebruik dient te geschieden conform de provinciale Handleiding Bestemmingsplannen;*
- *het streven naar een goede basisinrichting voor deze bedrijven (verkaveling, ontsluiting, waterbeheersing, bouwkvavel).*

Deze tekst wordt vervangen door:

Voor agrarische aspecten in het algemeen gelden de volgende beleidslijnen:

- **het positief bestemmen van agrarische bedrijven in de bestemmingsplannen door middel van het aangeven van agrarische bouwkvavels;**
- **het situeren van alle bedrijfsgebouwen op de bouwkvavel. Hiertoe behoren onder meer stallen, loodsen, bedrijfswoningen en silo's;**
- **het afstemmen van de omvang en de situering van de bouwkvavel op de behoefte van het agrarisch bedrijf, uitgaande van een zo efficiënt mogelijk gebruik van de ruimte binnen de bouwkvavel (het principe bouwkvavel-op-maat). De omvang van de bouwkvavels in het Grensmaasgebied zal gezien de huidige bedrijfsstructuur slechts incidenteel meer dan 1,5 ha bedragen;**
- **het afstemmen van de omvang en de situering van de bouwkvavel op aangrenzende waarden en belangen op plaatselijk niveau;**
- **het beschouwen van nevenactiviteiten op het agrarisch bedrijf als onderdeel van het agrarisch bedrijf, voorzover deze nevenactiviteiten ondergeschikt zijn aan de agrarische activiteiten;**
- **het in beginsel opnieuw gebruiken van vrijkomende agrarische bebouwing buiten kernen voor agrarische doeleinden. Ander hergebruik dient te geschieden binnen de kaders van het POL en de Handreiking Ruimtelijke Ontwikkeling.**
- **het streven naar een goede basisinrichting voor deze bedrijven (verkaveling, ontsluiting, waterbeheersing, bouwkvavel).**
- **bij alle agrarische ontwikkelingen is BOM+ van toepassing, op basis van de POL-uitwerking BOM+ (11 september 2003)**

4.9.2. pagina 126 (Agrarisch cultuurlandschap)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

- *het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden (uitbreiding, verbreding, omschakeling) voor overblijvende bedrijven*

Deze tekst wordt gewijzigd in:

- **het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden (uitbreiding, verbreding, omschakeling) voor overblijvende bedrijven op basis van BOM+.**

4.9.3. pagina 127 (Toekomstbeeld leidingen)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Drie leidingen worden slechts verdedigd, waarbij geen ruimtelijke consequenties aan de orde zijn (Urmond, Nattenhoven en Elsloo). Voor een vierde leiding (bij Meers) is er wel een ruimtelijke consequentie: deze dient daadwerkelijk over een bepaalde afstand verschoven te worden. Het officiële grensoverschrijdingpunt (Meers) blijft ongewijzigd bij uitvoering van plan Grensmaas (2002), zodat geen aanpassing van internationale afspraken noodzakelijk is.

Ook zijn er sterke aanwijzingen vanuit het bedrijfsleven dat het bedrijfsleven een vijfde rivierkruisende leiding wenst. Voorlopige ontwerpen geven aan dat het tracé van deze leiding dezelfde is als het tracé van de te verleggen hoofdtransportleiding bij Meers.

Deze tekst wordt vervangen door:

Drie hoofdleidingen worden slechts verdedigd, waarbij geen ruimtelijke consequenties aan de orde zijn (Urmond, Nattenhoven en Elsloo). Voor een vierde hoofdleiding (bij Meers) is er wel een ruimtelijke consequentie: deze dient daadwerkelijk over een bepaalde afstand verschoven te worden naar een nieuw aan te wijzen strook voor nationale hoofdleidingen, zodat geen aanpassing van internationale afspraken noodzakelijk is. Ook zijn er sterke aanwijzingen vanuit het bedrijfsleven dat het een vijfde rivierkruisende hoofdleiding wenst. Voorlopige ontwerpen geven aan dat het tracé van deze leiding dezelfde is als het tracé van de nieuwe strook voor de nationale hoofdleidingen bij Meers.

4.9.3. pagina 127 (Uitgangspunten en hoofdlijn van beleid)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Dit beeld is opgenomen in het POL (2001) en wordt in het onderhavige POL uitgebreid met een strook voor hoofdtransportleidingen in de locatie Meers.

Deze tekst wordt vervangen door:

Dit beeld is opgenomen in het POL (2001) en wordt in het onderhavige POL uitgebreid met een nationale strook voor hoofdleidingen in de locatie Meers.

4.9.3. pagina 127 (Uitgangspunten en hoofdlijn van beleid)

De hoofdlijn van beleid in de tekst van het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het waar nodig verdiepen of beschermen van leidingen binnen bestaande leidingstroken en verleggen naar nieuw aan te wijzen tracés om:

- *de rivier voldoende vrijheid te geven, conform het Voorkeursalternatief 2003;*
- *de vereiste veiligheid voor de leidingen te verzekeren.*

Deze tekst wordt vervangen door:

Het waar nodig verdiepen of beschermen van hoofdleidingen en verleggen naar een nieuw aan te wijzen strook voor nationale hoofdleidingen om:

- **de rivier voldoende vrijheid te geven, conform het Voorkeursalternatief 2003;**
- **de vereiste veiligheid voor de hoofdleidingen te verzekeren.**

4.9.3. pagina 128 (Nadere uitwerking beleid)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

- *de nieuwe leidingstrook ('Variant Maasband') en het nieuwe grensoverschrijdingspunt dient als variant in de bestemmingsplannen te worden opgenomen.*

Deze tekst wordt aangevuld met:

- **de nieuwe leidingstrook ('Variant Maasband') en het nieuwe grensoverschrijdingspunt dient als variant in de bestemmingsplannen te worden opgenomen. Daarmee vervalt de 'oude' nationale leidingstrook ten noorden van Maasband inclusief het 'oude' grensoverschrijdingspunt zoals deze nog zijn aangegeven in de Streekplanuitwerking Leidingen.**

4.10. pagina 129 (Mobiliteit)

De subparagraaf 'Rijksbeleid en provinciaal beleid' wordt vervangen door:

De Nota Mobiliteit geeft de hoofdlijnen van het nationale verkeers- en vervoersbeleid voor de komende decennia. Centraal staat dat mobiliteit een noodzakelijke voorwaarde is voor economische en sociale ontwikkeling. Een goed functionerend systeem voor personen- en goederenvervoer en een betrouwbare bereikbaarheid zijn essentieel om de economie en de internationale concurrentiepositie van Nederland te versterken.

5.1.1. pagina 131 (Inleiding voorbereiding uitvoering Grensmaasproject)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Dit heeft geresulteerd in een intentieverklaring met een (concept)uitvoeringsovereenkomst tussen de overheid en het bedrijfsleven over een budgetneutrale uitvoering.

Als onderdeel van de conceptuitvoeringsovereenkomst heeft het bedrijfsleven een uitvoeringsplan op hoofdlijnen opgesteld. In dit uitvoeringsplan op hoofdlijnen zijn de uitvoeringsvoorwaarden uit het Eindplan opgenomen.

Deze tekst wordt vervangen door:

Dit heeft geresulteerd in een uitvoeringsovereenkomst tussen de overheid en het bedrijfsleven over een budgetneutrale uitvoering voor de overheid.

Als onderdeel van de uitvoeringsovereenkomst heeft het bedrijfsleven een uitvoeringsplan opgesteld. In dit uitvoeringsplan zijn de uitvoeringsvoorwaarden uit het Eindplan opgenomen.

5.1.1. pagina 131 (Inleiding voorbereiding uitvoering Grensmaasproject)

Tussen de teksten 'Grondverwerving' en 'Uitvoering' van de bestaande tekst uit het ontwerp-POL Grensmaas wordt onderstaande tekst geplaatst:

Economische uitvoerbaarheid en zelfrealisatie

Een concrete beleidsbeslissing moet aan een aantal eisen voldoen. Een concrete beleidsbeslissing treedt in de plaats van een bestemmingsplan (artikel 24 WRO) en het aspect economische uitvoerbaarheid moet derhalve bekeken worden.

Uitgangspunt bij de realisatie van het Grensmaasplan is dat het plan integraal moet worden uitgevoerd op een voor de overheid budgetneutrale wijze. Bedoelde budgetneutraliteit kan worden bereikt door de realisatie van het plan te financieren met de opbrengsten uit grindwinning. Omdat de "delfstoffenrijke" locaties binnen het projectgebied in eigendom zijn van aan het Consortium Grensmaas verbonden private partijen die hebben aangegeven bereid en in staat te zijn het Grensmaasplan zelf te realiseren, is gekozen voor zelfrealisatie.

Zelfrealisatie houdt in dat de private partij het Grensmaasplan voor eigen rekening en risico zal realiseren.

Gelijktijdig met het vaststellen van het POL Grensmaas zal er een overeenkomst met het Consortium Grensmaas worden getekend waarin vorenstaande uitgangspunten in detail zijn uitgewerkt, inclusief de verdeling van de risico's. Met de ondertekening kan gesteld worden dat het project economisch uitvoerbaar is.

In een aanvulling op het MER Grensmaas 2003 is een nadere beschouwing gegeven over de kosten en opbrengsten die gepaard gaan met uitvoering van het Voorkeursalternatief 2003 en het Meest Milieuvriendelijk Alternatief. Het Voorkeursalternatief 2003 voldoet aan de randvoorwaarde van het Grensmaasproject dat het project budgetneutraal uitgevoerd moet worden.

5.1.2. pagina 133 (Afstemming met Vlaanderen)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Om een snelle en economische realisatie van het Grensmaasproject mogelijk te maken is een goed en intensief overleg met Vlaanderen noodzakelijk. Allereerst dient het overall ontwerp met de hydraulische berekeningen doorgesproken en geaccepteerd te worden door beide landen. Vervolgens dienen de ontwerpen van beide landen zoveel mogelijk geïntegreerd te worden om te komen tot een zo efficiënt mogelijk ontwerp en een daarbij behorende uitvoeringsplanning op bestuurlijk niveau.

Deze tekst wordt vervangen door:

Om een snelle en economische realisatie van het Grensmaasproject mogelijk te maken is een goed en intensief overleg met Vlaanderen noodzakelijk. Dat overleg wordt op verschillende fronten gevoerd. Zo is het Cumulatief Onderzoek 2003 Gemeenschappelijke Maas uitgevoerd, waarin de Vlaamse en Nederlandse plannen voor de Grensmaas/Gemeenschappelijke Maas zijn samengevoegd om een nader inzicht te krijgen in de samenhang van effecten van een grensoverschrijdend rivierontwerp. Het geïntegreerd bekijken van deze plannen aan beide zijden van de Maas is een gevolg van de in 1994 gesloten 'Intentieverklaring voor een grensoverschrijdend overlegkader inzake structuur en inrichting van de Grensmaasvallei' tussen Vlaamse en Nederlandse overheden. Op 4 oktober 2004 zijn tussen Vlaanderen en Nederland op basis van deze onderzoeken nieuwe afspraken gemaakt inzake het samenwerken aan de gemeenschappelijke Maas. Deze afspraken zijn nader uitgewerkt tijdens de vergadering van de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie van 31 maart 2005.

5.1.2. pagina 133 (Afstemming met Vlaanderen)

Aan de nieuwe bovenstaande tekst wordt toegevoegd:

De Vlaamse minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, de Nederlandse staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de Nederlandse minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben op 3 mei 2005 de 'Vlaams-Nederlandse verklaring met betrekking tot het uitvoeren van werken aan de Gemeenschappelijke Maas' ondertekend.

5.2.1. pagina 135 (Inleiding voorbereiding en overige uitvoering)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

De doelstellingen, de milieueffecten en vergunningsvoorwaarden zullen gemonitord moeten worden. Hiertoe zal door de overheid eerst een inventarisatie van de te monitoren waarden gemaakt moeten worden. Vervolgens zal een monitoringplan opgesteld worden met :

- *De waarde of activiteit waarop de monitoring betrekking heeft*
- *De locatie*
- *De monitoringsmethode*
- *De van toepassing zijnde norm(en) en/of procedure(s)*
- *De verantwoordelijke voor de uitvoering*
- *De wijze van registratie*
- *De herkomst van de te monitoren waarde*
- *Beheerder van de resultaten*

Eventuele wijzigingen in uitvoering die noodzakelijk blijken te zijn als gevolg van de monitoringsresultaten zullen in overleg tussen overheid en bedrijfsleven doorgevoerd worden met een voornemen om ongewenste veranderingen zoveel als mogelijk te compenseren.

Deze tekst wordt vervangen door:

De doelstellingen, de milieueffecten en vergunningsvoorwaarden zullen middels monitoring gevolgd moeten worden. Op basis van het MER Grensmaas 1998 is een Integraal Monitoringplan Grensmaas (IWACO 2000)¹ opgesteld waarin een inventarisatie van de te monitoren parameters is gemaakt voor de volgende thema's: rivierkunde, grondwater, natuur, oppervlaktewater, archeologie, landschap, cultuurhistorie en recreatie. Met dit plan kunnen de projectdoelstellingen en de milieueffecten worden geëvalueerd. De monitoringseisen horend bij de toekomstige vergunningen waren en zijn nog onbekend en maken daarom geen deel uit van het Integraal Monitoringplan Grensmaas.

5.2.2. pagina 136 (Ruime jas beheersgebied)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Het gehele gebied buiten het toekomstige natuurgebied is aangewezen als Ruime jas beheersgebied.

Deze tekst wordt vervangen door:

In het gebied buiten het toekomstige natuurgebied is een aantal Ruime Jas beheersgebieden aangewezen.

5.2.2. pagina 136 (Natuur: vergraven natuurgebieden)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

383 ha van het te vergraven gebied worden aangekocht vanuit de Subsidieregeling Natuurbeheer.

Deze tekst wordt vervangen door:

383 ha van het te vergraven gebied worden aangekocht vanuit de Subsidieregeling Particulier Natuurbeheer.

---

¹ IWACO (2000). Integraal Monitoringsplan Grensmaas. DLB 2000/5060.

5.2.2. pagina 137 (Begrenzings natuurhectares, derde bullit)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

een totaal van 165 ha gebied die gefinancierd worden vanuit de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en die vrij inzetbaar zijn buiten het toekomstige natuurgebied

Deze tekst wordt vervangen door:

een totaal van 165 ha die gefinancierd wordt vanuit de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en die vrij inzetbaar is in de Ruime Jas beheersgebieden buiten het toekomstige natuurgebied.

5.2.3. pagina 138 (Landbouw)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Realisatie van de landbouwaspecten in het POL Grensmaas geschiedt vooral via het instrument Landinrichting. Voor de knelpunten en gebiedsgerichte doelstellingen voor de landbouw wordt verwezen naar paragraaf 5.3.

Binnen Landinrichting zijn ook andere instrumenten inzetbaar, zoals de Regeling Verlening Hervestigingstoelage (RVH, voor eventuele bedrijfsverplaatsingen) en de Regeling Afkoop Toedelingsrechten (RAT, voor bedrijven die beëindigen). Daarnaast wordt via de bestemmingsplannen voorzien in de toewijzing van bouw kavels (bouwkavel op maat).

De nadere uitwerking van de landbouwkundige structuur is een taak van de Landinrichtingscommissie, die na vaststelling van het POL Grensmaas van start kan gaan met het opstellen van het Landinrichtingsplan voor het Grensmaasgebied.

Deze tekst wordt vervangen door:

Realisatie van de landbouwaspecten in het POL Grensmaas geschiedt in het kader van plattelandsontwikkeling , Vitaal Platteland Zuid-Limburg. De inrichting van het gebied vindt plaats in het kader van gebiedenbeleid. Landinrichting is een van de instrumenten die hierbij kunnen worden ingezet. Voor de knelpunten en gebiedsgerichte doelstellingen voor de landbouw wordt verwezen naar paragraaf 5.3.

Naast landinrichting, dat waar het gaat om de landbouw vooral gericht is op verbetering van de landbouwkundige verkavelingstructuur, zijn ook andere instrumenten inzetbaar, zoals de Regeling Bedrijfhervestiging en -Beëindiging (vervangt de Regeling Verlening Hervestigingstoelage, de Regeling Afkoop Toedelingsrechten en Richtlijnen voor bedrijfsverplaatsing). De RBB-regeling is alleen van toepassing indien grondverwerving plaatsvindt ten behoeve van landinrichting en niet als de grondverwerving door of namens het Consortium Grensmaas plaatsvindt.

Daarnaast wordt via de bestemmingsplannen voorzien in de toewijzing van bouw kavels (bouwkavel op maat).

De uitwerking van de landbouwkundige (verkaveling)structuur is een taak van de gebiedscommissie/landinrichtingscommissie, die na de vaststelling van het POL Grensmaas van start kan gaan met het opstellen van een inrichtingsplan voor Grensmaasgebied.

5.2.4. pagina 138 (Landschap en cultuurhistorie: visueel ruimtelijk)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Daarnaast zijn andere instrumenten inzetbaar voor de verbetering van de landschappelijke kwaliteit, onder meer de ROL-Limburg ten behoeve van behoud en herstel van hoogstamboomgaarden, meidoornhagen en andere kleine landschapselementen.

Deze tekst wordt vervangen door:

Daarnaast zijn andere instrumenten inzetbaar voor de verbetering van de landschappelijke kwaliteit, onder meer de Provinciale Regeling voor het Beheer van Landschapselementen.

5.2.5. pagina 139 (Recreatie en toerisme), derde bullit:

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

een nadere invulling van het Groene Snoer als doorgaande route voor langzaam recreatief verkeer van noord naar zuid door het plangebied en het ontlasten van deze route van niet-noodzakelijk gemotoriseerd verkeer

Deze tekst wordt vervangen door:

een nadere invulling van het Groene Snoer, inclusief de oversteek over de stuw in Borgharen, als doorgaande route voor langzaam recreatief verkeer van noord naar zuid door het plangebied en het ontlasten van deze route van niet-noodzakelijk gemotoriseerd verkeer;

5.3 Landinrichting

De gehele paragraaf wordt vervangen door nieuwe tekst:

5.3 Landinrichting

5.3.1 Inleiding.

In 1993 heeft het provinciaal bestuur, mede namens de ministeries van Verkeer en Waterstaat en Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, op basis van de Landinrichtingwet landinrichting aangevraagd voor het gehele Grensmaasgebied.

De procedures van de Landinrichtingswet voor besluit om landinrichting toe te passen en voor de vaststelling van een landinrichtingsplan zijn ingewikkeld en lang. In de praktijk is behoefte aan een meer slagvaardig besluitvormingsproces. Met de komst van de Wet inrichting landelijk gebied (WILG) wordt beoogd hier invulling aan te geven.

Sinds de aanvraag voor landinrichting heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan op het terrein van inrichting van het landelijk gebied, waarbij termen als gebiedsgericht beleid, plattelandontwikkeling en vitaal platteland centraal staan. Verschillende termen voor hetzelfde doel: een duurzame inrichting van het landelijk gebied.

De doelstellingen voor plattelandontwikkeling worden bepaald door de overheid (rijks Agenda Vitaal Platteland, POL, Reconstructieplan, Plan van aanpak Vitaal Platteland Zuid-Limburg). Vervolgens is het aan de streek om deze doelstellingen door middel van projecten te realiseren.

Hiervoor zijn in Zuid-Limburg drie gebiedscommissies benoemd: een gebiedscommissie voor de regio Maastricht –Mergelland, een voor de regio Westelijke Mijnstreek en een voor de regio Parkstad Limburg.

De taak van deze commissies is onder meer het stimuleren en coördineren van projecten die het realiseren van de doelstellingen van plattelandontwikkeling tot doel hebben.

Landinrichting is een van de instrumenten die hierbij kunnen worden ingezet.

5.3.2 Wet inrichting landelijk gebied.

Met ingang van 1 januari 2007 zal de Wet inrichting landelijk gebied (WILG) in werking treden. Deze wet vervangt de huidige Landinrichtingswet. In het wetsvoorstel (2005) van de WILG is bepaald dat landinrichtingsprojecten die in voorbereiding zijn worden uitgevoerd onder de figuur van de WILG.

Landinrichting in het Grensmaasgebied zal derhalve plaatsvinden onder de WILG.

Een besluit tot landinrichting wordt voortaan genomen door Gedeputeerde Staten in de vorm van vaststelling van een inrichtingsplan. Alvorens tot vaststelling over te gaan wordt het inrichtingsplan ter inzage gelegd en bestaat de mogelijkheid tot het indienen van bedenkingen. Als een inrichtingsplan is vastgesteld is duidelijk welke maatregelen en voorzieningen zullen worden getroffen. De grenzen van het in te richten gebied zijn vastgesteld en aangegeven is welke onroerende zaken in het kader van het inrichtingsplan verworven moeten worden.

Voorzover herverkaveling zal plaatsvinden zijn de te herverkavelen blokken begrensd. De met het inrichtingsplan na te streven resultaten worden inzichtelijk gemaakt op een of meer kaarten.

De WILG kent geen artikel over het instellen van ene landinrichtingscommissie.

De taken en bevoegdheden die op basis van de huidige Landinrichtingswet aan de landinrichtingscommissies toekomen, worden in de WILG bij Gedeputeerde Staten gelegd.

Toekomstige (land)inrichtingsprojecten zullen geen eigenstandige financiële geldstroom meer kennen.

Middelen voor inrichting van het landelijk gebied worden voortaan gekoppeld aan de doelen en niet aan instrumenten.

5.3.3 Uitgangspunten voor landinrichting Grensmaasgebied.

Gezien het feit dat de te vergraven gebieden in het kader van deze POL-aanvulling worden aangewezen en de uitvoering daarvan via een zelfstandig traject zal plaatsvinden heeft landinrichting voor de verwerving en inrichting van de te vergraven gebieden op zich geen meerwaarde.

Landinrichting heeft, gezien de opdracht aan de uitvoerder van het Grensmaasproject, evenmin een meerwaarde voor het realiseren van de niet te vergraven natuurontwikkelingsgebieden.

Inzet van landinrichting en dan met name inzet van het wettelijk herverkavelingsinstrument heeft alleen een meerwaarde om herverkaveling van gronden tussen enerzijds het te vergraven en onvergraven natuurontwikkelingsgebied en anderzijds het resterende cultuurlandschap mogelijk te maken. Door de uitvoerder van het Grensmaasproject dienen hiervoor wel de benodigde ruilgronden te worden ingebracht.

Mogelijke inzet van landinrichting zal dan ook vooral aan de orde zijn binnen het resterende cultuurlandschap dat een oppervlakte beslaat van in totaal 1.200 ha.

Landinrichting is in beginsel volgende op de grindwinning. Aangezien de grindwinning deelgebiedsgewijs zal plaatsvinden, is het raadzaam om ook de (land)inrichting per deelgebied op te pakken en per deelgebied een inrichtingsplan op te stellen.

6.2.1. pagina 147 (Beheer waterafvoer)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Hierna begint de ontwikkeling weer vanuit een kale pioniersituatie.

Veel soorten zijn aangepast of zelfs afhankelijk van het periodiek optreden van deze vormen van dynamiek, ook al gebeurt dit door mensenhand (cyclische verjonging).

Deze wordt vervangen door:

Hierna begint de ontwikkeling weer vanuit een kale pioniersituatie.

Veel soorten zijn aangepast aan of zelfs afhankelijk van het periodiek optreden van deze vormen van dynamiek, ook al gebeurt dit door mensenhand.

6.2.1. pagina 150 (Nakomen van afspraken met België over de ligging van de grens)

De tekst én titel in het ontwerp-POL Grensmaas van subparagraaf 'Nakomen van afspraken met België over de ligging van de grens' in zijn geheel vervangen door:

Grenstraktaat 1843

Uitgangspunt voor de afspraken tussen Nederland en België omtrent de mogelijke verschuivingen van de Thalweg is het handhaven van het Grenstraktaat uit 1843. Dit betekent dat de grens de Thalweg moet blijven volgen. In het Grenstraktaat uit 1843 betreffende de grensligging tussen België en Nederland is vastgesteld dat geen ingrepen mogen plaatsvinden in een zone van 150 m langs de grens zonder wederzijdse consultatie. In 1950 is de breedte van deze 'gemeenoverleg zone' voor een deel van de grens verruimd tot 300 m. Bedoelde bepaling in het traktaat betekent dus niet dat er geen ingrepen vlak langs de grens mogen plaatsvinden, maar betekent dat ingrepen alleen mogen plaatsvinden als het buurland instemt met de voorgenomen ingrepen. Indien verplaatsing van de Thalweg toch op zou treden voorziet het Grenstrak-

taat in een passende regeling. Deze regeling houdt in dat beide Staten in gemeen overleg gaan over de alsdan ontstane situatie en afspraken maken over de te nemen maatregelen.

6.2.2. pagina 151 (Doel en belang)

Deze tekst wordt aangevuld met:

In verband met het effect op bosontwikkeling is het van groot belang dat grazers zoveel mogelijk al tijdens de ontgronding of anders direct na ontgronding in het terrein lopen. Hierover moeten afspraken worden gemaakt tussen de beheerders van het gebied. In het kader van het beheer zal een beheerplan worden opgesteld.

6.2.2. pagina 155 (Integraal monitoringplan)

De tekst in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

Door middel van onderzoek en monitoring kan de ontwikkeling van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas worden gevolgd. Basis hiervoor vormt een nog op te stellen integraal monitoringplan, dat zowel de abiotische als de biotische aspecten in beschouwing neemt. Dit monitoringplan moet in gezamenlijk overleg tussen de beleids- en beheerverantwoordelijke organisaties tot stand komen. Met name Rijkswaterstaat en de natuurbeherende organisaties hebben hierin een belangrijke verantwoordelijkheid.

Resultaten van onderzoeks- en monitoringactiviteiten kunnen er toe leiden dat wijzigingen in het beheer of zelfs in de inrichting worden doorgevoerd.

Deze wordt vervangen door:

Monitoring

Door middel van onderzoek en monitoring kan de ontwikkeling van het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas worden gevolgd. Monitoring zal in gezamenlijk overleg tussen de beleids- en beheerverantwoordelijke organisaties tot stand moeten komen. Resultaten van onderzoeks- en monitoringactiviteiten kunnen er toe leiden dat wijzigingen in het beheer of zelfs in de inrichting worden doorgevoerd.

6.3.4. pagina 159 (tabel 6)

De tabel in het ontwerp-POL Grensmaas luidt:

subsidiepakket	Beheersbijdrage (€/ha/j) *
Grootschalige natuur met begrazing	34.-
Droog soortenrijk grasland	291.-
natuurbos	72.-
Recreatiepakket	24.-

Deze moet worden vervangen door:

subsidiepakket	Beheersbijdrage (€/ha/j) *
Grootschalige natuur met begrazing	35.20
Droog soortenrijk grasland	301.27
Natuurbos	74.54
Recreatiepakket	29.91

* vastgestelde beheersbijdrage €/ha/j oktober 2003

6.3.5. pagina 160 (Inbreng van gronden van particuliere eigenaren in het Rivierpark)

Deze gehele tekst wordt verwijderd.

2. Wijzigingen plankaarten ten opzichte van het ontwerp-POL Grensmaas

Alle plankaarten

- Titel aanpassen tot POL Grensmaas
- De subtitel 'Vastgesteld door Provinciale Staten van Limburg op 24 juni 2005 opnemen.
- Als opmerking plaatsen 'Deze kaart hoort bij Nota van wijzigingen van het ontwerp-POL Grensmaas'.

Plankaart1:

- Op plankaart de nieuwe nationale leidingstrook bij Meers/Maasband tonen en opnemen in de legenda.
- De arcering 'Reservering waterkrachtcentrale en vistrap' vervalt en wordt vervangen door een indicatieve aanduiding. De vorm van de dekgrondberging Bosscherveld is enigszins veranderd, maar gelijk van grootte gebleven. De aanduiding krijgt in de legenda de betekenis: 'waterkrachtcentrale en/of vispassage (indicatief)'.
- De contouren van de begrenzing van Proefproject Meers weergeven op de kaart; daarbinnen zijn de arceringen verwijderd.
- De begrenzing van het 'Plangebied' verleggen tot op de huidige westrand van het Julianakanaal. Daar waar de ondergrond 'wit' wordt de eenheid P3 aangegeven. De overige kleuren blijven hetzelfde. De arcering van de verbreding van het Julianakanaal krijgt in de legenda de aanduiding 'Reservering verbreding Julianakanaal'.
- De begrenzingen van het plangebied verkleinen tot op de grens tussen de gemeenten Echt-Susteren en Maasbracht.
- De 'Inste(e)k(en)' verwijderen uit deze overzichtskaart, maar weer zichtbaar maken op de overige kaarten(1:10000).
- De beek ten zuidoosten van Borgharen aanduiden als beek met specifiek ecologische functie.

Plankaarten 2 t/m 14:

- De legenda eenheid 'nieuwe leiding' is aangepast tot 'Nationale leidingstrook'.
- De legenda eenheid 'Insteek (indicatief)' is toegevoegd

Plankaart 2:

- De paarse aanduiding 'Reservering waterkrachtcentrale en vistrap' vervalt en wordt vervangen door een indicatieve aanduiding. De aanduiding krijgt in de legenda de betekenis: 'waterkrachtcentrale en/of vispassage (indicatief)'. De vorm van de dekgrondberging Bosscherveld is enigszins veranderd, maar gelijk van grootte gebleven.
- Aan de zuidzijde van Bosscherveld is een insteek (blauw sterretje) opgenomen.

Plankaart 6:

- Begrenzingen en kleuren zijn in overeenstemming gebracht met eerdere besluiten aangaande Proefproject Meers.

Plankaart 7a:

- De dijk bij l'Ortye heeft net als in het MER de aanduiding 'Onvergraven natuur' gekregen.

Plankaart 7b:

- De weg door het geluidsgevoelig gebied is ook geluidsgevoelig gemaakt.
- De overlap met Proefproject Meers is gecorrigeerd.
- De dijk bij l'Ortye heeft net als in het MER de aanduiding 'Onvergraven natuur' gekregen.

Plankaart 14b:

- Het ruimtebeslag aan de noordzijde van de ingreeplocatie is begrensd bij de gemeentegrens tussen Echt-Susteren en Maasbracht.